UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In Cusquensi Collegio Sacræ Theologiæ Primarij Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Dispvtatio XIX. De existentia, & perfectione divinæ voluntatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-95871

Visual Library

tationis affectu ; in illo semper beatitudinis apice immobilis , & inconcussa] perdurans,] similia dicit Basilius in id *Psalmi* 37. [Domine ne in furore tuo arguas me, inconuenientia autē, quæ ex tali modo loquendi sequātur sic proponit Tertulianus *libro* 2. *aduersus Marcionem* , [si Deus mutatur , irascitur , & æmulatur , & extollitur , & exacerbatur : ergo & corrumpitur : ergo & morietur, quod inconueniens etiam eruit Augustinus *libro quarto* , *de Trinitate* , docens, omne mutabile esse corruptibile ; vnde *libro* 5. *de Trinitate, capite secundo* , sic ait : [aliæ essentiæ , vel substantiæ accipiunt accidentia , quibus in eis fiat , vel magna , vel quantacunque mutatio ; Deo autem aliquid huiusmodi accidere non potest, & ideo sola substantia , vel essentia , quæ est Deus , incommutabilis omnino est ,] quod ante docuerat Hylarius enarrat. in *Psalmum* 2. ibi, [beata illa perfecta , æternaque virtutis bonitas non patitur conuersionem , nec demutatur ex alio in aliud motu accidentis instinctus,] idem Anselmus *in Monolog. capite* 24. Hugo Victor. *libro* 7. *eruditionis Didascal.* qui est de Trinitatis per visibilia agnitione, *capite* 20. vnde Cyrillus Alexand. de generatione Verbi loquens sic ait , [hominis quidem natura ad nihilum redigitur , moritur , & corrumpitur , quia ante mutatur , ante nuncium enim mortis, & corruptionis videmus mutationem ; quid enim mirum si ex nihilo producta corruptioni subijciatur ; Deus autem viuus , & immortalis semper vnus, semper idem , sine vlla transmutatione perseuerans.]

Itaque caute loquendum est , dum motus nomine vtimur, dum de Deo loquimur ; quia phrasis absolute prolata imperfectionem sonat , quia dicit , produci realiter vnum ab alio per causalitatem : ergo si Deus comparatione suæ cognitionis nullo modo est causa productiua aut receptiua , nullo modo erit principium se intentionaliter mouendi per illam , quia intellectio diuina absolute , ac simpliciter sumpta est ipsa simplicissima essentia Dei sine vlla distinctione ab ipsa , alias existens in ipsa essentia simplicitatem tolleret diuinam , & compositionem imperfectam introduceret , quapropter in Deo non motus simpliciter , sed purissima actuatio, seu actualitas concedenda est , & ideo vt dixi, actuactio vt sic,seu operatio immanens eo modo, quo explicuimus, diuiditur in operationem , seu actuationem virtualem motum includentem , & hæc est vita Dei, & in actuationem formalem motum includentem , quo se ab intrinseco mouet creatura cum imperfectionibus vere , & proprie principij productiui , causatiui , & receptiui intra seipsam , quod nullo modo potest reperiri in vita Dei , quæque quantumuis diminutionem excellentiæ , & potentialitatis immersionem includant , propriissime tamen sunt respectu creaturæ , quæ in actu primo viuendi aliis imperfectionibus similibus circundatur, per quas omnino differt à Deo : ergo non mirum , quod vita Dei summe perfecta sit in pura actualitate consistens, è contra creaturæ vita maximis imperfectionibus plena sit.

DISPVTATIO XIX.

De existentia , & perfectione diuinæ voluntatis.

QVÆSTIO I.

Vtrum detur in Deo voluntas.

SECTIO I.

Conclusio ponitur.

CONclusio : in Deo datur proprie , ac formaliter voluntas; hæc veritas aperte definita est in Scriptura: *Psalm.* 113. dicitur , [Deus autem noster in cœlo omnia quæcunque voluit fecit , simulacra gentium , argentum & aurum,] vbi Propheta Dauid pulchra anthitheſi declarat ingens discrimen inter verum Deum , & idola , seu fictos Ethnicorum Deos , nam hi instar auri , & argenti nulla voluntatis excellentissima perfectione gaudent , ac proinde nequeunt cultores liberare, Deus autem verus voluntate omnipotenti præest rebus omnibus , maximumque auxilium præbet cultu, ac veneratione reuerentibus ipsum , quia ad nutum suæ voluntatis omnia operatur , exequutionique extemplo mandat , quod expresse docuit Paulus *ad Ephes.* 1. *cap.* ibi : [secundum propositum eius , qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ ,] vbi Apostolus agit de arcano ac profundo mysterio diuinæ prædestinationis, & electionis, vt late probauimus in materia *de prædest. quæst.* [Vtrum electio ad gloriam sit ante præuisa] merita , & secundum aliorum explicationem loquitur de electione diuinæ vocationis ad fidem , & gratiam , quæ sane tametsi videatur nobis vt quædam sors fortuita secundum illud Psalmi , si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ posteriora dorsi eius in pallore auri,à Deo vero procedit ex decreto,& proposito prudenti , & diuino consilio habito:ergo manifeste docet Paulus in Deo dari perfectissimam voluntatem liberam. Quam etiam veritatem proclamat Scriptura aliis perspicuis & claris locis, aut euidentibus indiciis innuit, vt *ad Roman.* 12. vt probetis, quæ sit voluntas Dei,& *ad Ephes.* 1. prædestinauit nos secundum propositum voluntatis suæ. & *infra* ; vt notum faceret nobis Sacramentum voluntatis suæ. *Psalm.* 29. vita in voluntate eius , in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem , *Sapientiæ* 11. subest enim tibi, cum volueris posse , quomodo , quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses,*Ps.* 103. omnia quæcunque voluit,fecit,*Genes.* 27. voluntas Dei fuit vt cito mihi occurreret,& *cap.* 45. non vestro consilio,sed Dei voluntate huc missus sum. Similiter *Matth.* 26. ibi, non sicut ego volo , sed sicut tu, & *Lucæ* 22. non mea voluntas , sed tua fiat , & *Ioan.* 5. non quæro voluntatem meam sed eius,qui misit me, &c.

Deinde

2 Deinde etiam confirmant hoc decreta Conciliorum contra hæreticos Monothelitas Appollinaristas, Monophisitas, definientia in Christo Domino dari duas naturas, & duas voluntates, divinam videlicet & humanam.

3 Quæ veritas de se adeo euidens est vt à Philosophis Ethnicis solo lumine naturali ductis aperte tradatur; v. g. ab Aristotele, qui *lib. 12. met. cap. 7.* disputans, an Dens optimam, ac perfectam actualem vitam habeat summa voluptate, ac perfectissima iucunditate affectam? hæc verba profert; [si ita se habet Deus, sicut nos aliquando, admirabile est, quod si magis adhuc, admirabilius est; at ita se habet iucunditas in voluntate cum fœlicitate in scientia quidem necesse est;] vbi Aristoteles plane, & aperte fatetur Deum iucundissima vita composita ex contemplatione scientiæ & fruitione voluntatis gaudere, & *lib. 7. Ethic. cap. vltimo*, & *lib. 10. cap. 8.* sic ait: [quod si alicuius natura sit simplex, semper eadem operatio iucundissima erit; idcirco Deus vna semper simplicique gaudet voluptate;] sed voluptatis affectus sine dubio est actus voluntatis: ergo in Deo datur perfecta voluntas, cuius actus sit cumulus omnium voluptatum. Præterea *lib. de mundo ad Alexandrum, prope finem*, ait, [Deus omnia, quo vult mouet, & arbitratu suo omnem Rempublicam temperat;] cuius vestigiis insistit Marcus Tullius Cicero, *toto lib. 2. de natur. Deorum*, vbi late probat omnia vniuersaque mundi machinã Dei voluntate gubernari. Item Socrates apud Platonem *in Alcibiade. 1. sive de natura humana, in fine* præcipit in faciendis esse præfandum [si Deus voluerit,] ab omnibusque rebus mentem abstrahere, & convertere ad Deum docet; & *in Timæo, sive de natura*; Deus creator à se creatos Deos, id est Angelos sic alloquitur, [non estis penitus immortales, neque penitus indissolubiles, non tamen soluemini nec mortis sortem sequemini, cum mea voluntas maius adhuc, & præstantius vinculum vobis conjgerit] imo omnes Philosophi in hanc vnam veritatem conspirarunt, nullo dempto, inter quos etiam Poëtas numero, teste Marco Tullio; *lib. . de natura Deorum*, vt serio omnes hortarentur docerentque in negotiis arduis, magnique ponderis, vt primum à Deo immortali ducerent principium, cuius nomine omnia negotia ad exitum fœlicem perducuntur: imo cunctarum gentium consensus, & lux à natura indita Dei volitionem ostendit; sive quando verum Deum colunt, sive quando superstitionibus, & inanibus sacrificiis idola prosequuntur, quia frustra vel iratos Deos placare sacrificiis, vel ab illis impetrare beneficia contenderent, & conarentur nisi putarent Deo potestatem esse volendi, quia concedere possent quidquid abeo enixe petitur, & postulatur; præcipue quia nemo est, qui non intelligat tam inferiora, quam superiora vniversum mũdum constituentia divinæ voluntatis imperio, & nutu gubernari.

SVBSECTIO I.

Rationibus demonstratur, dari in Deo voluntatem.

4 PRima ratio sit; quia Deus est primum ens & prima causa omnium rerum, ac proinde omnis perfectio, quæ est in effectu Dei continetur in ipso Deo, ablatis imperfectionibus creaturarum; sed inter effectus Dei datur aliquis, qui habet voluntatem; v. g. homo: ergo perfectio voluntatis reperitur in Deo ablatis imperfectionibus; quæ reperiuntur in homine & in voluntate illius, ita vt ratio perfectionis simpliciter quæ reperitur admixta imperfectionibus in voluntate hominis, reperiatur formaliter in Deo; imperfectiones autem, quibus admiscetur illa ratio perfectionis virtualiter, seu eminenter contineantur in ipso, & in ipsius omnipotentia, quia quatenus entia creata debent produci ab ipso, & nihil producitur quin contineatur in producente.

Vrgetur; quia ideo demonstramus dari in Deo rationem substantiæ formaliter secundum rationem præcisam substantiæ, eminenter secundum rationes particulares, quibus admiscetur ratio substantiæ vt sic in creaturis, (quæ quia imperfectionem dicunt in se, non possunt formaliter contineri in Deo) sed tantum virtualiter; quia Deus producit multos effectus, qui sunt vere, & proprie substantiæ; sed etiam Deus producit plures effectus, scilicet homines, qui habent veram, & propriam voluntatem: ergo vera, & propria voluntas reperitur formaliter in Deo secundum quod dicit rationem perfectionis simpliciter. 5

Declaro amplius hoc, quia omnis perfectio participata reperitur in eo, à quo participatur modo proportionato ipsi agenti, à quo participatur; vnde quia sapientia creata est participata à Deo; item misericordia, iustitia, & reliquæ virtutes, reperiuntur in Deo, quia participantur ab ipso; sed voluntas creata est perfectio participata à Deo: ergo est in Deo proportionato modo perfectioni ipsius, & secundum exigentiam excellentiæ ejusdem; atqui continere formaliter rationem voluntatis secundum quod dicit perfectionem sine imperfectione est proportionato modo diuinæ excellentiæ continere, sicut continere eminenter imperfectiones creatæ voluntatis, & non formaliter, est continere cum proportione ad propriam excellentiam: ergo Deus continet formaliter rationem voluntatis. 6

Confirmatur; quia Deus, vt supra demonstrauimus, est summe, & infinite perfectus ac proinde continet omnem perfectionem: sed habere voluntatem est perfectio simpliciter simplex: ergo Deus continet voluntatem formaliter. Minor sic probatur. Quia vt supra *tract. de ente vt sic, quæst.* vtrum præscindatur ens simpliciter, nihil aliud est perfectio simpliciter simplex vt docet Anselmus, quam id quod melius est ipsum, quam non ipsum, & quam oppositum ipsius; sed dubitari non potest quin Deum posse velle, & amare sit melius, quam non posse, & se diligere quia infinitum bonum melius sit, quam amore se non prosequi: ergo tale posse est perfectio simpliciter simplex: sed posse velle, & amare est voluntas: ergo voluntas formaliter est perfectio simpliciter simplex. 7

Dices, voluntatem solum contineri in Deo eminenter.

Sed contra, quia eminenter, & non formaliter contineri aliquid consistit in eo, quod altior, & dignior aliqua perfectio sit, quæ causat, quam illa quæ causatur; sed nulla possibilis est perfectio, quæ sit altior, & dignior, quam principium volitivum & volitio præcise, & abstracte considerata secundum rationem perfectionis 8

sine imperfectione: ergo volitionem, seu voluntatem continet Deus non solum eminenter, sed formaliter.

9 Declaratur amplius, quia continere libertatem formaliter, & non solum eminenter est perfectio simpliciter; vnde melior, quam si non contineretur formaliter, sed solum eminenter, quia dicit dominium perfectissimum, & indifferentiam perfectissimam; vnde anima rationalis secundum essentiam præcise concepta, quatenus distinguitur realiter à libertate, non est tam perfecta, ac quando concipitur cum libertate formali; vnde si per possibile vel impossibile Deus tolleret libertatem formalem ab anima, & conseruaret animam sine illa imperfectior esset anima in eo statu se ipsa, ac in altero, in quo haberet libertatem formalem, sicut imperfectior esset anima sine intellectu formali se ipsa, quam cum illo; sed anima vt sic considerata sine libertate formali, quatenus est radix substantialis illius continet eminenter libertatem, quia passiones, & proprietates in essentia eminenter cõtinetur: ergo continere formaliter libertatem est perfectius, quam solum eminenter continere illam, ac proinde continentia formalis libertatis, & non solum eminentialis est concedenda Deo, sed libertas formalis est voluntas formalis cum indifferentia, & dominio ad vtrumlibet: ergo in Deo non solum eminenter, sed formaliter datur voluntas.

10 Quod à posteriori ostenditur manifeste: quia homo creatus ad imaginem, & similitudinem Dei appellatur potissimum propter libertatem arbitrij, & propter intellectum, qui continentur in homine formaliter: ergo propter voluntatem formaliter contentam in ipso; atqui exemplar ad cuius imitationem fit aliqua imago debet formaliter continere id, quod efficitur in imagine: ergo Deus, qui est exemplar, ad cuius perfectionem fabricatur imago hominis formaliter continens voluntatem, habet etiam voluntatem formaliter.

11 Secundo sic argumentor principaliter; quia Deus est substantia viuens intellectualiter, sed substantia viuens intellectualiter non solum includit intelligere, sed velle formaliter; ergo Deus non solum includit intellectum, & intelligere, sed etiam voluntatem, & velle formaliter. Maior est certa, vt patet ex dictis. Minorem sic demonstro; quia vita adæquata intellectualis vtrumque actum complectitur, sicut perfecta beatitudo vtrumque actum continet; vnde si Deus solum se intelligeret, & non se amaret ac se frueretur, ex suique amore oblectationem, voluptatem haberet, ac iucunditate infinita non perfunderetur, non beatus complete simpliciter, & absolute, sed potius incomplete & secundum quid diceretur beatus, imo miserrimus omnium esset Deus; siquidem existeret in statu maxime sibi violento, quia præter naturam, imo contra naturam intellectualem, ac proinde contra impetum internum illius est non posse amare id, quod vt bonum iudicatur; sicut nullam voluptatem, gaudium, & fruitionem habere dicit statum imperfectissimum; atqui si Deus non haberet voluntatem, nullam voluptatem, nullum gaudium, nullam iucunditatem, & delectationem haberet, nec posset habere, quia sunt actus voluntatis: ergo esset in statu miserrimo, & maxime violento quod est falsissimum.

12 Tertio sic argumentor principaliter; quia omni formalitati obiecti correspondet potentia proportionata illi; vnde quia Deus est summe intelligibilis, & verus, correspondet in Deo potentia intellectiua, & intellectio, quæ comprehendat omnes gradus intelligibilitatis diuinæ, & adæquate penetret omnes formalitates illius secundum quod intelligibilis est: sed in Deo datur bonitas, & amabilitas summa, & infinita: ergo debet correspondere in Deo tali rationi obiectiuæ aliqua potentia, seu actus comprehensiue attingens omnes formalitates talis bonitatis, & perfectionis; sed nulla potentia, neque actus est comprehensiue attingens bonitatem formaliter infinitam secundum quod talis est, & distinguitur à diuina intelligibilitate, nisi voluntas infinita, ac summus, & infinitus amor: ergo in Deo datur voluntas infinita formaliter, & summus ac infinitus amor.

Vrgetur: quia Deus quando se cognoscit, vi- 13
det in se pelagus, & abissum infinitarum perfectionum, vt inquit Damascenus *lib. 1. de fide*: ergo videt se esse obiectum infinite perfectum, ac proinde infinite bonum: sed infinite bonum est infinite amabile, ac dignum infinito amore: ergo talis cognitio diuina iudicat, debere amari infinito amore tale obiectum, ac per consequens iudicat, dari talem potentiam, quæ debeat amare infinite, ac summe tale obiectum; sed nulla est in rerum natura potentia, quæ summe, infinite, & comprehensiue possit amare Deum, præter ipsum, quia omnis amor creaturarum est finitus, & limitatus: ergo in Deo datur infinita voluntas, & infinitus amor, qui suam infinitam bonitatem, & perfectionem adæquate, & comprehensiue amet.

Præterea; quia omnipotentiæ, vel quasi potentiæ passiuæ correspondet potentia actiua, vel 14
quasi actiua; v.g. quia ex parte creaturarum datur possibilitas, ex parte Dei correspondet potentia actiua, quæ reducat talem possibilitatem in actum, & quia in Deo datur infinita intelligibilitas per modum potentiæ passiuæ, correspondet ex parte ipsius Dei infinitus intellectus per modum potentiæ actiuæ, quæ actu amet, & prosequatur cognitione ipsam, sed etiam in Deo, quatenus bonus, & infinite perfectus est datur infinita bonitas, quæ synonime infinita amabilitas est vt late *disp. de bonitate entis* demonstrauimus; quæ est quasi potentia passiua, vt ametur: ergo in tota latitudine entis correspondet illi aliqua potentia, vel quasi potentia actiua, vel aliquis actus proportionatus tali potentiæ passiuæ; sed actus proportionatus potentiæ passiuæ amabili est amor, & volitio formalis, & actus proportionatus infinitæ amabilitati, ratione summæ, & infinitæ perfectionis est infinita volitio, & infinitus amor; quia finitus amor non habet proportionem adæquationis, & comprehensionis cum infinita bonitate; quia finiti ad infinitum nulla datur proportio æqualitatis: ergo in tota latitudine entis datur infinita volitio, & infinitus, ac summus amor comprehensiue amans diuinam bonitatem; sed non potest dari in creatura aliqua, vt ex terminis patet, quia actus infinitus adæquatus cum infinita bonitate non est proportionatus creaturæ: ergo talis actus formaliter datur in Deo.

Quarto sic argumentor, quia Deus est omni- 15
potens, & infinite productiuus, ac proinde infinita potest producere, & non dicitur infinite potens, quia actu producit quidquid potest producere; cum videamus multa posse producere Deum, quæ actu, & simul non producit, non quia ex parte creaturarum detur resistentia; quia nihil est quod possit resistere voluntati eius, sed potius

dicitur

dicitur omnipotens, quia quidquid vult, potest producere secundum illud, omnia quæcunque voluit fecit in cœlo, & in terra; & illud *Sapientiæ* 12. [subest tibi, cum volueris posse;] vnde Augustinus *in Enchiridione, cap. 96.* ait: [nec enim veraciter ob aliud vocatur omnipotens, nisi quia quidquid vult, potest:] ergo in Deo datur voluntas formaliter, & huic rationi supersedeo, quia de illa longius agemus *quæstione sequenti*; ad probandum dari in Deo libertatem formalem.

SECTIO II.

Ratio D. Thomæ explicatur, ac defenditur.

16 HAc ratione demonstrat D. Thomas 1. *p.* dari in Deo voluntatem, *quæst. 19. art.* 1. cuius verba hæc sunt. [Respondeo dicendum in Deo voluntatem esse, sicut & in eo est intellectus, voluntas enim intellectum consequitur; sicut enim res naturalis habet esse in actu per suam formam: ita intellectus intelligens actu per suam formam intelligibilem, quælibet autem res ad suam formam naturalem hanc habet habitudinem, vt quando non habet ipsam, tendat in eam, & quando habet ipsam, quiescat in ea, & idem est de qualibet perfectione naturali quod est bonum naturæ; & hæc habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione, vocatur appetitus naturalis; vnde & natura intellectualis ad bonum apprehensum per formam intelligibilem, similem habitudinem habet, vt scilicet cum habet ipsum, quiescat in illo; cum vero non habet, quærat ipsum, & vtrumque pertinet ad voluntatem. Vnde in quolibet habente intellectum, est voluntas, sicut in quolibet habente sensum, est appetitus animalis; & sic oportet in Deo esse voluntatem, cum sit in eo intellectus; & sicut suum intelligere est suum, esse ita suum velle.]

17 Quæ ratio in hunc modum ad formã reducitur; quia in omni ente datur appetitus qui sequatur formam proportionatam tali appetitui; sed in ente intellectuali datur forma intellectualis, per quam constituitur in esse intellectivi, quæ vel sit forma, vel quasi forma, seu vt melius loquar, ratio formalis intellectivi: ergo in eo datur appetitus intellectivus sequens rationem formalem intellectivi; sed appetitus intellectivus tendens in bonum apprehensum, & intelligibile, est voluntas: ergo in ente intellectivo datur voluntas formaliter; atqui Deus est summum & infinitum intelligens formaliter: ergo habet summam, & infinitam voluntatem formalem.

18 Aliter in hunc modum à Patre Herize formatur ratio D. Thomæ. Quæcunque res talem habet naturalem habitudinem ad suam formam, per quam cum illa caret, tendit in ipsam, & cum possidet, quiescit in ipsa: sed res intellectu prædita, est in actu per formam intelligibilem, hoc est per cognitionem, non aliter ac omnis alia res per suam formam: ergo sicut in rebus naturalibus est appetitus naturalis ad bonum, ita in rebus cognoscentibus est habitudo ad bonum apprehensum: igitur est appetitus rationalis, per quem cum habet bonum apprehensum, quiescit in illo per gaudium, cum caret eo, quærit ipsum per desiderium, ac subinde in Deo vbi est intellectus, ita est voluntas, sicut in omni habente sensum, est appetitus animalis.

Sed vt meum iudicium proferam, tam mea explicatio, quam explicatio Patris Herize ita enucleant mentem D. Thomæ, vt neque mea adæquate exhauriat plenum sensum illius, neque Patris Herize explicatio, quia in corpore articuli duæ partes reperiuntur, obscuræ quidem, quarum primam mea explicatio declarat, & secundæ partis nucleum in lucem edit discussio Herize, ac proinde duæ illæ rationes ita se habent, vt amicè se protegant, & foueant, & ad invicem se confirment. 19

Tota difficultas huius rationis D. Thomæ consistit in hoc quod monstretur connexio necessaria inter formam intellectivam, & appetitum, vt ex tali forma appetitus per necessariam consequẽtiam, & illationem eruatur: ego autem relictis aliis minùs efficacibus quales sunt eæ, quas P. Ruiz. *disp. 1. de volunt. sect. 1 à n. 29. vsque ad 31.* inclusive adducit, hanc meo videri efficacissimam propono, quia omne intelligens per intellectionem, per quam constituitur, vel cognoscit obiectum, quod est commodum, & conveniens cognoscenti, vel quod est disconveniens, & incommodum ipsi; sed bonum conveniens, & commodũ alicui est amabile ab ipso, cui conveniens est. & id quod est disconveniens est odibile illi; sed id quod est amabile ab aliquo, potest amari ab ipso; quia vt supra probauimus impossibile est, vt aliquid sit capax passiue vel quasi passiue alicuius actus, & quod non detur capacitas actiua vel quasi actiua ad reducendum talem capacitatẽ passiuam ad actum, & ideo impossibile est, vt color, & lux habeant visibilitatẽm, seu capacitatem passiuam vt videantur ab oculis, & quod oculi non possint actiue videre talem lucem & colorem: ergo si id quod commodum, & bonum est mihi est capax, vt ametur, prosequatur & appetatur à me, impossibile erit, quod ex parte mea non correspõdeat capacitas quasi actiua, quæ amet, prosequatur, & appetat illud; & econtra, si id quod est disconueniens, & incommodum mihi, est odibile, & fugibile vt ita dicam, ex eo quod natura quod sibi incommodum est, respuit, atque refugit: ergo ex parte mea debet dari capacitas actiua, vt commodum amem, & incommodum, seu disconveniẽs fugiam, & odio habeam; sed hæc capacitas actiua est voluntas, seu appetitus rationalis: ergo appetitus rationalis datur necessario vbi datur forma rationalis, cui conueniens, vel disconueniens sit bonum, vel malum. Ratio autem à priori horum est; quia omne ens inclinatur, & tendit in propriam conservationem & bonum, nam sicut intellectio tendit in verum, spirituale, aut corporeum, ita inclinatio spiritualis tendit in bonũ sibi conveniens v.g. in propriam perfectionem, & conservationem, quæ est maximum bonum alicuius: ideo enim graue tendit in locum infimum & leve tendit in locum supremum, vtpote in propriũ centrum, & regionem, quia in illo conservatur. Item in animalibus datur inclinatio ad cibum & ad potum, quæ inclinationes vocantur sitis, & fames, quia cibus, & potus sunt conuenientes animali ad propriam conservationem. 20

Tandem, ideo aqua quando guttatim decidit, vt in rore matutino videre est, conglobatur & se ad sphericam figuram contendit redigere, habetque inclinationem ad illam, quia talis figura aptior est ad conservationem propriam. Itaque omne ens habet inclinationem ad propriam cõservationem, & perfectionẽ: sed omne intelligẽs est perfectum

ctum ens: ergo quatenus tale habet inclinationem, & tendentiam ad proprium bonum; quod sibi repræsentatur vt tale; quia bonum, & commodum, siue conducens ad conseruationem, vel delectamentum entis intelligentis in tantum proxime est tale & potest mouere inclinationem illius, in quantum apparet ipsi, repræsentatur eidem, & quasi approximatur ipsi; sed hoc totum fit, quatenus cognoscitur ab eodem: ergo omne ens intelligens in tantum inclinatur in bonum, in quantum cognoscitur vt tale. Itaque actualis inclinatio necessario, & connaturaliter præsupponit cognitionem boni, in quod debet inclinari: ergo etiam potentia ad talem inclinationem petit necessario potentiam ad cognitionem boni, ad quod datur potentia inclinatiua; quia sicut se habet actus secundus, ita se habet actus primus; sed actus secundus inclinationis connectitur necessario cum actu secundo cognitionis: ergo etiam actus primus inclinationis connectitur necessario cum actu primo cognitionis. Quæ omnia his verbis docuit D. Thomas *lib. 1. contra Gent. c. 72.* qui optime explicat id, quod docuerat *1. p.* ratione, quam explicare contendimus. [Illud, quod consequitur omne ens, conuenit enti in quantum est ens, quod autem est huiusmodi, oportet quod in eo maxime inueniatur quod est primum ens; cuilibet autem enti competit appetere suam perfectionem, & conseruationem sui esse, inclinarique in illam, vnicuique tamen secundum suum modum, intellectualibus quidem per voluntatem, animalibus per sensibilem appetitum; carentibus verò sensu per appetitum naturalem, aliter tamen quæ habent, & quæ non habent per appetitiuam virtutem sui generis desiderio tendunt ad acquirendum quod eis deest, quæ autem habent, quietantur in ipso, hoc igitur primo enti, quod Deus est deesse non potest; cum igitur ipse sit intelligens, inest sibi voluntas, quæ placet sibi suum esse, & sua voluntas.] Angelicus ergo Doctor duas alta mente considerare videtur formas, atque ad singulas earum suum quoque sequi appetitum seu potentiam inclinatiuam, quoniam omnis forma sibi annectit necessario inclinationem ad bonum, & commodum, hoc est ad omne conueniens rei per formam constitutæ, tanquam ad medium suæ conseruationis ad quam naturaliter vnaquæque res inclinatur; quia id, quod inclinatur ad finem inclinatur etiam ad medium proportionatum tali fini. sed bonum conueniens conseruationi rei est medium ad talem conseruationem: ergo sicut res constituta per formam intellectualem inclinatur ad conseruationem suam, ita etiam inclinatur ad bonum proportionatum tali conseruationi. Talis autem inclinatio est appetitus proportionatus formæ per quam constituitur appetens; sed appetitus proportionatus formæ intellectuali, est appetitus intellectualis, scilicet voluntas: ergo omne constitutum per rationem formalem intellectualem necessario habet appetitum intellectualem, seu voluntatem. Nam omne constitutum per rationem formalem intellectualem per actum talis formæ attingit obiectum verum, & bonum, & per illam tale obiectum quasi appropinquat cognoscenti vt appetitus feratur in ipsum in quantum suppposito conueniens est; ex hoc fit, formam intellectualem dicere connexionem necessariam cum appetitu intellectuali.

21 Ratio autem in qua hoc totum fundatur, est; quia obiectum formæ intellectualis, scilicet verum intelligibile necessario connectitur cum bono intellectuali; ita vt id, quod est verum, sit etiam bonum, sicut est ens; sed quidquid datur ex parte obiecti refunditur in id, quod tendit ad obiectum, & omni formalitati obiectiuæ correspondet formalitas ex parte tendentis ad obiectum, per quam actu tendat in illud; sed obiectum entis intellectualis non solum est verum adæquate, & totaliter conceptum, sed etiam bonum: ergo ex parte entis intelligentis non solum datur potentia ad attingendum illud obiectum vt verum, quæ est intellectus, sed etiam potentia, quæ tendat in illud vt bonum, quæ nihil aliud est, quam voluntas, & sicut ex parte obiecti datur conneixo necessaria inter formalitates obiectiuas correspondentes potentiis tendentibus in illas, ita etiam potentiæ, intellectus nimirum, & voluntas, quæ tendunt in illas formalitates, habent connexionem necessariam inter se.

Quod à posteriori euidenter conuincitur; quia 22
actus intellectus connectitur necessario cum actu voluntatis vel cum exercitio illius, siue sit negatiuum, siue positiuum: ergo potentiæ talium actuum necessario connectuntur inter se; quia nihil continetur in actu secundo, quod non contineatur in primo; vnde ad actum perfectissimum intelligendi necessario annectitur actus perfectissimus voluntatis, vt his verbis docet D. Thomas, vbi supra *4. argumento, capitis 72.* [intelligere quanto perfectius est tanto delectabilius est intelligenti; sed Deus intelligit, & suum intelligere est perfectissimum: ergo intelligere est ei delectabilissimum, delectatio autem intelligibilis est per voluntatem (hoc est actus voluntatis,) sicut delectatio sensibilis est per concupiscentiæ appetitum:] ergo ad intelligere sequitur necessario actus voluntatis, ac proinde habent necessariam connexionem inter se: ergo etiam intellectus necessario connectitur cum appetitu intellectuali, seu voluntate.

Tandem sic probatur supradicta connexio in- 23
ter intellectum, & voluntatem; quia omne obiectum est quasi forma extrinseca respectu illius, cuius est obiectum; sed ens intellectuale est obiectum rei constitutæ per formam intellectualem, non solum vt est intelligibile, sed etiam vt est conueniens, bonum seu finis illius; quia omnis res tendit in proprium finem, & obiectum, vt formalizetur, & vt ita dicam, extrinsece compleatur: sed omnis forma est attingibilis, & vnibilis à re cuius forma est: ergo non solum verum, vt verum potest attingi ab ente intellectuali, sed etiam bonum, vt bonum; sed bonum vt bonum, & finis vt finis sub tali ratione formali non attingitur ab intellectu, sed à voluntate: ergo in omni ente intelligenti datur non solum intellectus, cuius actione vniatur cum obiecto vt vero; sed voluntas etiá, cuius actu vniatur cum obiecto bono, vt bono, & medio, quo acquirat finem, & perfectionem, seu complementum extrinsecum vel quasi extrinsecũ.

Tunc sic, Deus est perfectissimum intelligens, & 24
etiam perfectissimum obiectum, quod non solum est verum, sed etiam bonum infinitum: ergo non solum debet attingere se, vt verum, & infinitum intelligibile, sed etiam vt infinitum bonum amabile, sibique conueniens, delectabile, & honestum: ergo non solum Deus habet intellectionem, per quam se attingat vt verum vitaliter, & quasi sibi vniatur intentionaliter, sed etiam volitionem, & amorem, per quem sibi vniatur vt obiectũ bonũ.

Quod amplius declaratur ex ipsa ratione cau- 25
sandi in Deo qua vtitur ipse Angelicus Doctor *ratione 5. eiusdem capitis 72.* ibi: [forma per intellectum

tellectum considerata non movet, nec aliquid causat nisi mediante voluntate, cuius obiectum est finis, & bonum, à quo mouetur aliquis ad agendum; vnde intellectus speculativus non movet, neque imaginatio pura absque æstimatione boni, vel mali: sed forma intellectus divini est causa motus, & esse in aliis, agit enim res per intellectum, oportet igitur quod ipse sit volens.]

SVBSECTIO VLTIMA.

Aliquæ obiectiones contra dictas rationes ponuntur, & diluuntur.

26 PRimò, quia gradus intellectivus vt sic præscindit à gradu volitiuo vt sic, atque ideo gradus intellectivus est superior gradu volitivo: ergo licet in creaturis intellectualibus, quæ de facto dantur, detur simul intellectus & voluntas, nihilominus bene poterit dari, & produci aliqua creatura intellectualis, quæ non sit volitiva, licet sit intellectiva.

27 Vrgetur ac declaratur amplius; quia id quod prius est non dependet à posteriori: sed gradus intellectiuus est prior volitiuo: ergo gradus intellectiuus non dependet à volitiuo; sed id quod non dependet ab alio, potest dari sine illo, à quo non dependet: ergo gradus intellectiuus potest dari sine volitiuo.

28 Secundo confirmatur, quamquam principium intelligendi in creatura rationali coniungatur cum intellectiuo per discursum; item cum cognoscitiuo per sensum materialem, quia tamen principium illud ex se præscindit à cognitione discursiua, & materiali in Angelo est principium intelligendi seiunctum à discursu, vt plures opinantur, & materiali cognitione certum est: ergo pari ratione, quoniam gradus intelligendi præscindit à gradu volitiuo, poterit ab eo seiungi per potentiam absolutam; nec consequentia formata ex illo ad hoc cuidens erit.

29 Ad primam nego gradum intellectiuum præscindere à connexione cum volitiuo; nam licet non includat intrinsece gradus intellectiuus, seu intellectus volitionem, aut voluntatem, nihilominus tamen annotat illam tanquam terminum suæ connexionis necessariæ; quam necessariam connexionem supra efficaciter demonstrauimus. Exemplum huius habemus in relatione tam prædicamentali, quam transcendentali; nam licet potentia visiua non includat obiectum in se intrinsece, nihilominus connotat illud tanquam terminum suæ tendentiæ, & relationis: ergo licet intellectus non includat voluntatem, nihilominus tamen poterit connecti cum voluntate, & connotare necessario ipsa, sicut paternitas non includit filium, licet connotet illum, vt terminum essentialem suæ specificationis.

30 Ad secundam obiectionem concedo intellectum non dependere à voluntate, si præcise loquamur de intellectu, & voluntate vt sic, etsi loquamur de dependentia à priori, nihilominus tamen intellectus connectitur necessario cum voluntate, vt v. g. omnipotentia diuina non dependet à creaturis possibilibus, & nihilominus connectitur cum illis, & connotat necessario illas; sicut possibilitas, creaturarum non dependet ab omnipotentia, & nihilominus connectitur cum illa, ita vt non possit dari creatura possibilis sine omnipotentia, essentia non dependet à priori à proprietate, neque materia prima à quantitate, neque natura à subsistentia, & nihilominus illæ non possunt existere sine his propter connexionem necessariam, & naturalem inter ipsas: ergo licet intellectus non dependeat à voluntate propter connexionem necessariam, quam habet cum illa, non poterit esse sine voluntate, & minimum sine connexione cum illa.

Ad secundam confirmationem dicimus principium intelligendi præscindere à principio ratiocinandi, quod à posteriori colligimus, quia videmus prædicatum intelligendi, (quia communis est, vtpote conueniens pluribus, quam convenit prædicatum ratiocinandi, siquidem convenit Deo, Angelis, & hominibus, & prædicatum ratiocinandi solum hominibus, & maximum Angelis in aliquibus casibus, minime autem Deo) esse vniversalius: sed quod vniuersalius est potest cognosci sine minus vniuersali, hoc est sine particula, & ideo ens cognoscitur sine substantia, & substantia sine corpore &c. quod cognoscitur sine alio, præscindit ab illo: ergo ex hoc euidenter colligitur intellectivum præscindere à discursivo, seu ratiocinativo: sed intellectivum vt sic non est vniuersalius, neque communius volitiuo; sicut verum non est vniuersalius bono, sed potius æque patet vnum, ac alterum, & vtrumque est adæquata passio entis: unde in quocunque reperitur intellectivum, reperitur volitivum: ergo non præscindit intellectivum à volitiuo. 31

QVÆSTIO II.

Vtrum detur in Deo libertas, & in quo consistat actus liber Dei?

SECTIO I.

Sententiæ aduersariorum proponuntur.

PRIMA Sententia docet, nullomodo dari in Deo liberum actum voluntatis: pro qua sententia citatur Auerroes, Auicena, Porphyrius, & Theophrastus, cuius verba refert Cartusianus *lib. 1 sententiarum, distinct. 45. q. 1. colum. 3.* quibus adiungunt multi Aristotelem Peripateticorum principem, de quo hæc verba profert P. Ruiz *tom. de volunt. Dei, disp. 7. sect. 1.* nec dubitari potest, quin Aristoteles multis in locis, libertatem Deo negare videatur, quam tamen alibi concedit, quod indicium est ambigui, & nutantis animi, qui paruo momento huc, atque illuc impellitur contrariis argumentorū ponderibus.] S. Thomas 2. *contra Gent. cap. 23.* sentit Aristotelem penitus libertatem diuinam è medio subtulisse, quando suppresso nomine dixit, Philosophum posuisse Deum producere res ex necessitate naturæ, quia quidquid vult, vult de necessitate absoluta; hæc sententia manifesta est; quoniam 8 *lib. Physic text. 9. & 15. & text. 52. & 53.* docet Aristoteles, quod primum mouens sit incapax mutationis, ac proinde semper in seipso perseverare in eadem dispositione, & ex hoc colligit semper ab æterno & in æternū movere, semperque res omnes ab illo prorsus eodem modo procedere, ac proinde tam mundum, quam cœli motum æternum esse, vinacitatem vero quam in his rebus inferioribus cernimus, provenire ex dissimilitu- 1

dine, ac diuersitate partium orbium cœlestium quæ diversimode per motum applicatæ diversos effectus causant. Et *lib. 9. metaphys. tex. 17.* dicit in æternis nihil esse in potentia, sed omnia in actu; vnde infert non esse timendum, quod cælum quiescat, quia neque ipsum neque motor eius est in potentia ad non movendum, & inde *lib. 12. Metaphys. cap. 6.* concludit, non satis esse ponere substantiam æternam potentem mouere, sed oportere vt sit actu mouens ex necessitate, ita vt motio eius sit substantia eius. Alia multa reperiuntur in operibus Aristotelis, ex quibus manifeste colligitur, Deum agere necessitate naturæ determinatum, in eandem sententiam descendisse videtur Plato in Thimeo, Socrates, & alij. Ex Christianis in hoc errore fuit Petrus Abailardus dicens, Deum non posse facere nisi ea, quæ facit; quod idem postea docuit Vvichleph *in Trialogo, cap. 10. & vndecimo*, in eundemque miserrime incidit Lutherus *art. 36.* dicens, veram esse Vviclephi sententiam; & vt refert Bellarminus *tom. 3. lib. 3. de gratia, & libero arbitrio. cap. 15.* Bucerus *lib. de concordia doctrina, cap. de libero arbitrio.* Calvinus *lib. 1. institutionum, cap. 16. §. 3.* docent Deum agere necessario quidquid potest agere, nec aliud facere posse.

2 Secunda sententia quam recentiores quidam defendunt, docet in Deo non reperiri aliam rationem libertatis respectu eorum, quæ extra se vult, nisi quia iudicat illa non habere necessariam connexionem cum fine; sed esse secundum se indifferentia, iudicat tamen ordinabilia esse ad finem & iudicat esse ordinanda; ita hanc sententiam defendunt expresse Vanez *1. p. q. 19. art. 10. dub. 2. post solutionem argumentorum in 3. documento, & sequenti parapho.* Primum est, & parrapho Iam vero. Idem docet Cabezudo *in fine totius quæstionis 2. de auxiliis*, quam inseruit *3. parti, quæst. 62.* Didacus Albarez *lib. 3. de auxiliis, disp. 22. num. 36.* Ledesma, *quæstione vnica de auxiliis art. 10 diffic. 1.* quam sententiam defendunt vt inferant, non auferri libertatem humanam quacunque Physica prædeterminatione, licet nostram volitionem inferat per antecedentem necessitatē, dūmodo retineatur in intellectu iudicium de indifferentia mediorum ad finē.

Probant suam sententiam, quia Deus ita est infinite perfectus, & ita purissimus actus vt nullam potentialitatem admittat; sed si haberet indifferentiam formalem ad volendum facere mundum, & ad volendum non facere illum, esset capax potentialitatis: ergo Deus non habet indifferentiam formalem ad volendum creare mundum, & ad volendum non creare illum. Maior est certa secundum fidem. Minor sic probatur: Quia illud est obnoxium potentialitati, quod est capax habendi aliam perfectionem, quam de facto habet; sed si Deus haberet indifferentiam supradictā esset capax perfectionis volendi nō creare mundū, quam non habet nunc, cum habeat oppositam: ergo esset obnoxius potentialitati.

SECTIO II.

Aliorum opiniones concedentium veram indifferentiam in Deo, & constituentium eam in denominatione extrinseca, ponuntur.

4 TErtia sententia docet actum liberum Dei formalissime constitui per entitatem divinam & per entitatem creatam eo modo, quo Durandus, Hurtado, Arriaga, & alij asserunt relationem creatam prædicamentalem esse vtrumque extremum, entitatem nimirum Patris, & Filij formaliter sine alio superaddito adhuc per rationem; vnde P. Alarcon *1. p. disp. 4. cap. 8. tract. 3. de volunt. Dei, num. 3.* qui hanc sequitur sententiam ita ait; [meum igitur in hac controversia scholastica iudicium esto, volitionem liberam Dei formaliter esse actum intrinsecum diuinæ volitionis, quo necessario se amat Deus, connotato tamen, & requisito extrinseco obiecto, & termino creato defectibili physice realiter formaliter, ratione cuius volitio formalis Dei dicitur libera volitio, vel nolito creaturæ, ita vt deficiente termino illo creato, volitio intrinseca Dei, neque dicatur, neque reipsa sit volitio vitalis actualis talis creaturæ.

5 Eandem sententiam docet P. Herize *disput. 16. capite 10.* Arrubal, & P. Didacus Ruiz, qui prius hanc sententiam oppugnauerat, in eandem incidit, vt notat P. Alarcon vbi supra *numero 51. §. hanc eandem*; P. enim Ruiz *tom. de voluntate disput. ... sect. 3. num. ...* asseruerat actum liberum constitui terminatione ad obiectum, quibus verbis vestigiis Patris Suarez videbatur insistere; explicans autem *numero 13.* quid sit hæc terminatio, hæc verba profert, [Inquiris, quid sit hæc terminatio, quæ adesse, & abesse potuit volitioni divinæ? respondeo esse denominationem extrinsecam;] sic ille. Ratione autem horum verborum manifeste colligitur iam in sententiam, & opinionem denominantium extrinsecè inclinari, quam ipse docuerat, fauere opinioni concedenti solum methaphoricam libertatem in Deo.

6 Hæc sententia sic explicata probatur primo argumento, quod euidens vocant aduersarij; quia omnis nova & realis denominatio supponit nouam aliquam realem additionem, vel mutationem; vnde sumatur de nouo talis denominatio; quia intelligi non potest, quod eisdem rebus eodem modo se habentibus, & immutatis, aliqua denominatio realis de novo resultet; sed quod Deus amet de nouo hanc creaturam est denominatio nova, & realis; ergo formaliter resultat per aliquam mutationem, & additionem factam in aliquo extremo; sed non est facta in Deo secundum illud: ego sum Deus, & non mutor, & secundum illud, in quo non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio: ergo resultat per additionem, & mutationem factam in creatura; ergo actus liber Dei formalissime constituitur per entitatem diuinam, & extrinsecam mutationem creaturæ.

7 Confirmatur: quia hac ratione non intelligitur Deus velle aliquid libere, nisi dando aliquid esse ipsi creaturæ; sed esse in creatura est extrinsecum respectu ipsius Dei: ergo Deus non vult formaliter libere per solum esse intrinsecum divinum; sed etiam per aliquid extrinsecum ex parte creaturæ.

8 Secundò probatur à Patre Alarcon sic; quia Verbum diuinum, seu subsistentia eius quia personalitas infinita est absque ulla sui mutatione intrinseca dicitur modo terminare personaliter, & constituere suppositum reale humanitatis Christi, quod antea non constituebat ratione vnionis hypostaticæ existentis intrinsecè in sola ipsa humanitate, quæ unio prorsus est extra essentiam

&

& personalitatem Verbi, & tamen illa definiente, non terminat, & astante terminat, quæ terminatio ex parte Verbi concipitur à nobis vt relatio rationis, quia non est aliquid intrinsecum in Verbo, sed solum suæ personalitatis formalitas connotata extrinseca vnione humanitatis ad ipsum Verbum; alias si in Verbo esset aliquid intrinsecum, vel ipsi Verbo, mutaretur; quia aliter se haberet nunc, ac antea Verbum: ergo sicut terminatio actualis Verbi respectu humanitatis constituitur formalissime, non solum per entitatem Verbi, sed etiam per vnionem extrinsecam ipsi, & intrinsecam in humanitate, similiter actus infinitus diuinæ voluntatis constitueretur in esse actus liberi per entitatem diuinam & extrinsecam entitatem creaturæ contingentis; & de novo factæ.

Tertiò, sic probatur; quia eadem scientia diuina indiuisibiliter, formaliter, intrinsece inuariata dicitur scientia simplicis intelligentiæ, & visionis; & eadem dicitur præscientia & cognitio existentium, & præteritorum, non per aliquam sui variationem, sed solum per extrinsecam mutationem obiecti, quod in statu possibili terminans scientiam Dei, facit illam simplicem, & idem obiectum translatum ad statum existentiæ in aliqua differentia temporis facit eandem scientiam visionis, qui status existentiæ vt futuræ, & modo non existentis, facit eandem scientiam esse præscientiam, quæ desinit esse præscientia respectu eiusdem obiecti actu in præsenti existentis, quo transacto dicitur scientia præteritorum. In quibus omnibus casibus simplex cognitio scientiæ visionis præscientiæ, &c. Sunt denominationes defectibiles, quæ sumuntur formaliter ex eadem cognitione intrinseca Dei, & ex connotatis diversis extrinsecis: ergo similiter eadem indivisibilis volitio intrinseca Dei, qua Deus infinite se amat, quia est volitio infinita non minus ac scientia indivisibiliter eadem est volitio totius volibilis, & nolitio totius nolibilis; ita tamen, vt dicatur, & sit volitio huius volibilis; requirat necessario hoc obiectum amabile, sine quo non esset illius volitioi vnde creatura contingens requiritur, vt connotatum extrinsecum ad complendam, & constituendam formaliter diuinam volitionem in esse liberæ formaliter.

10 Quartò exempla creata adhiberi possunt, quæ licet creata sint, tamen Physosophicam viam parant ad intelligenda diuina; neque operæ prætium putabo minimum si decretum diuinum difficilius non explicuero, quam à Philosophis explicantur res naturales; eadem indivisibilis realis entitas, quæ ante positionem termini extrinseci non erat relata, per positionem illius de novo fit relata. Item in probabili opinione sancti Thomæ Pater creatus per primam productionem vnius filij habet in se relationem paternitatis, quæ producto secundo filio, invariata existens, facit patrem illius secundi, sicut primi; quia vt dicatur Pater secundi, nihil requiritur intrinsecè, sed tantum extrinseca positio secundi, & multi alij docent relationes indentificari cum fundamentis intrinsecè, quæ non denominantur ab illis, nisi existente termino extrinseco, cuius positione sola dicitur, & est aliud extremum relatum ad illum.

Præterea multi docent species Angelorum esse vniuersales, v. g. vnam eandem repræsentare omnes homines existentes, & futuros; secus possibiles; quod si denuo aliquis futurus esset, eadem species invariata intrinsecè existens illum repræsentaret sola positione ipsius futuritionis: efficacius vrgeo; eadem actio indivisibiliter manens dicitur in primo instanti productio, & in sequenti tempore perseverans, dicitur conservatio, quæ denominationes nihil addunt intrinsece entitati actionum, nisi extrinsecam assistentiam alicuius extremi, ratione cuius realiter eadem actio, quæ non erat conservatio sic esse dicitur, cum tamen illi realiter nihil intrinsecè accrescat, nisi relatio rationis per intellectum à nobis concepta. 11

Hæc exempla, & his similia sexcenta manifeste ostendunt, esse aliquas formas, quæ præbent aliquem effectum formalem subiecto cui insunt, dependenter tamen ab aliquo extrinseco, à quo etiam talis effectus formalis sumitur extrinsecè, non quod talis forma realiter referatur ad tale obiectum extrinsecum, sed quia forma illa talis virtutis est, vt non denominet sic, vel aliter, nisi sic, vel aliter existente obiecto extrinseco, in ordine ad quod denominat, quod propterea dicitur connotari; sicut subsistentia diuina est forma faciens formaliter personam, non quamlibet naturam, sed rationalem tantum; Ita diuina volitio intrinseca Dei, qua Deus infinite se vult, quia est volitio infinita indivisibiliter eadem volitio posito extrinseco termino contingenti, dicitur actus liber Dei, quo ablato, iam non manet actus liber, ac proinde talis volitio non aliter erit in Deo, quam fuerit extra Deum ipsa creatura volibilis, si hæc fuerit volibilis contingenter, & volitio illius erit contingens; si illa necessaria fuerit, etiam eius volitio erit necessaria & non libera. 12

Nec propterea timendum est, ne aliquis asserat, actiones, vniones, & alios modos non esse aliquid realiter distinctum ab agentibus, vel extremis; sed agere nihil aliud esse, quam agens, & connotatus terminus, hoc enim non est timendum, quia dicitur absq; e fundamento, nos enim ponimus formam intrinsecam, scilicet volitionem Dei qua Deus se vult, & est formalis volitio; sed quia infinita debet esse totius volibilis: quare hoc posito, dicitur huius, & sic de reliquis exemplis; at vero ignis secundum se formaliter non est actio respectu sui nec respectu alterius; unde quando dicitur formaliter agere, debet dari forma actionis; hæc non est ipse ignis producens, nec productus; ergo debet esse media inter vtrumque denuo adueniens, non solum quoad esse, sed quoad denominare. Similiter anima rationalis secundum se non est vnio formalis; sicut nec materia: ergo quando vtraque dicitur vnita realiter per informationem, vnio formalis debet esse aliquid distinctum ab ipsa anima, connotante materiam, & econtra: ergo modus vnionis formalis realiter ab vtraque distinctus, est adueniens, & sic de reliquis. 13

Tandem sic probatur, quia libertas diuina constituitur in actu secundo per id, quod formaliter contingens est, ac per consequens per id, quod potest esse, & non esse; sed solum mutatio creaturæ extrinseca Deo potest esse, & non esse, quia quidquid in Deo intrinsece est, quia omnino à se est, omnino necessarium est, & ideo nullo modo potest esse & non esse: ergo volitio 14

libera

libera in quantum libera formalissime constituitur per extrinsecam mutationem Dei, & nullomodo per aliquid intrinsecum illius.

15 Maior sic probatur, quia denominatio volendi libere potest esse, & potest non esse in Deo; sed posse esse, & posse non esse est contingens formaliter: ergo denominatio, seu ratio liberi constituitur per aliquid contingens. Maior sic demonstratur; quia qui nunc est in gratia amatur à Deo, iustus enim, & gratus Deo dilectus est, & postea quando peccat, non diligitur à Deo, quatenus peccator est & habet peccatum; alias Deus diligeret peccatum: ergo denominatio, & ratio volendi potest abesse, & adesse à Deo ac proinde contingens est.

SECTIO III.

Quarta sententia ponitur, & præcipue mens Patris Vasquez elucidatur.

16 THomistæ vnanimi consensu asserunt, actum liberum Dei constitui formaliter per relationem, & habitudinem rationis, nec quidquam aliud addere ad volitionem necessariam per quam se Deus diligit; hoc excogitarunt, vt facile occurrerent toti difficultati; quoniam additio entis rationis non indicat realem potentiam passivam nec mutabilitatem, nec compositionem, nec carentiam realis perfectionis; ita Capreolus *in primo dist.* 45. *q.* 1. *art.* 2. Ferrara *lib. contra Zent. cap.* 75. *&* 76. Hispalensis *in ea distinct. & art. notabili* 2. Zumel *art.* 2. *in* 3. P. Molina. 1. *p. q.* 19. *art.* 3. *disp* 2. *post refutatum Caietanum, & passim. q.* 14. & ab ipso appellatur communis in nostra Hispania; [quod mirabile est vt inquit P. Herize; ea fuit horum Thomistarum auctoritas dum in ea plus operæ dabatur armis, quam literis, cum tamen tam sit aliena ab omni veritate, ac solido fundamento; in quam sententiam sine dubio velit, nolit Alarcon inclinatur P. Vasq. 1. *p. disp.* 80. *cap.* 2. qui his verbis propriæ opinioni lucem offendere nititur. [Est igitur voluntas libera Dei, essentia diuina significata per modum actus vitalis, & effectus eliciti, cum re vera sit ipsamet substantia Dei; includit tamen habitudinem etiam quandam rationis ad res futuras, quæ libere Deo conuenit; sicut etiam reslibere futuræ sunt. Cum enim hæc relatio consurgat ex fundamentis non necessariis, nempe ex rebus ipsis, & obiectis futuris; ipsa etiam habitudo libere Deo conuenit, non intrinsece, sed extrinseca solũ denominatione, quã Deo conuenire, & non cõuenire non est absurdũ: ergo cũ velle liberum Dei non solam includat essentiam, sed cum tali respectu, etiam si libera voluntas Deo possit adesse, & abesse; nihil sequitur absurdi, quod diuinæ simplicitati, & immutabilitati repugnet.

17 Eodem modo de præscientia philosophati sumus *dip.* 68. *cap.* 3. *&* 6. videlicet eam esse ipsam substantiam Dei, quæ alias cognitio est creaturarum possibilium, addito respectu solum rationis ad res futuras, quarum dicitur præscientia, ita vt si res futuræ non essent, Deo quidem deesset præscientia, sed non scientia; sic igitur si res futuræ non essent, non esset in Deo libera voluntas, quæ significatur cum illo respectu libero; esset tamen voluntas complacentiæ, ipsa nimirum essentia diuina cum respectu rationis necessario ad res possibiles: sicut ibidem de scientia rerum possibilium diximus.]

Et in fine illius capitis sic ait: quo autem pacto Deus seipsum determinet ad hoc potius, quã ad illud ineffabile sane est: nisi quod nostro modo intelligendi intelligamus essentiam Dei, quæ est eius voluntas habere circa futura peculiarem rationem voluntatis cum respectu illo rationis; habemus ergo ex omnibus, quæ dicta sunt, voluntatem liberam Dei, qua se vult communicare extra, prout libera est, non esse aliquam in Deo perfectionem; nam vt talis includit respectum rationis ad creaturas futuras, neque vero S. Thomas vsquam docuit, esse aliquam Dei perfectionem velle se aliis communicare, vt recte admonet Ferrara *cap. illo* 75. solum enim dixit, bono quatenus perfectum est, id convenire, hoc est actum proprium boni, & perfecti esse aliis suam bonitatem impertire, & ita quamlibet rem non tantum sibi desiderare suam perfectionem, sed aliis etiam se communicare; quo circa Caietanus non probat ex doctrina S. Thomæ id quod contendebat. 18

Ex quibus verbis Patris Gabrielis Vazq. manifeste colligitur, secutum fuisse hunc Auctorem opinionem Thomistarum, primo quia pro sua sententia citat Ferrariensem *eodem capite* 2. *n.* 7. ibi, hanc sententiam tradit Ferrariensis *cap. illo* 75. nec vero contrarium docuit Gregorius *in primo dist.* 47. *quæst. vnica, post septimum conclusionem*, vbi P. Gabriel Vazq. totum suam opinionem late explicatam tribuit Ferraræ, & Gregorio; sed indubitatum est apud omnes Doctores Ferrariam, cum cæteris Thomistis asseruisse, actum liberum Dei constitui per habitudinem, seu relationem rationis, & ideo P. Franciscum Suarez *in metaphy. disp.* 30. *Sect.* 9. *n.* 30. *§.* omissa primum tanquam choriphæum citat Ferrariam, his verbis: [tractanda est altera sententia de respectu rationis, quam fere alii sequuntur vt Ferrara *primo contra gent.* Sylvester, &c. eodem modo affert pro hac sententia P. Herize. *tract.* 2. *disp.* 16. *cap.* 3. ibi: non dubitauerint affirmare libertatem Dei, vt comparatur ad creaturas solum afferre respectum rationis, eam docuere Ferrara *lib.* 1. *contra.* Gent. Capreolus *in* 1. &c. quem etiam refert pro hac sententia P. Didacus Ruiz. *tom. de volunt. disp.* 11. *sect.* 1. *n.* 1. ibi; frequentior Thomistarum sententia fuit hæc; [volitio libera Dei supra volitionem necessariam addit tantummodo relationem rationis ad aliquod obiectum creatum, & quantum ad hanc relationem potuit non esse volitio libera, quamuis tota realis entitas volitionis liberæ, sit necessaria, ita vt non potuerit non esse hanc sententiam expresse docuit Capreolus *in* 1. *dist.* 45. quem sequitur ibidem Dela. *q.* 1. Sylvester *in constat.* 1. *p.* Ferrari. *lib.* 1. *contragent.*] Idem facit Granados 1. *p. disp.* 5. *sect.* 3. *n.* 15. etiam Arrubal 1. *p. disp.* 54. *cap.* 3. P. Valencia *eadem.* 1. *p. disp.* 1. *q.* 19. *puncto.* 4. Bellarmin *tom.* 3. *lib.* 3. *de Gratia*, Salas. 1. 2. *tract.* 3. *disp.* 1. *sect.* 8. *§.* 7. *&* quotquot de hac materia scripserre. Idem etiam docent hi auctores de Gregorio: ergo sine dubio P. Vazquez hanc opinionem Thomistarum sequutus est. 19

Deinde; quia nullus ex Thomistis, neque tam clarius verbis, neque tanta repetitione, neque in tot locis vt P. Vazquez docet, actum liberum addere relationem rationis: ergo si P. Vazq. licet tam clare loquatur, & asserat decretum Dei liberum constitui formaliter explicatur, & asseri- 20

tur

tur ab aduersariis pro relatione rationis intellexisse denominationem extrinsecam realem à creaturis, etiam omnes Thomistæ, qui obscurius in hac materia ipso P.Vasquez loquuntur, poterunt explicari, & poterit affirmari de eis à fortiori loquutos esse de denominatione extrinseca reali; quod quam sit ridiculum dicere, nullus est qui non videat; siquidem hæc opinio de ente rationis pluribus ab hinc annis maxime valuit & floruit, & inter puros Thomistas in suo virore perseuerat; quare qui hanc opinionem negauerit fuisse Thomistarum, etiam poterit lucem meridianam inficias ire: quare si de sententia Thomistarum non est dubitandum,à fortiori non poterit in dubium reuocari sententia Patris Vasq. de ente rationis.

Nec mirum, quod hic Author in hanc sententiam inclinauerit,siquidem tot Auctorum ac Doctorum authoritate fulsita est, & ab innumeris Theologis sequuta, præcipue cum P. Vasq. quam plures pure Thomisticas sententias tueatur, ac defendat; v.g. quod idem corpus circunscriptiue non possit esse in duplici loco adhuc diuinitus; quod eadem materia non possit informari duplici forma; quod idem effectus non possit à duplici causa totali produci, etiam per potentiam Dei absolutam quod peccatum, & gratia adhuc supernaturaliter non possint esse in eodem subiecto simul, &c. ergo qui has sententias tam mordicus sequutus fuit,non mirum, quod istam de habitudine rationis amplexus fuerit.

21 Præcipua vero ratio,quæ maxime mouet ad asserendum P. Vasquez fuisse huius sententiæ est; tum quia claritas, & perspicuitas ingenij tanti Doctoris adeo elucet in omnibus eius operibus; vt obscuris aliorum Doctorum sibi aduersantium opinionibus,vt ipsas oppugnet lucem clarissimam offendat, & clarius eas doceat, quam proprij auctores, ac proinde pene omnes facilitate docendi superet, quo posito quis poterit sibi persuadere in re tam graui, qualis est hæc de actibus liberis adeo obscure & confuse (præter proprium morem) loquutum fuisse tam diligendum Doctorem, vt denominationem extrinsecam realem appellet tot vicibus, tot propositionibus ens rationis,seu habitudinem, & ordinem rationis: præcipue cum sine vllo labore,aut difficultate, sicut tu asseris, decretum liberum Dei constitui per connotata extrinseca, aut denominationem extrinsecam realem potuerit ipse eodem modo loqui, vt solitum morem clare explicandi in negotio, vbi necessaria magis est claritas in loquendo, quam in cæteris disputationibus, ne confusio ingeratur legentibus; quid ni oblitus ne est P. Vasquez denominationis extrinsecæ realis, aut in mentem eius non venerunt connotata extrinseca realia? quæ toties,& explicuit docte,& acute refellit & erudite docuit, vt nec verbum quidem dum suam sententiam explicare conatur de eis agat, certe non est hoc credibile,neque contra ius,fasque sententiam Thomistarum tanto Doctore est priuanda, aut expolianda quando in tantam formam hæc opinio, quæ iam iam inter neotericos semimortua,ac pene sepulta manet, merita sit,tantum Doctorem, mæcenatem & fautorem nanciscì, & comparare.

22 Tum etiam, quia ipse P.Vasquez pro constanti principio habet 1.p. *disp.*101. & 1.2. & 3.p. & passim vbi hoc negotium occurrit,nullam causam posse compleri ad producendum in genere causæ efficientis aliquem effectum per ipsum effectum productum; quod demonstrat exemplo visionis; visio enim non potest complere potentiam visiuã eo modo,quo completur per speciem impressam in esse causæ efficientis, & producentis ipsam visionem: sed creatura omnis quæ potest connotari ab actu libero, est effectus in genere causæ efficientis eiusdem decreti liberi: ergo in sententia Patris Vasq.non potest ipsa creatura constituere, & complere actum liberum Dei,quæ causat efficienter ipsam, &c. ergo falso asserit Alarcon P. Vasquez pro relatione rationis, qua docet constitui actum liberum, intellexisse creaturam connotatam.

Vt autem hæc omnia clarius pateant, aduerte, 23
non solum Thomistas,sed etiam Scotum in 1. *dist.* 39. huic sententiæ fauisse,& ideo omnes Scotistæ, vt docet P. Suarez supra *citata disp.* in hanc sententiam inclinant, inter quos expresse Lychetus eam tenet *dist.*45.vbi Gabriel,Ocham,& alij Nominales idem docent: ergo non mirum quod in hanc sententiam tot, ac tam grauium Doctorum sese induerit P. Gabriel Vasquez.

Fundamentum huius opinionis nullum aliud 24
est,nisi oppugnatio earum, quæ asserunt, addere aliquid liberum decretum distinctum à parte rei supra voluntatem; ex qua oppugnatione necessario sequi videtur hæc sententia;quia cum vere,ac proprie Deus velit libere creaturas, & absolute loquendo potuerit non velle, necesse est, vt actu velle creaturam aliquid addat,præter posse velle, seu præter actum volendi necessarium, quo Deus amat se ipsum; sed non addit aliquid reale: ergo necesse est,vt addat aliquid rationis.

Secundo sic probatur; quia intellectus noster 25
nunc intelligit duas res sine relatione rationis, & sine fundamento illius, & deinde inter duas illas aliquem respectum rationis inuenit, non onere gratis confictum,sed habens fundamentum necesse est vt talis respectus vltimo,& formaliter constituat id,quod habet fundamentum ad illum: sed intellectus noster concipit Deum secundum omnia, quæ necessario illi conueniunt in sua æternitate,& vt sic non concipit in eo relationem vllam rationis contingentem,& defectibilem, nisi forte necessariam ad creaturas possibiles; deinde vero concipit Deum vt amantem v.g. Petrum,quem ad æternam gloriam eligit, & tunc concipit relationem rationis ad illud,& præterea concipit fundamentum illius relationis de nouo consurgentis, per quam ita terminatur ad creaturas, vt potuerit non terminari ad illas quæ est ratio formalis libertatis, quæ in indifferentia formali ad vtrumque consistit: ergo actus liber Dei formalissime constituitur per relationem rationis.

Vltimo: quia actus liber Dei, quo prædestinat 26
v.g non est ad se,& absolutus, sed potius relatus ad prædestinatum,nimirum D.Petrum: ergo actus ille liber per relationem constituitur; quia omne, quod est ad aliud relatiuum est, ac proinde relatione constitui necesse est, sed non constituitur per relationem realem, quia Deus absolutus est, (vt mordicus tenet, & defendit P. Vasquez) ab omni reali respectu,& ab omni connexione, tam tam ad creaturas possibiles, quam ad creaturas actuales,& futuras; vnde etiam si creaturæ possibiles non essent possibiles, & per impossibile rederentur impossibiles, nihil reale, aut absolutum, aut respectiuum tolleretur à Deo, & de facto licet tollatur existentia creaturæ, aut futuritio illius, & de futura, & existenti in non futuram, & non existentem reddatur: er-

go talis relatio quam formaliter dicit actus liber, est respectus rationis, & hæc ratio est maxime ad mentem Patris Gabrielis Vasquez, quia ex intimis eius principiis deducitur, & conuenit cum explicatione illa, quam ponit *cap. 2. supra citato, num. 13.* ibi: [nihilominus nos, quibus non licet aliter de Deo loqui, quam instar rerum creatarum, quas videmus, & experimur, dicimus ipsum libere volentem, & tanquam causam libertam nominamus confuso quodam conceptu, cumque in re prius natura, & causalitate solum sit diuina essentia in se considerata sine actu libero elicito, qui possit adesse, & abesse, quam per modum actus, & decreti liberi, tamen pro hoc statu Deum intelligimus tanquam causam rerum futurarum, ac si apud se sicut nos actu aliquo libere decreuisset ex eo quod ipsa essentia Dei in se non habeat vllam connexionem, aut relationem cum creaturis necessario vt sint, sed cum eis libere comparatur: non quia in Deo sit actus liber, qui possit in Deo non esse, sed quia actus, qui in Deo necessario est, libere comparatur cum creaturis, cæterum hoc modo, licet assignemus libertatem in Deo comparatione facta cum obiectis, & rebus creatis, tamen non assignamus sufficientem rationem ex parte Dei; cur nunc actu libero efficaci referatur ad has potius, quam ad illas, siquidem idem omnino in se manens poterat eas non velle, quas vult; quare cum rem exactius enodare contendimus, difficultatem prædictam euadere non possumus; cæterum tamen est, non posse nos tribuere varias denominationes voluntati diuinæ, nisi per respectum aduersario modo se habentes, qui sit respectus rationis, cum rebus autem absque vlla variatione semper eodem modo nostro more loquendi comparari debeat.]

SECTIO IV.

Sententia Patris Suarez ponitur.

27 TOmo *secundo, mei disput. 30. sect. 9. à num. 35. vsque ad 44. inclusiue*, eximius Doctor explicans suam sententiam circa decretum Dei liberum asserit, libertatem actus totaliter, & adæquate esse intrinsecam Deo, ita vt nihil sit in tali actu, quatenus constituitur inesse liberi, quod sit extrinseca denominatio in Deo proueniens, ac resultans à creatura, sed potius esse essentiam diuinam, quatenus intrinsece terminatur ad creaturas existente extra Deum, & ratione huius terminationis intrinsecæ asserit, compleri, & constitui actum voluntatis diuinæ inesse volitionis, aut nolitionis liberæ formaliter; primum, & secundum docet his verbis, *num. 36. §. 2. dicendum, in medio*, [multo magis, cum constituatur Deus volens creaturas simplicissimo modo tanquam purus actus solum constituitur solo reali, & intrinseco velle (id est adæquate.) Tandem hoc est euidentissimum in scientia; nam Deus non intuetur creaturas, vt existentes in aliqua differentia temporis, nisi per scientiam suam, tanquam per formam realem, & intrinsecam sibi, & non per aliquid extrinsecum, vel per aliqua entia rationis; nam Deus vere, & realiter iudicat de rebus creatis, vt existentibus, & apprehendit, ac intellectualiter repræsentat illas; totum autem hoc est reale absolutum & intrinsecum Deo: est ergo in ipso per aliquid reale, & intrinsecum ipsi: ergo per intrinsecam scientiam ipsius. Sic similiter amat Deus creaturas per intrinsecum actum, & non per aliquid extrinsecum: tertio, dicendum est, Deum eodem omnino actu simplicissimo indiuisibili, & absque vllo reali augmento, vel diminutione eius velle omnia, quæ vult, & nolle quæ non vult, siue necessario, siue libere ea velit; cum ergo amat Deus alia à se, non alio actu, nec per aliquid additum actui vult, sed illomet, quo se amat, & quo posset non amare alia, si vellet,] vnde Pater Suarez latissime probat, actum liberum formaliter non constitui per aliquid extrinsecum, quia adæquate, & totaliter est intrinseca entitas ipsius actus necessarij *eadem sect. 9. n. 5. & n. 32.*

Vltimum docet hic Auctor, *num. 41.* his verbis: [ex quo intelligitur aliter dici, liberum amorem Dei, quam dicatur amor creaturæ, hic enim dicitur liber, quantum ad esse, non vero quantum ad terminari tali modo ad tale obiectum (loquor de amore non vt cogitatione abstrahitur in communi: hic enim indifferens est, vt ad hoc, vel illud obiectum terminetur, quæ magis est indifferentia generis, quam libertatis, sed loquor de actu amoris, vt realiter existente in particulari) hic ergo dicitur liber quoad esse, quia ita est à sua causa vt ex vi eius posset non esse; non est autem liber quoad terminari, quia si est, necessario terminatur ad tale obiectum tali entitati actus adæquatum. At vero diuinus amor est liber, non quoad esse, sed quod terminari respectu creaturarum; nam ille amor secundum suam totam entitatem & perfectionem necessario est, neque in hoc potest habere indifferentiam, quia esset magna imperfectio; tamen in terminari habet indifferentiam, non quidem respectu primarij obiecti, quod est ipsemet, seu diuina essentia; quia necesse est, vt ad aliquod obiectum necessario terminetur ad illud scilicet, cum quo habet intimam, & necessariam connexionem, vel potius vnitatem; sed indifferentiam habet respectu secundariorum obiectorum, cum quibus non habet necessariam connexionem, nec ab illis vllo modo pendet, *& in fine numeri 42.* sic ait: [vnde cum dicitur Deus posse velle, & non velle, illud posse non dicit potentiam actiuam, vel passiuam, sed solum dicit indifferentiam eiusdem actus, vt ad hoc obiectum terminetur, vel non terminetur,] *& num. 43.* concludit his verbis: [sic denique intelligitur optime in libertate diuina distinctio, & oppositio actuum secundum rationem sine vlla reali contrarietate, vel distinctione, quia nimirum idem est omnino actus secundum rem, qui sine vlla additione, ac varietate terminatur, & sic ratione distinguitur vnus actus ab alio, & vt terminatur ad hoc, vt aliqua res sit & existat, dicitur amor, aut volitio, provt vero terminatur ad non esse talis rei, dicitur nolitio eiusdem rei, & metaphorice odium, non inimicitiæ, sed abominationis.] Sic magnus Suarez.

Aliqui neoterici, vt huic sententiæ lucem tri- 29
buant, dicunt esse posse contingentia in prædicato intrinseco alicuius rei, sine vlla contingentia in entitate rei, aut physica mutatione eius, hoc autem posito facile explicant vt aduertit P. Herize, qua ratione prædicatum intrinsecum volentis creare mundum Deo possit competere contingenter, & nihilominus, si condere mundum noluisset, nihil de diuina entitate desideraretur, nullaque in ipso eueniret physica mutatio, illud autem ponendum esse ostendunt variis exemplis probabiliter admissis ab Authoribus, nec parum videri debet improbabilis sententia, licet difficile mysterium actuum liberorum cum probabilitate tueri,

tueri ; exempla sunt quæ supra adduximus pro sententia extrinsecè denominantium de relatione, conseruatione , & cæteris, præter quæ aliud adducitur. Quod euidens vocatur ab aduersariis sumptum ex veritate formali propositionis , quæ licet intrinseca sit , variatur tamen per solam mutationem extrinsecam obiecti , & præterea alterum exemplum in medium proferunt , ex omnipotentia Dei petitum ; de qua duplex est sententia , prima affirmat ipsam eum habere ordinem transcendentalem ad creaturas , qui sufficiat ad probandum defectum alicuius perfectionis in omnipotentia , si per impossibile aliquæ, vel aliqua ex creaturis possibiles non essent. Secunda absoluit omnipotentiam , ab omni ordine transcendentali, atque asseuerat eandem perseueraturam entitatem , atque perfectionem in omnipotentia, licet omnes creaturæ possibiles non essent , nihilominus hoc prædicatum intrinsecum potentis producere creaturas Deo non competeret : ecce ergo adest , & abest prædicatum intrinsecum ratione connotati extrinseci absque mutatione entitatis omnipotentiæ:in hac sententia quam hodie plures recipiunt & defendunt.

Denique in potentia obedientiali tam actiua, quam passiua similis formatur instantia ; quoniam vtraque potentia est intrinseca , & indistincta , nec habet ordinem transcendentalem ad actum supernaturalem ; connotat vero ex parte Dei , seu formæ potentiam coagendi , seu informandi superiorem , & eleuantem ; ita vt sublata connotatione , nequeat dici creatura potens obedientialiter , posita autem dicatur ; quod si hæc opinio probabilis est , ea sola defenduntur actus liberi diuini, nimirum manente eadem entitate in Deo denominari volentem ; cum connotat creaturam cum aliquo speciali ordine ad existentiam , & non denominari , cum non connotat. Itaque ait hæc sententia , ipsum simplicissimum actum esse necessarium , vt comparatur ad Deum esse liberum , vt ad creaturas , eodemque se diligere propter se vt finem , creaturas propter Deum vt media , sine aliqua additione , nec per rationem ; quia autem libertas Dei non est potentiæ , sed actus , hinc est , quod cum nulla additio fiat , cum creaturas libere amat , potuerit etiam sine diminutione entitatis non eas amare ex eo quod posset non terminari ad illas ; ac proinde nec Deum constituere volentem illas creaturas, quoniam actus ille diuinus non tribuit necessario adæquatum quasi effectum formalem Deo, sed cum dependentia ab aliqua connotatione creaturæ extrinsecè , hoc vero licet à nobis non intelligatur tribuere debemus actui libero diuino ratione infinitatis , atque eminentiæ in modo libertatis , tametsi vero omnis forma creata necessario tribuat adæquatum effectum formalem subiecto proportionato , vt cernere est in actu libero nostro in voluntate existente , hoc vero propter eminentiam diuinæ liberratis , quæ non est in ordine ad actum, neque speciem sumit ab obiectis , nec ad ea ordinatur , sed absolutissime ea respicit;Itaque hæc sententia à Patris Herize sententia, Alarcon , & Arrubal differt in hoc , quod actus liber , licet petat connotatum extrinsecum in ordine ad quod constituatur , tanquam causa in ordine ad effectum , nihilominus tamen non constituitur per illud, tanquam per formale constitutiuum, sed per terminationem intrinsecam ad connotatum illud, seu effectum, itavt tota constitutio formalis actus liberi consistat in illa terminatione intrinseca, quæ potest esse in Deo ; ratione cuius potest actus Dei terminari,& non terminari ; eo quod totam indifferentiam,quam requirit necessario libertas habeat Deus non in entitate actus,sed in terminatione illius.

SECTIO V.

Vltima sententia ponitur.

CAietanus *prima parte , quæstione 19. articulo secundo & tertio, & tertia parte, quæst. 1. articulo primo*, asserit,actum liberum addere à parte rei aliquid intrinsecum supra entitatem actus necessarij,& hoc intrinsecum esse perfectionem contingentem , ac proinde posse adesse , & abesse à Deo, cum vero dicit, deesse à Deo posse intelligendus est Caietanus absolute , ac simpliciter, quatenus ex æternitate potuit non esse in Deo volitio ad creandum mundum, non tamen ex suppositione , quod ipsum semel condere voluerit; nam hoc pugnat cum perfecta immutabilitate diuina ; quod autem possit adesse à Deo , non iudicat incommodum,quoniam est perfectio libera, quæ est conditio diminuens , *in articulo autem tertio*, §. ad hoc est dicendum, hanc perfectionem actus liberi dicit tantum esse extensiuam ; quoniam perfectio intensiua amoris diuini ab ipso Deo : desumitur hæc sententia Caietani sic probatur ; quia effectus hic formalis , verbi gratia, volendi creare hunc mundum, non conuenit Deo necessario : ergo non potest formaliter prouenire à perfectione simpliciter necessaria ; quia effectus oppositus non potest prouenire à causa illi opposita , verbi gratia , album non potest prouenire à nigredine : sed effectus contingens , seu libere est oppositus causæ formali necessariæ simpliciter : ergo non potest à parte rei prouenire ab entitate simpliciter necessaria. Ergo prouenit à causa formali formaliter contingenti superaddita realiter supra actum necessariũ diuinum;sed non potest esse huiusmodi nisi possit adesse & abesse à Deo:ergo. 30

Confirmatur, quia impossibile videtur vt eadem forma secundum eandem omnino rationem realem det aliquam intrinsecam denominationem, & quod eadem omnino manens, & eodem modo informans, seu quasi informans, aut coniuncta supposito possit non dare illam denominationem:sed Deus denominatur volens creaturam ab aliqua forma,seu quasi forma reali,& intrinsece existente in ipso : ergo impossibile est quod illa denominatio proueniat ex vi solius perfectionis formalis & essentialis necessario conuenientis Deo.Probatur consequẽtia:quia hæc denominatio seu quasi effectus formalis non cõuenit necessario Deo:ergo non potest formaliter prouenire à perfectione simpliciter necessaria;nam hæc cum sit eadem & eodem modo coniuncta Deo,non potest nisi eandem necessariam denominationẽ semper tribuere.Alias eadem forma eodẽ modo vnita posset nouum, vel diuersum quasi formalem effectum tribuere, quod intelligi non potest.Vt si voluntas mea habeat vnũ & indiuisibilem actum immutatum , & sine vlla additione,& eodem modo illam afficientem, intelligi non potest quod nunc constituat illam formaliter volentem tale obiectum, & tamen quod eodem modo manens possit non constituere volentem illud obiectum. 31

Secundo sic argumentor,quia in æternitate voluntas diuina prius tatione,quam velit hoc, vel illub obiectum extra se intelligitur potens ad volendum , vel nolendum illud , alioquin non esset 32

set libera, & in illo signo intelligitur cum tota perfectione, quæ necessario est in ipsa, & deinde intelligitur actu volens tale obiectum: ergo necessario est vt aliquid reale Deo addi intelligatur, à quo talis denominatio, & quasi informatio orta sit; patet consequentia, quia illa denominatio non est rationis, sed realis, quia vere, & in re ipsa Deus vult & amat, & est noua; si non duratione, saltem naturæ ordine & separabilitate, quia absolute loquendo posset non esse in Deo: ergo necesse est vt veniat à forma reali intrinseca, & ex se ipsa separabili ab omni re, & perfectione, quæ necessario conuenit Deo.

33 Vrgetur, quia hæc additio quæ in æternitate intelligitur fieri Deo per actum liberum secundum diuersa signa rationis talis est, quæ si in tempore fieret realiter, mutaret Deum: ergo non est tantum additio rationis, sed vera, & realis; patet consequentia, quia per solam additionem rationis non mutaretur Deus realiter, vnde multi respectus huiusmodi illi ex tempore conueniunt. Antecedens vero probatur; quia alias non esset inconueniens, Deum velle libere aliquid in tempore de nouo, nec esset inconueniens illam additionem fieri Deo extra æternitatem; nam sola mutatio realis est, quæ tollit quominus detur actus liber Dei in tempore.

34 Vltimo sic probatur, quia si relatio paternitatis in Deo non esset actu, & statim in alia duratione esset, vel posset esse, sine dubio quando actu esset, adderetur à parte rei supra entitatem intrinsecam Dei; neque sola diuinitas sine additione à parte rei relationis supra ipsam diuinitatem sufficeret, vt intrinsece daretur relatio, quæ antea non erat, quia relatio est formalitas intrinseca in ipso Deo, & non denominatio extrinseca: atqui actus liber Dei, quatenus vitalis est, est perfectio intrinseca in Deo, quæ potest esse & non esse in ipso: ergo quando est in ipso actu debet esse per additionem à parte rei supra entitatem necessariam Dei.

35 Neque sufficit sola diuinitas sine tali additione ad constituendum Deum in esse libere volentis; quia forma, quæ non est similis effectui formali, non potest constituere talem effectum formalem: sed effectus formalis, aut liber actus, quatenus liber est, est contingens, & ideo ita est in Deo, vt posset non esse, & diuinitas, quia est omnino necessaria ita conuenit Deo, vt non possit vllo modo non conuenire, quia implicat contradictionem non conuenire: ergo talis effectus formalis, qui est actus liber Dei non potest prouenire in Deo à diuinitate.

36 Vrgetur, quia quando non datur effectus formalis in aliquo subiecto, siue sit diuinum siue creatum, est quia non datur in illo forma vel quasi forma talis effectus formalis; quia existente forma in subiecto capaci illius, non potest non dari effectus formalis illius, v. g. Verbum diuinum ab æterno non fuit vnitum humanitati, hoc est defuit ille effectus formalis, vnitum videlicet, & hoc quia deficiebat ab æterno vnio: quare si ab æterno existeret vnio Verbi diuini ad humanitatem, eo modo quo in tempore existit, necessario daretur tale concretum, seu effectus formalis: atqui in Deo nunc deficit hoc concretum, seu hic effectus formalis, Deus volens creaturas esse quæ non existunt, ideſt pure possibilibus & quæ non habent existentiam actu, & poterat esse talis effectus, scilicet Deus volens: ergo deficit, quia deficit forma, seu ratio formalis constitutiua illius; atqui nullo modo deficit diuinitas, alias deficeret Deus nunc: ergo deficit alia formalitas, quæ posset esse in Deo, & nunc non est, ac proinde vt adesset illa, deberet fieri additio à parte rei talis formalitatis contingentis supra diuinitatem à parte rei.

SVBSECTIO VI.

Prima conclusio ponitur & probatur.

IN Deo datur proprius actus liber: hæc conclusio est de fide, & lumine naturali euidens Prima pars sic probatur ex illo *Psalmi* 93. Deus vltionum libere egit: vbi licet primario significetur libertas à timore, coactione, & acceptione personarum, supponitur tamen virtualiter, & includitur ibi libertas ab impossibilitate, & necessitate determinante ad vnam partem contradictionis; talis enim necessitas, aut impossibilitas, si Dei voluntatem & operationem alligaret ad vnam partem, non esset possibile timore concuti, vel coactione, vel acceptione personarum ab vltionibus cohiberi, propterea quod laudaretur inaniter libertas à coactione, timore, & acceptione personarum. 37

Quibus consonat manifestissime illud *Sapientiæ* 12. [non quia impotens erat in bello subijcere impios iustis, aut bestiis sæuis, aut verbo duro simul exterminare, sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ non ignorans; tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos, subest enim tibi, cum volueris posse;] vbi apertissime declaratur dominium voluntatis diuinæ cum indifferentia ad operandum vel non operandum prout voluerit, vt patet ex illis verbis: [non quia impotens erat in bello subijcere impios iustis, aut bestiis sæuis &c. sed partibus iudicans dabas locum pœnitentiæ;] ac si diceret, ita se habere Deum circa impios, vt licet eos posset bello bestiis, & aliis huiusmodi exterminare, & destruere propter nefanda scelera eorum, nihilominus tamen ad ostendendam suæ misericordiæ, & libertatis excellentiam infinitam, & summe perfectam eminentiâ illis tribuisse tempus, vt respiscentes, & pœnitentiæ, ac lactymarum efficaciâ, ac virtute anteactæ vitæ peccata decerent ad melioremque frugem sese conuerterent, quæ potentia cum indifferentia orta ex plenissima cognitione liquido manifestatur illis verbis: [non ignorans; tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, subest enim tibi cum volueris posse.] 38

Sed libertas formaliter consistit in dominio voluntatis circa proprios actus puniendi, vel non puniendi, miserendi, vel non miserendi, cum indifferentia plena ad operandum, vel non operandum quod voluerit, & eo modo quo voluerit: ergo euidenter & manifestè declaratur his verbis libertas, qua gaudet Deus circa creaturas. 39

Quibus verbis alludere videtur Paulus *ad Rom.* 9. ibi: [cuius vult miseretur & quem vult indurat;] & iterum, [an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam:] Nec discordat ipse Apostolus 1. *Corinthior* 12. ibi: [diuidens singulis prout vult;] hoc est vt exponit Ambros. *secundo de fide, cap. 3.* pro libero voluntatis arbitrio non [pro necessitatis obsequio.] 40

Dices

Dices his locis solum probari Deum habere indifferentiam, & actum liberum, non tamen proprium.

41 Sed contra, quia absolutus, ac simpliciter modus loquendi, quo Deo attribuitur tale Dominium, & indifferentia ad operandum, & non operandum provt voluerit & quando voluerit manifeste demonstrat in supradictis verbis Deum habere propriam, & perfectam libertatem cum propria, & rigorosa indifferentia ad vtrumlibet: nam libertas actus voluntatis sequitur in perfectione, & proprietate ipsum actum voluntatis, amoris diuini; sed Deus habet actum voluntatis; & amoris perfectissimum, & propriissimum: ergo etiam habet propriissimam, & perfectissimam libertatem illius. Maior patet manifeste *ex Ieremiæ* 31. ibi. [& in charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te miserans:] alia versio, in charitate perfecta amplexatus sum te; sed charitas perfecta est proprius & perfectus amor: ergo in Deo datur proprius actus amoris, & non proprius & metaphoricus; per illam autem particulam, attraxi te miserans, optime denotatur libertas, & indifferentia circa creaturas, quia actus misericordiæ, & liberalitatis radicem libertatis indicat in miserente; Minor illa sic probatur; quia id quod metaphoricum, & improprium est in aliqua ratione perfectum in ea ratione esse non potest; vnde licet amœnitas prati perfecta sit in esse amœnitatis, & floriditatis, nihilominus tamen in esse risus per perfectionem habere non potest, quia perfectio supponit veritatem, & proprietatem; quapropter vt inquit Hieronymus ad Paulinum adeo necessitudinis, & connectionis vinculo perfectio cum veritate copulatur, vt ista ruere non possit quin illa eodem labefactata motu concidat; vnde sine dubio irrideretur à sapientibus ludibriumque deberet hominibus ratione vtentibus, vt inquit Seneca, qui assereret hominem esse perfectam arborem inversam, cuius nulla alia ratio est nisi metaphora quæ in hac denominatione intercedit. Ergo id, quod imperfectum est, in aliquo genere proprium, & rigorosum debet esse in illo genere, sed ex verbis Ieremiæ constat actum charitatis, & actum libere misericordiæ; quo creaturæ diliguntur à Deo, esse perfectum actum charitatis, & misericordiæ: ergo manifeste sequitur, talem actum esse proprium & non metaphoricum.

42 Clarius autem hæc omnia patent ex illo *Daniel.* 3. [potens est Deus nos de manibus tuis ô Rex liberare; quod si noluerit statuam tamen, quam feciſti non adoramus;] in quibus verbis aperte docet Scriptura Deum habere omnipotentiam indifferentem ad liberandum, & non liberandum; quia potuit non liberare; cum expresse doceat Scriptura potuisse fieri vt Deus nollet liberare tres pueros de fornace, quos tamen liberare voluit, & re ipsa liberauit, cui consonat illud *Esther* 13. [non est qui possit tuæ resistere voluntati, si decreueris salvare nos, continuo liberabimur,] hic præter quam quod significatur potuisse Deum non facere quod fecit, habetur etiam vocabulum decernendi, quod proprie ad liberum arbitrium pertinet: ecce manifeste in his omnibus contra Thomistas ostenditur expressa, ac formalis indifferentia voluntatis diuinæ, quia nihil aliud est indifferentia formalis, quam ita facere aliquid vt possit facere oppositum, & ita velle aliquid vt posset nolle id ipsum; sed Deus ita se habet, vt quando liberat pueros, & vult liberare illos, potuerit nolle liberare eosdem: ergo Deus habet formalissimam, & rigorosissimam indifferentiam in voluntate; quod etiam clare traditur *Sapientiæ* 11. [non erat impossibilis manus tua immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones] non tamen immisit; quare poterat facere, quod non fecit; *ibidem* [misereris omnium, qui omnia potes dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam;] at certe non vere dicitur dissimulare peccata is, qui non punit, quia non potest, sed is, qui cum possit non vult: in quibus verbis multis modis declaratur indifferentia formalis dei, & libertas diuinæ voluntatis, quia dicitur Deum moveri pœnitentia ad dissimulandum peccata: ergo supponitur libertatis indifferentia in tali voluntate; quia id, quod libertatem non habet, nullo modo veri potest ad agendum, aut non agendum dissimulando peccata cum potuisset pœnas sceleribus debitas infligere; præcipue cum hæc motio ad dissimulandum sit ratione misericordiæ; quæ quia virtus moralis est essentialiter petit in miserente libertatem, cum moralitas libertatem essentialiter requirat.

Accedunt ad hæc verba illa; quæ habentur 43
Matth. 3. [potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ;] in quem locum Hieronymus Chrisostomus Theophilatus, necnon Ambrosius *in capur* 3. Lucæ scribunt, ex veris, proprieque dictis lapidibus posse Deum excitare filios Abrahæ, quamvis nunquam id fecerit. *Mat.* 19. [facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum;] *& paulo post* [apud homines hoc impossibile est; apud Deum omnia possibilia sunt.]

Nec valet; si quis dicat posse fieri, vt came- 44
lus transeat per foramen acus si redigatur ad subtilitatem tenuissimam fili, quemadmodum olim Pelagiani dicebant posse diuitem saluum fieri, si venditis omnibus, pauper fieret, alioqui non posse hoc (inquam) non valet quoniam Dominus ait, hoc impossibile esse hominibus, Deo autem esse omnia possibilia. Non est autem impossibile hominibus efficere vt camelus transeat per foramen acus, si ad fili tenuitatem antea redigatur. Itaque Sanctus Gregorius Nazianzenus ex hoc Evangelij testimonio affirmat *lib.* 4. *de Theologia*, posse Deum facere vt camelus manens camelus transeat per foramen acus; quod tamen nec fecit nec vnquam fortasse faciet.

Vrget etiam illud *Mat.* 16. [an putas, quia 45
non possum rogare Patrem meum & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum:] ergo habebat Christus potestatem orandi Patrem, vt mitteret ad se plusquam duodecim legiones Angelorum. Item Pater etiam poterat mittere, & tamen neuter fecit quod poterat facere: ergo habebat Christus, & habet Deus indifferentiam formalem ad vtrumque.

Respondet Vuichleph, potuisse Christum à 46
Patre legiones petere, non à quibus defenderetur, sed quæ sibi eo tempore adessent, potuisse quoque Patrem mittere eas legiones, si voluisset, sed non potuisse velle.

Sed hæc responsio digna suo authore, ineptis- 47
sima est, primum enim certum est hoc loco non

agi de simplici assistentia Angelorum,sed de præsidio adversus vim, quæ in Christum parabatur. Dicuntur enim hæc verba Apostolo Petro, qui nitebatur gladio Dominum protegere, vt intelligeret non esse corpus Christo tali defensione, qui aliam longe maiorem haberet in promptu si vellet orare.

48 Deinde esto de simplici assistentia ageretur adhuc probamus, posse Deum facere, quæ non facit, quia potuit mittere plusquam duodecim legiones Angelorum, quæ Christo assisterent, quas tamen non misit.

49 Deinde Deum potuisse si vellet, sed non potuisse velle ineptissime dicitur, nisi Christum ipsum inepte loquutum esse dicamus. Voluit enim Christus docere se libere, non autem coactum subire mortem, id autem demonstrat ex eo quod poterat facile à Patre præsidium multorum millium Angelorum impetrare; quæ Christi demonstratio nihil valeret, si Pater non poterat velle mittere præsidium, quod petebatur. Vide Hieronymum, & Chrisostomum in commentario ad hunc locum.

50 Tandem probatur veritas nostra ex verbis Christi Domini *Marci.* 14. ibi: [Abba Pater omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc à me,] perspicuum est ex hoc loco possibile Deo fuisse transferre calicem passionis à Christo; quod tamen factum non esse scimus, & *ad Romam.* 1. reprehendit Apostolus Gentiles, quod cum Deum cognouissent non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed non debetur gratiarum actio, nisi ei qui libere agit, & beneficia præstat, cum possit non præstare: ergo Deus libere agit, & libere procurat.

51 Præsertim hæc omnia confirmantur, quia Deo attribuit Scriptura sacra electionem vnius præ alio, vt 1. *Corinthiorum. &c.* [quæ stulta sunt mundi eligit Deus, vt confundat Sapientes] & 2. *ad Thessalonicenses,* 2. [nos autem debemus gratias agere Deo semper, quod elegerit vos primitas in salutem:] atqui eligi non potest bonum quod absolute necessarium est eligere, seu ut melius loquar, appetere; sed illud tantum bonum est obiectum electionis quod possibile est eligi, & non eligi, vt constat ex Aristotele 3. *Ethic.cap.2 & 5. & lib.5.elenchor. cap.* 8. ergo ita eligit Deus, vt posset eligere, & non eligere; sed hoc est habere propriam indifferentiam libertatis: ergo in Deo datur proprius actus liber cum indifferentia ad vtrumque.

52 Nec potest dici non habere plenam indifferentiam libertatis, quia non potest peccare; quia talis indifferentia ad peccandum sicut est indifferentia ad malum, & imperfectissimum omnium, quale est peccatum, ita est imperfectione plenissima indifferentia, ac proinde in Deum vtpote infinite perfectum non cadit illa, quia loco illius habet Deus plenum, & perfectissimum dominium cum plena indifferentia ab bonum, & cum pleno dominio ad faciendum quidquid voluerit de creaturis, in quo infinitæ libertatis, & indifferentiæ maxime fulget excellentia; nam sicut non posse mentiri in Deo non diminuit omnipotentiam; ita non posse peccare non minuit indifferentiam libertatis; quod his aureis verbis docuit D.Augustinus *lib.22.de civit.Dei,cap.vltimo,* [Deus ipse quoniam peccare non potest, nunquid liberum arbitrium habere negandus est.]

53 Dices, Scripturam Sacram lato modo loqui de indifferentia ad volendum, & nolendum, quam tribuit voluntati diuinæ.

54 Sed contra, quia non licet Scripturæ verba Patrumque testimonia absolute loquentia trahere ad significatum improprium, vel secundum quid, aut quodammodo verificatum, quando constanter, & vniformiter plurimis in locis absolute, simpliciter ac sine addito repetuntur, & eorum libri, vel contextus non sunt proverbiales, sed doctrinales; nec præbent indicium impropriæ loquutionis,vt docet Doctor maximus Hieronymus, *epist. ad Eutropium,* & colligitur aperte ex Concilio Tridentino *decreto de Sacris scripturis*, alias nulla firma regula daretur intelligendi, & interpretandi scripturas, imo potius ansa tribueretur errotibus; sed hæc omnia reperiuntur in testimoniis asserentibus, Deum voluisse facere quæ potuit non facere, & in docentibus Dei voluntatem esse liberamergo non sunt explicanda de sensu improprio, & lato.

Præcipue, quia ipsi aduersarij nunquam audent negare absolute libertatem diuinam, tam expresse positam in locis supra citatis, solum enim explicare intendunt loca illa, vt aliquomodo verificentur.

56 Sed quod non proprie sed metaphoricè dicitur, negare possumus absolute, ac simpliciter, loquendo verius, quando negamus, ac quando affirmamus, sicut verius est Deum non dolere, nec pœnitere; quia non nisi metaphorice dolet, & pœnitet; quapropter si Deus non nisi metaphorice vel improprie vult producere potius has creaturas, quam illas, negare possumus hoc absolute loquendo, & verius loqueremur dicentes, Deum non velle creaturas producere, quas potuit non producere, quod falsissimum est: ergo signum evidens est propriam indifferentiam non metaphorice, sed proprie convenire Deo, quandoquidem omnes liberum amorem efficacem circa creaturas affirmant esse in Deo, & tamen in ipso non esse propriam tristitiam, pœnitentiam, aut alios affectus huiusmodi docent omnes scholastici, apud quos improprietas, & metaphora notata in prædictis affectibus iræ, vel tristitiæ convinci talem improprietatem, aut metaphoram in libero Dei amore non reperiri, sed potius maximam proprietatem, quæ proprietas, & indifferentia diuinæ voluntatis traditur, quoties homines dicuntur esse in manu Dei, sicut lutum in manu figuli, quia de figulo nullus dubitat, habere plenam indifferentiam cum pleno dominio libertatis ad faciendum de luto quidquid voluerit: ergo si in Scriptura comparatur in hoc Deus figulo, evidens est propriam indifferentiam,& libertatem tribuere ipsi Deo; verba scripturæ sunt illa Ieremiæ 18. [nunquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus Israël ait Dominus? ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel;] idem significatur verbis Isaiæ c. 45. væ qui contradicit figulo suo,testa de samiis terræ: numquid dicit luctori suo, quid facis, & opus tuum absque manibus est.] *Ecclesiastici.* 33. [quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare illud, & disponere omnes viæ eius secundum dispositionem eius; sic homo in manu illius, qui se fecit,] & *ad Rom.* 9. clarius, & evidentius:[an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud

aliud autem in contumeliam] quod explicans Athanasius *orat. 2. contra Arianos, prope medium, & orat. 4.* fuse, & frequenter docet Deum non necessitate operari, sed quando voluit, creavisse mundum, cum potuisset antea creare, aut nunquam creare & ideo ait, [deliberare, & diligere in utramque partem momenta sua habet, & ea affectio in naturam rationalem cadit.] Ita declarat indifferentiam diuini arbitrij, quam etiam suo & Apostoli more nomine beneplaciti, & voluntatis intelligit *orat. 4. contra Arianos*; quod etiam facit Iustinus *q. 114. ad Orthodoxos*, his verbis: [actionis diuinæ potentiam non naturali necessitate, sed proprio consilio libertatis constare.] Gregorius Nyssenus *lib. 6 Philosophiæ, qui est de fato. cap. 40.* ait: [non enim necessitati Deus paret, neque fas est dicere eius voluntatem necessitati seruire, etenim necessitatis ipse author est, ipse Deus non solum extra omnem necessitatem locatus est, sed etiam eius dominus, & author est: cum enim sit potestas, & natura liberæ potestatis nihil, neque naturæ necessitate, neque legis sanctione facit, sed omnia sunt illi contingentia, etiam quæ sunt necessaria,] id est etiam illa, quæ necessario sequuntur ex causis naturalibus, & quæ necessario perseverant, quoniam sunt naturaliter incorruptibilia, comparatione tamen diuinæ voluntatis contingentia sunt; quoniam potest illam non producere, & potest iam producta annihilare. Deinde monet propter huiusmodi libertatem ostendendam mutasse Deum in aliquibus rebus naturæ cursum, vt iuvando cursum solis, aut lunæ consistere.

57 Quod eisdem pene verbis docet Augustinus *lib. 6. de Genes. ad litt. cap. 14.* ibi; [restat igitur, vt ad vtrumque modum habiles creaturæ sint, sive ad istum, quo vsitatissime temporalia transcurrunt, sive ad illum, quo rara, & mirabilia fiunt, sicut Deo facere placuerit, quod tempori congruat.] Porro creaturæ non essent ad vtrumque modum habiles, si Dei voluntas; & potentia non esset ad vtrumque modum indifferens, siue ad seruandum ordinem communis providentiæ, sive ad facienda pro libito miracula; vnde concludit *cap. 15.* [Manifestum est etiam sic non factum esse hominem, contra quod erat in illa prima conditione causarum: quia ibi erat etiam sic fieri posse, quamvis non ibi erat, ita fieri necesse esse, hoc enim non erat in conditione creaturæ, sed in placito libero Creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est;] quod si diuina voluntas fuisset necessario determinata, vt vellet hominem sic & non aliter condere in ea conditione causarum fuisset, ita fieri necesse esse, nec hoc esset positum in placito creatoris.

SVBSECTIO VNICA

Rationibus demonstratur veritas.

58 ET primo pro hoc negotio militat omnes demonstrationes, quibus supra probavimus dari in Deo voluntatem; ex eo quod voluntas reperiatur in effectibus Dei, quæ nihil habent, nisi participatum à Deo, à quo necessario debent participare perfectiones suas; sicut est voluntas; quæ secundum se, & in statu præciso ab imperfectionibus est perfectio simpliciter simplex, ac proinde debet reperiri in Deo, sed libertas, & indifferentia formalis dominij reperitur in effectibus creatis à Deo participata ab ipso, quia nihil est in effectu, quod non contineatur in causa; & ex alio capite libertatis indifferentia cum pleno dominio ad vtrumlibet, est perfectio simpliciter simplex, si concipiatur præcisa ab imperfectionibus: ergo formaliter reperitur in Deo.

Vrgetur, quia Deus ita debet esse perfectissimum ens, vt aliud eo perfectius excogitari non possit, sed si Deus non haberet libertatem formalem, aliud ens posset excogitari perfectius deo scilicet illud, quod haberet omnem perfectionem, quam habet Deus, & præter illam etiam libertatem, quæ vbicunque reperitur, magna perfectio est, quam qui neget expoliari deberet ipsa in pœnam tanti delicti suffurandi laudem, & excellentiam ab arbitrio; cuius euidens signum est, nullum hominem rationis compotem velle pro quocunque bono commutare libertatem, ut concinit Poëta. 59

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Ergo hæc maxima perfectio non debet negari 60
Deo, sed potius perfectissima est ipsi concedenda, etiam si illam non intelligamus; nam difficilius intelligimus mysterium Trinitatis, & nihilominus illud negare non audemus, sed potius fatemur illud, & nostram simul ignorantiam confitemur; quapropter quod Theologus cordatus debet facere, est excogitare modum quemdam Deo dignum conformemque manifestari, & infinitæ perfectioni divinæ, & nullo modo lumini naturæ bonæ philosophiæ, rectæque metaphysicæ repugnantem, quem si inuenire non potuerit Cherubinorum Isaiæ ante conspectum Dei facies suas velantium vestigiis insistens suamque ignorantiam patefaciens in illud trisagium prorumpat, Sanctus, Sanctus, Sanctus; additis illis verbis, quam incomprehensibilia sunt iudicia tua, & inuestigabiles viæ tuæ.

Secundo sic demonstratur principaliter ex ef- 61
fectibus omnipotentiæ proprietas indifferentiæ, & libertatis diuinæ; quia omnipotentia Dei tam extensive, quam intensiue infinite perfecta est in sua virtute productiva, ac proinde efficacissima; & omnium excellentissima, sicut scientia & voluntas, & quidquid in Deo est; nam sicut Deus est infinitus per essentiam, ita etiam omnipotentia, & reliqua attributa summam infinitatem habent, quatenus proportionantur cum essentia: ergo vltra hæc quæ produxit Deus per suam omnipotentiam potest producere perfectiora, & meliora; quoniam in his productis non ostendit aut exercet totam, & adæquatam infinitam virtutem, tam intensivam, quam extensivam: ergo libere hæc produxit, & indifferenter, ac proinde habebit indifferentiam, & libertatem in producendo; probo consequentiam, quia si produxisset ex necessitate naturæ, operaretur secundum vltimum potentiæ suæ, tum in velocitate producendi, tum in numero, & quantitate creaturarum, tum in qualitatibus, & perfectionibus secundum earum capacitatem; quia neque ab intrinseco limitari posset, quoniam for. t agens necessarium neque ab extrinseco, quoniam infinitæ potentiæ est, cui nulla finita potentia resistere potest, & nulli extrinseco agenti subiectam potentiam habet, ac proinde produxisset ab æterno simul, aut simul in principio

temporis orbes cœlestes, & terrestres, homines, &c. in multitudine infinita, & species rerum, quibus constarent perfectiores, atque perfectiores sine termino, & indiuidua harum specierum non tantum qualitate perfectiora, & numero infinita: ergo ex successiuo modo producendi vnam rem post aliam, quando ex parte ipsarum nulla datur repugnantia, vt simul producantur, & ideo sæpissime simul producuntur, verbi gratia duo homines, duo leones, duæ pluuiæ, aut guttæ aquæ; item ex vno duntaxat orbe producto, ex speciebus in eo, & ex indiuiduis specierum in ipso, & ex qualitate singularium in hoc pondere, numero, & mensura, quibus hæc omnia condita sunt manifesta demonstratione ostenditur diuina libertas, & indifferentia, seu dominium, quo determinatur Deus ad successiue producendum vnum indiuiduum post aliud, quando simul poterat producere infinita.

62 Vrgetur, quia cognitio diuina ipsam voluntatem, & omnipotentiæ actionem præcedens indifferenter ipsi proponebat omnium rerum producibilitatem, tam earum, quæ fuerunt, sunt, & erunt, quam earum, quæ nunquam producentur: ergo si has potius, quam illas elegit ad producendum, & alias multo perfectiores reliquit in pura possibilitate, signum euidens est, summam libertatem habere ad producendum, & summam indifferentiam, & dominium in eligendo hoc potius, quam illud; nam si ageret Deus necessario determinatus, nulla ratio reddi posset, quare determinatus fuerit ad has, & non ad illas, quare elegerit has, & non illas, & ex alio capite has eadem, quas produxit, varie gubernare, ac conseruare, vel destruere possit, nulla reddi potest ratio, cur hac ratione & non alia eis prouideat? eas gubernet? & moderetur? ergo ex creatione, & modo creandi, ex electione prouidentiæ, atque gubernatione creaturarum, quas habemus euidenter ostenditur diuinæ libertatis indifferentia formalis.

63 Vrgetur, quia si Deus sine libertate ageret ex necessitate naturæ, nulli essent in vniuerso effectus contingentes, quod est contra veram Philosophiam, & experientiam; sequela patet, quia si prima causa ex necessitate ageret quantum posset ageret, ac proinde nulla causa secunda ei posset resistere: ergo tanta necessitate moueretur, quanta prima causa moueret, atque ita absoluta necessitate vnum ex alio sequeretur.

64 Dices, Deum agere ex necessitate naturæ, non absolute, & simpliciter respectu potentiæ suæ, sed duntaxat agere ex necessitate iuxta finem apprehensum, vt v. g. si dicamus, Deum ex necessitate mouere cœlum tanta velocitate, & non maiori; non quia absolute non possit velocius mouere, aut maiorem imprimere impulsum, sed quia apprehendit hanc velocitatem esse conuenientem cœlo, & mundo, & necessitate naturæ id operatur, quod necessitas finis exigit; atque in hunc modum interpretatur Aristotelis sententiam Zonzinas 12. *metaphys. q.* 39. & 4.

65 Sed contra, quia hæc sententia vt optime aduertit P. Suarez, est erronea in fide & lumini naturæ contraria, quod euidenter demonstrat sic. Primo, quia si diuina potentia non est limitata ad definitum effectum; v. g. ad hanc motus velocitatem, neque voluntas diuina natura sua potest esse determinata ad volendam illam ex necessitate, & non maiorem, neque minorem. Cur enim, aut vnde talem determinationem habet? Dices habere illam ex fine, verbi gratia, quia talis motus expedit ad bonum vniuersi quod Deus intendit.

Sed contra, nam de hoc ipso fine inquiram, 66
cur voluntas diuina sit determinata ad volendum ex necessitate hoc vniuersum, & bonum eius, cum potentia Dei non sit ad hoc limitata, sed possit aliud vniuersum, vel simile, vel perfectius efficere. Deinde in hoc eodem vniuerso posset diuina sapientia alios modos inuenire componendi motus cœlorum cum maiori vel minori velocitate, ex qua consurgeret proportio æque vtilis ad conseruationem vniuersi ac est illa, quæ nunc in cœlis reperitur: est igitur ille modus determinationis diuinæ prorsus irrationalis. An vero sit sufficiens ad intentionem Aristotelis, infra ostendam.

Secundo repugnat etiam diuinæ perfectioni, 67
nam ex illa positione sequitur, Deum non tam velle, & operari ex rationali voluntate, quam veluti naturali instinctu: quæ est magna imperfectio multum accedens ad imperfectionem brutorum, & à perfectione intellectualis naturæ declinans. Declaratur sequela: nam Deus est potens ad producendos hos Angelos, & innumeros alios, & licet non necessario determinetur, vt velit creare omnes quos potest, nihilominus ex naturali necessitate determinatur, tum vt iudicet hos sibi esse creandos, & non alios, & vt velit hos, & non alios creare; hæc autem determinatio non oritur ex ratione aliqua à Deo cognita, quæ illum ex necessitate mouere possit; nam sicut cognoscit creationem horum esse sibi possibilem, ita & aliorum: & sicut in his manifestat bonitatem suam, ita faceret in aliis, & fortasse perfectius, si illi essent perfectiores: ergo illa determinatio non potest reduci, nisi in aliquem veluti naturalem instinctum diuinæ naturæ. Nec in hoc est simile de determinatione ad se amandum; quia illa reuera fundatur in obiecti dignitate, & necessitate ab ipso Deo cognita, & ideo ita est naturalis, vt sit etiam rationalis, & perfectissima. Quod in obiecto creato dici non potest; quia nulla maior necessitas reperitur in his Angelis, quam in aliis possibilibus.

Atque hinc sumitur ratio à priori, quia nul- 68
lum bonum extra Deum cognoscitur ab ipso, vt necessarium vel ad suum esse, vel ad suam felicitatem, vel ad suam consummatã perfectionem: ergo voluntas eius nullo modo determinatur necessario ad volendum aliquod ex his bonis. Antecedens constat ex dictis in superioribus; ideo enim probauimus, Deum esse bonum sibi sufficiens, nullamque veram perfectionem illi accrescere ex hoc, quod velit creaturas. Consequentia autem probatur, quia motus voluntatis sequitur rationem, & ideo necessario non amat, nisi necessarium bonum, quamobrem dici solet, ex indifferentia iudicij oriri libertatem voluntatis; ex indifferentia (inquam) obiectiua, ita enim vno verbo recte exponitur, ideest ex eo quod obiectum volendum indifferens, seu non necessarium iudicatur; vnde etiam intelligitur, (quod maxime hanc veritatem confirmat) libertatem circa talia obiecta ad magnam perfectionem pertinere, quia posse vnumquodq; amare iuxta mensurã, vel proportionem suæ bonitatis, magna est perfectio: sicut ergo necessario amare necessariũ bonũ magna perfectio est, ita bonum non necessariũ nõ necessario amare, sed pro iudicio rationis & dominio libertatis, maxima perfectio est: non potest ergo Deo denegari,

eo

eo vel maxime quod creaturæ intellectuales hac fruuntur libertate, & perfectione, quæ licet in eis habeat aliquas imperfectiones adiunctas, non sunt tamen de ratione libertatis vt sic: non potest ergo talis perfectio Deo denegari ; à quo enim illam participarent creaturæ, si Deus illa careret, vt supra diximus, & è conuerso nulla creatura rationalis habet illam naturalem determinationem ad volendum aliquod obiectum, ex iis, quæ ex se necessaria non sunt, sed vel æque amabilia, si considerentur vt fines, vel æque eligibilia, si considerentur vt media : cur ergo tribuetur Deo talis determinatio, cum ad perfectionem non spectet?

69 Tertio contra Thomistas inclinantes in sententiam aduersariorum, quos iam impugnauimus, sic argumentor, quia opposita sententia sibi in terminis contradicit ; nam impossibile omnino esset Deum iudicare, cognitionemque diuinam proponere ipsi, creaturas non habere necessariam connexionem cum fine, sed potius ex se habere indifferentiam si non esset in Deo ratio libertatis in voluntate, præter indifferentiam obiectiuam cognitionis.

70 Verbi gratia exemplo hoc declaratur; nam si in Deo nulla ratio libertatis reperitur in voluntate, & solum datur illa cognitio cum indifferentia proponens, necesse est omnino ex suppositione talis cognitionis, vt non sit in volitione, nec fuerit possibilitas, vt non vellet producere Petrum, quare necessarium fuit hic, & nunc producere Petrum, & impossibile non producere ipsum, quia ex suppositione efficacis volitionis Dei, necessario sequitur productio, ac per consequens sequitur manifeste, hanc veritatem præcessisse cognitam à diuino intellectu, vnde necessarium esset, vt Deus vellet creare, & de facto crearet Petrum, cuius contradictorio iudicio deciperetur Deus, nimirum si iudicaret Michaëlem non habere necessariam connexionem cum Deo, sed esse secundum se indifferentem, vt Deus illum creare velit, aut nolit creare sed potius velit non creare illum.

71 Declaratur amplius labefactando fundamentum aduersariorum, quia si eminentissima, & excellentissima perfectio eo quod nullam admittat potentialitatem, ideo non fuit indifferens, vt eadem intellectione manente vellet aut nollet producere Petrum, propter eandem omnino rationem intellectus diuinus nullam habuit indifferentiam vt iudicaret Michaëlem, verbi gratia, aut Petrum non esse creandum, & vt imperium productionis omitteret ; quod si intellectui Dei, licet actui purissimo possibile fuit non imperare productionem Petri, nec iudicare illum esse creandum, potiori iure conueniet voluntati possibilitas nolendi producere Michaëlem, aut Petrum, sed volendi non curare illum.

72 Vnde ipsi aduersarij propriis verbis omnem prorsus indifferentiam auferunt à Deo, tam quantum ad actus volitionis, & intellectionis, quam quantum ad operationes ad extra, & effectus creatos ; quia nihil est vnde pullulet indifferentia in Deo ; nam imprimis diuinus intellectus necessario determinatur ad iudicandum creare Petrum esse possibile, & dignum opus infinito artifice. Deinde Petrum esse de facto producendum iudicare aut imperare non potest diuinus intellectus, nisi dependenter à diuina voluntate determinante se ad volendum creare Petrum : ergo si à diuina voluntate auferris omnem indifferentiam formaliter ad volendum, vel non volendum creare Petrum supposita cognitione, quæ præcedit in intellectu, iam voluntas necessario determinata est, vt velit creare, & consequenter intellectus diuinus necessario determinatus est ad creationem imperandam, & asserendam, & creatio necessario erit, ac proinde omnis tolletur indifferentia à Deo, quod non est tutum in fide, præcipue quia sequitur manifeste ex ipsorum modo loquendi, voluntatem diuinam non posse continere intellectum diuinum, ne imperet creationem Petri ; nam si posset eo ipso haberet aliam rationem indifferentiæ, præter cognitionem illam obiectorum, non habentium necessariam connexionem cum fine.

Tandem, quia humanæ libertati non sufficit 73
cognitio intellectus proponens rationes boni pro vtraque parte contradictionis, & iudicans vtramque posse eligi, sed præterea requiritur in voluntate indifferentia vt posita illa conditione, & cæteris omnibus requisitis ad volendum tale obiectum possit velle, & non velle illud obiectum, vt late demonstrabitur à nobis *disput. de omnipot.* infra ponenda contra prædeterminantes physice : ergo similiter in Deo non sufficit, vt ex dicendis postea amplius patebit.

Declaratur ; quia vel quando dicitis, totam indifferentiam Dei reperiri in intellectione & non in voluntate, asseritis nullum habere dominium Deum circa suas operationes ad producendas has, vel illas, & ita producere has, vt posset non producere illas, & sic omnino tollitis maximam perfectionem diuinam, nimirum libertatem omnem à Deo, quod est hæreticum, vel solum dicitis, indifferentiam, & dominium, quod nos ponimus in voluntate ; vos ponere in intellectu, & ratione illius posse Deum cum summa indifferentia, & dominio operari ad placitum suum, & hoc erit solum quæstio de nomine, & solum erit disputare, an libertas plena, & perfecta consistat in intellectu, & non in voluntate, quod non est ad rem, neque ad propositum huius quæstionis.

SECTIO VII.

Nostra secunda conclusio ponitur.

ACtus liber Dei non constituitur formaliter, & 74
vltimo per creaturam, itavt ex entitate diuina, & ex creatura adæquate coalescat decretum liberum Dei ; hæc est plausibilior sententia quam defendit inter multos Pater Franciscus Suarez, *in Met. disp.* 30. *sect.* 10. *per totam*, & probatur hac demonstratione.

Nulla causa efficiens adhuc per potentiam Dei 75
absolutam potest seipsam primo causare, itavt eadem formalitas sit causa & effectus sui ipsius ; sed si actus liber Dei constitueretur vltimo & formaliter per creaturam, ipse actus liber Dei esset causa efficiens sui ipsius in prima causatione : ergo actus liber Dei non potest constitui formalis sine vltimo per creaturam.

Maior est euidens in metaphysica secundum lumen naturæ, & in fide catholica certissima secundum lumen supernaturale reuelationis diuinæ. Fundamentum, cui innititur hæc veritas, est euidentissimum illud principium, quidquid producitur ab alio producitur ; quod tum in creatis, tum in diuinis verificatur ; quapropter persona diuina producta distinguitur realiter à producente ; vnde Filius non potest à seipso produci, vt producitur à Patre ; in creatis vero quidquid primo causatur, sine vlla dubitatione, aut tergiuersatione omnino distinguitur realiter à causante ; quia

causa & effectus sunt prior, & posterior natura; ac proinde dicunt relationē prioritatis & posterioritatis inter se, ratione cuius dicunt oppositionē relatiuā adinuicem, quæ est oppositio realis: sed omnis oppositio realis relatiua dicit distinctionē realē inter opposita, siue sint creata, siue diuina, vt patet ex illo euidentissimo principio, in diuinis omnia sunt vnum vbi non obuiat relationis oppositio; ratio autem à priori omnium est, quia idem non potest habere esse ante seipsum, alias idem secundum esse separaretur à seipso, quia daretur, quando idem non datur; vnde esset & non esset idem, sed omnis causa habet esse ante effectum primo causatum: ergo idem non est causa sui ipsius.

76 Minor prima, & præcipua, in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia illa causa, quæ primo causat vltimum constitutiuum alicuius, est causa constituti per tale constitutiuum; sed si actus liber Dei constitueretur vltimo, & formaliter per creaturam, causaret primo suum ipsum vltimum constitutiuum: ergo causaret seipsum primo. Minor sic probatur; quia actus liber Dei seu Deus quatenus libere volens, primo causat omnem creaturam, tam actualem, quam futuram; sed creatura per vos est vltimum constitutiuum Dei libere volentis, quatenus talis est, seu actus liberi formaliter: ergo si Deus libere volens constituitur vltimo per creaturam Deus libere volens, vel actus liber Dei causaret primo vltimum, ac proprium constitutiuum sui ipsius.

77 Maior illa est euidens, ideo Petrus Pater est causa hominis geniti, non quia causet materiam, aut animam rationalem, sed quia causat vltimum constitutiuum hominis geniti, scilicet vnionem, & compositionem, per quam vltimo constituitur homo genitus in esse compositi, & ideo Deus est causa Christi, quatenus persona composita est, non quia causauit Verbum diuinum, sed quia causauit vnionem hypostaticam, per quam vltimo constituitur persona composita Christi; quare si per impossibile Deus non causaret humanitatem, quam de facto causauit, dum tamen solum causaret vnionem hypostaticam propter rationem dictam, causaret sine dubio Christum Dominum, &c. & Pater æternus, licet non sit causa Filij, vt fides catholica docet, & licet realiter non producat naturam diuinam, quæ est in Filio, quia illam communicat duntaxat ipsi, nihilominus producit Filium, seu Verbum diuinum, quia producit vltimum constitutiuum illius, filiationem nimirum; & è contra, ideo Petrus nullo modo potest in prima productione, seu causatione sui producere vnionem essentialem inter propriam animam rationalem, & corpus, per quam essentialiter, & vltimo constituitur in esse talis compositi; quia Petrus non potest esse causa sui ipsius; nam si vnionem per quam constituitur essentialiter, primo posset producere, seipsum posset primo causare; sicut Pater eius primo ipsum causat, licet non causet materiam, & animam rationalem illius; quia primo producit talem vnionem inter illas partes: ergo id, quod primo causat, constitutiuum vltimum alicuius, causat etiam ipsum constitutum per illud.

78 Maior illa est de fide vt patet ex *Psal.* 17. ibi: [saluum me fecit, quoniam voluit me; *& Sapientiæ* 11. quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses;] expressius, & clarius patet ex illo Pauli, [qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ;] quem locum eleganter expendit Chrysostomus *hom.* 2. *in epist.* 1. *ad Ephes.* & inter alia ait, [omnino iuxta liberum Dei propositum fuisse homines prædestinatos, & omnia creata producta;] & idem docet Ambrosius *lib.* 1. *de fide*, Hieronymus, & Gregorius, & P. Suarez doctissime versat *in opusculis*, hæc verba *relectione de libertate diuina, disputat.* 1. *sect.* 1. in qua tres excogitauit eius expositiones, & post duas priores merito reporbatas, tertiam iam adstruit, in qua, vt Paulus explicet quod dixerat, nimirum forte nos esse vocatos, ne quis putaret vocationem, & prædestinationem contingenter, & à casu à Deo habitam adiecit: [omnia Deum operari secundum consilium voluntatis suæ;] hoc est secundum consilium intellectus acceptatum à voluntate sua; quod consilium beneplacitum Dei est; nam phrasis hæbrea solet loco adiectiui ponere aliud substantiuum in casu gignendi; exemplum est in eodem Paulo *ad Colossens.* 1. ibi: [Et transtulit in regnum filij dilectionis suæ,] hoc est sibi dilectissimi: ergo suscepto prudenti consilio per mentem, & approbato per voluntatem omnia producit in tempore; vnde productiones omnium rerum in tempore causantur, & dependent à libero decreto Dei, quod fuit ab æterno & permanet in tempore.

Deinde patet hæc veritas clarissime ex illo Ioannis, [sine ipso factum est nihil,] quem locum declarans Athanas. *orat.* 4. *contra Arianos*, sic ait; [opera omnia creata operationesq; omnium causarum voluntate libera, placitoque emerserunt; vniuersaque rerum natura cupidine, qua cupit Deus bene condita est,] ratione cuius Damascenus *lib.* 1. *de fide, cap.* 8. ait: [creatio vero à Deo, cum voluntatis opus sit, non causatur, nisi Deo volente libere secundum consiliū voluntatis suæ; Deus enim volens solum de nihilo adesse cuncta produxit,] quibus consonat Gregorius Nizenus in Ieremiam, dicens: [illud nobis positum constitutumque sit in natura diuina cum voluntate ita concurrere potestatem, vt Dei potestatis mensura sit ipsa voluntas libera;] non quia non possit plura, quam vult, sed quia voluntas limitat, ac determinat potestatem, ne faciat quidquid potest, sed tantum quod vult, & paulo inferius ait: [potentia voluntas est, eodemque momento prospicit, quomodo res fiant & occasiones probet, vt cogitata sint facta,] *& infra* [sapiens ipsius voluntas potestate factorum est declarata, & effectrix ipsius potestas in ipsius sapiente voluntate perfecta est.]

Clarissime etiam docet hanc veritatem, *prima* 79
Epist. ad Corinth. cap. 12. *vers.* 11. ibi: [hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.] Quæ verba expendens Prosper ex mente Augustini *lib. sententiarum, sententia* 57. *&* 58. ibi: [ordo temporum in æterna Dei sapientia sine tempore est, neque aliqua sunt apud illum noua quæ fecit, quæ futura sunt; voluntas Dei est prima, & summa causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum; nihil enim fit visibiliter, & sensibiliter quod non de inuisibili, & intelligibili summi Imperatoris aula, aut inueatur, aut permittatur secundum ineffabilem iustitiam præmiorum, atque pœnarum, gratiarum, & retributionum in ista totius creaturæ amplissima quadam, immensaque republica.] Vnde Augustinus inquit, [hoc non erat in conditione creaturæ, sed in placito creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est,] [*& capite* 18. *eiusdem libri sexti de Genes. ad litt. in fine*, sic ait: [illas nimirum causas sic abscondit, vt ex eis esse necesse sit hoc, quod ex istis fecit, vt esse possit;] distinguit

eum

enim ibi duplex genus causarum, aliud continet causales rationes, quas mundo Deus indidit, & & inseruit atque præfixit; alias vero causas Deus in sua voluntate seruauit, & abscondit, quæ sunt decreta libera ipsius.

Concordat etiam illud *Deuteronomij* 7. [Nec elegit Dominus, vt sis ei populus peculiaris, non quia, &c. sed quia dilexit vos Dominus] *& ad Ephes.* 2.] Propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis conviuificauit in Christo.] *& Ioan.* 3. sic Deus dilexit mundum vt filium suum Vnigenitum daret] causalitas etiam significatur illis verbis *ad Hebræ.* 12.] quem diligit Dominus, castigat.] Quæ loca respiciens Irenæus *lib.* 2. *aduersus hæreses*, *cap.* 2. sic ait: [si autem non præter voluntatem eius, sed volente, & sciente, iam non Angeli, vel mundi fabricator causæ erunt fabricationis istius, sed voluntas Dei ipse in semetipso omnia prædestinans fecit, quemadmodum voluit omnibus consonantiam, & ordinem suum, & initium creationis donans.] Aduerte, voluntatem Dei non esse causam ita indifferentem, vt non à se, sed ab alio determinetur ad actionem, & productionem rerum; sed per seipsam determinari ad modum, ordinem, & initium creationis, quantitatem, qualitatem, ac tempus, cæteraque circunstantias; non ergo determinatur Dei voluntas ab effectu, sed potius ex intrinseca determinatione voluntatis à seipsa profluit determinata actio, & productio vt optime docuit D. Clemens Romanus *lib.* 3. *recognitionum*, *propius ad medium quam ad principium*, ibi: [provt voluerit Creator Deus, ita & erunt illa, quæ creat, neque enim sub lege est virtus Dei, sed lux creaturis suis, voluntas eius est]; creaturis autem irrationabilibus non est lex obligando sub culpa, & pœna, sed est lex efficaciter determinando, & imperando, vt fiant sicut ipse vult fieri: ergo Dei voluntas est causa determinans, vt res fiant, sicut vult eas fieri; vt docet D. Iustinus *in quæst.* 3. *Christiana ad Gentiles*, ibi: [si Deus facit quia est, coacte facit, quæ facit; si autem facit sponte, quia vult, sponte facit quantum vult, & quale vult, & quando vult.

80 Sed clarius omnibus & evidentius docuit D. Thomas 1. *p. q.* 19. *art.* 4. cuius titulus est; *Virum voluntas Dei sit causa rerum*, cui titulo respondens *in corpore articuli*, sic ait: [dicendum quod necesse est dicere, voluntatem Dei esse causam rerum, & Deum agere per voluntatem non per necessitatem naturæ vt quidam existimauerunt quod quidem apparere potest tripliciter; primo quidem ex ipso ordine causarum agentium, cum enim propter finem agat intellectus, & natura, vt probatur *in secundo Phys.* necesse est vt agenti per naturam prædeterminetur finis, & media necessaria ad finem ab aliquo superiori intellectu; sicut sagittæ prædeterminatur finis & certus modus à sagittante; vnde necesse est, quod agens per intellectum, & voluntatem sit prius agente per naturam. Vnde cum primum in ordine agentium sit Deus, necesse est quod per intellectum, & voluntatem agat primo ex ratione naturalis agentis, ad quod pertinet vt vnum effectum producat, quia natura vno, & eodem modo operatur, nisi impediatur & hoc ideo, quia secundum quod est tale agit; vnde quandiu est tale, non facit nisi tale; omne enim agens per naturam habet esse determinatum, cum igitur esse diuinum non sit determinatum, sed contineat in se totam perfectionem essendi, non potest esse quod agat per necessitatem naturæ, nisi forte causaret aliquid indeterminatum, & infinitum in essendo, quod est impossibile; non igitur agit per necessitatem naturæ, sed effectiones determinatæ ab infinita ipsius perfectione procedunt secundum determinationem voluntatis, & intellectus ipsius. Tertio ex habitudine effectuum ad causam, secundum hoc enim effectus procedunt à causa agente, secundum quod præexistunt in ea; quia omne agens agit sibi simile. Præexistunt autem effectus in causa secundum modum causæ; vnde cum esse diuinum sit ipsum eius intelligere, præexistunt in eo effectus eius secundum modum intelligibilem, & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & sic per consequens per modum voluntatis. Nam inclinatio eius ad agendum, quod intellectu conceptum est, pertinet ad voluntatem; voluntas igitur Dei est causa *rerum & in parrapho*, *sed*, contraponit authoritatem Sapientiæ 11. qua mouetur D. Thomas ad docendam suam conclusionem, verba Scripturæ sunt; quæ iam supra posuimus, videlicet [quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses.]

Ratione autem naturali sic demonstratur; quia 81
nulla creatura est à se, sed à Deo, alias non esset creatura, sed Deus, quia quod à se est, non est ens creatum, sed increatum: ergo omnis creatura qua talis est, à Deo debet esse; atqui non est à Deo nolente, vt ex terminis patet, neque à Deo volente necessario, vt patet ex supradictis, quia Deus productiones creaturarum non vult necessario, quod in hunc modum demonstrat D. Thomas, quia Deus non habet necessariam connexionem cum creaturis futuris, & existentibus: ergo non vult illas necessario; sed libere, antecedens est certum, cum nihil boni intrinseci accrescat Deo ex creaturis, neque aliquid ei deesse possit, licet creaturæ non existerent aut non essent futuræ; alioqui Deus non esset sibi omnino sufficiens, quod est contra naturam Deitatis, & contra celebrem illam significationem nominis Dei *Sadai*, quod significat sibi esse sufficientissimum, nulliusque creaturæ indignum, vt canebat Rex Propheta; *Ego dixi Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges*; consequentia vero probatur; quia quando aliquis vult finem, non est necessitatus ad eligenda media, sine quibus ille finis obtineri potest; v. g. licet quis deambulare velit, non propterea necessario equum ascendet, quia equus non est medium necessarium ad deambulationem: ergo licet Deus amet, & quidem necessario bonitatem suam, vt vltimum finem, non ideo necessario vult existentiam creaturarum, aut futuritionem earumdem, quia sine illis hæc bonitas diuina, & omnis Dei æterna fœlicitas consistere potest: ergo creatura est à Deo volente libere: ergo Deus libere volens formaliter est causa creaturæ, quod patet manifestissime; nam hæc est vera causalis, ideo hæc creatura potius quam illa est natura, & actualis, quia Deus vult illam fore futuram, & actualem, & non è contra, ideo Deus vult fieri talem creaturam futuram, quia illa iam futura, & actualis est, alias ipsa esset futura à se, & non à Deo, ac proinde necessario, & non contingenter esset futura, & actualis, & sic nullo modo potuisset esse non futura, & actualis; imo destrueretur ipsa futuritio; quia in simpliciter necessariis à se datur pura actualitas sine vera futuritione, vt videre est in tribus diuinis personis; vnde creatura esset Deus, quia esset à se omnino necessario pure

actualiter

actualiter sine dependentia à Deo; sed hoc est aperte hæreticum : ergo nulla creatura futura vel actualis est à se, sed à Deo libere volente: ergo Deus libere volens, quatenus talis, seu liberum decretum Dei est causa omnis creaturæ futuræ, vel actualis.

Dices, terminum actionis esse tanquam à causa à Deo libere volente, non autem ipsam creationem creaturæ, seu productionem, quia hæc complet ipsum actum liberum.

81 Sed contra manifeste; & redit idem argumentum supra actionem seu creationem, quod conuincebat in termino talis creationis; nam propterea non solum extitit creatura, sed etiam creatio, qua producitur illa, ac proinde Deus creauit mundum, quia Deus voluit libere eum creare; sicut voluit libere mundum existere, & sic creatio datur à parte rei in tempore, quia ab æterno voluit Deus pro tali tempore, vt creatio oriretur à sua omnipotentia, & è contrario non propterea voluit creationem mundi seu creare mundum, sicut nec propterea voluit existere mundum, quia creauit mundum, aut quia mundus extitit, aut quia creatio erat mundi; itaque transiens actio creationis, aut existentia creata mundi non fuerunt causa propterquam voluerit creare mundum : ergo ex parte Dei extitit volitio efficax libera creandi mundum, à qua volitione prouenit creatio & existentia mundi, & inde resultat in Deum denominatio extrinseca, vel relatio rationis, quæ iam inuenit plene, & complete constitutam Dei volitionem efficacem; per quam fuit causa creationis, & ideo nihil attinet ad illius volitionis constitutionem.

83 Vrgetur; quoniam efficax volitio creandi mundum est ratio formalis ex parte causæ primæ determinans causam vt producat mundum, quem posset non producere]: ergo prædicta volitio tota integra complens Deum in ratione]causæ liberæ, erit etiam causa talis creationis, & productionis. Antecedens patet; quia quod effectibus affert necessitatem vt producantur, & existant, id determinat causam, vt producat, & vt actio oriatur à potentia causæ (quia nulla maior determinatio potest reperiri quam illa, quæ necessitatem affert:) sed volitio efficax libera creandi mundum affert mundo necessitatem vt producatur, & existat quêadmodum D. August. docet, *libro 6. de Genes. ad litt. cap. 15. 17. & 18. & lib 2. de Trinit. cap. 6.* vbi distinguit duplex genus causarum, aliud continet inquit causales rationes, quas mundo Deus indidit, & inseruit, atque præfixit; alias vero causas Deus in sua voluntate seruauit, & abscondit: de istis ergo causis, *cap. 15. in fine*, dicit: [hoc non erat in conditione creaturæ, sed in placito creatoris; cuius voluntas rerum necessitas est,] *& cap. 18. in fine*, illas nimirum causas sic abscondit, vt ex eis esse necesse sit hoc, quod ex istis fecit vt esse possit.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum principale ponitur.

84 QVia effectus alicuius causæ non potest complere ipsam causam, & constituere illam in esse necessario ad productionem talis effectus, alias ille effectus ante se esset completus, & non esset ante se prioritate reali naturæ : non esset ante se realiter; vt ex se patet, esset ante se realiter, quia omne, quod se habet ex parte causæ in actu primo, necessario debet antecedere effectum quatenus procedit à tali causa, vt sic completa; sed ille effectus quatenus est complementum suæ causæ requiritur ex parte causæ in actu primo, eo quod compleat talem causam in esse potentis producere ipsum effectum : ergo talis effectus debet antecedere seipsum prioritate reali naturæ, quatenus complet suam causam; quia causa non incompleta, sed completa præcedit prioritate naturæ effectum : ergo ipsum complementum præcedit suum effectum, sed creatura est complementum suæ causæ, id est actus liberi : ergo creatura præcedit natura seipsam quod est omnino absurdum, vt patet ex axiomate supra posito, quia quidquid producitur ab alio, complete constituto in esse potentis producere producitur; vnde causa completa est opposita relatiue suo effectui, ac proinde distinguitur realiter ab illo, adhuc quatenus completa, &c.

Atqui omnis creatura futura, vel actualis est 85
effectus Dei libere volentis : ergo non potest constituere Deum complete libere volentem. Minor illa patet ex supradictis. Maior autem exemplo visionis, & speciei impressæ est clarissima; visio enim, & intellectio non possunt complere potentiam visiuam & intellectiuam, vt species impressa ad producendam seipsam visionem, & intellectionem, vnde in omnium sententia species impressa distinguitur realiter à visione, & intellectione, quia species impressa complet potentiam visiuam ad producendam visionem, & vtraque constituunt vnum principium visionis productiuum, ac proinde vtrumque debet distingui à visione realiter.

Exemplo certissimo in fide nostra ostenditur 86
hæc veritas, quia non solum Pater æternus distinguitur realiter ab Spiritu sancto, sed etiam Verbum diuinum seu filius æternus, & ratio est, quia non solum Pater, sed etiam Filius est principium productiuum Spiritus sancti, itavt Pater, & Filius sint vnum principium tertiæ personæ : atqui non solum entitas causæ, sed etiam complementum causæ sunt vnum principium adæquatum effectus: ergo non solum entitas causæ, sed etiam complementum illius in esse causæ debet esse distinctum ab effectu realiter, sed id quod distinguitur realiter ab aliquo, non est illud ipsum, à quo distinguitur : ergo effectus non est complementum suæ causæ, neque complementum est effectus illius, sed actus liber Dei, & complementum talis actus liberi, hoc est actus liber completus est causa omnis creaturæ : ergo nulla creatura est complementum actus liberi Dei.

Respondet Pater Herize talem causam dependere ab actu Dei, quatenus actus est sufficiens constituere actum illum in esse efficacis actus.

Sed contra manifeste primo. Quia illa creatura futura, vel actualis non solum est effectus actus sufficientis, sed etiam actus liberi efficacis, quatenus talis in suo ordine; sed vt patet ex dictis effectus nullo modo constituit suam causam : ergo creatura futura, vel actualis non constituit actum liberum efficacem. Maior sic probatur, quia causa illius creaturæ non est actus inefficax : ergo est actus efficacissimus. Patet consequentia; quia inter actus diuinæ voluntatis efficaces, & inefficaces, seu sufficientes nullum datur medium; sed creatura futura, vel actualis non est effectus actus inefficacis : ergo est effectus actus efficacis. Minor illa sic proba- 87
tur,

tur, quia actus inefficax non habet infallibilem effectum, imo nullum habet effectum, licet quantum est ex vi illius actus posset habere effectum; sed illa creatura futura est effectus infallibilis, & infallibiliter ponendus: ergo non est effectus actus inefficacis, seu sufficientis. Maior sic patet; actus ille, quo vult Deus omnes homines saluos fieri est inefficax; circa non saluandos, & quia talis est non habet effectum exequntioni mandandum, & ideo beatitudo Iudæ, aut Diaboli neque est futura, neque actualis, & ratio euidens est; quia si ex vi alicuius decreti Dei sequitur effectus infallibiliter talis, actus infallibiliter decreuit fieri, & quia sic decretum est, sic factus est effectus: ergo manifeste sequitur tale decretum fuisse efficax, & non fuisse inefficax, seu sufficiens; si enim non fuisset efficax, quomodo infallibiliter haberet effectum; quia conditio manifesta est vt detur efficientia effectus, & non detur efficacia in causa.

88 Exemplo manifestissimo hoc demonstratur; quia sicut se habet efficacia auxilij in esse auxilij, ita se habet efficacia actus voluntatis Dei in esse talis actus; sed in confesso est apud omnes auxilium illud esse efficax, & non inefficax, ad quod sequitur infallibiliter effectus: ergo similiter illud decretum erit efficax, ad quod infallibiliter tanquam ad causam sequitur effectus, & sicut euidens est, quod sicut efficacia auxilij habetur in ordine ad effectum vt ad terminum, non tamen constituitur in esse efficacis ab ipsa entitate effectus, quia nulla causa constituitur à suo effectu; sic similiter licet efficacia decreti sumatur in ordine ad futuritionem, vt ad terminum, hoc est, quod talis efficacia sit causa infallibilis talis effectus, nihilominus non constituitur ab ipsa mutatione futura, sicut etiam potentia intellectus sumitur in ordine ad intellectionem, non tamen constituitur ab ipsa intellectione in esse intellectus.

89 Contra secundo, quia actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum, antecedit ipsum effectum vt futurum; & vt actualem, quia est causa transitus effectus à possibilitate ad futuritionem; sed actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum absolutè, ac simpliciter est efficax, vt fatetur ipse P. Herize: ergo actus absolute efficax antecedit effectum futurum, & actualem: ergo non constituitur ab effectu in esse efficacis. Maior certissima est, quia actus, quo decreuit Deus dare primum auxilium efficax ad contritionem, v. g. in D. Paulo dum persequuturus Christianos se in Damascum conferebat, est actus absolute decernens sine conditione antecedens futuritionem talis auxilij; quia exequutio illius non dependet à libertate hominis, quæ poterat esse sola conditio, licet contritio sequuta tale auxilium libere fiat ab homine pœnitente: ergo actus absolute decernens sine aliqua conditione, &c.

90 Tertio contra, quia efficacia decreti est efficacia actus voluntatis, quatenus distinguitur ab efficacia omnipotentiæ, ac proinde est idem cũ ipso actu voluntatis; sed mutatio creaturæ non constituit per vos decretum Dei in esse actus voluntatis: ergo non constituit ipsum actum in eo, quod est idem cum ipso scilicet in esse efficacis. Maior sic probatur, quia nihil aliud est efficacia actus, nisi quod ita absolute, & infallibiliter decernat rem, vt non possit aliter euenire in potentia consequenter: sed absolute decernere in actu est idem, quod talis actus voluntatis; sicut ardenter amare nihil aliud est in actu, quam talis perfectio entitatiua actus: ergo efficacia actus diuini est idem cum entitate actus voluntatis. Minor illa sic probatur; id quod constituit actum intrinsece est entitas ipsa actus, & est idem cum ipso actu; sed efficacia actus constituit decretum illud in esse intrinseco: ergo est idem cum ipso. Minor sic probatur; quia omnis perfectio quæ datur in actu in ordine, vel quasi ordine ad obiectum constituit actum intrinsecè in esse actus, quia ordo, seu connexio actus cum obiecto, aut perfectio illa explicata per ordinem ad obiectum est intrinseca ipsi actui; vt videre est in relatione amoris, vt sic, quæ quia est in ordine ad obiectum, est intrinseca actui voluntatis; sed efficacia actus, quia est absolute decernere obiectum, vt sine ordine aliquo infallibiliter fiat, est in ordine, aut quasi ordine ad obiectum: ergo est intrinseca perfectio illius.

Dices, efficaciam actus non esse intrinsecam rationem actus, quia actus ille constituitur in esse efficacis per efficientiam omnipotentiæ.

Sed contra, quia hoc est impossibile: nam etiam 91
ipsa efficientia omnipotentiæ est effectus efficacis liberi; nam si non præcessisset actus efficax decernens, non daretur talis efficientia omnipotentiæ, nam ex actu inefficaci non sequitur efficientia actualis omnipotentiæ; vnde euidenter colligimus à posteriori ex efficacia, seu efficientia omnipotentiæ, quæ sequitur ad actum voluntatis consequi ad illum, quatenus efficacem & maxime talem; atqui effectus, vt iam probauimus, non potest constituere causam sui ipsius: ergo non potest efficientia omnipotentiæ constituere actum efficacem liberum.

Vrgetur, & explicatur amplius; nam decretum 92
liberum Dei respicit vt obiectum & vt effectum, non solum existentiam rei creatæ, sed etiam creationem, & productionem eiusdem, vt Sanctus Thomas docet *1. p. q. 23. art. 2. ad 3.* nam quando vult Deus existere creaturam in tali tempore efficaciter, vult etiam efficaciter & libere productionem, seu actionem, per quam existere debet talis res; quia sicut non potest esse existentia rei sine existentia, & productione: ita etiam non potest velle efficaciter solam existentiam rei; sed etiam existentiam ipsius, & actionem, per quam debet produci talis res, & ideo quando D. Thomas explicat decretum liberum Dei pro directo obiecto illius, ponit creationem, seu productionem & in obliquo id, quod per talem productionem producendum est, v. g. Deus voluit ab æterno creare hunc mundum, vbi mundus creãdus ponitur accusandi casu, ac proinde in obliquo, & post ipsam creationem, creationem autem ponit primario directe significando illam per infinitiuum *creare*: ergo sicut existentia rei, quia dependet à decreto libero, vt effectus à causa, non potest constituere ipsum decretum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; ita similiter productio, aut creatio ipsius existentiæ non poterit constituere actum liberum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; quia etiam creatio, seu productio dependet vt effectus à causa ab actu libero efficaci; ex eo quod vt talis creatio in tempore oriatur & fluat ab omnipotentia, necesse est, vt præcesserit ab æterno decretum efficax liberum Dei, determinans talem actionem in tempore fluere ab omnipotentia.

Vlterius efficaciter confirmatur; quia Deum 93
efficaciter velle facere non est idem, quod Deum facere, sed si productio, seu creatio constituerer

stitueret diuinam volitionem liberam efficacem, idem esset velle facere, & facere: ergo creatio, seu productio non constituit ipsam volitionem liberam efficacem in esse efficacis liberæ. Maior est certa ex Scriptura; quia in ea semper Dei velle constituitur diuersum ab actuali operatione, seu actuali facere, vt *Psal.* 113. & 134. [omnia quæcunque voluit fecit in cœlo, & in terra] *Iudith.* 9. hoc factum est, quod ipse voluisti *Ioann.* 5. [Filius quos vult, viuificat.] & *ad Rom.* 9. [Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat.] & *Psalm.* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit.] Et ratio quare scriptura faciat diuersum facere à velle efficaciter facere est, quia vt supra vidimus, & late demonstrauimus ipsa Scriptura facit ipsum velle efficax, & asserit esse causam ipsius facere, quod patet manifeste per particulas quibus vtitur, dum loquitur de facere, & de velle efficaciter facere, quæ particulæ causales sunt, vt patet ex modo proposito loco *Psalmi* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit] particula enim illa quoniam causalis est, & est synonyma particulæ, quia, ac si dicat fecit Deus salutem meam, quia efficaciter voluit illam: atqui particula, quia, est causalis, ac proinde debet intercedere inter causam, & effectum; vnde hæc est falsa propositio, homo est prædestinatus, quia Ioannes currit, aut quia Turca viuit, aut ideo Deus est immensus, & infinitus quia Petrus legit librum; & tota ratio est, quia legere librum, currere Petrum, Turcam viuere non sunt causæ prædestinationis diuinæ, & diuinæ essentiæ: ergo si est vera hæc propositio, Deus saluum facit, quia voluit saluum facere, velle saluum facere erit causa facere, vel faciendi saluum; sed causa efficiens vti est hæc distinguitur tanquam excludens ab excluso ab effectu: ergo velle salvum facere, & saluum facere actu ex Scriptura distinguentur tanquam excludens ab excluso, & non erunt idem.

94 Dices hanc loquutionem intelligendi non de velle efficaci, ac proinde dicere scripturam esse causam efficientem ipsius facere saluum.

Sed contra manifeste & euidenter; nam illud est velle efficax, & non inefficax, ad quod velle infallibiliter sequitur effectus, vt postea latius demonstrabimus: sed Scriptura ait iam de facto Deum saluum fecisse David, & tribuens causam saluum faciendi, ait esse volitionem diuinam, quæ præcessit, & ideo ait [saluum me fecit, quoniam voluit:] ergo illud velle, quod est causa salvum faciendi non est inefficax, sed proprie efficacissimum: ergo velle efficax Dei distinguitur tanquam excludens ab excluso ab ipso saluum facere: ergo non sunt idem velle efficaciter
95 saluum facere, & ipsum saluum facere.

Minor prima, & præcipua sic demonstratur; quia ideo concurrere omnipotentiam, & facere illam effectum sunt idem, quia supra omnipotentiam nihil addit aliud præter facere; quando dicitur concurrere; sed per te quando dicitur Deum actu velle facere, nihil addit, neque intrinsecum neque extrinsecum, nisi ipsum facere: ergo si velle facere constituitur per ipsum creare, & facere formaliter, idem erit velle facere, & facere.

SVBSECTIO II.

Tertium argumentum principale ponitur.

QVia hic est articulus de fide actualem prædestinationem & absolutam electionem ad gloriam esse decretum liberum Dei ab æterno; ac proinde actum æternum liberum ipsius, & non temporalem, seu in tempore de nouo existentem in Deo: sed si decretum liberum prædestinationis constitueretur formaliter, & vltimo in esse liberi per creationem, & productionem actualem, siue gloriæ siue cuiuscunque termini creati, electio, seu prædestinatio absoluta, & libera Dei non esset ab æterno, neque æterna, sed in tempore de nouo esset: ergo prædestinatio libera Dei, seu actus liber absolute prædestinandi non constituitur formaliter per creationem, seu actionem Dei actualem producentem, seu efficientem aliquem terminum creatum. Maior quoad primam partem est certa, & probatur primo ex illo Pauli *ad Ephes.* 1. [Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem] & subdit inferius. [Qui prædestinauit nos.] Vtique tunc, quando nos elegit, vnde subdit inferius: [prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ:] ergo electio & prædestinatio est ab æterno, & hoc sonat ille modus loquendi ante mundi constitutionem; vnde *ad Corinth.* 2. sapientia incarnata dicitur [prædestinata ante sæcula in gloriam nostram,] quibus locis omnes Patres agnoscunt prædestinationem esse æternam, & Augustinus *de prædestinat. Sanctor. cap.* 10. & *de bono perseuerant, cap.* 14. Fulgentius *lib.* 1. *ad Manimum cap.* 12. & 13. & hanc rationem tribuunt: quia illa particula *præ*, significat antecessionem diuinæ prædestinationis ad effectum eius, qui est transmissio in gloriam, quæ mediante gratia in tempore fit, illa autem antecessio non potest esse per durationem finitam, quia non est maior ratio de hac duratione finita quam de alia, ac proinde debet esse antecessio per æternitatem; quia nihil potest conuenire Deo ex tempore præter denominationes extrinsecas prouenientes ex actuali effectione, seu creatione quæ constituunt Deum efficientem seu creantem actu; prædestinatio autem non dicit huiusmodi denominationem, cum antecedat existentiam effectus creati, ad quem dicit habitudinem tanquam propria, & completa causa efficiens illius: ergo necesse est vt conueniat Deo ante temporis initium; vnde acute Henricus *quodlibeto* 9. *q.* 1. distinguit in Deo duplices relationes rationis, quædam sunt, quæ secundum rem præsupponuntur aliquomodo in creatura, & per quandam correspondentiam, vt ipse ait, formantur in alio extremo, scilicet Deo, & huiusmodi sunt relatio Creatoris, Domini, & similes, quæ actionem transeuntem consequuntur; aliæ vero sunt, quæ per se primo formantur in ipso Deo, vt relatio prædestinantis, eligentis, &c. in hoc ergo genere collocandus est hic respectus, quem intelligimus consequi ad determinationem liberam: fundamentum ergo eius non in aliqua re extrinseca, sed in ipso Deo quærendum est, & sine dubio ita esse videtur; nam Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud; & ideo non videtur ille respectus, seu denominatio posse prius in alio fundari, quam in ipsomet Deo, in quo est magna differentia inter volitionem liberã, & scientiã, etiã quatenus dicitur scientia visionis, & dicitur aliquo-

96

modo

modo contingens, aut libera, quatenus posset sub tali ratione non esse, si res non essent futuræ. [Intercedit ergo differentia inter hanc scientiam, & voluntatem quod scientia vt ex simplici intelligentia fiat visio, & præter res possibiles se extendat ad repræsentandas res existentes, supponit in obiecto aliquam varietatem pro aliquo tempore, cui æternitas coexistit, vel saltem supponit aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod principium formale illius denominationis; at vero in voluntate nihil supponi potest, sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest ab ipsa voluntate trahit originem; quia ipsa voluntas efficax est causa completa, & adæquata illius varietatis, & mutationis, & ratio à priori est, quia scientia etiam vt terminata ad talia obiecta contingentia non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti existentis, vel futuri: at vero voluntas vt terminata ad talia obiecta est formaliter libera, & ideo illa relatio, seu denominatio in scientia posset intelligi per modum respectus resultantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibilis: In voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate, omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis; vnde ad talem denominationem libere volentis, & prædestinantis non indiget aliqua creatura, nec potest vllo modo indigere illa; quia est ante omnem creaturam futuram, & existentem, ratione cuius ab æterno est & æterna dicitur; vt optime docuit Augustinus *lib. de prædest. & gratia, cap.* 5. explicans illa verba [elegit nos ante mundi constitutionem], ibi: [quæcunque omnino sunt, quæ temporum motibus agitantur ab eo principio, in quo erat verbum & verbum erat apud Deum vsque in finem omnium sæculorum, adhuc nec sperantur futura nec præterita transierunt; sed in præsentia diuinitatis præsenti semper luce cernuntur, antequam faceret nos præscivit nos, & in ipsa nos præscientia cum nondum nos fecisset, elegit. Sed à quo hoc fieri potuit nisi ab eo, qui vocat omnia, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt; Apostolus enim dicit, qui elegit nos ante mundi constitutionem intra mundum facti sumus; atque ita vno, eodemque nec transeunte, nec futuro, sed continuo tempore vel si quo alio modo dici potest, si tamen apud Deum est & præscire, & facere, & eligere & præscientia sua immutabiliter permanente eligere faciendos, quos facturus fuerat eligendo.]

Vnde ipse Augustinus ponderans verba illa *Ioan.* 17. [clarifica me tu Pater, apud temetipsum claritate, quam habui prius quam mundus esset apud te,] & in particulari enucleans verba illa prius, quam mundus esset apud te; sic ait, *tract.* 105. *in Ioan.* [intelligamus prædestinationem claritatis humanæ, quæ in illo est naturæ ex mortali immortalis apud Patem futuræ, & hoc iam prædestinando factum fuisse antequam mundus esset, quod in mundo etiam suo tempore fieret. Si enim de nobis dixit Apostolus, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ab ipso æterno cur abhorrere putatur à vero, si tunc Pater caput nostrum glorificavit, quando nos in ipso, vt membra eius essemus, elegit;] in quibus duobus locis aperte D. Augustinus docet, prædestinationem & electionem tum Christi Domini, tum omnium electorum ita fuisse ante sæcula, & ante mundum factum vt fuerit ab æterno; nam D. Augustinus ait, prædestinationem eo principio fuisse, in quo Verbum diuinum productum est, vt patet *ex loco de prædest. & gratia, cap.* 5. *mper adducto*, ibi: [ab eo principio, in quo erat Verbum, & Verbum erat apud Deum vsque in finem omnium sæculorum: atqui Verbum diuinum est generatum ab æterno: ergo decretum diuinum eligendi, & prædestinandi est ab æterno.

Quæ omnia clarissime docuit D. Chrisostomus *hom. il.* 7. super illa verba Pauli *ad Corinth.* 1. quam prædestinavit Deus ante sæcula, his verbis: hoc Paulus in præsentia ostendere annittitur, quod scilicet semper nos dilexit à principio Deus, etiam nondum editos; nullo namque pacto, nisi nos dilexisset diuitias suas nobis prædestinasset. Noli igitur reputare, quæ interea subortæ sunt inimicitiæ, cum longe antiquior amicitia fuerit. Quod autem ante sæcula inquit, æternum significat, etenim alio in loco his verbis vtitur, qui est ante sæcula. Inuenietur igitur & Filius hic æternus.] Ponderanda sunt illa verba, quod autem ante sæcula, vsque ad illa [filius hic æternus;] quæ evidenter probant, prædestinationem & electionem ab æterno fuisse, sicut Verbum; sed clarissime nostram sententiam docet Leo Papa IV. seu vt melius loquar, Concilium Valentinianum sub ipso Leone *cap.* 3. *post medium* ibi: [de hac immobilitate præscientiæ, & prædestinationis Dei, per quam apud eum futura iam facta sunt apud Ecclesiastem bene intelligitur dictum, cognovi quod omnia opera, quæ fecit Deus perseuerent in perpetuum] & Bernardus *sermon.* 7. *in Psalm. qui habitat*, sic ait; in his duobus fidelis quædam constituta est connexio vel vt cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem. Quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo vnquam fine claudenda. [Quid clarius, & evidentius? vbi mellifluus Doctor Bernar. comparat prædestinationem cum glorificatione in æternitate, qua vtraque suo genere gaudet, & dicit sicut glorificatio, seu magnificatio, ita est æterna à parte post, vt in perpetuum, & sine fine duret pari ratione prædestinationem ita esse æternam à parte ante vt sine principio durationis existat ab æterno, ut patet ex illis verbis: [sicut prædestinatio nulla est præcisa principio, sic, & magnificatio nihilominus nullo vnquam fine claudenda.] Quod confirmat *sermon.* 23. *in Cantica*, ibi: [generatio cœlestis æterna prædestinatio est, qua electos suos Deus dilexit, & gratificavit (ideſt omnium maximam gratiam electionem nimirum ad gloriã illis impertituseſt) in dilectofilio suo ante mũdi constitutionem. Magis abunde, & copiose prædestinationis æternitatem tractat *sermon.* 78. *in Cant.* notentur sola hæc verba ex toto illo sermone, [prædestinatio, non dico ab ex ortu Ecclesiæ, sed ne à mundi principio quidem, principium habuit, non denique à tempore illo, vel illo ante tempora est sane secũdum prædestinationem, nunquam Ecclesiæ electorum penes Deum non fuit.] 47

Nec minus clare Fulgentius *lib.* 1. *ad Monimum cap.* 7. *sub initium*, ibi: [prædestinationis nomine non aliqua voluntatis humanæ coactitia necessitas exprimitur, sed misericors, & iusta futuri operis divini sempiterna dispositio 48

præ licatur; vtrumque autem prædestinando Deus præparauit in illa incommutabili voluntate, in qua sic futurum effectum hominis renouandi disposuit, vt eius voluntas in opere nouo noua esse non possit,] *& cap.* 12. inquit : [in illa quippe immobilitate Concilij sui secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo indispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quæ in cœlis,& quæ in terra sunt. In ipso ex æternitate dispositionis suæ in prædestinatione iam fecit,quæcunque effectu operis sui tempore congruo facienda disposuit, in qua æternitate incommutabilis voluntatis suæ creator ille iam fecisse dicitur, quod in creatura mutabili provt oportune faciendum disposuit, sic rite dispositum facit ;] nec minus aperte *lib.* 2. *ad eundem* authoritate Scripturæ,Augustini, & Prosperi confirmat & inter alia hæc profert : [prædestinationem Dei nihil aliud esse nisi præparationem operum eius, quæ in æterna sua dispositione, aut misericorditer se facturum præsciuit, aut iuste.] & Isidorus *lib.* 1. *sentent. cap.* 18. *in medio*, ibi : [cur futura quasi præterita scribuntur, nisi quia ea, quæ adhuc facienda sunt in opere, iam facta sunt in diuina prædestinatione ? nobis igitur temporaliter accidunt quæ conditori omnium sine tempore prouidentur.] Aduertantur illa verba, sine tempore prouidentur, & illa Fulgentij diuini sempiterna dispositio prædicatur ; quæ si aduertantur solum in eis nostra veritas aperte perspicietur, quibus congruunt verba Augustini *Epist.* 57. *ad Dardanum* : [quomodo ergo Dei filios, nisi secundum prædestinationem, secundum quam & Apostolus dicit, quod nos elegerit Deus sempiterne in Christo ante constitutionem mundi sine tempore.] *& Epist.* 59. *ad Paulinum*, imo ipse Paulinus *epist. ad Alip. quæ inter epistolas Augustini est* 35. sic ait : [qui nos ab origine mundi prædestinauit sibi, in quo facti sumus antequam nati ; quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, qui fecit quæ ventura sunt ;] vnde Anselmus super illud *ad Rom.*8. [quos præsciuit, & prædestinauit.] notat ab æterno præsciuisse, & præparasse gratiam alludendo ad verba illa Chrysostomi, [quid est elegit in ipso ? per fidem in ipsum Christus hoc præclare gessit prius quam facti essemus, imo vero prius quam constitutus esset mundus ;] illud prius quam constitutus esset mundus ex Augustini sententia explicat D. Prosper *lib. sentent. sent.* 57. *&* 58. [ordo temporum in æterna Dei sapientia sine tempore est ; nec aliqua sunt apud illud noua qui fecit quæ futura sunt;] qui vestigiis Ambrosij insistit, qui ita loquitur ; [quos ergo Deus vocare dicitur, sempiterne electos perseuerant in fide ; hi sunt, quos elegit ante mundum in Christo, vt sint incontaminati coram Deo in charitate; hoc est vt amor Dei sanctam illis faciat conuersationem;] in quibus omnibus per illa verba, ante mundum, sine tempore, priusquam mundus esset, sempiterne, &c. aperte demonstratur decretum prædestinationis,& electionis fuisse ab æterno.

99 In quibus tum Sancti Patres, tum D. Paulus, cuius mentem enucleare intendunt alludere videntur ad verba Christi Domini, *Mat.* 25. [possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi ;] & ad illa *Apocalip.* verba respiciunt etiam Patres, [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni qui occisus est ab origine mundi,] & ad illa *cap.* 17. *Apocalip.* [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi ,] vbi Scriptura per tales modos loquendi includentes longissimam durationem, quæ est ab initio mundi, significat id, quod ab æterno fit ; vt intelligentiæ nostræ sese attemperet, qui vix aliquid cogitare possumus ante mundi creationem; ita scriptum est *Psalm.* 89. [à sæculo, & vsque in sæculum tu es Deus,& *psalm.* 92 [à sæculo tu es] cum soleat etiam dicere, ante sæcula. *Mich.* 5. [& egressus eis ab initio à diebus æternitatis] 1. *Ioan.* 1. [quod fuit ab initio,quod audiuimus] itaque ab initio, & à constitutione mundi idem sunt,ac ab origine;nam vtroque loco est in Græco: ἀπὸ καταβολῆς κόσμου : ergo ex his omnibus colligitur, prædestinationem, & electionem fuisse ab æterno, quod adeo certum esse asserit P. Suar. vt sit dogma de fide his verbis *tom.* 1. 1. *p. lib.* 1. *de prædest. cap.* 1. *num.* 4. ibi : nam ad hoc significandum verbo, destino, addita est particula *præ* circa quam est breuiter aduertendum posse significare, vel solam antecessionem æternitatis ad tempus, vel etiam ordinem aliquem seu prioritatem rationis inter ipsos actus diuinæ scientiæ, & voluntatis, & hoc posteriori modo sumitur à multis Theologis, & in quo sensu non est res pertinens ad fidem, saltem aperte definitam : igitur vt assertio posita fidei certitudinem habeat, sumenda est particula *præ*, vt dicat solum antecessionem æternitatis ad tempus, quo sensu procedit optimè ratio facta, estque non solum certa, sed etiam euidens suppositis dogmatibus de glorificatione iustorum.]

Sic Suarez *num.* 4. *&* 5. & ratio videtur esse, quia si Deus aliquid in tempore de nouo decerneret prædestinando, & eligendo necessario mutaretur affertetque Deo vicissitudinis obumbrationem, prima quidem illatione variaretur Deus mutatione inconstantis animi, ex qua sequeretur vlterius realis mutatio physica diuinæ substantiæ; Quod optimè ex aduersarijs nostris docuit P. Herize *tract.* 1. *disp.* 2. *de natura scientiæ Dei c.* 2. *num.* 13. ibi : [ad exemplum, quod in confirmationem adducitur, satis responsum est, sed id difficile ibi est explicatu, quare Deus non possit in tempore velle aliquid libere de nouo, quando hæc volitio nihil reale addit volitioni necessariæ ? consulto suppono Deum non posse velle aliquid de nouo in tempore, licet non me lateat oppositum dixisse Antonium Delphinum *lib. de rerum euentu, cap.* 23. quia continet quod supponimus veritatem de fide certam, *ex cap.* 23. *Numerorum*, *& cap.* 19. *Prouerbior. vt in tract. de voluntate*, probo ex professo *disp.* 20. *cap.* 1. in qua re non est contemnenda doctrina subtilis Henrici *quodlib.* 9. *q.* 1. de quo iam fecimus mentionem. Distinguit is Auctor respectus rationis, qui primo incipiant à creatura, quia ipsa refertur ab Deum, & protinus per quandam correspondentiam alij intelliguntur resultare in Deo.

Alij sunt respectus, qui per se primo in Deo formantur, vt respectus eligentis, prædestinantis, &c. de prioribus concedit in tempore de nouo Deo aduenire posse, de posterioribus negat, & bene quia id verum est, cæterum non reddit rationem discriminis. Pater Molina supra adductus dicebat, licet ex acquisitione horum respectuum in Deo non fieret mutatio propria, fieret tamen quædam vicissitudinis obumbratio, quæ ex Iacobo *c.* 2. non minus pugnat Deo, quam propria mutatio; verum responsio hæc in eo defectuosa est, quod distinguit præter mentē Iacobi vicissitudinis obumbrationē à propria mutatione, & supponit esse aliquid minus illa, vicissitudinis namq; obumbratio mutatio vera est per successionē vmbræ significata. Iacobus

Deum

Deum vocauerat Patrem luminum instar solis; ar ne in hoc ipso decipiamur, monet Deum non pati mutationes perpetuas, quas sol patitur sæpe obumbratus; Augustinus *in lib. de speculo apud Deum*, (inquit) non est transmutatio, & ideo apud Deum cursus temporis, diei, noctisque alternatione nequaquam variatur. Ratio à priori est; quia inter immutabilitatem, & veram mutationem nullum inuenies medium, etenim aut per vicissitudinis obumbrationem adquiritur aliquid reale, vel solum aliquid rationis: si primum vera est mutatio, si secundum nihil obstat immutabilitati, & nunquam redditur ratio, quare obstet, Pater Franciscus Suarez 2. *tom. Met. disputat.* 30. *sect.* 9. §. *ad tertiam difficultatem*, fusè pariter ac docte tractat rem hanc, aliorum refert & refellit sententias. Ego solum id, quod mihi verius videtur sic propono; concedo nihil fieri contra Dei immutabilitatem directe, & immediate, ex eo quod Deus in tempore aliquid decerneret; inde tamen in Deo probari vitium morale, & animi inconstantiam directe, & immediate, & indirecte physicam mutabilitatem.

Vt id explicem, sumo scientiam simplicis intelligentiæ antecedere omnia decreta diuinæ voluntatis illamque proponere rerum omnium amabilitatem, & modos eas producendi, rationesque, & motiua, quibus voluntas Dei moueri poterat ad ea producenda, aut non producenda. Præsupposita hac scientia ratione nostra possumus considerare diuinam voluntatem se gerere tribus modis in æternitate erga hæc obiecta, primo suspendendo omne decretum liberum, & remittendo determinationem in tempus; secundo, partim quædam decernendo ab æterno, & quædam alia prætermittendo decernenda in tempore; tertio, denique simul ex æternitate decernendo omnia producere, quæ producturus est in tempore, & decernendo non producere, quæ non producturus est. Modo ostendo hoc tertio modo se gerere debuisse Deum, vt immunis esset à vitio inconstantiæ. In suspensione omnis actus, primo est imperfectio potentialitatis, secundo quod tunc non esse creaturarum non esset directe voluntarium Deo, quod absurdum reputatur à Theologis, vt tacto in materia de voluntate Dei, *disputat.* 19. *cap.* 5. Tertio formo hoc argumentum: vel cognouit Deus ex æternitate suam voluntatem in tempore determinandam in aliquam partem vel non cognouit; si non cognouit, probatur imperfectio in scientia; cum aliquod ex iis extremis sit determinate cognoscibile; si cognouit, cum nulla sit ratio boni in dilatione determinationis ad tempus, nec illi possit repræsentari à scientia non potuit Deus non statim ac proponuntur obiecta decernere, imo est ratio mali, scilicet carentia exercitij libertatis, perfectionis nempe positiuæ pro tota æternitate à parte ante,] sic Pater Herize vbi asserit esse de fide decretum prædestinationis non fieri in tempore, sed ab æterno fuisse, vt patet ex illis verbis; [quia continet veritatem de fide certam, *ex cap.* 23. *Numerorum, & cap.* 29. *Prouerb.*] & etiam efficaciter probat; vt patet ex toto contextu verborum illius.

100 Secundo etiam patet eadem veritas ex eodem Patre Herize *tract.* 3. *disput.* 22. *cap.* 1. vbi sic ait: [caput primum prouidentiam, & prædestinationem esse actus Dei immanentes & æternos; conclusionem in titulo præfixam quoad prædestinationem habet S. Thomas *quæst.* 23. *artic.* 2. & paulo inferius idem docuit Paulus 1. *ad Corinth.* 2. ibi: [loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostram; ibi agit de prædestinatione Christi, quam vocat absconditam, quia est latens in mente Dei ante omnem æternitatem, vt recte ait Tertulianus *lib.* 5. *in Marcionem, cap.* 6. ibi: sed de significantiis obumbrata, in quibus sapientia Dei deliteſcebat inter perfectos narranda suo in tempore; proposita vero in proposito Dei ante sæcula; quæ vltima vox vere æternitatem significat. Augustinus in præfatione in Psalmum vltimum explicans illud Pauli *ad Rom.* 8. nam quos præscinit, hos prædestinauit, vocauit, iustificauit, glorificauit; acutè animaduertit Paulum distinxisse præscientiam & prædestinationem à vocatione, iustificatione, & glorificatione; sic dicens, prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto in eius præscientia; tria vero reliqua in nobis fiunt. vocatio, iustificatio, & glorificatio: Denique Fulgentius, *lib. de incarnat. Verbi, in fine*, dicens, veritatem prædestinationis sine errore negari non posse, qua nos inquit ante mundi constitutionem prædestinatos testatur Apostolus: nolo plura, res enim perspicua; sed obijcies primo, prædestinatio non est solum præscientia, sed etiam præparatio beneficiorum Dei secundum definitionem Augustini: licet ergo præscientia sit actus immanens, atque æternus; præparatio vero, videtur temporalis, & externa, quippe quæ versatur circa rem existentem, & eam disponit ad finem: ergo prædestinatio non est actus immanens, & æternus.

Obijcies secundo; prouidentia non est actus 101
immanens, & æternus: ergo nec prædestinatio, has proposui obiectiunculas, vt rem magis expedirem. Ad primam obiectionem duplex præparatio distinguenda est; alia interna existens in actibus intellectus, & voluntatis artificis, alia externa, vt quando artifex dolat signa ad efformandam effigiem, hæc ab illa proficitur, veluti à propria causa; prædestinatio vero, & prouidentia non est præparatio externa; est enim hæc effectus eius sed interna, quæ est actus immanens, & æternus, licet vero versetur circa media, quibus subiectum dirigitur in finem; non vero circa subiectum futurum ex æternitate.

Ad secundam obiectionem negandum est omnino antecedens, vt constat ex S. Thoma in *artic.* 2. verba retuli in principio huius nostri capitis, qui vt probet prædestinationem esse actum immanentem, vtitur medio ex prouidentia deprompto, quatenus prædestinatio est pars eius, & ait prouidentiam non esse in rebus prouisis, sed in mente prouisoris; ad probationem iam dixi prouidentiam, licet demus versari circa media tantum, ratione solum supponere subiectum futurum ex æternitate, non vero actu temporaliter existens.

SVBSECTIO III.

Secunda pars maioris principalis probatur.

EX Paulo *ad Rom.* 8. [scimus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, 102
iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti,] vtique [secundum propositum liberum voluntatis Dei,] non ex aliqua necessitate, vnde subdit, [nam quos præscinit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, indicans differe etiam inter verum

Filium, & fratres eius, quod ille solus talis est per naturam & ex necessitate; ij vero prædestinatione, ac proinde libera Dei voluntate. Vnde Paulo inferius prædestinatos vocat electos Dei, dicens: [quis accusabit aduersus electos Dei;] electio autem actus liber est: ergo & prædestinatio; quod apertissime idem Paulus confirmat *ad Ephes.* 1. dicens: [prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ; quibus verbis voluntatem Dei liberam significauit, vt patet ex supradictis, vbi probauimus, dari libertatem in Deo, & hunc locum maxime illustrat P. Suarez ad hunc propositum *in opusculis, in propria relectione, de libert. Dei.*

103 Idem docent Augustinus, Prosper, Fulgentius, & alij dicentes: [ea Deum prædestinasse, quæ fuerat ipse facturus:] quomodo loquitur etiam Damascenus *lib. 2. de fide, cap. 30.* est autem de fide certum, quæ Deus facit, libere facere: ergo quæ prædestinat, libere prædestinat; item prouidentia Dei libera est: ergo prædestinatio, quin potius vt Augustinus sæpe docuit in hoc actu maxime cernitur libertas diuinæ voluntatis, quia non solum liberum ei fuit prædestinare, aut non prædestinare, sed etiam pro libera voluntate sua hunc potius, quam illum prædestinauit; propter quod etiam vocatur hoc opus maximum opus gratiæ, & liberalitatis ab Augustino *de prædestin. Sanctorum, cap. 15.*

104 Atque hinc oritur quod licet certissimum sit, prædestinationem esse in Deo, omnino tamen incertum nobis sit, an prædestinatio sit huius, vel illius hominis, quo sensu definiuit Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 12. & can. 15. & 16.* neminem posse esse certum de sua prædestinatione absque speciali reuelatione. Ratio enim est, quia hoc pendet ex libera Dei voluntate, cuius determinationem nos cognoscere non possumus, donec vel effectum eius completum videamus, vel reuelationem eius habeamus; effectus autem prædestinationis non completur vsque ad gloriam, & ideo in hac vita sine reuelatione cognosci non potest: præterea quia prædestinatio est voluntas de dono supernaturali; sed donum supernaturale creatum non potest Deus velle necessario, sed libere; quia non est debitum alicui entitati: ergo prædestinatio est libera respectu Dei, & hoc omnes scholastici, nullo dubitante tanquam articulum de fide docent, vt videre est in Patre Suar. *lib. 1. de essentia prædestinationis, cap. 3. num. 3.* ibi: Primo ergo dicendum est absolute, ac simpliciter loquendo, prædestinationem non conuenire Deo necessario, sed esse actum liberum Dei, est res de fide certa,] & P. Didacus Ruiz *tom. de prædest. disp. 1. sect. 4. num. 3.* ibi: [Dico igitur primo prædestinationem in Deo esse: est de fide; prædestinationis autem fides multa sanctarum authoritate scripturarum munita est, vt Prosper ait in eodem *1. cap. Gallor. post medium.* idque dictum est optimo iure; quia licet expresse prædestinandi verbum paucis legatur in locis, nimirum *Romanor. 8. & 1. Corinth. 2. ac Ephes. 1.* cæterum ex aliis quamplurimis locis euidenter colligitur, in quibus asseritur, nomina quorumdam scripta esse in cœlis, vel in libro vitæ; vel aliquos esse electos à Deo, vel à Patre trahi, & dari Filio, vel regnaturos cum Deo, vel eis paratum esse regnum ab origine mundi vel Deum, quibus vult misereri, & quos vult indurare, vel à peccatis mundare, & liberare vel sortem mittere, vel mercedem, brauium, aut præmium aut retributionem promittere vel reddere, vel generationem Dei seruare quosdam, vel ex Dei semine natos, vel filios Dei fieri vel ipsorum esse regnum cœlorum, aut terram viuentium, vel visuros esse Deum, aut Regem, & eiusmodi verba quam plurima.

Quod etiam docet ipse Herize vbi supra, imo 105
omnes aduersarij, qui nostram sententiam tuentur; quia tam clara sunt scripturæ loca, tam manifesta Conciliorum testimonia, tam perspicuæ traditiones Ecclesiæ, quibus hæc veritas aperte, & manifeste continetur, vt ipsi nemo non solum catholicorum, imo neque hæreticorum expresse negare ausus fuerit, vt docet P. Ruiz *disp. 1. de prædest. sect. 5. num. 1. in principio.*

Ego autem data opera tam longe, ac late probaui hanc veritatem, tum quia vis tota nostri syllogismi huic veritati adæquate, & totaliter innititur; vnde si hoc pro certo, ac rato statuatur, irrefragabilis videtur totius discursus vis, & fortitudo, tum etiam quia licet nullus catholicorum expresse neget veritatem hanc, attamen aliqui scholastici apprimè catholici ex nostris aduersariis re ipsa negant hanc veritatis certitudinem, vt possint defendere suam opinionem; qua docent actu liberos Dei constitui formaliter non solum per entitatem diuinam, sed etiam per actionem extrinsecam, aut terminum illius; vt autem hoc vnicum effugium illis præcludatur operæ pretium duxi tam firmis fundamentis corroborare & confirmare veritatem hanc huc vsque ab initio Ecclesiæ sine vlla dubitatione, & tergiuersatione pro dogmate fidei diuinæ reuelationi innitente habitam, & receptam, à nulloque non solum non negatam, imo neque in dubium reuocatam. Ex quibus colligere possumus, imo clare perspicere quantum humana machinetur mens, si præmatur alicuius rei abstrusa difficultate.

SVBSECTIO I.

Reliquæ propositiones primi Syllogismi demonstrantur, & solutiones aduersariorum refelluntur.

Minor sic demonstratur, quia constitutum es- 106
sentialiter & formaliter non potest dari in aliqua mensura durationis, in qua non dantur omnia constitutiua formalia, & essentialia illius: sed si decretum liberum Dei prædestinandi homines constitueretur formaliter, & essentialiter per actualem creationem, seu productionem termini creati, & producti omnia constitutiua formalia, & essentialia talis decreti prædestinandi non essent ab æterno, neque in illa mensura durationis, quæ ab æterno dicitur: ergo si decretum liberum Dei cõstitueretur per actionem, seu productionem formaliter, & essentialiter non esset ab æterno tale decretum Dei, nec posset cum veritate dici, Deum ab æterno prædestinasse libere, & absolute homines ad gloriam. Maior est certa; ideo enim Antichristus non est nunc actu existens, quia omnia constitutiua illius non sunt actu; imo D. Petrus non est actu, quatenus hic homo, vel hoc totum compositum, quia actu non existunt omnia constitutiua essentialia D. Petri, licet existant principaliora constitutiua illius; nam existunt anima D. Petri in cœlo, & corpus in terris, & quia solum deficit vnio, quæ est minimum inter constitutiua illius, non datur D. Petrus nunc, & ratio est à priori quia res non potest esse sine essentia adæquata illius, quia essentia est id, sine quo nec esse nec intelligi potest res; ergo constitutum non potest esse

esse in ea mensura durationis, in qua non sunt omnia constitutiua essentialia illius. Minor illa est euidens, quia ab æterno non est actualis creatio, seu productio rei, quod est de fide ex illo *Genes.* 1. In principio creauit Deus cœlum & terram, in quo loco fundabantur D. Athanasius, Augustinus, & Hieronymus, ad conuincendum Arium, qui dicebat, Verbum diuinum fuisse ab æterno, & nihilominus esse creaturam, & non consubstantialem Patri, vnde sic argumentabantur: Omnia entia creata sunt in tempore de nouo producta, quia in principio creauit Deus, &c. sed per vos Verbum diuinum non est in tempore, sed ab æterno productum: ergo Verbum diuinum non potest esse creatura, & sic concludebat Athanasius, [quomodo Verbum creatum si ab æterno productum,] sed quod constituit liberum decretum Dei prædestinandi per vos est creatio, seu productio: ergo ab æterno deficit aliquod constitutiuum ipsius decreti prædestinandi: ergo si constituitur per creationem, seu productionem actus dei liber prædestinandi ab æterno non habet omnia constitutiua formalia, & essentialia propria, nam deficiente vno non sunt omnia; sed deficit actualis creatio (quia creatio essentialiter connotat terminum existentem, & coexistentem; nam in bona Philosophia actuale fieri est simul duratione, instanti, in quo cum termino existente, & producto, licet sit prius aliqua prioritate à quo) quæ est vnum ex constitutiuis essentialibus, & formalibus prædestinationis, per quam libere eligit Deus ad gloriam: ergo ab æterno non sunt omnia constitutiua essentialia, &c.

107 Responderi potest huic argumento ex doctrina Patris Herize, prædestinationem ab æterno non esse efficacem, sed sufficientem, efficacem autem esse in tempore, ac proinde vt constituatur in esse efficacis indigere actione ad extra Dei, sine qua nullo modo potest constitui actualis prædestinatio in esse efficacis; fundamentum huius solutionis tradidit hic auctor *tract. 2. disput. 16. de libert. volitionis diuinæ, cap. 10. n. 74.* ibi: [vlterius considera vt in libertate creata potentia ipsa est principium liberum comparatione obiectorum, quæ cum indifferentia proponuntur, & necessarium comparatione obiecti necessarij, ita in Deo, in quo nulla est potentia in ordine ad actũ immanentem, & receptum, ipse actus subsistens virtualiter ab intellectione emanans, est actus necessarius comparatione bonorum Dei intrinsecorum, & liber comparatione bonorum limitatorum; cum autem dico esse liberum, non intelligo in ordine ad denominationem obiecti, quæ præcedit omnem effectionem, aut specialem dependentiam creaturæ in ordine ad existentiam ab eo actu, quoniam hæc denominatio sic intellecta, nec in creatura libera est nedum in Deo, etenim licet facultas ipsa creata in se sit simul necessaria, & libera in ordine ad diuersa, at nullam tribuit obiecto, quod respicit denominationem liberam ante omnem actionem producentem actum liberum; sed hoc obiectum denominat amabile necessario illud amabile libere; at in iis denominationibus ante influxum indifferentem in actum nulla subest libertas, contingentia, & indifferentia nulla, ita actus ille Dei denominat amata necessario bona sibi intrinseca, amata libere bona extrinseca omnes creaturas, omnes negationes earum; item odio habita libere omnia mala tum physica tum moralia, non tamen ita, vt in his denominationibus vt sic ante productionem, aut nouum statum creaturæ in ordine ad existendum sit aliqua contingentia, aliquod exercitium diuinæ libertatis *tract. de scientia Dei, disp. 2. cap. 2.*

Dixi actum hunc liberum, vt præcedit actionem contingentem, & scientiam vt præcedit existentiam obiecti denominare Deum actu sufficienter libere volentem creaturas, & actu sufficienter scientem existentia creata, eo quod Deus in se, seu ex parte sua habet sufficientem formam intrinsecam ad has denominationes actuales, deesse autem denominationem efficaciter libere volentis, & scientis, eo quod hæ denominationes vltra formam dei intrinsecam addunt, aut actionem contingenter procedentem à Deo, aut aliquam specialem dependentiam, aut ordinem ad nouum esse existentiæ; vt iam explico, doctrinam huius adnotationis eleganter docuit Sanctus Thomas 1. *lib. contra Gent. cap. 82.* vbi contendens probare nullam esse in Deo denominationem facultatis volendi ex eo quod nulla est huiusmodi potentia; ita scribit; quasi consideretur (intellige Deus) in potentia ad vtramque vt primo sit volens potentia vtrumque, & postmodum volens actu, sed semper est volens actu quidquid vult, non solum circa se, sed etiam circa causata. Cum autem dicit circa causata, non est mens post causata ea actu velle, antequam vero causaret, esse in potentia ad uolendum: cum autem absolute negauerit potentiam in deo, tum ante creaturarum causationem, tum post illam non potuit habere hunc intellectum, sed illud circa causata specificatiue sumendum est, hoc est semper esse Deum in actuali denominatione amantis omnia quæ sunt causata, in quouis statu sint, neque ea amabilia in potentia denominare posse.

Ex hoc vlterius infertur discrimen maximopere notandum inter denominationem creatam amantis libare & amati ex parte obiecti, & inter denominationem amantis libere sufficienter, & obiecti sic amati increatam, quod denominatio creata præsupponit naturæ exercitium libertatis, quod consistit in egressione contingenti actionis à principio indifferenti; denominatio autem increata non præsupponit tale exercitium, imo præsupponitur ad illud, vt principium exercitij libertatis: licet ergo in neutra harum denominationum formaliter, & immediate inueniatur exercitium libertatis, & in hoc conueniunt: at differunt in eo, quod denominatio, seu forma creata denominans libere, amans, & obiectum libere amatum non est principium liberum, sed necessarium: vnde quidquid ab ea fit, vt habitus, & species, necessario fiunt; amor vero increatus denominans Deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab eo efficitur in creaturis, libere efficitur,] sic Pater Herize.

Contra hanc autem solutionem fundatam in 108
verbis huius auctoris sic insurgo, quia quando dicitur prædestinatio, esse ab æterno, tantum sufficiens, & non efficax libere, vel hoc intelligitur itavt ab æterno actu non prædestinauerit Deus, actu eligendo libere B. Virginem tum ad maternitatem dei, tum ad gratiam, & gloriam; sed solum ab æterno se habuisse Deum in actu primo, & pro tunc solum dicatur potens Deus prædestinare in tempore actu B. Virginem, & actu de nouo eligere in tempore. Vel hoc non dicatur, sed potius ab æterno actu prædestinasse B. Virginem, & ab æterno actu elegisse ipsam ad maternitatem diuinam, licet talem maternitatem non fuerit B. Virgo adepta ab æterno, sed in tempore. Si primum dica-

tur

tur expresse contradicitur locis sacræ Scripturæ supra positis, & Sanctorum Patrum testimoniis expressis, in quibus omnibus non solum definitur ab æter o Deum potuisse prædestinare, seu in actu primo prædestinasse, hoc est ab æterno habuisse Deum actum primum prædestinandi; quia de hoc quis poterat dubitare? solum enim hoc decernunt illa testimonia, Deum nimirum non solum potuisse, sed actu prædestinasse, & elegisse actu per decretum liberum omnes saluandos ad gloriam, & B.Virginem ad maternitatem, &c. neque agunt talia testimonia de sufficientia tantum in actu primo diuinæ voluntatis ad prædestinandum, sed potius de actuali prædestinatione, vt iam dixi, vt patet ex modo loquendi Pauli, qui vtitur verbo de præterito significante actum, non potentiam & ideo ait, elegit nos ante mundi constitutionem; loquimur Dei sapientiam, quam prædestinauit Deus ante sæcula; & *ad Rom.8.* quos autem prædestinauit, vocauit, &c. quæ verba si in proprietate accipienda sunt, non possunt intelligi de sufficientia solum, & de potentia duntaxat ad prædestinandum, sed potius de actuali libero decreto prædestinandi: ergo falsissime dicitur ab æterno non dari actualem prædestinationem, & actuale decretum liberum eligendi ab æterno.

Deinde quia D.Paulus asserit, prædestinationem, quæ ab æterno facta est, esse beneficium speciale circa saluandos, quod non communicatur reprobis; atqui potentia solum, seu sufficientia ad prædestinandos homines non est beneficium speciale respectu saluandorum, verbi gratia, respectu B.Virginis, D. Petri, &c. quia potentia ad prædestinandum, & ad eligendum non est solum respectu saluandorum, sed etiam respectu reproborum, quia Deus non solum est potens ab æterno prædestinare D.Petrum, & B.Virginem, sed etiam omnes reprobos, in quo consistit actualis gratia, seu specialis, aut peculiare beneficium circa prædestinatos, quod cum Deus potens fuerit ab æterno prædestinare omnes, etiam reprobos noluerit illos prædestinare, sed solum hos, qui saluandi sunt de facto: ergo talis electio, & prædestinatio, de qua loquuntur scripturæ, & Patres, & de qua dicunt, fuisse ab æterno, & ante mundi constitutionem non est solum potentia ad prædestinandum, sed potius actuale decretum liberum prædestinandi, de quo Antonius Delphinus *lib.de rerum euentu, pag.23.* licet non audeat dicere de facto esse de nouo in tempore, nihilominus docet, potuisse Deum pro suo libito, & ad ostendendam suam libertatem suspendere ab æterno vsque ad tempus, & in tempore prædestinare, quod P.Herize, vt patet ex verbis ipsius supra positis adhuc sub ista conditione reprehendit, & probat vbi supra, nullo modo posse Deum prædestinare in tempore de nouo, nec in tempore velle aliquid libere, quod ab æterno non voluerit, & ipse Patet Herize efficaciter probat (cuius probationes supra posuimus sumptas *ex tractatu 3. disputat.22. de prædestinat. cap.1.*) prædestinationem actualem esse ab æterno, & æternam & non in tempore factam, quod non deberet, nec esset necesse probari de potentia, & sufficientia ad prædestinandum, quia nemo etiam ligneus, aut lapideus poterat dicere, potentiam ad prædestinandum, & sufficientiam ad eligendum non fuisse ab æterno, sed in tempore de nouo; nam si euidens est lumine naturali Deum esse ab æterno, & voluntatem diuinam ac intellectum diuinum, quæ sunt posse sufficiens ad prædestinandum, euidenter sequitur tale posse sufficiens esse ab æterno, & non posse esse de nouo in tempore, alias Deus à seipso, & à sua voluntate separaretur realiter.

Vnde si ab Antonio Delphino interrogaret aliquis, an voluntas, & intellectus diuinus, hoc est posse prædestinare potuerit pro libito diuino non esse ab æterno, sed de nouo in tempore, certe rideret tanquam stultissimam hanc interrogationem, & sine vlla dubitatione assereret, voluntatem diuinam, seu posse prædestinare necessario esse ab æterno, & nullo modo posse esse de nouo in tempore, sicut Deus, qui est idem cum voluntate, & posse prædestinare necessario est ab æterno: ergo quando Scriptura sacra, Patres, & Doctores, imo & ipse P.Herize asserunt, electionem, & prædestinationem ad gloriam, non esse de nouo in tempore, sed ab æterno, non loquuntur de potentia, aut sufficientia ad prædestinandum, sed potius euidenter, & clare de actuali prædestinatione, actuali electione, & actuali decreto, quo prædestinat saluandos ad gloriam; vnde duplex dogma fidei in supradictis testimoniis continetur; primum, quod actualis prædestinatio sit ab æterno, hoc sonant illa verba, elegit nos ante mundi constitutionem, vt supra late probaui.

Secundum dogma est tale actuale decretum, vel 119
talem actualem prædestinationem fuisse liberam ab æterno, esseque non actum necessarium, sed maxime liberum; quia vt supra etiam late demonstraui, ita elegit Deus, vt potuerit non eligere, & ita actu prædestinauit B.Petrum, vt potuerit velle non prædestinare illum, quæ est indifferentia formalis quæ formaliter est libertas: ergo solutio non potest subsistere, si doceat per illum modum loquendi quoad sufficientiam ab æterno non fuisse actuale decretum liberum, sed solum potuisse esse actuale decretum liberum, vt patet ex ipso Patre Herize, *locis supra citatis*, ad longum à me adductis, ne dubitaretur de mente huius Doctoris, vnde si in aliis locis oppositum doceat, vt videtur docere *tract.2.disputat.16.num.75.cap.10. in fine, illius numeri*, ibi: [amor vero increatus denominans Deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab ipso efficitur, libere efficitur in creaturis:] sine dubio sibi euidenter contradicit. Præterea quia D.Paulus, & Sancti Patres asserunt, prædestinationem actualem ab æterno tale esse beneficium, & talem gratiam, vt per illam discriminentur saluandi à condemnandis, & ideo hortantur Patres, & Scriptura sacra vt gratias agant immensas Deo pro tam insigni beneficio prædestinati, sed posse sufficienter prædestinare quatenus distinguitur ab actuali prædestinatione, & electione non est speciale beneficium, & gratia prædestinatis collata discriminans ipsos à reprobis, sed potius est attributum quoddam diuinum necessario Deo conueniens, & non libere Deo commune reprobis, & prædestinatis: ergo loca D.Pauli, & Scripturæ, Sanctorumque Patrum dicentia, Deum elegisse & prædestinasse saluandos libere, & gratuito ab æterno non possunt intelligi de sola sufficientia, & potentia ad prædestinandum, sed necessario intelligenda sunt de actuali libero, & efficaci decreto Dei, per quod elegit Deus determinatos homines, & Angelos, reiectis & reprobatis cæteris.

Si autem solutio Patris Herize non intelligatur de sola potentia ad prædestinandum, sed potius de actu formalissimo libero prædestinandi, & hoc decretum vocetur à Patre Herize solum sufficiens, & non efficax, nullo modo soluit vim no-

stri

stri argumenti, sed potius dat manus coactus vi illius, quia iam concedit, actum formaliter liberum saltem inefficacem, non posse constitui formaliter, & essentialiter ab actione creata seu ab aliquo connotato extrinseco physico, quia per vos ab æterno datur actu, & non in potentia solum, verum & proprium, decretum formalissime liberum, & ab æterno actu nulla est creatura nec connotatum extrinsecum creatum: ergo ab æterno actu non constituitur decretum formalissime liberum ab aliqua entitate creata, quia si ab illa constitueretur vt supra in hac demonstratione Theologica ostendi, aut deberet actu ab æterno esse creatura illa, vt actualiter constitueret decretum liberum formaliter, & essentialiter quia constitutum non potest actu esse sine omnibus constitutiuis essentialibus, & formalibus ipsius, aut si hoc non posset esse, quia in principio creauit Deus cœlum, & terram, ipsum decretum liberum non fuisset actu ab æterno, sed necessario deberet esse in tempore de nouo, vt constitueretur à creatura, quæ non est ab æterno, sed in tempore de nouo, vt ex terminis patet.

110 Atqui nulla creatura est actu ab æterno per vos & per fidem catholicam, & per vos etiam secundum fidem decretum liberum formalissime est actu ab æterno: ergo euidenter, & manifeste sequitur per claram, & apertam consequentiam ex vi demonstrationis Theologicæ deductam decretum liberum Dei formalissime, vt tale non constitui formaliter, & essentialiter per aliquid creatum extra Deum.

SVBSECTIO V.

Adhuc probatur decretum efficax, quatenus tale non constitui per extrinsecam connotationem.

111 QVia prædestinatio actualis quæ nunc datur (etiam latè probauimus, ex eo quod fuerit ab æterno, non constitui formaliter per creaturam) est non solum inefficax aut sufficiens actus liber Dei, sed etiam efficax: ergo etiam efficax actus liber Dei non constituitur formaliter per creaturã aut creatum connotatum; hæc consequentia supposito antecedenti est euidens; quia prædestinatio est actus liber Dei efficax; sed prædestinatio non cõstituitur per rationem aliquam creatam: ergo actus liber Dei efficax non constituitur per aliquam rationem creatam. Antecedens illud non solum est certum apud omnes Doctores, cuius oppositũ videtur minimum temerarium, sed etiam expresse, & clare docetur à P. Herize, *tr. 3. disp. 22. de natura prædest. t. 7. n. 68.* ibi: [rursus dicitur ex massa perditionis prædestinatio, quia licet Deus ante peccatum originis voluerit liberaliter omnibus conferre gratiã, & gloriam, quantum est ex se: at ordo ille præordinationis fuit sine effectu, & interceptus per peccatum. Vnde efficax prædestinatio, quæ modo est, initium habuit post peccatum originis secundum magis probabilem sententiam.] Et *eodem tract. 3. disp. 21. de existentia prædest. c. 4.* cuius titulus est, *Aliquot discrimina inter prouidentiam, & prædest. n. 20. in pr.* sic ait: [Secundum discrimen est, quia est prouidentia efficax, prædestinatio semper reipsa obtinet suum particularem finem, sc. eius vero prouidentia,] *& num. 23.* sic ait: [sed dices iterum ex Caietano quælibet prouidentia Dei perfectissima est, at de ratione prouidentiæ perfectissimæ est ne frustretur fine à se intento: ergo omnis prouidentia Dei assequitur finem particularem. Respondeo, distinguendo minorem; de ratione perfectissimæ prouidentiæ efficacis (vt est prædestinatio,) est cõsequi finem intentum, concedo, inefficacis, nego; neque enim in prouidentia idem est efficacia, & perfectio illius, sed debita ordinatio mediorum conducentium in finem secundum exigentiã creaturæ circa quam versatur prouidentia, imo forsam in effectibus, qui pendent à causa libera necessarium est, ne præintendatur efficaciter ante præuisionem actus liberi, si indifferentia causæ liberæ illæsa seruanda est.]

Ecce quomodo hic Auctor aperte sentit, prædestinationem actualẽ, quæ ab æterno est, esse efficacem; & amplius patet. Nam definiens ipse voluntatem efficacem, *eod. tr. 3. disp. 23. n. 101.* sic ait: [est denique efficax intentio finis, cum ipsum assequitur,] clarius loquitur per hæc verba, [in qua maior est controuersia, & vim facio, vt eam ostendam in hoc, quod electio illa est omnino absoluta, & nullam ex parte obiecti admittat conditionem, quã Deus spectet, aut respiciat vt decernat decreto absoluto, & efficaci fore gloriam secundum realem existentiam in certo, & determinato tempore,] *& paulo post*, [nisi verbis ludant inter voluntatem absolutam, & efficacem ex sua natura, & conditionatam, & inefficacem hoc agnoscant discrimen necesse est, quod illa vult rem esse nulla expectata conditione & ideo efficaciter pergit ad exequutionem eo tẽpore, quo decreuerit esse vimq; habet determinandi potentiam exequutricẽ; hæc vero spectat conditionẽ, & non vult esse rem nisi sub tali conditione, ideoque inefficax est in exequutione vsque dum purificata conditione transeat in absolutam:] sed electio prædestinatorum ad gloriã, quæ prædestinatio dicitur est absoluta præordinatio Dei quæ non expectata aliqua conditione dirigitur in vitam æternam in re ipsa consequendam vt P. Herize, *tr. 3. disp. 21. de existentia prædest. c. 1. n. 2.* [hic obserua hanc nominis prædestinatio præsens significationem nonnisi apud Paulum reperiri in sacra Scriptura, ni fallor; ea vero est præordinatio Dei, qua creatura intellectualis per media infallibilia gratiæ dirigitur in vitam æternã, re ipsa consequendam, vt ex professo explico *disp. 22.* Post Paulum, Concilia, & Patres Ecclesiæ, atque Doctores scholastici hac vtuntur significatione tam frequẽter, vt nomen hoc simpliciter prolatum sine addito propriam solum prouidentiam prædestinatorum significet;] *& tota disp. 23. à cap. 1. vsque ad 13.* probat ideo prædestinationem, seu electionem saluandorum ad gloriam non posse esse ante præuisa merita; quia est absoluta, & efficax voluntas dandi gloriã prædestinatis, & si esset ante præuisa merita, non minus tolleret libertatẽ, quam efficax physica prædeterminatio, & de voluntate inefficaci, qualis est illa, quã explicuit Paulus per illa verba; vult Deus omnes homines saluos fieri, asserit esse ante præuisa merita quia non est infallibilis, efficax, & absoluta; vnde *cap. 9.* hunc titulum ponit: [caput nonum intentionem omnino absolutam gloriæ ante merita prædestinati pugnare cum libertate eam acquirendi, & admittendi,] *& numero 98. eiusdem capitis noni, §. denique*, sic ait; Denique obserua consulto in titulo capitis me notasse, nos agere de electione omnino absoluta. Nam per illud, omnino, excludere intendo omnem conditionem ex parte obiecti, vt in progressu magis declaro; loquimur etiam de electione absoluta, atque efficaci ex natura sua, hoc est, quæ vim habeat exequendi obiectum, si sit in valente illud exequi,

exequi, & non impedibili, vt est in Deo; neque enim agimus de alia absoluta simplici complacentia, qua solum complacet voluntas in obiecto secundum se, nec procedit ad exequutionem, nec vim habet determinandi potentiam exequutricem eius, in quo est, nam hæc extra hanc controuersiam est secundum vtrosque opinantes. Nec denique agimus electione absoluta, & efficaci denominatiue ab effectu in repositio secundum sententiam asserentem actum liberum in ratione liberi compleri per extrinsecum connotatum, atque adeo eum dici efficacem, qui effectum habet, inefficacem, qui non habet; quoniam in ea sententia difficultas hæc locum non habet, his obseruatis: contendo non aliter hanc electionem absolutam omnino adimere libertatem prædestinato ad comparandam, & amittendam gloriam, quam adimat physica prædeterminatio ad eum actum, ad quem prædeterminat, & formo argumentum in hunc modum, quod illa absoluta electio sit, aut non sit in Deo non est in potestate prædestinati, sed nec quod ea posita, seu in sensu composito gloriam non consequatur est in potestate prædestinati: ergo hæc electio omnino absoluta pugnat cum prædestinati libertate.

Præterea *eodem tract. 3. disp. 22. cap 7. num. 68.* explicans vltimam particulam definitionis prædestinationis, sic ait: [Demum dicitur per infallibilia media gratiæ; quia prædestinatio certissima est, & semper consequitur finem vitæ æternæ:] ergo ex sententia huius auctoris prædestinatio est efficax; quia vt ipse ait *disp. 21. cap. 8. num. 20.* in hoc distinguitur prædestinatio à prouidentia communi, [quod prædestinatio, quia est prouidentia efficax semper reipsa obtinet suum particularem finem, secus vero prouidentia:] Sed magis data opera docet Herize *tract. 2. disp. 17. cap. 3.* dari in Deo actus efficaces, & inefficaces, & inefficacem ait esse voluntatem illam communem reprobis, & prædestinatis; efficacem autem appellat prædestinationem, seu electionem ad gloriam; quæ veritas aperte docetur ab omnibus Doctoribus Ecclesiæ, vt videre est in Sancto Fulgentio *lib. de fide ad Petrum, cap. 33.* ibi: [firmissime tene, & nullatenus dubites, omnes, quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo, neque perire posse aliquem eorum quos Deus prædestinauit ad regnum cœlorum, neque quemquam eorum, quos non prædestinauit ad vitam vlla posse ratione saluari:] quibus verbis alludit ad locum illum *Ioann. 10.* [Quos Pater dedit mihi nullus rapiet de manu mea;] vnde Augustinus definiens prædestinationem sic ait [prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur;] dicitur enim certissime liberantur, quia prædestinatio ratione propriæ efficacitatis, & infallibilitatis consequitur finem proprium; vnde ipse Augustinus *lib. de correptione, & gratia, cap. 14. prope initium* ait: [cui volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium; sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, vt diuinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem; de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult; non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cœlo, & in terra omnia quæcunque voluit, fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult cum vult facit.]

Idem docet Prosper ad Rufinum *de libero arbitrio, propius ad finem, quam ad medium*, & Hieronymus *ad Ephes. 1.* ad illa verba; [qui vniuersa operatur secundum consilium voluntatis suæ;] & D. Thomas *1. p. q. 103. art. 8.* docet expresse efficacem voluntatem non posse frustrari, & postea asserit prædestinationem non posse frustrari: ergo prædestinatio, seu electio ad gloriam est efficax, & omnino absoluta, vnde D. Fulbertus Brixiensis Episcopus sic ait; ideo diximus, tantam ibi esse virtutem voluntatis, quanta est voluntas ipsa virtutis, quia cui semper subest, cum volet posse, non aliud est in illo velle, quam posse, posse enim efficacissimum indicat velle efficacissimum, dum præparat homines ad gloriam per eligentem voluntatem, cui nullo modo possit resisti secundum illud *Genes. 50.* num Dei possumus resistere voluntati. *Iudith. 16.* [Tibi seruiat omnis creatura tua, quia dixisti, & facta sunt, misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci vitæ.] *Esther. 13.* [In ditione tua cuncta sunt posita & non est qui possit tuæ resistere voluntati.] *Isaiæ 46.* [Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet, vocans ab oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ,] *Psalm. 113. & 104. & Iob. 9.* [Deus cuius iræ nemo resistere potest.] *Iob. 41.* [Quis enim resistere potest vultui meo.] *Psalm. 75.* [Tu terribilis es, & quis resistet tibi.]

Ecce quomodo Sancti Patres, & Doctores Ecclesiæ Scripturæ apertis locis nitentes docent, prædestinationem esse volitionem æternam, absolutam omnino efficacem, & infallibilem, vnde sapientissimus Ruardus *art. 7. de libero arbitrio, multo propius ad medium, quam ad principium cap. vltima propositio, sine*, his verbis definit prædestinationem [prædestinatio est efficax ordinatio & directio electorum per media congrua ad salutem æternam,] quod aliis verbis docuit Cardinalis Bellarminus *lib. 2. de gratia, & libero arb. cap. 9.* ibi: [prædestinatio est prouidentia Dei, qua certi homines misericorditer selecti per infallibilia media in vitam diriguntur, vnde P. Didacus Ruiz *disp. 1. de prædestin. sect. 9. n. 1.* sic ait; [duo sunt potissima discrimina prædestinationis à prouidentia, quibus alia quædam annectuntur: Primum ac celeberrimum est, efficacitas prædestinationis ratione cuius finem intentum assequitur infallibiliter, ineuitabiliter, & indeclinabiliter, vt constat ex receptissima definitione prædestinationis, quam tradit Augustinus *lib. de bono perseuerantiæ, cap. 14.* & sequuntur alij Patres, & omnes scholastici *supra sect. 7. citati*, præscientia, & præparatio beneficiorū Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Quales autem sit efficacitas ista, & vtrum causet merita, vel causet solam gloriam post præuisa merita, & aliæ difficiles quæstiones ea de re tractabuntur sequentibus disputationibus: in præsenti solum asserimus tanquam exploratum, & ab omnibus concessum prædestinationem non esse, nisi hominis, qui re ipsa consequitur salutem.

Ecce quomodo Auctor hic maxime fide dignus, & qui pene omnes assidua lectione auctorum, indefessaque in euoluendis doctorum sententiis diligentia superat, docet hic, omnes scholasticos in hanc sententiam conspirasse, vt doceant, prædestinationem esse efficacem actum libertatis diuinæ, quod etiam docuit expresse Pater Suarez *lib. 1. de essentia prædestinationis, cap. 4. n. 4.* ibi: [hoc maxime videtur pertinere ad vsum vocis, & ideo satis probatur ex vsu, eo modo loquendi Theologorū omniū, potest autē reddi ratio ex his, quæ notat D. Thomas

Thomas *quæst. 23. artic. 1.* nam prædestinatio proprie significat ordinationem efficacem alicuius in vltimum finem superantem naturam eius.]

112 Idem docent S. Thomas *3. p.* & cum eo omnes Thomistæ nullo dempto super *quæstionem 2. articulo 10.* & super *quæstionem 6. artic. 6. & prima parte*, dum agunt de prædestinatione, D. Bonauentura, *in secundo distinction. 27. dub. 1. circa litteram*, Scotus *in primo*, & cum eo omnes Scotistæ, Durandus *in tertio distinction. 2. quæst. 3.* Ricardus *in tertio*. Et ex nostra Societate pene omnes, quos legerim, videatur Pater Valentia, *tom. 1. disput. 1. quæst. 23. de prædest. toto punct. 5.* P. Molina *prima parte*, P. Vasquez, *ibidem*, P. Granad. Fasolius, & reliqui, & manifesta ratione sic demonstratur.

113 Quia prædestinatio, & electio, verbi gratia, Beati Petri distinguitur in Deo ab æterno à voluntate, quæ datur etiam ab æterno in Deo, qua vt ait Paulus, voluit Deus omnes homines saluos fieri; sed hæc voluntas est inefficax ab æterno: ergo prædestinatio, & electio absoluta omnino, infallibilisque Petri ad gloriam est efficax omnino ab æterno; vnde illa non dicitur efficax sola extrinseca connotatione creaturarum; quia actus efficax intrinsece affert alium modum volendi diuersum à modo actus inefficacis, hic enim sistit in affectu erga obiectum; ille vero vlterius exigit ipsius obiecti productionem; itavt eo actu posito, & permanente non possit non mandari exequutioni, quod volitum est si ex parte exequentis adsit potestas: ergo complacentia non potest reddi actus efficax. Et confirmatur; nam posito actu inefficaci manet voluntas omnino indifferens ad vtramque contradictionis partem; neque ex vi illius determinatur ad agendum vt in nobis perspicue opponitur: posito autem actu efficaci, determinatur voluntas, nec potest non mandari exequutioni, quod volitum est, si adsit exequendi potestas: ergo duo illi actus longe diuersi sunt, nec vnus potest quasi conuerti in alterum ob extrinsecam connotationem creaturarum.

114 Vrgetur, ac declaratur amplius, quia ex effectibus distinctis colligitur distincta causa; sed posita voluntate inefficaci omnium hominum gloriæ ab æterno ex vi illius in tempore non ponitur gloria; quia inefficax est, & posita electione D. Petri ad gloriam ab æterno volente in tempore produci talem gloriam ab omnipotentia infallibiliter in tempore datur talis gloria: ergo quia talis electio ab æterno erat efficax, quia si ab æterno non esset efficax, eo modo quo est prima voluntas antecedens circa omnium hominum gloriam, non sequeretur talis gloria infallibiliter: ergo talis consequutio gloriæ est effectus illius actus liberi existentis ab æterno, itavt adæquatæ causa talis effectus sit illa absoluta electio, & prædestinatio: sed talis exequutio, aut retributio gloriæ non potest oriri ab illo actu, vt ab inefficaci, quia ex actu inefficaci nullus effectus sequitur, vt videre est in voluntate antecedente circa gloriam omnium hominum, ex qua nulla gloria sequitur in effectu: ergo talis exequutio gloriæ infallibilis D. Petri oritur à tali voluntate eligente & prædestinante D. Petrum ab æterno, vt ab actu libero efficaci: patet consequentia, quia non datur medium à parte rei inter actum efficacem, & inefficacem: sed talis actus ab æterno non est inefficax, quatenus causa talis consequutionis gloriæ: ergo est efficax ab æterno, antequam in tempore detur talis consequutio gloriæ, licet ab æterno non sit actu efficiens, quia hoc extrinsece prouenit ab ipsa efficientia temporali; sed causa vt iam late demonstrauimus, non potest constitui ab effectu, & constitutum actuale ab æterno non potest dici tale per aliquid, quod actu non est ab æterno, sed in tempore: ergo prædestinatio, seu electio absoluta, & efficax, quatenus talis non constituitur per aliquam actionem creatam, aut per terminum productum per illam.

115 Tandem, quia Deus ex æternitate habuit scientiã intuitiuam, & visionis de rebus futuris, & quæ ex possibilitate seu ex statu illius transierunt ad statũ futuritionis; itaq; Deus ab æterno videt tales creaturas esse futuras, & tales non esse futuras, sed quas videt futuras, videt non esse à se tales, sed potius à Deo per voluntatem, & decretum liberum constituentes eas in esse futurarũ: ergo ex vi talis decreti, tanquam ex vi causæ videt ab æterno transire aliquas creaturas ab statu puræ possibilitatis ad statum futuritionis; sed etiam videt, non posse ità transire ex vi actus inefficacis ab æterno existentis: ergo videt, & cognoscit cum summa veritate illum actum liberum ab æterno actu existentem in ipso, ex vi cuius tribuitur futuritio aliquibus possibilibus esse omnino absolutum, & omnino efficacem.

116 Declaratur amplius, quia non solum in tempore, sed etiam ab æterno sequitur aliquis effectus ex voluntate absoluta, v. g. ex electione D. Petri ad gloriam, scilicet futuritio gloriæ D. Petri, & futuritio omnium hominum saluandorum gloriæ non datur ab æterno ex vi voluntatis illius inefficacis supradictæ: ergo ex differẽtia horum effectuum futuritionis colligitur euidenter à posteriori diuersitas, & differentia formalissima, quæ datur in illis actibus liberis, qui sunt causæ, ex quibus oritur futuritio, & non futuritio; vnde si quæras quare ab æterno futura est gloria D. Petri vel quæ causa est, quæ futuritionẽ tribuit tali gloriæ ab æterno, & si iterum quæras, quæ est causa ob quam non datur futuritio in gloria omnium, sine dubio respondere debes; quia respectu gloriæ D. Petri datur voluntas absoluta sine aliqua conditione cui respondet effectus ille infallibilis futuritionis gloriæ D. Petri; & respectu gloriæ omniũ hominum non datur absoluta voluntas, sed inefficax volũtas ab æterno: ergo tota causa, quare illa voluntas non tribuit futuritionem est, quia est inefficax ab æterno: ergo si non esset inefficax, tribueret futuritionem ab æterno; sed in actibus à parte rei, quando non datur inefficacia, datur necessario efficacia; quia inter efficacem, & inefficacem, seu non efficacem non datur medium à parte rei eo modo, quo in animalibus à parte rei non datur medium inter rationale, & irrationale, & in entibus à parte rei non datur medium inter possibile, & impossibile: ergo talis actus tribueret futuritionem formalissime si esset efficax: ergo hæc causalis est vera; quia efficax est actus, tribuit futuritionem; sed causalis æquiualet vniuersali.

Vnde erit vera hæc propositio, omnis actus tribuens futuritionẽ suo obiecto, est efficax ab æterno; sed absoluta voluntas dandi gloriam D. Petro quæ non datur de nouo in tempore, sed ab æterno est tota, tribuit futuritionem gloriæ D. Petri, quam habet pro obiecto: ergo talis voluntas omnino absoluta, quæ ab æterno datur, & non datur de nouo in tempore; quia ab æterno tribuit futuritionem & non tribuit futuritionem de nouo in tempore, ab æterno est efficax, & non de nouo in tempore, & ab æterno non est actualis productio Dei: ergo actus efficax liber Dei in quantum talis non constituitur per creationem Dei; sicut nec potest

constitui per futuritionem creaturæ ; quia ipsa futuritio est effectus voluntatis Dei efficacis , & ideo non potest oriri ab actu inefficaci ; sed effectus non constituit causam efficientem, à qua oritur , & ideo Petrus , qui est filius non potest constituere suum Patrem in esse causæ talis filij ; nam quod est prius non constituitur à posteriori ; sicut negatio futuritionis non potest constituere formalissime à priori in esse actus inefficacis distincti ab actu efficaci voluntatem illam qua vult Deus omnes homines salvos fieri ; quia talis negatio est effectus talis voluntatis : ergo voluntas illa absoluta gloriæ D. Petri , & voluntas illa inefficax gloriæ omnium hominum constituuntur à priori , & distinguuntur à priori per aliquid distinctum ab effectis eorum ; vnde aliquid est distinctum ; per quod constituuntur actus ille volendi gloriam omnium hominum, & actus volendi gloriam D. Petri ; in quo debent opponi,sed non est aliud , nisi efficatia , & inefficatia illorum : ergo duo illi actus in seipsis considerati provt prioritate naturæ præcedunt suos effectus futuritionis ,& negationis futuritionis ab æterno , & provt prioritate æternæ durationis præcedunt actiones actuales , & terminos existentes productos per illas ita se habent, vt unus sit efficax , & alter inefficax : ergo falsissimum est dicere , actum efficacem , & inefficacem non esse ab æterno tales , sed constitui per actionem. &c.

117 Confirmatur ; quia si Dei volitio efficax libera non est plene constituta , nisi per relationem rationis , hoc est vt ipsi explicant per extrinsecam denominationem ab effectu , vel ab eius productione transeunte , consequens erit productionem transeuntem ad extra priorem esse, quam efficax volitio Dei constituta sit in ratione volitionis liberè , ac determinate versantis circa determinatum obiectum. Sequela probatur ; quia productio transiens ad extra est prior , quam extrinseca denominatio , vel connotatio productionis ; etenim hæ resultant ex illa. Quapropter eadem productio prior erit , quam volitio sit constituta per denominationem , aut connotationem.

118 Consequens autem esse falsum probatur *primo Ioannis* 4. [in hoc apparuit Charitas Dei in nobis , quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum vt viuamus per eum ; in hoc est Charitas : non quasi nos dilexerimus Deum ; sed quoniam ipse prior dilexit nos , & misit filium suum &c.] *& versus finem eiusdem capitis* [nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos ;] quo circa transiens actio , qua Deus in nobis producit nobiscum charitatis actum , quo diligimus Deum & denominatio , seu connotatio inde resultans non est prior quam actus Charitatis divinæ , per quem nos diligit , & vult in nobis causare dilectionem Dei.

119 Prioritas eadem significatur *Ioan.* 15. [non vos me elegistis, sed ego elegi vos] nam *Deuter.* 26.Moyses ait [Dominum elegisti hodie.] Quamobrem Apostoli Dominum Iesum Christum elegerunt libere sed non priores elegerunt , sed prior eos elegit Deus , vt ipsi eligerent : ergo libera electio fuit prior in Deo , quam productio creatæ electionis ad extra.

120 Præterea probatur ; quia nisi concedatur ex parte Dei volitio libera , per quam vt per efficientem causam determinentur primario tales effectus reales , & ex consequenti determinentur omnes extrinsecæ denominationes , seu connotationes provenientes ab illis effectibus realibus, erit impossibile rationem reddere , quare mundus in tali instanti creatus fuerit potius , quam antea , vel postea,quare pars hæc materiæ sub forma aquæ , non vero sub forma terræ , vel aëris fuerit producta ; quare non fuerit producta alia materia possibilis , & alia forma terræ , & aquæ possibilis. Idem interrogare licebit de cæteris omnibus effectibus ; etenim se ipsos determinare nequeunt , ac proinde necessario supponunt priorem determinationem in volitione efficaci Dei ; quod si prædicta determinatio est prior, non est denominatio ab effectibus proueniens , quoniam istæ sunt posteriores.

Deinde probatur ; Quia si decretum efficax 121
creandi mundum , de formali diceret extrinsecam denominationem provenientem à mundo creando , sequeretur , Deum determinari à mundo, vt illum velit creare ; & illum de facto creet ; nec habuisse Deum potestatem determinandi se ad creationem , atque potestatem se continendi à tali determinatione. Nam si Deus prius natura se determinat , non expectata determinatione, quæ prouenit à mundo creando ; iam hæc determinatio est ante omnem denominationem extrinsecam prouenientem à mundo creando : consequenter igitur hæc determinatio erit intra Deum increata , & divina.

Vrgetur amplius ; quia si actus divinæ volun- 122
tatis compleretur per creaturam , neque in tempore , neque ab æterno daretur decretum efficax liberum Dei , nec haberet formalem libertatem , nec radicalem Deus ; sed hoc est hæreticum , & non est affirmandum à Catholico : ergo neque illud , ex quo sequitur hæc hæresis. Minor patet ex supra dictis ; sequela Maioris vbi est difficultas , sic ostenditur ; quia libertas actualis, & formalis decreti debet esse in aliquo subiecto , vel quasi subiecto , quod sit capax illius libertatis : sed nihil est , in quo secundum adversariorum sententiam , & veritatem manifestam possit esse libertas divina actualis : ergo in nullo est:ergo nulla est libertas actualis & formalis in Deo. Minor sic probatur ; quia non est in entitate Dei cum illa ex eo quod sit ens necessarium,non sit capax illius , non in mutatione facta in lapide , quia talis mutatio non est actus voluntatis divinæ , cum non sit perfectio immanens , nec increta , quod requiritur ad actum volitionis , vt ex se patet : ergo non informatur libertate divina , neque in illis est ; Tandem actus liber Dei non potest consistere in toto illo coniuncto , quia ex actu necessario , & ex entitate creata , quæ non est actus voluntaris , imo imperfectissima entitas non potest resultare decretum liberum Dei : ergo

SVBSECTIO VI.

Argumentum principale ponitur.

QVia actus voluntatis diuinæ est vita actualis 123
Dei,sed decretum liberum divinum est actus voluntatis Dei ; ergo decretum liberum divinum est vita actualis Dei. Tunc sic vita actualis Dei non potest constitui aliqua entitate creata ; sed decretum liberum est vita actualis Dei &c. ergo decretum liberum Dei non constituitur formali

maliter aliqua entitate creata. Maior secundi syllogismi, in qua est tota difficultas sic demonstratur; quia vita actualis Dei est infinita, ac simpliciter simplex perfectio Dei; sed infinita, ac simpliciter simplex perfectio non potest constitui formaliter, & essentialiter per aliquam creaturam, aut per aliquod prædicatum formaliter creatum: ergo vita actualis Dei non potest constitui per creaturam aliquam. Minor sic probatur; quia perfectio simpliciter simplex infinita debet esse ex integra causa talis, id est, omne constitutiuum illius debet esse infinitum, & perfectum, & quod euidentius est, nullum constitutiuum illius debet esse finitum, & imperfectum; nam si aliquod constitutiuum illius est imperfectum & finitum, totum constitutum ex tali prædicato finito, & imperfecto erit finitum, & imperfectum, & non infinitum, & perfectum; nam ad hoc, vt in aliquo toto detur denominatio perfecta, debent omnia constitutiua esse perfecta; vt autem detur denominatio imperfecta, sufficit vt quodcunque constitutiuum sit imperfectum: totum hoc fundatur, & innititur principio, seu axiomate illo accepto à D. Dionysio *de diuinis nominibus*, & tanquam veritate certissima recepto ab omnibus Theologis, bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu; vt videre est in homine, qui non dicitur spiritualis, licet perfectiorem partem scilicet animam rationalem habeat pure spiritualem, ex eo quod habet imperfectius constitutiuum corporeum, scilicet materiam primam; vnde quia denominatio spiritualis est perfecta, & bona simpliciter, & bonum debeat sumi ab integra causa, & non detur integra causa spiritualis in homine constitutiua illius; inde est quod non denominetur spiritualis totus, sed potius denominetur materialis totus, & corporeus, quod est denominatio imperfecta; quia ad illam ex eo quod mala sit, sufficit quicunque defectus, & vt quodcunque constitutiuum sit imperfectum.

Item ipse homo est mortalis, & non immortalis, est simpliciter corruptibilis, & non incorruptibilis ex eo solum, quod vnum, & hoc minimum constitutiuum sit corruptibile, & videlicet vnio, quæ solum modus est, licet duo præcipua constitutiua hominis, materia prima videlicet, & anima rationalis sint incorruptibiles. Itaque certissimum est omne constitutum simpliciter perfectum debere habere omnia constitutiua perfecta, & sine dubitatione nullum constitutiuum debet habere imperfectum, etiam si alia habeat perfecta constitutiua; quia potius ab imperfecto constitutiuo denominabitur imperfectum, quam à perfectis perfectum; nam perfectum est numeris omnibus absolutum, id est vniuersaliter debet esse tale; atqui quando deficit aliquid, non est numeris omnibus absolutum; quia omne, & vniuersale includit totū; nam ex defectu cuiuscunq; particularis falsificatur vniuersale; vnde si in vno solo homine deficiat albedo, falsificabitur propositio vniuersalis, omnis homo est albus; quia omne includit totum: ergo si perfectum simpliciter est vniuersaliter tale, & omnibus numeris absolutum in nullo numero, seu in nullo constitutiuo debet deficere, vt verificetur.

124 Sed si infinita perfectio simpliciter simplex Dei constitueretur aliqua creatura, haberet aliquod cõstitutiuum, non infinitum, & illimitatum, neque perfectum simpliciter, sed potius finitum, limitatū, & perfectum simpliciter: ergo infinita simpliciter simplex perfectio Dei non potest constitui ab aliqua creatura. Minor est euidens, quia omnis creatura est simpliciter imperfecta, limitata, ac finita; ergo si constitueretur infinita, ac simpliciter simplex perfectio Dei, aliqua creatura, haberet infinita perfectio Dei aliquod constitutiuum simpliciter imperfectum, finitum, ac limitatum: consequentia illa patet manifeste; quia illud constitutū est simpliciter & absolute imperfectum, quod constituitur aliquo constitutiuo imperfecto; sed Dei perfectio per vos constituitur per creaturam, quæ est imperfecta simpliciter: ergo tota illa perfectio est imperfecta simpliciter, finita, & limitata; sed infinita perfectio Dei non potest este imperfecta simpliciter, &c. alias esset imperfecta, & perfecta simul, esset Deus, & non esset Deus: ergo infinita perfectio Dei non potest constitui per creaturam.

Maior illa, videlicet quod vita actualis Dei sit 125
perfectio simpliciter simplex, est euidens; quia omne, quod est formaliter in Deo commune toti Trinitati, ac proinde absolutum prædicatum est perfectio simpliciter simplex infinita in Deo, vt videre est in omnipotentia, sapientia, substantia, &c. quæ prædicata, quia sunt formaliter in Deo, constituendo formaliter ipsum, tanquam communia prædicata respectu omnium personarum, & non propria solum respectu alicuius personæ, sunt perfectiones simpliciter simplices; sed etiam vita actualis, ac formalis est formaliter in Deo, & constituit ipsum formaliter in esse viuentis actualis formaliter, & vita actualis non est propria solius alicuius personæ, sed potius est commune prædicatum respectu omnium personarum; vnde vnica est vita actualis in tribus personis: ergo vita actualis in Deo est perfectio simpliciter simplex infinita. Deinde quia perfectio simpliciter simplex est illa, quæ in quocunque subiecto est melior ipsa, quam non ipsa (hoc est quam negatio illius) & quam oppositum ipsius, quam definitionē omnes Theologi sumpserunt ex D. Anselmo *in Proslogio, c. 5.* de qua late egimus *disp. 2. Met. quæst. Vtrum præscindatur eus simpliciter à differentiis*; vnde sapientia Dei est perfectio simpliciter simplex, quia melius est habere sapientiam quam carere illa, & quam habere errorem, & ignorantiā, quæ opponuntur sapientiæ, & idem est de omnipotentia, iustitia, & reliquis; sed melius est Deo habere vitam actualem, quam carentiam vitæ, & quam esse inanime in Deo: ergo vita actualis in Deo est perfectio simpliciter simplex; imo habere vitam actualem in actu vltimo sine vlla formali potentialitate est perfectius, & melius Deo, quam habere veram, realem, & formalem potentialitatē, sicut melius est in Deo habere existentiam, & actum essendi quam habere potentialitatem ad existendum; quia potentialitas, vt supra demonstraui, imperfectionem dicit: ergo vita actualis purissima sine vlla potentialitate est perfectio simpliciter simplex.

Maior prima, & præcipua sic probatur; quia vita 126
diuina adæquata vtramq; rationem debet amplecti, intellectionis nimirū, & volitionis; cum in omni subiecto intellectuali coalescat vita illius adæquate ex perceptione veritatis obiecti, & ex prosequutione actuali bonitatis illius; sed perceptio actualis est intellectio, & prosequutio bonitatis est actus voluntatis: ergo vita actualis subiecti intellectualis est actus volūtatis, & actus intellectus, & ex vtroq; coalescit, sicut in subiecto sensitiuo coalescit vita illa adæquata actualis; & in actu secundo, ex cognitione sensitiua, & actione immanenti appetitiua, licet cognitio sit potior & primaria ratio, & secundaria respectu illius sit appetitio; quod patet clarissime, nam actus voluntatis est actus vitalis, & terminus vitalis intrinsece; atqui talis actio

vitalis, & terminus sunt vita actualis, sicut quia intellectio est actio vitalis, & terminus vitalis est actualis vita intellectualis: ergo similiter actus voluntatis est actualis vita in Deo; præcipue quia in Deo licet dentur voluntas, & intellectus, quæ possint dici vita Dei, non sunt provt in Deo potentia à parte rei distinctæ realiter ab actuali volitione, & ab actuali intellectione, sicut distinguuntur in creaturis, quia dicit imperfectionem talis modus distinctionis, ac proinde intellectus Dei est ipsa actualis intellectio à parte rei, & voluntas diuina est idem realiter cum actuali volitione diuina, quæ sunt adæquata vita intellectualis Dei; vnde Deus nec solum viuit intelligendo, nec solum viuit actualiter volendo, sed volendo, & intelligendo simul.

127 Confirmatur tota hæc ratio principalis; quia omnis perfectio simpliciter simplex, quæ in Deo datur, est adæquate spiritualis simplicissima sine vlla compositione reali; sed vita actualis Dei est perfectio simpliciter in Deo: ergo est adæquate spirituali, adæquate infinita, & simplicissima sine vlla compositione reali; ideo enim omnipotentia Dei, misericordia, iustitia, & reliqua attributa sunt simplicissimæ perfectiones sine vlla compositione reali, & adæquate spirituales, quia sunt perfectiones simpliciter simplices in Deo: sed vita actualis Dei v.g. actualis volitio, & actualis intellectio est perfectio simpliciter simplex in Deo: ergo est simplicissima sine vlla compositione reali, & adæquate spiritualis. Tunc sic si actualis volitio libera Dei constitueretur formaliter per creaturam esset composita realiter, & non esset adæquate spiritualis, sed potius adæquate diceretur corporea, & materialis; sed hoc est summum absurdum aperte demonstratum: ergo actualis vita, quæ est actualis volitio libera Dei non constituitur formaliter per creaturam. Minor illa iam satis demonstrata manet, & præterea sic efficaciter conuincitur, quia quotiescunque immediatum subiectum actualis vitæ est spirituale, vita etiam illius spiritualis est & non corporea; & è contra quotiescunque subiectum immediatum, quod viuit, est materiale & corporeum; vita etiam materialis, & corporea est; v.g. quia Angelus viuit intelligendo, & amando per intellectionem, & volitionem, & ipse qui ita viuit est adæquate spiritualis, etiam actualis vita eius adæquata intellectio nimirum, & volitio est adæquate spiritualis, & quia anima rationalis totaliter, & adæquate est spiritualis, quæ est immediatum subiectum intellectionis, & volitionis humanæ, etiam illa est spiritualis adæquate; & è contra quia sensatio habet pro subiecto immediato totum leonem in sententia Thomistarum, & in nostra sententia materiam primam, qui totaliter sunt corporea subiecta, ipsa etiam sensatio adæquate materialis, & corporea est, & licet homo secundum totum quod habet, non sit corporeus; quia tamen immediatum subiectum viuendi sensitiuè sunt potentiæ materiales, & corporeæ, ipsa sensatio materialis, & corporea est; sed Deus immediate & formaliter viuit volitione actuali libera: ergo volitio actualis libera est adæquate & totaliter spiritualis, sicut Deus qui viuit per illam est adæquate spiritualis.

Maior illa sic demonstratur, quia si actualis volitio libera Dei constitueretur vltimo per creaturam, vniretur creatura cum entitate ipsius voluntatis diuinæ ad faciendum vnum actum liberum voluntatis; vnde resultaret ex vnione vtriusque vnum totum compositum reale; quia compositum realiter nihil aliud est nisi vnum resultans ex duabus entitatibus realiter vnitis, quia compositio realis est distinctorum realiter vnio: ergo si volitio libera Dei constituitur vltimo per creaturam additam supra voluntatem diuinam, actus liber Dei non erit simplicissimus, sed compositus realiter, ex entitate enim creata, & diuina non potest coalescere vnum totum simplicissimum, sed necessario compositum; ideo ex hypostasi Verbi, & ex natura humana non resultat vnum totum simplicissimum; sed potius compositum, quia illud coalescit ex entitate creata, & ex entitate diuina inter se vnitis; sed per vos actus liber Dei, qui est actualis vita ipsius constituitur ex entitate diuinæ voluntatis, & ex creatura, seu actione creata: ergo non est simplicissimus actus, sed compositus realiter.

Et ratio euidens illius non simplicitatis, sed com- 128
positionis est, quia illa ratio, quæ simplicissima est, habet summam identitatem inter prædicata, quibus in illo esse simplicissimo constituitur; ita vt si non habeat illam omnimodam identitatem, sed potius distinctionem realem non erit omnino, & simpliciter simplex; vt videre est in substantia Angeli essentialiter considerata: quia omnia prædicata essentialia illius habent identitatem inter se sine distinctione reali, & è contra Angelus in esse suppositi, seu personæ non est simplex, sed compositus realiter, quia constituitur in tali esse per substantiam, & suppositalitatem distinctas realiter, & inter se vnitas: sed actus liber Dei constitueretur ex duabus entitatibus, creata nimirum, & diuina, quæ nullo modo identificantur inter se, sed potius distinguuntur realiter: ergo esset compositus realiter.

Dices: ad hoc vt aliquid sit compositum rea- 129
liter, & non simplex necesse est vt constitutiua illa, quibus constituitur sint realiter vnita, sed actus liber Dei constituitur duobus prædicatis, quæ non vniuntur inter se: ergo non est compositus realiter.

Sed contra, quia quando duo ita concurrunt, 130
vt inter se non vniantur, & sunt entia completa discreta manent, diuisa, & separata, quia diuisio, discretio, & separatio est carentia vniomis; ideo enim duo homines, duo lapides, & duo Angeli sunt discreti, quia sunt entia completa, & nulla vnione per se inter se copulantur, ac proinde ex tribus illis binarijs fit vnus aceruus & ens per accidens: sed actus liber Dei per suo constituitur ex duabus entitatibus completis carentibus vnione: ergo actus liber Dei est aceruus duorum, & ens omnino per accidens, ac proinde est imperfectior, quam si esset compositus ex creatura, & Deo, quia imperfectiùs est aceruus, & ens omnino per accidens quam ens per se compositum; vnde ex hac parte imperfectior erit actus liber Dei, quam actus liber Angeli, siquidem actus liber Angeli licet sit compositus, est ens per se, quia ex qualitate speciei expressæ, & ex actione vitali producente illam, quæ inter se vniuntur per se, resultat vnum ens per se vitale; sicut v.g. ex ipso Angelo, & creatione, qua producitur, quia per se vniuntur inter se, resultat vnum ens per se; imo in sententia multorum ex aduersarijs actus vitalis Angeli est adæquate, & essentialiter sola qualitas, quæ est adæquate simplicissima, & spiritualis; sed quod est adæquate simplicissimum, & spirituale, est perfectius ente omnino per accidens: ergo actus vitalis Angeli perfectior erit actu vitali Dei.

Alij respondent, actum vitalem Dei esse vnum 131
ens per se, quia vere creatura, & Deus vniuntur inter se, & per se.

Ergo

Ergo talis actus vitalis Dei v. g. volitio elementi, lapidis, arboris, leonis &c. erit simpliciter corporeus, & materialis, ac proinde excedetur ab actu vitali Angeli, nec erit proportionatus Deo, qui est subiectum immediatum illius; quia corporeus actus cum subiecto immediato adæquate spirituali, vt supra demonstravimus, nullã habet proportionem: ergo non potest esse actus vitalis Dei compositus ex lapide, & voluntate Dei; quia vt iam dixi actus vitalis Dei non potest esse simpliciter corporeus; sequela illa sic demonstratur; quia illud est simpliciter corporeum compositum, quod vel omnes partes habet corporeas, vt leo, arbor, & lapis; vel licet habeat vnam spiritualem, aliam habet corpoream; sed actus liber Dei, quia constituitur ex Deo & creatura licet habeat vnam rationem constitutivam spiritualem, scilicet Deum & voluntatem divinam, nihilominus vltimum constitutivum illius, quod est creatura lapis videlicet, vel leo est simpliciter, & adæquate corporeum; ergo totum compositum ex lapide & Deo, quod dicitur actus liber ipsius, est simpliciter corporeum & materiale. Deinde sequitur actum liberum Dei esse simpliciter corruptibilem; quia creatura à qua constituitur, corruptibilis est; quia ad hanc denominationem vtpote imperfectam sufficit, quod vnum constitutivum sit corruptibile, vt videre est in homine.

133 Deinde colligitur ex illa sententia perfectionẽ divinã realem provt nunc est in rerum natura, talẽ esse vt partim necessario sit partim potuerit nõ esse, & sit contingens formaliter quod admittere non est minus absurdum in simplicitate, quam per modum compositionis, vtcumque enim intelligatur includit imperfectionem, & diminutionem quandam in ipso esse, quoad eam partem, vel quasi partem, quæ ex eo quod creatura est, posset non esse; vnde quo magis hæc compositio imperfecta attribuitur ipsimet simplici entitati Dei eo cum maiori absurditate, & inconvenienti illi attribuitur.

134 Præter quam quod maiorem repugnantiam, & impossibilitatem involuit, quod entitas Dei, quæ in omnibus perfectionibus, etiam minimis comparatis cum aliis maioribus, vt videre est in relationibus, in præsentia, & aliis habet infinitam simplicitatem, perfectionem, & incorruptibilitatem in perfectissima omnium perfectione, vt est volitio libera, & scientia Dei habeat compositionem realem, materialitatem, corruptibilitatem, & alias imperfectiones; quod omnino incredibile est; nam si illa entitas habere debet vnum simplicissimum esse adæquate spirituale, & infinite perfectum, vtpote ens à se, & non ab alio, sine dubio in vita actuali intellectuali habebit infinitam perfectionem sine vlla imperfectione: ergo sine compositione, corruptibilitate materialitate, &c.

135 Tandem sequitur, quod Deus sit ens incompletum perse, hoc est pars per se, quod est summum absudum, eo quod Deus sit completus, ex eo quod est omnino perfectus, & omnibus numeris absolutus; ratio enim incompleta per se imperfecta; est vnde incompletum imperfectius est completo.

136 Quod autem sequatur Deum esse incompletum, sic patet, quia nihil aliud est incompletum, & pars per se, quam id, quod ordinatur ad componendum vnum per se, & quod de facto componit vnum per se completum; pars enim dicitur in ordine ad totum & incompletum in ordine ad completum; sed voluntas Dei, quæ est ipse Deus componit cum creatura actum liberum Dei qui est vnum totum per se: ergo Deus, seu voluntas diuina est ens incompletum per se.

Vltimo confirmatur Argumentum principale; 137
quia omnis actus vitalis est immanens adæquate, & totaliter immanenter existens in viuente; viuens enim vt sic est quod viuit per suum actum intrinsece tanquam per intrinsecam perfectionem ipsius, quia sive virtualiter, sive formaliter; vt supra explicuimus, movetur à seipso; vnde viuere vt sic moveri à se est.

Sed actus voluntatis vt sic est actus perfectis- 138
simus & adæquate vitalis: ergo est actus perfectissime intrinsece & immanenter existens in volente vt sic: sed decretum liberum Dei, quo prædestinauit v. g. Christum Dominum ad esse Filij Dei est actus adæquate voluntatis: ergo est actus adæquate vitalis, ac proinde adæquate & totaliter immanens intrinsece in ipso Deo. Minor illa sic demonstratur; quia voluntas divina formaliter non solum est voluntas, sed etiam est libertas, & indifferentia, unde adæquate sumpta voluntas habet vtramque rationem & voluntatis, & libertatis: ergo actus diuinæ prædestinationis non solum est actus voluntatis quatenus volitio, sed etiam quatenus liber, quia secundum rationem volitionis correspondet formalitati voluntatis, & quatenus liber correspondet formalitati libertatis, vnde nulla est perfectio in actu libero prædestinationis, seu formalitas quæ non sit intra gradum volendi, & cui non correspondeat formalitas voluntatis: ergo actus diuinæ prædestinationis adæquate, & totaliter quatenus libera volitio est, est actus voluntatis.

Confirmatur hoc totum, ideo volitio libera ho- 139
minis, & Angeli, imo & volitio necessaria vtriusque est immanens adæquate, & totaliter in Angelo, & in homine; item volitio, & intellectio Dei, qua se amat, & intelligit, sunt adæquate immanentes in Deo intrinsece; quia sunt vitales, & ideo creatio, seu productio Angeli, productio hominis, & lapidis non sunt intrinsece immanentes in ipso Deo, sed potius actiones transeuntes, & ideo loquutio Angeli non est actio immanens, sed transiens, quia non sunt actiones vitales, sed causalis æquialet vniversalis: ergo omnis actus vitalis est actus intrinsece immanens in viuente per talem actum, & perfectissime, immanenter que, ac intrinsece existens in viuente; sed omnis actus voluntatis, sicut omnis actus intellectus habet adæquate, & totaliter rationem actus vitalis, quia voluntas est adæquate, & totaliter formalitas vitalis: ergo omnis actus voluntatis est immanens intrinsece in volente, neque vlla ratio potuerit tribui discriminis, cur intellectio, & volitio in Angelo, & homine debeat adæquate immanere in Angelo, & homine, & aliæ actiones nõ, nisi quia sunt vitales adæquate, sed actus liber Dei est adæquate vitalis, quia est adæquate actus voluntatis diuinæ, quæ est facultas adæquate vitalis; sicut actus liber voluntatis hominis, & Angeli sunt adæquatè vitales, quia sunt actus adæquate voluntatis liberæ, quæ adæquate, & totaliter est vitalis, nam voluntas, sicut & intellectus, aut formaliter, aut virtualiter emanant, vel radicantur in gradu intellectivo; qui adæquate, & totaliter est vitalis: ergo actus liber Dei adæquate, & totaliter est immanens in ipso Deo, adæquateque ac totaliter existens intrinsece in ipso.

Dices,

Dices, intellectionem & volitionem liberam Angeli & hominis ideo esse adæquate immanentem in Angelo, & homine, non quia est vitalis, sed quia est creata, imperfecta.

Sed contra, quia volitio Dei, qua se amat, & intellectio, qua se intelligit, non est creata & imperfecta, & nihilominus est immanens in Deo, & intrinsece existens in ipso, non propter aliam rationem, nisi quia est actus vltimus vitalis: ergo ratio quare intellectio, & volitio creata sunt adæquate immanentes in volente, ac intelligente, non est quia sunt limitatæ, & imperfectæ; sed quia sunt vitales, vnde sicut volitio, & intellectio creata tam libera, quam necessaria conueniunt intrinsece cum volitione, & intellectione necessaria Dei in ratione vitali, ita etiam conueniunt in ratione actus immanentis, vnde communiter dicitur omnem actionem vitalem esse immanentem, vnde non potest præscindi à ratione actus vitalis vt sic ratio actus immanentis, quia sunt sinonymæ rationes; sed actus liber voluntatis diuinæ est actus adæquate, & totaliter vitalis: ergo est actus adæquate, & totaliter immanens in Deo.

141 Tunc sic, si actus liber Dei constitueretur per actionem creatam vltimo, ac formaliter non esset adæquate immanens nec adæquate vitalis in Deo, sed hoc est absurdum vt probatum manet: ergo actus liber voluntatis Dei non constituitur per actionem creatam, seu creaturam aliquam. Maior illa sic probatur, quia ex parte mutationis creaturæ, seu actionis creatæ non est intrinsece actus in Deo, cum creatio illa, seu mutatio, quæ constituit actum liberum non sit intrinsece in Deo, sed extra Deum quia est actio transiens: ergo actus liber Dei ex omni parte constituente ipsum non est intrinsece immanens in Deo, ac proinde non est vitalis adæquate, & totaliter, quia cum denominatio, & constitutio immanentis, & vitalis sit perfecta debet esse ex integra causa, & ex integro constitutivo illius; sed si constituitur ex actione transeunte, quantum est ex vi illius, non existit immanenter in Deo; ergo ex omni parte, & constitutivo non est immanens, & vitalis in ipso.

Dices, actum voluntatis non esse adæquate vitalẽ, licet actus intellectus sit adæquate vitalis, ac proinde nõ est adæquate immanens in volẽte.

Sed contra manifeste, quia actus voluntatis, 142 licet nostro modo intelligendi non sit æque perfectus, ac actus intellectus nihilominus, non solum actus intellectus, sed etiam volitio sunt adæquatum exercitium gradus intellectiui; sed gradus intellectiuus est vitalis adæquate cum sit constitutum ex gradu viuentis, & ex differentia intellectualitatis, quæ est quasi forma proportionata contrahens gradum viuentis vt sic, vnde debet totus ille gradus intellectivus esse vitalis adæquate; sicut quia gradus viuentis constituitur ex gradu substantiæ, & ex differentia viuendi, quæ est quasi forma proportionata tali gradui, totus ille gradus adæquate est substantialis, & minime accidentalis: ergo similiter si gradus intellectiuus constituitur ex gradu viuenti, & ex differentia proportionata tali gradui, totus gradus intellectivus erit adæquate, & totaliter vitalis: sed exercitium alicuius proportionatum ipsi; debet habere eandem rationem, ac gradus, cuius exercitium est: ergo si actus voluntatis est exercitium gradus intellectivi, quatenus vitalis est, sine dubio actus voluntatis liber erit adæquate & totaliter vitalis.

Nec valet dicere, licet actus voluntatis sit vitalis, nihilominus quatenus liberum non posse esse vitalem.

Sed contra manifeste, quia sicut voluntas in ac- 143
tu primo non extrahitur à ratione potentiæ vitalis propter libertatem in actu primo, ita etiam actus secundus voluntatis non extrahitur à ratione actus vitalis propter rationem liberi in actu secundo, imo sicut libertas in actu primo indicat manifeste, & evidenter, actu potentiam, cui conuenit formaliter necessario esse potentiam vitalem, quia libertas in actu primo non solum est ita propria potentiæ vitalis, vt nullo modo possit conuenire potentiæ non vitali; sed etiam est perfectissima proprietas potentiæ maxime vitalis, ratione cuius voluntas dicitur regina, & imperattix inter omnes potentias; imo D. Augustinus *lib. 1. de Gen. ad litter. cap. 3.* dicit; præcipue hominem esse ad imaginem & similitudinem Dei, qui est ens perfectissime viuens, quia participat à Deo potestatem, & dominium supra omnes actiones, & supra omnes appetitus, & operationes. Ita similiter ratio libertatis in actu secundo immediate elicitive indicat actum, cui convenit immediate esse non solum formalissime vitalem, sed esse totaliter, & adæquate perfectissime vitalem: ergo falsissimum est dicere, quod ratio libertatis in actu secundo extrahat actum liberum à ratione vitalis, ac proinde falsum erit dicere, quod extrahatur ratione libertatis à ratione immanentis intrinsece, quin potius dicendum est, libertatem immediate, & elicitiue vt ita dicam conuenientem actui libero, constituere ipsum in ratione perfectissimi immanentis, & intrinsece respectu volentis; sed actus prædestinationis diuinæ v. g. est infinite, & perfectissime liber: ergo ratione talis libertatis est infinite, & perfectissime vitalis, ac proinde perfectissime infinite, & adæquate vitalis; & per consequens adæquate, & totaliter immanens, & intrinsece existens in ipso Deo: ergo intrinsece, & adæquate est Deus; quia secundum Concilium Remense quidquid in Deo est, Deus est: sed si constitueretur per actionem transeuntem, aut per terminum creatum, nec esset adæquate, & totaliter Deus, vt videre est in Christo Domino, quia in tali decreto esset actio ipsa quæ non est Deus, sed creatura, nec esset adæquate immanens; quia talis acto, à qua constituitur, est actio transiens, & manens extra Deum: ergo ne hæc absurda sequantur dicendum est, actum illum liberum Dei minime constitui per actionem, aut terminum, seu rem aliquam creatam. 144

Vltimo vrgetur; quia Deus ex eo quod infinitus, & independens est à creaturis, non indiget illis ad constitutionem & complementum suarum perfectionum, alias ex se non esset sufficiens sibi, neque independens in perfectionibus suis à creaturis; vnde de primo ad vltimum si indiget, & eget creaturis non erit Deus; quia Deus quatenus talis propter suam infinitam perfectionem non ab alio, sed à se nullius creaturæ indigus est; quod expresse docuit Propheta Rex [Deus meus es tu, quia bonorum meorum non indiges;], vbi ponderanda est illa causalis, quia, per quam significat Dauid, ideo Deum esse Deum, qua nulla creatura indiget; è contra vero si indigeret, non esset Deus; & sic Deus non cognoscit, nec est sapiens per sapientiam creatam, neque Pater æternus refertur ad Filium per creatam relationem aut constituitur in esse Patris per creaturam; quia in esse Patris est Deus à se omnino inde

independens,& per consequens nullius indigens; sed etiam Deus in volendo , & prædestinando homines v. g. est infinite perfectus independens, nullius indigens, à se omnino : ergo Deus non prædestinat, neque vult per creaturas,neque completur in esse volentis , nec decernentis per illas; imo si per impossibile scientia visionis creaturarum compleretur , & constitueretur à priori per creaturam futuram, quam videt; quia ex eo quod creatura futura est , videt illam futuram ; vnde aliquomodo futuritio creaturæ antecedit ipsam scientiam , & sic non potest esse vera hæc causalis , ideo est futura res, quia videt Deus illam; sed potius è contra est verum , vt iam dixi ; nihilominus tamen nullo modo potest actus liber Dei decernens,& faciens creaturæ futuritionem, & existentiam , quia est vera causa talis futuritionis vnde est vera hæc causalis ; ideo creatura est futura ab æterno , & existens in tempore,quia ab æterno Deus decrevit libere esse futuram , & in tempore existentem, & econtra est falsissima hæc causalis ; ideo Deus ab æterno voluit libere creaturam esse futuram , & existentem in tempore quia creatura futura erat & existens in tempore: ex quo euidenter sequitur actum liberum Dei efficacem , ex quo oritur futuritio , & existentia creaturæ , quæ nullo modo oritur ab actu inefficaci , esse causam talis futuritionis; & existentiæ ac proinde esse priorem prioritate naturæ futuritione , & prioritate durationis æternæ existentia ipsa , sed quod est prius non dependet à posteriori , & causa non constituitur à suo effectu : ergo actus liber Dei efficax qui talis est quatenus causa futuritionis , & existentiæ, & in quo distinguitur ab actu inefficaci non constituitur à creatura,siue futura,siue actuali.

Dices , licet creatura non constituat actum liberum nihilominus esse conditionem quasi à priori, vt constituatur actus liber Dei, & sic non mirum quod tribuamus rationem existentiæ decreti respiciendo connotatum extrinsecum creatum.

145 Sed contra manifeste,quia absolute tam repugnat , vt aliquis effectus constituat suam causam in esse, quod habet, & per quod produxit effectum, & influxit in illum , quam quod sit conditio , vt existat , & sit causa prior illo effectu , & debeat præsupponi completa ante illum de nouo productum à tali causa vt videre est , quia tantum repugnat v. g. quod filius , aut substantia genita à Patre constituat ipsam substantiam generantis , quam quod sit approximatio , media qua auus filij approximetur ad producendum Patrem talis filij, vnde qui diceret , ignem productum B, ab igne producto esse conditionem , vt producatur de novo ignis A, qui producit etiam de novo ignem B, sine dubio irrideretur à sapientibus ; & ratio manifesta à priori est. Quia omne quod est prius causa alicuius effectus , à fortiori debet esse prius ipso effectu causato à tali causa : v. g. quia apprehensio obiecti boni est prior volitione illius , etiam debet esse prior habitu producto per talem volitionem ; quare sicut avus est prior Patre ; ita imo à fortiori debet esse prior nepote , idest filio filij avi ; quod fundatur in illo axiomate si vinco vincentem te , à fortiori vicã te omnibus circunstantiis eodẽ modo se habentibus,sed conditio se habens ex parte causæ ad productionem effectus est simul cum ipsa causa , ac per consequens est prior ipso effectu : ergo ipse effectus non potest esse conditio se habens ex parte causæ ad productionem sui ipsius , & à fortiori non potest esse conditio antecedens productionem suæ,causæ quia iam ipse effectus esset prior sua causa, ac proinde prior se ipso : ex quo sequeretur idem esse prius , & posterius respectu sui ipsus , sed hoc est maximum absurdum, quia prius refertur ad posterius , sed omne,quod refertur ad aliud est relative oppositum respectu illius , vt videre est in Patre æterno , qui relative opponitur filio,eo quod referatur ad illum : sed id , quod relatiue opponitur alteri , distinguitur realiter ab illo: ergo id quod est prius respectu posterioris distinguitur realiter à posteriori , & non est idem cum illo , quia quæ distinguuntur non sunt idem : ergo idem non potest esse prius , & posterius respectu sui ipsius : ergo idem non potest esse effectus causæ, & conditio se habens ex parte causæ ad productionem ipsius effectus & multo minus poterit esse conditio necessaria ad productionem causæ talis effectus, & antecedens productionem talis causæ.

SVBSECTIO VIII.

Argumentum principale ponitur.

146 QVia omnis denominatio extrinseca actualis debet provenire ab aliqua forma actualis præcedente ipsum denominatum ab illa;sicut verbi gratia visio præcedit esse visum , quod denominatur ab ipsa visione , & dexteritas præcedit dexterũ,quod constitur à dexteritate; & ratio evidens est,quia ratio illa,quæ cõstituit aliquod formaliter , est causa formalis illius ; forma autem est prior suo effectu , quia omnis causa habet prioritatem respectu illius.

147 Sed nulla est creatura, quæ præcedat decretum liberum Dei & à qua denominetur.& constituatur in genere causæ formalis tale decretum : ergo nullo modo constituitur extrinsece decretum à creatura. Minor sic probatur ; Nam vel constituitur decretum à creatura possibilis vt sic ; & hoc non ; tum quia alias illa non esset denominatio libera , sed necessaria , vti est possibilis creatura quia eo modo est effectus, quo est forma, à qua essentialiter,& formaliter constituitur , tum etiam quia esset indifferens,& communis omni rei possibili,præter quam quod cum illud decretum non terminetur primario & per se ad possibilitatem , non potest denominari ab illa ; denominatur autem possibilitas decreti à possibilitate mutationis , si aliquid dicendum esset probabile. Vel provenit talis denominatio , & constitutio decreti à creatura ut existenti , vel futura aliquando , & hoc etiam dici non potest , quia omnis creatura tam futura , quam actualis originem ducit ab ipso decreto iam libero ; est enim creatura vt sic eo quod Deus per volitionem suam liberam libere vult eam esse : ergo denominatio , quam Deus , vt actu volens dicit ad talem creaturam non potest deriuari à creatura vel existenti , vel futura.

148 Quod sic demonstratur , Quia Deus ex se solo se libere determinat,vt hoc velit potius,quam illud,& ideo non videtur sumi talis denominatio libera decreti antecedens ad omnem mutationem creatam ab aliqua creatura futura, vel actuali ; in quo est maxime differentia inter votitionem liberam decernens existentiam rei , & inter scientiam etiam liberam,quod scientia vt ex simplici intelligentia fiat visio , & prætet res possibiles se extendat ad repræsentandas res

existentes supponit in obiecto aliquam varietatē pro aliquo tempore, cui æternitas coexistit; vel saltem supponit aliquod decretum liberum diuinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod fundamentum, vel principium illius denominationis. At vero in volitione nihil supponi potest sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligitur, ab ipso actu libero trahit originem.

149 Et ratio à priori est, quia scientia etiam vt terminata ad talia obiecta contingentia, non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti, vel existentis, vel futuri; at vero voluntas vt terminata ad talia obiecta est formaliter libera; & ideo illa denominatio in scientia potest intelligi per modum cuiusdam respectus resultantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibilis, in voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis.

150 Vrgetur amplius eadem prima, ac præcipua maior, quia velle, amare, & similes denominationes, cum sint vitales, non possunt esse omnino extrinsecæ: ergo vel Deus non amat, vel amat per amorem, qui in ipso intrinsece est. Præterea, quia facere illo modo, cum indifferentia scilicet agendi, & non agendi, & nihilominus determinare se ad agendum immediate ac formaliter per ipsammet actionem extrinsecam, est modus intelligibilis, ac impossibilis, & quamuis esset po . bilis esset imperfectissimus.

151 Primum patet; quia non intelligi potest, solem non esse naturaliter determinatum ad illuminandum, etiam applicato passo & concurentibus illis ad agendum requisitis, & tamen se se determinare ad illuminandum solum per illuminationem, quæ in passo recipitur; cur enim determinatus est nunc & non antea? sane non potest reddi ratio, quia nunc illuminat; huius enim rationem quærimus, quam oportet ex parte ipsius agentis reddi, quia supponimus non determinari ab alio, per actionem autem mere extrinsecam non potest se determinare, si alioqui erat indifferens; quia per illam non potest velle, nec in se habere determinationem ad agendum, in quo est magna differentia inter voluntatem, & similia agentia; nam voluntas actione sua interna vult non solum obiectum, sed ipsammet actionem, & ideo potest per illam se determinare.

152 Secundum patet, quia ille modus determinationis potentiæ indifferentis re vera non esset per modum actus vitalis, sed solum per modum actionis extrinsecæ; hic autem modus imperfectus est. Præterea non posset intelligi in tali modo actionis quod esset proprie, & formaliter propter finem ex intentione & relatione agentis; nam illa relatio non est necessaria, sed libera; potest enim Deus vnum effectum propter varios fines operari, hæc autem denominatio, seu connotatio non est formaliter in ipsa actione extrinseca, imo nec semper in illa apparet: ergo non potest talis modus operandi propter finem ex sola extrinseca denominatione Deo tribui, sed potius è contrario per denominationem ab actu interiori dei externa eius actio dicitur esse propter talem finem ergo nullo modo defendi potest prædicta sententia.

SVBSECTIO IX.

Argumentum principale ponitur.

QVia per vos mutatio extrinseca, quæ requiritur ad constitutionem actus liberi 153
Dei, debet esse extrinseca respectu Dei, & intrinseca, ac physica respectu creaturæ, sed in effectibus præsertim moralibus potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum Dei. Minor in qua est difficultas sic probatur, quia Deus potest tranferre dominium alicuius, quod habet aliqua persona, in aliam personam, vt contingit in Ægypto, Deus enim transtulit dominium, quod habebant Ægyptij circa suas opes ad Hebræos; & nihilominus in hoc casu nulla resultavit in hominibus aut rebus specialis mutatio intrinseca physica, & ratio à priori, quæ me maxime mouet, est non solum hic, sed in condonatione extrinseca, de qua Subsectione sequenti agemus data opera; quia tales formalitates dominij &c. sunt morales & non physicæ; ac proinde non Physice, sed moraliter debent destrui.

Deinde interrogo ab aduersariis, quæ mutatio 154
facta fuerit in Ægyptiis, quando ab iis ad Hebræos translatum fuit dominium opum.

Dices, factam fuisse reuelationem à Deo intimantem translatum esse dominium ab ipsis ad 155
Hebræos. Sed contra manifeste, quia talis relatio impediret finem intentum à Deo de spoliatione Ægytiorum per Hebræos; nam si Ægyptiis constaret media illa reuelatione de tali translatione dominij in Hebræos, minime sponte mutuas tribuerent gazas Hebræis simulatè ab Ægyptiis petentibus sine animo iterum ipsis Ægyptiis reddendi illas: ergo nullius momenti est reuelatio ficta ab aduersariis in ordine ad Ægyptios, etiam si apparenter defendi possit ex parte Hebræorum, præsertim, quia vt omnes Doctores Ecclesiæ August. Hieronym. Gregorius, Ambrosius, Cyprianus & reliqui, nulla fuit facta reuelatio Ægyptiis, quia indigni erant alloquutione diuina: ergo talis reuelatio non erat necessaria ad constituendum decretum illud transferendi dominium.

Dices, ad illud decretum sufficere reuelationem factam Hebræis.

Sed contra, quia decretum adæquatum, illud, 156
de quo loquimur, non solum respiciebat Hebræos, sed etiam Ægyptios, vnde terminabatur adæquate ad vtrosque: ergo mutatio, quæ deberet constituere adæquate ipsum decretum non solum debebat fieri in Hebræis, sed etiam in Ægyptiis, sicut quia ipsum decretum habet pro obiecto adæquato, non solum Hebræos, sed Ægyptios, tendentia illius non solum debet esse in ordine ad Hebræos, sed etiam ad Ægyptios; sed mutatio extrinseca in obiecto huius decreti adæquate constituit ipsum decretum per vos: ergo sicut obiectum adæquatum huius decreti non solum sunt Hebræi sed etiam Ægyptij, ita similiter mutatio, quæ constituit adæquate tale decretum non solum debet fieri in inadæquato obiecto, quales sunt

sunt Hebræi, sed etiam in adæquato, quales sunt Hebræi, & Ægyptij simul; sed per vos non est mutatio necessaria in Ægyptiis, sed solum in Hebræis: ergo euidenter sequitur per talem mutationem adæquate non constitui decretum liberum, nec esse necessariam ad talem constitutionem; nam si esset necessaria in vtroque esset necessaria; sicut quia tendentia illius decreti est necessaria ad constitutionem illius decreti, vt constituatur adæquate illud, non solum requiritur tendentia ad Hebræos, sed etiam tendentia ad Ægyptios; & si non est necessaria tendentia ad Ægyptios, Ægyptij non essent obiectum per se talis decreti: sed mutatio per vos ex parte obiecti necessario, & formaliter requiritur ad constitutionem huius decreti: ergo talis mutatio necessaria non solum erit in Hebræis, sed etiam in Ægyptiis, quia obiectum per se talis decreti non solum sunt Hebræi, sed etiam Ægyptij, sed per vos saluatur decretum sine mutatione ex parte Ægyptiorum, licet sint obiectum per se: ergo etiam potest saluari sine mutatione ex parte Hebræorum, etiam si Hebræi sint obiectum per se, quia non est maior ratio vnius, quam alterius; quia tam per se obiectum illius decreti sunt Ægyptij, ac Hebræi, ac proinde poterit saluari decretum, & constitutio illius formalis sine mutatione vlla extrinseca ex parte obiecti.

157 Deinde probo nullius momenti esse reuelationem illam factam Hebræis ad hoc vt per illam constituatur decretum liberum, per quod transfertur dominium ab Ægyptiis ad Hebræos; quia per illam reuelationem non transfertur dominium ad Hebræos; sed potius supponitur iam translatum dominium ante illam reuelationem, ac proinde supponitur adæquate constitutum decretum de tali translatione; nam illa reuelatio declarat dominium esse translatum, ac proinde reuelat decreuisse Deum complete, & adæquate transferre tale dominium; vnde habet pro obiecto ipsum decretum, de translatione dominij, sed obiectum alicuius cognitionis, seu reuelationis non constituitur per illam, sed potius supponitur ad illam; quia quod est prius non constituitur per posterius: ergo decretum liberum, quod est obiectum talis reuelationis, non constituitur per talem reuelationem, verbi gratia scientia visionis in Deo non constituit futuritionem, neque decretum liberum de futuritione, quia tam futuritio, quam decretum liberum de illa sunt obiectum illius; & vt sic præsupponuntur ad illa, cognitio enim pure speculatiua non facit, aut constituit obiectum, sed supponit iam constitutum, quia id, quod mere speculatiuum est, nihil operatur in obiecto, sed reuelatio illa habebat pro obiecto dominium translatum iam factum per decretum, ac proinde erat pure speculatiua de tali obiecto: ergo neque constituebat decretum, neque dominium translatum.

158 Tum etiam, quia formaliter aliud est velle transferre dominium, aliud velle reuelare talem translationem per decretum antecedens; vnde illa mutatio reuelationis non respondet priori voluntati, sed huic posteriori, nos autem contendimus, illam priorem voluntatem habere sine mutatione reali in obiecto intrinsece, & physicè.

159 Deinde interrogo, an si statim ac Deus voluit efficaciter, & dixit, fiant Hebræi domini diuitiarum, & priuentur Ægyptij dominio illarum, antequam aliqua fieret reuelatio; vel allo-

querentur Hebræi Ægyptios; fuerint facti vere domini Hebræi, & priuati tali dominio Ægyptij, vel non? hoc secundum falsum est; alias decretum efficax Dei frustraretur, & non mandaretur exequutioni, eo modo, quo decernitur, decernitur enim translatio dominij absolute sine conditione & non transfertur dominium sine conditione loquutionis: ergo primum dicendum est, ac per consequens non dabitur mutatio ad illam volitionem, præcipue cum non dependeat Deus in tali opere à voluntate Hebræorum, & Ægyptiorum; cum sit Dominus absolute illatum rerum, & dominij earundem; præcipue cum vt probatum est, talis mutatio & loquutio non sit ad transferendum dominium; quia talis reuelatio reuelabat, translatum iam esse.

Præsertim, quia talis reuelatio, quæ pertinaciter petitur ab aduersariis, non erat necessaria, nisi vt Hebræi non operarentur ex ignorantia invincibili cogitantes, non esse translatum dominium, sed cognitio tollens ignorantiam inuincibilem circa aliquod obiectum, vel de aliquo obiecto, supponit iam tale obiectum constitutum: ergo talis reuelatio supponebat decretum, & translationem dominij iam esse factam, ac proinde de illa illuminabat Hebræis, vt expelleret ignorantiam de ipsa, ne operarentur cum ignorantia circa talem translationem, sed potius possent operari libere sine vllo scrupulo cognoscendo iam esse factam supradictam translationem, & ipsos esse constitutos Dominos omnium diuitiarum Ægyptiorum. 160

Sed vt funditus hæc solutio de reuelatione labefactetur, certissimum est, expulsionem ignorantiæ non esse necessariam ad translationem dominij, sed solum ad rectum vsum talis dominij, vt operarentur, non tanquam fures, sed tanquam vere domini: ergo si Deus statim ac decreuit, transferre dominium in Hebræos, decerneret, vt ante vsum talis dominij operarentur, tam Hebræi, quam Ægyptij, ita vt nullo modo possent mandare exequutioni proprium dominium; tunc enim sine dubio transferretur dominium, & nullo modo erat necessarium decretum reuelandi talem translationem, quia superfluum esset decretum illud reuelationis, & superflua esset reuelatio ipsa, siquidem reuelatio illa erat solum necessaria ad hoc, vt recte operarentur Hebræi, si operaturi essent; sed supposito decreto de morte ipsorum ante operationem eorundem & ante vsum talis dominij, & de exercitio talis vsus esset impossibilis operatio illa præcipue, si Deus decreuisset vt potuit decernere, nullo modo concurrere, sed potius omnino subtrahere concursum ad talem operationem: ergo esset omnino superflua talis reuelatio, & frustra poneretur decretum de tali reuelatione; vnde daretur primum decretum sine secundo decreto; sed ad illud primum non esset necessaria illa reuelatio, neque alia mutatio potest assignari ad constitutionem illius decreti: ergo iam datur decretum liberum Dei sine vlla mutatione physica intrinseca in creatura. 161

Alij respondent, illum motum localem, per quem se conferebant ad domos Ægyptiorum Hebræi, & locutiones illas, quibus petebant ab illis diuitias, fuisse mutationem factam ex vi decreti transferendi dominium opum. 162

163 Sed contra manifeste, quia tunc per illum motum localem, & loquutiones solum se disponebant Hebræi, vt in possessionem illorum bonorum ingrederentur; minime autem per illas loquutiones, & dispositiones Domini efficiebantur; quia iam ante loquutiones, & motum localem facti erant domini, & habebant plenum dominium diuitiarum; imo quia iam ante sciebant esse veros dominos illarum diuitiarum, faciebant quantum poterant, sive loquendo, sive se conferendo ad domos Ægyptiorum, vt constituerentur in possessione diuitiarum, quarum dominium illis tribuerat Deus; alias peccarent mortaliter, si se conferrent ad Ægyptios, mutuo peterent diuitias illas, &c. antequam essent domini illarum; sed non peccarent vt omnes Doctores asserunt: ergo evidenter sequitur illos antequam loquerentur cum Ægyptiis, & se ad domos eorum conferrent, aliaque id genus fecerint, jam habuisse dominium illarum rerum, quarum possessionem per talia media comparare intendebant; ideo enim instigabantur à Deo, vt peterent, & acciperent gazas ab Ægyptiis animo iterum non reddendi eas, quia in Hebræos transtulerat Dominus dominium circa tales opes; eoque vere, & realiter Domini reddebantur: ergo causa talis motus localis, & loquutionis, vt possessione fruerentur bonorum, quæ mutua acceperant ab Ægyptiis, erat dominium iam translatum antecedenterque illis tributum; quia talis mutatio non sequebatur ad volitionem transferendi dominiu, sed potius ad decretum tribuendi possessionem ipsis; quod decretum distinctum est à prima volitione; sicut distinguitur voluntas causæ à voluntate effectus: ergo mutatio illa non correspondebat voluntati transferendi dominium sed potius voluntati tradendi possessionem; vnde in exequutione mutationes illæ non fiebant ad dominium acquirendum, quod iam ante illas comparaverant, sed potius ad possessionem consequendam; itaque illa mutatio non fiebat per voluntatem Dominoe reddendi Hæbræos, sed per novum & distinctum actum diuinæ voluntatis nostro modo intelligendi: ergo sistendo præcise in priori actu, seu decreto, ille habetur sine mutatione Dei, vel hominis; & cum sit efficax suum effectum habet: ergo decretum liberum Dei non constituitur necessario per aliquam mutationem physicam extrinsecam, imo potius dicendum est nunquam constitui per illam, sed maximùm talem mutationem esse effectum subsequutum ad decretum, tanquam ad causam, ratione cuius nullo modo potest decretum constitui per illam, quia vt iam supra demonstravimus, causa efficiens nunquam constituitur per proprium effectum.

164 Sed demus, talem solutionem aliquid valere ad translationem dominij, nihilominus tamen nullius momenti est in ordine ad remissionem pœnæ temporalis debitæ pro peccato in purgatorio solvendæ, nam sine dubio potest Deus illam totam gratis remittere sua libera voluntate de qua nemo negat, posse à Deo fieri sine mutatione physica peccatoris, & tamen fit per actum liberum; neque ibi est necessaria revelatio aliqua; quia non est necessaria ad tollendam conscientiam erroneam; vnde sine vlla scientia in hac vita talis remissionis potest homo in fine vitæ invenire se liberum ab illo reatu, etiam si in vita ignoraverit talem solutionem, & fortasse ita de facto fit per oblationem sacrificij, vel per aliquid aliud simile: eodem enim modo potest fieri argumentum in remissione pœnæ, quæ vni fit propter satisfactionem alterius; nam posset Deus non acceptare illam satisfactionem pro alio, sed tantum pro ipsomet operante: nunc autem ita illam acceptat ut habeat illum effectum in alio, & non in ipso operante: ergo necessario hoc referendum est ad liberam Dei voluntatem cum diverso respectu morali sine alia mutatione intrinseca reali, & physica creaturæ. Denique nunc per infusionem talis gratiæ in tali Sacramento remittitur peccatum veniale, & tamen posset eadem gratia cum tota reali mutatione infundi sine remissione illius culpæ venialis; quia nec potest in hoc assignari implicatio contradictionis, nec formalis repugnantia inter gratiam illam, & veniale peccatum; vt omnino necessarium sit illa infusa expelli hoc: ergo decretum illud existeret cum solo hoc effectu morali sine vlla nova mutatione physica intrinseca reali.

Non minus efficacia argumenta sumi possunt 165
ex effectibus positiuis; aliquando enim Deus confert beneficium homini petenti ratione petitionis, qui respectus ad petitionem liber est Deo, & tamen ratione illius nulla mutatio realis fit in effectu, quia totus ille cum omnibus intrinsecis conditionibus eius posset à Deo effici sine respectu ad hominis petitionem.

Dices, non existente petitione hominis pos- 166
se Deum absolute idem dare sine tali respectu, tamen si dat existente petitione hominis, necessario tribuit propter illam, & ita non reddit hoc modo sine vlla speciali mutatione.

Sed contra, quia existente petitione potest 167
Deus omnino illam non acceptare, nec beneficium conferre: ergo etiam potest non acceptare orationem, vt propter illam det, & nihilominus dare propter suam bonitatem, & puram liberalitatem. Similia argumenta sumi possunt ex aliis effectibus, quos Deus confert, vel propter meritum præsertim de congruo; vel propter aliquam dispositionem, vel propter promissionem, & pactum ex quadam morali obligatione, vel propter aliquas causas non physicas, sed morales, vt ipsi adversarii arbitrantur esse sacramenta; nam in his omnibus requiritur diuersus respectus & moralis modus operandi ex volitione diuina absque novis mutationibus realibus Physicis.

Præterea multæ sunt volitiones Dei liberæ quæ 168
per seipsas non faciunt mutationem physicá; nam voluntas, quæ datur in Deo circa omnipotentiá, qua applicat ipsam ad hoc, vt operetur, & imperat ipsi ab æterno vt in tali tempore influat in effectú infallibiliter, & nihilominus non datur mutatio aliqua in omnipotentia: quia ipsa est idem, quod Deus, & Deus non est mutabilis, sed immutabilis omnino; nam iuxta veriorem opinionem illa mutatio, quæ fit in effectibus, non correspondet divinæ voluntati immediate, sed potius diuinæ potentiæ; quia diuina voluntas non est, quæ immediate facit mutationes in creaturis, sed potius per volitionem applicatur diuina omnipotentia exequutiua à qua immediate profluunt creaturæ, & mutationes earum: ergo prius secundum rationem quam omnipotentia influat & ab ipsa dimanent mutationes, intelligitur consummata, absoluta, & vt ita dicam terminata, ac finita tota formalissima via volun

voluntatis, & nihilominus nulla datur mutatio ex vi illius, sed ex vi omnipotentiæ imperatæ à voluntate; quia si ex vi volitionis formalissime daretur mutatio, potius daretur illa mutatio in omnipotentia, ad quam immediate, directe, ac formaliter dirigitur volitio imperans omnipotentiæ, & applicans illam; quod est omnino absurdum, quam in creaturis ad quas mediate tantum ordinatur: ergo decretum liberum Dei non constituitur per mutationem extrinsecam physicam.

169 Efficaciter amplius vrgetur; quia Deus ordinauit incarnationem, vel passionem Christi ad redemptionem nostram, qui finis omnino extrinsecus erat Incarnationi, & passioni, quæ tamen in se eadem omnino esset sine ordine ad talem finem.

170 Dices, aliquid peculiare additum esse Incarnationi ex vi illius finis, scilicet modus in carne passibili. Sed hoc nihil refert, quia non solum ille modus sed ipsamet incarnatio ordinata est ad talem finem, imo idemmet modus, & ipsa Christi passio potuit ordinari, aut permitti à Deo sine tali fine propter alias causas, ita vt omnia, quæ in Christi passione contigerunt, eadem omnino fierent, solumque deesset ordinatio ad talem finem.

171 Dices, semper in re ipsa, seu ipsi medio aliquid peculiare addi ex vi talis intentionis, & ordinationis ad talem finem, vt in prædicto exemplo additum est; quod Christus ipse obtulerit passionem suam propter redemptionem nostram; quod non potuit oriri, nisi ex eo quod Deus ordinasset passionem eius in eum finem, & ita semper saluari potest, quod ordinatio diuina vnius rei ad extrinsecum finem causet in re aliquid speciale, quod non posset, nisi ex illo fine oriri.

172 Sed contra; & quidquid sit de illo peculiari exemplo, an scilicet verum sit, non potuisse Christum in voluntate humana habere illum actum referendi passionem suam in nostram salutem, nisi diuina voluntas eandem passionem in eundem finem præordinasset; nam fortasse potuit de potentia absoluta aliter contingere; quidquid (inquam) de hoc sit nihil obstat, quominus ipsa Christi passio extrinsecus sit relata in finem redemptionis per diuinam voluntatem prius quam per humanam illa: ergo relatio est prorsus extrinseca sine vlla mutatione, quæ in ipso medio fiat; imo illa alia relatio quæ per specialem actum voluntatis humanæ Christi facta est, fuit quasi nouum medium ex eodem fine redemptionis à diuina voluntate præordinatum.

173 Addere etiam possumus alia exempla, in quibus ex parte causæ secundæ nihil peculiare fit, quo medium ordinetur ad finem à Deo intentum, sed solum diuina ordinatio, seu intentio intercedat sine qua posset fieri totum id, quod in re fit propter alium finem; v. g. cum Deus permittit peccatum in prædestinato vt sit ei occasio maioris boni, illa permissio, seu carentia auxilij efficacis potest esse in sententia Patris Herize medium ad salutem prædestinati, ad quem finem à nullo alio nisi à Deo ordinatur, & tamen eadem omnino permissio esse posset sine tali fine. Similiter permisit Deus venditionem Ioseph factam Ægyptijs à fratribus eius ex intentione exaltandi Ioseph um, & per eum saluandi multos populos, vt dicitur *Genes.* 50. & ex intentione etiam repræsentandi in ipso venditionem Christi, ad quos fines fuit medium ordinatum tam permissio, quam etiam ipsa venditio quoad actionem physicam, & moralem, & tamen nullus ordinauit illum actum in talem finem, nisi Deus sua volitione, nihilque in re ipsa fuit in tali actu, quod non posset esse sine ordinatione ad talem finem: ergo Deus potest habere aliquem actum circa obiectum sine intrinseca, & physica mutatione illius.

174 Vltimo vrgetur hoc argumentum ratione, tum à priori, tum à posteriori; à priori quia Deus non tantum est perfectum agens in ratione causæ physicæ, sed etiam in ratione causæ moralis; & ideo tam ex parte effectus, quam ex parte modi vtramque causalitatem per suam liberam voluntatem exercere potest: ergo non tantum physicos effectus, qui per reales mutationes fiunt, sed etiam morales, qui non semper illas mutationes requirunt efficere potest.

175 Explicatur; nam voluntas diuina eo quod est summe libera, & summus, ac purissimus actus, summamque habet perfectionem tam in, potestate & libertate volendi, quam in modo, simul potest & velle libere obiecta creata, & tamen illa velle absque vlla sui mutatione, seu reali additione illi facta: ergo ex eadem summa perfectione, potestate, & libertate potest velle hoc medium propter hunc, vel illum finem extrinsecum pro suo arbitrio, & sine vlla mutatione, vel reali additione, quæ in ipso Deo fiat, quia hæc repugnat perfectioni eius, neque etiam est necesse vt aliquid speciale addatur ipsi rei, quæ est medium præter ipsum esse eius, quia hoc non requiritur ex vi solius ordinationis in extrinsecum finem, neque ad illam aliquid semper conducit.

176 Nec potest dici hoc implicare contradictionem, alias eodem modo dicere quis posset Deum non esse agens liberum, quia implicat contradictionem sine imperfectione mutabilitatis habere libertatem, sicut ergo quamvis humana ratio non satis comprehendat, quomodo illa duo simul in Deum conueniant, nihilominus nec negat, nec negare potest, quia vtrumque per se spectat ad perfectionem simpliciter, ita in proposito sentiendum est, cum ad eius perfectionem pertineat quod sic patet, quia ad perfectionem diuinæ voluntatis pertinet non tantum posse libere & efficaciter velle obiecta, seu effectus, sed etiam fines eorum & ordinationem vnius in alium: ergo potest hoc libere facere sine speciali mutatione reali.

177 Antecedens patet, tum quia in Angelo, vel homine v. g. hoc spectat per se ad perfectionem, tum etiam quia in hoc ostenditur maius dominium voluntatis in actionibus, seu effectibus suis: consequentia vero probatur, quia ordinatio alicuius rei in extrinsecum finem per se non ponit mutationem aliquam in tali re, vt in humanis etiam actionibus videre licet.

178 Dices, quamvis homo, vel Angelus hoc faciat per solam extrinsecam denominationem, vel habitudinem, Deum tamen semper id facere per intrinsecam mutationem, & hoc esse maioris perfectionis.

179 Sed contra, quia ad perfectionem quidem pertinet posse facere hoc per intrinsecam mutationem, quando & fini, & effectui consentanea est tamen quod illa mutatio fiat per ipsammet intentionem præcise conceptam, & non per voluntatem exequentem ad perfectionem non referre, sicut non refert ad perfectionem diuinam, quod Deus mutet intrinsece obiectum per cognitionem suam, vt differat à creatura, quæ non mutat intrinsece obiectum, sed constituit extrinsece cognitum.

180 Deinde dicitur, quamvis posse facere illam mutationem,

tationem, quando est oportuna, sit perfectionis, tamen quando necessaria non est non posse sine illa ordinare medium ad finem non pertinere ad perfectionem, sed potius ad limitationem dominij, & potestatis, tum quia sæpe ordinatio in finem, nec requirit, nec admittit talem mutationem vt patet in exemplis positis supra, & in eo quod Scriptura dicit, propter electos breuiabuntur dies illi, quæ enim specialis mutatio fieri potuit in illa temporis præfinitione propter electos, quæ sine hoc fine fieri non posset.

181 Tum etiam quia vel facta illa mutatione, res manet intrinsece, ac necessario ordinata in talem finem, vel adhuc finis est extrinsecus; si primum dicatur, reuera Deus nunquam ordinat proxime rem aliquam in extrinsecum finem; neque ad hoc habet libertatem; quod est summum absurdum; si vero dicatur secundum: ergo necessaria est noua ordinatio libera, quæ non habet specialem mutationem. Tum denique, quia in his, quæ natura sua videntur per se ordinata; vt sunt verbi gratia, supernaturalis gratia, & gloria est necessaria voluntas quasi elicita directe tendens in ipsum finem, quia Deus non dicitur intendere finem solum, quia vult rem quæ natura sua tendit in talem finem; nam hic est imperfectus modus operandi propter finem: ergo necesse est, vt ipsum finem in se directe vellet, vnde posset Deus alicui dare gratiam sine vllo proposito, neque efficaci, neque inefficaci dandi gloriam, imo cum proposito nunquam dandi illam, sed solum conferendi gratiam propter actus virtutis, & propter intrinsecam perfectionem eius: ergo etiam in his, quæ videntur per se ordinata dare vnum propter aliud est specialis voluntas libera Dei, cui noua mutatio non respondet.

182 Rationem autem à posteriori sic formo; quia voluntas creata potest hoc modo operari, & referre media ad finem: ergo multo magis hoc potest voluntas diuina. Antecedens constat; quia eandem actionem dandi aliquid potest voluntas humana velle, & imperare ex intentione huius vel illius finis absque eo quod actio illa alia sit, vel aliter fiat in re, ac physice; sed solum moraliter per denominationem ab actu voluntatis; consequentia autem probatur, quia hoc pertinet ad perfectionem diuinæ voluntatis, vt eminentiori modo possit quidquid creata voluntas potest, quod imperfectionem non includat.

183 Dices, hoc contingere in humana voluntate, quia efficit diuersos actus, quibus exteriorem actionem potest in diuersos fines referre, & ita ab eis potest denominari exterior actus ordinatus in hunc, vel illum finem; quod in voluntate diuina non habet locum.

184 Sed contra, quia in hoc consistit eminentia diuinæ voluntatis, vt sine his imperfectionibus possit quidquid creata voluntas recte operans cum illis potest, præcipue cum non sit perfectior creata voluntas in exercitio suæ libertatis.

SVBSECTIO X.

Ex condonatione extrinseca peccati nostra veritas probatur.

185 PRobatur primo, quia ad remissionem peccati habitualis requiritur volitio diuina, seu decretum liberum remittens tale peccatum habituale; quia iniuria diuina, quale est tale peccatum, non potest condonari sine decreto libero Dei remittente illud, & condonante ipsum; sed ad decretum illud remittens, & condonans non sequitur, & vt melius loquar per potentiam Dei absolutam potest non sequi mutatio physica intrinseca in peccatore, cui diuinitus remitteretur, & condonaretur tale peccatum, licet de facto sequatur mutatio physica; quia coniungitur cum priuatione gratiæ habitualis: ergo tale decretum essentialiter non constituitur per mutationem physicam; nam si essentialiter constitueretur per illam adhuc de potentia Dei absoluta non posset reperiri sine illa; quia res sine constitutiuo essentiali adhuc diuinitus non potest consistere, vt homo sine anima rationali. Minor sic probatur, quia eo modo requiritur mutatio ad destructionem alicuius, quod potest per se destrui & non per accidens, quo est ipsa res, quæ destruitur per talem mutationem: sed peccatum habituale, quod destruitur, est solum adæquate, & totaliter ens morale sine vlla ratione physica: ergo sola mutatio moralis requiritur ad peccati destructionem & minime physica intrinseca. Maior est certissima; quia si res, quæ destruitur, est extrinseca solum, requiritur duntaxat mutatio extrinseca in subiecto, in quo talis ratio destruitur, & ideo vt in aliquo destruantur esse visum, esse intellectum, esse amatum, esse dexterum, non requiritur mutatio intrinseca in subiecto, sed sufficit mutatio extrinseca; vnde homo, qui de viso transit in non visum, & de dextero transit ad non dexterum, non transit intrinsece, sed extrinsece; atqui transitus ille est mutatio: ergo per mutationem extrinsecam mutatur de viso ad non visum, cum autem per talem mutationem, aut transitum destruatur res illa extrinseca, euidenter sequitur rationem extrinsecam destrui per mutationem extrinsecam sine mutatione vlla intrinseca.

Item, quia debitum quod resultat ex iniuria 186
facta alicui, vel ex promissione, aut pacto iustitiæ contractum est debitum morale, & quia seruitus & dominium sunt rationes morales, destruuntur per solam mutationem moralem, vt videre est in toto regno Galliæ, vbi nulla datur seruitus mancipij in persona catholica, quod adeo verum est, vt si aliquis catholicus, qui mancipium sit, ingrediatur Galliæ regnum, statim extinguitur illa ratio seruitutis, & mancipij non per mutationem physicam, in mancipio intrinsecam, sed per mutationem duntaxat moralem: quod patet euidenter, quia talis mutatio fit per legem, quæ in Gallia introducta, & stabilita est: atqui lex est tantum causa moralis, & non physica: ergo mutationem physicam non potest efficere, quia id quod non habet aliquod esse, non potest producere, & causare illud: ergo si lex non habet esse physicum in esse legis, non poterit causare mutationem physicam, sed tantum moralem, ac proinde per solam mutationem moralem destruetur ratio seruitutis, quod etiam patet in iniuria condonata ab vno homine respectu alterius, cuius debitum extinguitur in iniuriante, non per mutationem physicam intrinsecam factam in ipso, sed solum per mutationem moralem.

Tandem si res, quæ destruitur per se sit intrin- 187
seca physica, vt est intellectio in intellectu, aut vnio animæ rationalis in homine, non potest destrui per solam mutationem, aut moralem, aut extrinsecam, sed necessario est mutatio intrinseca, & physica in illo, in quo destruitur ratio intrinseca, & physica.

Ratio autem à priori est, quia mutatio accipit 188
esse,

esse, & denominationem ab eo, quod destruitur per talem mutationem, & ideo mutatio, per quam destruitur homo, vocatur mutatio substantialis, & mutatio, per quam destruitur accidens, vocatur corruptio accidentalis: ergo euidenter sequitur eo modo debere esse mutationem, per quam destruitur aliqua ratio, qualis fuerit ipsa ratio destructa per talem mutationem.

189 Vrgetur, & explicatur amplius ex ipsis aduersariis, ideo enim in sententia Patris Vasquez peccatum originale, potest extingui, si formaliter sumatur, & non vt nunc contrahitur, & quatenus includit priuationem gratiæ habitualis, sed si aliter esset dispositum, quia peccatum originale sic formaliter sumptum est morale quid in anima, & non includit rationem aliquam physicam, & quia nunc includit priuationem physicam gratiæ, non potest vllo modo destrui nisi per mutationem physicam: ergo eo modo, quo fuerit res, quæ destruitur, debet esse mutatio, per quam destrui dicitur.

190 Minor prima & præcipua, in qua est tota difficultas, sic probatur; quia si in peccato habituali daretur aliqua ratio physica, ratione cuius non esset peccatum adæquate, & totaliter morale, aut esset aliqua ratio positiua, aut priuatiua, sed neque positiua, nec priuatiua physica: ergo nihil est in peccato physicum, ac proinde tota ratio erit moralis. Minor quoad primam partem de positiuo est euidens, quia in peccato habituali nihil datur, nisi macula, dignitas ad pœnam per aduersarios, & iniuria contra Deum offensum, quæ possint esse positiua ratio; sed hæ omnes rationes solum sunt morales, & minime physicæ, quod sic patet, quia macula illa, dignitas, &c. quæ in peccato habituali reperiuntur ratione peccati actualis relinquuntur, sed peccatum actuale non produxit, aut reliquit in animo aliquid positiuum, quod remanere possit habitualiter: ergo macula, dignitas, &c. quæ relinquuntur ratione peccati actualis, non sunt ratio positiua physica. Minor hæc sic probatur, quia peccatum actuale, aut est commissionis, aut omissionis; peccatum autem omissionis, vti priuatio nihil potest producere positiuum in animo physicum; quia in priuatione nullo modo continetur entitas positiua; cum autem causa non possit dare quod non continet, aut producere quod non præhabet, inde est quod priuatio non possit producere aliquid positiuum physicum.

191 Peccatum autem commissionis est actus vitalis: atqui actus vitalis peccaminosus non potest producere, nisi habitum vitiosum, qui minime est macula, neque iniuria Dei, ac proinde non est peccatum habituale: ergo peccatum commissionis nihil positiuum physicum potest relinquere, aut producere, quod possit esse peccatum habituale.

192 Vrgetur, & explicatur amplius, quia macula, & iniuria Dei non remanent, nec relinquuntur in anima ratione boni, quod est in actu peccati commissionis, quodque materiale dicitur & est positiua entitas, quia existente eodem positiuo actus peccati, si detur ignorantia inuincibilis aut inaduertentia, non relinquitur iniuria Dei, aut macula peccati, sed ratione formalitatis peccati, quæ est malum formaliter, & quo maculatur ipsa anima, relinquitur habitualis macula, & iniuria Dei: atqui talis formalitas aut est priuatio, vt in nostra sententia, & sic nihil positiuum potest producere, vt iam dixi; aut est ens rationis, vt multi ex aduersariis asserunt; ens autem rationis non potest producere ens reale positiuum physicum; vt de se patet, quia in ente fictitio non continetur vt in causa ens reale verum; aut est denominatio extrinseca quæ vt talis nullum esse intrinsecum physicum positiuum potest producere, vt immediata, & formalis causa, licet esse possit conditio, sine qua non causa producat, vt videre est in approximatione agentis ad passum, quæ quia denominatio extrinseca est, non potest esse ratio producendi, sed solum conditio: ergo peccatum actuale nullo modo potest producere, neque ratione illius potest produci, manere, aut relinqui in anima ratio positiua intrinseca, physica, & realis, quæ macula, iniuria, & dignitas ad pœnam sit. Item neque est priuatio physica; nam interrogo ab aduersariis, cuius priuatio physica sit?

Respondent, esse priuationem gratiæ habitualis.

Sed contra primo, quia si peccatum habituale 193
diceret priuationem gratiæ habitualis, nullo modo posset tolli, adhuc de potentia absoluta, nisi per solam infusionem gratiæ habitualis; quia priuatio vnius formæ nec diuinitus potest tolli, nisi per formam, cuius priuatio est manente subiecto, in quo datur talis priuatio, verbi gratia manente aëre, nec de potentia absoluta Dei possunt tolli tenebræ, quæ sunt priuatio lucis, nisi per solam informationem lucis in aëre, & ratio euidens à priori est, quia priuatio lucis est absentia lucis in aëre; atqui adhuc si per potentiam Dei absolutam non ponatur lux in aëre, etiam si ponatur quæcunque alia forma, abest lux ab aëre, ac proinde datur absentia lucis in aëre; vnde necessario priuatio lucis: sed per aduersarios potest tolli peccatum habituale diuinitus non solum per infusionem habitus, sed etiam per infusionē actus supernaturalis, vt asserit clarissime P. Vasquez 2. *tom. 1. secundæ disput. 207. cap. 1. num. 8. §. Restat*, his verbis: Restat igitur vt asseramus, mutationem peccatoris, quam diximus esse necessariam, vt deleatur peccatum mortale illius, debere esse ad formam supernaturalem, non quamcunque, sed eam, quæ ex se sufficiat constituere hominem iustum, sanctum, & amicum apud Deum; qualis est iustitia inhærens, & infusa; siue illa sit habitus, siue actus, qualem diximus esse contritionem dilectione charitatis formatam; sic ille: ergo peccatum habituale non dicit priuationem gratiæ habitualis. Nec etiam dicit priuationem gratiæ actualis, quia etiam ipse P. Vasquez asserit, posse peccatum habituale diuinitus tolli per solam infusionem gratiæ habitualis sine actu aliquo ex parte peccatoris.

Secundo contra; quia si in peccato daretur se- 194
cundum se priuatio gratiæ, aut habitualis, aut actualis, lumine naturæ cognosci non posset; sed hoc est falsum, cum peccati grauitas lumine naturæ cognoscatur, cognitaque fuerit à Philosophis Ethnicis, vt patet ex Aristotele, qui libris Ethicor. latissime egit de peccatorum grauitate; quod etiam liquet ex Seneca innumerabilibus in locis suæ Philosophiæ, & epistolarum *ad Lucil.* ex Epicteto Philosopho, Plutarcho, Platone, & aliis, & quod caput est, patet manifeste ex toto iure ciuili, quo Romanorum Ethnicorum tempore conditum est; in quo innumerabiles pœnæ ponuntur contra peccata, & scelera, vbi grauitas pœnæ secundum gradus assignatur grauitati culpæ.

Tandem efficacius patet ex Decalogo, qui lex 195
naturalis vocatur, ratione cuius peccatum, quia est contra ipsum seu contra legem naturalem vocatur ab omnibus Doctoribus etiam aduersariis,

(vt

(vt ex à me dictis late materia de peccatis patet, *disputat. 1. de oppositione peccatorum cum ratione, quæst. 4.* in quo consistat oppositio peccati cum conscientia, & cum lumine naturæ,) quapropter D. Paulus vocat Ethnicos inexcusabiles, quia sese peccatorum cœno ingurgitauerint, renunciauerintque rationi naturali; verba Pauli continentur loco illo sæpe citato à nobis, [inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt, &c. *epist. ad Rom. c. 1.* ergo signum euidens est peccatum non includere tanquam prædicatum essentiale formale gratiæ sanctificantis supernaturalis priuationem. Maior sic probatur; quia nulla priuatio potest cognosci impossibili existente cognitione formæ, cui opponitur, vt de se patet; quomodo enim potest cognosci cæcitas, si sit impossibilis cognitio visus, & ratio est, quia totum esse priuationis est in ordine ad formam oppositam, qua priuat; sed impossibile est quod lumine naturali cognoscatur gratia sanctificans, & actualis gratia supernaturalis ab aliqua creatura: ergo impossibile est lumine naturali cognoscere priuationem gratiæ sanctificantis ac proinde peccatum, quod per vos constituitur per priuationem gratiæ sanctificantis. Minor hæc sic probatur; quia obiectum supernaturale essentialiter, & intrinsece est supra omnia principia naturalia: ideo enim lumine naturali non potest cognosci mysterium Trinitatis, quia est supernaturale, ac proinde supra omnia principia naturalia, & ideo etiam, vt fide sanctum est contra Pelagium viribus naturæ non potest creatura operari actum contritionis supernaturalem, neque comparare gratiam habitualem, quia est supernaturalis, ac proinde supra omnia principia naturalia; sed cognitio naturalis est secundum principia naturalia, & profecta ab illis: ergo quod est supernaturale intrinsecè & essentialiter est supra omnem cognitionem naturalem, ratione cuius impossibile erit cognosci, & attingi lumine naturali.

196 Dices, peccatum esse priuationem physicam gratiæ, & priuationem rectitudinis moralis, cognoscique vt huic opponitur, licet non cognoscatur, vt opponitur gratiæ.

197 Sed contra primo: ergo non cognoscitur peccatum essentialiter; patet hæc consequentia, quia non cognitio prædicato essentiali alicuius, etiam si alia cognoscantur, non cognoscitur illud, quod per tale prædicatum essentiale essentialiter constituitur, verbi gratia, si aliquis homo à longe videatur, etiam si in ipso cognoscatur ratio entis, & substantiæ corporeæ, non tamen cognoscitur homo, quia non cognoscitur ratio animalis rationalis, quod est prædicatum essentiale hominis; essentia enim, vt ait Aristoteles, est sicut numerus, quæ per ablationem, vel additionem alicuius prædicati essentialis mutatur, vt numerus ita vt iam non sit illa essentia, sed alia; atqui per vos non cognoscitur in peccato priuatio gratiæ sanctificantis, quæ est prædicatum essentiale peccati: ergo non cognoscitur peccatum.

198 Secundo contra, quia vna priuatio physica non potest physice opponi formaliter duplici formæ non subordinatæ; sed vnum peccatum mortale, verbi gratia, homicidium, aut furtum est vna priuatio specie infima: ergo nequit opponi gratiæ, & iustitiæ, quæ sunt duæ formæ specie non subordinatæ. Minor hæc sic probatur; quia vnum specie infimum & individuum peccatum vnam individuam specie infimam formalitatem debet habere, præcipue si talis formalitas est completa in sua ratione, sed priuatio rectitudinis est vna formalitas completa, ideoque illa sola complet peccatum mortale actuale: ergo peccatum solam habet pro ratione formali priuationem rectitudinis, aut dissonantiam contra rationem vt Pater Vasquez asserit, & non simul priuationem gratiæ habitualis, alias idem subiectum duplici completa ratione formali essentialiter constitueretur in esse talis, quod est absurdum.

Explicatur amplius quia tota essentia, & formalitas peccati habitualis formalissime sumpta debet per vos mensurari ex formalitate peccati actualis, quia ratio formalissima peccati habitualis est ipsum peccatum actuale formalissimum moraliter permanens, aut est id quod relinquitur moraliter ex vi formalissimæ rationis peccati actualis; sed in peccato actuali formaliter sumpto non datur duplex formalitas, dissonantia videlicet contra rationem, vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis: ergo similiter in peccato habituali formaliter sumpto non datur duplex formalitas adæquata, dissonantia contra rationem videlicet vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis, vel actualis gratiæ supernaturalis. 199

Dices, subordinari in genere quatenus conueniunt in ratione boni, gratiam videlicet sanctificantem, & rectitudinem seu rationem naturalem, cui opponitur dissonantia, ac proinde etiam subordinari duplicem priuationem rectitudinis, & gratiæ habitualis, &c.

Contra; quia hac etiam ratione subordinantur iustitia & fortitudo, & tamen non ideo homicidium priuatiue physice opponitur fortitudini, & iustitiæ: ergo similiter peccatum habituale non opponetur priuatiue physice rectitudini, & gratiæ habituali ex eo solum quod conueniant sub ratione boni vt sic. 200

Deinde, quia conuenientia duorum in ratione communi non est propria sub ordinatio, alias leo, & equus quia conueniunt in ratione animalis subordinarentur essentialiter, quod est falsissimum: ergo similiter ex eo quod priuatio gratiæ, & priuatio rectitudinis conueniant in ratione priuationis vt sic, non subordinabuntur; sed demus subordinari essentialiter, nihilominus non subordinantur tanquam rationes incompletæ, & partiales constituentes vnam rationem completam gratia, & rectitudo, & per consequens neque vtriusque priuatio subordinantur, vt rationes incompletæ, sed potius subordinabuntur vt completæ: ergo ratione talis subordinationis non sufficiunt ad constituendam, neque possunt constituere vnam entitatem, neque vnum peccatum, v. g. homicidium; hæc consequentia sic patet euidenter; quia scientia subalternata, & subalternans subordinantur essentialiter, & nihilominus quia talis subordinatio est rerum completarum ex talibus scientiis subalternante, & subalternata non potest constitui vna specie infima scientia: ergo similiter etiamsi gratia, & rectitudo subordinentur essentialiter, ratione cuius etiam vtriusque priuatio habeat subordinationem talis subordinatio non sufficiet ad constituendam vnam infimam specie formalitatem; quia talis subordinatio est rationum completarum. 201

Vltimo contra, quia peccatum mortale v. g. homicidij est nunc eiusdem rationis quoad formalissimam rationem suam, ac esset in pura natura, si homines in illa conditi essent; sed peccatum in pura natura non diceret priuationem gratiæ sanctificantis: ergo neque nunc dicit priuationem illius quoad formalissimam, & essentialem ration- 202

nem

nem peccati. Maior est certa; quia peccatum mortale non variatur quoad essentiam, & prædicata essentialia, sicut neque reliquæ rationes per solam mutationem extrinseci status, & per solam extrinsecam denominationem ordinationis hominis ad finem supernaturalem beatitudinis; quia denominatio illa extrinseca minimè conducit ad rationem essentialem intrinsecam & formalem peccati mortalis ac proinde ablatio denominationis illius non tollit rationem formalem peccati, sed potius per accidens se habet ad illam; sicut verbi gratia, esse dexterum in pariete, aut esse visum per accidens se habent ad destruendam, & mutandam rationem formalem albedinis existentis intrinsece in pariete: ex eo quod esse dexterum vel esse visum sunt denominationes extrinsecæ in pariete, vbi est intrinseca ratio albedinis, sed homo peccator, qui nunc est, solum addit supra hominem peccatorem existentem in pura natura ordinationem illam extrinsecam Dei per actum ordinantem illum ad beatitudinem, propter quam ordinationem dicitur elevatus homo ad ordinem gratiæ, & finis supernaturalis per auxilia diuina prouidentia præparata, ratione cuius habet debitum habendi gratiam habitualem; quia adiutus est iuvamine supernaturali auxiliorum Dei: ergo peccatum mortale est eiusdem rationis nunc in homine peccatore quoad intrinsecam rationem, & formalitatem eius, præcipue, quia homicidium, furtum, & alia id genus peccata adæquate prohibentur lege naturali; vnde lex Decalogi formaliter est lex naturalis, & sic naturaliter prohibet omnia illa peccata, & ratio est quia illa adæquate quoad essentiam, & prædicata essentialia formalissime, & immediate opponuntur naturali conscientiæ, lumini rationis, & rectitudini naturali: ergo euidenter sequitur formalissime adæquate, & essentialiter nihil includere supernaturale, neque respicere immediate aliquid supernaturale, sed potius adæquate, & totaliter consistere in sola dissonantia, aut priuatione rectitudinis naturalis: ergo eiusdem speciei intrinsece, & formalissime esset peccatum in pura natura, ac est nunc in statu elevationis; & ratio est manifesta, tum quia si includeret aliquid supernaturale non prohiberetur adæquate & totaliter lege naturali; quia naturale nec prohibitiue, nec directiue, aut præceptiue attingit aliquid supernaturale, quia supernaturale est supra omnia principia intrinseca naturalia; tum etiam, quia ad peccatum prohibitiue contentum in Decalogo, faciendum secundum omnem grauitatem illius essentialem sola lux naturalis, & vires naturales sufficiunt.

Vnde Ethnici cui nulla illuminatione supernaturali illuminati fuerunt ducti tamen lumine naturali ipsaque cognoscentes furtum, & alia id genus peccata, ipsaque facientes, operique, aut exequutioni mandantes, & vsque ad mortem perseuerantes in peccatis, essentiali pœna damni æqualiter puniuntur cum catholicis notitiam habentibus de rebus supernaturalibus; sed pœna damni, quæ consistit in carentia visionis, & amoris supernaturalis correspondet essentiæ peccati adæquate: ergo essentialiter, & adæquate, seu totaliter peccatum commissum est ab illis Ethnicis & in hoc æqualiter se habuerunt cum catholicis; quia alias essentialis pœna non correspondaret æqualiter catholicis, & Ethnicis, quia inæquali culpæ non potest correspondere æqualis pœna; quia iam iudex iniuste procederet; vnde Ethnicos vltra condignum puniret; sed non iniuste procedit Deus puniendo æquali essentiali pœna, sed iustissime: ergo euidenter sequitur æqualem quoad essentiam culpam commisisse Ethnicum, & catholicum; & nihilominus Ethnicus nullam notitiam habebat priuationis gratiæ: ergo manifeste sequitur, priuationem gratiæ non ingredi essentiam peccati; quia si ingrederetur non imputaretur tota grauitas essentialis Ethnico; quia id solum imputatur ad pœnam, quod voluntarie committitur, & id voluntarie committitur, quod cognoscitur, quia voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione: atqui Ethnici non cognoscebant priuationem gratiæ supernaturalis, eo quod gratiam ipsam non cognoscebant, neque in notitiam gratiæ supernaturalis venerant: ergo peccatum commissum quoad priuationem gratiæ erat illis inuoluntarium, & non liberum, ac proinde quoad illam rationem non deberet imputari illis ad pœnam, vnde si priuatio gratiæ est pars essentialis, seu inadæquatum essentiale constitutiuum peccati, inadæquate tantum debet peccatum illis imputari ad pœnam, ac per consequens non deberet pœna adæquata essentialis peccati, quæ infligitur catholicis, illis infligi; sed secundum iustissimum iudicium Dei adæquata essentialis pœna infligitur vtrisque: ergo euidenter sequitur in culpa fuisse essentialiter æquales, ita vt vtriusque æqualiter fuerit adæquata essentia peccati voluntarie commissa, ac proinde æqualiter essentialiter cognita quoad essentiam; sed non fuit æqualis culpa tam in cognitione, quam in voluntaria commissione secundum priuationem gratiæ supernaturalis: ergo patet, & manifeste sequitur, priuationem gratiæ non ingredi constitutionem essentialem peccati, sed potius sine priuatione tali adæquate consistere essentialiter peccati malitiam.

Quod autem æqualis pœna essentialis tam 203
catholico, quam Ethnico, imo quam paruulo peccato solum originali infecto infligatur, manifeste patet, quia pœna damni essentialis, & correspondens essentiæ peccati nihil aliud est, (vt inquit Diuus Thomas *quæstione octogesimaseptima, articulo quarto, in prima secundæ*, & quod caput est, ita à tota Ecclesia, tanquam dogma fidei admittitur) quam totalis & adæquata carentia beatitudinis supernaturalis; itaque omnes damnati totaliter, & adæquate carent in facto esse beatitudine supernaturali, & ipsa adæquate, ac totaliter priuantur; sed in priuatione adæquata, & totali in facto esse non datur magis, & minus; vnde vnus mortuus non est magis mortuus, quam alius, quia mors est priuatio totalis adæquata in facto esse vitæ; nam priuatio totalis, & adæquata excludit quidquid est formæ oppositæ: sed in tali exclusione non potest dari magis & minus; quia illa exclusio est omnis exclusio; in omni enim, quod includit, quidquid est illius generis, non datur magis, nec minus: ergo in priuatione totali, & adæquata quæ est omnis exclusio formæ non datur magis, & minus: sed pœna damni in quocunque damnato est omnis exclusio totalis, & adæquate beatitudinis: ergo in pœna damni respectu omnium non datur magis, ac minus, ac proinde omnes damnati tam Ethnici quam catholici sunt æquales in pœna essentiali correspondenti essentiæ culpæ; & sic omnes erunt æqua-

les in essentia culpæ, licet non sint æquales in aliis accidentibus culpæ, quibus correspondet pœna sensus; ratione cuius magis pœnæ sensus infligitur Catholico, quam Ethnico ratione voluntariæ amissionis gratiæ, quæ non constituit essentialiter culpam, sed accidentaliter.

Minor liquet, quia homo in pura natura non esset eleuatus ad ordinem supernaturalem gratiæ, vt ex ipso nomine puræ naturæ constat, ac proinde non haberet debitum, seu obligationem habendi gratiam habitualem; vnde carentia illa gratiæ, quam haberet, non esset per modum priuationis, neque carentia debitæ formæ: sicut carentia, quæ datur nunc in homine viatore videndi Deum, non est per modum priuationis, sed negationis proximè, ac formaliter, vnde nullo modo esset ei peccaminosa, nec deberet imputari ei ad culpam; vnde peccatum habituale mortale minime includeret essentialiter in pura natura priuationem gratiæ formaliter, in quo nulla dubitatio potest reperiri, ac proinde neque nunc debet includere formaliter, & essentialiter illam, quia nunc peccatum commissum; & tunc perpetratum quoad prædicata intrinseca, & essentialia essent eiusdem speciei: ergo nihil physicum includit peccatum essentialiter, vnde non erit physica mutatio in peccatore necessaria ad destructionem peccati habitualis.

204 Quod amplius vrgetur in eo casu, in quo homo haberet gratiam habitualem cum peccat supponendo id, quod materia de peccatis *disp. 1. q. 6.* late probauimus, posse videlicet Deum conseruare gratiam non obstante peccato mortali, qui casus maxime extrinsecus est ad præsentem quæstionem, ac proinde ad intelligentiam formalissimam huius quæstionis sine inconuenienti potest supponi: ex hoc enim supposito certissime conuincitur maculam relictam ex peccato actuali non includere physicam priuationem gratiæ, quomodo ergo forma & priuatio eiusdem possent esse simul, adhuc diuinitus in eodem subiecto; vnde non est necessaria infusio gratiæ habitualis diuinitus ad expulsionem peccati; nam in dicto casu, in quo nollet Deus priuare habitu gratiæ hominem actu peccantem per eandem gratiam ibi conseruatam sine noua intrinseca mutatione posset peccatum remittere, vel immediate post cessationem ab actuali peccato, vel post aliquod tempus ab ipso Deo præscriptum; nam si Deus pro tempore, quo peccatum committitur, desiuisset conseruare habitum gratiæ postea infundendo eundem habitum sine vllo actu peccatoris, vel immediate post actum peccatum, vel denique post aliquod tempus Dei arbitrio præscribendum, posset ipse illud peccatum expellere: ergo idem potest facere per eundem habitum conseruatum; quia non est minus dignus, & potens habitus hic conseruatus, quam de nouo infusus ad remissionem peccati.

205 Dices verum esse quod mutatio physica non sit necessaria ex eo quod peccatum includat priuationem gratiæ, sed solum ex eo capite vt tale peccatum constituatur in statu, in quo remissibile sit; nam peccatum quandiu est voluntarium est irremissibile, & ideo fieri non potest, vt actuale peccatum quandiu durat, remittatur; postquam autem peccatum commissum transiit, semper manet voluntarium, quandiu homo, qui illud commisit, voluntatem circa illud non mutat per retractationem; non potest autem voluntatem suam retractare nisi per mutationem physicam actus voluntatis à se procedentis, & ideo peccatum in eo statu permanens semper est irremissibile: ecce solutio tutissima aduersariorum & vt ipsi aiunt suæ fœlicitatis palladium.

Sed contra, & subito ruit suo ipso pondere huius solutionis perfugium; quia ex hac responsione sequitur euidenter non posse remitti peccatum adhuc diuinitus sine actu peccatoris, etiã per infusionem habitualis gratiæ sanctificantis; quod est aperte contra ipsos aduersarios; nam Pater Vazquez asserit *1.2. q. 113. dis. 207. cap. 3.* imo data opera probat his verbis; [sola infusione gratiæ habitualis sine alia dispositione, & actu remitti posse à Deo peccatum mortale, quod probabilior opinio fert,] & paulo post immediate sic ait: [si recte expendantur ea, quæ *disputatione 202. 203. 204.* à nobis dicta sunt, necessario videtur dicendum, posse Deum sola infusione gratiæ habitualis, si vellet eam infundere peccatori, absque vlla dispositione actus, videlicet remittere totam peccati maculam;] quod latissime probat *toto illo capite 3. capite vero 2. antecedenti*, hæc profert: [Cum duplex sit à nobis assignata forma, per quam homo possit fieri vere iustus, & sanctus coram Deo, nempe habitus gratiæ, & charitatis, & actus dilectionis, consequenter videtur dicendum, posse omnem maculam peccati actionis deleri, aut solo habitu gratiæ infusæ, aut sola dilectione Dei;] sic ille. 206

Quod autem non possit remitti peccatum, *supposita* illa solutione per solam infusionem gratiæ habitualis sine actu peccatoris, sic patet, quia per vos ad delendum peccatum est necessarium per voluntarium oppositum actus retractare voluntarium peccati; atqui voluntarium vt patet ex eius definitione ab aduersariis tradita, & in omni schola recepta, est à principio intrinseco cum cognitione; id est debet procedere ab ipso respectu cuius voluntarium est, infusio autem gratiæ habitualis non est à peccatore tanquam à principio intrinseco producente, & minus est actus ipsius peccatoris; sed tantum est habitus in illo receptus, & à solo Deo actiue infusus: ergo infusio gratiæ habitualis non est voluntaria, & multo minus voluntaria per modum actus, præsertim, quia gratia potest infundi in homine dormiente: ergo illa non est retractatio voluntaria peccati, ac per consequens non sufficit, vt peccatum constituatur in esse remissibilis, donec adueniat actus, qui est proprie, & perfecte voluntarius retractans ipsum peccatum commissum.

Dices, infusionem gratiæ non esse voluntariam formaliter, esse tamen voluntariam eminenter.

Sed contra est, quia ea quæ opponuntur in ratione formali requisita ad aliquod esse, non possunt ita se habere, vt vnum contineat eminenter alterum: sed infusio gratiæ opponitur ex diametro & directe rationi formali voluntarij: ergo infusio gratiæ non continet eminenter rationem voluntarij, vt voluntarij. Maior est euidens in omni genere oppositorum, vna enim relatio creata v.g. Paternitatis, quia relatiue opponitur filiationi non potest continere eminenter filiationem, & quia lux opponitur priuatiue tenebris, & calor est contrarie oppositus frigiditati, neque lux continet eminenter tenebras, neque calor frigiditatem, sicut propter eandem rationem curuitas non potest continere eminenter rectitudinem, & ratio à priori est, quia vnum oppositum est destruc- 207

tiuum

ctiuum alterius, & expellit ab eodē subiecto illud; arqui id, quod continet eminenter aliud non solum non destruit id, quod eminenter continet, sed potius producit illud, tribuendo illi proprium esse: ergo idem non potest opponi alteri directe, & continere ipsum eminenter directe; consequentia est manifesta, quia idem non potest dare esse & & destruere esse; sed si contineret eminenter, & directe opponeretur illi, posset dare esse & destruere esse simul: ergo idem non potest alteri opponi directe, & continere eminenter ipsum, cui directe opponitur.

208 Minor præcipua sic probatur; quia procedere ab extrinseco necessario, & procedere ab intrinseco necessario dicunt oppositionem inter se; vnde actus vitalis, & non vitalis opponuntur; quia actus vitalis procedit ab intrinseco necessario, & actus non vitalis ab extrinseco necessario, & ratio est, quia intrinsecum, & extrinsecum ita se habent, vt extrinsecum dicat negationem intrinseci; vnde albedo non potest simul intrinsece, & extrinsece constituere idem subiectum album, ac per consequens non potest esse forma intrinseca; & exttinseca eiusdem, vt videre est in visione, quæ cum possit esse forma intrinseca, & extrinseca, non potest esse talis respectu eiusdem simul; & sic potentiam visuam intrinsecè constituit videntem; extrinsece autem obiectum visum; atqui voluntarium petit necessario, & ex natura sua procedere ab intrinseco & infusio gratiæ habitualis, quia supernaturalis habitus primus in ordine supernaturali, tanquam supernaturalis essentia; ac prima radix omnium operationum, & proprietatum supernaturalium petit non procedere ab intrinseco à subiecto, in quo est, sed solum extrinsece à Deo; tanquam à causa principali supernaturali infundente illam: ergo voluntarium, & gratiæ infusio dicunt oppositionem inter se.

Dices, quod licet tunc voluntas non retractet peccatum transactum, neque se mutet circa obiecta præterita, nihilominus Deus per habitus ipsos eam vnit obiectis à quibus antea auersa erat & auertit ab his, ad quæ erat conuersa, & ita vicem actus supplet, licet nec formaliter, neque eminenter contineat rationem voluntarietatis quæ est in actu.

209 Sed contra; quia si peccatum prius commissum semper manet voluntarium, etiam si actu præcesserit per solam infusionem habituum, non poterit fieri inuoluntarium aut magis non voluntarium, quam antea erat, cum infusio habitus neque formaliter, neque eminenter sit voluntaria: ergo si propter rationem voluntarij erat irremissibile, etiam per infusionem habituum remitti non poterit sine actu: consequentia clara est, & probatur antecedens; quia ipsa infusio habitus non est voluntaria, quia fit sine actu, & sine consensu recipientis, vt supponitur: ergo per illam præcise expectata non potest mutari voluntas, à priori voluntario, in quo perseuerabat; quia voluntarium non tollitur per mutationem nisi illa voluntaria sit eo vel maxime; quod illa mutatio per habitus contraria dici non potest priori voluntati, quia illa tantum voluntaria dicitur esse quasi actualis ex vi præteriti actus. Item illa mutatio per habitus tantum est physica, altera conuersio, vel auersio manens ex priori peccato, est moralis; vnde non opponuntur, cum sint diuersorum ordinum absolute, ac simpliciter. Præterea quia illa mutatio per habitus fieri posset etiam in homine actualiter peccante, nulla facta mutatione in ipso voluntario præsentis actus: ergo maiori ratione nulla fiet mutatio in voluntario relicto ex præcedenti actu, ex vi solius infusionis habitus, & mutationis physicæ, quæ per illam fit.

Denique remissio peccati, si fieri posset per so- 210
lam infusionem gratiæ habitualis in essentia animæ, etiam si virtutes non infunderentur potentiis, tunc autem voluntatis conuersio vel auersio à prioribus obiectis non mutaretur etiam physice, quia voluntas non coniungitur obiectis physice, ac permanenter nisi per habitus sibi inhærentes; sola autem gratia infusa in animæ essentia præcise spectata, non est retractatio prioris peccati, cum non sit actio libera, nec voluntaria: ergo vel ad remissionem peccati non est necessaria illa mutatio in ratione voluntarij, vel si est necessaria per aliquem actum proprium eius facienda est, & ita falsa est doctrina ipsorum aduersariorum de possibili remissione per solam infusionem habitus, atque ita nonnulli defensores contrariæ opinionis, vt consequenter loquantur, ab illa doctrina recedunt dicentes non solum non posse peccatum remitti, etiam per habitualem gratiam infusam sine aliquo actu peccatoris, quo formaliter, vel virtualiter peccatum prius commissum detestetur vtique vel per aliquam displicentiam prioris peccati, vel per amorem Dei, vel per voluntatem redeundi in Dei amicitiam, vel acceptandi gratiam eius, si offeratur, vel saltem remissionem eius, vt tollatur voluntarium actuale, quod remanet physice in peccatore.

Sed contra hanc etiam solutionem sic argu- 211
mentor; nam totum fundamentum huius necessitatis est actuale voluntarium, quod manet relictum à præterito actu voluntatis; sed hoc fundamentum est falsum: ergo id, quod in eo fundatur. Minor sic patet; quia vel illud voluntarium, quod actu est relictum ab actu voluntatis præterito, est actu intrinsecum, & intrinseca denominatio physica, vel extrinsecum; & extrinseca denominatio actualis, sed neque potest esse physice actu intrinsecum: ergo non manet voluntarium actu physice. Minor sic patet; quia quando actu non est ratio formalis physica intrinsece, vel extrinsece, non potest dari actu effectus formalis physicus formalis intrinsecus, vel extrinsecus, aut denominatio intrinseca, aut extrinseca actu; sed actu non existit actus voluntatis (qui est ratio formalis illius voluntarietatis, quæ ponitur ab aduersariis) aut extrinsece, aut intrinsece: ergo actu non datur voluntarium extrinsecum physicum, aut intrinsecum, ac proinde actu non dabitur denominatio voluntarij aut extrinseca, aut intrinseca, transacto peccato.

Maior est euidens, tum inductione tum à prio- 212
ri, inductione, quia album, verbi gratia, quod intrinsecum concretum est, seu intrinseca denominatio non potest esse actu, si albedo non sit intrinsece actu in subiecto; item materia prima non potest dici animata actu intrinsece, si anima actu intrinsece non sit in illa, quod etiam patet in concretis extrinsecis; vnde paries non potest dici visus, intellectus, & amatus actu, aut actu dexter, quæ sunt denominationes extrinsecæ, si actu non detur visio extrinsece existens extra parietem, respiciens tamen actu ipsum & sic de cæteris; vnde ex eo solum quod crastina die futura sit visio, vel heri extiterit, si actu non existit, non potest actu denominare parietem, sicut neque dexteritas, quæ heri fuit, & hodie non est, non potest actu denominare dexterum parietem.

Et ratio euidens à priori est, quia effectus formalis constituitur essentialiter à forma, cuius effectus formalis est, quare forma non solum est essentia, sed etiam de essentia effectus formalis; sed res non potest esse actu sine sua essentia actuali; quia definitio essentiæ hæc est, primum, & intimum constitutiuum rei, sine quo nec esse, nec intelligi potest ipsa: ergo effectus formalis non potest esse actu sine actuali forma; ita vt si sit effectus formalis extrinsecus actualis nullo modo sit, neque possit esse sine sua forma extrinseca actuali; & si sit effectus formalis intrinsecus actu non possit esse sine actuali forma intrinseca; vnde corrupta actu forma necesse est vt actu corrumpatur, & non sit id quod constituitur essentialiter per illam, scilicet effectus formalis illius. Minor illa præcipua sic probatur.

213 Quia actus voluntatis actu non est, sed potius corruptus est, & præterijt omnino: ergo actu non est, neque intrinsece, neque extrinsece in voluntate voluntarium physicum, quod est effectus formalis talis actus.

214 De intrinseca existentia patet manifeste ex corruptione, quam ipsi aduersarij supponunt siquidem dicunt manere hoc concretum seu hic effectus formalis, voluntarium nimirum actu relictum ex actu peccaminoso voluntatis omnino destructo, corrupto, & præterito: ergo actu intrinsecè non existit.

215 De extrinseca existentia actuali euidentius patet, quia omnis denominatio physica extrinseca, in aliquo debet esse intrinsecè physice actu, vt patet in visione, quæ si extrinseca est respectu obiecti; intrinseca est respectu potentiæ, quod patebit discurrenti per omnia, quod non contingit in actu voluntatis, qui nullibi intrinsece est, postquam destructus, & corruptus est. Deinde quia cum actus voluntatis sit intrinsece, & ex se essentialiter actus vitalis, & immanens, si actu est intrinsecè, debet esse in principio, & potentia, à qua fluit, & ex illa denominare extrinsece obiectum; atqui actus præteritus non est intrinsece in voluntate: ergo non est extrinsecus respectu alicuius; vnde prior illa denominatio peccati, & macula non manet vere, & proprie physicè voluntaria de præsenti, quandiu per contrarium actum non retractatur, sed solum est verum dicere fuisse voluntariam, non autem esse actu, ac proinde non satis est, vt dicatur de præsenti velle homo, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est principium virtuale voluntarium sine aliquo actuali physico formaliter, in quo virtualiter includatur, virtuale enim in formali continetur; non enim potest calor virtualiter contineri, nisi in pipere formaliter, & actualiter tali, & conclusio non continetur virtualiter, nisi in præmissis actualibus formaliter, neque actus scientificus continetur virtualiter actu, nisi in habitu formaliter actu, & formaliter existente; sic similiter non potest dari actu virtualiter voluntarium physicum, nisi detur actu physicum formale aliquod actu, in quo virtualiter actu contineatur, vt est aliqua consideratio, v. g. vel voluntas actualis, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium.

216 Quod si quis contendat manere voluntarium habitualiter; dico permanentiam habitualem, seclusa omni reali qualitate, seu dispositione, nihil esse, nisi denominationem præteriti voluntarij, & non actualis, quod minime contra nos est.

Vltimo respondent aduersarij, non existere illud voluntarium Physice, sed moraliter, vt est iniuria, & macula. 217

Contra, & reddit totum argumentum meum supra factum, scilicet quod quando aliquod ens morale est, ad hoc, vt destruatur, non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed sufficit mutatio moralis in subiecto in quo destruitur: ergo ad destruendum illud voluntarium quod moraliter tantum manet non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed solum moralis.

Quod amplius explicatur, quia moralis permanentia tantum esse potest secundum quandam imputationem, quæ tantum durat moraliter, vel ratione iniuriæ cui est coniuncta, tanquam accessorium principale, vel propter reatum pœnæ, cui homo manet obnoxius; tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius pœnam remittere, & consequenter non solum non inferre pœnam, sed etiam tollere obligationem illius, tanquam supremus dispensator, & iudex, ideo potest voluntate sua omnino tollere habituale peccatum quacunque ratione expectatum, non exigendo ab homine, actū quo peccatum commissum fiat involuntarium, sed spectando solum, vt iam non sit voluntarium quod per solam cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu posito contrario esse potest. 218

SVBSECTIO II.

Argumentum principale ponitur quo amplius confirmantur dicta.

QVia Deus poterat per potentiam absolutam non eleuare hominem ad ordinem gratiæ per dona supernaturalia diuina prouidentia præparata, sed solum hominem creare in pura natura; atqui in pura natura posset remittere peccatum in tali statu commissum sine mutatione intrinseca physica peccatoris: ergo absolute potest Deus tollere, & destruere peccatum per potentiam suam absolutam sine tali mutatione physica; Maior est certissima, neque à Doctoribus potest in dubium reuocari in casu, de quo loquimur, per absolutam nimirum potentiam Dei; clarius enim est hoc non repugnare, cum Deus absolute loquendo libere conferat huiusmodi dona supernaturalia: vnde sicut libere dedit, potuit non dare, & sicut eleuauit, & ordinauit, potuit non eleuare, & ordinare ad finem supernaturalem omnino indebitum creaturis sic ordinatis, & eleuatis; quia ad tantam liberalitatem nulla necessitate cogitur, qui vt infinitus Deus supra omnem necessitatem, & coactionem existit. 219

Minor illa, in qua est difficultas, sic probatur, quia si esset in illo statu necessaria mutatio intrinseca physica, aut deberet esse per alicuius entitatis supernaturalis infusionem, aut per acquisitionem entitatis naturalis; sed neutra esset necessaria: ergo nulla. Minor quoad supernaturalem entitatem sic probatur; quia Deus est infinite misericors, & potens intra ordinem naturæ sine eo quod consideretur intra ordinem gratiæ: ergo est sufficiens ad vincendum, & destruendum peccatum intra ordinem naturæ; sed si non posset destruere peccatum, nisi infundendo gratiam, & supernaturalem entitatem, non esset sufficiens in ordine naturæ ad delendum peccatum, ac proinde non esset in ordine naturæ infinite misericors, & infinite 220

infinite potens: ergo sine infusione gratiæ, & entitatis supernaturalis potest destruere peccatum. Hæc minor sic probatur; quia malitia peccati simpliciter, & absolute est finita; licet quatenus Dei offensa, & iniuria sit vel infinita secundum quid, vel superioris ordinis ac est iniuria facta creaturæ, sed per vos inter ordinem naturæ sine infusione gratiæ non potest destruere ratione suæ misericordiæ, & potestatis iniuriam illam Deus: ergo misericordia, & potestas diuina intra ordinem naturæ non sunt infinitæ simpliciter, quia quod sua potestate non potest vincere finitum vt sic, non est infinitum simpliciter; quare si vt Deus sua misericordia, & potestate destruat peccatum, est necesse vt confugiat ad infusionem gratiæ & ordinem supernaturalem, signum evidens est, vt author est naturæ, non habere infinitam potentiam, & misericordiam, quibus peccati maliciam simpliciter finitam destruat, imo deberet dici consequenter maiorem esse peccati maliciam quam misericordiam, & potentiam Dei, secundum quod est auctor naturæ, siquidem tota misericordia; & potentia Dei non potest delere peccatum, & destruere eius maliciam: sed hæc non possunt dici vllo modo: ergo dicendum est posse Deum vt auctor naturæ est delere peccatum, ac proinde posse destruere illud sine infusione gratiæ, & entitatis supernaturalis, quæ solum oriuntur à Deo, vt authore supernaturali.

221 Vrgetur; quia si stando intra limites status puræ naturæ non posset deleri peccatum, sed esset necessarium donum supernaturale, non posset tunc homo lumine naturæ ductus sperare, & petere à Deo remissionem suorum peccatorum, sed omnino illi desperandum esset; tunc enim de Deo ea tantum cognosceret homo; quæ lumine naturæ duntaxat de illo sciri possunt: at lumine naturæ donum supernaturale cognosci nequit: ergo neque remissio peccatorum, siquidem hæc per illud tantum fieri potest: ergo cognosceret positive tunc, impossibilem esse talem remissionem, stando intra limites illius status; ac proinde non posset illam sperare, & petere à Deo, sed potius deberet desperare, quod dici nequit.

222 Vnde etiam deberet iudicare lumine naturæ, maiorem esse malitiam peccati, quam misericordiam, & efficaciam Dei, siquidem tota efficacia, & misericordia sua non esset sufficiens ad remittendum peccatum; ad delendum, & destruendum ipsum.

223 Præterea eo casu etiam cognosceret homo minus potentem misericordem, & clementem esse Deum circa remissionem peccati & iniuriæ contra se factæ, quam esset ipse homo, cum hic in se experiretur, possibile sibi esse remittere inimico iniuriam sibi irrogatam ab illo interdumque imo sæpissime illam remittere; Deo autem esse omnino impossibile considerato vt auctori naturæ, ac proinde ipsum Deum nunquam illam remissurum, atque ex hoc ipso, quod in se homo experiretur, constaret cogniturum, tunc idem posse Deum, tunc enim sciret homo, non solum honestum esse, sed miris laudibus, & encomiis celebrandum sibi irrogatam iniuriam remittere; vt his non dicam aureis, sed gemmeis verbis eloquentia plenis docuit Cicero, dum alloqueretur Iulium Cæsarem in Marcum Marcellum benigne se habentem, ipsique parcentem post bellum civile: [intellectum est enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulo ante omnibus, cum Marum Marcellum Senatui populoque Romano, & Reipublicæ concessisti commemoratis præsertim etiam offensionibus, te auctoritatem huius ordinis, dignitatēque Reipublicæ tuis vel doloribus, vel suspicionibus anteferre; nullius tantum flumen ingenij, nulla dicendi, aut scribendi tanta vis, tantaque copia, quæ non dicā exornare, sed enarrare Cai Cæsar res tuas gestas possit, tamen hoc affirmo, & hoc pace dicam tua, nullam in his esse laudem ampliorem, quam eam quam hodierno die consequutus es soleo sæpe ante oculos ponere idque libenter crebris vsurpare sermonibus, omneis nostrorum Imperatorum, omneis exteratum gentium, potentissimorumque populorum, omneis Regum clarissimorum res gestas cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec varietate regionum, nec celeritate conficiendi nec dissimilitudine bellorum posse conferri; nec vero disiunctissimas terras citius cuiusquam passibus potuisse peragrari, quam tuis non dicam curtibus, sed victoriis illustratæ sunt, quæ quidem ego, nisi ita esse magna esse fatear, vt ea vix cuiusquam mens, aut cogitatio capere posset, amens sim. Sed tamen sunt alia maiora; nam bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahere ducibus, communicare cum militibus, ne propriæ sint Imperatorum & certe in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia sociorum classes, commeatus multum iuvant, maximam vero partem quasi suo iure fortuna sibi vendicat; at vero huius gloriæ Cai Cæsar, quam ex paulo ante adeptus, socium habes neminem; totum hoc quantumcunque est, quod certe maximum est, totum inquam est tuum, nihil sibi ex ista laude Centurio, nihil Cohors, nihil Turma decerpit; quin etiam illa ipsa rerum humanarum Domina fortuna in istius societatem gloriæ se non offert, tibi cedit, tuam esse totam, & propriam fatetur, domuisti gentes immanitate barbaras, multitudine innumerabileis, locis infinitas, omni copiarum genere abundanteis: sed tamen ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem, vt vinci possent, habebant; nulla est enim tanta vis, tanta copia, quæ ferro, ac viribus debilitari, frangique non possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem hæc qui faciat, non ego eum cum summis viris comparo sed simillimum Deo iudico, hæc enim res vnius est propria Cai Cæsaris, cæteræ Duce te gestæ, magnæ illæ quidem, sed tamen multo, magnoque comitatu, huius autem rei tu idem es, & Dux, & comes, quæ quidem tanta est, vt trophæis monumentisque tuis nonnulla vnquam allatura sit finem ætas, nihil est enim opera, aut manu factum, quod aliquando non conficiat, & consumat vetustas, at vero hæc tua iustitia, & animi floresceat quotidie magis, ita vt quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus. Et cæteros quidem omneis victores bellorum ciuilium iam ante æquitate, & misericordia viceras, hodierno vero die teipsum vicisti. Vereor vt hoc, quod dicam proinde intelligi possit auditu, atque ego ipse cogitans sentio, ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adepta victis remisisti, nam cum ipsius victoriæ conditione iure omnes victi occidissemus, clementiæ tuæ iudicio conservati sumus; Recte igitur vnus inuictus es à quo etiam ipsius victoriæ conditio, visque devicta est.

224 Item sciret homo omne honestum de se nullam inuoluens imperfectionem; multo melius esse in Deo, quam in hominibus: ergo ad minus sciret, non esse alienum à Deo, posse remittere, si vellet iniuriam contra se factam: ergo sciret esse possibilem talem remissionem, & tamen tunc id non cognosceret per ordinem ad aliquod donum supernaturale, nec talis doni cognitio esset medium assentiendi, cui propositioni possibile est Deo remittere peccata mea: ergo præberet assensum illi propter medium cognitum lumine naturæ; hoc nullum aliud esse posset, nisi quod Deus haberet sufficientem misericordiam qua per condonationem peccata remitteret, vt quilibet homo potest iniuriam sibi irrogatam condonare, per hanc igitur tunc Deus illam remitteret.

225 Confirmatur; posse Deum peccata remittere scitur & cognoscitur euidenter lumine naturæ, atque in hanc notitiam deuenere omnes Ethnici Philosophi Dei potentiam, clementiam, & misericordiam infinitam enucleando penetrantes, vt patet ex illa Aristotelis exclamatione, iamiam animam efflantis, ac moribundi, Deum amice ac suauiter alloquentis [causa causarum miserere mei,] imo omnes mortales, qui à primo limine cognitionis Deum salutarunt hoc, ita esse putauerunt; quare preces ad illum pro remissione peccatorum fundere, sacrificia offerre, & holocausta comburere hortabantur, vt constat ex tota antiquitate, vt videre est in Augustino Euguuino, Chichermano *de funeribus Romanor.* & manifeste etiam liquet ex Alcorano Mahumetanorum, vbi instituuntur ceremoniæ, orationes, & preces, quas *Zambras* vocant, ad impetrandam à Deo remissionem peccatorum omnium.

226 Quod in hunc modum demonstratur; quia in nobis est perfectio posse remittere offensam, non quidem supernaturalis, sed naturalis, quam nobis inesse lumine naturæ cognoscimus, & manifesto experimento quotidie notamus; atqui hæc perfectio non est à nobis ipsis, & imparticipata; quia omne quod in creatura est participatum, & creatum est, sicut & ipsa creatura; accessorium enim sequitur principale: ergo participata à Deo, ac proinde est in Deo cognoscibilis lumine naturæ; siquidem ex perfectionibus, quas in nobis cognoscimus, procedimus ad cognoscendas alias, & colligendas similes in Deo seclusis imperfectionibus. inuisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, virtus, & diuinitas, v. g. ex misericordia nostra potentia, sanctitate, scientia, & bonitate nostra colligimus esse in Deo scientiam, sanctitatem, iustitiam, misericordiam, & potentiam, defæcatis ac depuratis imperfectionibus, quibus istæ virtutes creatæ admiscentur; atqui totum hoc non possumus scire, stando intra limites naturæ per medium supernaturale, quia tale medium intra naturæ cancellos minime continetur: ergo per naturale medium, quo conuincamur ad assentiendum possibilem esse in Deo modum naturalem ad remittenda peccata; qui alius esse nequit, stando intra limites naturæ, præter dictam condonationem iuxta dicta supra.

227 Tandem, quia si tunc homo sciret, remissionem peccatorum esse Deo, vt auctori naturali impossibilem, ingens ianua patefieret, aditusque reseraretur amplissimus, ad hoc vt cultus & obsequium Dei negligeretur ab hominibus vniuersis, post primum commissum, & perpetratum peccatum, neque amplius curarent homines de virtute cum iam illis impossibilis esset consequutio beatitudinis, quæ solum dignum præmium est illius; neque Deum amarent, nisi propter hæc temporalia.

Vt hæc omnia vitent aduersarij respondent, 228
reuelaturum Deum se per media supernaturalia remissurum peccatum.

Contra; quia iam hoc est exire ab statu puræ 229
naturæ, & fines naturales perfilire, & confugere, aut transgredi ad ordinem supernaturalem: ergo si Deus nollet à tali statu exire, omnia illa sequerentur absurda contra Deum auctorem naturalem, neque vitari possent ab ipso operante, solum vt auctore naturæ, quod dici non potest, quia potentior est in quocunque ordine Deus, quam malitia peccati, neque in vllo ordine potest misericordia infinita Dei vinci, aut eminentissima, & perfectissima liberalitas, & clementia à grauitate peccati finita simpliciter superari, quod contingeret, si Deus intra ordinem naturæ nullo modo posset condonare peccatum, & remittere sibi irrogatam iniuriam quantumvis grauem.

Ais probare hæc omnia, lumine naturæ co- 230
gnosci Deum posse remittere peccata non vero inde posse inferri, ipsum posse ea remittere in statu puræ naturæ per solam condonationem, cum bene possit cognosci aliquid lumine naturæ quoad an est, & ignorari illud quoad quid est.

Sed contra; quia licet hoc ita sit, tamen cum 231
aliquid lumine naturæ, vt possibile cognoscitur quoad an est, necesse est vt euidenter soluatur omne argumentum probans, reduci non posse ad actum, & exequutionem, illud an est; stando intra limites naturæ, alias si nullo modo reduci potest, sed potius implicat, stando intra limites talis status, implicabit etiam sine dubio intra eundem statum, ipsum quoad an est, & ita neque quoad an est poterit cognosci vere illud quoad an est esse possibile, stando intra illum statum.

Vt euidenter patet in euidenti, & certa co- 232
gnitione Trinitatis, quia enim nullus modus potest dari, per quem stando intra limites puræ naturæ reduci possit in actum cognitio euidens, & certa sacrosanctæ Trinitatis, ideo non solum est impossibilis quoad quid est, stando intra limites naturæ, sed etiam quoad an est, sic enim lumine naturæ non potest cognosci mysterium Trinitatis, neque attingere possumus certe, & euidenter cognitionem certam, & euidentem illius mysterij esse possibilem quoad an est; atque ita nullo alio medio probatur, illam esse impossibilem, etiam quoad an est in pura natura, nisi quia in illa non est possibilis modus, quo fiat, exequutioni mandetur, & in actum reducatur: ergo similiter in proposito.

Aliter respondent aduersarij, adducentes im- 233
plicationem, quæ reperitur in remissione peccati sine infusione entitatis supernaturalis, quæ implicatio se habet ex parte effectus, qui non videtur factibilis sine forma positiua gratiæ, quia auersio, quæ est in peccato tolli non potest nisi per conuersionem.

Sed contra, quia ratio huius responsionis so- 234
lum videtur conuincere perfectam peccati remissionem quoad omnia damna, quæ nunc infert in hoc statu gratiæ, non posse fieri sine physica mutatione peccatoris per infusionem gratiæ, quod verissimum est, talis enim homo primum se pec-

cardo vera, & supernaturali conversione ad Deum; vnde donec illam obtineat, non liberatur omnino ab omni damno quod peccatum intulit; non potest autem iterum conversionem illam supernaturalem comparare sine mutatione physica; non tamen videtur probare ratio illa de remissione quoad formalissimam rationem peccati provt esset in statu puræ naturæ; quæ tamen sufficeret vt homo iam non esset in peccato, neque inimicus Deo, nam ad hoc non videtur necessarium, vt qui per peccatum fuit aversus, conversus fiat iterum supernaturaliter, sed satis est vt fiat non aversus; potest autem fieri non aversus, etiam si non fiat conversus; sicut potest esse non inimicus, etiam si non fiat amicus; nam formaliter, & præcise loquendo destructio formæ non semper requirit causam formalem contrariam, sed tantum carentiam talis formæ.

235 Quia vero in forma priuativa videri hoc potest difficile; ideo de aversione intelligi posse dicitur per modum formæ contrariæ; per peccatum enim fit homo aversus quasi contrarie; quia voluntate sua se avertit, idest privat debita conversione in Deum, & ideo manet odiosus Deo, & inuisus ipsi, & quandiu hæc aversio sub hac ratione durat, non tollitur nunc peccatum; fieri autem potest vt absque conversione positive opposita tollatur illa aversio, vt moraliter contraria est conversioni, vel in ratione puræ negationis moraliter, vt si Deus remittat homini priorem offensionem, simulque tollat ab illo debitum habendi talem conversionem, reducendo illum ad statum puræ naturæ, vt est casus, de quo loquimur in hoc secundo argumento. Vel etiam relicto, & permanente hoc debito, & ordine ad finem supernaturalem, potest contingere, & fieri, vt maneat illa carentia conuersionis in ratione puræ priuationis physicè, & non in ratione moralis aversionis; hæc enim includit rationem iniuriæ, quæ per remissionem offensæ tollitur, & ea sublata non manet fundamentum inimicitiæ, neque obiectum illud manet ex se odiosum, vel inviſum, etiamsi non maneat gratum, vel amicum.

236 Quod manifestatur clarissimo exemplo humano; quia hoc modo potest vnus homo remittere offensam alteri, etiam si illum non recipiat in amicitiam suam, vel bonum aliquod ei communicet; nam licet in hoc efficacior sit voluntas diuina, quam humana, tamen non cogitur Deus aut necessitatur omnem suam efficaciam exercere, sed potest id præcise, ac formaliter velle quod ad remissionem iniuriæ, & ad inimicitiam tollendam necessarium est; nihilque amplius volendo: ergo potest velle tantum remittere culpam, & destruere peccatum; nam carentia mali quoddam bonum est, quod potest esse obiectum diuini amoris.

237 Eadem illa præcipua & principalis minor quoad acquisitionem entitatis naturalis, seu quoad actum naturalem est certissima, vt patet in statu elevationis ad gratiam, in quo nullus actus naturalis requiritur ad remissionem peccati: ergo neque tunc in statu puræ naturæ esset omnino necessarius talis actus; quod efficaciter ratione generali sic demonstratur, quia omnis actus, qui requiri potest ab homine ad remissionem peccati, nunquam est per modum formæ expellentis peccatum; nam si contritio à charitate elicita, quæ actus supernaturalis charitatis perfectissimus est, non est forma remittens peccatum, sed solum conditio, vt Concilium Trident. definit, quanto minus poterit esse actus naturalis forma expellens peccatum: ergo solum potest concurrere, vel per modum materialis dispositionis, vel per modum aliqualis recompensationis, seu satisfactionis ex parte hominis; vel per modum conditionis necessariæ ex Dei institutione; at vero in nullo istorum modorum tanta necessitas reperitur, vt oppositum repugnet simpliciter, vel contradictionem involvat: ergo. Probatur minor, quia dispositio subiecti nunquam est ita necessaria, quin possit Deus sine illa formam inducere, vt supra etiam visum est.

Similiter facile posset Deus omnem satisfa- 238
ciendi obligationem remittere, vel conditionem non exigere; quia licet secundum modum connaturalem merito exigatur, vt moralis remissio in persona ratione vtente morali modo fiat; nihilominus cum illa conditio, vel non sit causa propria remissionis peccati, vel ad summum tantum sit disponens, & præparans subiectum ad illud sine illa sufficiet omnipotens voluntas Dei ad faciendum remissionis effectum sine tali conditione, seu mutatione.

Deinde, quia cum in statu puræ naturæ solum 239
posset exigi actus naturalis mere, & iste non habeat efficaciam vllam ad remissionem peccati propter improportionem illius respectu huius ad summum acceptaret Deus illum ex mera liberalitate: ergo etiam posset liberalitatem augere, concedendo remissionem sine tali actu; nam remissio semper est aliquid distinctum à mutatione illa physica, quam actus facit in homine, & est ita sparabilis ab illo vt stante tota illa physica mutatione; nulla remissio fiat: ergo è converso esset tunc ita separabilis remissio peccati à mutatione physica per actum, vt licet hæc non præcederet, posset illa concedi; quid enim potest ita limitare Dei liberalitatem vt sine illa prævia conditione possit hoc beneficium facere; cum in re sit distinctio, & nulla connexio essentialis appareat.

Vltimo vrgetur, quia Deus sine actu bono pec- 240
catoris præuio compatitur, vt ita dicam miseriæ peccatoris, & miseretur illius, & ideo vocat illum per auxilia congrua, vt convertatur ad ipsum & aliquando non solum nullo prævio bono actu, sed potius dum peccator maiora operatur scelera, & peccata, quibus magis, ac magis divinam misericordiam irritat, miseretur Deus peccatoris, & convertit ipsum propter suam misericordiam, vt colligunt multi Doctores ex Evangelio ex illis verbis, blasphemabant eum, contigisse bono latroni in cruce pendenti; quod certum est in conuersione D. Pauli qui adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini furoreque correptus adversus Christum ab ipso conversus est: ergo potest augere misericordiam, & sine aliquo actu remittere peccatum, cum infinita misericordia gaudeat, quæ nullis terminis limitatur, aut circunscribitur.

Mirabili comparatione inter omnipotentiam ad creandum, & misericordiam ad condonandum peccatum, probatur hæc veritas.

Sed concedamus nullo modo dari in creatura 241
huiusmodi misericordiæ genus (quod solum cæcutientes, & lippi negabunt, cum frequentissime ipsum oculis vsurpemus, quod clarissime experien

perientia manifestat) certe poterit dari in Deo, & patet breuiter, quia si Deus ex eo quod habet infinitam potentiam potest ex nihilo physico, vt ita dicam, nulla præsupposita materia, neque materiali dispositione ex parte creaturæ, eruere illam ad esse Angeli, & creare animum rationalem: ergo similiter propter infinitam misericordiam, & potentiam, quam Deus habet poterit ex nihilo morali peccati (de quo dixit Ioan. Euangelista, sine ipso factum est nihil, ideſt peccatum, vt ait Augustinus) & nulla præsupposita materia, seu motiuo ex parte hominis misericordiæ, & dispositione mouente Deum ad exercitium misericordiæ, vti est actus contritionis, & retractationis, sed solummodo motus Deus infinita sua clementia, & liberalitate, allectusque motiuo ostendendi infinitos suæ magnificentiæ thesauros, eruereque ad esse non peccatoris, & creare ipsum quasi moraliter, faciendo illum non inimicum, & odio dignum, ita vt non solum misereatur peccatoris, ac compatiatur, vt sic dicam de miseria illius, sed etiam remittat omnem peccati maculam, & iniuriam sibi factam, & contra se commissam, in quo nulla difficultas, attenta, & ponderata æqua rationis lance profundissima diuinæ misericordiæ & magnificentiæ abissu, poterit reperiri.

242 Exemplo humano manifestatur aperte; nam sæpe contingit, vt ex eo solum quod vnus homo videat miseriam alterius nullo præuio actu ipsius pauperis, compatiatur miseriæ illius, & ex compassione ita efficaciter misereatur, vt non solum remittat iniuriam sibi factam, sed & debitum contractum ex mutuo, siue ex emptione, & venditione, siue tandem ex quocunque contractu causatum in indigente, seu paupere illo: sed hoc totum maxima perfectio clementiæ, misericordiæ, & liberalitatis est, & tanto magis crescit liberalitatis splendor in miserente, quanto minus inuenit ex parte pauperis operi mandatum ab eodem, quo moueret ipsum miserentem: ergo perfectius poterit dari hoc genus misericordiæ in Deo, quo non solum sine actu peccatoris misereatur Deus, compatiaturque, vt ita dicam, de miseria pauperis ob suam misericordiam, & liberalitatem; sed vlterius progrediatur ostendendo magis, ac magis infinitam excellentiam & virtutem suæ misericordiæ, augendoque liberalitatem remittat peccatum, destruatque miseriam illius peccatoris, ac funditus extinguat debitum ratione peccati contractum, nullo prævio actu ex parte peccatoris; & ratio est, quam supra insinuaui quod omnis perfectio, quæ datur in creatura, cum sit participata à Deo, est in ipso Deo perfectiori, & eminentiori modo, ablatisque omnibus imperfectionibus, reperitur in ipso: ergo si est perfectio huiusmodi misericordiæ exercitium, vbi remittitur iniuria & debitum nullo præuio actu ex parte debitoris, vt sine dubio, & sine controuersia est, sine dubio, aut tergiuersatione dabitur in Deo perfectiori modo, ablatis imperfectionibus.

SVBSECTIO XII.

Tertium argumentum principale ponitur.

243 Sic argumentor, & confirmo amplius, id quod dictum est: Quia vt bene notat P. Suar. tota ratio excogitandi tantam necessitatem huiusmodi actus retractantis peccatum præteritum supponit falsum fundamentum, nimirum peccatum semel commissum esse irremissibile, donec sit aliquomodo ab homine retractatum, nam homo non facit illud remissibile per suum actum, sed ipsum natura sua tale est, quatenus est obiectum diuinæ misericordiæ, & potestatis, neque vt sit remissibile oportet, vt fiat involuntarium per subsequentem actum, quia nunquam potest esse involuntarium elicitiue vt sic dicam, sed solum obiectiue, quatenus esse potest obiectum subsequentis displicentiæ, illa autem denominatio obiectiua, licet fundetur in actu, qui est congrua dispositio ad placandum Deum, non tamen ostenditur, neque est quasi causa formalis talis remissionis, aut essentialis conditio, vt peccatum sit remissibile, vt ex dictis supra, & ex dicendis infra patebit.

Nunc ergo ex his omnibus talis potest conclu- 244
di ratio: nam remissio peccati formaliter, ac præcise sumpta non dicit actionem physicam Dei ad extra, sed tantum denominationem ab actu interno Dei, cum respectu temporali ad moralem effectum factum in homine: ergo per se, & intrinsecè non requirit mutationem physicam in homine, cui fit talis remissio: ergo non est talis mutatio simpliciter necessaria ad effectum talis remissionis, quæ est vera destructio peccati, seu vera translatio hominis ab statu peccati ad statum carentiæ eius, qui à Doctoribus status innocentiæ in bono sensu appellatur, licet non sit translatio ad statum iustitiæ, sanctitatis, & amicitiæ, hæc enim separabilia sunt. Primum antecedens probatur, quia loquimur in casibus, in quibus non sit remissio quoad carentiam realem habitus gratiæ, quia vel non supponitur talis carentia, vel non interuenit illa, & ideo tolli non oportet, vt ex dictis supra patet, imo etiam nunc remissio peccati est aliquid vltra physicam infusionem gratiæ, & vltra omnem actum peccatoris: ergo remissio hæc præcise spectata non consistit in actione physica Dei ad extra: inde est euidens prima consequentia, quia si ex parte Dei non est actio physica, neque ex parte hominis potest esse physica mutatio, cum hæc non nisi ex actione Dei esse possit: secunda item consequentia probatur, quia voluntas Dei efficax est, & sola sufficiens ad remittendum peccatum homini non resistenti per actuale peccatum, etiamsi illi non cooperetur per actum contrarium.

Respondent aduersarij adducendo repugnantiam 245
in hoc modo remittendi peccatum, quia esse in peccato nihil aliud est, inquiunt, quam peccasse, & peccatum non retractasse, sed ex his duobus primum non potest auferri, faciendo quod non fuerit, quia ad præteritum non est potentia: ergo sine secundo ideſt sine retractatione peccati, vel formali, vel virtuali, vel eminentiali, qualis est in infusione gratiæ non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccatore: ergo sine mutatione physica non potest ille actus auferri.

Sed contra, quia status peccati, seu esse in pec- 246
cato neque formaliter, neque adæquate explicari debet per illas duas partes, scilicet commissiue, & illud non retractasse, vnde in rigore maior propositio in argumento assumpta falsa est, & ab aduersarijs nullo sufficienti testimonio, vel efficaci ratione probatur.

Nos autem probamus esse falsum, quia fieri po- 247
test vt peccatum iam commissum, non sit præteritum solum, sed etiam sit retractatum, & nihilominus homo maneat peccator, & sit in peccato: ergo esse in peccato non dicit illa duo formaliter. Antecedens patet de facto in homine detestante sua peccata per attritionem: & non suscipiente sacramen

Sacramenta, & de possibili in homine contrito; cui Deus nollet remittere peccatum; quod facere posse clarissimum est; quia contritio secundum concilium Tridentinum, *cap. de iustificat.* non est ipsa sanctificatio, neque emundatio à peccato; sed solum dispositio ad hoc, vt per gratiam habitualem sanctificetur anima; ratione cuius remittatur peccatum à Deo; vnde contritio, & remissio peccati duo sunt realiter distincta, ac proinde separabilia à Deo divinitus: supponamus ergo quod separentur; quia possibili absolute, ac simpliciter sine aliquo impedimento posito in actu nullum sequitur inconveniens: tunc ergo manet homo peccator; & in peccato, non obstante retractatione illius.

248 Item è contrario stare possent illa duo, scilicet peccasse & non retractasse per contritionem veram, & nihilominus auferri ab homine peccatum, seu esset in peccato; nam in lege veteri, vel naturæ vere dici poterat esse in peccato includere hæc duo, commisisse peccatum, & non retractasse illud per contritionem: imo etiam cum illis converti: & nihilominus non recte diceretur formaliter in illis consistere hoc quod est esse in peccato, quia videmus nunc aliquem, qui peccatum commisit, & per contritionem non retractavit, iam non esse in peccato, quia alia via remissionem illius consequutus est, vtique per attritionem cum Sacramento; vnde neque nunc etiam formaliter dici potest esse peccatorem, seu esse in peccato consistere formaliter in peccasse, & non retractasse saltem per attritionem supernaturalem, quia posset Deus sine tam perfecta attritione, imo sine vlla remittere peccatum de potentia absoluta, saltem per infusionem habitus.

249 Nam talis attritio, seu retractatio potest esse per actum meræ naturæ, vt patet in statu puræ naturæ, & simili actu posset nunc Deus esse contentus, si voluisset; non videtur autem verisimile actum vere naturalem esse conditionem à Deo necessariam ad effectum supernaturalem, vel inhærentis gratiæ vel gratuitæ remissionis offensæ divinæ, præcipue cum ille actus etiam nunc requiratur vt coexistens remissioni peccati; sed sufficit præcessisse vt patet in eo, qui antea attritus, postea iustificatur dormiens, vel amens: at vero attritio, quæ præteriit, nullomodo abstulit, vel diminuit peccatum habituale permanens, sed solum acceptatione dei reliquit animam præparatam ad remissionem peccati per Sacramentum recipiendam, quam nunc præbet media gratia ex diuina institutione, & posset deus illam præstare, etiam sine habitu gratiæ: ergo etiam sine illo præterito actu, cum nullam mutationem permanentem in anima fecerit quæ sit causa formalis talis remissionis, sed solum fuerit veluti quædam conditio prævia ad hoc vt Deus iutroducat quasi formam moralem remissionis peccati, quo destruatur peccatum; sed deus potest formam, quam introducit, præeunte dispositione introducere per potentiam absolutam, sine vlla prævia dispositione, v. g. potest deus formam ignis nullo præcedente calore introducere in lignum suspendendo concursum, quo conservabat formam ligni in materia: ergo deus potest remittere peccatum sine actu peccatoris retractante peccatum per potentiam dei absolutam, qui quasi conditio prævia est ad talem remissionem.

250 Quod vero additur de retractatione eminentiali, & in solo nomine consistit, quia re vera per habitus nulla fit retractatio; & est quædam petitio principij: nam hoc, quod est esse in peccato definitur, addendo sub distinctione tales negationes, quæ non possint auferri sine mutatione physica, & ita confícta est descriptio ex privata opinione, non vero est vel ratione privata, vel ex communi consensu, vel modo concipiendi desumpta.

SVBSECTIO XIII.

Vltimum principale argumentum ponitur.

QVia tota ratio quare aduersarij asserunt, requiri mutationem physicam intrinsecam in peccato ad condonationem, & remissionem peccati, est quia non potest dari actus voluntatis diuinæ terminatus ad creaturam quicunque ille sit, siue sit remittens, sive prædestinans, cui non correspondeat physica, & intrinseca mutatio in creatura, ad quam terminatur talis actus, sed ad remittendum peccatū veniale, & peccatum originale, nō est necessaria mutatio intrinseca in peccatore, & talis remissio est decretum liberum Dei terminatum ad remittendam talem culpam: ergo iam decretum liberum Dei potest salvari sine mutatione intrinseca. De peccato originali fatetur ipse P. Vazq. qui maxime solet hoc argumentum vrgere; nam ipse asserit, Deum posse tollere debitum habendi gratiam in homine peccante originaliter sine aliqua mutatione physica; ablato autem tali debito, manet solum moralitas, quæ sine mutatione physica potest tolli. 251

Minor illa quoad peccatum veniale sic probatur, quia peccatum veniale de facto remittitur sine forma natura sua incompossibili cum illo, vtique per gratiam, & attritionem, quæ sigillatim, & simul sunt natura sua compossibiles cum peccato veniali; & ideo hinc colligimus manifeste, posse Deum solum facere, quod cum illis formis facere potest; tum quia sicut illæ formæ sunt de se insufficientes, ita non sunt essentialiter necessariæ, tum etiam quia facta tota illa mutatione Physica adhuc peccatum veniale integrum perseverat; nisi deus velit illud remittere, ac proinde voluntas dei erit ad hoc sufficiens, si velit sola id facere, tum denique quia sicut supra argumentabar, posse deum facere cum sola gratia, vel cum sola attritione, quod potest facere cum vtraque simul, quia sicut vnaquæque per se est insufficiens forma, ita & vtraque simul, ideóque non est difficilius Deo vincere per pauca, quam per multa ita nunc argumentamur, sicut deus potest remittere peccatum veniale cum vna mutatione physica de se insufficiente, ita etiam posse illud remittere sine aliqua tali mutatione; quia quando causa secunda talis est, non est difficilius deo sine illa quam cum illa facere quod vult: vnde probatio de remissione peccati venialis efficacior est, quam de peccato mortali, nam peccatum mortale de facto nunquam remittitur sine infusione alicuius formæ natura sua incompossibilis cum ipso peccato mortali, & ideo ex effectibus non possumus tam efficaciter colligere, an possit peccatum mortale de potentia absoluta remitti sine tali firma, vel omnino sine tali mutatione physica: at vero peccatum veniale de facto remittitur sine forma à natura sua incompossibili cum illo solum quia deus sic voluit: ergo etiam potuit velle deus sine illa forma totaliter remittere peccatum. 252

Et ratio à priori est, quia voluntas diuina propter suam infinitam eminentiam potest facere in tempore per suum actum æternum, & sine 253

mutatione sui quidquid ad extra fieri potest, siue physicum, siue morale; item potest facere quidquid potest facere homo per suos actus liberos, quod alias bonitati diuinæ non repugnat: potest ergo suas remittere iniurias, seu offensas prout voluerit multo facilius, quam homo possit.

254 Dices, in peccato actuali non solum inueniri rationem iniuriæ, seu offensæ diuinæ, sed etiam intrinsecam inordinationem, quatenus per peccatum recta ratio violatur, & natura ipsa rationalis deturpatur: ergo transacto peccato actuali, manet homo in peccato, non solum quia manet offensus Deo, & dignus odio illius, & consequenter dignus pœna propter iniuriam Deo factam, & non compensatam, sed etiam quia in se manet turpis, & dignus odeo, & pœna ratione actus contra rationem commissi, ita vt licet fingamus in peccato, non esse rationem iniuriæ contra Deum, sed solam illam maculam moralem contra dignitatem naturæ rationalis, quæ potest dici damnum, & iniuria contra illam, nihilominus intelligimus, talem hominem manere in peccato; at vero licet Deus offensionem remittat suam, & consequenter per extrinsecam condonationem, auferre possit maculam, quatenus speciali modo reddebat peccatorem dignum odio Dei, non tamen videtur posse Deum auferre maculam eiusdem peccati provt est contra rationem, & reddit hominem turpem, & dignum odio abominationis, non ex peculiari ratione, & ordine ad Deum, sed absolute & in se: ergo non potest radicitus tolli peccatum per condonationem extrinsecam, quia per extrinsecam condonationem solum potest remitti debitum pertinens ad eum, cui iniuria facta est; nam ea de causa potest illam remittere, & consequenter destruere, seu auferre illam deformitatem, quæ in iniuria Dei fundatur, quod secus est de altera, quæ ex sola iniuria facta, seu ex nocumento causato contra naturam rationalem relicta est.

255 Sed contra primo & concedamus, relinqui illam maculam ex eo quod ex vi peccati iniuriata, & deturpata sit natura rationalis, sed illa macula, vtpote opposita enti naturali non consistit in priuatione gratiæ, sed in quadam moralitate positiua oppositæ naturæ rationali, vnde absolute, & simpliciter adæquate ens morale est, & moraliter perseuerat, sed vt ex primo argumento patet, ens morale debet destrui per mutationem moralem, & non per mutationem physicam: ergo ad illam maculam destruendam solum sufficit mutatio moralis, & non mutatio intrinseca physica.

256 Deinde, ideo Deus potest tollere per condonationem, & remissionem peccatum quatenus est iniuria Dei, quia cum Deus habeat dominium circa suum honorem, est Dominus illius iniuriæ, ac proinde potest condonare illam, sicut v.g. propter eandem rationem potest homo quidem remittere iniuriam contra se factam, quia est Dominus sui honoris, qui læsus est per talem iniuriam: atqui Deus est essentialiter Dominus, & habet necessarium, & essentiale dominium circa creaturas omnes, tam Angelicas, quam humanas quoad entitates illarum: ergo habet perfectum, & proprium dominium circa bona omnia illorum, quæ sunt accessoria ad tales entitates, quia accessorium sequitur principale, sed inter bona creaturæ intellectualis computatur honor: ergo habet perfectum, & proprium dominium vniuersalissimum circa honorem illarum, ac proinde ratione huius vniuersalis, & perfecti dominij potest plenè, planè, ac perfectissime disponere de vita, entitate, & honore, seu fama talium creaturarum: ergo potest remittere iniuriam factam contra talem honorem, tanquam principalior creditor debiti contracti ex tali nocumento, & iniuria facta contra talem naturam rationalem, nam vt est euidentissimum axioma qui potest & magis in vno genere, potest & minus in eodem & vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed Deus potest remittere iniuriam propriam quod est magis: ergo potest remittere iniuriam suæ creaturæ quod est minus, & quia est dominus honoris proprij, potest ita disponere de illo, vt remittat iniuriam factam contra illum: ergo propter eandem rationem formalem dominij, quod habet circa honorem creaturarum, poterit ita disponere de honore earum, vt possit remittere per condonationem extrinsecam illam iniuriam creaturarum, quæ macula peccati dicitur ab aduersariis.

Explicatur, quia superior ordinis, aut religionis 257
potest remittere iniuriam factam religioso talis religionis, aut ordinis propter dominium, quod habet religio circa talem subditi honorem, & Dominus ita potest disponere de bonis propriis serui, aut mancipij, vt possit remittere debitum alicuius debitoris, quod est in ordine ad tale mancipium, seu seruum propter rationem dominij, quod habet circa illud; sed Deus perfectius dominium habet circa creaturam intellectualem, & circa honorem illius, quam religio supra religiosos, & Dominus circa mancipij bona: ergo à fortiori poterit remittere nocumentum, & iniuriam factam contra illam per condonationem extrinsecam.

Secundo contra sic argumentor cum Patre Suar. 258
& dico falsam esse primam consequentiam illius solutionis: nam licet in peccato sit malitia conuersionis, & auersionis, nihilominus transacto actu peccati, non censetur manere in homine peccatum, provt habet rationem culpæ, nisi quatenus homo ratione iniuriæ Deo factæ illi manet inuisus, & dignus odio eius, quandiu Deus illam non remittit, ratione autem malitiæ conuersionis solum manet obligatus ad pœnam, ita vt si fingamus casum in argumento propositum, quod peccatum factum contra rationem non auertat à Deo, nec sit illi iniuriosum tale peccatum, postquam transiret actus eius, non relinqueret in homine, nisi obligationem ad pœnam sensus, nec redderet illum dignum odij, sed solum vindictæ. Hoc in primis colligo ex doctrina D. Thomæ variis in locis; nam 2.2. *q.* 20. *art.* 3. ait, [quod si posset esse conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale,] quod etiam repetit *in quodlibeto* 5. *art.* 2. & aliis locis: at vero peccatum veniale vt ipsemet Sanctus docet 1. 2. *q.* 89. *art.* 1. non relinquit propriam maculam in anima, quod si aliquam imperfectam maculam relinquit, solum est quatenus aliquomodo imperfecto est aliqualis iniuria, & offensio Dei: ergo data illa hypothesi, quod peccatum nullo modo esset offensa, seu iniuria Dei, nullam maculam relinqueret, ac proinde transacto actu, non maneret propria culpa habitualis, sed solum pœna reatus: ergo etiam nunc tota ratio habitualis peccati, vt est culpa, consistit in iniuria Dei, quæ moraliter manet, qua remissa omnino tollitur ratio culpæ, & homo desinit esse in peccato, etiamsi

possit

possit manere reatus pœnæ temporalis propter conuersionem, vnde idem Diuus Thomas *in 4. quæstione 18. articulo secundo, quæstione tertio*, sic inquit: [in peccato duo sunt, scilicet conuersio ad commutabile bonum, & auersio ab incommutabili bono, & secundum hoc duo sunt effectus peccati: vnus est indignatio Dei ad nos auersioni peccati respondens; alius est pœna inordinatam conuersionem ordinans.] Ergo ex mente D. Thomæ secluſa auersione à Deo, peccatum non facit hominem dignum alia indignatione, vel odio, sed solo reatu pœnæ.

259 Ratione præterea probatur primo, quia fieri nullo modo potest, nec intelligi, quod remissa tota iniuria Dei, maneat in homine aliquid culpæ: ergo signum est, totam rationem culpæ habitualis in iniuria Dei positam esse: si ergo potest Deus per extrinsecam condonationem propriam iniuriam remittere, per illam etiam potest peccatum quoad culpam omnino delere secundo, quia aliàs sequitur, non totum id, quod in peccato habituali habet rationem culpæ tolli per remissionem Dei, sed aliqua ex parte tolli formaliter, & efficaciter per actum hominis, non solum supernaturalem, sed etiam naturalem; sed per illum detestetur prius peccatum provt est contra rationem, seu contra naturam rationalem, consequens autem admitti non potest, tum quia Scriptura soli Deo tribuit perfectam, & integram peccati remissionem; tum etiam quia ostensum est, actum, hominis non esse causam formalem remissionis peccati, neque integre, neque ex parte; quod longe certius est de naturali detestatione præcedentis peccati.

260 Denique declaratur ratio diuersitatis inter peccatum vt est offensa Dei, vel vt est solum malum in proprio genere; nam esse iniuriosum Dei inducit quandam obligationem satisfaciendi illi, & quamdiu illa obligatio manet, censetur iniuria moraliter perseuerare, & reddere hominem in visum Deo & odio dignum; at vero peccatum, vt solum est contra propriam rationem, seu rationalem naturam, licet dum fit, sit deformitas quædam ipsius naturæ, postquam vero transijt, non relinquit aliquam obligationem, nisi ad pœnam; neque etiam est necessarium, vt voluntas maneat conuersa, vel speciali modo coniuncta ad obiectum, circa quod peccauit; quia fieri potest vt peccatum nullum habitum, vel dispositionem positiuam in voluntate relinquat, vel licet relinquat, illam non habet rationem peccati, & præterea auferri potest ab homine sine actione eius per solam condonationem.

261 Neque etiam illa prior deordinatio peccati manet vere, & proprie voluntaria de præsenti quandiu per contrarium actum non refutatur, sed solum manet denominatio de præterito, quod fuerit voluntaria, quæ satis est vt de præsenti sit peccator dignus pœna propter illam voluntatem, non tamen est satis, vt dicatur de præsenti velle, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est proprium virtuale voluntarium sine aliqua consideratione, & voluntate actuali, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium, esto non possit dici in voluntarium, donec per contrarium actum refutetur, vel displiceat aliquo modo.

262 Quod si quis contendat manere voluntarium vel habitualiter, vel secundum quandam moralé durationem, seu permanentiã. Respondeo, permanentiã habitualé secluſa omni reali qualitate, seu dispositione, nihil esse, nisi denominationem à præterito actu, qui voluntarius fuit. Moralis autem permanẽtia tantum esse potest secundum quandam imputationem quæ tantum durat moraliter vel ratione iniuriæ, cui est coniuncta, tanquam accessorium principali, vel propter reatum pœnæ, cui homo manet obnoxius propter priorem culpam actualem. Tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius pœnam remittere, & consequenter non solum non inferre pœnam, sed etiam tollere obligationem, & dignitatem illius, tanquam supremus dispensator, & iudex ideo potest voluntate sua omnino tollere culpam, quacunque ratione spectatam non exigendo ab homine actum, quo facta sit in voluntaria, sed spectando solum, vt iam non sit voluntaria quod per solam cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu positiuo contrario esse potest.

Dices; esse in peccato nihil aliud est, quam 263
peccasse & peccatum non retractasse; sed ex his duobus primum non potest auferri, quia ad præteritum non est potentia: ergo sine secundo, id est sine retractatione peccati, vel formali, vel virtuali, vel saltem eminenti, qualis est in infusione gratiæ non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccato: ergo sine mutatione physica non potest ille status auferri.

Respondeo, negando Maiorem quoad secundam partem, vt patet ex dictis in probatione nostræ conclusionis.

Iterum obijcies, esse in peccato includit rela- 264
tionem fundatam in actu præterito: ergo non potest auferri, nisi ablato fundamento, sed illud fundamentum in se auferri non potest: quia fieri non potest, quin actus ille fuerit præteritus: ergo necesse est auferri ponendo fundamentum aliquod contrarium illi quod non est, nisi retractatio illius actus, quæ retractatio fieri ab homine, vel in homine sine illius physica mutatione non potest.

Ad hanc obiectionem respondeo, peccatum ha- 265
bituale consistere in iniuria Dei moraliter existente, & relicta ex peccato præterito, & hæc vocatur ab aliquibus relatio moralis, ab aliis absolutum morale; cum autem iniuria possit tolli sine eo quod sit necessarius actus peccatoris per potentiam Dei absolutam, vt iam dixi; inde est quod ad tollendum peccatum habituale, non sit necessarius actus peccatoris.

Tertio obijcies, quia peccatum remitti non 266
potest, nisi destructo voluntario, quod in peccato essentialiter includitur; voluntarium vero destrui non potest, nisi per motum eiusdem voluntatis contrarium retractantem auersionem peccati à Deo, quid retractatio auersionis à Deo est voluntaria destructio illius, quod voluntarie commissum est; sed non potest destrui per voluntariam auersionem per retractationem quin detur mutatio physica ergo: necessaria est illa: minor hæc sic probatur; quia retractatio hæc voluntaria est per actum physicum existentem in voluntate, & de nouo ab ipsa in seipsa productum; sed per talem actum physicum de nouo productum aliter se habet physice peccator in voluntate quam antea: ergo mutatur physice per retractationem ipsius peccati.

Ad hanc obiectionem patet ex supradictis in 267
fine primæ probationis nostræ conclusionis; ibi enim destruximus, ac oppugnauimus illud voluntarium quod actu esse confingitur ab aduersariis in peccato habituali relictum ex præterito peccato actuali.

268 Sed obiicies tandem cum Patre Vasquez, quia macula peccati non potest tolli per solam condonationem extrinsecam, sed necessaria est mutatio entrinseca in peccatore; atqui macula peccati constituit essentialiter ipsum peccatum habituale formaliter sumptum: ergo peccatum habituale formaliter non potest tolli per solam extrinsecam condonationem sine physica, & intrinseca peccatoris mutatione.

Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia aut homo praeterita iam actione peccati, semel commissi, manet maculatus, iniustus, & dignus aeterna poena ex natura peccati, & actionis pravae, semel commissae, aut ex sola lege, & voluntate Dei imputantis peccatum; dici autem non potest hominem ita manere ex voluntate libera, & statuto Dei imputantis peccatum: ergo manet ita ex natura ipsiusmet peccati semel commissi. Porro autem hominē ita manere non posse ex statuto, & voluntate libera Dei, patet primo quia non ideo homo turgis, & maculatus, & dignus manet aeterno supplicio post peccatum; quia Deus vult ita ipsum manere, sed quia ipse peccauit; nam quamuis Deus nihil circa hoc statuisset, homo qui semel peccauit, mortaliter vere diceretur turpis apud Deum, & dignus aeterno supplicio. Adde vix intelligi, nec dum explicari posse, quae sit imputatio haec ex parte Dei, qua homo constituitur peccator, alias Deus esset auctor peccati, quia ille est auctor formae qui est auctor constituens concretum per talem formam: sed Deus per suam imputationem constitueret hominem peccatorem: ergo esset auctor peccati, quod est forma talis constitutionis. Secundo, quia non pendet ex libera voluntate Dei vt homo maneat dignus aeterna poena, aut temporali tantum alioquin nullum peccatum suapte natura esset dignum aeterna poena, aut temporali, ac proinde nullum esset suapte natura mortale, aut veniale, quod est haereticorum dogma: ergo non pendet ex Dei voluntate, vt homo post peccatum maneat dignus poenae; nam si ex voluntate Dei penderet dignitas poenae, penderet etiam dignitas tantae, aut tantae, maioris, aut minoris poenae quod est absurdum, cum igitur dignitas poenae consequatur maculam relictam ex peccato actionis, aut si velis, sit ipsa macula relicta ex peccato, efficitur etiam ipsam maculam statum peccati, & dignitatem poenae non manere in homine ex voluntate Dei imputantis actionem praeteritam peccati, sed ex natura ipsius actionis ita laedentis hominem, & maculantis.

269 Respondeo huic obiectioni, negando maiorem, ad eius probationem dico, manere ex vi praeteriti peccati peccatorem moraliter maculatum, iniusum, & odio dignum, non ex mera voluntate Dei, sed ex natura ipsius peccati, ad id autem quod interrogat Pater Vasquez §. *Hinc autem*: vtrum scilicet Deus remittat peccatum solum remittendo poenam, aut lapsu temporis, dico remittere maculam peccati remittendo iniuriam, in qua consistit macula, vt supra dictum est; vnde ratio formalis destructionis peccati est actus liber Dei, quo vult remittere iniuriam sibi debitam in quo nulla difficultas est, neque ad hoc requiritur mutatio physica in homine, sed solum moralis quia iniuria, quae remittitur moralis est, vt patet ex supra dictis, vnde non tollitur peccatum ex eo solum quod tempus labatur, quia lapsus temporis non est ratio formalis remittendi iniuriam, solum enim necessarium est tempus tanquam duratio, in qua remittitur, nam cum omnia entia creata sublunaria sint in aliqua duratione temporis, inde est, quod quaecunque mutatio facta in tali creatura, debeat fieri in aliqua duratione temporis, & cum haec mutatio per quam transit de peccatore ad esse non peccatoris, sit mutatio in creatura, necesse est vt fiat in aliqua differentia, vel duratione temporis, quae sufficit esse instantanea, quia tota fit simul à Deo, vnde immediate post destructionem peccati actualis potest Deus remittere iniuriam, & destruere maculam peccati.

SVBSECTIO XIV.

Amplius supradicta efficaciter vrgentur.

270 QVia Deus efficacissime voluit non producere innumeras creaturas possibiles, neque tribuere illis existentiam à parte rei; atqui ex vi talis volitionis efficacis nulla mutatio intrinseca facta est in creaturis possibilibus, neque illis aliquid intrinsecum tributum est per talem volitionem liberam, imo potius ex vi illius vult nihil illis intrinsecum tribuere, quia vult non tribuere illis existentiam: ergo bene potest dari actus efficax liber Dei circa aliquod obiectum quin ponat aliquid physicum in illo.

271 Quod autem nihil ponat patet, quia vel id, quod ponit, aut est positiuum, aut negatiuum, non positiuum, quia non est existentia, & ante existentiam nihil positiuum potest creatura possibilis recipere à Deo, existentia enim est fundamentum primum cuiuscunque formalitatis positiuae ponendae in creatura, imo etiam Deus vult nihil positiuum ponere in illis, sicut vult existentiam non tribuere ipsis, neque est negatiuum per modum puræ negationis existentiae, quia adhuc supposito tali decreto creatura possibilis manet in esse possibilis; vnde non destruitur in esse talis: ergo adhuc manet capax existentiae, quare Deus reflexe cognoscit, nolle se dare existentiam possibilibus, etiamsi ex se sint possibilia, & capacia existentiae, quatenus distinguuntur ab impossibilibus, quibus omnino repugnat existentia, ac proinde sunt incapacia omnino existentiae; atqui vt detur negatio alicuius formalitatis, debet dari in subiecto illius incapacitas ad illam, in quo distinguitur pura negatio à priuatione: ergo si in creaturis possibilibus non datur repugnantia ad existendum, non dabitur incapacitas ad illud, ac proinde post decretum non dabitur negatio pura existentiae. Item neque ponetur ex vi talis decreti priuatio existentiae, quia creatura possibilis ex se, & quatenus per modum obiecti antecedit decretum, habet priuationem existentiae in quo distinguitur à creatura existente, quae non caret priuatiue existentia: ergo non ponitur talis priuatio ex vi decreti Dei, quia in eodem subiecto non datur duplex priuatio eiusdem formalitatis, cum vna sufficiat, frustra enim fiunt per plura, quae possunt fieri per pauciora, praecipue quia de nouo non ponitur priuatio, nisi destruendo formam oppositam, sed Deus ex vi talis decreti non destruxit existentiam in creaturis possibilibus, quas decreuit non facere, alias ante omne decretum ex se haberent existentiam, quam destrueret Deus per decretum, quod est falsum.

272 Deinde, quia ipsi aduersarij asserunt non posse Deum introducere negationem, aut priuationem primario, sed secundario in aliquo subiecto ad

ad introductionem formæ positivæ, Tum quia ipsi asserunt, negationem, sicut non est primario ens, hoc est primario non datur à parte rei non posse primario esse bonam & amabilem, ac proinde non posse primario a mari, & produci. Tum denique quia nemo intendens ad malum operatur; atqui privatio est malum: ergo non potest Deus intendens primario priuationem ponere illam in subiecto, sed ex alio capite nullam inroducit positivam formam Deus in possibilibus: ergo nullam privationem in ipsis introducit.

273 Confirmatur evidentius, quia in effectibus præsertim moralibus, potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum dei. Antecedens sic probatur, quia Deus potest transferre dominium alicuius rei, quod habet aliqua persona in aliam &c. vt supra late probatum manet: ergo.

274 Declaratur; quia sine dubio potest Deus primam gloriam dare propter primum actum contritionis supernaturalis, non solum titulo hæreditatis debitæ filio per gratiam, sed etiam titulo mercedis debitæ operi, at vero sive Deus voluerit vtrumque titulum, sive alterum tantum nihil reale additur, vel affertur: ergo decretum liberum potest fieri sine aliqua mutatione intrinseca in creatura.

275 Dices, productionem gloriæ primæ fore realiter distinctam, si daretur gloria titulo mercedis, aut si daretur titulo hæreditatis, vel si daretur vtroque titulo simul, absolute enim dicunt adversarii, transeuntes actiones Dei, etiam si terminentur ad eosdem prorsus effectus, esse realiter distinctas per ordines reales ad diuersos fines intentos à Deo.

276 Sed contra; quia si præsupponetur intra Deum in creata intentio distincta, fortasis in ordine ad illam aliqua probabilitas suaderet, esse distinctam productionem primæ gloriæ; cæterum quia non supponitur intra Deum hæc intentio determinata, & completa per vos, sed completur, ac determinatur per transeuntem productionem gloriæ non potest esse distincta productio, quia distinctionem realem acciperet per ordinem realem ad se ipsam. Etenim productionis ordo ad totum, quod est realiter intra Deum, & in eius volitione secundum hanc sententiam non potest esse distinctus, quia totum est indifferens ad quaslibet intentiones diversorum finium, ideoque distinctio realis in ordine ad diuersas intentiones accipi non potest, nisi in ordine ad diversas productiones constitutiuas diuersarum intentionum, involvitur ergo contradictio inter hanc solutionem, & principia huius sententiæ.

277 Deinde ex prædicta sententia sequeretur, quemlibet prædestinatum ab instanti conceptionis habere realem formalitatem propriam prædestinatorum, & entitative supernaturalem, quamvis neque baptismum neque fidem suscepisset, sed multis criminibus teneretur; vnde prædestinatio poneret aliquid in prædestinato, poneret enim actionem Dei creantis animam, quæ actio realiter, & entitatiue distingueretur à creatione cæterarum animarum per intentionem efficacem dandi gratiam, & gloriam.

Tandem refutatur hæc solutio supponendo, quosdam esse fines intrinsecos, ad quos vniuscujusque rei natura destinatur; ij autem non possunt esse diversi sine reali diversitate rerum quæ destinantur ad illos, quare de finibus intrinsecis non agitur in præsenti, sed de finibus extrinsecis, quos ab invicem potest agens liberum separare, quemadmodum ignis potest accendi ad comburendum, vel ad illuminandum, vel ad coquendum quo supposito, nullo fundamento nititur distinctio realis inter productiones ignis, ex eo quod destinentur ad distinctos fines extrinsecos, & separabiles ad inuicem similiterque productio gloriæ non erit realiter distincta ex eo quod destinetur ad distinctos fines separabiles ad invicem, videlicet dandi hæreditatem filio, vel reddendi mercedem operario; clarius deprehenditur falsitas istius solutionis, quando Deus vult non producere, vt supra diximus; tunc enim contraria sententia negationem causalitatis realis accipit pro connotato complentem diuinam volitionem, non producendi. Quo supposito, prædicta negatio causalitatis destinari potest ad finem prædestinationis, vel reprobationis, & destinari potest ad incarnationem, vel ad permittendum peccatum, & eligi potest vt medium ad vlteriorem finem, vel non ordinando illam ad alium finem. In omnibus his diuersitatibus finium & intentionum, nihil reale diversum esse posset; in connotata negatione causalitatis: ergo distinctæ Dei intentiones diversorum finium reperiri possunt absque diversitate reali creaturarum. Quod totum foret evidentius in decreto, quo voluisset efficaciter vt potuit, nihil producere per totam æternitatem; quod eligere potuit, vel propter exercendum supremum dominium, vel præcise, quia nulla re creata indigebat. Alios autem plures fines intendere potuit per negationem cuiuslibet causalitatis vsque ad instans productionis mundi, & per negationem productionis infinitarum rerum, quæ nunquam sunt producendæ.

Deinde sensus litteralis à Deo intentus in singulis locis scripturæ potui esse varius, & multiplex, manentibus eisdem verbis, eademque revelatione Dei quoad totam realem entitatem. Similiterque Mystica significatio legalium figurarum, & operum Christi Domini per Spiritum sanctum intenta varia, & multiplex potuit esse, manentibus figuris, & operibus absque vlla reali diversitate. Potuit ergo Deus distinctas significationes intendere absque vlla diuersitate creaturarum. Nisi forte dicas, impossibile fuisse Deum non intendisse quoslibet sensus possibiles, & excogitabiles ab expositoribus; quod alienum foret à veritate, & à mente omnium expositorum eligentium vnum sensum alio reiecto, & vnam significationem mysticam alia relicta.

SVBSECTIO IV.

Ex libero inefficaci actu diuinæ voluntatis oppugnatur sententia aduersariorum.

278 PRimo quia Deus inefficaci voluntate vult omnes homines salvos fieri, ipsisque quantum est ex se vult conferre gloriam æternam: sed ex vi huius voluntatis nulla fit mutatio intrinseca physica in gloria, & hæc voluntas est libera, in Deo: ergo ex vi decreti liberi non datur necessario mutatio physica intrinseca in creaturis, ad quas terminatur. Maior est certa, & pater primo ex illo *Ezech.* 18. [Nunquid voluntatis meæ est mors impij, Dicit Dominus, & non vt convertatur à viis suis, & viuat?] *& in fine capitis* [quia nolo mortem morientis dicit dominus, revertimini, & vi-

vite. [Deinde *cap.* 33. hæc habet idem Propheta: [sic loquuti estis dicentes, iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis tabescimus omnes; quomodo ergo viuere poterimus viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat; conuertimini, & conuertimini, & quare moriemini.] Quibus verbis absolute testatur Dei voluntas, qua vult omnium hominum salutem, etiam infidelium & obstinatorum, seu damnatorum; ad quod perpendenda est illa particula, vt conuertatur à via sua & viuat; in qua conuersio, & actualis vita, & non sola potentia continetur. Deinde ingeminata illa exhortatio conuertimini, conuertimini, sicut præcedens non ad potentiam sed ad ipsum actum extorquendum dirigitur: cum tamen eadem foret miserorum irrisio crudelissima, si aliunde præoptat Deus quantum ex se est, habere quod puniat æterna morte, & eo fine procurat media permittendi finalem impœnitentiam.

279 Dices his verbis solum contineri quandam declarationem diuinæ voluntatis, & non promissionem nostræ salutis.

280 Sed contra primo, quia hic solum intendimus probare dari in Deo, voluntatem in efficacem circa salutem hominum: ergo si hic declaratur talis voluntas cum veritate, & certitudine per vos; manifeste sequitur dari in Deo talem voluntatem.

281 Secundo contra; quia in his verbis contineri promissione salutis nostræ aduertit cœlestinus primus *epist.* 2. *ad Episc. Galliæ cap.* 2. dicens: [cum Deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, inquiens; quacunque die ingenuerit peccator, peccata eius non imputabuntur ei, & iterum, nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur & viuat; salutem homini adimit qui mortis tempore pœnitentiam denegauerit.] Promittit ergo Deus, se fore semper ad subeundum paratissimum, ita vt peccator actualiter conuertatur, & viuat quantum est ex parte Dei, si per hominum non steterit.

282 Secundo probatur verbis *Matth.* 23. [quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti:] vbi Hilarius *suo can.* 24. *fine* [frequenter (inquit) congregare illos voluit prædicationibus Prophetarum sed frustra hunc impendit affectum, & in casum tanquam gallina congregans pulsos suos continere eos sub alis suis voluit; terrena videlicet, nunc, & domestica avis factus quodam corporis sui, tanquam alarum operimento calorem, vt pullis suis vitæ immortalis indulgens, & involatum velut in nouam generationem producens] & *post pauca* [huius igitur familiaris, ac pœnæ terrenæ auis more congregare eos intra se voluit; vt qui conditione nascendi editi iam fuissent; nunc alterius generationis ortu, & calore confouentis renati in cœleste regnum tanquam pennatis corporibus euolarent. Quod quia noluerunt, domus eorum vacua, & deserta relinquetur idest indigni habitatione spiritus sancti erunt.] Nihil itaque deficit ex parte diuinæ voluntatis, vt sub alas actualiter congregentur, sola voluntas resistit humana. Idem clarius ex hoc testimonio colligit Chrysost. *hom.* 9. *de laudibus Pauli, in fine* cuius verba referemus *sect.* 5. *num.* 7.

285 Tertio Probatur ex illo *Matth.* 18. ibi: [sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis:] vbi Hyeronim. [quotiescunque perierit aliquis ex pusillis, non voluntate Patris perit] clarius D. Thomas *in proprio commentario* ait: [minus dicit, & plus significat, quia voluntas eius est vt saluentur]; id quod manifeste deducitur ex superiori contextu; illa namque voluntas cœlestis Patris traditur à Christo Domino, tanquam conclusio collecta ex Parabola de centum ouibus, & vna earum errante. Cui proinde subiungit præceptum de correptione fraterna, vt omnes cooperentur, quantum in ipsis est prædictæ Dei voluntati.

Sed efficacius omnibus his probatur ex verbis 284
Pauli 1. *ad Timot. cap.* 2. ibi: [qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus.] In quibus verbis vt optime notauit P. Herize primo dubium non est in illa particula, vult, significari actum liberum Dei secundo dubium non est in illa particula omnes homines, significare hominum pluralitatem.

Dubitatio autem duplex potest esse; prima erga obiectum illius actus liberi, secunda erga hominum vniuersitatem, an de singulis sigillatim verum sit, Deum ipsis velle obiectum bonum per actum liberum volitum; in vtraque dubitatione pro certo habeo & obiectum volitum esse gloriam, & homines, quibus illam vult, esse omnes sigillatim nullo excepto; prima pars patet manifeste ex contextu Pauli. Nam velle talnum fieri est velle salutem in proprietate sermonis, non vero velle auxilia sufficientia ad salutem; ergo qui affirmat, obiectum eius actus liberi esse gloriam cum omni proprietate retinet mentem Pauli non vero qui affirmat, auxilia sufficientia esse tantum obiectum quoniam illa solum metaphoricè & per tropum sunt salus; quia nimirum possunt esse causa salutis; atqui ex Augustino *lib.* 3. *de doctrina christiana cap.* 10. docemur verba scripturæ cum omni rigore, & proprietate intelligere, cum non cogimur ad absurdum ex attenta proprietate: ergo affirmari non debet, obiectum huius actus liberi esse auxilia sufficientia tantum, quæ methaphoricè sunt salus hominis; quod vero ex eo obiecto nullum sequatur absurdum in progressu faciemus manifestum.

Secundo id probo; nam si Deus nollet salutem 285
hominum sed tantum significare se velle ratione præparationis mediorum non obsecraret Apostolus pro omnium salute vota facere: Probo hanc consequentiam, quoniam si in Deo non esset voluntas gloriæ, per quam serio & ex animo ex optaret hominum salutem, Paulus non constitueret solidum, atque reale motiuum orandi pro omnibus, sed solum significatum, & simulatum.

Tertio probo ex illa Paulina causali; vnus enim Deus, in qua ideo allegat Dei vnitatem vt moueat nos fundere preces vt intelligamus vnum Deum esse omnium hominum creatorem, promisorem, & Patrem, qui vt summe bonus homines suos quasi filios amat, at saluos esse cupit, quantum est ex parte sua. Qua ratione optime nos moret ad fundendum preces pro singulis hominibus, nullo excepto; quod si in Deo non esset desiderium liberum, quo vere cuperet salutem hominum, non proponeret solidum motiuum sed inane.

Tertio ex alia causali vnus, & mediator Dei, 284
& hominum; ex qua ita formatur ratio, Deus ita cupit nostram salutem, vt pro eius consequutione filium suum mediatorem nobis donauerit: ergo debetis fidenter preces fundere ad Deum tam bonum, qui vt consequamini salutem, Vnde præordinauit Filij sui incarnationem, Vnde ex

ex hoc contextu convicti graviores Theologi, atque Pauli expositores in hanc mentem conspirarunt; ita Benedictus Iustinianus gravissimus commentator epistolarum Pauli; ita Cornelius à Lapide eruditus & subtilis. P. Salmeron *disp. 5. in 1. epistol. ad Thimot. §. est ergo quædam voluntas: Est ius in hunc locum*, & Stapleton *in epist. Pauli ad Roman. cap. 9. num. 19.* Ita quoque nostri Scholastici Pater Molina elegantissime *in hunc articulum. 6. & in concordia. q. 14. art. 13. disput. 10. & disp. 23. membro. 2.* P. Suarez *1. p. lib. 4. de prædestinat. lib. 1. & 2.* P. Lessius *de auxiliis. disp. de prædestin & reprobatione Angelorum & hominum sect. 6. in 1. assert*, P. Vazquez. *1. p. disp. 85. cap 2. 3. & 4.* P. Salas *tom. 2. in 1. 2. tract. 11. disp. 2. sect. 3. post. tertiam conclusionem.* P. Arrubal *disp. 50. cap. 2.* Mitto omnes recentiores Thomistas, quoniam ab his Doctoribus res hæc nervosè confirmata, & copiosè locupletata est. Expendat lector quænam sit maioris momenti authoritas; an horum præclarissimorum Doctorum qui magnam in Paulo ex professo operam posuerunt, an eorum antiquorum scholasticorum quos pro se adducit is suscitator eius opinionis, qui obiter, & transeunter rem tractarunt, sed nec hoc iure concedi debet oppositæ parti, quoniam, vt dicimus *infra. num. 70.* ea quoque auctoritas à nobis infringenda est vbi videbimus merito P. Molinam dixisse eam opinionem esse authoritate destitutam.

287 Hoc idem docent D. Damascen. *lib. 1. de fide. cap. 29.* explicans verba Pauli supra adducta, ibi: [quin illud quoque nos ne fugiat Deum, vt bonitate præstantem primarie quidem omnes homines seruari, ac regni sui compotes esse velle; nec enim supplicij, ac cruciatus causa, verum ad hoc vt bonitatis ipsius participes simus, nos effinxit.] Quid clarius, & evidentius; prosequitur ipse Damascenus, [neque latendum est, deum præcedenter velle omnes salvari, & regnum eius consequi, nec enim ad puniendum nos plasmavit, sed vt efficit bonitatis suæ participes.] In quibus verbis per illam particulam *præcedenter*, significat voluntatem antecedentem Dei, seu inefficacem terminatam ad nostram salutem, & regnum æternum; Clarius tamen ipse Damascenus sic loquitur *in Dialogo contra Manich. pag. penult.* ibi: [neque enim cur sceleratus pœnas luat iudex causa est, etiamsi ipse volens sententiam ferat; verum is, qui facinus admisit, pœnam sibi ipsi accersit; iudex autem iustitiæ causa est, iustitiam porro bonam rem esse constat; quamvis enim volens iudicet, non tamen primariæ voluntatis ratione iudicat, sed secundariæ: primarie namque Deus ex seipso vult omnes homines salvos fieri, atque ad veritatis agnitionem venire; cum autem peccamus vtilitatis nostræ causa, nos castigari vult. Ita primaria Dei voluntas bonitatis est, secundaria iustitiæ.] Ergo secundariæ, seu consequentis voluntatis obiectum est tale, vt non sit bonum, neque amabile ex ipso Deo, sed occasione earum rerum, quæ contingunt. Contingentia vero sic esse libera, vt non sint necessaria, neque ad vnam partem determinata Damascenus sæpe notat.

288 Ratio autem huius à priori est; quia maxima honestas datur in volitione mediorum ex intentione finis honesti: ergo volitioni diuinæ amorem huius honesti obiecti negare non debemus; consequentia hæc patet, quia sicut scientia Dei propter infinitatem in ratione scientiæ cognoscit omne cognoscibile, ita volitio diuina amat omne amabile, in quo nulla est imperfectio: ergo negandum non est dari illam in Deo. Antecedens manifestum est; nam producere creaturas, vt glorificent creatorem, maxime honestum est; ergo non potest non à diuina volitione amari; præcipue quia hoc vniversum propter hominem, & homo propter beatitudinem condita sunt: ergo.

Iste autem amor non potest esse efficax, quia 289
efficax voluntas Dei semper impletur ac consequitur id, quod vult, sed gloria omnium hominum nullo excepto, non mandatur exequutioni, licet velit Deus quantum est ex se, vt exequutioni mandetur: ergo talis voluntas gloriæ omnium hominum non est efficax, sed inefficax; cuius inefficacia sic explicatur; quia affectus, qui dicitur inefficax respectu alicuius, vt est volitio talis finis, & ex qua operatur amans illum, ita se habet, vt ex vi illius non consequatur finem vt in casu nostro contingit respectu Dei; quod non est propter defectum in volitione, aut in medio apposito, sed propter defectum creaturæ liberæ; cum vero Deus sic operatur ex intentione finis, & simul ex electione medij appositi, semper causalitas distincta est propter essentialem ordinem, quem habet & ad intentionem inefficacem, & ad electionem ab ea, qua produceret, si Deus ex vnico tantum ex illis actibus operaretur; in quo casu distinguenda est duplex voluntas in Deo, alia est intentio inefficax finis, seu gloriæ, alia electio efficax: hæ vero volitiones distinguuntur à nobis per obiecta; nam prior comparatur ad gloriam, & beatitudinem; posterior ad auxilia quæ sunt medium ad talem finem: quia vero obiectum electionis exequutioni mandatur, futurum que redditur ab æterno efficax volitio dicitur, nam absolute vult Deus tribuere plura auxilia congrua, & innumera sufficientia, vt videre est in reprobis, quibus Deus de facto concessit in vita auxilia congrua plura, & innumera sufficientia ex intentione antecedenti dandi omnibus gloriam, idest quia Deus quantum est ex se volebat omnes homines salvos fieri, etiam reprobos, elegit efficaciter alio decreto talia media, quibus si vellent reprobi cooperari in gratia discederent, & compararent beatitudinem; quia vero talis electio fuit causa, vt auxilia illa ex possibilitate transirent ad futuritionem ab æterno, ad actualitatem in tempore, ideo vocatur efficax.

Cum autem ex alia parte obiectum intentionis 290
v. g. gloria omnium hominum nunquam sit exturum, neque vnquam transivit ad esse futurum, sed potius absolute relinquendum sit in statu possibilitatis; ideo inefficax dicitur talis intentio, vt distinguitur ab electione.

Dices, talem intentionem non extendi ad om- 291
nes homines, etiam reprobos, sed solum ad prædestinatos, cuius gloria futura fuit ab æterno, & existit in tempore, ac proinde esse efficacem, & non inefficacem, quia in deo nulla datur voluntas inefficax: illa autem particula omnes homines, non debet intelligi ita vniversaliter, vt loquatur etiam de reprobis, sed solum ita debet explicari, vt ex omnibus aliqui amentur ad beatitudinem, videlicet, qui de facto consequuntur illam, eo modo, quo dicitur, omne animal fuisse in area Noë.

Sed hæc explicatio est aperte, & immediate 292
opposita contra sanctos Patres, & præcipue contra D. Chrysostomum *homil. 9. de laudibus D. Pauli. tom. 3. in fine*, vbi sic ait: [ipse quidem vult omnes saluos fieri, at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis

cogitur, vnde & ad Ierusalem sic dicit, Ierusalem, Ierusalem quoties volui congregare filios tuos & noluisti; vides quod Dominus saluare nos vult, nos autem quia nos ei non adiungimus, maneamus in interitu; Deus autem paratus est ad saluandum hominem non in voluntarium, neque non volentem.] Ecce quomodo D. Chrysostom. his verbis aperte docet, omnes homines Deum velle saluare, etiam reprobos, & non stare hoc ex parte Dei, sed potius ex voluntate ipsorum, qui nolunt tali voluntati cooperari: vnde talis voluntas, quæ exequutioni non mandatur propter culpam eorum, non potest esse efficax, sed inefficax.

293 Audiamus Augustinum, *lib. de spiritu, & litter. ad Marcel. capite* 33. vbi his verbis mirifice hanc veritatem declarat: [vult autem Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male vtentes iustissime iudicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt; cum eius Euangelio non credunt, nec ideo tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno, & summo bono malisque pœnalibus implicant experturi in supplicciis potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt.] Vbi aperte D. Augustinus docet, contra voluntatem Dei facere reprobos, qui non credunt, neque saluantur propter sua scelera: ergo ex Augustino datur voluntas in Deo, qua vult, damnatos bene operari vt talibus operibus vitam æternam consequantur; sed hæc voluntas non potest esse efficax, alias exequutioni mandaretur & impleretur ad vnguem; quia nemo est, qui possit resistere voluntati eius; sed hæc voluntas non impletur, sed potius ei resistit peccator, & oppositum illius exequutioni mandat ipse: ergo talis voluntas est inefficax quæ omnia P. Prosper fidelissimus discipulus Augustini his verbis docet, *l. b. ad capitula Gallorum sentent.* 8. [Item qui dicit quod non omnes velit Deus saluos fieri, sed certum numerum prædestinatorum durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inexcrutabilis gratiæ Dei, qui & omnes vult saluos fieri, atque in agnitionem venire veritatis, & voluntatis suæ propositum in eis implet quos præscitos prædestinauit.

Ecce quomodo D. Prosper reprehendit coarctantes vniuersalitatem verborum Pauli ad certum numerum hominum, asseritque durius loqui qui ita coarctat diuinæ misericordiæ largitatem, quam decet tantam magnificentiam, vnde *lib. 2. de vocatione Gentium, cap.* 19. explicans locum hunc Pauli sic ait: [non oportet, nisi perpetuum, æternumque sentiri secundum eas mensuras, quibus Deus dona generalia specialibus nouit cumulare muneribus, vt & qui exhortes gratiæ fuerint, de sua nequitia redarguantur, & qui eius lumine enituerint, non in suo merito, sed in Domino glorientur.] Ecce in his verbis illud vult omnes saluos fieri, etiam pertinere docet ad exortes gratiæ comprehendendo reprobos, *& capite* 23. explicans eundem locum etiam vult in ea sententia parvulos comprehensos. [Non irreligiose inquit, arbitror credi, neque inconuenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper vniuersis est impensa nationibus.] Quis autem dicat in his verbis non comprehendi plusquam prædestinatos, *& cap.* 25 sic ait: [siue igitur nouissima contemplentur sæcula, siue prima, seu media rationabiliter, & pie creditur, omnes homines saluos fieri Deum velle, semperque voluisse, & hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficiis, eaque prouidentia Dei, quam vniuersis generationibus communiter, atque indifferenter impendit.] Ecce Prosper egregie colligit ex beneficiis gratiæ indifferenter omnibus impensis voluntatem generalem Dei omnes saluos faciendi; nam vt illa ex sua natura ordinatur ad eum finem, ita ex voluntate Dei.

De Chrysostomo mihi dubitare non licet, in 294
nostra esse sententia primum, quia *hom. 1. in epist. ad Ephes.* ita ait: [secundum propositum voluntatis suæ perinde est, quia vehementer velle fieri, hoc ipsius erat desiderium,] *& infra*, [hoc est quod mirum in modum cupit vehementer, desiderat nostram ipsorum salutem.] Nihil clarius dici potuit, *& homil. 7. in 1. epist. Pauli ad Thimot.* explicans nostra verba, [imitare (inquit) Deum tuum; nam si omnes ille vult saluos fieri, merito pro omnibus operatur, nihil desiderat ex his, quæ apud nos sunt, nisi nostram salutem, hanc vehementer vult, &c. Nihil euidentius posset ego ipse excogitare ad meam sententiam confirmandam; nam ideo ait Chrysostomus, orandum esse pro omnibus, etiam reprobis, quia omnes etiam reprobos vult Deus saluos fieri.

Nec quæ ab aduersariis expenduntur pro sua 295
sententia alicuius momenti sunt; quia licet concedamus, Deum non vehementer cupere salutem omnium etiam reproborum; nihilominus non potest dubitari, quod saltem inefficaciter amet, & & desideret salutem reproborum, vt euidenter patet ex testimoniis Sanctorum Patrum à nobis adductis, quod clarius liquet ex verbis Augustini ad articulos sibi falso impositos, ibi: [sincerissime credendum est atque profitendum, Deum velle vt omnes homines salui fiant; siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, solicite præcipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur, ex quibus quod multi pereunt pereuntium est meritum; quod multi saluantur, saluantis est donum.] Quid clarius, & expressius; quod etiam docuerat ante Cyprianus de Oratione Dominica, dum interpretatur petitionem tertiam, fiat voluntas tua, ibi: [potest etiam sic intelligi, vt quoniam mandat Dominus, inimicos diligere & pro his quoque qui nos persequuntur, orare, petamus & pro illis, qui adhuc terra sunt & necdum cœlestes esse cæperunt, vt circa illos voluntas Dei fiat merito & nos qui esse debemus Deo Patri similes, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super iustos, & iniustos; sic Christo monente, oramus & petimus, vt precem pro omnium salute faciamus, vt qui adhuc sunt prima natiuitate terreni, incipiant esse cœlestes ex aqua, & spiritu nati,] fidelium igitur oratio, quam Christus Dominus imperauit fieri pro salute omnium, etiam infidelium probat voluntatem Dei conferendi salutem bonis, & malis quantum ex se est, hæc enim voluntas Dei est exemplar, & causa efficiens istius præcepti.

Ergo saltem simplici complacentia, & ineffica- 296
citer Deus vult salutem omnium hominum etiam damnandorum; quia Deus vult eorum salutem; aut qui non datur medium inter voluntatem efficacé, & inefficacem: ergo si non vult efficaciter per vos, saltem erit inefficax voluntas saluandi omnes; quod expresse docuit Ignatius *epist. 6. ad Philadel.* non procul à principio his verbis: [Oportet separari ab infidelibus, & monere eos, & ad pœnitentiam

tentiam prouocare; si forte audiant, & acquiescant. Amator enim hominum & Deus noster, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Propter quod & solem oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos; cuius vtilitatis etiam Dominus volens esse imitatores dicit, estote perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.] Vide generalitatem diuinæ voluntatis ad omnes homines, vnde nascitur generalis obligatio exhortandi omnes, & orandi pro omnibus. Quod autem hæc dicat propter pœnitentiam omnibus hominibus, & de quibuscunque peccatis possibilem misericordiam Dei, clarius constat ex eodem Ignatio *epistol. ad Smyrnenses, inter medium, & finem*; dicente: [omnia quæcunque agitis, & facitis iam mutabilia sunt, vt corrigamus nos in Deo cum tempus habemus pœnitendi. Quod enim incertum est, non habet confessionem,] nimirum tempus mortis secundum illud *Psalm. 6*: [quia non est in morte, qui memor sit tui.]

297 Irenæus *libro quarto, capite 71.* ait; [vis à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper, & propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus, possit autem in homine potestatem electionis.] Ponderat primo, bonam sententiam Deo semper adesse, quantum ex se est, vt velit, ac desideret omnibus bonum; secundo inde prouenit, etiam bonum consilium dare omnibus. Deinde iterum, atque iterum Irenæus repetit, Deum omnibus dare bonum.

298 Ephrem Cirus *serm. de vitâ religiosa, atque monastica pag. 6.* sic ait: [Deus animarum nostrarum vulnera sanat spretusque à nobis mirabiliter suffert; omnes enim nos saluare cupit, & omnes regni sui hæredes, & possessores fieri desiderat, vult etiam voluntatem nostram, atque propositum à se laudari, certis quanto desiderio salutem nostram sit iat, quantoopere nos saluare cupiat, qui pro omnibus operandum esse præcipit.]

299 Dices, quod cum nesciamus, quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic etiam affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri & oremus pro omnibus, vt salui fiant, quod aliter contingeret si certo cognosceremus, qui essent reprobi, & qui prædestinati, tunc enim solum deberemus orare pro prædestinatis.

300 Sed contra, quia si de alicuius hominis reprobatione nobis certo constaret pro illo non esset ita orandum, vt illius salus peteretur à Deo per desiderium prorsus efficax, & petitionem prorsus absolutam adhuc tamen orandum esset petendo illius salutem per desiderium, quantum est ex parte nostra omnino efficax, & petitionem quantum est ex parte nostra omnino efficacem; cæterum simpliciter inefficacem, quoniam ex parte illius reprobi propter illius liberam maliciam defutura erat efficacia, licet nihil ex parte nostræ voluntatis, aut charitatis deficeret.

301 Probatur hoc exemplo Christi Domini, qui *Lucæ 23.* pro omnibus crucifigentibus orauit; quorum his, qui prædestinati erant efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque pœnitentiam, gratiam, & beatitudinem, cæteris autem efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque remedia, quæcunque simpliciter necessaria, vt veniam actualiter consequerentur, nisi per ipsos staret, vnde Hieronymus ad illa verba *Isaiæ 27.* [Idcirco super hoc dimittetur iniquitas Domui Iacob. Propter hoc (inquit) id est, propter Christi orationem auferetur peccatum eius, si voluerit agere pœnitentiam, & merebitur benedictionem Dei qui sibi maledictionem fuerat imprecatus; dicens: sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Theophilactus *Luc. 23.* ad illa verba: [Pater remitte eis, nesciunt enim quid faciunt,] ait: [& vtique dimissum fuisset eis peccatum, nisi deinceps in incredulitate mansissent,] quare supponit, illis possibile fuisse actualiter obtinere veniam, si vellent. Idem colligitur ex Cypriano in sermone de Passione, inter medium, & finem, dicente, Christum Dominum in cruce pendentem orando impetrasse supplicij dilationem, & pœnitentiæ locum, & petiisse, vt aperirentur oculi eorum. Et exequenti contextu constat Cyprianum agere etiam de illis qui obstinati permanserunt in incredulitate. Itaque ex his omnibus manifeste colligitur, Christum pro omnibus etiam reprobis orasse, etiam si sciret, qui essent reprobi, & qui prædestinati, quia ipse Christus, qui pro omnibus orabat, sciebat, Deum non solum salutem prædestinatorum velle, vt his verbis docuit S. Clemens Romanus *libro 2. constitut. apostolicar. cap. 59.* ibi: [Nos ergo qui digni facti sumus vt essemus testes aduentus ipsius cum Iacobo fratre Domini, & aliis Septuaginta duobus, & septem diaconis eius ex ore domini nostri Iesu Christi audiuimus, & perfecte scientes dicimus, quæ sit voluntas Dei bona, placens, & perfecta per Iesum Christum nobis demonstrata, vt nullus intereat, sed vniuersi homines vnanimi sententia credentes ei & vnanimem laudem ferentes in eum viuant in æternum.] In his verbis Clemens clare tradit tanquam acceptam ex ore domini nostri Iesu Christi Deum velle vt nullus hominum intereat, & quod vniuersi viuant in æternum; cuius euidens argumentum est, Christum non solum pro prædestinatis, sed etiam pro reprobis sanguinem fudisse: ergo certissimum est dari actum inefficacem in Deo; etenim cum actum liberum Theologi omnes diuidant in efficacem, & in inefficacem non solum in creaturis, sed etiam in diuinis eligi debet opinio, quæ hæc membra illæsa custodiat, non quæ euertat; quod si ex ea opinione efficeretur, omnem actum inefficacem liberum à diuina libertate tollendum esse, potius deferenda foret opinio, ex qua hoc absurdum infertur, quam audacter pronunciare, nullum esse actum liberum inefficacem in Deo; nam quoties Deus vocat peccatorem, intendit conuersionem, desiderat, & amat pœnitentiam eius, vt expresse docuit Apostolus Petrus *epist. 2. cap. 3.* ibi: [Deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti.] Salus vulgare est illud Ezechielis, *c. 18.*] numquid voluntatis meæ est mors impij dicit dominus Deus, & non magis vt conuertatur à viis suis.] Sed quoties Deus vocat peccatorem ipse non agit pœnitentiam, quia aliquando agit, aliquando non: ergo negari non debet in euentu quo vocatus non agit pœnitentiam, intentio pœnitentiæ inefficax libera.

Minor illa prima, & præcipua, in qua est tota difficultas, sic demonstratur, inquirendo ab aduersariis quam specialem mutationem realem intrinsecam faciat Deus in hominem per 302

talem actum inefficacem, nam si nullam efficit, dabitur iam actus liber sine mutatione intrinseca, ex quo arguemus, dari posse actum efficacem sine mutatione intrinseca physica. Nec potest specialis repugnantia in illa assignari; imo facilius in illa intelligetur, quia intentio quatenus distinguitur ab imperio voluntatis circa omnipotentiam, ratione cuius omnipotentia influit in existentias rerum, & datur illa mutatio nullam aliam mutationem facit in obiecto, præter logicum transitum de statu possibilitatis ad futuritionis statum, talis autem transitus denominatio solum extrinseca est, vt late probauimus in metaphysica; vnde mutatio intrinseca non datur ex vi illius actus; si vero aliqua specialis respondet illi actui, signetur quænam illa sit; ego vero ostendo nullam esse posse; quia vel illud, quod fit per hanc intentionem est aliqua mutatio pertinens ad ordinem naturæ, & hoc non, quia eadem omnino natura rationalis cum omnibus proprietatibus sibi connaturalibus posset à Deo creari sine tali intentione; sed tantum vt frueretur naturali fine. Vel illa mutatio est supernaturalis; & hæc in primis non semper fit in omni homine ordinato ad illum finem; multi enim homines nunc procreantur à Deo, in quibus nulla mutatio realis supernaturalis fit in toto tempore vitæ, vt patet in multis paruulis; neque est incredibile idem contingere in multis adultis infidelibus. Et deinde quando talis mutatio fit, non fit proxime, & immediate per illam intentionem; nam illa intentio est generalis ex se, & eadem respectu omnium, & mutatio gratiæ non est eadem respectu omnium: fit ergo in vnoquoque non per voluntatem dandi hanc, vel illam gratiam vt ijdem Auctores fatentur, quæ voluntas sufficeret ad totam illam mutationem realem faciendam, si sola necessitas ipsius effectus secundum se expectetur: ergo illi intentioni nulla respondet in effectu specialis mutatio realis, quæ ex vi illius immediate resultet.

Dices, actum illum non esse liberum, sed naturalem: sed hoc vt existimo, dici non potest; tum quia nulla creatura necessario debet ordinari à Deo ad finem supernaturalem. Tum etiam quia cum Paulus ait, Deum velle omnium hominum salutem, commendat Dei beneficium, & liberum erga homines amorem vt omnes Sancti intelligunt, & tamen loquitur de voluntate antecedenti non omnino efficaci. Tum denique quia licet illa intentio non sit absoluta de fine, tamen ex vi illius Deus vult conferre media sufficientia ad talem finem, & ita quantum est ex se vult dare illum finem: ergo non necessario, sed libere id vult; habet ergo Deus voluntatem liberam circa finem, ex qua nulla resultat specialis mutatio distincta ab ea, quæ fit per voluntatem conferendi media.

303 Dices, intentionem illam inefficacem gloriæ habere sibi correspondentem mutationem intrinsecam in creatura, quæ mutatio, licet non fiat in ipsa gloria, aut in homine respectu illius, fieri tamen mutationem in mediis ad gloriam, & in homine respectu mediorum, quæ mutatio, cum vnica sit, complet vtrumque actum liberum, intentionem videlicet & electionem.

304 Sed contra manifeste, quia impossibile est, quod duo actus distincti inter se compleantur, & vltimo constituantur per vnum & idem constitutiuum; sed intentio, & electio sunt duo actus liberi Dei: ergo non possunt vltimo constitui, & compleri per vnicam mutationem extrinsecam. Maior est certa; quia impossibile est, quod duæ substantiæ completæ distinctæ inter se vnica indiuiduatione compleantur vltimo. Item impossibile est, quod duæ actiones specie distinctæ ad eundem specie terminum formaliter ordinentur, & ratio est manifesta, quia vltimum constitutiuum alicuius in ea ratione qua vltimum est, est distinctiuum à quolibet alio: sed vnum, & idem constitutiuum non potest esse distinctiuum duorum, quæ conueniunt in constitutione per illud; quia ea, quæ distinguuntur differunt, & non conueniunt in ea ratione formalissima, qua distinguuntur; & ea, quæ habent vnum, & idem constitutiuum, non differunt, sed potius conueniunt, imo in illo identificantur; verbi gratia, si Deus poneret vnicam formam in duplici materia, talia composita non differrent formaliter, sed potius essent vnum formaliter, quia constitutiuum formale esset vnum, & idem in duobus illis, distinguerentur autem materialiter, quia materiæ essent diuersæ inter se, vnde si materia esset eadem, & forma esset eadem, nec materialiter, nec formaliter distinguerentur; quia ad hoc vt aliquid distinguatur ab alio, debet habere aliquod prædicatum, quod aliud non habet. Minor est clara: quia intentio, & electio nostro modo intelligendi se habent tanquam causa, & effectus; ideo enim datur electio mediorum, quia datur intentio finis; vnde prius intenditur finis, quam eligantur media; sed actus, qui se habent tanquam ptius, & posterius, tanquam causa, & effectus, tanquam fons, & riuus distinguuntur inter se: ergo intentio finis, & electio mediorum distinguuntur.

Deinde; quia actus distiuguuntur penes obiecta, sed intentio habet pro obiecto gloriam, & electio habet pro obiecto media, quæ distinguuntur à gloria; sicut gloria distinguitur à meritis, gloriam enim solum Deus tribuit; merita autem proficiscuntur ab homine libere, & meritorie operante: ergo electio, & intentio distinguuntur inter se. 305

Vrgetur, quia si mutatio illa corresponderet intentioni formaliter, intentio iam non esset inefficax, sed efficax. Patet hoc, quia ille est actus efficax, cui correspondet effectus à parte rei, quia efficax dicitur ab efficiendo; vnde in mea sententia, si ex vi intentionis gloriæ, glotia quæ est obiectum illius transiret de statu possibilitatis ad actualitatem, talis intentio esset efficax; quia verè efficeret aliquid sioi correspondens, sed per vos illa intentio habet effectum sibi correspondentem, existentem, & futurum: ergo est efficax talis intentio, & non inefficax. 306

Præterea, quia ideo electio per vos est efficax, quia completur per mutationem illam quæ in re datur, sed etiam eadem mutatio correspondet eidem intentioni: ergo talis intentio est efficax, sicut electio, quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis: sed tota ratio, ob quam electio est efficax, est quia illi correspondet effectus in re ipsa faciendus: sed idem effectus correspondet per vos intentioni, sicut electioni: ergo sicut electio est efficax, etiam illa intentio; 307

tio; sed vos ipsi dicitis, & latissimè probatis, *tractat. 2. disputatione 17. capite tertio, per totum*, intentionem gloriæ esse inefficacem circa omnes homines, tam reprobos, quam prædestinatos, hoc est intentionem illam vniuersalem: ergo manifestè sequitur, tali intentioni non correspondere mutationem illam, sed solum electioni.

308 Vrgetur amplius; quia illa intentio propriissime, & formalissime quatenus intentio est primario non est ad media, sed ad gloriam; vnde per vos est ante omnia præuisa media; quare tantum indirecte, aut solum virtualiter respicit illa. Sicut è contra electio directe, ac formaliter primario non respicit finem, sed media: ergo mutatio, quam dicitis correspondere intentioni, non est mutatio in obiecto primario formali, ac per se intentionis: ergo illa mutatio non complet primario, ac per se intentionem; atqui intentio quatenus intentio primario, & formaliter, & vt distinguitur ab electione, & formalissime quatenus concepta in ordine ad gloriam, est actus liber completus & adæquatus: ergo actus liber formalissime, & per se non indiget, vt sit, mutatione extrinseca in obiecto proprio facta.

309 Ex quo sic euidenter argumentor; actus liber Dei constituitur in esse completi per se, ac formalissime, non in ordine ad obiectum virtuale, sed in ordine ad obiectum formale primarium, & per se; sed in ordine ad obiectum primarium saluatur sine mutatione: ergo primario in esse completi non petit mutationem. Ex quo amplius colligo, etiam in ordine ad obiectum virtuale, & indirectum non indigere mutatione; quia si talis mutatio non requiritur, ad complendum per se, ac formaliter actum liberum, nullo modo erit necessaria; sed sine tali mutatione completus est actus liber: ergo ad complementum illius non requiritur talis mutatio. Minor hæc sic demonstratur; quia intentio, vt intentio non completur in esse intentionis per electionem, nec per obiectum electionis, quia intentio completissima est per suam tendentiam in finem, quatenus distinguitur finis à mediis, quia intentio per tendentiam ad finem, & quatenus talis est, constituitur in esse causæ completæ respectu electionis, & mediorum, quæ sunt obiecta electionis; motus enim amore finis eligo media; vnde ratio totalis eligendi media, est finis amatus, seu intentus, & ideo est vera hæc causalis ideo eliguntur media, quia finis est intentus, & amatus; è contra vero non bene valet; ideo amatur, & & intenditur finis, quia eliguntur media; vnde prior est intentio finis, quam electio mediorum; sed quod est prius non constituitur à posteriori; & quod est causa, non completur perfectum, sed potius quod est prius, completum est ante posterius, & causa vt causa prioritate naturæ est completa ante effectum: ergo intentio finis ex vi propriæ tendentiæ ad finem est completus, ac pene constitutus actus, priusquam detur electio mediorum, & media ex vi talis electionis decernantur; sed mutatio physica in creatura est ordine electionis & in obiecto illius: ergo ordine intentionis, & in obiecto illius nulla datur mutatio physica: ergo intentio in ordine intentionis, & vt est prior ipsa electione, & ordine electionis absolute, ac simpliciter est completa sine vlla mutatione physica; atqui intentio in ordine intentionis est actus liber formalissime: ergo actus liber formalissime completus, & plene constitutus non petit necessario, ac formaliter mutationem intrinsecam physicam in creatura; vnde si actus intentionis in eo, quod proprium sibi per se, ac formale habet, scilicet in suo obiecto formali, & in sua tendentia saluatur sine mutatione, à fortiori saluabitur sine mutatione in eo, quod sibi non proprie, sed per accidens conuenit.

Ex quo manifestè colligitur, omnino posse dari intentionem sine mutatione illa, quia mutatio illa non conuenit per se intentioni, sed per accidens; quia res non potest saluari sine eo, quod per se requiritur ad propriam constitutionem, optime autem saluatur sine eo quod per accidens illi conuenit.

SVBSECTIO XVI.

Ex variis incommodis hæc veritas propugnatur, & oppugnatur sententia aduersariorum.

QVia si decretum liberum efficax Dei formaliter est necessaria entitas Dei simul cum extrinseca denominatione vel connotatione productionis futuræ ad extra, & idem est de diuina præscientia futurorum, sequitur euidenter, adhuc etiam in hoc tempore manere contingentem diuinam præscientiam & efficacem voluntatem rei nondum productæ; quapropter sicut adhuc est in statu contingentiæ peccare vel non peccare Antichristum; ita similiter adhuc in hoc tempore erit contingens, Deum præscisse futurum peccatum illius, & Deum voluisse illud permittere & voluisse damnari Antichristum, sequela sic probatur: quia scientia simplicis intelligentiæ & ipsa entitas Dei, seu complacentia necessaria omnium possibilium, supra quam cadit denominatio extrinseca, vt fiat decretum liberum secundum se, ac præcise consideratæ non potuerunt vnquam aliter se habere, nec aliter versari circa creaturas; solæ relationes rationis, seu denominationes extrinsecæ, vel connotationes potuerunt non fuisse (iuxta prædictam sententiam,) cum igitur eædem relationes, & denominationes proueniant ab actionibus futuris, quæ sunt adhuc in statu contingentiæ, necessarium est, non minus contingentem esse nunc statum earum relationum, seu denominationum, & consequenter adhuc esse contingens, Deum non præscisse talem actionem futuram, aut non voluisse facere bonum vel permittere malum, quod est futurum; quam rationem fusius prosequuti sumus, *tomo præcedenti de scientia Dei, tota disputatione trigesima prima, præsertim sectione 4. & sequenti*, demonstrantes iam nunc esse simpliciter necessariam & extra statum contingentiæ quamlibet præscientiam futurorum, & quamlibet liberam volitionem Dei, quemadmodum est iam extra statum contingentiæ cœlos extitisse multis retro sæculis, licet adhuc eorum existentia perseueret. 310

Secundo sequitur ex eodem absurdo, vanam & fictitiam esse certitudinem, immutabilitatem, & inuariabilitatem diuinæ præscientiæ futurorum, atque diuinæ volitionis liberæ, quin potius sicut operationes, quæ nondum fuerunt, adhuc sunt 311

in statu contingentiæ, vt possint non fieri, sic etiam relationes rationis, aut extrinsecæ denominationes, vel connotationes ex eis resultantes possunt non euenire, ideóque possunt non constituere diuinam præscientiam futuritionis, & diuinam volitionem liberam; consequenter igitur præscientia, & volitio provt versatur circa futuras operationes, non minus incerta est, nec minus mutabilis & variabilis, quàm futuræ operationes nisi præscientia, & volitio habeant ab intrinseco realem, & veram tendentiam ad illa obiecta determinate, quæ non constituatur nec compleatur relatione rationis vel denominatione, seu connotatione.

312 Deinde; nulla laus esset, diuinam præscientiam non posse falli, neque perfectio illius debere iudicari; quoniam illius infallibilitas in eo formaliter, atque præcise consisteret, quod denominatio extrinseca, seu connotatio non posset esse alia, nisi quæ resultat à futuris actionibus; quòd si aliæ futuræ fuissent actiones, aliæ connotationes, aut denominationes resultarent: itaque nulla repræsentatio futuritionis daretur in Deo, quæ non posset à futuritione discordare sed sola denominatio à futuritione resultans, est quæ non potest à futuritione discordare: hac enim ratione mea præscientia non posset falli, tantaque pollet infallibilitate, quanta diuina præscientia, quando ego scio, cunctos homines posse peccare, & posse diuinam legem seruare, quæ possibilitatis præscientia constituetur præscientia peccati, quod est futurum per extrinsecam denominationem ex eo resultantem, & hanc erit impossibile falli; sicut erit impossibile præscientiam constitutam per denominationem à futura obseruantia diuinæ legis.

313 Vltimo sic probatur nostra veritas, & manifestè refellitur sententia aduersariorum: nam si interrogemus ab aduersarijs, cur hæc creatura, quæ connotatum extrinsecum diuinæ volitionis dicitur, fuerit futura ab æterno, & existat in tempore, nullo modo poterit cordatus Theologus respondere, & tribuere hanc rationem huic interrogationi, quia à se talis est, aliàs esset Deus, & non creatura; nam quod à se est Deus, est, imo nunquam fuisset futura, sed semper fuisset actu; quia quod à se est, necessario est actu, & non futurum; in æternis enim idem est posse esse, & esse: ergo debet respondere dicendo; quia potiùs voluit Deus hanc creaturam esse futuram, & actualem, quàm alias innumeras, quæ in statu puræ possibilitatis in æternum relinquuntur non extituræ: ergo hæc volitio Dei est causa cur hæc creatura potius sit, quam alia: Vt inquit D. Augustinus *tom. 3. lib. 3. de Trinit. cap. 4.* his verbis: [voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierum, atque motionum: nihil enim fit visibiliter & sensibiliter, quod non de interiori, inuisibili, & intelligibili aula summi Imperatoris iubeatur, aut permittatur, nullasque naturas à Dei voluntate seiungimus, qui est auctor omnis, conditorque naturæ] *& tom. 5. lib. 5. de ciuit. Dei cap. 9.* sic ait [diuina voluntas est causa omnium rerum: ipse prior dilexit nos] *& tom. 4. lib. de catechism. cap. 4.* hæc profert. [& ideo bona voluntas Dei præcedit; nec possumus esse amatores, sed solum redamatores Dei; hinc gratis dedit quidquid dedit, quod signatis dedit, gratis ama Deum] & idem docet *tom. 8. super Psalm. 5. & tom. 9. tract. 3. super Ioann.* cuius vestigijs insistens D. Thom. 1. *p. q. 19.* vniuersaliter docuit voluntatem liberam Dei esse causam rerum, quod adeo verum est, vt omnes scholastici Theologi asserant, esse articulum de fide, cuius oppositum sit hæreticum dicere, voluntatem Dei liberam esse causam rerum.

Si autem interroges cur detur in Deo volitio huius creaturæ potius, quàm alius, non poteris respondere, quia datur hoc connotatum futurum, quia sicut effectus non est causa causæ, ita effectus non potest tribui pro causa, seu ratione existentiæ causæ. Vnde qui diceret, ideo Deum velle hoc futurum potius, quam aliud, & dari potius volitionem huius quam alterius, quia hæc potius quam alia futura creatura est, irrideretur sine dubio à sapientibus, tum quia circulum vitiosum committit in tali responsione, tum quia tribuit pro ratione existentiæ causæ seu pro causa causæ ipsum effectum talis causæ, quod est omnino ridiculum, quia euidenter sequitur de primo ad vltimum idem esse causam sui ipsius, quia quod est causa causæ est causa causati, sed per vos connotatum extrinsecum est causa volitionis diuinæ, seu est ratio cur sit hæc volitio, & volitio est causa seu ratio, cur sit hoc connotatum: ergo de primo ad vltimum hoc connotatum est causa sui ipsius, & est ratio cur idem ipsum connotatum sit, quod est omnino absurdum: ergo manifestè sequitur ex hoc, connotatum extrinsecum non esse constitutiuum volitionis diuinæ, quia si constitutiuum esset illius sine vllo circulo vitioso, sine vllo inconuenienti, ad quod vltimo necessario deueniendum esset, tribueretur pro ratione volitionis diuinæ ipsum connotatum, sicut v. g. quia anima rationalis constituit hominem sine vllo circulo, ac sine vllo incommodo tribuitur pro causa existentiæ hominis ipsa anima existens in materia, ex qua nulla ratione cogimur ad redeundum ad hominem, tribuendo illum pro causa existentiæ animæ in materia, quia huiusmodi regressus à causa ad effectum nullo modo potest fieri secundum rectam Philosophiam. Vnde si iterum interroges, cur existat anima in materia vt constituat hominem, si causa à priori tribuenda est, non dicimus, quia homo componitur ex illa, sed potius recurrimus ad Deum dicendo, quia Deus, qui est à se, & liber est, habetque infinitum, & plenum dominium circa omnes res, voluit pro suo libito creare hanc animam & vnire illam materiæ.

Sed nullo modo potest tribui pro causa à priori 314
existentiæ huius volitionis potius, quam alterius, quæ est causa huius connotati, ipsum connotatum futurum, aut actuale: ergo euidenter sequitur, connotatum illud siue futurum, siue actuale non esse constitutiuum à priori actus liberi Dei: ergo alio priori & intrinseco constitutiuo gaudet intra se in creato, & infinito talis actus liber Dei, quia talis actus liber Dei non est minus diuina, increata, & imparticipata perfectio, quam relationes, & absoluta attributa Dei; sed quia tales perfectiones sunt diuinæ increatæ, & imparticipatæ, adæquate, & totaliter constituuntur intrinsecis, diuinis, increatis, imparticipatis & intrinsece existentibus intra Deum: ergo similiter propter eandem rationem actus liber Dei non constituetur deforis emendicato à creaturis imperfectissimis constitutiuo essentiali, & formalissimo, sed potius perfectione intrinseca, & à fortiori intrinseca, quam cætera attributa.

Dixi

15 Dixi à fortiori; quia præter rationem increatam, aut diuinæ perfectionis quæ militat in cæteris, & impedit, vt extrinsecis creatis imperfectionibus constituantur, militat peculiaris, & præcipua ratio in volitione diuina, sicut in scientia ad hoc vt nullo modo possint constitui per creaturas; scilicet ratio vitalitatis, quæ petit ex conceptu suo præciso constitui, non per extrinsecas rationes extra amantem, & cognoscentem existentes, sed potius per rationem intrinsecam intra viuens existentem: quia vita est perfectio adæquate, & totaliter intrinseca viuentis, vt videre est adhuc in creaturis. Quapropter, cum actio vt sic sit indifferens ad hoc, vt sit intra agens, & extra agens quando contrahitur per differentiam actionis vitalis, contrahitur ad rationem actionis immanentis, id est ad rationem actionis intrinsecè existentis in agente, ideo enim intellectio creata non est actio extra intellectum, sed potius est actio intrinseca, & immanens in intellectu, quia est actio vitalis, & ideo productio Verbi diuini & Spiritus Sancti est intrinseca Patri, quia est vitalis respectu illius, & è contra productio, seu creatio Angeli non est immanens in Deo, nec intrinseca in ipso, sed potius est extrinseca respectu illius, & transiens, quia non est vitalis respectu Dei: ergo si decretum liberum, seu volitio diuina, & scientia Dei, præter rationem communem increatæ perfectionis continent in se rationem adæquatam vitalitatis, nullomodo potuerunt constitui extrinsecis constitutiuis; & hoc à fortiori in volitione quam in scientia visionis, quia præter rationem increatam, & perfectionem vitalitatis, quæ reperiuntur in scientia visionis, & impediunt constitutionem illius per creaturam, datur alia specialis in volitione ratione cuius totaliter impedit, ne volitio constituatur per creaturam, scilicet ratio causæ respectu omnium creaturarum, quia causa nunquam constituitur per suum effectum.

316 Vt autem funditus euelamus, & radicitus labefactemus sententiam hanc de constitutione liberi actus, quæ adeo plausibilis est hoc tempore per extrinsecum connotatum, operæ pretium duxi vti argumento ab inconuenienti adducto quo vtitur Pater Didacus Ruiz *tom. de volunt. Dei, disp. 11. sect. 5.* vbi sic ait; quia si præscientia futurorum contingentium in Deo nihil aliud est, quam scientia simplicis intelligentiæ (quæ tantummodo complectitur simpliciter necessarias veritates rerum possibilium) addita extrinseca denominatione proueniente à futura productione rerum contingentium: item si decretum liberum est voluntas necessaria Dei addita solum denominatione extrinseca à creatura futura, sequetur manifeste, omnes fideles, qui saluandi sunt, certo cognoscere, se adepturos esse vitam æternam: consequens est contra fidem, vt patet ex Concilio Trident. ergo antecedens non est verum: sequela probatur; quoniam omnes fideles per fidem certo cognoscunt esse sibi possibile per Dei gratiam, & opem adipisci beatitudinem: hæc autem cognitio possibilitatis addita futuritione beatitudinis, & extrinseca denominatione proueniente à futura beatitudine, complebitur, & constituetur in ratione præscientiæ futuræ beatitudinis, quemadmodum simplex intelligentia, qua Deus scit, mundum esse possibilem, addita extrinseca denominatione proueniente à futuritione mundi complebitur, & constituitur in ratione præscientiæ futuritiones mundi, quæ præscientia fuerit ab æterno: Eodem argumento probare possem, te præscire omnes actus liberos futuros omnium hominum, & Angelorum; si cognoscis eorum actuum possibilitatem, & huic cognitioni superaddatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio proueniens ab eorum futuritione.

Item veniamus ad volitionem efficacem, quam 317
opinio contraria conflat ex volitione simpliciter necessaria, quæ est complacentia simplex omnium prout sunt possibilia, nec non ex relatione rationis, seu extrinseca denominatione proueniente ab effectu futuro, vel ab actione transeunte, per quam est producendus; hæc enim duo, dicunt, esse satis vt per illa formaliter Deus ab æterno fuerit constitutus in ratione volentis. Inde per argumentum simile formæ deducitur inconueniens non minus falsum, quam quod nuper circa præscientiam inferebamus, sequitur enim neminem vnquam fuisse iustum in charitate, & gratia Dei, si postea de facto commissurus erat peccatum mortale, parique ratione sequitur, neminem esse in peccato mortali, si postea per contritionem rediturus est in Dei gratiam, & charitatem.

Sequela manifestior euadet exemplis; sequi- 318
tur luciferum ab ipso primo suæ creationis instanti, quando Deo gratus, & iustus erat voluisse rebellare, & apostatare à Deo: quoniam in eo primo instanti necessariam volitionem habebat suæ beatitudinis in communi, & complacentiam simplicem excellentiæ maioris, & exaltationis propriæ. Huic igitur volitioni superaddita relatio rationis vel extrinseca denominatio à futura rebellione, & apostasia qua liberè voluit suam beatitudinem, & exaltationem consequi per illud medium, complebit, & constituet efficacem volitionem rebellandi, quæ fuerit iam in illo primo instanti creationis.

Eadem consequentia probabitur: in ipso die 319
Palmarum quando Iudæi acclamauerunt [Hosanna filio Dauid;] iam tunc commisisse peccatum efficaciter volendi, & procurandi mortem illius; etenim etiam tunc placebat illis Dei honor & gloria Messiæ venturi, cui complacentiæ, si subiungatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio; qua voluerunt occidere Christum Dominum existimantes, se defendere Dei honorem, & vsurpatam gloriam Messiæ, complebitur, & constituetur efficax volitio, qua iam ab eo tempore voluerint efficaciter occidere Christum Dominum.

Atque vniuersaliter, cum sit omnibus ratio- 320
ne vtentibus necessarius amor boni, & beatitudinis in communi, non deerit hominibus quando sunt in charitate, cui si coniungatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio veniens ab efficaci volitione, qua futuro tempore propter amorem apparentis & priuati boni proprij postponendi Dei præceptum, complebitur, & constituetur efficax volitio postponendi Dei præceptum, quæ fuerit in homine quandiu ratione vtitur, ideoque nullus adultus, & rationis compos fuit iustus, & in gratia.

Contra vero nemo peccantium, & eorum præ- 321
cipue qui sunt in gratiam redituri, caret omni complacentia pœnitentiæ, & obseruantiæ diuinæ legis, imo multi tunc & iam quando peccatum committunt, habent simplicem complacentiam contrariæ virtutis, & pœniteniæ, cui si coniungatur denominatio extrinseca proueniens à futura pœnitentia, vel futuris actibus contrariæ virtutis, complebitur, & constituetur efficax

volitio detestationis peccatorum, contritionis, & observantiæ divinæ legis, quæ volitio efficax iam pridem extiterit eo ipso tempore, quo iste homo erat in peccato mortali, vnde sequitur etiam tunc fuisse in gratia; quoniam etiam tunc habebat efficacem volitionem requisitam ad obtinendam gratiam,

322 Duas potissimum solutiones adhibent aliqui Theologi, primo namque respondent, eminentiam diuinæ scientiæ, atque volitionis præstare quod præstare non potest limitatio, & imperfectio creatæ cognitionis, & volitionis. Hæc solutio verum dicit, falso tamen applicatur ad defendendam doctrinam oppositam. Verissime namque dicitur, eminentiam infinitam divinæ cognitionis, & volitionis hoc præstare, vt per eandem simplicissimam entitatem, & perfectionem intellectionis præsciat omnia contingentia futura, & præsciret etiam alia, si forent alia futura: similiterque per eandem simplicissimam realitatem, & perfectionem volitionis efficacis, & liberæ velit quæcunque producit, & per eandem libere voluisset alias res, si alias decreuisset producere.

323 Cæterum iuxta sententiam, quam impugnamus infinita eminentia diuinæ scientiæ, vel divinæ volitionis non præstat, vt Deus realiter per intrinsecam, & immanentem in se perfectionem determinate sciat, quæ sit futurum, & determinate velit producere quæ sunt producenda, sed dicitur Deus hæc scire, atque velle propterea formaliter, & præcisè, quoniam habet necessariam scientiam, & volitionem, & illis superadditur relatio rationis vel extrinseca denominatio proveniens à ficta Dei productione, vel ab effectis producendis. Hoc autem nihil eminentiæ confert, neque prærequirit in diuina cognitione ac volitione, quin potius impefectiorem, inferiorem, & limitatiorem quantum ad hoc constituit cognitionem, ac volitionẽ divinam qualibet creata cognitione, aut volitione, quæ realiter, & proprissime per seipsam formaliter præscit aliquos effectus futuros determinate, & realiter, ac determinate vult aliquid facere prorsus independenter à qualibet relatione rationis, aut extrinseca denominatione, quæ à futuris productionibus ad extra, vel ab earum effectis resultet in cognitionem, aut volitionem creatam.

324 Secunda solutio respondet in volitione nostra libertatem esse denominationem extrinsecam provenientem à potentia voluntatis, quæ potest non velle quoniam vtitur imaginatiua soluta: propterea quæ potest intellectum flectere ad vtramque partem contradictionis; vnde nihil mirum, si libertas in Deo similiter sit extrinseca denominatio.

325 Verum tamen hoc exemplo non solvitur, sed augetur robur præsentis argumenti, quamvis enim nostræ volitionis libertas sit extrinseca denominatio, nihilominus ipsa volitio, quæ libera est, non potest esse denominatio extrinseca, sed omnino debet esse realis volitio. Præsens igitur argumentum, & reliqua primario intendunt probare volitionem creandi mundum; & cæteras volitiones efficaces Dei esse reales, quo supposito, quid sit formaliter libertas in huiusmodi volitionibus, postea videbimus.

SECTIO VIII.

Thomistarum sententia ponitur, & oppugnatur.

Conclusio: Actus liber Dei non completur formaliter per ens rationis: probatur. Quia Deus, vt patet ex scriptura, & fide catholica, non ficte amat, & libere decernit, sed potius vere, & realiter, & sic tale decretum habet veros effectus reales, quod non posset esse, si decretum esset fictum vel fictio aliqua creata: atqui si decretum liberum Dei constitueretur respectu rationis, tale decretum esset fictum, & non verum: ergo decretum liberum Dei non constituitur sic. Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia respectus, seu relatio rationis non est vera, & propria relatio, sed ficta ad similitudinẽ relationis realis & veræ, licet cum fundamento in reipsa, sed hæc relatio ficta, & non vera, & realis est constitutivum decreti liberi: ergo decretum liberum constitutum erit decretum fictum & non verum: consequentia patet, quia ideo genus, & universale est fictum, & non verum, & reale superius, quia relatio generis, & vniuersalitatis non est vera, & realis, sed rationis & ficta, licet habeat fundamentum. Item Chimæra composita ex homine, & leone est ens chimæricum, & fictum, licet habeat duo constitutiva realia, naturam scilicet hominis, & Leonis, ex eo enim quod vnio, vel identitas sit ens rationis fictum & chimæricum. Sed licet entitas Dei, supra quam cadit formalitas actus liberi sit realis, nihilominus formalitas talis actus est rationis, & ficta, licet cum aliquo fundamento: ergo etiam decretum Dei erit fictum & non verum, & reale. 326

Adde; quia dato, quod Deus nec fecerit, nisi lapides, nec decreverit facere aliud ens reale præter illos in tota latitudine entis creati. Tunc enim certum est, Deum habere decretum liberum, per quod decreverit facere, & producere supradictos lapides, sed tunc nullum esset ens rationis, quod posset decretum Dei constituere & nihilominus daretur decretum liberum: ergo evidenter sequitur tale decretum non constitui ente rationis. Minor sic demonstratur; quia sine causa fingente nullum potest dari ens rationis fictum; alias ens rationis esset à se, & non ab alio, & haberet perfectionem, quam non habet perfectius ens, scilicet Angelus, homo, & leo, sed tunc nulla daretur causa talis entis rationis: ergo tunc nullum daretur ens rationis. Hæc minor sic probatur, quia adæquate causa entis rationis dumtaxat est creatura intellectualis: sed tunc nulla daretur talis creatura: ergo nulla causa entis rationis daretur tunc. 327

Nec potest dici, ipsum Deum facere illud ens rationis; non enim potest dici in sententia P. Vazquez, quia tantum abest, vt ipse concedat talem effectionem, vt neget absolute, Deum cognoscere illud, ne forte faciat. Deinde late probavimus *in metaphys.* Deum non posse facere ens rationis. Sed demus Thomistis aliquibus; Deum posse facere illud interrogo, an illud ens rationis fiat necessario à Deo, vel libere; non necessario, quia alias actus liber non esset liber, sed necessarius, cum entitas Dei, quæ est vnum constitutivum actus liberi sit necessaria, & ens rationis similiter sit necessarium ens, id est 328

sine

sine libertate fictum, & sicut actus primo primus voluntatis non potest constituere voluntatem liberam in actu secundo, quia talis actus est necessario factus; sic similiter ens rationis necessario productum non potest constituere Deum actu volentem libere; Si autem fiat libere à Deo: ergo Deus quatenus vult facere libere illud, est causa illius, ita vt Deus libere volens sit causa, & ens rationis sit effectus Dei libere volentis; sed effectus non potest constituere vllo modo causam suam, vt talem effectum producat, quod patet ex supra dictis: Deum igitur vt libere volentem non poterit constituere ens rationis, quia est effectus
329 Dei, vt sic volentis libere.

Deinde, quia vel ille respectus rationis est à Deo confictus sine fundamento, & idem est de creatura quacunque, vel est cum aliquo fundamento? si primum; erit chimæricum ens rationis, ac per consequens decretum illud liberum erit chimæricum. Si secundum, interrogo, an illud fundamentum sit sola entitas increata, & necessaria Dei, & hoc non, alias ens rationis erit necessarium & per consequens decretum. Item non erit maior ratio, cur resultet ens rationis, quod sit in ordine ad hanc creaturam producendam potius, quam ad aliam, cum Deus ex parte suæ entitatis, & omnipotentiæ æqualis, & communis sit respectu omnium, cum respectu omnium sit Deus, & omnipotens, & non detur in eo maior ratio respectu huius, quam illius præter quam quod si potest esse fundamentum entitas increata actus liberi, fateamur ingenue hac ratione increata constitui formaliter decretum liberum & non fictionibus, si autem entitas diuina sola non sit fundamentum, sed simul cum creatura, redeunt omnia argumenta supra facta contra extrinsecum connotatum.

330 Præterea sic infringo aduersariorum sententiam, quia vel Deus fabricatur tale ens rationis per scientiam, aut per volitionem, sed non per scientiam, neque per volitionem: ergo nullo modo fabricatur Deus talia entia rationis, per quæ constituatur actus liber Dei. Minor quoad primam partem sic probatur, quia in Deo duplex tantum scientia datur, alia simplicis intelligentiæ, & omnino necessaria, alia visionis: sed per scientiam simplicis intelligentiæ non potest effici tale ens rationis, tum quia talis scientia æqualiter ad omnia possibilia extenditur, & nullomodo intuetur creaturas futuras, aut existentes: sed actus liber Dei per suam tendentiam non terminatur æqualiter ad omnes creaturas possibiles, sed solum ad actuales, & futuras: ergo talis tendentia non fit à scientia simplicis intelligentiæ, tum etiam quia scientia simplicis intelligentiæ est omnino necessaria, sed à causa necessaria non potest prodire formalitas liberi quatenus talis, & indifferentis quale est complementum actus liberi formalissime: ergo tale complementum non fit à Deo, media scientia simplicis intelligentiæ. Tum denique quia ex parte scientiæ simplicis intelligentiæ nulla est ratio quare pro his magis; quam pro illis creaturis fingat entia rationis, quibus voluntas eas diligat, atque ad producendum determinetur, cæterum si ipsa esset causa entis rationis, qui est actus liber, & non voluntas, ipsa esset facultas libera ipsa causa existentiæ, ipsa creaturas diligere diceretur, & non voluntas.

331 Deinde: quia Deus per voluntatem vt sic vult libere: ergo id, quod addit velle libere per voluntatem additur; non per intellectum formaliter loquendo: ergo respectus ille rationis, qui consurgit per actum intellectus vt sic, non potest esse id, quod formaliter addit velle liberum supra velle necessarium.

Declaratur amplius, quia decretum liberum 332
Dei est actus voluntatis diuinæ, & non intellectus: ergo virtualiter à parte rei, vel formaliter nostro modo intelligendi profluit à diuina voluntate adæquate, & totaliter, & non ab intellectu: sed respectus ille est complementum actus liberi: ergo complementum illud debet profluere à voluntate diuina, & non ab intellectu solo. Exemplo creatæ voluntatis declaratur. Totus actus volitionis creatæ, quia essentialiter voluntarius est; ac proinde actus vitalis voluntatis necessario adæquate, & totaliter debet profluere à voluntate, & non ab intellectu solum, aut ab alia potentia distincta à voluntate, alias voluntas adæquate non se moueret per suum actum; neque se reduceret de actu primo ad actum secundum à seipsa, sed potius passiue solum se haberet in illo actu, non agendo, sed solum recipiendo id, quod intellectus agit in illa; sed in sola receptione non datur vitalitas: ergo in tali actu non vitaliter se haberet voluntas, neque viueret per illum, & per consequens talis actus non esset adæquate vitalis; sed actus vitalis voluntatis adæquate est viuere volitatis: ergo adæquate fluit active à voluntate, & non solum recipitur ab illa, quia si tantum reciperet illum, quasi inanime quid se haberet voluntas, vt decernit Concilium Tridentinum agens de libertate.

Tunc sic actus liber Dei adæquate est actus voluntatis diuinæ: ergo adæquate est ab ipsa voluntate diuina, quasi active se mouente per illum: ergo nihil est in illa, quod non virtualiter à parte re, aut formaliter nostro modo intelligendi profluat ab illa: sed respectus ille rationis, quem vos fingitis, est vltimum constitutivum actus volitionis diuinæ liberæ: ergo respectus ille debet profluere ab ipsa voluntate, & esse intrinsece in illa, & non fieri ab intellectu: patet consequentia, quia omnis respectus, aut ens rationis, quod fingitur ab intellectu, aut efficitur ab ipso, vere non est extra intellectum sed potius est in ipso intellectu cognoscere illud, & ideo dicitur quod obiectiue solum est in intellectu: vnde extrinsece se habet ens rationis fictum ab intellectu respectu cuiuscunque potentiæ distinctæ ab illo, & quod certius est, vere, & realiter non existit intrinsece extra intellectum, alias non ens rationis, sed ens reale esset vt late explicuimus *Tract.* de Ente rationis, sed totus & adæquatus actus voluntatis non solum per rationem, sed vere, & realiter existit intrinsece in voluntate diuina: ergo complementum talis actus liberi non est fictum à scientia diuina nec ab intellectu ipsius.

Deinde probo nunc non fieri talem respectum 333
rationis per scientiã visionis; nam scientia visionis sequitur ad decretum liberum completum; vnde habet pro obiecto ipsum decretum liberum iam factum, & futuritionem creaturarum; & ideo hæc est vera causalis, ideo Deus videt per scientiam visionis creaturam futuram, quia ipsa iam futura est, & non è contra ideo est futura res, quia Deus videt illam: ergo futuritio creaturarum præcedit scientiam visionis, & est prior illa, sed decretum liberum Dei adæquate, & complete secundum omne complementum illius est prius futuritione, & prioritate naturæ antecedit illam, quia est causa illius, vt supra demonstrauimus: ergo decretum illud liberum antecedit etiam

scientiam

scientiam visionis : ergo ipsa scientia visionis non potest efficere complementum prædestinationis : ergo per nullam scientiam efficit Deus respectum illum rationis, per quem completur & & constituitur actus liber Dei.

334 Minor illa prima quoad secundam partem sic demonstratur primo. Quia vt *in tract. de ente rationis* latissime probauimus, nulla potentia appetitiua potest facere ens rationis ; videantur dicta tali tractatu, quæstione per quam potentiam fiat ens rationis ne actum agamus ; sed voluntas diuina est potentia appetitiua : ergo voluntas diuina nullum potest fabricare ens rationis per quod vltimo compleatur in ratione volentis libere. Secundo quia vel ille respectus rationis fit à volitione necessaria, vel à volitione libera diuina, non à volitione necessaria ; quia volitio necessaria Dei solum terminatur ad ipsum Deum vel ad creaturas possibiles, & nullo modo respicit aut terminatur ad futuras, & existentes ; nec est causa, quare hæ potius creaturæ, quam aliæ existant : ergo à volitione diuina non potest oriri respectus, seu tendentia illa rationis, quæ non necessario sed contigenter respicit obiectum, & non æqualiter ad omnes creaturas, sed ad has potius, quam ad illas terminatur.

335 Neque à libera ; quia si esset à libera, esset vt effectus à causa ; nam si voluntas libera Dei est causa entium realium, quæ non sunt Deus quia omne quod non est Deus, est à Deo libere volente tanquam à causa completa : sed ens rationis non est Deus, nec est primum ens sed potius ad modum entis creati : ergo à fortiori est à Deo libere volente tanquam a causa completa in suo esse, sed nullus effectus, vt supra late probauimus est complementum, & constitutiuum formale essentiale suæ causæ : ergo respectus ille rationis, qui profluit à Deo libere volente tanquam effectus à causa, nullo modo complet, neque constituit formaliter actum liberum Dei.

336 Secundo Principaliter sic probatur, quia omnis relatio rationis resultat ad modum relationis realis, sed relatio realis resultat posito fundamento, & termino; quæ sunt causæ talis relationis : ita vt ante positionem vtriusque extremi simul nullo modo possit resultare relatio realis, v.g. Paternitas non resultat, nisi ponatur substantia generans, quæ est fundamentum, & substantia genita, quæ est terminus paternitatis : ergo relatio illa, seu respectus rationis, quæ ponitis ad constituendum decretum liberum, non resultat in Deo, donec simul existant terminus, & fundamentum illius : atqui terminus talis relationis est creatura futura, & actualis : ergo prius datur prioritate naturæ creatura futura, quam resultet relatio rationis in voluntate diuina, quia semper prior natura est causa, quam effectus, cum autem terminus relationis sit causa resultantiæ relationis, necesse est, vt talis terminus, qui est creatura futura prius ponatur, quam detur illa relatio in Deo. Itaque creatura futura est prior illa relatione & causa illius : ergo simul est prior decreto libero, & causa illius, quia quod est prius vltimo constitutiuo alicuius, & quod est causa illius est prius toto constituto per illud vt supra *sectione præcedenti* ratione prima contra P. Herize late demonstrauimus, sed vltimum constitutiuum actus liberi per vos est relatio, seu respectus rationis habens pro termino, quem respicit & ad quem terminatur, creaturam futuram, vel actualem, & creatura futura, vt futura, & vt distinguitur à possibili, est prior tali respectu rationis, & causa ipsius : ergo euidenter sequitur esse priorem, & causam respectu totius decreti liberi, quatenus liberum est : sed hoc est falsum, quia idem non potest esse causa suæ causæ, alias de primo ad vltimum à se ipso causaretur & esset causa sui ipsius, quia quod est causa causæ, est causa causati per illam, atqui si creatura futura esset causa decreti liberi, esset causa suæ causæ quia decretum liberum, vt supra late demonstrauimus, est causa creaturæ futuræ; ideo enim, creatura futura est, & transiuit de possibilitate in actualitatem, quia Deus libere voluit talem transitum : ergo iam creatura futura esset causa sui ipsius, quod est absurdum : ne igitur hæc dicantur, asserendum est, actum liberum qui est causa futuræ creaturæ minime constitui per respectum rationis habentem pro termino, & causa suæ resultantiæ creaturam futuram, sed potius constitui increato, & infinito constituciuo independenti, & in causato à quacunque creatura.

Dices, terminum formalem relationis non esse priorem illa, sed simul cum illa.

Sed contra, nam licet hoc falsissimum sit, vt 337
patet ex nuper dictis, quia terminus formalis est causa resultantiæ relationis, & euidentius liquet ex ijs, quæ diximus in Logica prædicamento relationis, nihilominus ad præsens institutum do, esse simul terminum, & relationem, & hoc concesso, sic demonstro falsitatem opinionis aduersariorum, nam per vos creatura futura quæ est terminus formalis talis respectus rationis, est simul cum ipso respectu rationis, sed decretum liberum est prius creatura futura : ergo decretum liberum est prius respectu illo rationis. Patet consequentia, quia quod est prius aliquo est prius etiam respectu illius, quod est simul cum posteriori respectu illius prioris, verbis gratia, si Petrus est simul duratione cum Paulo, & Ildephonsus est prior duratione ipso Paulo, necesse est, vt sit prior duratione Petro, qui est simul cum Paulo : ergo si decretum liberum est prius natura, & causalitate creatura futura, & respectus rationis ad creaturam futuram, est per vos simul causalitate, & natura cum creatura futura, euidenter sequitur decretum liberum, quod est prius natura, & causalitate creatura futura esse etiam prius respectu rationis, qui est simul causalitate, & natura cum creatura futura, quia sicut se habent simul prius, & posterius in duratione ; ita se habent posterius, & prius simul ordine naturæ, & causalitatis.

Sed quod est prius causalitate, & natura alio 338
nullo modo potest constitui formalissime per posterius se ipso, vt substantia generans non constituitur formalissime per substantiam genitam, & ideo Pater æternus quia est prior origine Verbo diuino, nullo modo potest constitui formalissime per filium : ergo decretum liberum quod est prius respectu rationis ad creaturam futuram, non potest vllo modo formaliter, & essentialiter constitui per illum.

Dices, etiamsi respectus rationis sit simul cum creatura futura, nihilominus non est posterior natura ipso decreto libero.

Sed contra, quia vt ex nuper dictis patet, oppo- 339
situm demonstratum manet, sed demus esse verum, quod aduersarij dicunt, nihilominus tamen certissimum

certissimum est, respectum rationis terminatum ad creaturam futuram non esse priorem ipso decreto libero causante creaturam futuram, quæ est terminus talis respectus rationis sicut, v. g. impossibile est, quod paternitas in creatis sit prior substantia generante patris quæ est causa substantiæ genitæ, ad quam terminatur relatio paternitatis, & quam habet pro termino formali ipsa, imo in certa Philosophia habetur pro certo, sicut substantia generans est prior substantia genita, ita etiam esse priorem relatione paternitatis, quæ terminatur ad substantiam genitam; atqui si decretum liberum vltimo, & formaliter constitueretur per respectum, seu relationem rationis terminatam ad creaturam futuram, talis respectus rationis esset prior ipso decreto libero; quia omne constitutivum est prius constituto, vt albedo est prior albo, & anima rationalis est prior homine, & quæcunque pars est prior suo toto; quia, totum est effectum, vel quasi effectum formale partis: ergo adhuc supposita hac vltima solutione vestra impossibile est decretum liberum Dei, constitui formaliter & essentialiter per respectum rationis dependentem tanquam à termino à creatura futura causata ab ipso decreto libero Dei; sicut impossibile est substantiam generantem Petri in esse talis constitui formalissime, & essentialiter per respectū paternitatis terminatum ad substantiam genitam & dependentem ab illa, quæ est effectus, & causatur à substantia generante; vnde sumpto pro medio termino huius respectus rationis evidenter demonstratur talem respectum rationis non posse esse constitutiuum formale, & essentiale decreti liberi Dei.

Nunc autem sumpto pro medio fundamento talis relationis, manifeste, & efficaciter probatur idem intentum; quia omne fundamentum relationis resultantis in illo est prius ipsa relatione resultante; quia fundamentum est causa talis relationis, vnde nullus huc vsque ausus est dicere, relationem paternitatis non esse posteriorem substantia Petri generantis; de hoc ergo fundamento interrogo à vobis, quod sit, an sit volitio necessaria an libera; libera non potest esse; quia id quod constituitur essentialiter per aliquā relationē non potest esse fundamentum talis relationis; v. g. quia hoc concretum, simile formaliter constituitur per relationem formalem similitudinis, non potest esse fundamentum talis relationis, quia fundamentum est causa relationis & concretum, seu constitutum per talem relationem est effectus formalis illius: atqui idem non potest esse causa & effectus simul respectu eiusdem: ergo non potest esse fundamentum relationis, & simul constitutum, seu concretum respectu eiusdem relationis, quam fundat; sed decretum liberum Dei per vos formalissime, & essentialiter constituitur per respectum rationis ad creaturas futuras: ergo idem decretum liberum non potest esse fundamentum eiusdem relationis per quam constituitur.

Nec etiam tale fundamentum potest esse volitio necessaria; quia adhuc posita volitione necessaria, qua amat Deus seipsum, & creaturas possibiles, nondum datur creatura futura: ergo nondum datur respectus rationis ad creaturam futuram; patet consequentia, quia quando non datur causa alicuius effectus non potest dari talis effectus; effectus enim sine causa non habet esse, sed ex vi volitionis necessariæ non datur creatura futura, quę vtpote terminus, & specificativum formale respectus rationis ad ipsam est causa formalissima, & necessaria talis respectus: ergo ex vi volitionis necessariæ non resultat respectus rationis ad creaturam futuram in voluntate Dei, quia ex vi illius actionis solum resultat relatio, ex vi cuius ponitur terminus talis relationis; quare ex vi generationis resultat paternitas ad filium, quia ex vi generationis ponitur, & producitur terminus paternitatis, qui est substantia genita: sed volitio necessaria non causat creaturam futuram, & actualem, alias creaturæ futuræ, & actuales necessario fierent à Deo, & non libere, quod est hæreticum, quia ille terminus producitur necessario, & non liberè; qui ponitur, & producitur per volitionem necessariam, & non liberam, ideo enim spiritus sanctus necessario, & non libere producitur à Patre, & filio, quia producitur per volitionem necessariam, & non liberam: sed per vos per volitionem necessariam, & non per liberam ponitur creatura futura, quæ est terminus talis relationis rationis: ergo necessario ponitur talis creatura futura, imo necessario, & non libere ponetur in Deo relatio ad illum terminum patet consequentia, ideo relatio spiratoris activi in Deo est necessaria, & libera in Deo, quia datur in Deo ex vi volitionis necessariæ, & ex vi termini producti per volitionem necessariam: sed relatio illa rationis ponitur ex vi volitionis necessariæ; & terminatur ad terminum productum per volitionem necessariam: ergo talis relatio necessario conveniet Deo: ergo constitutum per illam erit necessarium in Deo, & non liberum: ergo actus liber non constituitur per talem relationem.

Deinde, quia nulla est ratio, quare volitio 340
necessaria quæ versatur in amore Dei & præcedit ratione volitionem liberam, magis determinetur per respectum rationis ad has creaturas, quam ad illas, quare enim potius resultet illa relatio, quam hæc, cum pro illo priori rationis æqualiter se habeat ad omnes? vbi notandum est discrimen inter scientiam liberam, & volitionem, quod ad illam præsupponitur existentia obiecti, sive præterita sive præsens, sive futura; nam ideo cognoscit esse rem futuram aut præsentem, quia ipsa futura, aut præsens est, vt ostendi supra, in volitione è conuerso se res habet; quippe ideo res existit, quia Deus vult illam existere: ergo non potest declarari volitio libera Dei per respectum rationis resultantem; quoniam ad eam resultantiam nullum præcedit fundamentum, si in Deo esset aliquis actus liber præcedens respectum vt est in nobis, dici quidem posset, eum esse fundamentum respectus; at tunc volitio libera non consisteret in respectu, sed in actu, qui præcessit: ergo cum solus actus necessarius præcesserit ex æquo se habens in ordine ad creaturas, ponitur iste respectus sine fundamento.

SVBSECTIO I.

Tertio principaliter argumentor.

341 DEus efficit creaturas per suam volitionem, seu quia eas vult, vt patet ex locis Scripturæ; non potest autem eas efficere per relationem rationis: ergo volitio creaturarum in Deo, seu Deum velle creaturas, non consistit in ente, aut relatione rationis. Minor probatur, quia relatio præsertim rationis non est actiua, & idem argumentum est in scientia visionis, per eam enim gubernat Deus; nam ex præuisis meritis Christi confert nobis dona suæ gratiæ, & ex præmissis meritis nostris confert præmia, & supplicia; non autem gubernat per relationes rationis, & sic Molina *prima parte, quæstione decimaquarta, articulo 15. & quæstione 19. articulo secundo, disputatione secunda & tertia, & articulo tertio*, affirmat, Deum non efficere, nec gubernare creaturas per entia rationis conuenientia diuinis actibus, sed per fundamenta illorum, quod falsum erit, nisi in fundamentis intelligatur velle amare, & videre creaturas, & ipsarum opera: ergo actus isti liberi Dei nihil rationis intrinsecè inuoluunt. Et sane si voluntas diuina sine vlla reali determinatione ad intra posset agere ad extra, non videretur omnino absurdum idem concedere in aliqua voluntate creabili; quod tamen nullus admittet: ergo nec in voluntate diuina dicendum est, eo quod de ratione voluntatis est nihil ad extra agere, nisi vere, & realiter præuolendo illud; nec voluntas habet vim agendi immediate ad extra, sed mediante suo actu interno ad opus externum terminato.

Præterea; quia amor simplex complacentiæ, quo Deus necessario diligit creaturas (vt recte docet Fonseca *tomo tertio, Metaph. libro septimo, capite 8. quæstione quarta, sectione 5. & quæstione 5. sectione 4. & 5.* & Pater Suarez, *tomo secundo, Metaph. disputatione 30. sectione 9. numero 13. & 34. & sectione 16. numero 36. & 37.* vbi tamen oppositum putat probabile,) non inuoluit respectum rationis, sed formalissime, & in suo vltimo complemento est realis: ergo idem dicendum est de amore libero creaturarum; quia non minus vere realiter, & propriè eas amat simplici amore complacentiæ necessario, quam efficaci libero.

342 Vlterius; Nam si velle diuinum compleretur intrinsece per ens rationis, ex eo quod fieret de volente nolens, aut è conuerso, non mutaretur realiter, sed secundum entia rationis, quod nulla esset imperfectio, & sic posset tribui Deo, sicut ei tribuit Ioannes Antonius Delphinus passim, *lib. de verum euentu*, præsertim, *pag. 23. vsque ad 29.* quod est contra Scripturas, & Patres docentes, esse magnam imperfectionem, & ideo longissime distare à Deo mutari secundum voluntatem aut consilium, fierique de volente nolentem, aut contra. Vide Iustinum *in reprehensione Gentilium, ad secundam interrog. & in respons. ad 36. quæst. Gentilium*, item Isidorum *primo, de sum. bo. cap. 1.* Amb. *1. de fide, cap. 5.* Augustin. *11. de ciuit. capite quarto, & 6. & 21. & 5. de Trinitate, cap. 16.* Irenæus *libro secundo, capite 64.* Cyril. *libro de recta fide ad Theodosium.* Bern. *serm. 8. in Cant. 1. Regum. 15.* pœnitudine non flectetur, nec enim homo est vt agat pœnitentiam. *Habr. 6.* [immobilitatem consilij sui,] *Malach. 3.* [ego Deus, & non mutor,] *Iacobi 1.* [apud quem non est transmutatio,] &c. de quo loco optime Fonseca *tom. 3. Metaph. lib. 7. c. 8. q. 4. sect. 7. ad 4.*

Vrgetur; quia nulla perfectio diuina, præter actum liberum, constituitur per ens rationis, & tota ratio est, quia ens rationis, vti ens fictum, nullam dicit perfectionem realem veram, & multo minus perfectionem infinitam simpliciter, & increatam, qualis debet esse illa, quæ constituit attributum, aut excellentiam diuinam; sed etiam actus liber Dei est perfectio realis infinita, & increata: ergo nullo modo potest constitui formalissime, & vltimo per ens rationis.

Nec valet dicere, cæteras perfectiones diuinas 343
non requirere contingentiam, ac proinde non constitui ente rationis, actum autem liberum habere contingentiam ratione indifferentiæ, & ideo indigere constitutiuo rationis, vt sit liber & contingens, quia quidquid Deus est, & in Deo intrinsece est, nullam habet contingentiam, sed summam necessitatem.

Sed contra manifeste, quia indifferentia diui- 344
na, ad quam petis ens rationis, est vera, & realis indifferentia, sicut est vera & realis libertas, quia de fide est, Deum vere, & realiter sine vlla fictione intellectus esse liberum; sed vera, & realis indifferentia non potest constitui per ens rationis, & fictam entitatem, sicut substantia non potest constitui in esse substantiæ per accidens, & Deus in esse Dei per creaturam: ergo tale ens rationis ad libertatem diuinam nullius momenti est: ergo nullo modo libertas diuina per ens rationis constituitur. Quare excogitandus est modus, quo libertas diuina saluetur intra perfectionem diuinam, ratione purissimæ eminentiæ diuinæ propter æquiualentiam purissimam ad contingentiam, & distinctionem libertatis creatæ eo modo, quo *quæst. sequenti*, à nobis assignabitur; si autem non potueris conciliare libertatem diuinam, & diuinam indifferentiam cum necessitate formali essendi diuinitatis, fatendum potius tibi erit, arcanum huius mysterij, quam constituendo perfectionem infinitam actus liberi imperfectionibus fictis entis rationis, tuam ignorantiam stulte cartis, & tractatibus ad posteros propagare.

Deinde; quia si propter contingentiam con- 345
stitutiuis actum liberum Dei respectu rationis, qui non est ipse Deus, melius esset tibi constituere actum liberum per connotatum extrinsecum reale creatum; quod vere, & realiter contingens est, & alioqui non est fictitium, sed ens reale, ac proinde vere, & realiter id, quod constituitur à tali connotato, non erit fictitium, chimæricum, & metaphoricum, quale est id, quod resultat ex Deo, & ente rationis, quod est aperte contra testimonia Sacræ Scripturæ & Sanctorum Patrum, quæ non fictam, sed veram, & realem libertatem concedunt Deo.

Si autem dicas, nolle constituere actum libe- 346
rum per creatum connotatum, quia ex Deo, & creaturis, vtpote extremis maxime distantibus nihil per se vnum, aut nihil dicens perfectionem potest resultare; efficaciter contra te insurgo; quia plus distat ens rationis à Deo, quam ens reale creatum ab ipso; & minus perfectionis habet ens rationis fictum, quam ens reale verum, etiam si creatum sit, ac proinde minus vnum ens per se potest resultare ex ente rationis, & Deo, quam ex ente vero reali, licet creato, & ipso; nam ex humanitate Christi

Christi, & Verbo diuino resultat vnum ens per se, & ex ente reali, & rationis nullo modo potest resultare ens per se; quare non potest negari, quod concretum ex Deo & ente reali creato, excedat maxime in veritate, proprietate, & realitate concretum constitutum ex Deo, & ente rationis, quia præter imperfectionem, quæ datur distinctionis, & distantiæ inter creaturam, & Deum, quæ maior est inter ens rationis, & ipsum datur alia maxima imperfectio in ente rationis, scilicet, quod non sit vera, propria, & realis entitas: sed ficta, impropria, & metaphorica; quapropter si ratione illarum minorum imperfectionum non audes constituere decretum liberum ex Deo & creatura, à fortiori deberes renuere constitutionem decreti liberi per respectum rationis & voluntatem diuinam propter easdem, imo & alias maiores imperfectiones, quæ dantur in hac tua constitutione per ens rationis, seu relationem fictam.

347 Deinde; quia sicut ad verificationem multorum mysteriorum in diuinis, verbi gratia, ad communicationem diuinitatis, non communicata paternitate ad generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, supposita identitate harum perfectionum inter se, & ne verificentur duo contradictoria simul in eodem respectu eiusdem, indigemus sine dubio aliqua distinctione inter talia attributa, & nihilominus non confugimus ad distinctionem rationis; quia hæc est fictitia, vmbratilis, & nullius momenti ad mysteria illa, quæ sine vlla fictione vere, & realiter contingunt; vnde cum non possimus tribuere distinctionem formalem à parte rei, confugimus ad distinctionem virtualem eminentissimam à parte rei, qua secundum exigentiam dignitatis mysterij conciliamus difficultates adeo abstrusas, & arcanas; ita similiter ad conciliandam diuinam libertatem, & indifferentiam (quæ non est ficta & metaphorica, sed vera, & realis) cum necessitate omnimoda diuini esse, non debemus confugere ad vmbratiles fictitias, minutias, & imperfectissimas fallacias mentis; quia hæ nihil possunt deseruire ad vera, infinita, & increata mysteria; sed potius si non ad contingentiam formalem essendi, & non essendi; quia hoc vetat & interdicit fides catholica propter imperfectionem maximam illius indignam omnino deo, saltem minimum debemus nos conferre in summam & actualissimam diuinæ puritatis, & actualitatis eminentiam, cui ratione propriæ & excellentissimæ perfectionis conuenit contingentia æquiualenter, & virtualis, de qua late, *quæst. sequenti*, cui innitentes & ipsa manuducti splendidissimoque ipsius radiantis luminis fulgore circumfusi sine vlla tergiuersatione, incommodo, & dubitatione facillimo negotio poterimus conciliare hæc mysteria, & quamcunque difficultatum in contrarium obsistentium repagula superare, & veritatis scopum recta collimare.

348 Præterea, relationem illam rationis sic impugno; quia Deus ideo libere vult quia cum indifferentia ita vult hanc creaturam creare vt potuisset pro libito velle illam non creare, & hoc idem vere, & proprie, & non improprie: non igitur hoc contingit ratione relationis, seu respectus rationis, sed ratione alicuius, quidquid demum id sit, quod naturæ ordine relationē rationis antecedat; siquidem relatio volentis ad volitum simul natura est cum relatione voliti ad volentem, vt patet ex oppositarum relationum proprietate; relatio autem volita fundatur in re volita, quæ vt volita posterior natura est ipso actu voluntatis, à quo causatur, ac proinde ipse respectus posterior est ipso decreto, & sic non potest constituere decretum; ex quo colligo, fictitium etiam esse id, quod asserunt aduersarij, scientiam visionis constitui etiam respectu rationis; nam interrogo, quis producat talem respectum rationis, si dicas ipsam scientiam visionis: ergo ipsa scientia causat suum constitutiuum, & sic erit completa antequam compleatur; vnde antequam aduenīat respectus ille rationis, iam erit vltimo determinata, & plene constituta: de illo enim constitutiuo interrogo, si est reale vel rationis? si reale: ergo superfluit ens rationis; si est ens rationis, iterum quæro à quo fiat, & quidquid responderis, dabitur processus in infinitum.

Tandem quis sibi poterit persuadere, omnes 349
actus diuinarum virtutum, verbi gratia, charitatis, liberalitatis, misericordiæ, iustitiæ, & similium esse entia rationis, alias tota sanctitas, vita, & perfectio Dei ens rationis erit; vnde totus Deus non verus, & proprius Deus, sed deus fictus, & apparens vocandus erit; quia tale est ens, & talis est essentia, quales sunt perfectiones & exercitia illius; sed si constituantur actus liberi Dei, qui sunt perfectiones diuinæ charitatis, iustitiæ, misericordiæ, &c. entibus rationis, tales perfectiones erunt entia rationis simpliciter, & non entia realia: ergo iam Deus, cuius perfectiones sunt, erit Deus fictus & non verus, proprius, ac realis Deus.

Sequela illa sic demonstratur; quia omne con- 350
cretum & constitutum denominatur ab imperfectiori constitutiuo simpliciter, & absolute, & non à perfectiori; vt videre est in homine, qui denominatur corruptibilis ab vnione, & non incorruptibilis ab anima rationali, & corpore, & vniuersale vocatur ens rationis à relatione rationis, & non ens reale à natura reali, alias posset aliquis sapiens dicere dari vniuersale à parte rei absolute, ac simpliciter, quod exsibilatur, & ridetur in Platone. Item concretum ex homine, leone, & cerno absolute, & simpliciter dicitur chimæra, & ens rationis fictum solum propter vnionem rationis inter illa entia, & non vocatur ens reale propter entitates hominis, leonis, & cerui, ex quibus componitur, quæ veritas vt sæpe dixi, fundatur in illo principio, bonum ex integra causa; malum autem ex quocunque defectu; sed actus illi vitales virtutum diuinarum, seu perfectionum constituuntur vltimo, & formaliter in ente rationis, & relatione, seu respectu ficto per intellectum: ergo licet constituantur ex alia parte deo potius ex ente rationis denominabuntur, & erunt entia rationis absolute, seu entia fictitia, quam ex diuinitate entia realia; vnde sine dubio fictitie Deus miserebitur, & fictitie iustus erit, imo viuet Deus vitam fictitiam, & erit sapiens fictitie & solum per rationem; vnde sine dubio imperfectior erit vita Dei nostra; cum nos viuamus vitam veram, & realem, & non constituatur vita nostra, neque perfectiones nostræ entibus rationis, increatæ autem diuinæ, & vitales perfectiones talibus entibus rationis constituantur: ne ergo hæc absurda sequantur, dicendum est, actus liberos Dei constitui per respectus & relationes rationis.

Aliqui respondent, cum dicitur, actus liberos 351

Dei constitui relationibus rationis, intelligendum id esse, quoad nostram cognitionem, non quoad eorum constitutionem.

352 Sed contra; quia hæc solutio non est ad rem; quia quæstio non fit de cognitione actuum liberorum Dei, sed de eorum esse; quod ipsorum cognitionem antecedit.

353 Dices, & est aptior solutio, actum liberum non constitui per relationem formalem rationis, sed per fundamentum talis relationis, explicatum per respectus rationis supradictos.

354 Sed contra insurgit efficacissime P. Suarez inquirendo ab aduersarijs, quid sit in divina voluntate tale fundamentum; aut enim est ipsum velle Dei necessarium, vt sic, aut aliquid à parte rei ei formaliter superadditum; primum dici non potest, tum quia illud fundamentum semper, ac necessario est; posito autem eodem fundamento, & termino, eadem relatio nata est consurgere, sive rationis sive realis: esset ergo illa ralatio non libere, sed necessario, tum etiam quia ex modo concipiendi nostro constat, ex solo velle Dei necessario vt sic nullam nobis præberi occasionem apprehendendi relationem aliquam, vel habitudinem ad obiecta creata; quia per illud velle vt necessarium solum concipimus Deum vt se amantem: ergo in illo vt sic nulla relatio rationis ad creaturas vt in seipsis existentes fundari potest; si autem dicatur secundum, inciditur in opinionē Caietani ab omnibus Theologis catholicis reprobatam, nobisque in fine huius quæstionis fortiter oppugnandam, nam illud additum aliquid rei est, non rationis, quia est fundamentum ex parte Dei & volitionis eius, vt cum illo respectu concipi possit, ostendimus autem iam huiusmodi fundamentum non esse aliquid rationis, sed rei; alias si illud fundamentum esset ens rationis de eodem, & contra ipsum insurgerent omnia supra posita argumenta, & præterea proceditur in infinitum.

355 Rursus illud non potest esse aliquid necessarium si ens reale est; tum quia dicitur esse quid additum ipsi velle necessario; tum etiam quia non magis posset esse fundamentum, quam ipsum velle necessarium vt sic: ergo erit aliquid liberum quo Deus proxime, ac formaliter constituitur actu volens creaturas; hoc autem ipsum est quod Caietanus asserebat.

356 Et confirmatur primo, quia impossibile est transire à contradictorio in contradictorium; nisi facta aliqua mutatione, vel additione in altero extremo; sed Deus quatenus præcise volens actu necessario vt sic non est volens creaturas futuras aut existentes (loquor semper de voluntate creaturarum in se ipsis, vt omittam complacentiam earum secundum esse, quod habent in omnipotentia) & deinde intelligitur volens creaturas futuras, & existentes: ergo necesse est aliquid esse additum vel ipsis, vel creaturis, ratione cuius intelligatur interea esse illa habitudo, quæ antea non erat; sed non potest additio intelligi facta creaturis, vt ostensum est: ergo esse debet in voluntate divina.

357 Vrgetur amplius; quia fundamentum relationis rationis, quod ex parte rei sumitur, aliquid reale esse debet; nam si esset aliquid rationis procederetur in infinitum, & totum esset mera fictio; aliquid ergo supponitur in re, quod occasionem præbet intellectui ad fabricandum respectum rationis, & illud vocamus fundamentum ex parte rei; hoc ergo fundamentum in præsenti esse non potest, nisi vel aliqua res extra Deum extrinsece denominans ipsum vel aliqua res inita Deum ipsum: primum dici non potest in præsens, quia vt contra opinionem Patris Herize ostendimus, Deus non dicitur volens per extrinsecam denominationem, nec cogitari potest, à quo proveniat illa extrinseca denominatio, nam vel provenit à creatura possibili, vt sic, & hoc non; tum quia alias illa non esset denominatio libera, sed necessaria, tum etiam quia esset indifferens, & communis omni rei possibili, vel provenit à creatura vt futura, vel existente aliquando, & hoc etiam dici non potest; quia omnis creatura est actu existens, vel futura eo quod Deus per voluntatem suam libere vult eam esse: ergo relatio, quam Deus, vt actu volens dicit ad talem creaturam, non potest fundari in denominatione sumpta ab ipsa creatura, vt existenti, vel futura; nam Deus sicut ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud, ideo non videtur ille respectus posse prius, in alio extra Deum fundari, sed potius in ipsomet Deo, & in ipsa eminentissima perfectione divini esse, eo modo quo à nobis explicabitur quæstione sequenti.

SVBSECTIO II.

Vltimum argumentum principale ponitur.

358 QVia si actus liber Dei efficax producendi Petrum, & scientia visionis videns producendum esse Petrum constituerentur formaliter, & essentialiter per relationem rationis provenientem à Petro creando; sequeretur manifeste eodem modo convenire Deo hæc nomina, creator Dominus, ac hæc sciens Petrum esse futurum, & libere volens creare Petrum quantum ad hoc, quod eorum materiale significatum, cui relationes conveniunt, sit Deus in quantum pollet scientia simplicis intelligentiæ simpliciter necessaria, & absoluto, ac simpliciter necessario amore complacentiæ, per quos actus potens est creare, ac dominari; sed significatum formale horum omnium nominum sit relatio rationis creaturis accepta.

359 Consequens autem esse falsum, patet ex D. Th. 1. *p. q.* 14. *art.* 15. *ad* 1. dicente [Dominus Creator, & huiusmodi: prædicata important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum quod in se ipsis sunt, & ideo varie de Deo dicuntur secundum variationem creaturarum.

360 Sed scientia, amor & huiusmodi important relationes, quæ consequuntur actus qui intelliguntur in Deo esse & ideo invariabiliter prædicantur de Deo] quod discrimen intelligendum est, non de significato materiali (cum evidens sit, & de fide Deum secundum essentiam, & secundum essentialem sibi sapientiam, voluntatem, & potentiam esse Creatorem) sed intelligendum est sine dubio de significato formali, à quo nomen Creatoris imponitur, vt optime docuit Magister sententiarum *in* 1. *dist.* 35. §. *ad hoc iuxta*; his verbis: [Creator ita dicitur relative, vt essentiam non significet; at vero præscientia, prædestinatio, & dispositio significant essentiam.] Quibus verbis subscripsit Sanc. Bonauentura *ibidem dub. litterali* 4. & magis explicat Ricardus *in fine distinctionis eiusdem*, vt

vt creator afferat relationem secundum rationem, non vero præscientia, prædestinatio, & dispositio. Clarius autem, & magis acute explicat hanc doctrinam Henricus *quodlibet* 9. q. 1. distinguēs in Deo duplices relationes rationis quædā sunt, quæ secundum rem præsupponuntur aliquomodo in creatura, & per quandam correspondentiam vt ipse ait, formantur in alio extremo, scilicet Deo, & huiusmodi sunt relatio Creatoris, Domini, & similes, quæ actionem transeuntem consequuntur; aliæ vero sunt, quæ per se primo formantur in ipso Deo, vt relatio prædestinantis, eligentis, volentis, &c. in hoc ergo genere collocandus est hic respectus, quem intelligimus consequi ad determinationem liberam; fundamentum ergo eius non in aliqua re extrinseca, sed in ipso Deo quærendum est, quia in voluntate, & ante volitionem liberam nihil supponi potest, sed potius ipsa determinatio libera supponitur ante omnem creaturam, & mutationem eius; quia omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest, ab ipsa voluntate tanquam à causa prima causatur, & primo, ac per se originem trahit ab ipsamet omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis respectus, in quo distinguitur à denominatione creantis, & producentis Petrum, quæ à creatione, seu productione Petri originem trahens, refunditur in Deum: ergo non eodem modo conueniunt Deo denominationes Domini, & creantis, ac denominationes volentis, & scientis.

361 Vrgetur amplius, quia ex sententia aduersariorum vana redditur illa quæstio, vt optime notat P. Ruiz, quæ Theologorum omnium consensu censetur esse grauissima videlicet, vtrum præscientia nostrorum operum supernaturalium impulerit Deum, vt homines istos potius, quam alios prædestinauerit, vel potius Dei prædestinatio causa fuerit meritorum, & consequenter prædestinatio determinauerit intellectum Dei, vt præsciret homines istos esse bene operaturos finaliter. Nam apud omnes catholicos est certum fidem, & obseruantiam diuinæ legis perseuerantem vsque ad finem vitæ causam meritoriam, & rationem esse gloriæ, quo supposito, relationes rationis constituentes diuinam præscientiam, & prædestinationem eodem ordine se respicient necessario; nec erit possibile etiam de potentia absoluta, vt prædestinatio ad gloriam sit ratio causandi merita, ita vt propterea Deus efficaciter moueat Petrum ad fidem, & opera pietatis, quoniam eum prædestinauit ad gloriam, vbi est ergo illud *ad Roman.* 9. [non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.]

362 Et infra, [cuius vult miseretur: & quem vult indurat?] quod certissimum est in voluntate antecedenti, quæ prius terminatur ad gloriam quam respiciat merita in omnium sententia. Deinde quia voluntas creata realiter, & vere concurrit cum Deo ad producenda quælibet opera pietatis, quibus obtinetur gloria; sed ex istis operibus, vel ex concursu Dei ad illa resultat relatio rationis, qua completur, & vltimate constituitur determinata prædestinatio Petri: ergo voluntas Petri causa est, vt ipse sit prædestinatus. Nec potuit aliter prædestinari, nisi prædicta causalitate, præterea, sic enim fuit impossibile conditionali scientia futurorum operum dirigi Dei prouidentiam, vt hominem constituat in circunstantiis, sub quibus præuidet, esse bene operaturum, & perseueraturum.

Declaratur euidentius hæc veritas in reprobatione, in cuius tractatu omnes Doctores tanquam indubitabile supponunt, fuisse possibile saltem de potentia absoluta non reprobare homines, nisi propter præuisa peccata finalia, similiterque fuisse possibile reprobare ante præuisionem volendo negare illis prædestinationem; hac autem possibilitate præsupposita, Doctores ita reiiciunt alteram partem, vt eo ipso putent alteram partem esse concedendam, nec detur medium inter vtramque. Contra vero sententia, quam in præsenti refellimus, vtramque partem excludit vt impossibilem de potentia absoluta, nam finalia peccata, & eorum actualis permissio prior est, & quasi origo relationis rationis, qua Dei volitio necessaria, & ex se indifferens completur & vltimo constituitur in ratione volitionis reprobantis determinate Iudam v. g. eadem autem, vel alia relatione proueniente ex eadem origine constituitur scientia Dei ex se indifferens in ratione scientis determinate finale peccatum Iudæ; quapropter nec fuit possibile præuisionem finalium peccatorum fuisse motiuum, aut rationem reprobationis, nec fuit possibile Deum velle negare prædestinationem Iudæ prius ratione, quam præuideret illius finale peccatum. Vtrumque namque simul absque prioritatis, aut causalitatis ordine concurrit, videlicet determinata reprobatio, & determinata præscientia, nam vtramque determinat, complet, & constituit relatio veniens ab eadem origine. 363

Præterea sequitur ex hac sententia, vanam esse disputationem, & controuersiam, quæ maximæ difficultatis semper apud Theologos extitit, Vtrum Deus vniretur humanitati, etiamsi Adamus non peccasset, quoniam quantum ad exteriores effectus constat originali peccato Adami damnatum fuisse genus humanum, & à Christo Domino à captiuitate peccatorum, & Dæmonis seruitute redemptum, ac liberatum, quamobrem relationes rationis ab his actionibus Dei, vel Adami resultantes in diuinam scientiam, & volitionem non potuerunt aliter esse, nisi eodem ipso modo, quo de facto sunt ex suppositione peccati Adami; nam si non variatur res; vnde prouenit relatio rationis, non potest variari ipsa relatio supposita inuariabilitate summa rei denominatæ, quæ est necessarius amor complacentiæ rerum possibilium; qui nulla ratione potest nunc denominari decretum liberum incarnandi, licet Adamus non peccaret; falsum igitur erit, quod Sanctus Thomas, & cæteri tractatores illius quæstionis supponunt quasi certum, decisionem illius esse quærendam ex libera Dei voluntate, quæ reuelata est in sacris litteris; sequela probatur, contradictionem implicat aliter esse decretum illud quam modo prædicto: ergo non pendet ex diuina libertate. 364

Tandem sic argumentor, quia actus liber Dei, v. g. prædestinatio actu datur ab æterno, & actu ab æterno nullus datur respectus rationis: ergo actus liber Dei ab æterno non constituitur per respectum rationis. Maior latissime à nobis supra probata manet. Minor sic demonstratur; quia nullus effectus datur actu ante existentiam causæ, & quando non existit illa; sed ab æterno nulla creatura existit, quæ est causa entis rationis: ergo ab æterno nullus datur actu respectus rationis; maximum enim poterit dici esse futuros respectus rationis ab æterno, sicut sunt futuræ ab æterno creaturæ intellectuales; atqui decretum prædestinandi 365

nandi non solum est futurum ab æterno, sed actuale, & præsens, & id quod est actuale, & præsens, non potest actu esse, & actu constitui per cõstitutivum futurum sicut v. g. hodie non potest actu constitui in esse præsentis Petrus per animam rationalem, quæ actu non est præsens sed solum est futura, & erit postea: ergo decretum prædestinandi, quod actu fuit præsens ab æterno non constituitur ab æterno per respectum rationis.

366 Contra Patrem Vazq. peculiariter se se offerunt manifeste contradictiones: nam ipse aperte docet, vt videbimus *tract.* de ente rationis Deum nullo modo cognoscere ens rationis, & ex alio capite docet, Deum cognoscere sua decreta libera, tum quia fides docet hoc, tum etiam quia evidens lumen naturæ ipsum demonstrat, quis enim potest negare ipsum Deum cognoscere id ipsum, quod decernit; quomodo enim decerneret, aut quomodo amaret sine cognitione illius quod amat; nihil enim volitum quin præcognitum; aut quomodo revelaret multis prædestinationis mysterium, vt posse revelare docet Concilium Tridentinum, nisi ipse Deus cognovisset prædestinationẽ quam revelaret, præcipue quia in hoc pejoris conditionis esset Deus, quam homo.

367 Ex alia autem parte dicit, decretum liberum Dei constitui per ens rationis, sed non cognitis vltimis constitutiuis rei non potest cognosci res constituta per illa; v. g. non cognito rationali, quod est vltimum constitutivum hominis nullo modo potest cognosci homo, & non cognito esse à se, aut non perspecta intellectione purissima, nullo modo potest cognosci Deus; ratio est manifesta, quia prædicatum essentiale alicuius est illud ex propria definitione sine quo nec esse, nec intelligi potest res.

368 Sed respectus rationis per vos est formalissimum & vltimum per se constitutiuum actus liberi essentialiter: ergo non cognito tali respectu rationis à Deo, nullo modo potest cognosci ab ipso actus liber; atqui ex alio capite per vos cognoscitur, & comprehenditur à Deo: ergo per vos actus liber cognoscitur, & non cognoscitur ab ipso quæ sunt manifestæ contradictiones.

SECTIO IX.

Sententia Patris Suarez, vt ab ipso explicatur, refellitur.

369 PRimo, & in memoriam revoco id, quod P. Suarez docet, vt patet ex verbis ipsius adductis supra, dum eius sententiam in medium protulimus, videlicet, actum liberum Dei, esse contingentem & posse abesse, & adesse, non quoad esse, & entitatem, sed solum quoad terminationem, in quo discrimen ponit inter actum liberum creatum, & diuinum, quia actus liber creatus quoad esse est contingens, quoad terminari vero non. Deinde docet P. Suarez, terminationem illam constituere formalissime actum liberum Dei, quia actus liber Dei formalissime debet habere indifferentiam ad volendum & non volendum: quia Deus ita amat, vt potuerit non amare. Quibus positis sic argumentor.

370 Quia vel illa terminatio per quam constituitur actus diuinus in esse liberi intrinsece, & formaliter, est ipsum esse diuinæ volitionis necessariæ, vel est ipsum esse Dei, aut est esse creatum distinctum realiter ab esse Dei; aut est medium à parte rei inter esse creatum & increatum, ita vt nec sit Deus, nec creatura; hoc vltimum dici non potest, quia vt ipse P. Suarez late demonstrat in metaphysica ens reale adæquate diuiditur in esse Dei, & in esse creaturæ, ita vt nullum detur ens reale, quod non comprehendatur sub aliquo ex his extremis: ergo terminatio illa &c.

Nec potest dici in sententia P. Suarez, talem 371
terminationem esse ens creatum distinctum realiter ab esse Dei, tum quia ipse late probat actum liberum Dei non constitui per aliquid creatum, & per aliquid extrinsecum ipsi, sed terminatio illa constituit formalissime ex P. Suarez actum liberum Dei: ergo terminatio illa non est esse creatum; quia iam incideret P. Suar. in eam sententiam, quam late impugnat, ac proinde sibi ipsi contradiceret, & præterea contra ipsum insurgerent omnia argumenta, quæ contra opinionem Patris Herize supra adduximus, præterea aliquod maius inconueniens sequeretur contra Patrem Suarez ex principiis eiusdem, quia P. Suarez asserit, totum, & adæquatum actum liberum esse intrinsece in Deo; quia est actus vitalis, & perfectio ipsius, ac per consequens non posse compleri per denominationem extrinsecam sumptam à creatura, aut ab aliquo extra Deum, sicut actus vitalis Angeli, quia talis est non potest compleri per aliquid extrinsecum, sed adæquate, & totaliter est intrinsece in ipso Angelo.

Sed terminatio illa pertinet ad constitutivum 372
essentiale vltimum talis actus liberi Dei: ergo actus liber Dei secundum illam terminationem intrinsece est in Deo, quia intrinsece constituitur ab illa in esse volentis libere, ac vitaliter: ergo si terminatio est aliquid creatum, erit intrinsece in ipso Deo aliquid creatum, & aliquid creatum similiter constituet formaliter in perfectione viuentis, ac volentis ipsum Deum: sed hoc est summum absurdum, nam in Concilio Remensi contra Gilbertum Porret. aperte definitum est quidquid in Deo est, Deum esse, & non creaturam: ergo si tu asseris, terminationem illam esse intrinsece in Deo, & simul asseris terminationem illam esse quid creatum, ex diametro sine dubio te opponis definitioni Concilij Remensis.

Deinde eadem inconuenientia, quæ contra 373
Caietanum eruis, contra te ipsum eruerentur; componeretur enim Deus intrinsece ex esse diuino & esse creato, &c. ergo nullomodo potest dici, terminationem illam, per quam intrinsece, ac formaliter constituitur actus liber Dei, esse ens creatum: ergo solum restat dicendum, primum membrum diuisionis, scilicet terminationem illam esse ipsum esse Dei: ergo evidenter sequitur; quod si actus liber Dei est liber, & contingens quoad terminationem, esse liberum, & contingentem quo ad esse Dei; patet consequentia, quia terminatio illa est esse Dei per vos, sed per vos etiam terminatio illa est libera, & contingens: ergo per vos esse Dei debet esse liberum, & contingens, quare si non potest dici esse Dei esse liberum, & contingens, similiter nec poterit dici, esse liberam, & contingentem terminationem, vnde sicut negas, actum liberum esse talem, & esse contingentem quoad esse, similiter debes negare, esse contingentem, & liberum quoad terminationem, & è contra, si concedis terminationem esse contingentem, & negas, esse Dei esse contingens, concedendo esse Dei

Dei esse ipsam terminationem concedis duo contradictoria simul, videlicet idem esse liberum, & non liberum, esse contingens, & non contingens simul.

374 Præterea, quia quando dicis, terminationem illam esse liberam, & contingentem vel loqueris de ipso esse terminationis intrinseco, vel de connotato extrinseco illius terminationis; hoc vtrimum non est ad rem; quia alias actus liber Dei, vel Deus quoad suum actum intrinsecum non haberet indifferentiam ad amandum, vel non amandum; sed solum diceretur indifferens extrinsece, quia terminus connotatus est contingens, quod est falsissimum, & contra tua principia; nam sicut Deus est liber intrinsece, ita etiam est indifferens intrinsece ad amandum, vel non amandum, ad volendum facere, & ad volendum non facere; quare non ideo vult, cum posset non velle quia creatura existit, cum posset non existere, sed potius econtra ideo existit creatura, cum posset non existere quia Deus ita vult, vt non posset non velle existere ipsam; vnde potius dicendum est creaturam denominari indifferentem ab actu libero, quam actum liberum à creatura indifferentiam sortiri.

375 Et præterea; quia iam libertas Dei, sui indifferentia actus liberi, quæ Synonyma sunt, aut se habent vt definitio, & definitum, sicut homo, & animal rationale, esset denominatio extrinseca sumpta à creatura, quod ipse P. Suarez *in metaphys. disp. 30. sect. 9. à num. 4. vsque ad 7. exclusiue*, auctoritate scripturæ, & rationibus euidentibus labefactat: [quia (vt ipse ait) velle amare libere, & similes denominationes, cum sint vitales non possunt esse omnino extrinsecæ: ergo vel Deus non amat libere, vel amat per amorem liberum, qui in ipso est; secundo quia facere illo modo, cum indifferentia scilicet agendi, & non agendi, & nihilominus determinare se ad agendum immediate, ac formaliter per ipsammet actionem extrinsecam creatam & est modus intelligibilis, ac impossibilis, & quamquam esset possibilis, esset imperfectissimus, & Deo indignus.] Sic ille quibus manifeste probat, indifferentiam, & libertatem actus diuinæ voluntatis, non posse esse denominationem extrinsecam sumptam à contingentia exrrinseca creaturarum: ergo si actus diuinæ voluntatis dicitur liber quoad terminationem, debet esse liber quoad aliquid intrinsecum ipsius actus liberi, scilicet quoad ipsam terminationem, per quam ipse intrinsecè constituitur, hoc est per diuinam illam tendentiam vitalem, & non per ipsum terminum extrinsecum,, aut connotatum creatum, quod respicit talis terminatio, & modus loquendi. P. Suarez id manifestat; quia non dicit actum diuinæ volitionis esse liberum, & contingentem quoad connotatum, seu quoad creaturam productam libere ab ipso Deo, (alias ipse Suarez incideret in sententiam illorum, qui asserunt, actum liberum in esse liberi constitui formaliter per creaturam, quam late impugnat ipse P. Suarez *loco citato*) sed potius ait, esse liberum quoad terminationem, & tendentiam, vtique vitalem increatam & diuinam ipsius diuinæ volitionis, quod videre licet *sect. superiori*, vbi sententiam ipsius explicuimus: ergo quando dicis, actum diuinæ volitionis esse liberum, & contingentem quoad terminationem ipsius, loqueris de ipsa terminatione diuina quatenus distinguitur à termino connotato, & quatenus est causa talis termini connotati, siquidem actus quatenus libet formaliter est causa creaturæ.

Tunc sic; vel illa terminatio est aliquod ens, 376
vel nihil est, seu nullum ens est quia inter hæc nullum datur medium eo quod termini immediate maxime, & contradictoriè opponantur, oppositio enim contradictoria sine medio est; quod fundatur euidentissimo illo principio, quodlibet est vel non est; sed non potest dici, quod terminatio illa nihil sit, aut nullum ens sit, alias nihil constitueret, nec aliquid componeretur ex illa, quia ex nihilo nihil resultat; vnde actus liber, qui ex illa constituitur nihil esset, ac proinde præter actum necessarium nullus actus liber daretur, seu nihil reperiretur in Deo, quod merentur rationem actus liberi: ergo necessario dicendum est, illam terminationem, per quam constituitur actus liber, habere aliquod esse, seu esse verum ens: atqui est verum esse, quod constituit actum liberum essentialiter, & formaliter: ergo est verum esse actus liberi: patet consequentia, quia omne constitutiuum essentiale alicuius est esse seu essentia constituti; vnde quia Paternitas in diuinis constituit Patrem, & intellectio purissima constituit Deum essentialiter per vos, intellectio est esse Dei, & Paternitas est esse Patris, & quia rationale constituit essentialiter hominem, rationale est essentia seu esse hominis, & quia materia prima constituit Leonem essentialiter, materia prima est esse leonis; sed terminatio illa intrinsece, & essentialiter constituit actum liberum, & per vos actus ille est liber, & contingens quoad terminationem: ergo actus ille debet esse liber, & contingens quoad esse, & quoad entitatem; v. g. quia homo est corruptibilis quoad vnionem, quæ constituit essentialiter hominem est corruptibilis quoad esse, & entitatem propriam; vnde si Pater æternus per impossibile esset corruptibilis quoad paternitatem, esset sine dubio corruptibilis quoad esse, & entitatem Patris: ergo male distinguitis dicendo amorem diuinum terminatum ad creaturas, seu prædestinationem D. Petri esse liberam, & contingentem quoad terminationem & non quoad entitatem; quia entitas actus liberi, & terminatio actus liberi sunt omnino idem; cum per suam entitatem, & non per aliquid distinctum à parte rei ab ipsa terminetur, & tendat vitaliter in creaturam.

Exemplo manifesto comprobatur in creatis amor; quia actalis est & quia habet pro obiecto immediato, & formali Deum vel creaturam, terminatur ad Deum, vel ad creaturam per suum ipsum esse, ita vt ipsa terminatio, seu tendentia vitalis amoris in obiectum sit ipsum esse ipsius amoris, & non aliquod esse distinctum ab ipso amore, quod patet euidenter, quia esse formalissimum amoris non potest intelligi sine tendentia, & terminatione vitali ad obiectum; quare si præscindas amorem à terminatione ad obiectum, seu à tendentia ad ipsum, non erit amor, quia simplicissime per ipsum esse amoris tendit in illud: ergo similiter in Deo nullo modo potest intelligi esse amoris creaturarum sine tendentia, & terminatione vitali ad illas, quapropter per suum ipsum esse simplicissimum est terminatio, seu tendentia vitalis ad creaturam, ita vt tendentia illa vitalis, seu terminatio sit ipsum esse formalissimum prædestinationis, ita vt neque realiter, neque virtualiter à parte rei, neque per rationem distinguatur termi-

natio,

natio, & tendentia amoris liberi ad creaturam ab ipso esse formalissimo amoris ipsarum, sed per te amor creaturarum est liber, & contingens formalissime quoad tendentiam & terminationem: ergo formalissime quoad esse; & entitatem prædestinatio est libera & contingens.

377 Declaratur amplius, quia sit per vos actus liber Dei neque realiter, neque per rationem addit aliquid supra actum necessarium distinctum ab ipso actu necessario propter simplicissimam entitatem illius actus, ac proinde neque re, neque ratione distinguitur ab actu necessario, etiam si effectus quasi contradictorios habeant, & denominationes contradictorias subeant, & obiecta realiter distincta respiciant; nam amor necessarius Dei non terminatur ad creaturas sed solum ad Deum; amor autem liber non terminatur ad Deum, sed solum ad creaturas: ergo multo minus distinctum, siue re, sive ratione addet terminatio amoris liberi ad creaturas supra ipsum esse amoris liberi: patet consequentia manifeste, quia neque in creaturis, neque in ipso Deo datur aut effectus, aut fundamentum ad hoc, vt possimus distinguere terminationem amoris ad obiectum ab ipso esse amoris, nam in creaturis neque per rationem distinguitur tendentia, seu terminatio amoris ab ipso amore, etiam si creatura propter suam imperfectionem, & potentialitatem obnoxia sit tot distinctionibus realibus.

Item nullus effectus datur terminationis, qui non sit simul effectus amoris, qui terminatur: ergo nullo modo potest poni distinctio aliqua inter terminationem prædestinationis ad D. Petrum, & ipsum esse seu entitatem prædestinationis: ergo nulla denominatio potest dari, aut nulla formalitas attribui terminationi, quæ non attribuatur amori, prædestinationi, seu esse, & entitati prædestinationis, quæ non attribuatur etiam terminationi seu tendentiæ vitali ad obiectum, seu terminum prædestinatum: sed per vos prædestinatio est libera, seu contingens quoad terminationem: ergo similiter debet esse libera quoad esse, & entitatem ipsius prædestinationis, & è contra si prædestinatio non potest esse libera, & contingens quoad entitatem, & esse prædestinationis, nullo modo potest esse libera, & contingens quoad terminationem, & tendentiam vitalem prædestinationis: ergo contradictio datur in adiecto indistinctione illa, qua vtuntur aduersarij de libertate, & contingentia quoad terminationem, & non quoad entitatem, & esse amoris.

378 Deinde per vos actus liber Dei quoad terminationem potest abesse, & adesse formaliter, & vere, quia quoad terminationem est liber & contingens, & non potest adesse, & abesse formaliter, & vere quoad entitatem, & quoad esse, quia quoad entitatem, & esse non est liber, & contingens: ergo terminatio illa amoris Dei supra quam cadit reduplicatio est libera, & contingens formaliter; sicut v. g. quia anima rationalis secundum vnionem ad corpus est corruptibilis, ipsa vnio, supra quam fit reduplicatio, debet esse corruptibilis, & quia homo secundum voluntatē formaliter est liber, & non secundum intellectum, voluntas, supra quam fit reduplicatio est libera formaliter, & non intellectus: sed per vos actus liber Dei est liber, & formaliter contingens secundum terminationem, vel quoad terminationem, ac proinde secundum terminationem potest ab esse, & adesse Deo formaliter: ergo terminatio diuini amoris ad creaturas quatenus distinguitur ab extrinseco termino creato vere, formaliter, & proprie definit esse, abestque & adest seu potest abesse & adesse formaliter in Deo; atqui illa terminatio intrinseca, seu vitalis tendentia, per quam formaliter, & intrinsece constituitur prædestinatio in esse volitionis liberæ nullo modo distinguitur ab esse dei à parte rei, & formaliter, sed est idem omnino non solum realiter sed etiam ratione, cum esse dei, & cum entitate ipsius: ergo esse dei potest definere esse realiter: sed id quod potest definere esse est corruptibile: ergo esse Dei formaliter est corruptibile, quod est omnino hæreticum, & aperte contra fidem catholicam, & ex alio capite si terminatio illa formaliter definit esse & non definit esse formalissimum dei: ergo esse formalissimum dei separatur realiter à terminatione illa ad obiectum, sed quæ separantur realiter, distinguuntur realiter: ergo esse dei & terminatio ad obiectum distinguuntur realiter in amore libero, qui constituitur per talem terminationem, sed omne, quod est à parte rei & distinguitur à parte rei ab esse dei, non est deus, sed creatura, quia non datur medium inter esse Dei, & esse creaturæ, vt iam diximus, sed per illam terminationem constituitur esse dei in esse amoris liberi formaliter, quia præcisa terminatione per vos esse dei nullo modo est liberum, cum per vos volitio dei non sit libera quoad esse, sed quad terminationē: ergo actus liber dei formaliter in esse talis constituitur formalissime per creaturam.

379 Nunc interrogo, an sit per creaturam existentem extrinsecè respectu Dei, vel intrinsecè existentem in ipso? si est per creaturam existentem extra Deum: ergo iam actus liber dei constituitur per extrinsecam denominationem, quod late impugnat ipse Pater Suarez, vbi supra. Vnde non potest in principiis Patris Suar. substineri.

Si est per creaturam intrinsecè existentem in Deo iam dabitur aliquid creatum intrinsecè in ipso, quod est aperte contra Concilium Remense definiens clare, & expresse contra Gilbertum Porret. quidquid in Deo est, Deum esse, quia alias ex Deo, & creatura componeretur vnum totum, vnde Deus volens erit compositus, & non simplicissima entitas, quod est falsissimum, & contra innumera Concilia quæ definiunt, Deum esse simplicissimum secundum omnem perfectionem suam. Præterea sequentur omnia incommoda, quæ contra sententiam Herize supra eruimus, vnde actus liber Dei erit vitalis, & non vitalis. Deinde omnis actus intrinsecus distinctus realiter ab eo, cuius est actus, perficit intrinsece, & recipitur in illo cuius actus est; omnis enim actus perfectio est, omnis autem perfectio debet perficere id, cuius perfectio est, quæ perfectio licet in se sit talis, indicat sine dubio potentialitatem in subiecto ad talem perfectionem, & per consequens imperfectionem in ipso; quæ omnia salva fide catholica non possunt verificari de Deo: ergo talis solutio, ex qua tot inconvenientia sequuntur, non potest substineri.

Exemplo demonstratur ratiocinatio hæc: si aliquis diceret, iustitiam diuinam, aut diuinam paternitatem desinere esse vere, & realiter, sine dubio hoc modo conuinceretur: Per vos diuina iustitia desinit intrinsecè: sed diuina iustitia est ipsa essentia Dei: ergo essentia Dei desinit intrinsece, & realiter; aut econtra si ipsa essentia dei non potest definere esse, sed semper necessario est similiter non poterit non esse, aut definere esse ipsa iustitia, quæ est idem cum ipsa essentia, alias existente divina essentia non existeret diuina iustitia.

stitia ; sed ea, quæ ita se habent , vt existente vere , & realiter vno, non existit alterum , separantur realiter ; & quæ separantur,distinguuntur realiter : ergo diuina iustitia distinguitur realiter à diuina essentia : ergo diuina iustitia est creatura, & non Deus , &c. sed existente diuina essentia, desinit esse formaliter diuina terminatio , quæ intrinsecè constituit actum liberum : ergo diuina terminatio separatur realiter , ac formaliter à diuina essentia , ac proinde distinguitur realiter ab illa , quod est incidere in opinionem Caietani, & in reliqua inconuenientia,quæ contra illum eruit Pater Suarez , rationes quorum omnes Catholici acriter inuehuntur in illam , abhorretque aures catholicas.

SVBSECTIO I.

Aliquæ solutiones refutantur.

300 REspondent aliqui defensores Patris Suarez, terminationem illam esse contingentem , & posse desinere formaliter quoad denominationem, ac proinde terminationem illam neque distingui realiter à Deo , neque componere cum ipso realiter actum liberum.

Sed contra manifeste , & euidenter ; quia vel denominatio illa , quæ est contingens formaliter, & formaliter desinit esse ratione formalis contingentiæ , est nomen solum significans entitatem terminationis , & terminationem ipsam ; vel est entitas ipsa terminationis significata per tale nomen ? si primum , non est ad rem , quia hic non loquimur de nomine actus liberi, neque tota difficultas est de denominatione , sed potius de actu ipso vitali Dei liberæ volitionis, quomodo necessarius cum sit , & sit ipse Deus , possit deficere ; quod est de ratione actus liberi, & quomodo vera sit illa propositio ; Deus vere,& proprie ita amat, vt potuerit non amare, & ita non habet amorem, vt potuerit habere illum , ita prædestinauit D.Petrum, vt habuerit indifferentiam ad reprobandum illum , & è contra ita reprobauit Iudam Iscariotem , & Antichristum , vt potuerit prædestinare ipsos ; ita prædestinauit Christum,& B.Virginem, vt si voluisset , potuisset non prædestinare ipsos, & ita voluit creare totam hanc machinam vniuersi constantem ex cœlis , Angelis, hominibus, mistis , & elementis , vt potuerit velle non creare illum, quis enim hæc arca , in diuina mysteria ad nuda , & vacua nomina solum , & ad denominationes dumtaxat phantasticas ausu temerario poterit reuocare:vnde iterum vrget argumentum ; nam actus liber Dei non est solum indifferens & liber quoad nomen , sed etiam quoad rem ipsam, alias in Deo non daretur libertatis perfectio in re, sed solum in nomine ; vnde esset sine dubio titulus sine re , vt volunt hæretici , quod damnatur aperte à Conciliis contra delirantes Lutheranos, dum loquuntur de libertate humana, quæ comparata cum diuina , & composita ad ipsam infinite distat ab eadem , & potius vmbra , & vestigium libertatis , quam libertas perfectissima est ; sicut omne esse participatum vocatur vestigium Dei, & vmbra ipsius , omne enim creatum quasi nihilum ante re : ergo multo magis damnandum est , & abominandum , virisque catholicæ fidei lumine circumfusis toto pectore , velis , remisque fugiendum , dicere , & perfricta fronte pronunciare libertatem , & indifferentiam diuinæ volitionis esse solum quoad nomen , & non quoad rem ipsam : ergo libertas diuini actus non solum quoad denominationem , sed etiam quoad realitatem datur in Deo propriissime ac verissime , sed vera , & propria libertas necessario dicit veram , ac propriam indifferentiam formalem , & hæc non potest intelligi sine contingentia , & ideo est verum hoc entimema , Deus non amat , nec prædestinat necessario hanc creaturam ad gloriam : ergo contingens fuit , vt amaret , & non amaret illam , & sic ita amauit , vt potuerit non amare ipsam , itaque contingentia necessario sequitur indifferentiam , & libertatem actus , vnde Pater Suarez , cum videat hoc non posse excusari , dicit , actum liberum non quoad esse , sed quoad terminationem esse contingentem ac per consequens posse abesse , & adesse, si non quoad entitatem, minimum quoad terminationem : ergo si Deus non solum in nomine terminationis , sed etiam in re ipsa, seu in terminatione significata per nomen habet indifferentiam , & libertatem non solum in nomine terminationis , sed etiam reipsa in terminatione habebit contingentiam, & sic terminatio ipsa erit contingens , ac tandem poterit esse , & desinere esse: sed terminatio illa est in Deo intrinsecè, & quidquid in Deo est , Deus est , & esse diuinum vt fides catholica docet : ergo Deus , & esse diuinum contingens est , ac proinde Deus poterit esse , & non esse formaliter quæ sunt inconuenientia , quæ contra Caietanum eruit Pater Suarez, ac proinde Peryllus suo tauro comburitur , & vt alibi dicitur, incidit in foueam quam fecit.

Præcipue, quia vel hæc denominatio , aut nomen libertatis , & indifferentiæ actus quoad terminationem , aut in terminatione actus , est vera vel falsa , falsa esse non potest secundum fidem, & euidens lumen naturæ,alias Deus diceretur falso amare creaturas,quas libere amat ; si vera:ergo in obiecto per illam significato , scilicet in terminatione ipsa , & in ipsa entitate terminationis debet dari vera contingentia , & propria , ex eo enim quod res est vel non est , propositio , & denominatio dicitur vera , vel falsa : sed terminatio illa quoad denominationem veram , vereque significantem ipsam terminationem vt est, est contingens , & sic potest esse , & non esse , in Deo : ergo & terminatio ipsa potest esse , & non esse in ipso , sed terminatio ipsa actus liberi est ipsam esse actus liberi , seu entitas illius, quia nullo modo distinguuntur realiter , imo nec per rationem vt supra late probauimus , & ex alio capite esse amoris diuini est ipse Deus : ergo non solum actus liber quoad denominationem terminationis , neque solum quoad terminationem significatam per talem denominationem , sed etiam quoad esse , & entitatem amoris, imo & ipse Deus , & essentia diuina poterit esse , & non esse formaliter ; vnde si ipsum esse amoris, & ipsa terminatio non potest esse , & desinere esse , sed necessario semper est , ipsa denominatio semper erit , & nomen verè significans dilectionem Dei semper erit , & nunquam deficiet. Explicatur manifesto exemplo , ideo denominatio amoris , quo se amat Deus , & quo amat creaturas possibiles , cum quibus connectitur omnipotentia in sententia Patris Suarez , nullam habet contingentiam , sed potius summam necessitatem , ac proinde non potest esse , & non esse , quia entitas , & termi-

natio illius amoris ad Deum & ad creaturas possibiles, quam significat vere, & vt est ipsa denominatio, & cum qua maxime proportionatur ipsa; quia ponitur à Deo, & non à creaturis fallibilibus, nullam habet contingentiam; sed potius summam necessitatem, &c. sed etiam per vos terminatio actus liberi nullam habet contingentiam, sed potius summam necessitatem, & sic non potest esse, & non esse, sed potius determinate, & necessario est: ergo neque denominatio, aut nomen per quod significatur vere vt est, debet habere contingentiam sed potius summam necessitatem; & sic non poterit esse, & non esse, sed certe denominatio illa; quia libera est, contingens est: ergo entitas terminationis contingens est: ergo poterit non esse, ac proinde ipse Deus poterit esse, & non esse.

Vrgetur, ac declaratur amplius; quia prædicatum hoc intrinsecum amoris Dei ad creaturas est intrinsece in re, de qua prædicatur; sed non est respectus rationis proprius, & fictus: ergo est ens reale in ipso, siue dependeat ab extrinseco connotato in prædicari, siue non; aliud enim est quærere à quo dependeat, aliud quid sit; argumentum autem factum solum intendit; vt explicent, quid sit, anne obiecto ipsi extrinsecum, an intrinsecum? ante omnem intellectus fictionem; sed non negant hoc secundum: ergo est ens reale hoc, quod tu nominas prædicatum intrinsecum, foret enim hoc mirabilius, vt notat Herize, quod esset aliquid intrinsecum obiecto, & quod nec esset ens rationis, nec ens reale; quod si non est ens rationis, ens reale erit: ergo cum concedis potentiam ad habendum, & non habendum prædicatum intrinsecum, concedis in Deo potentiam ad habendam, & non habendam entitatem realem; implicas ergo cum cum ais, esse contingentiam in prædicato intrinseco, & non esse in entitate reali, esse in terminatione contingentiam & non esse in entitate terminationis illam.

Nec minora incõuenientia eruuntur ex tuis principiis contra te ipsum; quia tu asseris, actũ liberum supra necessarium nihil addere, neque realiter, neque ratione distinctũ: ergo actus liber non distinguitur, neque re, neque ratione ab actu necessario, quæ omnia nullo modo inter se cohærere possunt cum principiis receptis à te ipso; quia ideo per te relatio paternitatis distinguitur per rationem à diuinitate, & virtualiter à parte rei, quia verificantur de illis prædicata contradictoria, verbi gratia, communicatio diuinitatis, & non communicatio Paternitatis. Item intellectus diuinus distinguitur per te virtualiter à parte rei à voluntate diuina; quia per intellectum diuinum generatur Verbum, & non generatur per voluntatem, sed actus liber terminatur ad creaturas à parte rei, & non terminatur ad Deum, & è contra actus necessarius terminatur ad Deum & non ad creaturas. Item actus necessarius neque quoad esse neque quoad terminationem est contingens, actus vero liber si non quoad esse, saltem quoad terminationem per te est contingens: ergo iam de actu necessario, & libero prædicantur formalitates contradictorie oppositæ; vnde datur tota ratio formalis propter quam concedis distinctionem virtualem à parte rei, & formalem per intellectum inter perfectiones diuinas alias: ergo etiam inter actum liberum, & necessarium diuinum debet dari distinctio rationis per intellectum; sed si nihil adderet actus liber in Deo distinctum à necessario, nec realiter, nec ratione distingueretur, vt de se patet, vt rationale non distinguitur à principio ratiocinandi, quia nihil addit rationale supra ipsum: è contra vero rationale distinguitur ab animali, quia rationale addit aliquid ratione distinctum supra animal: ergo si actus liber distinguitur ratione ab actu necessario aliquid ratione distinctum debet addere supra necessarium.

SVBSECTIO II.

Ex refutatione aliarum solutionum confirmatur nostra veritas.

QVia nemo potest mente concipere rationem formalem alicuius effectus, vel quasi effectus (loquor de ratione metaphysica identificata cum re, non autem de physica, quæ petit aliquas conditiones ad tribuendum effectum formalem,) dari in subiecto capaci, & talem rationem esse omnino necessariam, & esse omnino independentem à quocunque extrinseco, & nihilominus non tribuere effectum formalem necessario, sed contingenter, quia imperceptibile est, Deum de facto realiter denominari volentem libere, ita vt potuerit non esse volens, & formam, quæ talem effectum formalem liberum tribuit, vt sic, esse necessariam nec deficere posse? nam denominare nihil aliud est, quam habere formam id, quod est capax effectus formalis illius: ergo si forma necessario semper est in Deo independenter à quocunque extrinseco, semper denominabit Deum, quia Deus est capax denominationis, & ex alio capite ad talem denominationem non prærequiritur aliquod connotatum extrinsecum: sed ante omne connotatum extrinsecum Deus est capax amandi creaturam. Exemplo manifestissimo declaratur, impossibile est, quod detur in aliquo subiecto formalitas metaphysica animalis rationalis quæ per identitatem existit in subiecto, & est independens à quocunque connotato extrinseco, & quod tale subiectum non sit homo; quod è contra euenit in formis physicis, quæ distinguuntur à subiectis, & petunt ad suos effectus formales conditiones aliquas extrinsecas, vel dependent ab aliquibus extrinsecis connotatis ad suos effectus formales tribuendos, & ideo non mirum, quod non tribuant illos, si non dentur talia requisita; & sic anima rationalis, licet existat in ossibus, non facit eos viuere, quia ad tribuendum effectum formalem vegetatiui dependet à requisitis aliquibus, quæ non reperiuntur in ossibus, vt reperiuntur in carne, sed formalitas amandi creaturas non est physica, sed metaphysica identificata à parte rei, cum ipso Deo capaci semper amandi creaturas, & talis formalitas est independens ab omni connotato, & requisito extrinseco extra Deum existente: ergo semper, & necessario debet tribuere effectum formalem amandi creaturam: atqui non semper tribuit talem effectum, & hoc non ex defectu incapacitatis Dei: ergo sine dubio est, quia deficit formalitas amoris creaturarum in Deo.

Declaratur amplius, quia nihil aliud est effectus formalis alicuius formalitatis, vel vt melius loquar, quasi effectus formalis illius, nisi totum coalescens ex forma, subiecto capaci, & vnione inter ipsa, verbi gratia, nihil est aliud homo, nisi totum coalescens ex materia capaci animæ rationalis, & anima rationali, ac tandem vnione inter

inter ipsas, & hoc totum adhuc per rationem nihil aliud est, quam materia, forma, & vnio; quia totum neque realiter neque per rationem distinguitur ab omnibus constitutivis simul sumptis & vnitis, vt latissime in Physicis *disput. de toto* demonstravimus. Item nihil aliud est Pater æternus in divinis, qui est constitutum seu quasi effectus formalis Paternitatis, quam paternitas divina essentia, & identitas inter vtramque, & sic de cæteris; sed in quocunque signo rationis datur tota formalitas metaphysica amoris creaturarum liberi, & datur identitas ipsius cum Deo necessaria, quia necessario identificatur actus liber Dei cum Deo, & semper datur necessario Deus ipse: ergo semper, & necessario dantur omnia constitutiva Dei volentis libere creaturas: ergo semper datur quasi effectus formalis talis amoris creaturarum, scilicet Deus volens creaturas futuras v.g quia vt diximus: nihil aliud est Deus volens creaturas futuras, nisi omnes partes, vel constitutiva Dei amantis illas identificata inter se.

Ex quo magnum sequitur inconveniens, videlicet, Deum non posse non amare creaturas futuras, neque potuisse non esse amantem futurarum creaturarum, ac proinde non libere, sed necessario amare illas, quod est hæreticum, & lumini naturæ contradicit: ergo si ita libere amat, vt potuerit non amare, necessario dicendum est ita esse formalitatem amoris in Deo, vt potuerit non esse formalitas amoris in Deo, sed formalitas amoris est entitas amoris: ergo itaest entitas amoris in Deo vt potuerit non esse in ipso formaliter: ergo formalitas amoris distinguitur realiter ab ipso Deo: patet consequentia, quia ea quæ ita se habent, vt possint separari realiter, quia existente vno, potest desinere alterum, distinguuntur realiter, vt adversarij contra Caietanum argumentantur, sed existente Deo, & divina voluntate necessario potest vere, & realiter non existere formalitas, & entitas amoris creaturarum: ergo formalitas & entitas amoris creaturarum distinguitur realiter à Deo; sed quidquid distinguitur realiter ab alio, non est illud, à quo distinguitur, quia distinctio dicit negationem distincti respectu illius, à quo distinguitur: ergo actus amoris Dei non est Deus, à quo distinguitur: ergo est creatura; quia non datur medium inter Deum & creaturam: ergo iam incidis in sententiam eorum, qui asserunt, actum liberum Dei nihil aliud esse, quam Deum, & creaturam simul quamque nos supra labefactauimus, & tu efficaciter oppugnas *disp. 30. sect. 9. à parrapho 4. vsque ad 7. exclusiue*; & præcipue eo quod amor est vitalis in Deo, & sic debet esse intrinsecus ipsi, & necessario debet esse ipse Deus, quia nihil est in Deo quod non sit Deus.

Amplius confirmantur dicta, quia impossibile est, quod detur definitio completa alicuius à parte rei, & quod non detur definitum talis definitionis, vel clarius, impossibile est, quod detur aliquid quod neque re, neque ratione distinguitur ab alio necessario & non contingenter, & quod non detur necessario illud, à quo nullo modo distinguitur id, quod datur; vnde impossibile est, quod detur ens omnino independens ab alio, quod nullo modo distinguitur à Deo, & quod non detur Deus, sed omnes partes, seu omnia constitutiua simul sumpta, & identificata Dei amantis creaturas futuras, dantur à parte rei necessario, & non contingenter, quæ sunt definitio completa, & vt melius loquar, non distinguuntur, neque re, neque ratione à Deo amante creaturas futuras, seu ab hoc concreto, Deus amans creaturas futuras: ergo impossibile est quod non detur necessario, & non contingenter hoc concretum, Deus amans creaturas futuras, sed non necessario Deus amat creaturas futuras, sed contingenter, ac proinde hoc concretum non est omnino necessarium: ergo non dantur necessario omnia constitutiua illius concreti, & sic debet deficere aliquod ex constitutiuis, quando deficit concretum; sed non deficit Deus ipse, qui est vnum ex constitutiuis: ergo deficit formalitas amoris.

Nunc autem solum restat probare effectum formalem amandi creaturas non dependere à connotato aliquo extrinseco, neque denominationem Dei amantis libere dependere à connotato extrinseco, in quo distinguitur hæc denominatio amantis creaturas à denominatione coëxistentis Dei cum creaturis, quia hæc omnino dependet ab illis; sicut & hæc, Deus creans, dependet à creatione, quæ creatura est, hoc autem sic demonstratur, quia quod est prius non dependet à posteriori, & quod est causa, non constituitur per effectum, neque existentia prioris ideo est, quia existit potentius, sed actus liber Dei quoad entitatem terminationem, & denominationem est causa connotati extrinseci futuri, vt supra late demonstrauimus; nam hoc est verum, quia Deus formalissime non solum quoad entitatem, sed etiam quoad terminationem & denominationem vult creaturam esse futuram, creatura constituitur in esse futuræ: ergo actus liber Dei quatenus liber formalissime, hoc est quoad entitatem, terminationem, & denominationem non dependet à futura creatura, sed prius natura datur actus liber formalissime, vt diximus, quam detur futura creatura, & sic non possumus dicere, si interrogetur à nobis cur non vult existere creaturam purè possibilem Deus, quia creatura non existit, sed potius debemus respondere, quia Deus est liber in volendo à se ipso, & non cum dependentia creaturarum: ergo pro certissimo habendum est quando deficit volitio libera Dei circa aliquam creaturam, non deficere, quia deficit creatura, sed quia vult Deus non amare ex eo quod liber est: ergo velle, vel non velle in Deo, esse, & non esse amorem Dei liberum, non dependet à creaturis, nec petit illas pro requisito antecedenti ad sui esse; sicut è contra futuritio creaturarum, vel creatura vt futura, quia dependet à volitione diuina, ponitur, ex eo quod posita est volitio, & tollitur quia aufertur volitio libera à Deo, vel virtualiter, vt mea sententia docet, vel formaliter, vt secundum tua principia debes dicere: ergo ad solutionem nostri argumenti non est recurrendum ad connotatum extrinsecum.

Declaratur hoc amplius; quia actus liber Dei eo modo, quo potest esse causa effectus futuri, & ad quem necessario sequitur effectus futurus, non sufficit esse quasi materialiter, & solum quoad entitatem, sed necesse est vt detur formalissime actus liber Dei circa talem creaturam; atqui tali modo actus liber est non solum entitas illius, sed etiam terminatio formalis eiusdem, & denominatio formalis ipsius, quare vt creatura sit futura, & Petrus dicatur formaliter prædestinatus ad gloriam, hoc est vt Petrus ex possibili prædestinato transeat ad actu prædestinatum, necesse est, vt præcedat prioritate naturæ tanquam causa completa prædestinatio ipsa formalissime, non solum quoad entitatem, sed etiam quoad terminationem formalem prædestinationis, & quoad denominationem illius formalissimam. Vnde debet iam Deus prioritate naturæ libere amare, & de-

nominari libere amans; ad hoc vt creatura dicatur amata & prædestinata: ergo actus liber Dei non solum præcedit creaturam, vt causa illius quoad entitatem actus liberi, sed etiam quoad terminationem formalem & formalissimam denominationem amoris liberi; quia donec hoc modo completus est actus liber, non est causa, neque caulat futurum effectum; sed quia quoad entitatem est causa & præcedit effectum, vt sit entitas actus liberi, non dependet ab effectu futuro: ergo similiter quia quoad terminationem, & denominationem formalem amoris liberi præcedit ipsa prædestinatio terminum prædestinatum, & est causa illius non dependebit ab ipso termino prædestinato: ergo tam denominatio, quam terminatio, & entitas actus liberi nullo modo requirunt tanquam conditionem prærequisitam terminum prædestinatum; neque vt sic dependet ab illo sed solum consummate, & complete sunt à Deo denominatio, & terminatio actus liberi, & conueniunt intrinsecè ipsi, ex vi suæ perfectionis, & eminentiæ: ergo quando interrogatur ab aduersarijs cur deficit actus liber, non debent respondere, quia deficit connotatum; alias connotatum esset causa actus liberi, & non effectus illius.

Explico hoc manifestissimo exemplo amoris creati; quia enim amor creatus est causa, quare obiectum sit actu amatum ab ipso, non dependet ab obiecto amato, ita vt positio amoris in amante petat pro requisito antecedenti ipsum obiectum amatum, neque si interrogetur à nobis, cur obiecti amor detur, possumus respondere; quia obiectum amatur; sed potius debemus respondere, quia persona quæ diligit, ex eo quod libera est, & indifferens, se libere determinat ad amandum, & econtra, quando interrogatur à nobis, cur amor obiecti non sit actu, sed deficiat, non debemus dicere, quia obiectum non est amatum, sed potius, quia ipse amans noluit amare, vel noluit producere in se amorem: ex quo manifeste colligimus, denominationem illam amoris in amante *obiectum, esse causam denominationis obiecti amati; vt patet ex hac causali vera; ideo obiectum formaliter est amatum, quia prius natura habuit in se amorem amans, & est constitutus & complete denominatus amans.

Ex quo amplius colligimus, neque constitutionem amantis, neque denominationem illam diligentis dependere ab aliquo extrinseco à priori, neque indigere, vt sit tanquam prærequisito ipso esse amato obiecti; quia tale esse amatum est posterius ipsa denominatione, & constitutione amantis; quia pro priori naturæ ante obiectum actu amatum, & antequam constituatur in esse amati præcedit, supponitur, & est complete amans constitutum in esse amantis, ac proinde non trahere originem, aut constitutionem illam, aut denominationem amantis ab aliquo extra ipsum amantem; quia pro priori illo in quo necessario debet plene & plane supponi constitutum, & denominatum amans, nullum obiectum amatum intelligitur aut potest intelligi, à quo desumatur illa denominatio seu effectus formalis amantis, ac per consequens talem denominationem totaliter, & adæquate esse intrinsecam; ex quo vltimo colligimus, siue ad concedendam, siue ad negandam talem constitutionem, & denominationem, siue ad defectum illius, siue ad coëxistentiam ipsius, siue ad quamcunque varietatem in tali denominatione nullo modo posse nos recurrere, aut confugere ad aliquod extrinsecum obiectum amatum, vt actu amatum; quia hoc totum est posterius, & pro illo priori non est; quia originem habet ab hoc, vnde quæcunque variatio in obiecto amato est, quia iam præcessit variatio in amante per ablationem aut additionem actus vitalis in amante, cuius formalitas sicut & ipsius ; riuatio debet esse omnino intrinseca, quia omnis vitalis formalitas, quia viuere est, est ab ipso viuente & in ipso viuente consummatur intrinsecè, vt patet ex definitione viuendi, quia nihil aliud est, quam moueri à se ipso, itaque constitutio, & denominatio actus vitalis adæquate incipit à se, & consummatur in se sine eo quod in illa constitutione actus vitalis, & in denominatione formali illius interueniat aut habeat partem, vt ita loquar obiectum amatum, vt amatum, quia vt sic est effectus talis amoris, ac proinde non potest esse prærequisitum, conditio, aut formalitas, neque ad constitutionem amantis, neque ad denominationem illius, quia hoc totum præcedet, vt causa, & vt prius ad effectum qui resultat in obiecto amato.

Tunc sic amor liber Dei præcedit, vt causa vitalis futuritionem creaturæ, quia creatura futura nihil aliud est, quam creatura possibilis amata à Deo ad habendam existentiam in tali differentia temporis; vnde creatura vt futura, vel actu prædestinata, quæ nihil aliud est, quam amata ab amore diuino, vel per amorem diuinum à Deo ad beatitudinem supernaturalem in sua denominatione, & plena constitutione causatur adæquate constituitur, & originem trahit ab amore libero prioritate naturæ existente tam in Deo, & antecedenter pro illo priori pro quo nondum intelligitur creatura prædestinata constituente Deum in esse amantis, & formalissime ac plene denominante ipsum in esse amantis, vt pro posteriori naturæ causetur, & constituatur creatura in esse futuræ & prædestinatæ per ipsum amorem tanquam effectus per causam.

Itaque vt clarius hoc intelligatur, creatura futura, & prædestinata est effectus Dei, quatenus volentis prædestinare, & dare existentiam creaturæ, & causa talis effectus est Deus volens, ita vt substantia Dei sit id quod causat, per suam voluntatem, tanquam per potentiam formalem, & causalitas talis causæ sit volitio ipsa libera: atqui effectus alicuius causæ actu causantis non est, aut requisitum aut conditio à priori, seu formalitas constituens, vt causa existat, aut denominetur in esse causantis, sed potius ad intelligendam, & constituendam causam actu causantem pro illo priori recurrimus nullo modo ad effectum, quia pro illo priori nondum intelligitur, id est non concipitur, quasi constituendo suam causam, sed ad formalitatem quandam, quæ fluit & se habet ex parte causæ; vnde si est causalitas vitalis, tota est intrinseca in agente, & nullo modo deforis emendicatur, ab aliquo existente extra ipsam causam: ergo ad denominationem Dei volentis liberè, vel non volentis libere, hoc est ad denominationem, & constitutionem formalem Dei, & ad quamcunque varietatem & contingentiam, siue ad existentiam, siue ad desitionem, siue ad denominationé actualiter amantis, siue ad carentiam talis denominationis

nullo

nullo modo est nobis recurrendum ad aliquod extrinsecum connotatum, vt in illo prius fundetur talis denominatio, & variatio, cum potius variatio in connotato originem trahat tanquam à causa præcedenti à variatione, & contingentia seu indifferentia existente in amante; in quo distinguitur ratio amantis in Deo creaturas à denominatione scientis per scientiam visionis creaturas, nam in variatione scientiæ possumus recurrere ad variationem obiecti, quia variatio obiecti præsupponitur ad ipsam scientiam, & ad variationem in illa, & ideo sunt veræ hæ causales: ideo Deus cognoscit, creaturam esse futuram & prædestinatam, quia iam ex voluntate præsupponitur futura, & prædestinata; vnde quando interrogamus, cur detur hæc varietas in scientia visionis videlicet, quod nunc videat Deus creaturam existentem, & postea non videat existentem, sine dubio dicimus, quia obiectum eius variatum est de existente in non existens; vnde recte, vel pro conditione, vel pro prærequisito quasi causali variationis in scientia, tribuimus variationem in obiecto antecedentem ad illam, quia quasi pro priori naturæ antecedit variatio obiecti ad variationem scientis, quod totum vice versa, & oppositio modo succedit, & contingit in variatione, contingentia & indifferentia amoris Dei liberi, quia hic est causa variationis obiecti & non è contra, vnde si quæramus, cur talis creatura pure possibilis non varietur de illo statu, neque muretur à pura possibilitate ad futuritionem, cum ex se non repugnet variari & mutari, & cur alia creatura mutata fuerit, v. g. Antichristus de statu puræ possibilitatis ad futuritionem, certe sine dubio dicemus, quia Deus ex eo quod liber, & indifferens sit ad causandas illas rationes, & mutationes, voluit potius hoc, quam aliud, & suo modo contingentiam, & indifferentiam suam per varietatem amandi & non amandi, vt ita loquar, exercuit itaque varietas in obiecto, seu indifferentia, & contingentia in ipso præsupponit variationem iam in Deo à nobis postea explicandam; vnde ad denominationem, constitutionem, & variationem denominationum in Deo non debemus recurrere ad creaturam variatam, sed hoc totum debemus inquirere in Deo, & ex parte Dei, quia hæc variatio est vitalis, & causativa variationis obiecti; vnde si nobis recte philosophandum est, contendere debemus intra Deum solum investigare hoc, & intra ipsum solum invenire si possimus secundum dignitatem, & excellentiam divinæ libertatis; quod optime docuit ipse P. Suarez cum quo pugnamus, tribuendo discrimen inter volitionem divinam & scientiam liberam his aureis verbis, *disp. 30. sect. 9. num 33.* [& sine dubio ita esse videtur; nam Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud, & ideo non videtur illa denominatio posse prius in alio fundari, quam in ipsomet Deo, in quo est magna differentia inter volitionem liberam, & scientiam quatenus dicitur scientia visionis & dicitur aliquomodo contingens, aut libera, quatenus posset sub tali ratione non esse si res non essent futuræ: intercedit ergo differentia inter hanc scientiam, & voluntatem, quod scientia, vt ex simplici intelligentia fiat visio, & præter res possibiles se extendat ad repræsentandas res existentes supponit in obiecto aliquam varietatem pro aliquo tempore, cui æternitas coëxistit, vel saltem supponit aliquod decretum liberum diuinæ voluntatis, ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod fundamentum, vel principium illius denominationis, aut variationis; at vero in voluntate nihil supponi potest, sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest ab ipsa voluntate trahit originem; & ratio à priori est, quia scientia, etiam vt terminata ad talia obiecta contingentia non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti existentis, vel futuri; at vero voluntas vt terminata ad talia obiecta est formaliter libera, & ideo illa relatio in scientia posset intelligi per modum cuiusdam respectus resultantis necessario in ipsa posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibilis, in voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate, omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis respectus, & denominationis.]

Quæ verba adeo clara sunt pro nostra ratiocinatione confirmanda, vt alia clariora desiderare non possem, vnde potius à me ipso, quam ab aduersariis excogitata, ac prolata videntur: ergo denominatio amantis libere, & variatio in talibus denominationibus non causantur, nec originem trahunt à variationibus, & mutationibus obiecti, sed potius variationes, & mutationes omnes in obiecto factæ originantur à contingentia, & indifferentia actuum liberorum: ergo contingentiæ, & variationis actuum liberorum ratio, & principium non est quærenda, neque inuestiganda extra Deum, sed potius intra Deum inuenienda est, quia est prima causa omnium priuationum obiectiuarum existentium extra Deum.

Atqui in Deo duplex tantum variatio, & contingentia potest reperiri, alia formalis, vt asserit Caietanus per additiones, & diminutiones reales formales à parte rei, quibus adduntur, & diminuuntur realiter formaliter, adsunt & absunt formalissime perfectiones diuinæ, & hæc contingentia, & variatio actuum liberorum efficacissime reijcitur à P. Suarez vbi supra *sect. 9. à num. 7. vsque ad 29. exclusiue*, ac proinde ab ipso non potest defendi, præcipue quia meo videri immediate opponitur infinitæ excellentiæ, simplicitati, & puritati diuinæ, & per consequens dogmatibus fidei catholicæ alia contingentia, & variatio non formalis, sed virtualis, non per additiones, & diminutiones reales formaliter, sed solum æquiualenter reperitur in Deo, (de qua latissime *quæstione sequenti*) & hæc conuenit Deo eo quod propter suam eminentiam, summam puritatem, & infinitam actualitatem æquiualet additionibus, & diminutionibus formalibus, quæ propter suam imperfectionem reperiuntur in creaturis: ergo ex necessitate ad intelligentiam diuinæ libertatis eligenda est hæc contingentia, & variatio; quia hæc dignissima est Deo, & intellectu facilior omnibus aliis viis ex principiis in aliis controuersiis theologicis receptis, quod amplius, & euidentius patebit ex dicendis *quæstione sequenti*; nunc autem ex iam dictis manifeste patet, actum liberum aut formalitatem amoris liberi ad constituendum Deum in esse amantis libere nullo modo dependere à connotatis extrinsecis, ac proinde dum quærimus causam cur formalitas amoris, quæ formaliter existit in Deo per identitatem necessariam cum ipso, non tribuat effectum formalem, nec faciat Deum amantem necessario, debemus recurrere ad con-

tingentiam futuræ creaturæ ; nam iterum vrgemus, quia ille effectus est contingens, & non necessarius, qui oritur à causa libera, & non necessaria, & ille effectus est necessarius, & non liber, qui oritur à causa necessaria, & non libera: ergo prius est causam esse necessariam : aut liberam quam effectus possit dici, & appellari liber aut necessarius ; vnde ideo lux solis est effectus necessarius illius, & non liber quia sol est causa necessaria, & non libera illius ; & è contra ratio quare Petrus prædestinatus ad gloriam est effectus liber, est quia oritur à causa indifferenti, & libera.

Item si interrogemus, cur ex suppositione quod prædestinatus est Petrus in æternum necessario erit prædestinatus sine vlla mutabilitate, in hoc sine dubio respondendum est nobis ; ideo esse immutabilem talem effectum, quia ex suppositione decreti nunquam mutatur Deus, neque mutat decretum semel statutum ; alias imperfectio saltem moralis inconstantiæ reperiretur in Deo : ergo vt causa sit necessaria, vel libera, nullo modo mensuratur neque dependet à contingentia vel necessitate effectus ; sed potius è contra contingentia, & necessitas effectus mensuratur, & dependet à contingentia, libertate, aut necessitate causæ ; quapropter si per impossibile Deus esset causam necessaria decernens creaturas futuras, ipsæ essent futuræ necessario : ergo de facto ideo creaturæ sunt futuræ contingenter, & libere, id est sunt effectus non necessarij, sed liberi, quia Deus in decernendo futuritionem illorum est causa libera, & non necessaria, & per consequens ipsa voluntas diuina in constituendo futuras creaturas, nullo modo dependet ab ipsis creaturis, quia iam quod est prius dependeret à posteriori : ergo hæc depẽdentia, quam male excogitastis ad eludendũ argumentum nullius momenti est, neque potestis respondere interroganti cur contingenter amet creaturam, vel cur deficiat amor huius, cum possit adesse, dicendo, quia creatura futura est contingens, & quia deficit talis futuritio, cum potius ideo, deficiat futuritio, quia deficit volitio libera modo à nobis explicando, quia libertas causæ & indifferentia illius non constituitur, neque desumitur ab ipso effectu, sed potius à seipsa, quia vt iam dixi, si Deus non libere, sed necessario amaret futuras creaturas, aut esset causa necessaria talis futuritionis, ipsæ necessario essent futuræ : ergo si necessario non sunt futuræ, sed liberè, ideo hoc erit, quia Deus est causa libera, & non necessaria, ac proinde ratio talis libertatis, & contingentiæ in sua denominatione, & constitutione non est dependens à connotatis extrinsecis.

Vnde exemplum relationis non est ad rem, tum quia in se falsissimum est, res enim creata non potest trãsire de contradictorio intrinseco ad contradictorium intrinsecum sine mutatione intrinseca sui per solam mutationem extrinsecam alterius, tum etiam propter alias efficacissimas demonstrationes, quibus falsitatem huius exempli latissime oppugnavi in Logica prædicamento de relatione quæstione Vtrum relatio distinguatur à suo fundamento à parte rei, videantur ibi dicta, quæ maxime conducunt ad intelligentiam præsentis quæstionis. Tum denique, quia etiam si concederemus probabilitatem exempli ad præsens institutum nihil iuvaret aduersarios ; nam licet posset manu ducere intellectum ad cognoscendam variationem scientiæ visionis, sine mutatione intrinseca ex parte scientiæ per mutationem tantum ex parte obiecti ; nam sicut ablato termino, v. g. filio mortuo, non maneret Pater in esse Patris formaliter, quia denominatio Patris, & constitutio illius formalis dependet à termino ; quia vt ait Aristoteles, posito fundamento & termino, resultat relatio quia fundamentum, & terminus sunt causa positionis relationis : quod non ita contingeret si relatio, aut positio illius esset causa positionis fundamenti, & termini ; tunc enim in eo casu non possemus tribuere rationem, cur qui antea non erat pater, dicendo, quia antea non habebat filium, & nunc habet filium, alias positio posterioris esset causa positionis prioris, & reliqua quæ supra diximus quod est falsissimum, sed potius propter rationes supra positas, ratione huius variationis in Patre deberemus investigare solum in Patre, & in causis illius, non in filio, quia vero de facto positio termini, & fundamenti, & negatio termini, & fundamenti est causa positionis relationis, vel negationis illius : ideo suppositа probabilitate exempli, quando à nobis quæritur, cur nunc sit Pater, cum posset non esse Pater, optime respondemus ex mutatione fundamenti, & termini, dicendo, quia nunc habet filium, & genuit ipsum, quem posset non generare ; vnde exemplo hoc illuminati, quando interrogatur à nobis, cur varietur denominatio scientiæ visionis in Deo, de non cognoscente in cognoscentem sine mutatione intrinseca scientiæ, optime respondemus, dicendo, quia præcedit mutatio, & variatio in obiecto talis scientiæ, quod est quasi causa nostro modo intelligendi variationis in scientia, vnde si variatio scientiæ non originaretur à mutatione, & variatione obiecti : sed potius e[x] et causa illius, nullo modo possemus dicere, ideo variatam esse scientiam, quia variatum est obiectum, neque rationem variationis in scientia deberemus inuestigare, aut quærere extra scientiam in obiecto sed potius intra ipsam scientiam ; quia sicut constitutio causæ non dependet ab effectu, neque potest tribui pro ratione constitutionis causæ effectus ipse, ita similiter non potest tribui pro ratione, & causa variationis in constitutione causæ ipsius effectus variatio, aut mutatio, alias daretur circulus vitiosus, & reliqua inconvenientia opposita lumini naturæ supra adducta sequerentur ; v. g. ipso exemplo aduersariorum hoc illustratur.

Nam licet pro causa paternitatis tribuatur filius genitus, & pro causa mutationis de non Patre, in esse Patris tribuatur mutatio de non habendo filio, in habendo filium, nihilominus tamen si causam, aut rationem inuestigemus, cur detur talis variatio in habendo, & non habendo filium, non debemus iterum recurrere ad variationem paternitatis, ne circulos vitiosos committamus, & de primo ad vltimum idem pro causa sui ipsius tribuamus, nam si variatio in habendo filium, est causa variationis in habendo paternitatem, & iterum si variatio & mutatio in habendo Paternitatem est causa variationis habendi filium, de primo ad vltimum variatio & mutatio habendi filium, erit causa sui ipsius, quia quod est causa causæ est causa causati : sed hoc est summũ absurdum : ergo pro ratione causæ formaliter non potest tribui ipse effectus, & pro ratione variationis causæ non debet reddi ratio variationis effectum fectus ; quia pro priori naturæ ante effectum iam supponitur independenter à variatione effectus variatio causæ ; quia variatio causæ completa est à qua originatur pro posteriori naturæ variatio effectus. Quare si interrogetur à nobis, cur

cur Petrus habeat filium, non est dicendum quia est Pater formaliter, sed potius quia habens potentiam ad generandum illum; applicuit talem potentiam ad producendum, & de facto produxit ipsum, cum antea neque applicaverit potentiam ad talem productionem, neque produxerit ipsum.

Tunc sic, variatio in futuritione effectus, & mutatio tota obiectiua originatur tanquam à causa à variatione decreti liberi, hoc est ideo mutatum est nunc obiectum de puro statu possibilitatis ad faturitionem, cum posset non mutari, quia ita Deus voluit mutare illam, vt potuerit non velle: ergo pro ratione huius variationis in decretis liberis sic explicatæ nullo modo potest tribui variatio, & mutatio obiecti de possibili in futurum, sicut v. g. si interroges, cur Petrus nunc videat parietem, & constituat ipsum in esse visi, cum antea non viderit ipsum, non debemus respondere, quia paries nunc est visus, & antea non erat visus, quia iam pro ratione causæ tribueretur effectus, nam totum, quod est ex parte videntis, v. g. potentia applicata, visio, & denominatio videntis supponitur prioritate naturæ complere ad constitutionem parietis visi; vnde ad reddendam causam Petri videntis nunc, non debemus recurrere ad mutationem parietis de non visi ad visum, sed potius debemus confugere ad ipsam potentiam, & intra ipsam inquirere causam huius variationis; licet verum sit, quod à posteriori tanquam ab effectu, & signo ex mutatione obiecti colligamus mutationem in causa; sed de hoc non quæritur in præsenti, quia non est ad rem, quia solum investigamus rationem à priori mutationis in videntem de non vidente.

Ergo in decretis liberis quando interrogamus, quare, vel quomodo Deus nostro modo intelligendi varietur eo quod, cum potuerit non diligere creaturam nunc diligat ipsam, non quærimus rationem à posteriori sed à priori: ergo nullo modo est danda, vt ratio illius variationis dependentia à connotato, nec ad hoc est adducendum exemplum relationis; quia variatio actuum liberorum opposito modo se habet respectu variationis obiecti, ac variatio relationis respectu variationis termini, & ab vno oppositio non debet argui ad aliud, vt ab exemplo, & à similitudine, sed potiùs oppositio modo secundum illud axioma contrariorum eadem est disciplina, & ratio oppositio modo, quare si arguitur, ideo desinit relatio, quia desinit terminus in nostro casu oppositio modo debet argui; non ideo desinit decretum liberum, aut ponitur, quia ponitur, aut desinit mutatio obiecti, sed potius ideo ponitur, & desinit mutatio obiecti, quia ponitur, & desinit decretum liberum & tota hæc oppositio in hoc consistit, quia decretum liberum & variatio illius non est effectus mutationis obiecti, nec dependet à priori ab illa, sed potius mutatio obiecti dependet à priori à decreto; è contra vero mutatio relationis dependet à priori à mutatione termini, & sic est effectus illius.

SVBSECTIO III.

Ex principiis Patris Suarez labefactatur eius opinio, & nostra veritas confirmatur.

381. QVia ipse Pater Suar. vt supra vidimus, asserit, actum liberum à necessario nullo modo distingui, neque re, neque ratione; eo quod nihil, aut re, aut ratione distinctum addat supra necessarium: Tunc sic hoc supposito sic argumentor: quando in aliquo subiecto non est ratio formalis constituendi ipsum, tale subiectum non constituitur in effectu, vel quasi effectu talis rationis formalis, sed in Deo non datur ratio formalis constitutiua illius in esse amantis libere secundum vestra principia: ergo ex vestris principiis manifeste colligitur, Deum non constitui in esse amantis libere: maior est certissima, minor, in qua est difficultas sic demonstratur; quia formalitas illa constitutiua per vos Dei amantis libere, aut denominatiua illius vt sic non est amor necessarius, quatenus necessarius, tam re, quam ratione; itaque si amor necessarius quatenus talis amor est, & consideratur vt præcisus à quacunque formalitate distincta à seipso, non potest constituere Deum in esse amantis libere, quod ipse P. Suar. his verbis docet *sect. illa 9. num. 48. §. de voluntate vero:* [dicendum est in re ipsa non aliud fundamentum ex parte Dei ad talem relationem, seu denominationem (utique amantis libere) præter actum ipsum necessarium voluntatis D. i, non tamen vt est tantum necessarius in esse,] & ratio est manifesta, quia alias Deus posset per suum ipsum amorem, quo se ipsum amat, constitui in esse amantis libere se ipsum, & per terminationem talis amoris ad se posset dici terminari ad se ipsum libere; vnde per productionem Spiritus sancti posset constitui Pater in esse producentis libere ipsum: patet consequentia, quia per amorem necessarium, quatenus formalissime necessarium, & quatenus formalissime præcisum à quacunque alia formalitate distincta à seipso, vt necessario potest constitui in esse amantis liberi: atqui amor, quo se amat formalissime vt præcisus à quocunque alio est amor necessarius: ergo talis amor potest constituere Deum in esse amantis seipsum libere; ratio à priori est, quia absolute potest non esse denominatio libere volentis in Deo, & nihilominus denominatio amantis se ipsum non potest deficere in Deo, quia denominatio illa sumitur ab amore necessario: ergo evidenter sequitur, denominationem amantis libere non posse sumi ab amore necessario, vt necessario formalissime, alias eidem formalissime sub eadem ratione formalissima convenirent prædicata contradictorie opposita, quod est falsissimum, vt ex principiis evidentissimis Metaphysice, videlicet impossibile est idem simul esse, & non esse, admissis quidem ab adversariis patet.

Sed in Deo non datur alia formalitas, neque re, neque ratione distincta ab amore necessario: ergo nulla datur formalitas in Deo, à qua possit denominari libere amans. Patet consequentia: quia per vos ab amore necessario, vt necessario non constituitur in esse amantis liberi, sed per vos etiam præter amorem necessarium vt necessarium non est alia formalitas, à qua constituatur in esse liberi amantis: ergo per vos, & secundum vestra principia non est in Deo, à quo possit denominari liber v. g. si tu asserereres, Patrem æternum per diuinitatem quatenus est prædicatum absolutum, aut per omnipotentiam non posse opponi, & distingui à filio, & iterum asserereres in Patre non esse aliam formalitatem, neque re, neque ratione distinctam à diuinitate, &c. sine dubio evidenter sequeretur, Patrem non

posse

posse distingui, neque opponi filio aut si pertinaciter contenderes etiam si non daretur alia formalitas, aut re, aut ratione distincta à diuinitate, nihilominus opponi Patrem filio, & distingui ab ipso, sine dubio tequeretur, talem effectum, vel quasi effectum formalem distinctionis, & oppositionis dari in Deo sine ratione formali constitutiva illius.

Dices, verum esse quod actus necessarius, vt necessarius non possit constituere Deum in esse amantis libere, nihilominus per terminationem intrinsecam liberam ad creaturas constitui Deum in esse amantis libere: verba Patris Suarez hæc sunt *vbi supra*: [Dicendum est in re ipsa non esse aliud fundamentum ex parte Dei ad talem relationem, præter actum ipsum necessarium voluntatis Dei, non tamen vt est tantum necessarius in esse, sed vt est etiam liber quoad terminationem, & aliquam causalitatem; vnde hic respectus, seu denominatio non intelligitur tanquam resultans posito actu necessario ex parte Dei absolute & secundum se, & præintellecta creatura vt diligibili; nam his duobus stantibus, stat non sequi seu intelligi respectum, seu denominationem illam; intercedit ergo libera determinatio Dei quæ licet in se, ac formaliter non sit res noua in Deo, à nobis tamen concipitur per modum rei novæ ad fundandum respectum; vel certe illa determinatio in voluntate semper concipitur per modum alicuius causalitatis, per quam concipitur obiectum, tanquam mutatum aliquo modo, in ordine ad actualem existentiam sibi proportionatam, & ideo actus ille voluntatis in se necessarius vt habens vim libere causandi, intelligitur ex parte Dei, vt sufficiens fundamentalis respectus. Non intelligitur autem ipse respectus seu denominatio resultare donec actus ille Dei exerceat suam vim liberam, seu causalitatem circa tale obiectum, in quo non ipse actus aliter se habet, sed facit vt obiectum aliter se habeat; & tunc intelligitur, quasi resultare huiusmodi respectus, & differt hic respectus à respectu scientiæ visionis vt sic.] Sic Pater Suar. & in primis solutio illius fundatur in hoc, quod licet actus necessarius, vt necessarius non possit constituere Deum in esse amantis libere, nihilominus posse illum ratione terminationis ad creaturas constituere Deum in esse amantis libere. Tunc sic de illa terminatione interrogo an sit formalitas alia sive re, sive ratione distincta ab actu necessario, vel non dicatur hoc secundum. Vrget argumentum supra positum, quia per te actus necessarius, vt necessarius non potest constituere Deum in esse amantis libere: ergo idem actus necessarius vt necessarius non potest constituere Deum esse amantis libere; alias idem quatenus idem, & sine vlla distinctione constitueret, & non constitueret in esse amantis libere, quod est summum absurdum & contra lumen naturæ, & tibi ipsi contradiceres manifeste; si quidem affirmares idipsum, quod negas, & negares id ipsum, quod affirmas.

Sed terminatio illa ad quam confugis nullo modo distinguitur neque re, neque ratione ab amore necessario vt necessario; sed est idem ipse actus necessarius, quia sunt synonyma; (nam ea, quæ solo nomine differunt, vt gladius & ensis, & in reipsa seu in obiecto, neque re, neque ratione distinguuntur, sunt synonyma): ergo si actus necessarius vt necessarius non constituit Deum in esse amantis libere, nec potest constituere ipsum in tali ratione, neque Synonymum illius, & quod est omnino idem cum ipso poterit constituere Deum in esse amantis liberi, qualis est terminatio; vg. si aliquis diceret Marcum Tullium esse principem eloquentiæ & negaret, Ciceronem esse Principem eloquentiæ; item si aliquis pertinaciter contenderet, gladium esse ferreum, ensem vero non esse ferreum, paternitatem in diuinis constituere Patrem, & simul diceret, primam relationem hypostaticam non constituere Patrem sine dubio irrideretur vt amens, quia de eodem affirmat, quod de eodem negat solum sub distincto nomine; sed per te actus necessarius nullo modo distinguitur à terminatione illa, sed potius est omnino idem cum terminatione: ergo terminatio ipsa non potest constituere Deum in esse amantis libere; vnde idem argumentum supra factum vrget contra terminationem si terminatio non est alia re, vel ratione distincta formalitas ab amore necessario.

Ergo si terminatio est formalitas constituens Deum amantem liberum, quem non potest ita constituere amor necessarius, vt necessarius, sine dubio dicendum erit, terminationem liberam, & amorem necessarium non esse omnino idem etiam ratione, & virtualiter, sed potius distingui ratione, & virtualiter à parte rei, etiam si realiter formaliter terminatio ab amore necessario non distinguatur, quod *subsectione superiori* demonstraui contra ipsum Patrem Suarez, quia ea, quæ ita se habent, vt vni conveniat prædicatum contradictorium, & oppositum contradictorie alteri prædicato, quod alteri extremo convenit à parte rei distinguuntur virtualiter a parte rei, & formaliter per rationem, vt videre est in Paternitate diuina, & diuinitate, in intellectu diuino, & voluntate diuina, in ratione entis, & differentia creaturæ, quod latissime demonstro *disp. 1. Metaphys. quæstione, Virum ens præscindatur à differentiis*; sed terminationi libere convenit constituere Deum in esse libere amantis à parte rei; & tendere ad creaturas futuras, & existentes, & amori necessario non convenit terminari ad creaturas futuras, neque constituere Deum amantem libere &c. ergo amor necessarius distinguitur virtualiter, & per rationē formaliter à terminatione, & terminatio est alia formalitas distincta ratione, & virtualiter à parte rei ab amore necessario; sed actus liber Dei constituitur per terminationem illam intrinsecam ad creaturas, & per ipsum actum necessarium diuinæ entitatis: ergo addit supra illum aliquid virtualiter distinctum à parte rei, & ratione formaliter. Patet consequentia; quia actus liber Dei addit supra necessarium terminationem ad creaturas futuras &c. quia per talem terminationem, & actum necessarium constituitur, sicut vnum addit supra ens indiuisionem, siue positiuam sive negatiuam, quia constituitur vltimo per illam supponendo rationem entis, cui aduenit nostro modo intelligendi indiuisio: sic similiter constituitur actus liber Dei vltimo per vos terminatione illa ad creaturas futuras, supponendo diuinum esse, cui aduenit nostro modo intelligendi terminatio: ergo addit supra diuinum esse necessarium terminationem illam; sed vt nuper probauimus, terminatio illa distinguitur virtualiter à parte rei, & ratione ab ipso actu necessario: ergo actus liber Dei addit supra actum necessarium aliquid virtualiter,

virtualiter, & ratione distinctum ab actu necessario, supposito quod per terminationem illam constituitur in esse amantis libere Deus, & non per amorem necessarium vt necessarium; quare solutio tua implicat in terminis.

Deinde intelligibile est secundum tua principia id, quod nunc asseris, videlicet, deum constitui in esse libere amantis per terminationem, & aliquam causalitatem, quia per, TO *causalitatem*, vel intelligis actionem creatam, qua producis ad extra creaturas, & hoc à te ipso refutatum est *sect. illa 9. num. 6.* nam prima opinio, quam refutasti *tali numero 6.* his verbis explicabat constitutionem actus liberi [prima igitur responsio est quorundam dicentium, huiusmodi actus liberos Dei nihil in Deo dicere, præter extrinsecas denominationes, quia, Deum inquiunt velle aliquid extra se, nihil aliud est, quam in re illa aliquam mutationem facere pro aliquo tempore, vel aliquod esse illi conferre, quod est in potestate Dei facere, vel non facere; & cum facit, dicitur id velle, cum vero non facit dicitur nolle, non quia ipse aliter se habeat, sed solum quia res ipsa aliter se habet.] His verbis proposuisti primam opinionem constituentem actum liberum causalitate creata, quam postquam illis verbis proposuisti, his refellis: [nullo tamen modo defendi potest, primo iuxta principia fidei, quibus certum est, Deum non metaphoricè, & improprie, sed proprie amare, & velle;] & postquam loca Scripturæ in medium posuisti, oppositum probantia, sic concludis: [ergo velle Deum aliquid, & illud facere, non sunt formaliter, & secundum rationem idem: sed ipsum facere, quod extrinsecum est Deo, effectus est ipsius velle, seu amoris eius, accedit quod iuxta vera Theologiæ principia non omnis voluntas Dei, quæ versatur circa obiecta creata, vel creabilia facit aliquam realem mutationem in ipsis formaliter ac immediate, vt est voluntas efficax, qua elegit prædestinatos ad gloriam; de qua re dixi plura *in 1. tomo 3. parte disp. 5. sect. 1.* Secundo etiam ratione naturali improbatur illa sententia &c.] ergo secundum hæc tua verba non possunt stare alia supra posita, si intelligantur de causalitate, seu actione creata; quia alias idē actus liber constitueretur, & non constitueretur per causalitatem creatam, & præterea incideres in sententiam denominantium extrinsecè actus liberos: ergo illa causalitas, per quam ais, constitui actum liberum debet esse aliqua formalitas intra ipsum Deum existens; de qua interrogo, an sit distincta re, vel ratione ab actu necessario? si non est distincta sed est omnino eadem cum actu necessario, & per te actus necessarius, vt necessarius non potest constituere Deum amantem libere: ergo neque illa causalitas, vt patet ex dictis.

Dices, illam causalitatem, & connotatum extrinsecum constituere Deum libere amantem; quia actus libere Dei præcisus à connotato extrinseco non potest constituere Deum in esse libere amantis.

Sed contra manifeste, & insurgunt aduersus hanc solutionem omnia argumenta *subsectione præcedenti* posita, quia causa alicuius effectus, neque adæquate, neque inadæquate constituit suam causam, sed connotatum extrinsecum est effectus actus liberi: ergo connotatum extrinsecum, neque adæquate, neque inadæquate potest constituere actum liberum. Item quia hæc solutio incidit in opinionem Patris Herize supra à nobis oppugnatam, & quam oppugnat ipse Pater Suarez *loco nuper citato*: ergo connotatum illud, neque solum, neque simul cum alia formalitate potest constituere actum liberum.

Præterea; quia in actu libero Dei datur intrinseca ratio, scilicet ratio intrinseca amoris, verbi gratia, ratio prædestinationis, quæ constituit Deum intrinsecè prædestinantem, & intrinsecè ac formaliter denominat deum amantem creaturam ad beatitudinem; ex qua constitutione, & denominatione intrinseca tanquam à causa, vel efficienti, vel formali resultat in creatura denominatio extrinseca prædestinatæ, & amatæ ad beatitudinem, quæ denominatio est effectus, siue formalis extrinsecus, siue in genere causæ efficientis respectu amoris intrinsecè existentis in Deo; sed effectus ille qui est denominatio extrinseca à ratione formali amoris liberi intrinsecè existente in Deo proueniens, nullo modo potest constituere formalitatem illam amoris intrinseci existentem in Deo: ergo nullo modo constituitur amor liber Dei à connotato illo extrinseco. Minor illa sic demonstratur exēplis petitis à rebus creatis manifestissimis, nullus enim sanæ mentis potest dicere, denominationem extrinsecam resultantem in Petro v. g. & extrinsecè denominantem ipsum in esse amati, ex amore intrinseco Pauli in ipso existente posse constituere ipsum amorem intrinsecum Petri in esse amoris intrinsecè existentis in ipso. Item denominatio extrinseca visi in pariete nullo modo potest constituere formaliter in suo esse formali visionem intrinsecè existentem in oculis, à qua dimanat denominatio supradicta extrinseca, cuius nulla alia ratio est, nisi quod effectus non potest constituere suam causam, & denominatio extrinseca non potest constituere formalitatem intrinsecam; cum autem esse amatum in Petro sit effectus amoris in Paulo existentis, & sit denominatio extrinseca, & amor existens in Paulo sit denominatio, & formalitas adæquate intrinseca, nullo modo potest constitui ab esse amato in Petro, alias denominatio adæquate intrinseca causaretur à denominatione extrinseca, & constitueretur ab ipsa; ex quo sequeretur evidenter non esse adæquate intrinsecam.

Sed denominatio prædestinati, aut futuri in connotato prædestinationis est denominatio extrinseca proueniens vt effectus à causa, à prædestinatione intrinsecè, & vitaliter existente in Deo: ergo nullo modo potest prædestinatio ipsa constitui formaliter ab ipso prædestinato sub ratione formali prædestinati.

Vrgetur, ac declaratur amplius, quia quando respondetur nobis, terminationem, seu actum liberum cum connotato, seu dependenter ab illo deum denominari libere volentem, supposito, quod in actu libero sunt duo, & terminatio, seu connotatio, quæ se tenet intrinsecè ex parte dei denominati, & creatum connotatum, quod se habet extrinsece respectu Dei, & se tenet ex parte obiecti; inquirimus, an connotatum essentialiter formaliter, atque intrinsecè ingrediatur in effectu formali amantis libere, vt albedo ingreditur in al-

bo ; vel tantum extrinsece , & in obliquo , sit extra essentiam effectus formalis , vt relatio paternitatis est extra essentiam generationis ? si primum affirmetur : ergo extrinsecum connotatum admittitur vt pars essentialis, & vt constitutivum quidditatiuum formale effectus , vel quasi effectus formalis amantis libere in Deo ; vnde sine dubio incidit aduersarius in sententiam denominantium extrinsecè , quam ipse Suarez impugnat. Neque hac responsione defendi potest illa causalis ; quia Deus realiter libere prædestinat , ideo creatura est vere , & realiter prædestinata (qua se millies protegit , & oppugnat aduersarios) quoniam ipse prædestinatus involvitur à priori in ipsa prædestinatione , & in constitutione formali Dei prædestinantis , & reduci debet ad genus causæ formalis , & non ad genus effectus ; vnde ipsa prædestinatio est causa formalis extrinseca effectus prædestinati , & ipse effectus prædestinatus iterum in eodem genere causæ formalis constituet ipsam prædestinationem ; quod adeo absurdum est , vt nullus vsquam ausus fuerit talia inconsiderate dicere ; nam licet in diuerso genere causæ asserant Thomistæ , idem posse esse causam & effectum respectu eiusdem , nihilominus tamen in eodem genere causæ formalis , aut efficientis &c. nullus docuit eandem rem esse causam , & effectum respectu eiusdem ; Pater autem Suarez non solum in eodem genere, sed etiam in diuerso negat mutuam causalitatem : ergo à fortiori debet negare prædestinatum esse causam formalem prædestinationis propter rationes dictas ; alias sine metaphora non defenderetur libertas Dei per actum intrinsecum , & vitalem & daretur mutua causalitas in eodem genere.

Si autem secundum dicatur : ergo licet non daret denominationem illam sine extrinseco connotato ; at tota essentia formæ denominantis Deo est intrinseca , vt scientia à scienti : atqui nihil entitatis ponitur intrinsecum Deo , præter entitatem actus necessarij , nec re nec ratione distinctum : ergo ponitur novus effectus formalis realis sine realitate , à qua proueniat &c.

Deinde non minus difficile est intellectu in tua sententia in omni actu libero , vel ad omnem actum liberum ponendum recurrere ad connotatum extrinsecum ; quia licet multi actus habeant connotatum extrinsecum distinctum ab aliis actibus , nihilominus vt supra demonstrauimus actus inefficaces , vt est ille , vult Deus omnes homines salvos fieri , nihil ponit in obiecto immediato ; vt patet ex late ponderatis supra , & nihilominus est actus liber distinctus à quolibet alio , ut ipse P. Suarez docet : imo inter actus efficaces distincti actus dantur tendentes in idem obiectum , & nihilominus sine vlla mutatione ex parte obiecti habent suam distinctionem , & eodem modo se habentibus omnibus rebus existunt distincti actus liberi sola distinctione , & variatione se habente ex parte actuum liberorum, vnde ablatis imperfectionibus sicut ad constitutionem actus liberi creati , & ad variationem illius non confugimus ad connotata extrinseca propter indifferentiam intrinsecam , & propter dominium intrinsecum quod habet creatura circa suos actus : ita similiter ad constitutionem , & distinctionem actuum liberorum voluntatis diuinæ non debemus confugere ad connotata extrinseca , sed potius debemus hoc cognoscere intra ipsum Deum inuestigando rationes intrinsecas diuinas à quibus oritur , & in quibus complete consummatur tota hæc ratio distinctionis , contingentiæ, variationis , & indifferentiæ actuum liberorum. Vnde si aliter hoc negotium consideretur à Patre Suarez , nescio qua ratione tota sua doctrina satis sibi consentanea sit ; nam si volitio Dei libera vt sic connotat vt terminum aliquam creaturam eo modo, quo relatio terminum : ergo sicut sublato termino , non est relatio formaliter ; ita sublata creatura non est volitio Dei libera : ergo non possunt varia decreta libera in Deo constitui nostro modo concipiendi ex sola infinita eminentia essentiæ diuinæ sine connotatione diuersæ rei, vt obiecti connotati, quod videtur negasse Pater Suarez impugnans ex instituto opinionem connotantium , & denominantium extrinsece ; nam *tom. 1. in 3. p. disput. 5. sect. 1. & in opusculis lib. 1. de scientia contingentium, caput 6. & lib. 1. de essentia prædestinationi, cap 15.* multis conatur probare non esse necessarium in quolibet decreto Dei , vel voluntate libera assignare variationem aliquam saltem ex parte obiecti ; & tamen in metaphy. dicta *disp. 30. sect. illa 9. num. 48. & 49. & 43.* oppositum docet , sicut & *prologomeno, 2. de gratia cap. 8. num. 11.*

Præterea videns P. Suarez confugiendo ad connotatum , non posse satisfacere huiusmodi difficultatibus , vt exhauriat illas hæc verba profert , [intercedit ergo libera determinatio Dei quæ licet in se , ac formaliter non sit res noua in Deo, à nobis tamen concipitur per modum rei novæ ad fundandum novum respectum , & novam denominationem , vel certe illa determinatio in voluntate emper concipitur per modum alicuius causalitatis , per quam concipitur obiectum , tanquam primatum aliquem eo in ordine ad actualem existentiam sibi proportionatam,& ideo actus ille voluntatis in se necessarius , vt habens vim libere causandi intelligitur ex parte Dei , vt sufficiens fundamentum talis denominationis , & respectus ;] in cuius prima parte solutionis , vt explicet quare , cum sit necessaria illa entitas actus , non denominet , neque constituat necessario deum, sed potius quasi de novo resultet denominatio, docet hoc ideo contingere , quia determinatio illa actus liberi , licet vere non sit de novo, concipitur tamen à nobis , vt de novo adveniens , quæ solutio coincidit cum solutione aliquorum neothericorum negantium inter intellectum divinum , & voluntatem divinam tam distinctionem virtualem , S. Thomæ , quam distinctionem formalem Scoti ex natura rei ; & dicentium , ideo per intellectum generari Verbum realiter , & non per voluntatem realiter, quia intellectus , & voluntas , licet identificentur omnino realiter , distinguuntur tamen per rationem : quia cum distinctio non sit ratio formalis generandi , sed solum conditio , sufficere distinctionem rationis. Ita similiter Pater Suarez ait , licet non addatur aliquid de novo supra actum necessarium, nihilominus concipi à nobis ac si adderetur de novo divina terminatio , & hoc sufficere , quia est quasi conditio solum.

Sed contra manifeste , quia talis conceptio

vel

vel est vera, vel falsa; si vera: ergo adæquatur cum obiecto, ac proinde concipitur id quod in se est; vnde si per vos concipitur vere addi de nouo terminationem liberam, sine dubio ita erit à parte rei, hoc est vere addetur realiter supra Deum determinatio libera; vnde incidis in opinionem Caietani, in quam acriter iure quidem optimo inucheris.

Si autem falso concipitur illa additio de nouo nullius momenti erit ad præsens institutum; quia falsæ, sine fundamento, & chimæricæ conceptiones nihil conducunt ad realitatem mysteriorum fidei, & ad veritatem decretorum Dei; nam sicut quod falsum est, nihil est, nihil potest conducere; vnde sicut vnum oppositum non adiuvat alterum, sed potius destruit illud, ita non potest conducere ad veram explicationem alterius; atqui falsum est oppositum vero: ergo falsum, & falsa conceptio non potest conducere ad veritatem decretorum liberorum, neque ad contingentiam, & variationem illorum quare irridendæ sunt tales conceptiones, & tales modi loquendi, quia nos non quærimus in hac quæstione, quomodo concipiamus actus liberos, sed potius quærimus de veritate, & realitate illorum quæ ab æterno extitit, ad quod quid adiuuat conceptio in tempore falsa; vnde sicut flocci penderetur, qui interrogatus quomodo cum Deus sit vnus, & idem in essentia, sit trinus in personis, & habeat distinctionem, & oppositionem realem inter illas. Responderet dicendo, quia nos concipimus distinctionem in essentia, ac proinde concipimus Trinitatem diuinitatis, sicut concipimus Trinitatem personarum. Certe hic conuinceretur argumento nuper posito, quia conceptio illa falsa distinctionis in essentia nihil conducit ad mysterium reale, & verum; quia non ideo Deus ab æterno est vnus in essentia, & trinus in personis, quia in tempore concipimus distinctionem in essentia; quia talis distinctio à nobis ficta non exhaurit difficultatem tanti mysterij, præcipue quia circa illud non interrogamus, quomodo nos concipiamus, sed potius quomodo res in se ipsis se habeant; quapropter sapientes Theologi, & Patres Ecclesiæ, quando interrogati respondent circa mysterium Trinitatis, vt tribuant rationem illius, vt in se est ab æterno, non confugiunt ad conceptiones nostras falsas in tempore; (quia ridiculum omnino est dicere ideo ab æterno datur vna essentia cum distinctione reali personarum, & hoc vere à parte rei; quia ego in tempore concipio falsè diuinam essentiam cum distinctione, alias tota veritas, & proprietas diuinorum mysteriorum inniteretur falsis principiis, ac proinde non essent vera mysteria, sed falsa, quia ex falsis principiis, non nisi falsa eruuntur; semper enim conclusio falsa ex falsis principiis deducitur secundum illud principium Dialecticorum ex falsis non nisi falsa, ex veris, aliquando vera, aliquando falsa, quia conclusio sequitur debiliorem partem; eo quod vt inquit Dionysius, & recipitur à tota schola, bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu) sed ad infinitam simplicitatem diuinæ essentiæ cum infinita fœcunditate, &c. de quibus late ago *tract. de Trinit.* ergo similiter perperam confugitur ad falsas nostras conceptiones, dum interrogatus Theologus de mysterio actuum liberorum, vult rationem tribuere, cur cum terminatio illa amoris Dei circa creaturas, neque re, neque ratione distinguatur ab actu necessario, nihilque sit, præter ipsum actum, nihilominus possit constituere Deum in esse amantis libere, & denominare contingenter, quando ipse actus necessario nullo modo potest: ergo quod nos concipiamus terminationem illam per modum rei nouæ, nullius momenti est ad hoc, vt ab æterno de nouo denominetur amans, neque quod nos concipiamus deficere illud, aut posse deficere ratione contingentiæ, quam nos concipimus in ipso nullius valoris est ad hoc, vt Deus ab æterno sit indifferens, & ita amauerit, vt potuerit vere, & realiter non amare.

Deinde, & euidentius; quia ad effectus, vel quasi effectus reales quales sunt generatio Verbi per intellectum & non per voluntatem, communicatio diuinitatis, non communicata paternitate, quod ita amet Deus, vt potuerit non amare libere, non solum requiruntur virtutes reales, sed etiam conditiones reales, & non sufficiunt conditiones rationis nec conducunt vt requisita entia rationis ficta per intellectum, quod patet euidenter, nam etiamsi potentia visiua fallatur, videndo cœlum, & solem approximatum montibus in orizonte propter distantiam maximam, ac proinde ratione talis distantiæ, & fallaciæ fingat approximationem illam, non ideo sol debet comburere montes, & mundum, & vniuersa sublunaria, quod sine dubio faceret, si haberet approximationem realem, qualis est illa, vel similem illi, quam fingit visus, imo si per intellectum aliquis fingeret, me esse approximatum summo Pontifici, & me Romæ existere circa ipsum, non ideo ego possem videre realiter Pontificem; item si aliquis per rationem confingeret, animam D. Petri esse vnitam realiter materiæ primæ; non ideo anima D. Petri constitueret verum hominem realem.

Tandem si aliquis fingeret distinctionem rationis inter Petrum, & ipsum Petrum, non ideo posset Petrus separari realiter à se ipso, & mori Petrus, viuente realiter eodem Petro; cuius vniuersalis ratio euidens nulla alia est, nisi quia approximatio illa non est vera, & realis, & idem est de vnione, & distinctione, & mori, videre, comburere, &c. sunt effectus veri, & reales, ad quos quia reales sunt, nō solū virtutes & causæ formales, sed etiam conditiones, quales sunt distinctio, & approximatio debent esse reales, & non sufficiunt rationis; quia quod nihil est realiter, nihil realiter potest facere, vel adiuvare; sed quod diuinitas communicetur filio à Patre, & non communicetur Paternitas ipsi, quod Verbum diuinum generetur per intellectum, & non per voluntatem, quod Deus ita amet creaturam, vt potuerit non amare illam, ac proinde libere amet cum indifferentia, & contingentia non sunt ficta, sed vera à parte rei: ergo conditiones ad tales effectus, vel quasi effectus reales, debent esse verè & realiter à parte rei, & non sufficit, quod sint entia rationis, & per nostram mentem fingantur; quare si ad cōmunicationem realem diuinitatis non communicata realiter, & verè paternitate, & ad generationem veram, & realem per intellectum, & vere, & realiter non per voluntatem, requiritur vt conditio necessaria distinctio inter diuinitatem, & Paternitatem, inter intellectum, & voluntatem diuinam, talis distinctio non debet esse per rationē neque sufficit, quod fingatur per intellectum, aut

concipiatur, ac si esset, sed necessario debet esse à parte rei, quod videntes tam Thomistæ, & cum eis Doctores Societatis, tam Scotistæ, & cum eis grauissimi alij Doctores hoc pro certo statuerunt, aut dandam esse distinctionem ex natura rei formalem sine fictione, quod Scotistæ eligunt; aut dandam esse distinctionem realem virtualem per æquiualentiam, vt docent cum D. Thoma Thomistæ, & cum Patre Suarez & P. Molina grauiores, & sapientiores Societatis Iesu Doctores. Alarcon oppugnatur §. vnde concedere huiusmodi distinctiones à parte rei non est onerare res, vt perperam docet Alarcon, sed potius exonerare res difficultatibus, & tenebris, obscuritatibus, ac nebulis æquiuocationum & sophismatum, ad quas se confugiunt, tanquam delinquentes, & male agentes, qui neglectis huiusmodi distinctionibus se se ad confusæ noctis entis rationis, & fictionis tenebras confugiunt.

Ex quo sequitur vt hic auctor inciderit in quẽdã modum absurdissimum loquendi, & viro catholico omnino fugiendum, cuius inordinatio forte non est in nucleo sed in cortice, non in sensu sed in verbis; atqui, vt ait Hyeronimus, non solum ex inordinato sensu, sed etiam ex inordinato modo loquendi incurritur hæresis; quam non assero de hac propositione, quia Iudicibus Ecclesiæ relinquo, sed solum affirmo, nouissimam esse, verba huius auctoris sic se habent 1. *p. tract. 3. de volunt. Dei, disp. 4 cap. 6. num. 12. §. tandem.* [Quando dicimus Paternitas realiter non communicatur, & essentia realiter communicatur; non possumus non inuoluere distinctionem formalem per intellectum; quia nomen essentiæ, & relationis Paternitatis non significat illa duo prædicata, vt in se sunt, ac proinde non provt inter se identificata, sed potius vt distincta, & propterea dicimus, vnum communicari, & alterum non communicari realiter; quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provt à nobis concipiuntur, cum à parte rei non sint essentia, & paternitas vt duo; & impossibile est nos de illis, vt de duobus loqui, quin duo per intellectum faciamus; atque adeo nihil mirum, si contradictoria prædicata enunciemus, quia de duobus subiectis esse, & non esse prædicari simul potest:] inter hæc omnia verba illa durissima sunt, [& propterea dicimus, vnum communicari, & alterum non communicari realiter, quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provt à nobis concipiuntur:] nam interrogo à te an quando dicimus, paternitatem non communicari, & diuinitatem communicari, significemus, & concipiamus hoc negotium cum veritate, vel cum falsitate; si cum falsitate: ergo falsum est dicere, diuinitas communicatur filio à Patre, & non communicatur paternitas; atqui fides catholica docet hoc ipsum: ergo fides catholica docet falsum; sed hoc est hæreticum aperte, vt ex terminis patet, siquidem non solum asseueranter docere falli fidem catholicam est in hæresim incidere, sed etiam quod minus est dubitare de rebus à fide dictis, & in dubium reuocare dogmata fidei: ergo nullo modo est dicendum catholico, falso nos concipere, & loqui, quando dicimus, diuinitas communicatur, & non communicatur paternitas; vnde necessario dicendum est, vere nos concipere; quando ita loquimur, & concipimus; sed vera loquutio, & conceptio adæquatur cum obiecto de quo loquitur, & quod concipit, & adæquari loquutionem cum obiecto, & conceptionem vere significare illud est significare ipsum vt in se est. (vt patet ex dictis de veritate formali propositionis; & tu ipse data opera doces *tom. in 1. p. tract. 5. de Trinit. disp. 8. cap. 4. & disp. 5. cap. 5. pagina* 447. & 448. *& tract. 6. disp. 2. cap. 5. num.* 11. *&* 14. *& tract. 5. disp. 5. cap. 5. num. 5.* Quæ definitio adæquationis cum obiecto, seu veritatis formalis propositionis admittitur ab omni schola, & docetur ab Aristotele *lib. 1. Post. cap. 1. & lib. Perier cap. 4.* quod adeo verum est, vt hucusque nullus in dubium hoc negotium reuocauerit:) ergo si illa propositio, videlicet; diuinitas communicatur, non communicata Paternitate; quia est vera adæquatur cum mysterio, quod significat, videlicet cum communicatione ad intra diuinitatis, & cum non communicatione reali ad intra Paternitatis, sine dubio illa propositio, & illa verba significant communicationem, & non communicationem, seu negationem communicationis Paternitatis vt in se est: ergo periculosissime & absurde loqueris, quando dicis, [quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provt à nobis concipiuntur,] nam his verbis aperte doces, non dari à parte rei communicationem diuinitatis cum negatione communicationis Paternitatis, sed solum nostro modo concipiendi, ac proinde doces, falsam esse conceptionem, & significationem loquutionis, & aliter contingere rem, ac concipitur à nobis, & sic conceptionem esse alienam à veritate, & falsam, v. g. quando aliquis concipit montem aut cœlum ceruleum, aut solem in magnitudine instar rotæ currus, tunc enim dicimus ad significandam falsitatem conceptionis ea nos non significare solem, montem & cœlum provt in se est, sed provt à nobis concipitur, & tunc particula; sed munere fungitur aduersatiuæ, aduersaturque illis verbis provt in se est, quomodo loquendi plene, & plane falsas esse tales loquutiones, falsitatisque vitio laborare huiusmodi conceptiones: ergo si per te quando dicimus diuinitas realiter per generationem æternam vere communicatur filio à Patre, & non communicatur verè Paternitas significamus res, non provt in se sunt, sed provt concipiuntur à nobis, sine dubio per te falso concipiemus, loquemur & significabimus, ac proinde loquutio fidei falsa erit, quod est hæreticum: ergo si hoc non est dicendum, sine tergiuersatione affirmandum erit illis verbis verè nos loqui, & significare res, ac proinde significare illas provt sunt in se, & non solum provt concipiuntur à nobis, & sic non provt concipiuntur à nobis aduersatiue, seu aduersantur, aut opponendo se particulæ illi provt in se sunt; vnde falsa erit illa tua loquutio, quibus verbis, &c.

Deinde, si hæc propositio fidei catholicæ, de qua hic loquimur, diuinitas communicatur, &c, est vera: ergo obiectum eius à parte rei est, vt significatur, quia ex eo quod res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa; nam vt propositio significans sit vera, debet obiectum significatum per illa esse tale in se, quale significatur per propositionem, vnde si propositio non significet rem vt in se est, sed solum vt concipitur a nobis, non erit vera; sed per te illa propositio, quia est de fide catholica est vera omnino, & infallibilis: ergo non solum significat communicationem

diuinitatis

diuinitatis & negationem communicationis paternitatis, prout à nobis concipitur, sed potius vere, & proprie, vt in se est; vnde loquutio tua est omnino falsa, & absurda.

Præterea; quia notabilis est ille modus loquendi, nimirum nomen essentiæ, & relationis paternitatis non significat illa duo prædicata, vt in se sunt, ac proinde non prout inter se identificata, sed potius vt distincta. Nam nomen Essentia, & nomen Paternitas inuenta sunt ab Ecclesia catholica & à Conciliis omnibus accommodata ad significandam diuinitatem, & primam relationem hypostaticam cum veritate: ergo ad significandas illas prout in se sunt; sed prout in se sunt, nó sunt distincta à parte rei formaliter: ergo nomen essentia, & paternitas non significant duo illa prædicata vt distincta, alias nomina falsa introducta essent à tota Ecclesia, significantia rem aliter ac est in se, quod est absurdum: ergo si sunt vera, & non falsa talia nomina, quibus vtitur Ecclesia revelatione Spiritus sancti sine dubio significabunt Deum non aliter, ac est in se, sed vt est in se: sed vt in se est non habet distinctionem à parte rei formalem inter essentiam, & paternitatem: ergo nomina illa non significant diuinitatem, & paternitatem distinctas; quod vt euidentius pateat, aduerte, quod illa nomina sunt talis conditionis, vt si solis illis vtamur in Trinitate, dicendo, datur vere diuina essentia, & paternitas, maxime catholice loquamur; si autem addamus cum Gilberto Porretano paternitas, & diuinitas distinguuntur realiter, non catholice sed hæretice loquemur, & si dicamus, paternitas, & diuinitas distinguuntur, vel virtualiter, vel formaliter per intellectum, vel formaliter ex natura rei, non loquemur purè secundum fidem catholicam, quia non dicemus articulum de fide purum qualis est hic; datur diuina essentia, & relatio paternitatis: ergo euidenter sequitur hunc modum loquendi non involuere in se distinctionem, quia si illam involveret, non purè catholicè, sed opinatiue loqueremur: ergo falso asseris, dum dicis; [quia nomen essentiæ, & relationis paternitatis non significat illa duo prædicata, vt in se sunt, ac proinde non prout inter se identificata, sed potius vt distincta;] nam sicut Concilia & Patres accommodarunt hæc vocabula constitutioni Patris ad significandam illam cum veritate, ita absolute sumpta significant constitutionem primæ personæ, vt in se est, & vt concipitur ab Ecclesia tota; nam nomina significant res, & conceptus, & ideo optime aiebat Seneca *lib. 1. de beneficiis*, nomina significare secundum intentionem introducentium, & inuenientium ipsa; hoc est secundum quod concipiunt qui inueniunt, & introducunt ea; vnde D. Thomas super Periherm. Aristot. *lib. 1. lect. 4.* docet, conceptus esse regulas significationis nominum; atqui tota Ecclesiæ intentio, & conceptio dirigitur ad significandam identitatem inter diuinam essentiam, & paternitatem: ergo nomina illa absolute prolata secundum fidem catholicam significant distinctionem inter diuinitatem & relationem: sed potius identitatem inter ipsas: ergo falsissime loquitur aduersarius dum asserit, ideo essentiam, & paternitatem non significare rem, vt in se est, quia non significant identitatem diuinitatis cum paternitate, sed potius distinctionem inter ipsas.

Tandem in vltima patre docet ideo prædicari duo contradictoria, scilicet communicari, & non communicari de paternitate, & diuinitate, ac proinde illis conuenire talia prædicata, quia distinguuntur per rationem. In quo coincidit cum solutione nuper refutata neothericorum, quod etiam falsum reputo propter demonstrationes supra factas, quia distinctio rationis, vt dixi, quia conditio est ad communicationem, & non communicationem realem non debet esse distinctio rationis, sed realis; sed hæc non potest esse formalis, quia non decet Deum vt supra late demonstrauimus *disput.* de Ente, Quæstione, Vtrum ratio entis præscindatur ex natura rei à differentiis, eo quod opponitur omni identitati diuinæ: ergo eligenda est distinctio virtualis, eminentialis, & æquivalentiæ, quomodo & digne loquimur de Deo & cum veritate.

Tunc sic amare & non amare Deum libere petit pro conditione necessaria variationem, contingentiam, additionem, & diminutionem, &c. sine quibus nullo modo potest Deus contingenter amare, & indifferenter diligere; ac tandem ita amore prosequi creaturam, vt potuerit dilectione non afficere illam: ergo tales conditiones ad hos amores liberos, veros, proprios & reales non debent esse entia rationis, nec fictæ per intellectum, sed necessario debent esse requisita, & conditiones reales, vt patet ex supra demonstratis; vnde contingentia debet esse realis, additio, diminutio &c. similiter sed non datur, nisi duplex contingentia, additio, & diminutio realis, alia Caietanitica, qua asserit, actus liberos Dei ita esse contingentes formali contingentia à parte rei, vt possint formaliter esse, corrumpi, & desinere realiter, & separari realiter à Deo: atqui hæc reprobatur à Patre Suarez, & virtute anatematizatur à fide catholica, vt *sectione sequenti* videbimus, ac proinde non potest eligi ab ipso Suarez. Alia contingentia, additio, & diminutio datur, quæ non est formaliter, sed solum virtualiter, eminenter, & æquiualenter ratione summæ puritatis, infinitæ perfectionis, actualissimæ excellentiæ, & eminentiæ diuinæ, qua æquialet Deus contingentiæ & desitioni, seu additioni, & diminutioni creatæ, in quo nihil derogatur diuinæ perfectioni, sed potius maxime extollitur eius maxima excellentia: ergo sicut ad cognoscenda, & concilianda prædicata identitatis inter perfectiones diuinas, & communicationem, & non communicationem; hoc est contradictorias formalitates, admittitur sine præiudicio vllo distinctio virtualis inter illas; ita similiter sine præiudicio aliquo, imo potius cum laude maxima ad conciliandam formalem, & realem necessitatem in essendo cum indifferentia, & libertate decretorum liberorum Dei necessario admittenda est contingentia æquivalentiæ, additio, & diminutio virtualis, sine qua non exhauritur difficultas huius mysterij, neque sine illa solvuntur difficultates, dicendo solum, ideo Deum posse amare, & non amare, habereque indifferentiam ratione determinationis, quia licet in se, ac formaliter non sit res nova in Deo, à nobis tamen concipitur per modum rei novæ, vt patet ex iam dictis.

Sed demus, ens rationis posse esse conditionem ad effectus, vel quasi effectus reales; nihilominus tamen tale ens rationis non solum debet esse futurum & possibile, sed actuale, quando actualiter dantur effectus, vel quasi effectus; nam conditio & prærequisitum ad aliquid debet esse in eadem mensura durationis, in qua est effectus, vel quasi effectus, ad quem requiritur; vnde si approximatio agentis ad passum, & apprehensio

intellectus, quæ sunt conditiones ad amorem, & ad agendum, non sunt actuales, sed solum futuræ aut pure possibiles, nullo modo potest dari amor actualis, & actio præsens circa passum, & ratio est, quia quod futurum est, & purè possibile, ac proinde nondum præsens, & actuale, nihil est simpliciter, ac proinde nihil potest facere, aut conducere; sed distinctio rationis, quæ à nobis fingitur inter intellectum, & voluntatem diuinam actu ab æterno non est præsens, sed potius futura, aut pure possibilis, & idem est de additione supra actum necessarium: ergo talis distinctio, & additio non possunt esse conditiones sufficientes ad generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, & ad amorem liberum creaturarum, quia talia prædicata sunt actu ab æterno, & additio, & distinctio illæ rationis non sunt ab æterno actu, sed in tempore; alias entia rationis essent maioris efficacitatis in ratione conditionis, quam conditiones reales; quod incredibile omnino est. Vnde talis conditio rationis nullius momenti est ad præsens institutum.

SVBSECTIO VLTIMA.

Efficatius, ac postremo oppugnatur sententia Aduersariorum.

IN vltima parte illius solutionis docet Pater Suarez, mutationem factam in obiecto non physicam, sed obiectiuam esse rationem propter quam Deus ita amat contingenter vt potuerit non amare, eo quod illa mutatio obiectiua potuerit non esse, cum sit.

Sed contra; quia mutatio illa obiectiua, hoc est denominatio illa prædestinatæ in creatura, &c. sunt denominationes extrinsecæ prouenientes tanquam à forma extrinseca à prædestinatione diuina, & actiua existente in Deo; sed talis prædestinatio diuina est non alia formalitas, neque re, neque ratione distincta ab amore necessario: ergo est forma extrinseca talis mutationis necessaria; quia quod nullo modo distinguitur ab alio est idem ipsum; & præterea nullam in se habet contingentiam per te in se, quia si illam haberet in se, vt tribueres rationem indifferentiæ talis actus, non deberes, neque cogereris confugere ad contingentiam extra Deum in mutatione obiectiua existentem: ergo talis mutatio obiectiua, seu denominatio extrinseca formalis prædestinati est omnino necessaria, & nullo modo contingens. Patet consequentia; quia quoties forma denominans est omnino necessaria, constitutio extrinseca effectus formalis illius & denominatio formalis extrinseca prouenies à tali forma, nullo modo est contingens, sed omnino necessaria, vt exemplo manifestissimo euidenter demonstratur; amor necessarius simplicis complacentiæ terminatus ad possibilitates creaturarum, ex eo quod illæ connectantur cum omnipotentia, & vice versa omnipotentia cum illis formaliter, necessario, & non libere, seu contingenter denominat ipsas dilectas, & talis denominatio extrinseca formalis est omnino necessaria, nullam habens contingentiam, neque indifferentiam ad non esendum; quia forma, à qua prouenit talis denominatio est omnino necessaria, & nullam in se habens contingentiam; atqui non alia formalitas, aut re, aut ratione distincta ab illo amore, sed ipsa formalitas amoris, hoc est eadem omnino denominat formaliter, & mutat formaliter obiectiue creaturas denominando eas prædestinatas, & futuras: ergo talis denominatio, & mutatio obiectiua formalis est omnino necessaria, & minime contingens sine vlla ratione indifferentiæ: ergo illa non potest constituere Deum in esse amantis contingenter, indifferenter, & liberè, quia nemo dat quod non habet, neque constitutiuum formale potest dare esse constituto suo quod non continet formaliter; vnde lux licet contineat eminenter calorem, quia formaliter non continet illum, formaliter non constituit calidum, sed lucidum tantum; sed mutatio illa obiectiua, aut denominatio extrinseca formalis obiecti nullo modo continet indifferentiam, libertatem, & contingentiam formaliter: ergo nullo modo potest constituere Deum in esse liberè, indifferenter, & contingenter amantis.

Quod argumentum mutata etiam sola materia habet suam vim, & robur in casu, quo negetur, mutationem illam obiectiuam esse denominationem extrinsecam prouenientem in genere causæ formalis à prædestinatione diuina, seu actu libero; nam etiam si hoc dicatur, non potest vllo modo negari, & inficiari talem mutationem prouenire tanquam à causa à Deo volente, & decernente; quia per talem mutationem transit creatura de statu puræ possibilitatis ad esse futurum, & prædestinatum, & creatura à seipsa non potest transire de vno statu ad alium statum sine decreto, & volitione diuina; quia omnis creatura non est ens à se, sed ab alio; atqui eo modo est effectus quoad necessitatem & indifferentiam, seu libertatem, qualis est causa; vnde lux orta à sole, & calor productus ab igne non sunt effectus liberi, sed necessarij necessar o orti, causati, & fluentes à causa: sed volitio aut decretum Dei, quod est causa quasi in genere efficientis, nullo modo est distincta ab amore necessario, ac proinde est omnino necessaria sine vlla contingentia in seipsa: ergo talis mutatio obiectiua quæ vt effectus oritur, & causatur ab hoc amore, est omnino necessaria sine vlla indifferentia, & contingentia: ergo iterum ipsa mutatio obiectiua non potest constituere Deum in esse liberi, & indifferentis, aut contingenter amantis.

Declaratur, & vrgetur amplius; quia quando dicis terminari Deum libere, & contingenter, seu indifferenter determinari ad hanc creaturam, & per eam determinationem recipere creaturam nouam denominationem in ordine ad existentiam, seu nouum respectum, & habitudinem ad illam, certe non terminatur ad creaturam per actum necessarium vt sic, quia ille omnia creata possibilia æque indifferenter sine vllo discrimine, & differentia respicit: sed ex alio capite aperte non terminatur ad illam per aliquid aliud, seu per aliquod additum re, aut ratione: ergo actus liber vt sic secundum tua principia nihil est reale; vnde à republica entium realium exulat ille in tua opinione, & constituis solum actum necessarium, vt si quis diceret, in Verbo diuino non esse formalitatem re, aut ratione distinctam à diuinitate, de medio tolleret sine dubio diuinas personas, productiones ad intra, & oppositiones, ac proinde etiam si maxime extolleret diuinitatis excellentiam, nullo modo posset defendere per eam solam Verbi diuini constitutionem, oppositionem, & distinctionem respectu Patris, & Spiritus sancti, & ratio est, quia diuinitas per seipsam vt talis nullo modo opponitur, & distinguitur à Patre

Patre realiter; quia est de constitutione essentiali illius: ergo neque potest per illam, & ratione illius vt sic distingui filius à Patre realiter, & opponi realiter ipsi; sed in illo casu in Filio, aut Verbo divino non daretur alia formalitas, non solum re, imo neque ratione distincta ab ipsa diuinitate: ergo nullo modo daretur formalitas in Verbo, per quam distingueretur à Patre, & opponeretur ipsi, etiam quamvis diuinitatis excellentia nimis extollatur.

Ita similiter per te actus necessarius in se, & vt sic non constituit Deum in esse amantis libere, sed potius constituit ipsum in esse amantis necessario omnino sine vlla indifferentia; item per te connotatum extrinsecum nullo modo constituit Deum formaliter in esse libere amantis, quia in Deo esse liberè amantem neque adæquate, neque inadæquate formaliter est denominatio extrinseca; sed potius perfecto intrinseca adæquate, quia adæquate vitalis, & adæquate exercitium voluntatis, cuius conditio est vt sit intrinsecum adæquate, vt videre est in exercitio voluntatis angelicæ & humanæ, quod quia adæquate exercitum est potentiæ vitalis, & in se ipso est viuere, adæquate est intrinsecum, & minime, neque adæquate, neque inadæquate constituitur per connotatum extrinsecum, etiam si necessario & essentialiter respiciat illud quia omnis actus vitalis, sicut specificatur ab obiecto essentialiter respicit illud; sed actus liber Dei est volitio adæquate formalissime, & est viuere adæquate in Deo: ergo adæquate est intrinsecum ipsi, ac proinde non debet constitui, neque adæquate, neque inadæquate, per connotatum extrinsecum, etiam si respiciat illud vel connotet ipsum; sicut in tua sententia, imo in sententia omnium catholicorum Pater æternus formalissime in quantum Pater respicit Verbum divinum, & nihilominus Pater æternus nullo modo constituitur in esse Patris per Verbum diuinum.

Item quatenus amat creaturas possibiles amore complacentiæ, connotat illas necessario, ac formalissime, & nihilominus formalissime non constituitur in esse amātis ipsas per eadem vt amatas, sed potius adæquate, & totaliter per formalitatem vitalem intrinsecam amoris existentis in ipso, cuius nulla alia est ratio, nisi quod talis amor licet connotet creaturas, est viuere Dei, ac proinde non debet constitui per aliquod extrinsecum; quia alias ex vi talis constitutionis esset denominatio extrinseca; quia quotiescunque forma constitutiua alicuius est extrinseca, constitutio illa est per denominationem extrinsecam, vt videre est in ipso amato creaturarum possibilium, in esse viso, & intellecto parietis, &c. ergo si amare libere creaturas est viuere formalissime in Deo, adæquate debet esse intrinsecum in ipso, ac proinde debet constitui adæquate à formalitate intrinseca, & nullo modo ab aliqua ratione formali extrinseca extra Deum existente; atqui connotatum creatum non est intrinsecum Deo, sed potius omnino extrinsecum respectu ipsius: ergo nullo modo constituit Deum in esse liberè amantis; atqui præter actum necessarium per te, & præter connotatum, à quibus vt sic nullo modo constituitur in esse libere amantis, non datur alia formalitas re, aut ratione distincta in Deo; (quia nihil, aut re, aut ratione distinctum additur actui necessario) à qua possit constitui in tali esse: ergo nullo modo datur effectus, vel quasi effectus formalis in Deo amantis liberi; quia in subiecto vbi non datur formalitas, aut ratio formalis constitutiua alicuius effectus, nullo modo potest dari talis effectus, vel quasi effectus formalis, quia ratio formalis est de essentia, & quidditate ipsius; sed res sine quidditate, & essentia, neque intelligi, neque esse potest, vt patet ex definitione quidditatis: ergo effectus, vel quasi effectus amantis liberè non potest dari in Deo; quia non datur in ipso formalitas, à qua constituatur; quia denominatio liberè volentis realis debet esse, non extrinseca per te, non actus necessarius per te, & præter actum necessarium nihil aliud datur re, aut ratione, à quo possit sumi talis denominatio: ergo nullo modo datur illa.

Dices, talem esse actualissimam eminentiam diuinæ voluntatis necessariæ vt adhuc his principijs suppositis, possit Deus ratione infinitatis illius amare, & non amare creaturas; quod licet non recte capiatur, fatendum est inquiunt, quia excellentia diuinæ volitionis superat captum creatum.

Sed contra, quia licet detur summa eminentia infinita in Deo, non potest ratione illius concedi, quod detur effectus, vel quasi effectus formalis sine ratione formali existenti in ipso; quia hoc implicat in terminis eo quod implicet, rem sine essentia, & quidditate esse; quia erit, & non erit; atqui in Deo, neque ratione infinitæ eminentiæ, neque ratione infinitæ excellentiæ potest fieri, vt simul res sit & non sit: ergo non potest fieri vt res sic sine quidditate adhuc ratione eminentiæ divinæ; sed ratio formalis est quidditas effectus, vel quasi effectus formalis; v.g. formalitas amoris liberi est quidditas amantis libere: ergo ratione eminentiæ diuinæ non potest fieri, vt Deus sit amans liberè sine libero amore; sed in Deo per vos, etiam si detur eminentia, non datur in ratione amoris, nisi amor necessarius, quia in ratione amoris non datur formalitas re, aut ratione distincta ab amore necessario: & per vos amor necessarius non est formalitas constituens amantem liberum: ergo per vos nulla potest dari formalitas constituens amantem liberum, ac proinde non poterit dari amor liber, à quo possit constitui in esse amantis liberi: ergo non datur in Deo amans libere, etiam si detur summa eminentia in Deo: exemplo, clarissimo demonstratur hoc.

Quia tota eminentia, & infinita excellentia, quam appingimus volitioni diuinæ ad amandum creaturas, provenit illi non ratione volitionis vt sic communis Deo, & creaturis, vt ex terminis patet; sed potius ratione differentiæ diuinæ increatæ, & imparticipatæ: ergo eadem eminentia, infinitudo, & excellentia datur in intellectu, & voluntate diuinis ad generandum Verbum quatenus intellectus, & non generandum illud quatenus voluntas, & in diuinitate vt communicatur Filio, & in Paternitate, vt non communicetur ipsi.

Tunc sic, etiam si concederes tu eminentiam in intellectu diuino, & infinitam excellentiam vt debes concedere; item si eadem concederes in diuinitate, & ex alio capite diceres, ex vi intellectus vi sic solum produci Verbum, & non Spiritum sanctum, & adhuc suppositis tali eminentia contenderes, & affirmares in Deo nullo modo dari aliam formalitatem; aut re aut ratione distinctam ab intellectu, evidenter fatendum tibi esset in Deo nullo modo produci Spiritum sanctum, quia in Deo nulla daretur formalitas, ratione cuius posset produci, quia per te

per

per intellectum non producitur, etiam si sit eminentissimus; sed per te etiam præter intellectum, (etiam si habeat summam eminentiam, excellentiam, & infinitatem Deus,) non datur alia formalitas re aut ratione distincta ab intellectu, per quam possit produci Spiritus sanctus: ergo nullo modo per te potest produci ille.

Dices, posse produci Spiritum sanctum; quia non negatur formalitas voluntatis, sed solum asseritur, non distingui ab intellectu; neque esse aliam re, aut ratione distinctam ab illa; sicut quando dicimus, diuinam essentiam neque re, neque ratione distingui à diuinitate, non negamus dari in Deo diuinitatem, sed solum negamus distinctionem inter essentiam, & diuinitatem.

Sed contra manifeste; quia hæc solutio implicat in terminis; nam ideo per te non potest vllo modo concedi, licet dentur diuinitas, & essentia diuina, quod essentiæ diuinæ conueniat prædicatum contradictorium oppositum prædicato conuenienti essentiæ, verbi gratia, nullo modo potest à parte rei, diuinitas communicari Filio & non communicari essentia diuina; neque essentia diuina potest generare Filium, quem non potest generare diuinitas, nisi Pater, hoc est persona prima; Item ideo non potes dicere, Paternitatem non communicari Filio & personalitatem Patris, aut relationem primam hypostaticam communicari ipsi, & tota ratio est, quia diuinitas & essentia, etiam si dentur in Deo, neque re, neque ratione distinguuntur. Item Paternitas non est alia, aut re, aut ratione à Personalitate Patris, & hac de causa non possunt conuenire illis prædicata contradictorie opposita; & è contra ideo Pater generat Verbum, & non essentia diuina, quia Pater supra essentiam diuinam addit personalitatem, aut relationem Paternitatis re virtualiter, & ratione formaliter distinctam ab essentia diuina. Item diuinitas communicatur à Filio, & Patre Spiritui sancto, & non communicantur ipsi relationes filiationis, & Paternitatis; cuius nulla alia ratio est, nisi quia Pater, & Filius præter diuinitatem habent alias formalitates distinctas, vt dixi à diuinitate.

Si autem etiam si diuinitas sit eminentissima, nullo modo distingueretur, neque formaliter à parte rei, vt est certum; neque virtualiter, & ratione nullo modo possent affirmari de illa prædicata contradictorie opposita; quia duo contradictoria simul vera hoc est affirmatio, & negatio eiusdem rationis omnino re, & ratione respectu eiusdem termini in eodem tam re, quam ratione, etiam si confugiamus ad eminentiam, & infinitatem; nullo modo possunt verificari simul in ipso Deo propter illud principium euidentissimum; impossibile est, idem simul esse, & non esse; sed generare, & non generare, communicari, & non communicari sunt affirmatio, & negatio: ergo si sunt in eadem formalissima ratione diuina sine vlla distinctione re, aut ratione, erunt duæ contradictoriæ veræ simul, sicut sine dubio essent duæ contradictoriæ simul veræ, si tu assereres, diuinitatem communicari Filio, & essentiam diuinam non communicari ipsi, etiam si nomina sint distincta, sicut si diceres, Deus est creatura, ens increatum non est creatura; sed non possunt verificari, duæ contradictoriæ adhuc in Deo: ergo debet dari aliqua distinctio in his, de quibus prædicantur simul & verificantur affirmatio, & negatio; vel negandum est omnino, verificari vtrumque simul, sed potius quia verificatur affirmatio, ex eo quod sit eadem formalissima entitas, de qua verificatur prædicatum affirmatiuum non posse verificari negationem: ergo si voluntas diuina est omnino idem cum intellectu diuino; non potest verificari de intellectu diuino, quod generet Verbum, & non producat Spiritum sanctum, & de voluntate diuina, quod producat Spiritum sanctum, & non Verbum; vnde si pertinaciter asseris intellectum vt intellectum non producere Spiritum sanctum, sed solum Verbum, & intellectum nullo modo distingui à voluntate diuina, ac proinde in Deo, præter intellectum non dari aliam formalitatem vllo modo distinctam, neque re, neque ratione ab intellectu, per quam possit produci Spiritus sanctus, si non vis incidere in duas contradictorias simul veras, quarum vis non frangitur, minuitur, aut debilitatur per sola diuersa nomina significantia eandem omnino formalitatem, (qualem asseris esse formalitatem intellectus significatam per duo illa nomina intellectus, & voluntas, alias de eodem sub nominibus gladij, & ensis verificarentur simul affirmatio, & negatio, quod sit ferreus & non sit ferreus; quod est ridiculum, & somniantium desiderium,) necessario debes asserere nullo modo produci Spiritum sanctum; quia nulla formalitas datur in Deo, cui correspondere possit, supposito quod per te non potest correspondere intellectui, etiam datur omnimoda eminentia in Deo.

Tunc sic per te constitutio amantis libere in Deo non correspondet amori necessario, etiamsi habeat infinitam eminentiam; sed per te non est alia formalitas in Deo, præter amorem necessarium, vt possit correspondere talis constitutio; ergo per te nulla est formalitas, cui possit correspondere illa; sed non potest dari in Deo, etiam ratione eminentiæ, vt iam supra demonstraui, constitutio aliqua sine formalitate existere in Deo, cui correspondeat: ergo secundum tua principia, etiam si confugias ad eminentiam (cum in re tollas illam, licet in verbis solis concedas, vt eludas apparenter vim demonstrationis,) debes dicere, Deum non amare libere, sed solum necessario. Neque vllo modo constituetur per te in esse amantis liberè, quoniam eminentiam diuini esse, licet sit supra captum naturæ intellectualis, & rationis naturalis creatæ, non tamen debet esse contra rationem ipsam, quale est mysterium Trinitatis, quod licet demonstrari non possit, non tamen demonstratur esse contra rationem naturalem; at vero esse, & non esse contradictoria maxima, & immediata oppositio est, quæ nullatenus verificari potest à Deo in eodem respectu eiusdem omnino: ergo si actus necessarius per te non est constituens Deum amantem liberum, ipsi omnino implicat simul constituere eundem Deum amantem liberum respectu eiusdem creaturæ: sed nulla formalitas datur amoris in Deo quæ non sit ipse amor necessarius: ergo nulla formalitas datur in Deo, quæ possit constituere ipsum Deum in esse amantis liberè.

Vt autem omnino præcludantur aditus solutionibus aut dumeta relinquantur, ad quæ confugiant aduersarij, vt fugiant vim demonstrationum, non possum non mirari, quod neotherici defensores Patris Suarez asserant, decretum illud liberum vere dependere ab extrinseco connotato; nam in sententia Patris Suarez, nulla perfectio diuina dicit relationem, aut dependentiam à creaturis; quia cum omnis perfectio diuina sit Deus, & sit de fide, Deum omnino esse independentem, non potest concedi dependentia aliqua, quia omnis independentia, seu omnimoda independentia, quæ idem

idem sunt, quia synonima sunt non cõpatitur cum dependentia aliqua. Sicut omniscientia Dei non compatitur cum insipientia, aut inscitia aliqua & sanctitas diuina cum aliqua malitia, nam omne excludit aliquid non: sed aliqua inscitia est aliqua non scientia: ergo non compatitur cum omni scientia. Sicut omnipotentia excludit aliquam impotentiam, quia est aliqua non potentia: Itaque in Deo quæcunque perfectio absoluta, quia est infinita simpliciter, & est perfectio simpliciter simplex, non est quomodocunque perfectio, sed omniperfectio in illo genere, vnde misericordia est omnimisericordia, & iustitia omniiustitia, & sanctitas omnisanctitas, & sapientia omnisapientia, sicut potentia non est quomodocunque potentia, sed omnipotentia, & filiatio est omnifiliatio, & paternitas omnipaternitas, licet non sint perfectiones absolutæ, eo quod sint imparticipatæ: sed independentia diuina est perfectio simpliciter simplex, & absoluta: ergo est non quomodocunque independentia à creaturis, sed etiam omnindependentia ab illis: ergo excludit omnem dependentiam ab illis, ac proinde quamcunque dependentiam, & quamcunque non independentiam, sed dependentia à creaturis tanquam à termino, & obiecto est per vos vera, & propria dependentia: ergo est aliqua non independentia: ergo euidenter sequitur, excludi à Deo tanquam indignam ipso per omniindependentiam ipsius, sicut per omniscientiam excluditur aliqua, & quæcunque inscitia, & per omnisimplicitatem quæcunque non simplicitas seu compositio, nam oppositum in summo gradu increato perfectionis excludit quodcunque oppositum adhuc in remisso; vnde, quia perfectio diuina est omniperfectio, excludit quamcunque veram, etiam minimam imperfectionem, siue dicatur terminatiue, siue dicatur formaliter, siue quocunque nomine pallietur, & quocunque addito explicetur, dum tamen significetur per rationem imperfectionis: ergo omniindependentia diuina excludit omnem, aliquam, & quamcunque dependentiã siue terminatiue, siue formaliter, siue quocunque nomine addito, & modo loquendi significetur, dum tamen relinquatur in ratione dependentiæ, quia impossibile est, vt simul respectu eiusdem detur omnis affirmatio alicuius, & simul aliqua non affirmatio, seu negatio eiusdem; quia sunt contradictoriæ; sed omniindependentia Dei est affirmatio omnis independentiæ; atqui dependentia terminatiua est aliqua non independentia: ergo stante omniindependentia diuina non potest verificari simul dependentia terminatiua à creaturis.

Præterea; quia comparata dependentia terminatiua cum omnimoda independentia, seu omni independentia perfectior est omni independentia, quã dependentia terminatiua: ergo ab hac potius simpliciter, & absolute dependens, quam ab illa absolute independens debet nominari Deus; quia licet habeat omnem independentiam formalem deficit illi independentia terminatiua: ergo deficit illi denominatio absoluta, & perfectissima independentis, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu; vnde licet homo in anima rationali, & in materia prima habeat simpliciter, & absolutam incorruptibilitatem; quia tamen deficit illi in vnione incorruptibilitas, licet vnio sit minimum constitutiuum, & corruptibilitas in vnione sit minor, quam corruptibilitas in materia, & forma, nihilominus tamen, quia habet illam minorem corruptibilitatem, & deficit illi incorruptibilitas in minimo constitutiuo, ac per consequens deficit ipsi minor incorruptibilitas; sed per vos licet habeat Deus maiorem independentiam, habet tamen aliquam dependentiam, etiam si minor sit, scilicet à termino, ac proinde deficit illi independentia in illo genere: ergo absolute, ac simpliciter potius ab hac dependentia simpliciter, & absolute dependens debet dici, quam absolute independens propter illam independentiam, quandoquidem deficit illi aliqua independentia, scilicet à termino, præcipue; quia sicut dependentia à principio productiuo constituit rem dependentem in esse effectus in genere causæ efficientis, & principium in esse causæ, ita etiam dependentia rei à termino, seu obiecto constituit rem sic dependentem proprie in esse effectus causæ finalis, & ipsum terminum, seu obiectum in esse finalis causæ; quia dependentia est influxus, & influxus constituit causam; causa enim vt sic est quæ influit in effectum; vnde si causa est producens, dicitur efficiens, & si est principium influens informando, dicitur causa formalis; si influat recipiendo causa materialis, ac tandem si vt terminus, vel obiectum influat dicitur causa finalis: ergo si terminus influit in Deum, quia Deus dependet à termino, & dependentia est influxus, sine dubio terminus, vel obiectum erit causa finalis Dei, ac proinde dependentia eius à termino erit dependentia à causa; sed dependentia à causa est simpliciter dependentia: ergo Deus simpliciter, & absolute dependet, præsertim, quia nihil est, quod habeat in rigore causam finalem, quod etia non habeat causam efficientẽ eiusdem esse; nam causa finalis datur, vt moueat causam efficientem, ad causandum effectum; cuius est causa finalis: ergo si Deus habet dependentiam à causa finali, habebit etiam dependentiam à causa efficienti; vnde non erit Deus, sed creatura: ergo id, ex quo hæc absurda sequuntur, non est dicendum, & ideo omnes Theologi vestigiis Sanctorum Patrum insistentes, licet concedant, Deum facere aliquam creaturam, quæ habeat causam finalem, ordinando vnam creaturam ad aliam tanquam finem creaturæ ordinatæ; nihilominus absolute negant illam creaturam esse finem Dei, aut volitionis diuinæ, quia Deus, vt in scriptura dicitur, formaliter non operatur propter creaturam; quia [propter semetipsum omnia operatus est Dominus:] ergo manifeste, & euidenter sequitur, nullam perfectionem diuinam dependere à connotato creato; quia omnis perfectio diuina est Deus; sed actus liber Dei est perfectio intrinseca diuina: ergo actus liber Dei nullo modo dependet à connotato creato; quod adeo verum est in sententia P. Suarez, vt ipse millies neget, non solum dependentiã, imo & relationem ad creaturas, quapropter, cum videret, omnipotentiã non posse intelligi, aut esse sine creaturis possibilibus, nullo modo concessit, aut relationem aut dependentiam respectu illarum, etiamsi cognosceret, vt certe cognouit talem dependentiam respectu possibilium solum posse esse, tanquam à termino; vnde purius loquens, concessit solum connexionem necessariam omnipotentiæ cum possibilibus: ergo fautores doctrinæ Patris Suarez, concedentes talem dependentiam, potius labefactant, destruunt, ac demoliuntur doctrinam eximij doctoris, quam defendant, protegant, aut tueantur ipsam.

Deinde sic argumentor cum Patre Herize, contra hos, nam quando ais, prædicatum illud intrinsecum pendere ab extrinseco connotato; vel ais pendere, vt re vera sit in Deo, vel tantum

vt prædicetur de eo: exempli gratia voluntas condendi mundum prædicatum intrinsecum Dei est pendens ab extrinseco connotato, & connexum cum ipso; aut pendet vt sit, aut non pendet, vt sit in Deo? sed vt prædicetur ab aliquo de illo.

Si non primum sed secundum: ergo nec pendere potest, vt prædicetur; omne enim quod est in se, & independens in esse, potest ab intellectu id concipiente prædicari. Quis hoc dubitet? res enim non est, quia prædicatur, aut prædicabilis est; prædicari enim, aut prædicabilem esse, est intelligi, aut intelligibilem esse actu iudicij, vt ergo non quia res intelligitur, est; nec quia intelligibilis, sed è converso, quia est, intelligitur, & intelligibilis est; ita si prædicatum illud intrinsecum est in Deo independenter quoad esse à connotato extrinseco, etiam erit independens, ad hoc vt prædicetur, seu prædicabile sit, & sic poterit prædicari sine tali connotato.

Si autem primum dicatur, scilicet quod prædicatum illud intrinsecum connectatur cum connotato extrinseco, & dependeat ab illo non solum quoad prædicari, sed etiam quoad esse: ergo ablato connotato extrinseco, vel deficiente, deficiet etiam, & auferetur vere, & realiter entitas, & esse illius prædicati: patet consequentia evidenter ex doctrina Patris Suarez quam isti defendunt, nam ideo ablatis creaturis possibilibus, aufertur, & destructis illis destruitur non solum quoad denominationem, vt Pater Vazquez contendebat, sed etiam quoad entitatem, & esse intrinsecum omnipotentia Dei, & de primo ad vltimum Deus ipse, qui est idem cum omnipotentia; quia omni potentia dependet à possibilibus per vos, & connectitur cum illis, vt ait Pater Suarez, non solum quoad nomen omnipotentiæ, sed etiam quoad esse intrinsecum illius; nam res formalissime, & essentialiter dependens ab alia quoad esse nullo modo potest esse, aut intelligi sine illa; vnde ablato Deo, auferrentur omnes creaturæ; quia quoad esse dependent à Deo, & ablata anima rationali à Petro, statim definit esse Petrus, quia dependet in esse ab anima rationali: sed per vos actus liber Dei, seu intrinsecum prædicatum decreti Dei vere dependet, vt sit, & quoad esse à creatura existenti, vel futura, seu à connotato creato: ergo quando destruitur connotatum creatum, vt quotidie destruitur, destruetur sine dubio esse decreti liberi, ac per consequens ipse Deus, qui identificatur cum illo; hoc est falsum, & aperte contra fidem, ergo falsum omnino est dicere, decretum liberum dependere à connotato extrinseco quoad esse ac proinde solutio innitens tali dependentiæ à connotato nullius valoris est.

Deinde ipse Pater Suarez admittit electionem absolutam ad gloriam ante merita prævisa per hæc numero auxilia, & merita, quibus tantam numero gloriam comparavit; illa vero electio libera est, & connotat hæc auxilia numero hæc merita, hanc gloriam. Verum non negat, nec negare potest, vt probavi *tract. de prædestinat. in hac quæst.* non esse necessariam eam electionem absolutam, vt Deus conferat omnia hæc; sed sufficere actum inefficacem simplicis complacentiæ: ergo admittit duos actus liberos distinctos cum eisdem connotatis: ergo tunc novitas actus liberi non ex novo connotato, sed ex nova entitate desumenda erit, eadem efficeretur difficultas, si Deus ob diuersos fines crearet hominem, diversi enim essent actus liberi; idem autem connotatum nempe eadem creatio, quæ non variaretur in entitate ex fine extrinseco: ergo Suarez sententia non potest defendi ex vi connotati.

SECTIO X.

Caietani sententia impugnatur.

QVia actus liber Dei in sententia Caietani est perfectio intrinsecè existens in Deo & ex alio capite posset non existere in Deo à parte rei formaliter: ergo potest separari à parte rei formaliter actus liber Dei ab ipso Deo; sed ea quæ possunt separari à parte rei per existentiam vnius, & desitionem alterius, ita vt vno existente, desinat alterum, distinguuntur realiter: ergo actus liber Dei, & Deus ipse realiter distinguuntur; sed quæ distinguuntur realiter vnum non est aliud, à quo distinguitur: ergo actus liber Dei non est Deus, à quo distinguitur: ergo est creatura. Patet evidenter consequentia; quia omne ens reale diuiditur adæquate, & immediate in ens creatum, & increatum, seu in Deum, & creaturam; sed actus liber Dei, qui ens reale est, non est Deus per vos: ergo per vos debet esse alterum membrum diuisionis scilicet creatura; sed ab æterno vt supra *latissime* demonstravimus, actu est præsens & existens decretum liberum Dei: ergo ab æterno est actu præsens, & existens aliqua creatura, seu actu extitit, & præsens fuit; atqui hoc est hæreticum, vt aperte definitur *capite firmiter, de Summa Trinit. & fide catholic.* ibi: [Creator omnium visibilium, & invisibilium, spiritualium, & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet, & mundanam; ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.] Quod dogma fidei definitum Concilio Lateranensi fundatur in his verbis *Genesis.* 1. [in principio creavit Deus cœlum, & terram &c.] vbi decernitur tanquam certum de fide; nullam creaturam ab æterno extitisse sed omnem in principio temporis productam esse, quod docebat D. Augustinus contra Arium, qui diabolico instinctu, & ausu temerario duo asserebat, scilicet Verbum diuinum esse creaturam, ac proinde minorem Patre; & ex alio capite docebat ab æterno fuisse coæternum Patri. Quibus auditis D. Augustinus ex loco nuper citato *Genesis.* 1. sic arguebat contra hunc hæresiarcham; ex hoc loco sacræ scripturæ constat *de fide* esse, nullam creaturam fuisse ab æterno; sed in principio temporis omnem esse conditam; sed per te Verbum diuinum est ab æterno, & coæternum Patri: ergo Verbum diuinum non est creatura; quare aut dicendum tibi est, Verbum diuinum non esse creaturam, aut si est creatura, non fuisse ab æterno, sed in tempore: si ergo & esse creaturam asseris, & simul doces ab æterno esse aperte implicaris in terminis & pugnantia loqueris; cum admittas, vt admittere debes veritatem fidei contentam illis verbis *capitis primi Genesis*; [in principio creavit &c. Deus cælum, & terram;] vbi docetur aperte, omnem creaturam, nulla excepta, temporalem, & non æternam fuisse.

Ego

Ego vero eodem argumento primo Caietanum quo Augustinus Arium vrgebat, Decretum liberum Dei est ab æterno, vt fide sanctum docet Ecclesia, edocta à Paulo. [qui prædestinauit nos ante mundi constitutionem,] & [sapientia prædestinata ante sæcula , &c.] videantur supra late dicta circa hoc punctum; sed ex ipsa fide catholica constat, nullam creaturam fuisse ab æterno : ergo de fide sanctum est , decretum liberum non esse creaturam, sed potius esse Deum ipsum ; sed Deus non potest separari à seipso realiter, nec destrui realiter, permanente ipso realiter ; alias idem Deus esset simul, & non esset realiter, quod omnino repugnat, quia impossibile est, idem simul esse, & non esse : ergo neque decretum liberum potest separari à Deo ; neque destrui aut desinere esse manente Deo.

Deinde ex alio decreto de fide sic argumentor contra Caietanum. Nam in Concilio Remensi sub Eugenio tertio, in Symbolo fidei, quod hoc Cõcilium composuit contra Gilbertum, inter alia hæc habentur; neque aliquas omnino res siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel vnitates dicantur adesse Deo quæ sint ab æterno ; & non sint Deus;] vtique credimus, & sigillatim decernit vitam, volitionem, sapientiam, iustitiam & bonitatem , qua Deus constituitur viuens, sapiens, iustus & bonus , esse ipsum Deum, & sic de reliquis perfectionibus. Itaque ex decreto huius Concilij manifeste colligitur, impossibile omnino esse dari aliquid in Deo , & esse aliquid in ipso, quod non sit ipse Deus, itavt non solum in concreto, sed etiam in abstracto prædicari possit de diuinitate ; quapropter sicut propriissimæ sunt hæ loquutiones, [Deus est sapientia, sapientia est essentia diuina , sapientia est bonitas.] Ita debet esse propria hæc loquutio, [perfectio quæcunque diuina est essentia diuina, amor Dei est ipse Deus, libera volitio diuina est essentia diuina.] Quæ omnia latissime confirmat, & probat Sanctus Bernardus *serm.* 80. *in Cantica*, in his, quæ contra Gilbertum scribit, & etiam in decretis , quæ idem Bernardus cum Episcopis congregatis in Concilio Remensi, cuius acta, licet non quoad omnes partes approbata sint ab Eugenio III. attamen quoad præsens institutum approbata sunt.

Itaque sine dubio dicendum est, volitionem diuinam esse ipsum Deum; vnde D. Augustinus *tract.* 25. *in Ioannem, propius ad medium quam ad finem*, de filio ait : [ipsa voluntas est ipse, qui loquitur, & amor Dei est ipse, qui amat omnia,] vnde Athanasius, *orat.* 3. *contra Arianos*, inquit, [Dubium non fuerit, quin Verbum diuinum sit Patris viuida voluntas , paternæque substantiæ insita efficacia, & ratio, sicut & Spiritus sanctus est Deus , & amor, quo se amat & omnes nos diligit.] Iterum autem *in eadem orat.* 3. idem repetit , sicut & Cyrillus Alex. *lib.* 1. *thesari, c.* 8. docet, Deum nos amare per suum esse, & non per alium amorem, quo se amat, & Spiritus sanctus , producitur à Patre, & Filio; vnde Concilium Toletanum 15. *post confessionem fidei, c.* 1. docet, naturam diuinam esse amorem, voluntatem, & dilectionem omnium. Deinde amplius vrgetur; quia ex *Ioan.* 1. 4. [Deus est charitas ;] sed charitas propriè dicta, vt inquit Augustinus. *lib.* 15. *de Trinit. c.* 14. & 20. est amor Dei erga creaturas rationales; (charitas enim est amicitia perfectissima, amicitia vero respicit essentialiter alium amicum distinctũ realiter ab amante: nullus enim sui ipsius amicus est,) sed non est alia res distincta realiter à Deo, quæ possit esse amica ipsi, nisi creatura intellectualis: ergo creatura intellectualis est quam amat Deus charitate, & amore amicitiæ secundum illud, [veni amica mea, columba mea, formosa mea;] igitur Deus est amor : erga creaturas rationales tanquam amicos; sed amor amicitiæ est charitas: ergo Deus est amor amicitiæ creaturarum, quia [Deus charitas est ,] sed amor creaturarum non potuit non esse liber, quoniam Deus potuit nullam creaturam producere , potuitque nullam creaturam productam in suam amicitiam coaptare; propterea namque 1. *Ioan.* 3. videre præcipit, [qualem charitatem dedit nobis Pater, vt Filij Dei nominemur, & simus:] ergo amor liber Dei est ipse Deus.

Vrgetur ; quia charitas , quæ est ipse Deus, est principium omnium operum gratiæ , potissimum autem incarnationis. *Ad Ephes.* 2. [propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis, conuiuificauit nos in Christo.] Et alibi dicitur ; propter nimiam charitatem, qua dilexit nos Filium suum vnigenitum misit; & ideo D. Dionysius *de diuinis nominibus, c.* 4. *circa medium*, sic ait : [quid sibi volunt Theologi qui cum interdum amorem, & charitatem dicunt, interdum amore, & charitate, dignum , præsertim cum huius quidem auctor, & quasi genitor, ac procreator, illud autem ipse sit, & hoc quidem moueatur, illud autem moueat ; quoniam ipse sui, ac sibi; & productor, & motor est.] Et Bernardus *serm.* 59. *in Cantic.* de amore sponsi erga sponsam ait : [amat & Deus, nec aliunde hoc habet , sed ipse est vnde amat, & ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc est ipse :] ergo liber amor sponsi erga sponsam est ipsa substantia sponsi ; vnde Athanasius *dialogo* 2. *de Trinit. contra Anomœum, col.* 4. inter scholia Eunomij refert hanc eius cauillationem, [in sacris litteris non vnica, sed multæ voluntates inueniuntur, cum dicant, omnia quæ voluit fecit ; multa igitur voluit, non autem vnum quiddam, neque vero multæ dumtaxat, verum etiã diuersæ sunt voluntates voluit enim cœlum , voluit & solem , voluit & terram , cum autem ista quæ vult, diuersa sint, necesse est differre quoque voluntates de illis creandis ,] cui Athanasius respondet, [non quia diuersa sunt opificia, necessario quoque diuersæ sunt voluntates , sed sicut Deus hominem vnica voluntate ex diuersis membris, & partibus concedens, fecit oculos, aures, nares, &c. sic etiam vniuersum mundum vnica voluntate constituxit, qua seipsum ardenter amauit.]

Ecce quomodo Athanasius docet, amorem liberũ circa omnes creaturas esse vnicam formalitatem, & vnicum amorem & hunc esse ipsam formalitatẽ amoris, seu dilectionis perfectionem, qua se ipsum amat Deus : sed amor quo seipsum amat, est ipse Deus : ergo amor , quo diligit creaturas est Deus, quod etiã patet manifeste ex vltimis verbis Athanasij, quibus docet, non esse plures volitiones, & amores, quibus vult Deus omnes creaturas, & tribuens rationem, ait, quia talis amor est ipse, quo se diligit , ac si dicat : ideo non multiplicari dilectiones creaturarum in Deo, quia tales dilectiones non sunt nisi ipsa entitas Dei , & ipse Deus, nam si talis amor non esset Deus , multiplicaretur sine dubio , ad multiplicationem obiectorum , vt in creaturis contingit, cum autem non multiplicetur, & simplex sit , euidenter sequitur non esse creaturam ; nam actus amoris creaturarum, quia creaturæ sunt tales dilectiones, specificantur, & dependent ab obiectis, ac proinde vnitatem, & pluralitatem recipiunt ab illis : atqui per vos dilectio illa, quæ est in Deo, est creatura: ergo specificatur,

& dependet ab obiectis, ac proinde vnitatẽ, distinctionẽ, & pluralitatem recipient ab illis; sed non recipiunt, sed simplicissima formalitas est: ergo neque dependent, neque specificantur ab obiectis: ergo non est creatura, sed Deus, quia non est dare medium in ente reali inter Deum, & creaturam quod videtur aliquo modo intellexisse Aristoles. *lib. Ethic. cap. vltim. versus finem*, vbi ex simplicitate diuinæ naturæ, atque ex illius perfectione demonstrat simplicitatem diuinæ voluptatis, & identitatem inter illam, & naturam Dei: sed voluptas non esset simplex nec idem cum natura Dei si volitio non esset simplex, & idem cum ipsa, sed multiplex, quia volitio est voluptas, voluptas enim actus voluntatis est: verba Philosophi sic se habent [quod si alicuius natura sit simplex, semper eadem operatio iucundissima erit; idcirco Deus vna semper, simplicique gaudet voluptate, vtique quæ sit ipse; non enim solum motionis est operatio, sed immutabilitatis; & voluptas inquiete potius, quam in motu consistit; mutatio vero omnium dulcissimum est secundum Poëtam ob prauitatem quandam & imperfectionem Deus maxime perfectus, non in mutatione, sed in quiete vtique voluptatem habet.

Eandem doctrinam docet Augustinus, *lib. 15. de Trinit. cap. 14. post medium*, & Damascenus *lib. 1. fidei. cap. 19. prope finem.* Hyeronimus Ambrosius, Gregorius, Chrysost. & reliqui Patres, qui docent, amorem Dei esse ipsam essentiam Dei; & eundem esse amorem, quo seipsum, & creaturas diligit, quorum vestigiis insistentes Magister *in 30. dist. 32.* D. Bonauent. *ibidem art. vltimo. quæst. 3.* Ricardus *art. 1. q. 4.* & reliqui scolastici Doctores Sanct. Thomas *1. p.* vbi hanc rationem tribuit: actus voluntatis multiplicantur secundum obiectum formale, & primarium non secundum materiale, & secundarium; sed vnicum tantum est obiectum formale per se diuinæ volitionis, scilicet bonitas diuina, creaturæ autem sunt obiectum secundarium: ergo vnicus est amor Dei qui primario, necessario, & per se terminatur ad suam bonitatem, & secundario, ac libere ad creaturas; vnde sicut intelligere diuinum est vnicum, quoniam omnes creaturas non videt, nisi ratione suæ essentiæ tanquam obiecti formalis, ita velle diuinum est vnum & simplex, quia omnes creaturas non vult, nisi ratione suæ bonitatis, tanquam ratione obiecti formalis, & primarij: ergo est vnicus amor, quapropter in nullo priori, sub nullaque præcisione potest intelligi diuinus amor versari circa creaturas, quin intelligatur etiam versari circa Deum; nam in vltimo quoque gradu tendentiæ ad obiectum materiale continetur essencialiter tendentia vitalis ad obiectum formale; vnde etiam in nullo priori, sub nullaque præcisione potest intelligi realiter, & adæquate diuinus amor versari comprehensiue, & adæquate circa diuinam bonitatem; quin etiam ex plenitudine reali ipsius in hac ratione includatur tendentia ad creaturas: ergo diuinus amor circa creaturas, & diuinus amor circa ipsum Deum sunt vna & eadem entitatis, & perfectionis formalitas: sed amor circa Deum est ipse Deus: ergo etiam amor creaturarum est ipse Deus, sed Deus, & quidquid est ipse, aut quæcunque diuina perfectio formaliter est entitas à parte rei omnino necessaria, quæ formaliter non potest esse, aut formaliter destrui, & desinere esse: ergo amor creaturarum, qui est diuina perfectio, & ipse Deus, ita formaliter est ens necessarium, vt nullo modo possit desinere esse, aut potuerit non esse.

Antecedens sic patet, quia quidquid à se ipso existit, habet esse omnino necessarium, & tam necessario existit, quam ipsa diuina substantia secundum rationem substantiæ, omnis autem perfectio diuina, aut ratio realis formaliter in Deo existens est omnino à se, imparticipata, & increata: ergo tam necessario existit, quam ipsa diuina substantia; quare actus volitionis Dei, quæ in Deo formaliter est, includere non potest aliquam perfectionem, quæ non necessario in Deo existat.

Vrgetur, quia ratio summæ necessitatis existentiæ Dei, tota posita est in ratione existendi à se; nam quod à se existit, non potest habere rationem non existendi, quia à nullo principio dependet, & sic à nullo principio potest priuari existentia: quapropter omne id quod à se existit, est omnino necessarium: sed actus voluntatis diuinæ à se existit, quia non est creatum: ergo ita necessarium est, vt non potuerit non esse, & sic necessario semper, & ab æterno, & in æternum habet esse: nam quidquid à se existit, necessario mensuratur æternitate durationis; ergo similiter etiam necessario mensuratur duratione ex necessitate existenti, qualis est æternitas diuina; vnde fieri non potest, vt aliquid à se sit ens æternum, non autem necessarium

Et propugnatur nostra veritas ex his quæ dicit Caietanus, nempe amorem creaturarum ex suppositione quod existit in Deo, identificari cum ipso, & esse idem cum Deo, id est esse ipsum Deum: sed ipse Deus ita formalissime est necessarius, vt non potuerit non esse: ergo actus liber, qui existit in Deo, & est ipse Deus, non potest non esse, neque potuit deficere à Deo, aut non habere esse.

SVBSECTIO I.

Ex infinita perfectione diuina essentia oppugnatur sententia Caietani.

QVia Deus quatenus infinita perfectio est, nullo modo est perfectibilis: sed si daretur in Deo actus liber de nouo distinctus ab ipso Deo à parte rei, infinita perfectio Dei realiter perficeretur: ergo actus liber Dei non distinguitur à Deo, neque additur ipsi à parte rei. Maior est euidens, quia omnis perfectio est actus, vnde actuare exercitium est perfectionis quia omnis perfectio actus est; nam omne ens dividitur in actum, & potentiam passiuam: sed perfectio est ens & non est potentia passiua: ergo est actus, imo quantum aliqua res habet potentiæ passiuæ, tantum elongatur à perfectione, & distat ab illa, ratione cuius dicebat D. Augustinus, materiam primam, quæ magis omnibus habet potentiæ, imperfectiorem esse omnibus rebus, & magis distare ab infinita perfectione Dei. Itaque omnis perfectio actus est, & cum detur duplex actus alius completus, alius incompletus, datur duplex perfectio, alia completa alia incompleta, incompleta perficit informando & completa per se est perfectio existens: sicut duplex datur actus, alius actuans, alius per se subsistens; sed nullus actus in ea ratione qua actus est est actuabilis, & nulla perfectio completa in ea

ratione

ratione, qua perfectio est, est perfectibilis, sed potius est perfectibilis sub ratione imperfectionis, & est actuabilis sub ratione potentiæ; vnde actuatio, seu exercitium actus non respicit actum, sed potentiam actuabilem; cum autem omnis actus creatus & omnis perfectio creata, quia limitationem habet, & finitudinem, admixtionem habet imperfectionis, & potentialitatis.

Quapropter si aliqua perfectio reperiatur, quæ sit pura perfectio, ac purus actus sine vlla imperfectione, ac per consequens, quæ possit dici omniactus, & omniperfectio, id est modis omnibus actus, & perfectio, nullo modo erit perfectibilis, & actuabilis, sed Deus quatenus infinitus, ac infinitus simpliciter perfectio est purus actus, ac pura perfectio sine vlla potentialitate, & imperfectione, & ideo omniperfectio, & omniactus: ergo nullo modo est perfectibilis & actuabilis.

Minor prima & præcipua sic probatur, quia omnis perfectio distincta ab eo in quo existit, & addita ipsi perficit subiectum, in quo est, & vicissim subiectum perficitur ab illa, quia impossibile est, quod perfectio perficiat subiectum, & subiectum non perficiatur ab illa; vox enim actiua, & passiua sinonyma sunt eiusdem, & ideo non possunt separari, neque diuidi inter se; quapropter si Deus producit creaturam, necessario ipsa producitur à Deo; sed actus liber Dei est perfectio existens in Deo: ergo si distinguitur à Deo realiter, realiter perficiet illum, & ipse perficietur à tali actu; vnde Deus perfectibilis erit. Maior sic probatur, quia impossibile est, quod aliqua perfectio sit in aliquo subiecto exhibita ipsi, & vnita eidem quin perficiat tale subiectum, quia perficere in forma, seu perfectione est dare se perfectionem subiecto; sed dare se perfectionem, est vnio perfectionis in subiecto: ergo impossibile est, quod perfectio sit in subiecto, & non perficiat illud; sed perfectio actus liberi per vos datur in Deo vnita ipsi: ergo perfectio actus liberi perficit Deum.

Quod autem actus liber sit perfectio, patet manifeste; quia actus liber est verus actus; sed verus actus est vera perfectio: ergo actus liber Dei est vera perfectio Dei. Deinde, quia actus liber Dei est viuere; sed viuere est perfectio viuentis: ergo actus liber Dei est perfectio Dei.

Vrgetur, quia impossibile est, quod actus sit in exercitio vltimo, & non actuet; sed perfectio est actus, & actuare est perficere: ergo impossibile est, quod perfectio sit in vltimo exercitio suo, quin perficiat subiectum in quo est, quia sicut impossibile est, quod intellectus sit in exercitio vltimo, & non intelligat, & voluntas exerceatur, & non velit, & forma exerceatur, & non informet, & actus sit in exercitio vltimo, & nõ actuet; ita impossibile est quod perfectio sit in vltimo, & proprio exercitio, & quod non perficiat: nam exercitium perfectionis est perficere id, cuius perfectio est; vnde quia intellectio in creatis est perfectio, quando est in vltimo exercitio suæ actualitatis perficit; vnde exercitium perfectionis perficere est, quia aliud exercitium non potest assignari; quia sicut se habet actuare ad actum, calefacere ad calorem, dealbare ad albedinem, informare ad formam, sanctificare ad sanctitatem, ita se habet perficere ad perfectionem: sed perfectio actus vitalis actu existens in Deo, est in vltimo, & proprio exercitio suo: ergo actus vitalis existens in Deo, perficit Deum. Minor sic probatur, quia vltimum exercitium alicuius actus est existentia actualis, seu vnio actualis in subiecto, cuius actus est; nam vltra existentiam in subiecto, & in potentia cuius actus est, nullo modo datur aliquid, aut restat, in quo possit exerceri, vnde totum exercitium actus sistit in vnione actus cum potentia, quia finis vltimus actus est ita actuare potentiam, vt cum illa componat vnum, aut constituat vnum totum, ad quod ordinantur vltimo, tanquam ad finem tam actus quam potentia: sed ex vi vnionis, & existentiæ actus in potentia componitur ex actu, & potentia inter se vnitis vnum totum, ad quod tanquam ad vltimum finem ordinantur, quia omnis vnio compositio est, ac proinde est acquisitio finis vltimi, constitutionis nimirum totius: sed in acquisitione vltima finis consistit vltimum exercitium actus: ergo in vnione actus cum potentia consistit exercitium vltimum actus, ac proinde formalissime actuat per vnionem: sed perfectio est actus: ergo vltimum exercitium perfectionis consistit in vnione perfectionis cum subiecto: sed vltimum exercitium perfectionis est perficere: ergo quando perfectio vnitur subiecto, perficit illud. Et ratio à priori est, quia impossibile est, quod detur perfectum à perfectione quod non perficiatur ab illa: sed impossibile est quod perficiatur aliquid à perfectione, quin perfectio perficiat id, quod perficitur ab illa, quia vox actiua, & passiua vti synonyma sunt inseparabiles omnino: ergo impossibile est, quod detur perfectum à perfectione, quin perfectio perficiat aliquid, ex quo resultat perfectum, sicut impossibile est, quod ex anima rationali resultet animatum, quin aliquid animetur ab anima; vnde in tantum resultat homo, qui animatus dicitur, in quantum corpus, ex quo resultat animatum, animatur ab anima, quod corpus, quia perficitur ab anima ipsum anima perficit, sed ex perfectione vnita subiecto & ex subiecto ipso resultat vnum perfectũ, quia ex vi vnionis componitur concretum, quod denominatur ab ipsa perfectione tanquam à forma, omne enim concretum resultans ab aliqua formalitate ab ipsa denominatur; sed perfectio vnita subiecto est forma, vel ratio formalis constitutiua concreti resultantis ex illa; quia subiectum potius materiale, quam formale, vt discurrendo per omnia concreta patet: ergo tale concretum denominatur, & constituitur perfectum à perfectione illa, sicut album ab albedine, & dulce à dulcore, seu dulcedine, &c. ergo perfectio vnita subiecto perficit illud, cui vnitur; sed perfectio actus vitalis vnitur Deo, quia constituit illum, & coniungitur ipsi, vt reddat illum amantem ac viuentem: ergo perfectio actus vitalis perficit Deum: ergo Deus perfectibilis est ab ipso, quia ab actu ad potentiam bene valet consequentia, sicut id quod producitur, necessario producibile est, quia si non esset producibile, non produceretur actu: sed id, quod perfectibile est, potentiale, & imperfectum est.

Quia id quod perfectibile est à perfectione, est actuabile ab actu, quia sicut actus, & perfectio sunt synonyma, & identificantur inter se, ita actuabile, & perfectibile identificantur; vnde nullum perfectibile reperietur, quod non sit actuabile à perfectione tanquam ab actu; sed omne actuabile est potentiale, quia omne actuabile est id, cui correspõdet actus, sed id, cui correspondet actus, est potentia & potentiale, nam actus

correspondet potentiæ, & potentia correspondet actui: ergo Deus, qui est perfectibilis per perfectionem, erit actuabilis ab illa, ac tandem erit potentia, & potentiale respectu illius.

Sed vt ex supradictis patet, ex eo quod Deus sit purissimus, & infinitus actus, nullam potentialitatem habet: ergo nullam actuabilitatem habet, ac proinde nullam perfectibilitatem; sed cui negatur potentia, negatur actus: ergo nullo modo perficitur Deus ab actu vitali; atqui negatio perfectionis ab aliqua perfectione, seu negare de aliquo, quod perficiatur à perfectione, solum potest esse ex duplici capite, scilicet, quia subiectum incapax est talis perfectionis; v. g. homo non perficitur, neque potest perfici à subsistentia Angelica, neque ab intellectione diuina, aut ab independentia ab omni causa, quia homo incapax est habendi tales perfectiones, & ex hoc capite non potest Deus non perfici ab actu vitali; v. g. à prædestinatione Beatæ Virginis; quia Deus, non solum non est incapax illius, sed potius de facto habet talem prædestinationem, & amorem ad Virginem. Ex alio capite potest aliquid non perfici, scilicet quia perfectio illa, licet sit in tali subiecto, non distinguitur realiter, aut ex natura rei ab illa perfectione, & ratio est manifesta. Quia perficere non est conceptus absolutus, sed relativus, eo modo, quo cal. facere, dealbare, informare, &c. vnde sicut nihil seipsum dealbat, nihil se ipsum actuat, & informat; ita nihil seipsum perficit; vnde perficere non absolutus conceptus, sed relativus est. Quapropter paternitas diuina neque perficit Patrem æternum, neque essentiam diuinam, & diuinitas neque mediate, neque immediate perficit se ipsam, & nihilominus natura divina saltem mediate perficit naturam humanam, & immediate filiatio seu hypostasis Verbi, & nulla alia ratio est, nisi quia paternitas non distinguitur à Patre, neque divinitas à se ipsa, quia autem distinguitur diuinitas ab humanitate, & filiatio ab ipsa, & vniuntur ipsi per actualem relationem transcendentalem seu per relationem transcendentalem, quæ in vltima actualitate consistit, perficiunt illam.

Itaque ea forma, vel quasi forma perficit subiectum, quod est capax relationis actualis vnionis ad illud, itaque ipsum perficere relatio transcendentalis actualis est; vnde conceptus relativus & non absolutus est; sed conceptus relativus vt distinguitur ab absoluto est ad aliud: ergo perficere ad aliud, & ad distinctum est: ergo perficere realiter petit distinctionem inter perficiens, & perfectum realiter, inter formalitatem, quæ perfectio dicitur, & subiectum in quo est, quapropter duo requiruntur necessario ad perficiendum primum, vt detur perfectio in subiecto; secundum vt talis perfectio distinguatur à parte rei à subiecto, existatque in ipso per veram vnionem, quibus positis, necessario perficitur à parte rei subiectum à perfectione. Vnde impossibile est adhuc de potentia absoluta, quod detur aliqua perfectio in subiecto vnita ipsi, & distincta à parte rei ab ipso subiecto capaci talis perfectionis, & quod non perficiatur à tali perfectione à parte rei, vnde nullo modo potest fieri, vt intellectio creata sit in intellectu, & non perficiat illum, & gratia sanctificans vniatur animæ, & talis anima non perficiatur à gratia; vnde adhuc diuinitus non potest contingere, vt Verbum diuinum vniatur naturæ creatæ capaci obedientialiter talis vnionis, & quod non perficiat humanitatem.

Sed per vos actus vitalis, qui quatenus vitalis est est, viuere diuinum, & viuere diuinum est perfectio, distinguitur à parte rei à Deo, & est in Deo capaci talis actus intrinsece, & per se: ergo impossibile est adhuc divinitus vt talis actus, seu perfectio non actuet, seu perficiat deum, quia impossibile est, quod forma existens in subiecto capaci, non tribuat effectum formalem proprium, quapropter licet effectus secundarius possit separari à forma existente in subiecto capaci diuinitus, vt expulsio caloris à frigiditate existente in subiecto, & expulsio alterius quantitatis à quantitate existente in eodem loco cum alia; nihilominus tamen effectus primarius adhuc diuinitus non potest separari à forma vnita subiecto capaci; & ratio à priori est, quia reddere effectum formalem primarium est formam exhibere se subiecto capaci: sed exhibere se formam subiecto est vnire se subiecto, aut informare illud: ergo impossibile est, quod forma vniatur subiecto capaci, & non tribuat illi suum effectum primarium: sed effectus primarius est reddere subiectum perfectum, & constituere ipsum in esse perfecti: ergo impossibile est quod actus vitalis quatenus perfectio vniatur Deo, & quod non reddat ipsum perfectum, & perficiat ipsum; nam ex vnione perfectionis, & ex subiecto resultat vnum totum concretum denominatum à perfectione ipsa, tanquam à ratione formali talis concreti: ergo resultat vnum perfectum, sed non potest resultare vnum perfectum, quin subiectum perficiatur à perfectione cui vnitur: sicut non potest resultare album ex albedine vnita parieti, quin paries dealbetur ab albedine: ergo non potest resultare ex perfectione actus vitalis, & ex Deo vnum perfectum, quin perfectio vnita Deo perficiat ipsum: ergo Deus perficitur ab actu vitali, ac proinde erit perfectibilis, sed omne perfectibile est imperfectum, quod transit de potentia ad actum: ergo Deus imperfectus est suppositis principiis Caietani; sed hoc adeo absurdum est vt sit hæreticum: ergo principia Caietani, ex quibus id sequitur, & sententia illius adversantur fidei catholicæ, & minime sunt secura in fide, piasque aures offendunt, vt inquit P. Molina *1.p. q. 19. disp. 3. art. 2. §. contraria sententia*, ab illis verbis, censeturque sententia &c.

Toti huic demonstrationi nihil deficere videtur, nisi solum probare, actum liberum vniri vera vnione cum Deo, sed hoc clarissime patet; nam actus liber Dei ex eo quod potest separari ab ipso Deo, vt inquit Caietanus, & supra diximus, distinguitur ab ipso Deo à parte rei; præcipue quia quando existit in Deo, dicitur à Caietano addi realiter ipsi voluntati Dei; additio autem realis sine distinctione in re intelligi non potest, quando ipsa additio talis est vt possit non fieri; sed formalitas distincta constituens Deum in esse vnius amantis, non potest non esse vnita rei, cui additur, vt cum illa constituat vnum; mens enim non capit duas res distinctas venire in vnitatem sine aliqua vnione, & compositione: erit ergo in Deo vnita formalitas illa: igitur debet dari vnio in ipsa respectu Dei; ratio autem à priori manifesta est; quia impossibile est vt detur in effectu formali aliqua formalitas, quæ non contineatur in causa, sed in effectu, vel quasi effectu formali; v. g. vnius Dei volentis creaturam datur vnitas formalissime, quia non est plures volentes: ergo hæc vnitas debet reperiri in causis, seu

seu constitutiuis Dei volentis, sed vnitas est indiuisio: ergo indiuisio debet dari inter actum liberum, & Deum, qui coëunt ad constitutionem Dei volentis: atqui duplex tantum indiuisio potest assignari, alia indiuisio simplicitatis, seu identitatis, alia compositionis, & vnionis; sed inter actum liberum, & Deum, ex quibus coalescit vnus Deus volens, non datur indiuisio, seu vnitas identitatis, & simplicitatis, quia non sunt idem, sed potius distinguatur à parte rei: ergo datur inter Deum, & actum liberum, vnitas, & indiuisio compositionis & vnionis, quia si neque daretur indentitas, neque vnio, nulla daretur indiuisio inter constitutiua Dei volentis: ergo daretur diuisio inter illa: ergo in effectu formali non potest dari vnitas, quia iam daretur in effectu formali, quatenus constituitur, à suis constitutivis ratio opposita ei, quæ reperitur in ipsis, quod est falsissimum, alias albedo posset constituere nigrum, lux tenebrosum, negatio affirmativum, & relatio absolutum, quod est omnino absurdum, quia non solum effectu datur ratio opposita causæ vel quasi causæ, sed potius nihil est in effectu vel quasi effectu formali, quod formaliter non contineatur in causis, vel quasi causis constituentibus ipsum: atqui diuisio & pluralitas opponuntur vnitati, & indiuisioni: ergo à causis omnino diuisis vel à constitutis vt melius loquar, in quibus nullo modo est vnitas, nullo modo potest constitui concretum vnum; atqui ex actu libero & Deo resultat & constituitur vnus Deus volens: ergo vnitas illius relucet formaliter in constitutiuis illius, scilicet in actu libero & Deo: ergo in ipsis datur indiuisio, & vnitas, quæ cum non possit esse identitatis, & simplicitatis, necessario erit vnionis, & compositionis: erit ergo perfectio actus vitalis vnita Deo.

Sed perfectio vnita subiecto capaci illius perficit illud, & subiectum perficitur ab illa, perfectibileque est respectu eiusdem: ergo Deus perficitur, & perfectibilis est ab actu vitali: ergo imperfectus est Deus.

SVBSECTIO II.

In qua amplius confirmantur dicta.

383 QVia id, quod capax est formalitatis imperfectæ, seu imperfectionis, tanquam exercitium proprij, est imperfectum: atqui Deus est capax actualis vitæ tanquam exercitij, quæ maximam imperfectionem habet, & imperfecta maxime est secundum vestra principia: ergo Deus secundum illa maxime imperfectus est. Maior est evidens, ideo Deus est intellectivus quia est capax, tanquam proprij exercitij intrinseci actualis intellectionis, & ideo creatura est peccabilis, quia est capax exercitij peccati intrinsece inficiētis ipsam. Itaque talis est actus primus secundum proportionem, qualis est actus secundus intrinsecus perficiens ipsum; vnde quia creatura habet pro exercitio formalitates habentes imperfectionem, imperfecta dicitur.

Minor prima & præcipua, in qua est tota difficultas manifeste, & evidenter sic demonstratur, quia omne corruptibile, & potest desinere esse, habet omnium imperfectionum maximam, & radicem vniuersalem omnis imperfectionis, quæ fundatur in limitatione, & finitudine, quæ etiam prima imperfectio est; quapropter si Deus per impossibile esset corruptibilis, & posset desinere esse, & destrui in esse, ac tandem non haberet esse omnino necessarium, sine dubio non esset à se, & independens, ac imparticipatum, & per consequens non esset infinitum simpliciter, vt patet ex supra dictis, ex quo sequeretur evidenter, esse ab alio dependentem, finitum simpliciter, & limitatum, quæ sunt maxime imperfectiones.

Sed actus liber Dei per vos potest non esse in Deo, & non est omnino necessarius inesse, & ideo per vos potuit ab esse à Deo, si noluisset: ergo est ab alio dependens, finitus, & limitatus: ergo habet maximas imperfectiones, quare licet habeat aliquam perfectionem, sicut etiam actus vitalis creaturæ habet illam, nihilominus illa non erit pura perfectio, sed admixta in numeris imperfectionibus, eo modo quo etiam actus vitalis creatus admiscetur illis.

Confirmatur totus hic discursus, quia omnis ratio formalis vnita subiecto capaci illius, constituit ipsum subiectum secundum formalitatem, quam ipsa habet in se; & ideo quatenus perfectio constituit ipsum perfectum: sed perfectio illa non est pura perfectio, sed admixta imperfectionibus: ergo non reddit subiectum pure perfectum, sed potius admixtum imperfectionibus, à quibus potius imperfectum absolute denominari debet quam à perfectione, cui admiscentur perfectum debet appellari, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu: ergo actus liber Dei, qui est perfectio admixta imperfectionibus, vt patet ex dictis secundum vestra principia vnitus Deo, reddet ipsum simpliciter, & absolute imperfectum etiam si secundum quid constituatur perfectus ab illis.

Vnde hoc argumentum potius vrgeret, & magis cogeret aduersarios ad fatendum id quod dicimus, si dicatur: actus liber Dei esse idem cum Deo, & non distingui à parte rei ab ipso; nam actus liber Dei habet imperfectionem non necessario existendi, &c. ergo idem ipse habet tales imperfectiones, & est imperfectus ab illis: sed actus liber est idem ipse Deus: ergo idem ipse Deus habet imperfectiones supra dictas, & est imperfectus ab illis, alias idem haberet, & non haberet simul imperfectiones quod omnino repugnat, quia impossibile est, idem simul esse, & non esse: sed hæc omnia sunt absurda hæretica: ergo ne illa verificentur de Deo, dicendum est, actum liberum Dei necessario habere esse, & non potuisse non esse. Et sic falsissima est opinio Caietani.

Dices, licet actus liber Dei simpliciter potuerit non esse, nihilominus ex suppositione, quod semel est, non potest non esse.

Sed contra manifeste; quia hoc ipsum, scilicet non esse ens absolute, ac simpliciter, & intrinsecè necessarium, & absque vlla suppositione, seu hypothesi, hoc est absolute, & simpliciter posse non esse, est magna imperfectio; vnde si essentiæ diuinæ aliquis appingeret, & tribueret, quod simpliciter posset non esse, etiamsi ex suppositione, quod est, non posset, non esse maximā imperfectionem tribueret illi; sed per vos actus liber Dei, licet ex suppositione non possit non esse, nihilominus absolute, ac simpliciter potuit non esse: ergo absolute, ac simpliciter est imperfectus, præsertim quia quod ex suppositione non possit non esse; non habet ex se, sed ad summum ex immobilitate, & constantia

stantia diuinæ voluntatis ; tamen si consideratur conditio , & natura illius perfectionis liberæ ei ex se non repugnabit, iterum non esse, cum absolute non sit ens necessarium; vnde ab extrinseco solum , & non ab intrinseco est incorruptibilis , sicut v. g. Angelus ex suppositione quod Deus decreuit ipsum durare in æternum non potest non esse ; sed quia hoc est ab extrinseco , ex constantia diuinæ voluntatis decernentis , non corrumpi talem Angelum, ille non potest non durare : sed hoc non tollit imperfectionem contingentiæ ab intrinseco illius, ratione cuius non repugnat illi corruptio , desitio , seu annihilatio: ergo similiter actus liber Dei, licet ex suppositione decreti Dei de non destruendo illum non possit non esse, nihilominus hæc suppositio non tollet, quin habeat imperfectionem contingentiæ ab intrinseco essendi, & non essendi : ergo simpliciter est imperfectus.

Fulcitur hæc ratio, quia hic actus liber Dei est eiusdem rationis cum aliis actibus liberis , quos nunc non habet Deus , & potuit habere : sed illi actus , qui nunc non sunt , & sunt in statu puræ possibilitatis, nullam habent existentiam , & sic possibilitas eorum est separata ab eorum existentia : ergo nullam habet possibilitas connexionem necessariam cum existentia vnionis actualis ab intrinseco, & essentialiter, imo neque ab intrinseco naturaliter : nam si talem connexionem vnionis actualis haberent essentialiter , nunquam essent separatæ , sed potius semper essent vnitæ actualiter possibilitas actus liberi , & existentia eius; sed actu non sunt vnitæ, siquidem multi sunt possibiles actus liberi qui actu non existunt, v.g. in sententia Thomistarum, ideo ab æterno prædicatum essentiale rationalis est vnitum cum animali , ac proinde nunquam possunt separari rationale, & animal, quia vniuntur, & connectuntur essentialiter, quapropter si videremus ab æterno rationale diuisum ab animali, euidenter dicendum esset, non vniri essentialiter, & quando vnitur non repugnare illi, vt diuidatur, quia talis diuisio, supposito quod de facto conuenit illi , non repugnat ipsi, neque vnio repugnat etiam ipsi , ac proinde quantum est de se ab intrinseco , potest sine repugnantia vtrumque habere ex se , etiam si semel vniatur.

Verbi gratia , quia videmus possibilitatem alicuius creaturæ actu esse diuisam ab eius existentia, & actu manere in statu puræ possibilitatis, iudicamus talem diuisionem illi naturaliter conuenire & quia videmus possibilitatem respicere existentiam, iudicamus non repugnare illi vnionem cum existentia. Itaque vtrumque posse habere ab intrinseco, scilicet existentiam , & carentiam illius. Ex quo amplius discurrendo dicimus , cum creaturæ , quæ de facto habent existentiam, sint eiusdem rationis cum illis , quæ pure possibiles sunt ; ita actu habere existentiam beneficio Dei vt ab intrinseco, & quantum est de se, non repugnet illis carere existentiam , & redire ad statum puræ possibilitatis ; quia contrariorum eadem est disciplina , & ratio ; sed creaturis habentibus carentiam existentiæ , adhuc ex suppositione quod habeant illam , non repugnat desinere talem carentiam , & inducere existentiam oppositam tali carentiæ : ergo è contra creaturæ habenti existentiam, adhuc ex suppositione , quod illam habeat, non repugnat carere illa , & quod auferatur ab ipsa.

Et ratio est , quia sicut Deus libere omnino à principio tribuit illi existentiam , ita postquam tribuit libere omnino conseruat cum illa ; quia semper Deus conseruat dominium plenum circa illam.

Sed actus liber Dei, qui nunc est, & ille , qui nunc non est & potuit esse, sunt eiusdem rationis , quantum ab intrinseco ; si quidem sunt duæ volitiones de creando ipso mundo , & actus liber , qui nunc non est , & potuit esse ; ita habet carentiam existentiæ , vt adhuc ex suppositione , quod illam habeat , quantum est de se ab intrinseco , illi non repugnet desinere talem carentiam, & habere oppositam existentiam : ergo è contra actus liber Dei , qui nunc existit ita habet existentiam , vt illi non repugnet ab intrinseco privari existentia , & habere carentiam illius ; nam sicut Deus libere dedit tali actui , quod existat primo, ita postquam existit, potuit Deus non conseruare actum in sua existentia : ergo ab intrinseco actus liber Dei est omnino corruptibilis, annihilabilis & destructibilis , ac proinde ab intrinseco contingens ad essendum , & non essendum : ergo maximam imperfectionem habet actus liber Dei , ac proinde reddet Deum omnino imperfectum.

Quod amplius euidenter patet , quia illi actus, qui non sunt, & potuerunt esse absolute , nihil sunt nunc , & cum esse potuissent habent suam non repugnantiam ad essendum; atque adeo sunt simpliciter possibiles obiectiue ; hæc autem est quasi transcendentalis imperfectio creaturarum, imo sancti omnes radicem omnium imperfectionum creaturarum omnium in hoc ponunt , quod ex se sunt nihil, id est non sunt actu, ex quo necessario consequitur , quod isti actus , quando sunt, non possunt esse suum quidditatiue, & essentialiter; nam ens, quod huiusmodi est, nunquam potest concipi , aut esse sub nihilo; ens autem quod non est essentialiter suum esse est ens participatum, finitum, & imperfectum.

Ex quibus euidenter colligitur, talem actum liberum qui actu non est, & potuit esse & nunc pure possibilis est, ac proinde simpliciter & absolute non est, aut nihil est , essentialiter à parte rei distingui à Deo , neque à parte rei esse identificatum cum ipso , aut posse identificari cum eodem. Patet consequentia; quia id, quod essentialiter & necessario est, & nullo modo potest non esse, & de cuius essentia est ipsa existentia actualis, & se ipso necessario, & essentialiter existit, habet prædicata essentialia, & quidditatiua, quæ non habet id quod actu non est, & contingenter potest esse; nam primo non habet pro essentia & quidditate existentiam. Secundo non habet pro prædicato essentiali esse à se, quoad existentiam. Item esse incapax priuationis existentiæ, sicut habet Deus : atqui subiecta ea, quæ ita se habent, vt vnum habeat prædicata essentialia quæ alterum non continet, sine dubio distinguuntur essentialiter à parte rei, vt videre est in homine, & Angelo, equo & leone, qui ideo distinguuntur essentialiter, quia non habent à parte rei eadem prædicata quidditatiua, & essentialia. Et ratio est quam tribuit Aristoteles , cum dixit , essentias esse sicut numerus ; nam sicut numerus distinguitur essentialiter ab alio per solam ablationem, vel additionem vnitatis; ita similiter essentiæ distinguuntur per negationem, aut affirmationem prædicatorum essentialium , hoc est per distincta prædicata essentialia, quæ reperiuntur in subiectis : ergo si Deus habet supradicta prædicata essentialia infinitudinis

simpliciter

simpliciter in omni genere, existentiæ à seipso &c. quæ minime habet actus liber, qui nunc non existit, & potuit existere (alias si esset à se essentialiter, quod est esse infinitum simpliciter, simpliciter, & necessario existeret, & nunquam posset esse sine existentia, vt videre est in Deo) sine dubio Deus, & talis actus liber distinguentur essentialiter & à parte rei sine vlla fictione, præcipue quia Deus actu existit à parte rei, & actu est ens simpliciter, & actus ille liber à parte rei non est ens simpliciter, quia actu vere, & realiter non existit, licet potuerit existere, nam separantur realiter, & sic distinguuntur.

Ex quo amplius colligo nullo modo posse identificari cum Deo, etiam si daretur in ipso Deo; quia ea, quæ à parte rei distinguuntur essentialiter & quidditative, nullo modo possunt identificari, vt videre est in homine, & equo, albedine, & nigredine, qualitate, & substantia, v. g. substantia panis nullo modo potest identificari à parte rei cum accidentibus panis, vnde quando identificantur per intellectum duæ essentiæ distinctæ, dicimus fieri chymæram, & impossibile adeo magnum, vt implicet contradictionem, ratione cuius Deus adhuc per potentiam absolutam non possit talem identificationem facere, & tota ratio est, propter distinctionem essentialem realem, quam habent; sed etiam actus liber Dei, qui nunc non est & potuit esse, distinguuntur quidditative, & essentialiter à parte rei: ergo non possunt identificari à parte rei.

Vnde vltimum corollarium eruimus dicendo, actum liberum, qui de facto est in Deo, non solum non identificari cum deo, sed neque posse vllo modo identificari cum ipso, quia etiam quidditatiue, & essentialiter distinguuntur deus, & actus liber illius, quia actus liber non habet pro prædicato essentiali existentiam, neque existit à se essentialiter, quia per vos actus ille qui existit, ex eo quod liber est, potuit non existere in deo à parte rei; atqui si de essentia eius esset existentia, ac proinde si esset à se existens, nunquam potuisset non existere, quia res nunquam potest non habere omnia sua prædicata essentialia; sicut homo non potest esse sine rationalitate, & deus non potest esse sine sua existentia: sed actus liber, qui nunc est, potuit non habere existentiam, quam habet: ergo existentia non est prædicatum essentiale actus liberi, qui nunc est: ergo actus liber, qui nunc est, non est à se: ergo ab alio: ergo essentialiter non est infinitus in omni genere; quod concedit Caietanus, & ideo dicit, actum liberum Dei non esse magnam perfectionem, vel simpliciter simplicem, sed potius perfectionem secundum quid, & diminutam, deum autem, & essentiam eius esse perfectionem summam infinitam simpliciter in omni genere, ac per consequens perfectionem simpliciter simplicem sine limite, & sic actum liberum esse contingentem essentialiter, ratione cuius potuisse non esse, Deum autem è contra essentialiter esse necessarium, & nunquam potuisse non esse: ergo Caietanus aperte & evidenter fatetur essentialiter distingui deum, & actum liberum actu existentem in ipso: ergo evidenter, & essentialiter debet concedere, non posse actum liberum existentem in deo identificari cum ipso deo; vnde falso asserit ipse, quod licet actus antequam existat in Deo distinguatur ab ipso, nihilominus actum existentem postquam existit identificari cum ipso.

Et vrgetur, quia actus liber, qui nunc non est, & potuit esse est eiusdem rationis cum cæteris actibus, qui nunc existunt, sed illi vt probatum manet, non possunt identificari cum ipso deo: ergo neque actus, qui nunc existit identificatur, & ratio vniuersalis est, quia etiam hæc perfectio libera ex se prius natura fuit sub esse possibili quam actuali, & habet essentiam possibilem, quæ quantum est ex se potuisset non actu esse, huiusmodi autem res eiusdem est essentiæ, sive actu existat, siue non: ergo eandem distinctionem retinet à quacunque alia essentia, à qua ex se distinguitur, id esse essentiæ eo vel maxime, quod necesse est etiam esse existentiæ esse distinctum à parte rei in huiusmodi rebus; nam esse existentiæ voluntatis diuinæ est esse per essentiam intrinsecè necessarium, esse autem existentiæ illius perfectionis liberæ non est ita necessarium, sed absolute loquendo potuisset non esse: ergo impossibile est quod tale esse sit vnum, & omnino idem in re ipsa: sunt ergo impossibilia, & repugnantia illa duo, quæ simul coniungit illa sententia, scilicet esse perfectionem liberam realem & quæ absolute posset non esse, & nihilominus quando est, non esse in re distinctam à perfectione necessaria dei, & voluntatis eius.

Ex quibus cum Patre Suarez vnum, & maximum inconveniens eruitur contra Caietanum, videlicet aliquid, quod ex se est nihil, & reipsa posset manere sub nihilo, esse vere, formaliter, ac essentialiter deum, & è conuerso aliquid, quod nunc est vere, & essentialiter Deus, tale esse quod absolute loquendo posset non esse, hoc autem maxime pugnat cum Deo. Sequela videtur evidens ex his, quæ docet illa sententia, nam si perfectio libera in re non distinguitur ab essentia Dei: ergo includit in se totam perfectionem diuinæ essentiæ: ergo est essentialiter deus. Item quia vel illa perfectio est deus, vel non? si non est Deus, sequuntur multa inconuenientia supra illata, nimirum aliquid esse in Deo, quod non est Deus, vel (quod mirabilius est) aliquid esse omnino idem cum Deo, quod tamen non sit Deus. Item si non est Deus, nec substantia increata erit: ergo vel erit substantia creata, vel accidens, & nihilominus erit aliquid indistinctum à Deo, quæ omnia, & similia sunt absurda, & repugnantia. Si autem illa perfectio libera est vere Deus: ergo est essentialiter Deus, quia non est Deus per participationem, sed verus Deus; nulla autem res potest esse verus Deus participatiuè, aut accidentaliter: ergo necesse est, vt sit essentialiter Deus. Probatur iam falsitas consequentis, nam cum Deus sit ens per se necessarium, & hoc sit maxime proprium eius, & in quo primario distinguitur à quolibet alio ente, impossibile est, quod aliquod ens liberum sit essentialiter Deus.

Et declaratur hoc ex quadam recepta doctrina Sanctorum, & Theologorum omnium, qui docent, processiones diuinas ad intra, etsi voluntariæ sint, non tamen posse esse liberas propria libertate indifferentiæ; quoniam quælibet persona procedens est verus Deus, cui repugnat indifferentia ad esse, & non esse, quia de ratione eius est intrinseca necessitas essendi; vnde hæretici Ariani, vt docerent, Filium esse creaturam, asserebant voluntate Patris libera fuisse productum, quam consequtionem Concilia, & Sancti Patres, existimauerunt necessariam, & ideo antecedens illud hæresis damnarunt, vt videre est in Hylario

lib. de synodis anathemate. 24. & in Concilio Toletano 11. *in confessione fidei*, & Augustino *15. de Trinit cap. 10.* & D. Thoma *1. p. q. 41. art. 2.* & alijs Theologis; existimarunt ergo esse impossibile aliquid, quod ex voluntate libera habet, vt sit vel non sit esse Deum. Et similiter existimarunt, impossibile aliquid reale esse intra Deum, quod simpliciter loquendo possit esse, & non esse, vnde si interrogemus à Caietano, cur relatio Paternitatis creatæ, cur iustitia, misericordia, intellectus, &c. possint esse, & non esse habereque contingentiam ad essendum, & non essendum. Item cur substantia quæcunque creata siue spiritualis, siue corporea sit, possit esse, & non esse formaliter à parte rei, & non repugnet illi ab intrinseco, quod destruatur; è contra vero si quæratur ab aduersarijs, cur paternitas diuina, iustitia, misericordia, sapientia, & reliqua attributa diuina nullam habeant contingentiam formalem ad essendum & non essendum, nullamque indifferentiam habeant ad hoc, vt desinant esse, imo illis repugnat, quod potuerint non esse, certe respondebunt, quia tales perfectiones sunt diuinæ identificatæ cum Deo, qui per essentiam existit, & à se est, ac proinde illi omnino repugnat, aut posse amittere existentiam, aut potuisse non existere; quia est omnino, ac simpliciter necessarium ens.

Sed per vos non minus identificatur actus liber Dei, qui existit in ipso, cum Deo; quam relationes diuinæ & attributa absoluta: ergo euidenter sequitur, sicut attributa, & relationes sunt omnino necessaria à se sine vlla contingentia ad essendum, & non essendum; & sicut nullo modo potuerunt non esse; ita similiter actum liberum existentem esse à se omnino necessarium sine vlla contingentia formali, ac per consequens sine eo, quod potuerit non esse. Quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus formalis; sed tota ratio formalis, propter quam attributa diuina, & relationes nunquam potuerunt non esse, est quia sunt ipse Deus ratione identitatis cum ipso, cui omnino repugnat potuisse non esse; quæ ratio formalis identitatis cum Deo per vos reperitur in actu libero actu existente, & sic est ipse Deus: ergo in actu libero datur idem effectus, vel quasi effectus formalis videlicet, quod illi omnino repugnet potuisse non esse; vnde si habet contingentiam formalem, ita vt potuerit non esse, sine dubio distinguetur realiter à Deo, cui repugnat talis contingentia; quis enim sibi persuadeat dari realitatem quandam, seu perfectionem realem ex se indifferentem, vt sit nihil, vel vt sit Deus; quod non solum incredibile est, sed etiam grauiter offendit aures pias; tum quia illamet indifferentia est magna imperfectio & consequenter repugnat ei vt formaliter possit esse in Deo identificata cum ipso; tum etiã quia illa indifferentia repugnat cum esse Dei, de cuius intrinseco conceptu est necessitas essendi; vnde in ipsis terminis involuitur contradictio, cum implicet omnino duas res includentes in suis proprijs conceptibus oppositas, ac repugnantes rationes, esse indifferentes, vt distinguantur, & identificentur; sed Deus, & hæc perfectio libera habent omnino oppositas rationes; nam Deus est ens necessarium, cui ex vi propriæ differentiæ repugnat indifferentia ad esse & ad potuisse non esse, quia illi conuenit essentialiter determinatio ad existentiam, actui vero libero per vos ex vi suæ differentiæ conuenit indifferentia ad esse, & potuisse non esse: ergo impossibile est, vt in eandem omnino simplicem, & indiuisibilem entitatem coalescant.

Quod amplius declaratur, quia sicut implicat posse diuidi, & distingui realiter ea, quæ semel identificantur; ita similiter omnino repugnat, ea, quæ semel distinguuntur, posse identificari inter se. Vnde tantum repugnat Petrum distingui realiter à se ipso, quantum repugnat, Petrum, & Paulum, qui distinguuntur realiter, posse identificari aliquando; sed actus liber Dei, qui actu non est, & potuit esse, actu distinguitur à Deo, tanquam nihil ab ente, vel tanquam ens à non ente, vel tandem tanquam ens actu ab ente purè possibili, quæ distinctio nullo modo est ficta per intellectum, sed potius datur à parte rei, & in ipsis rebus conspicitur, quapropter si illa duo considerentur secundum esse essentiæ, distinguuntur maxime ex natura rei, non solum distinctione quomodocunque reali, verum etiam prima diuersitate: ergo implicat contradictionem, quod potuerunt identificari inter se actus liber, & Deus, quia alias Deus imperfectissimus esset; siquidem ex ipso actu libero identificato cum Deo refunderetur in Deum imperfectio maxima indifferentiæ ad essendum, & non essendum dictæ, ideo enim creatura habet summam imperfectionem, quia habet contingentiam similem huic, quæ reperitur per vos in actu libero; sed etiam illa imperfectio reperiretur in Deo ratione identitatis cum actu libero: ergo Deus ratione talis identitatis esset imperfectissimus.

Tandem hoc ipsum amplius confirmatur, quia si Deus haberet tales actus liberos, quales ponit Caietanus, Deus non esset perfectio simpliciter simplex in essentia sua absoluta: sed quod absolutum est, & non est perfectio simpliciter simplex, non solum est perfectio secundum quid sine imperfectione, sed potius est perfectio secundum quid cum imperfectione, ac proinde potius imperfectio simpliciter, quam perfectio dicenda est, & hoc euenit ex diferimine inter perfectionem absolutam, & relatiuam reperto; nam perfectio relatiua ex extrinseca ratione habet, vt non possit esse perfectio simpliciter absque vlla imperfectione; quia illa oppositio non est imperfectio, neque excludit à singulis relationibus omnem aliam perfectionem simpliciter, & infinitatem in genere entis simul cum infinita perfectione in proprio genere; at vero perfectio absoluta ex hac generali ratione non habet, quod non sit perfectio simpliciter, alias nulla esse posset perfectio simpliciter: ergo quod aliqua perfectio absoluta non sit simpliciter perfectio semper prouenit ex imperfectione admixta; nam cum ex communi ratione perfectionis absolutæ non habeat repugnantiam cum aliqua alia perfectione maiori, vel æquali, quod secundum propriam rationem talem repugnantiam habeat, non est sine imperfectione, maxime quia omnis oppositio inter absoluta semper includit imperfectionem saltem ex parte alterius extremi, quod imperfectum est; itaque omne quod non est perfectio simpliciter excludit simpliciter perfectionem; sed non excludit ratione relationis si absoluta est: ergo excludit ratione purè entiæ perfectionis, quæ imperfectio est: ergo absolutum, quod non est perfectio simpliciter imperfectio est, quapropter si Deus secundum essentiam

essentiam absolutam non est perfectio simpliciter simplex, dicet imperfectionem simpliciter.

Sequela illa maioris primæ, ac præcipuæ sic probatur; quia ea essentia, cuius attributa non sunt perfectiones simpliciter simplices, non est perfectio simpliciter simplex; nam eo modo sunt attributa absoluta, quo est essentia, quam consequuntur talia attributa, præcipue quando attributa, & essentia sunt idem vt contingit in Deo, quia impossibile est, idem esse perfectionem simpliciter simplicem. & non perfectionem simpliciter simplicem; sed si actus liberi Dei ponerentur in Deo, vt ponuntur à Caietano, contingentes ad essendum, & non essendum, & vt absolutæ perfectiones non simpliciter, sed secundum quid; ac proinde cum imperfectionibus attributa diuina absoluta dicerent imperfectionem simpliciter: ergo si darentur in Deo, actus liberi vt ponuntur à Caietano, Deus in sua essentia non esset perfectio simpliciter simplex, &c.

Minor sic probatur, quia actus liberi Dei sunt virtutes diuinæ morales, v.g. iustitia misericordia, charitas, &c. sed virtutes huiusmodi in sententia omnium Theologorum, & in ipsius Caietani opinione quatenus sunt infinitæ, sunt attributa, & perfectiones diuinæ: sed actus liberi Dei per vos huiusmodi sunt absolutæ formalitates, & non sunt perfectiones simpliciter simplices, sed potius secundum quid habentes contingentiam supradictam, & reliquas imperfectiones numeratas: ergo si actus liberi Dei sunt vt à Caietano ponuntur; attributa diuina absoluta non erunt perfectiones simpliciter simplices.

Respondet Caietanus, attributa diuina esse perfectiones simpliciter simplices, quia talia non sunt liberalitas, iustitia, misericordia in actu secundo, sed potius in actu primo, & quatenus sunt potentiæ ad huiusmodi actus in actu secundo.

Sed contra manifeste primo, quia perfectius est absolute, ac simpliciter habere perfectiones in actu secundo quam in actu primo; vnde melius cognoscere Deum, & videre ipsum per visionem beatificam, quam posse videre ipsum. Sicut melius & perfectius est amare Deum, quam posse amare, ipsum; sicut perfectius est viuere, & habere vitam actualem, quam posse viuere, & sicut turpius, & peius est odisse Deum, quam posse odio habere illum, & imperfectius est peccare lætabiliter quam posse peccare, sed contrariorum eadem est disciplina, & ratio oppositio modo: ergo perfectius erit, & melius habere perfectiones in actu secundo quam in actu primo; vnde D. Thomas non concedit in Deo à parte rei potentiam rigorosam ad intelligendum, sed potius purissimum, & actuale intelligere; imo ipse Caietanus acriter inuehitur in illos qui dicunt, essentiam Dei non esse actuale existere; sed potentiam ad existendum; atqui Deo per vos, & secundum fidem, & rationem naturalem debemus tribuere perfectiones perfectiori modo, quo possumus intelligere, quia vt supra demonstrauimus Deus est quid perfectius, & melius omni alio, quod possumus excogitare: ergo attributa diuina, & perfectiones potius in actu secundo sunt ponendæ, quam in actu primo: sed in actu secundo sunt perfectiones secundum quid, & non simpliciter per vos: ergo attributa diuina, & proprietates eius absolutæ non erunt perfectiones simpliciter simplices, sed potius secundum quid, & imperfectiones simpliciter.

Vrgetur, quia magnam imperfectionem tribuit Deo Caietanus, ponens in illo actum primum proprium & separabilem à secundo & actuabilem per illum.

Dices talem actum primum semper esse reductum ad aliquem actum secundum; ac proinde non dicere illam imperfectionem.

Sed contra manifeste; quia per te Angelus semper est in actu secundo intelligendi se ipsum, & amandi se, & nihilominus per te Deus perfectiori modo se habet in intellectione, & amore sui, quam Angelus, cuius rationem tribuis; quia Angelus imperfecte se habet in hoc, eo quod intelligat, non per suam ipsam substantiam, vt Deus; sed per actum exercentem potentiam distinctam realiter ab ipso actu; nam habere potentiam informabilem ab actu, est maxima imperfectio opposita summæ actualitati, qualem habet Deus: sed per vos etiam si Deus habeat potentiam reductam ad actum, habet nihilominus veram potentiam distinctam realiter ab actu secundo informabilem per illum vt Angelus: ergo habet eandem imperfectionem, quam Angelus.

Deinde, quia hoc quod est esse in aliquo actu secundo non excludit, quin respectu infinitorum actuum secundorum sit verè actus primus, & vera potentia, quia respectu infinitorum decretorum quæ actu non habet, & potest habere ex se est in potentia, quia caret illis, & est capax ad illa & per illa decreta constitueretur in actu vltimo.

Item nulla ratio reddi potest, cur potius talis actus primus sit perfectio simpliciter, quam talis actus secundus, nisi assignando aliquam imperfectionem adiunctam, & ea quæ in ipsismet terminis actus primi, & secundi imbibitur, potest assignari; illa tamé satis declarat talem actum, tam secundum, quam primum non posse esse perfectionem simpliciter: quia neuter est actus purus, cum inter se comparentur vt potentia, & actus. Præterea, quia actus vltimus immanens perfectior est, quam potentia, vt iam dixi; sed in Deo est perfectio simpliciter simplex potestas libera ad volendum creare: ergo à fortiori ipsa volitio actualis est perfectio simpliciter simplex; & è contra, si actus liber immanens, qui ex suo conceptu petit, quod sit perfectior, quia est actus vltimus, non est perfectio simpliciter simplex, à fortiori potentia, seu actus primus qui ex suo genere imperfectior est, non erit perfectio simpliciter simplex, præsertim, quia actus primus respectu actus vitalis distincti realiter ab ipso actu primo, non solum est potentia actiua, sed etiam passiua, vt videbimus *subsectione sequenti*; sed potentia passiua est imperfecta: ergo talis actus primus imperfectus est, & sic non erit perfectio simpliciter simplex; vnde attributa & proprietates diuinæ non erunt tales, sed potius inuoluent imperfectionem; sed talis est essentia qualia sunt attributa, & proprietates: ergo si proprietates, & attributa Dei dicunt imperfectionem, & non sunt perfectiones simpliciter simplices, ipsa essentia non erit perfectio simpliciter simplex, sed potius erit imperfectissima.

Tum quia est idem cum illis attributis, tum etiam quia tota essentia Dei per vos non includit hanc realem perfectionem actus liberi, sed est capax vt illa superaddita perficiatur, vel careat hac perfectione, est autem inconueniens hæc capacitas, & quasi potentialitas in essentia Dei, tota integra; ex quo sequitur secundum inconueniens, videlicet, vt hæc capacitas par-

tim sit perfecta per actum, partim careat ea perfectione actuali, cuius erat capax, videlicet volitionibus liberis creandi alios mundos; vnde sequitur tertium inconueniens, quod tota hæc capacitas potuisset omni sua perfectione carere, saltem ea, quæ consistit in volitione positiua creandi, quæ quamvis ex eo quod volitio libera sit, non foret perfectio simpliciter, sed tantum esset perfectio secundum quid; si tamen poterat Deo conuenire sine imperfectione, Deus non debuisset illa carere, si vel minima perfectione Deum perficit; v.g diuinitas petit relationes diuinas, quæ non sunt perfectiones simpliciter simplices, sed solum vocantur perfectiones in genere relativo; eo quod petit illas, & est capax illarum, necessario habet illas in actu, quia in æternis, & diuinis idem est actu esse, ac posse; quia Deus numquam est in potentia ad propriam perfectionem.

SVBSECTIO III.

In qua tertium argumentum principale ponitur contra aduersarios.

QVia in Deo secundum fidem catholicam nullum potest dari accidens reale intrinsecum ipsi Deo: sed ex sententia Caietani evidenter sequitur, actus liberos Dei esse vera, & realia accidentia intrinsecè existentia in Deo: ergo actus liberi Dei nequaquam sunt in Deo eo modo quo ponuntur à Caietano.

Maior est certa & infallibilis, & patet 1. ex scriptura, quæ quadrifariam indicat in Deo nulla esse accidentia, sed quidquid in ipso est, esse substantiam: primo cũ significat Deum esse perfectissimum ens, & nullam rem posse cum illo comparari, vt constat clare ex locis supracitatis: sed non est ens perfectissimum quod indiget accidentibus, ad sui perfectionem: ergo. Deinde cum ea, quæ in creaturis accidentia sunt, tribuit soli Deo tanquam per se existentia, & subsistentia, quia scilicet ipsi soli conueniunt, & ipsius essentiam, atque adeo perfectissimo modo, vt potentia prima *ad Thimot. 6.* fortitudo. 1. *Regum* 2. Iustitia 2. *Machab.* 1. Tertio cum ea item, quæ in creaturis accidentia sunt, in abstracto etiam significata affirmat, esse Deum ipsum, aut Deum esse illa; quo ipso indicat, illa esse substantiam eam, quæ Deus est vt *Proverbior.* 8. Filius Dei qui vera substantia est, vocat se Sapientiam, & *Ioann.* 1. Deus erat verbum, *&* *Ioan.* 14. Ego sum veritas, *&*. 1. *Corinth.* 1. Christum Dei sapientiam &c. quarto denique cum affirmat, Deum esse omnino immutabilem. *Numer.* 23. *Psalm.* 101. *Iacobi.* 1. &c. omne enim illud, quod accidentibus subiectum est, videmus habere aliqua accidentia, secundum quæ sit mutabile.

Secundo, eadem maior probatur ex Sanctis Patribus qui eam manifeste docent, & 1. Sanctus Cyrillus. *lib.* 11. *thesauri*, *cap.* 1. ibi: [accidens Deo nullum in esse potest, perfecto enim ex se ipso nihil potest accidere] & infra amplius id explicat his verbis: [sapienter certe dicitur nihil accidere substantiæ Dei, quoniam in se ipsa perfecta est; sed tamen cogimur non nunquam quasi accidentia, etiam si non omnino accidant Deo hæc dicere, & mente accidentium modo concipere] quod aperte docuit S. Leo Pontifex maximus *Epistola decretali.* 93. *ad Toribium. cap.* 5. *ibi.* [solus Deus nullius participationis est indigens, de quo quidquid digne vtcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia, incommutabili enim nihil accidit, nihil deperit, quia esse illi quod est, semper æternum, semper proprium ei est;] nempe intime & substantialiter, vbi Sanctus Doctor maximum inconueniens asserit, quod Deus habeat accidentia, quia ex hoc summum absurdum contra fidem sequeretur, videlicet Deum esse ens participatum, & perfectionum extranearum indigentem; nam ex eo quod Deus nullius participationis est indigens, sed est à se, arguit Sanctus Doctor nullo accidente perfici, & iure quidem optimo, quia cum sit ens primum, est per essentiam suam ipsum esse plenissime habens optimo modo quidquid perfectionis ad totum ambitum esse, seu entis pertinet: ergo per suam ipsam essentiam, & entitatem simplicissimam habet quidquid ad eius perfectionem necessarium est: ergo ad illam non indiget formalitatibus accidentibus illi, seu quæ accidentia vocantur, & ideo Gregor. Nicenus *homil.* 5. *in Cantica*, à diuina essentia omnia repulit procul accidentia his verbis: [nihil est quod circa ipsam consideretur, quod illi accidere possint, non tempus, non locus, non figura, non quantitas,] Item docet Augustinus *lib.* 5. *de Trinit. cap.* 16. vbi late demonstrat propter summam perfectionem diuinam, nihil ei conuenire posse, quod nomine accidentis insigniatur. Idem fere habet Anselmus *in. Monolog. cap.* 24. & Dionys. *cap.* 9. *de diuinis nominibus*; quod etiam late probat D. Thomas 1. *p. q.* 13. *art.* 7. *& quæst.* 7. *de pot. art.* 4. his rationibus probat, quia subiectum se habet ad accidens, sicut potentia ad actum; sed Deus non est vllo modo in potentia: ergo Deus non est subiectum vllius accidentis. Secundo, quia quod est ipsum esse per essentiam, nihil potest habere præter ipsum esse suum, ac proinde non habet accidentia. Tertio, quia neque Deus habet per aliquid aliud accidentia, cum sit ipse primum agens, neque etiam per se, nam accidentia per se producuntur ex principiis naturæ; in Deo autem non potest esse aliquid hoc modo productum, cum sit causa prima: igitur nullo modo habet vlla accidentia.

Quod etiam clarissime patet ex Concilio Lateranensi. sub Innocentio III. vt refertur *in capite Firmiter, de summa Trinit. & fide catho.* vbi expellitur à Deo omnis compositio, tam accidentalis, quam substantialis; si autem darentur accidentia in Deo vera, & realia, sine dubio causarent in Deo compositionem accidentalem: ergo non sunt concedenda illa; vt docet Irenæus *lib.* 2. *cap.* 16. Clemens Alexand. *lib.* 1. *Padago. cap.* 8. Origenes *homil.* 3. *in Genes.* Basilius *lib.* 1. *contra Eunomium* Gregor. Nazianzenus *orat.* 2. *in Pascha*, *& in disput. de diuinit. ad Enagrium Monac.* Athanas. *in oration. contra idola ad Macharium.* Theodoretus *lib. diuin. decret. cap. de principio* Damasce. *lib.* 1. *de fide orthod. cap.* 12. Hylarius *lib.* 8. *de Trinitate*, Gregor. magnus *lib.* 16. *Moralium, cap.* 21.

Ratio autem euidens naturalis, quæ hoc demonstrat sic se habet; nam quod per essentiam suam absolutissime perfectum est, non est capax vllius accidentis (accidens enim additur essentiæ; quia ipsi essentiæ aliquid deest in genere entis) sed Deus per essentiam suam est absolutissime perfectus; cum sit per suam essentiam ens primum

primum & ex se subsistens, ac proinde nulla causa esse potuerit; quæ illi perfectionem essentiæ limitauerit, vt ei aliquid perfectionis deesset; igitur Deus non est capax vllius perfectionis accidentalis, quæ consequentia eleganter eruitur à Cyrillo supposita præmissa, seu antecedenti de perfectione diuina dicente, accidens Deo nullum in esse potest, perfecto enim ex seipso nihil potest accidere.

Confirmatur; nam si in Deo esset aliquod accidens, necessario illud esset aut realiter, aut modaliter à parte rei distinctum ab essentia diuina, hoc autem est impossibile: ergo etiam est impossibile esse in Deo aliquod verum accidens. Maior intellecta physice, & realiter est clara, quia omne accidens distinguitur, aut realiter, aut modaliter à substantia; vt videre est in albedine, frigiditate, & reliquis veris accidentibus, quæ quia talia sunt, verè, & realiter distinguuntur à substantia; ens enim per se, qualis est substantia, & ens in alio realiter distinguuntur realiter. Minor sic demonstratur omnibus argumentis, quibus probauimus, *disputatione 2. quæst. Vtrum præscindatur ex natura rei ens à differentiis increati in Deo*, nullam dari distinctionem à parte rei inter absoluta prædicata diuina, & in ipsis respectu diuinitatis: ergo nulla perfectio datur in Deo propria ipsius intrinseca ipsi, & distincta realiter ab ipso, & licet aliæ sint rationes ibi adductæ, quæ probent intentum; euidentius tamen hoc demonstrat prima ratio quæ innititur omni identitati diuinæ.

Deinde; quia si in Deo reperiretur accidens reipsa distinctum à substantia eius, vel haberet illud ab aliqua causa extrinseca, vel à propria essentia per naturalem dimanationem ab illa, primum est plane impossibile; primo quia est contra rationem primæ causæ, vt ab alia causa quidquam recipiat; alias illa alia esset superior, & prior saltem secundum eam rationem; secundo quia quoad talem perfectionem penderet Deus ab extrinseca causa: tertio quia tale accidens esset commune non proprium; vnde quantum est ex se posset abesse, & adesse, vnde secundum tale accidens Deus ex se esset mutabilis, quæ omnia sunt plane contra naturalem rationem, secundum etiam dici non potest, primo quia illa interna emanatio reuera esset aliqua efficientia, quia per illam reciperet esse illud accidens, quod ex se non haberet esse, vnde esse talis accidentis deberet esse participatum, & non esse per essentiam: esset ergo in Deo ab æterno quædam quasi immutatio, seu receptio alterius rei, seu entitatis participatæ, & effectæ, hoc autem dicit manifestam imperfectionem.

Dices, hac ratione demonstrari non dari in Deo accidentia realiter distincta, non tamen probari non esse accidentia ex natura rei distincta, ac modalia, quia huiusmodi accidentia non petunt fieri per efficientiam.

Sed contra, quia non tantum accidentia realiter distincta, sed etiam ea, quæ sunt modi verè distincti à rebus, quas afficiunt, fieri debent in huiusmodi subiectis per veram efficientiam, id est per propriam actionem si sint modi aduentitij, & extranei, vel saltem quia cum ipsa re fiunt, ab ea fluunt per internam resultantiam, si sint modi intrinseci & quasi propriæ passiones.

Primum ostendi facile potest inductione, nam terminus motus localis per veram efficientiam fit, vt rerum artificialium vera est effectio, & tamen per has, & similes actiones non fiunt res distinctæ sed modi, & ratio est, quia hi modi vere sunt aliquid reale: ergo si antea non erant, veram efficientem causam, & actionem requirunt vt esse incipiant, & ex hac priori parte facile probatur posterior, nam modus, qui necessario est coniunctus cum re, si per eandem actionem fit cum ipsa re, necesse est vt veram habeat causam efficientem, quomodo fit inhæsio accidentis cum ipso accidente, si vero non fit per eandem actionem: ergo ordine naturæ supponit factam rem cuius est modus ergo vt tali rei talis modus addatur, necessaria est aliqua efficientia.

Minor prima, & præcipua sic demonstratur. Primo ex definitione accidentis supra posita, videlicet, accidens est, quod non constituit rem in suo esse primo, neque pertinet ad primam constitutionem eiusdem, sed accedit illi iam constitutæ in esse, ab accedendo enim ita accidens dicitur: sed actus liber Dei secundum vestram sententiam, ita conuenit substantiæ Dei, vt sine ipso substantia, & essentia ipsius integre, & completè maneat, vt de facto manet sine multis decretis, quæ poterat habere: ergo quando aduenium tales actus, supponunt iam essentiam constitutam: ergo sunt accidentia, nam si non essent accidentia, nullo modo, posset substantia, & essentia Dei existere sine ipsis, neque in nobis ob aliam rationem dicimus, volitionem liberam, sine qua esse potest nostra substantia esse vere & proprie accidens, nisi quia nostra substantia vltimo completa esse potest sine tali perfectione, sed per vos substantia, & essentia diuina vltimo completa potest esse sine actibus liberis, quos nunc habet, & de facto existit completa sine decretis, quæ potuit habere: ergo sunt accidentia Dei. Secundo, quia accidens est, quod potest adesse, & abesse præter subiecti corruptionem: sed actus liberi Dei qui nunc sunt, potuerunt abesse à Deo, manente integra essentia Dei, & actus, qui nunc non sunt, potuerunt adesse ipsi: ergo sunt vera accidentia realia, nec valet dicere non posse adesse, & abesse, quia si adest actus, non potest abesse, neque è conuerso, quia hac solutione ad summum fit esse accidens inseparabile, tum etiam quia ad rationem accidentis necesse non est vt possit adesse, & abesse in sensu compositionis: sed sufficit in sensu diuisionis, id est, quod quantum est ex se, ita sit extra substantiam rei, vt possit adesse, vel abesse ab illa, siue possit vnum post aliud succedere, siue non.

Exemplo manifestissimo in sententia aduersariorum conuincitur hæc veritas, nam cognitio actualis Angeli, qua se cognoscit, ex suppositione quod est in Angelo, necessario existit in ipso, ac proinde non potest non durare cum ipso Angelo in æternum, & nihilominus in sententia Caietani est verum accidens, quia solum intelligere Dei est substantia Dei, in reliquis autem entibus creatis intellectio est accidens. Item lux solis durat in æternum cum sole, de qua quis potest dubitare an sit accidens, vel substantia? nam accidens est, quia quantum est ex se illi non repugnat ab esse à sole.

Dices, non esse accidens, quia omne accidens recipitur in subiecto tanquam in potentia passiua.

Sed contra, quia volitio diuina actuat ipsum Deum & vnitur ipsi tanquam verus actus, & vera forma: sed verus actus, & vera forma vniuntur tanquam actus, & potentia passiua: ergo volitionis diuinæ est Deus vera potentia passiua: proba-

tur hæc consequentia; quia inter res distinctas triplex tantum vnio est possibilis secundum communem Philosophiam, & Theologiam, prima informationis: secunda continuationis, aut contiguationis: tertia terminationis substantialis, seu suppositationis, vt ostenditur materia de Incarnatione: Deus autem non vnitur illi volitioni, tanquam terminus illius, vt constat; nec deinde vnitur per continuationem, aut contiguationem, quia non est res corporea: ergo relinquitur sola vnio informationis, & receptionis formæ in subiecto.

SVBSECTIO IV.

Vltimum argumentum principale ponitur.

QVia alias Deus erit compositus, consequens est absurdum, sequela probatur: nam vbi est distinctio, & vnio, ibi est compositio: sed hic est distinctio volitionis à Deo secundum contrarios, & non potest non esse vnio vnius ad alterum, alias Deus non redderetur volens per illam volitionem. Dices, minime sequi Deum esse compositum, nam si secludas vel sola mente Deum à volitione, Deus ipse non remanet compositus, sed fit compositio ex Deo, & ex volitione; Deum autem in se simplicissimum cum alio extremo componere quoddam tertium minime repugnat; nam Christus Dominus vere est quoddam compositum ex Verbo simplicissimo, & ex humanitate. Sed contra, quia non solum Theologia naturalis & supernaturalis relegat à Deo compositionem substantialem, sed etiam accidentalem seu substantiæ diuinæ cum alio tertio extremo, seu quod idem est, distincto à Deo adveniente ipsi, & Deum ipsum actuante vt videre est apud omnes Theologos cum D. Tho. *sup. q. 3.* quia hæc compositio argueret manifeste in ipso Deo carentiam alicuius perfectionis, alia autem est ratio de compositione Christi Domini ex Verbo, & humanitate, quia cum humanitas non adveniat Deo, tanquam actus connaturalis Dei, imo neque tanquam vllo modo Dei actus (non enim actuat Deum) neque vnio hæc humanitatis ad Verbum, neque compositio ex iis duobus extremis vnitis resultans derogat Dei simplicitati, & perfectioni; at si volitio Dei erga creaturas à Deo distingueretur, & distincta à Deo vnum tertium cum ipso componeret, ille actus esset actus connaturalis Dei & Deum actuaret, & esset Dei accidens, cum Deo iam in suo esse completo adueniret, tanquam actus intrinsecus potentiæ connaturali, hæc autem omnia pugnant evidenter cum diuina perfectione; maneat ergo cum communi sententia nullam volitionem Dei erga creaturas distingui à parte rei ab ipso Deo. Et ratio est, quia actus vitalis si distinctus est à Deo realiter, producitur de substantia ipsius Dei, vnde intelligi non potest, quin productio eius sit vera effectio, & cum non sit creatio quia id, quod ex substantia est, non fit ex nihilo: ergo erit eductio ex supposito subiecto, ac per consequens intercedit ibi vera ratio potentiæ actiuæ, & passiuæ.

Confirmatur; nam illa volitio per vos ita est in Deo vt eius formalitas realis potuerit non esse; dum autem non esset, ideo non haberet esse quia Deus non voluisset communicare illi esse, & dum fuit ideo habuit esse, quia Deus, seu diuina voluntas communicavit illi esse: ergo talis communicatio fuit vera effectio, causatio, & dependentia in genere causæ efficientis; quia omnis actio, per quam fit, vel communicatur aliquod esse quod non est de essentia rei productæ, est vera effectio, & causalitas: ergo talis actus liber pendebat à Deo tanquam à Creatore, seu causa efficienti dante illi esse: ergo est vere creatura. Item nam si à Deo non efficitur illa realis formalitas volitionis: ergo est à se ipsa: ergo non potuit non esse; nam quidquid est, & potuit non esse, ab alio efficitur, & in tantum potuit non esse in quantum causa efficiens potuit non influere in illâ, & hinc communiter concludimus contra Durandum omnes creaturas immediate effici à Deo, quia Deus potest destruere omnes, neque potest intelligi, quomodo destruat illas, seu non efficiat illas, quam aut non influendo in ipsas aut cessando ab influxu, quo antea illas efficiebat, falsum autem esse consequens, scilicet falsum esse volitionem illam Dei esse creaturam, probatur, nam volitio illa, qua Deus vult alia à se, est æterna, vt infra ostendetur, nulla autem creatura est æterna, nam omnia Deus in principio, seu in tempore creavit iuxta communem Theologiam, Patres & illud Geneſis. [In principio creauit Deus cœlum, & terram.] Item quia Deus volendo, creavit omnia, & eius diuina volitio fuit principium creandi omnem creaturam, quod tamen falsum esset, si ipsa volitio esset creatura, non enim posset esse principium producendi seipsam. Præterea, nam creatura non potest cum Deo vniri secundum communem Theologiam, nisi hypostaticè, & quia intellectio increata Dei non potest immediatè vniri hypostatice creaturæ, asserimus communiter non posse ex vlla persona hominem intelligere cognitione increata Dei: ergo neque poterit Deus velle volitione creata; nam vt volitione creata vellet, oporteret hanc vniri Deo, & eius voluntati, cui tamen vniri non potest, vt patet ex proxime dictis.

Vltimo si actus liber Dei distingueretur à parte rei à Deo, & adiungeretur actui necessario, aut adderetur ipsi, ille esset omnino posterior natura, quam actus necessarius; quia omne necessarium est independens à libero: sed pro illo priori, pro quo intelligitur in Deo actus necessarius, intellectus, & voluntatis dantur processiones Verbi, & Spiritus sancti: ergo pro posteriori naturæ, quo intelligitur actus liber eiusdem intellectus, & voluntatis dabitur alia duplex processio quod est summum absurdum, sicut & quod in diuinis dentur duo verba, & duo Spiritus sancti: illatio sic probatur quia non est maior ratio, ob quam Deus per actum necessarium producat Verbum & Spiritum sanctum potius quam per actum liberum, cum in Caietani doctrina hic etiam infinitus sit, & intrinsecè existens in Deo.

Dices, id esse impossibile, quia sequeretur personas per actum liberum productas esse quid liberum & quod potuissent non existere, sed falsum est, nè si hoc derogat diuinæ personæ, quia Deus est, etiam derogabit actui libero, qui Deus est; quare falso conceditur Deo actus liber distinctus à parte rei à Deo, qui quoad intrinsecum potuerit non esse in illo realiter. Præterea, quia ea formalitas distincta à natura Dei, habebit sane aliquod principium sui productivum; nam diuinis rationibus non repugnat esse ab aliquo productas,

ctas, vt constat in Filio, & Spiritu sancto, imo solus Pater, qui est prior origine cæteris personis est improductus; cætera vero, quæ ab ipso ante operationem intellectus distinguuntur, producta sunt: ergo etiam hæc formalitas actus liberi producta erit, quippe ponitur distincta, neque vlla potest discriminis ratio assignari quare omnia alia, quæ in diuinis à prima persona distinguuntur, producta sint, & non hæc; si autem producta est euidenter sequitur esse formalitatem creatam vt distinguitur à diuina; nam Ariani, vt negarẽt Filio diuinitatem, asserebant ipsum fuisse productum à voluntate libere, & indifferenter ad existendum, & non existendũ; ex hoc autem inferebant, esse creaturam, Patres autem, & Concilia existimarunt, consequutionem necessariam esse; ideo Antecedens negandum arbitrati sunt; atque decreuerunt processionem Filij liberam non esse, sed necessariam, vt videre est in Concilio Toletano XI. *tom. 3. Conciliorum in professione fidei*, vbi variis modis explicatur, sicut Pater necessario, & ex æternitate est Pater; ita habere Filium necessario, & ex æternitate sibi æqualem de ipsius substantia, quod dilucide docet Augustinus 15. *de ciuit. Dei*, *capite* 10. D. Thom. *prima parte*, *quæst.* 41. *artic.* 1. sed actus liber Dei, si productus est libere, & indifferenter productus est, ita vt potuerit non produci, & per consequens non habere esse, & existentiam, nam alias non esset actus liber: ergo non est diuina, & increata formalitas, sed limitata, & creata: consequentia solida est secundum mentem Patrum.

Nec valet ad hoc solutio Fonsecæ dicentis, actum illum liberum esse solam extensionem diuinæ volitionis intrinsecam ipsi, vnde dum actus liber datur in Deo, solum additur quædam extensio diuinæ voluntati, ratione cuius ipsa, quæ solum amabat necessario Deum, extenditur ad amandum creaturas libere & contingenter.

Sed hæc solutio continet mera verba, neque iure differt à Caietani sententia, vnde si differt ab illa, incidit in opinionem supra latè refutatam eorum, qui complent actum liberum extrinsecè per connotatum creatum, de quo nihil hìc agendum, quia satis supra actum est.

Quod autem non differat à sententia Caietani, si recedat ab hac, patet manifeste, quia extensio illa constituit actum liberum Dei distinctum à necessario: sed illa extensio est intrinseca formalitas in Deo, quæ quia libera est, contingens est formaliter per vos, ac proinde potest esse, & non esse in Deo, nam salua tota essentia actus necessarij, potuit non existere in Deo: sicut multæ extensiones actuum liberorum, quæ potuerunt esse, non sunt actu, existente completa diuina volitione necessaria: ergo talis extensio distinguitur à parte rei ab ipso Deo, patet consequentia ex supradictis, quia ea distinguuntur realiter quæ separantur realiter hoc est, quæ ita se habent, vt vno existente, & persistente, alterum desinat, vel possit desinere esse: sed illa extensio diuinæ volitionis ad creaturas futuras, & actuales libera intrinsecè existens in Deo, potuit ita separari à diuino esse vt existente, & persistente illo, potuerit non esse: ergo distinguitur à Deo, & sic non erit Deus à parte rei, quia quod distinguitur ab alio, dicit negationem illius, & non est illud à quo distinguitur, vt supra late demonstrauimus. Ecce quomodo Fonsecæ sententia, & sententia Caietani coincidunt in vnum, docendo actum liberum Dei distingui realiter ab ipso Deo, vnde omnia argumenta facta *in præsenti sectione* contra Caietanum eodem modo vrgent contra Fonsecam à primo vsque ad vltimum de productione.

Nam vt bene aduertit P. Suarez, propter hanc solutionem non variari inconueniens supra illatum, scilicet hanc realem additionem extensionis necessario petere aliquam realem productionem à diuina voluntate libera, aut effectionem seu causalitatem, aut quouis alio nomine nuncupetur; quia existentia intrinseca in Deo alicuius formalitatis, quæ potuerit non esse in Deo, & separari ab illo realiter, non potest intelligi sine additione, & augmento reali, vt videre est in creaturis, & hoc necessario petit productionem realem, vt patet ex dictis contra Caietanum; neque obstare potest quod illud augmentum, vel additio fiat cum identificatione: tum quia fictitia est hæc; nam id, quod potest non esse in aliquo, semper distinguitur ab illo, & quod semper distinguitur nunquam potest identificari, vt supra late demonstrauimus; Tum etiam, quia si per impossibile concedatur talis identificatio, non minuit, sed potius auget difficultatem; nam ad hoc videtur requiri maior efficacia; nam magis est facere, vt duo, quæ secundum se erant distincta, identificentur, & coalescant in vnam simplicem formalitatem, quam quod vniantur. In præsenti autem perfectio libera, & necessaria secundum se, seu præcisa actione, vel determinatione diuinæ voluntatis ita sunt distinctæ, vt altera sit non ens, seu ens possibile tantum; altera sit ens necessarium: ergo vt illud ens possibile sit, non solum ens actu, sed etiam sit ipsummet ens necessarium sine vlla distinctione ab illo: magna certe vis, & plusquam efficacia requiritur, etenim si illa perfectio libera ex ente possibili fieret ens actu vnitum tantum enti necessario, & non vnum, & idem cum illo, necessaria esset efficientia, vel actio: multo ergo magis necessaria est vt non solum fiat ens actu vnitum, sed etiam vnum.

Explicatur exemplo filiationis diuinæ; nam quia persona filij in diuinis existit, & datur distincta realiter à Patre ex vi fœcunditatis ipsius; necesse fuit, vt intercederet vera productio: ergo similiter, quia actus liber Dei distinguitur à parte rei, ab ipsa voluntate, debet intercedere inter voluntatem, & actum liberum vera, & realis productio, vnde cum ei tribuitur aliquid, quod sine efficacitate habere non potest, & simul dicitur in re non distingui vllo modo à suo principio, contradictoria dicuntur. Accedit, quod necessarium erit fateri, esse in Deo perfectionem pendentem ab actuali existentia creaturæ aut facta aut futura in sua propria duratione; illa enim perfectio libera, quam habet Deus, ex eo quod liberaliter voluit mundum creare, ita dicit habitudinem transcendentalem ad creaturam, vt existentem aliquando, vt nullo modo possit esse in Deo sine tali existentia creaturæ; sed hoc certe absurdissimum est, quod nimirum indigeat Deus vllo modo creatura sua ad habendam aliquam perfectionem, siue magnam, siue paruam, siue intensiuam, siue extensiuam, quod patet ex supradictis de independentia diuina, vbi efficaciter probauimus, nullam dependentiam dari in Deo respectu creaturarum; quia dicit Deus in se omniidentitatem & omniindependentiam; & amplius vrgetur ex sententia recepta inter aduersarios dicentes, absurdum esse admittere in Deo relationes reales ad creaturas, vt actu existentes, & ab illis vt sic dependentes; quia impossibile existimant aliquid

reale

reale esse in Deo, quod ab actuali existentia creaturæ pendeat, siue vt à termino, siue vt à conditione necessaria, siu quacunque alia ratione, quia quidquid in Deo est necessario est Deus, & ideo nullo modo potest esse dependens, sicut nullo modo potest non esse. Quod autem aliquomodo pendet à creatura, potest non esse, sicut illa: ergo multo minus id dicendum est de actibus liberis voluntatis diuinæ.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria soluuntur.

384 AD argumentum secundæ sententiæ concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem minoris distinguo maiorem, quod est capax habendi aliam perfectionem distinctam formaliter à parte rei, & per additionem formalem realem illius concedo, aliam perfectionem virtualiter solum distinctam & solum virtualiter additam nego, & hoc modo est Deus capax alterius perfectionis distinctæ ab illa, quam nunc habet, de quo latissime agendum nobis est *quæstione sequenti*, quod non solum non dicit imperfectionem in Deo potentialitatis, sed potius summam, & infinitam actualitatem, & summam, ac infinitam eminentiam diuini esse, vt patebit ex dicendis.

Ad argumenta tertiæ sententiæ, & ad primum distinguo maiorem, supponit nouam aliquam additionem, &c. formalem solum nego, formalem, vel virtualem, aut æquiualentiæ concedo. Item concedo minorem, concedo consequentiam, & distinguo aliam minorem, non est facta in Deo formaliter à parte rei concedo, æquiualenter, aut virtualiter, nego; de quo infra latius.

Ad confirmationem nego maiorem, si vniuersaliter loquatur de omnibus actibus liberis, tam efficacibus, quam inefficacibus, quia vt supra late demonstrauimus, actus inefficaces etiamsi sint liberi, nihil reale tribuunt creaturis, imo si loquamur de efficacibus, nullum esse intrinsecum physicum immediate conferunt creaturis, sed solum mediante omnipotentia: sed licet concedamus omnes actus efficaces tribuere immediate aliquod esse intrinsecum physicum, (quod supra negaui, & oppositum eius efficaciter probaui, eo quod multi actus efficaces sint in Deo, qui solam mutationem moralem faciant in creaturis) nihilominus tamen illud esse intrinsecum nullo modo constituit actum liberum formaliter, quia est effectus illius, & effectus non constituit suam causam, vt supra latissime demonstraui, ac proinde tale esse intrinsecum non potest fauere aduersariæ sententiæ, quæ intendit tale esse creatum constituere actum liberum.

Ad secundum argumentum respondeo, verum esse quod Verbum diuinum non mutetur per vnionem hypostaticam: sed hoc non est propter rationem, quam ibi perperam, ac falso assignat Pater Alarcon dicendo, [vnionem hypostaticam intrinsece dumtaxat se habere respectu humanitatis, & non respectu Verbi diuini;] nam Verbum diuinum intrinsecè vnitur per illam vnionem humanitati Christi: ergo vnio hypostatica intrinseca est respectu Verbi diuini: consequentia est clara, quia impossibile est, quod aliquid intrinsecè constituatur per aliquam rationem formalem, vel quasi formalem, & quod talis ratio formalis non sit intrinseca respectu illius, quod intrinsecè constituitur per talem rationem formalem; ideo enim Pater æternus habet actum liberum intrinsecum, quia actus liber intrinsecè constituit ipsum amãtem simul cum reliquis personis diuinis, quæ simul cum Patre per talem actum, constituuntur in esse amantium intrinsecè creaturas. Item rectè colligimus, relationem Filij esse intrinsecam Verbo diuino quia intrinsecè constituit ipsum in esse filij respectu Patris æterni, imo è contra euidenter sequitur effectum, vel quasi effectum formalem non posse esse intrinsecum, sed extrinsecum, quando ratio formalis extrinseca est respectu subiecti; ideo enim paries visus est denominatio extrinseca. Item columna dextera, Deus creans, amatus, & intellectus à creatura; quia rationes illæ formales non intrinsecè, sed extrinsece se habent respectu subiectorum quæ constituunt, & denominant.

Atqui vnio hypostatica constituit Verbum diuinum non extrinsecè vnitum humanitati: ergo vnio hypostatica non est extrinseca respectu Verbi diuini, sed potius intrinseca respectu illius.

Antecedens illud sic demonstratur, primo quia Verbum diuinum subrogatur loco suppositalitatis humanæ: sed suppositalitas humana non est solum extrinsecè vnita humanitati, sed potius maxime intrinsecè, vt constituat vnum ens per se intrinsecum, quale est suppositum intellectuale, & persona, quæ quia est per se principium operationum vitalium intrinsecarum; ideo debet esse vnum per se intrinsecum: ergo Verbum diuinum, quod constituit vnum suppositum intellectuale, & vnam personam perfectissimam Christi, quæ est maxime vnum ens per se intrinsecum, intrinsecè debet vniri humanitati, & constitui intrinsecè vnitum ipsi vt constituat vnum principium per se vitalium operationum, & suppositet intrinsecè loco personalitatis humanæ ipsam humanitatem Christi Domini.

Vrgetur amplius, & sit secundum argumentum quia si Verbum diuinum non esset vnitum intrinsecè humanitati, inter Verbum diuinum, & humanitatem non intercederet vera intrinseca vnio: ergo Christus esset ens per accidens, ac proinde non esset absolute, ac simpliciter vnus, quia ens per accidens potius est plura simpliciter, quam vnum, vt videre est in aceruo lapidum, in populo, & exercitu; sed Christus simpliciter & absolute est vnus; vt dicitur in symbolo Athanasij ibi, [qui licet Deus sit, & homo, non duo tamen, sed vnus est Christus, vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum; vnus omnino, non confusione substantiæ, sed vnitate personæ; nam sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus:] ergo Christus non est ens per accidens, sed ens per se; quod patet ex verbis nuper citatis symboli, vbi non solum dicitur vnus simpliciter, & absolute, sed etiam dicitur esse vnum, sicut homo est vnus: sed homo est vnum ens per se intrinsecum: ergo Christus, qui comparatur tali vno, est vnum ens per se intrinsecum, & non vnum ens per accidens.

Illa prima consequentia patet manifeste; quia ideo populus, exercitus, aceruus lapidum, & paries visus non sunt per se vnum, sed entia per accidens, quia constitutiua illorum non vniuntur intrinsece, sed extrinsece, & ideo ex creatura, & intellectione diuina, per quam cognoscitur talis creatura non resultat vnum ens per se simpliciter, sed potius vnũ

ens

ens per accidens ; quia intellectio diuina , quæ terminatur ad creaturam, siue actualé siue possibilem , non vnitur intrinsecè per se cum creatura ; nam si per impossibile intrinsece vniretur cum illa, resultaret vnum ens per se : ergo si inter constitutiua Christi Domini non datur vnio intrinsece per se, nullo modo erit Christus vnum ens per se, sed potius vnum per accidens ; quod est summum absurdum : ergo falso asserit Alarcon docendo , vnionem hypostaticam non esse intrinsecam respectu Verbi divini ; sed solum extrinsecam respectu illius.

Ratio autem quare non mutatur Verbum divinum est quia ipsum Verbum divinum non est ens potentiale sed purissimus , & actualissimus actus , ac proinde respectu vnionis hypostaticæ neque est subiectum inhæsionis neque adhæsionis , sed purus terminus intrinsecus , quia pure , & intrinsece terminat sine eo quod , aut recipiat vnionem (vt humanitas Christi quæ est subiectum eductionis illius ; quia ex illa educitur ac per consequens recipitur in ipsa) neque etiam est subiectum adhæsionis vnionis eo modo , quo anima rationalis est subiectum adhæsionis unionis materiæ primæ ad ipsã. Itaque omnis creatura respectu perfectionis sibi intrinsecæ est subiectum vel inhæsionis, vel adhæsionis, quia omnis creatura dicit potentialitatem respectu talis perfectionis , & perfectibilitatem respectu eiusdem , quæ potentialitas passiva , vel quasi passiva est ; quia omnis creatura ex indigentia propria , & ratione commoditatis , & emolumenti proprij inclinatur in talem perfectionem sibi intrinsecam ; vnde respectu cuiuscunque creaturæ quæcunque perfectio dicitur mutatio , quia omnis perfectio respectu illius ; quia perfectio est actus , est actus entis in potentia secundum quod in potentia est : ergo est mutatio respectu illius; quia illa est definitio mutationis ex Aristotele *4. lib. Phys. tex. 22.*

Contra vero Verbum diuinum , quia est purus , & infinitus actus , nullam habet potentialitatem , sed potius exercet puram actualitatem terminandi , & sic est purus terminus intrinsecus: ergo vnio , & actio vnitiua respectu Verbi divini nullo modo est actus entis potentialis , seu entis in potentia , quatenus in potentia est , sed potius entis puri actualis sine vlla potentialitate exercentis respectu vnionis hypostaticæ munus puri , & actualissimi termini ; ergo vnitioni , & vnioni non competit respectu Verbi diuini definitio mutationis , aut motus ; vnde non erit talis, quia cui non convenit definitio , non est definitum illius : ergo neque Verbum diuinum mutatur per illam , quia nihil mutatur , nisi à mutatione.

Ex quo colligo , ad hoc vt aliquid mutetur , non solum debere nunc aliter se habere quam antea ; si aliter se habeat tanquam purus , & actualis terminus , sed necesse est vt aliter se habeat , tanquam ens potentiale, vel recipiens in se, vel tanquam subiectum adhæsionis , eo modo quo contingit in creaturis, quod non contingit in Verbo diuino , & ideo non fuit mutatum , etiam si aliter se habuerit actualiter terminando intrinsecè , quibus funditus corruit secundum argumentum aduersariorum.

Ad tertium argumentum sumptum ex scientia Dei respondeo , scientiam simplicis intelligentiæ transire ad scientiam visionis creaturarum futurarum , non solum propter mutationem extrinsecã earum (quia hoc non sufficit ad constituendam intrinsecam scientiam visionis , quia vt iam dixi , constitutum intrinsecum debet constitui per prædicata intrinseca , & non solum per mutationes extrinsecas , alias non erit constitutio intrinseca sed extrinseca) sed etiam propter mutationem , & additionem virtualem, seu æquivalentiæ , quæ datur intra ipsum Deum sine vlla additione , & mutatione formali in ipso ; de quo latissime agemus *quæstione sequenti* ; unde tertium hoc exemplum aduersariorum nihil eis favet.

Ad quartum exemplum de relatione creata respondeo , falsissimum esse illud vt supra dixi , & late probavi *in Logica prædicamento de relatione, quæstione Virum relatio distinguatur à suo fundamento* , & difficilius est intellectu ipsum exemplum , quam mysterium actus liberi ; nam hoc mysterium fundatur in infinita eminentia , & actualitate diuini esse cum æquivalentia ad contingentiam creatam,& nihilominus intelligibile vocatur ab aduersariis , quod Deus possit transire determino contradictorio intrinseco ad terminum contradictorium intrinsecum sine mutatione intrinseca Dei : ergo multo minus intelligibile erit, creaturam habere talem transitum , ubi nulla est infinitudo pura actualitas , & perfectissima eminentia , quare nullo modo est rationi consonum velle exemplo creato mysteria diuina fundata solum in infinita perfectione explicare; vnde sicut irrideretur qui promitteret facile se explicare idẽtitatem trium diuinarum personarum, vere ex se realiter in vna essentia indiuisibili , & omnino simplici cum distinctione reali inter se ipsas , dicendo, animam rationalem identificari cum intellectu, voluntate, & memoria inter se realiter distinctas , cuius irrisionis causa nulla alia esset , nisi collocare in creatura finita , imperfecta , & limitata difficillimum mysterium, quod mens vix capit revelatione diuina , & lumine supernaturali illuminata , ex vi illius luminis cognoscens hoc ideo contingere in diuinis, quia diuinitas habet infinitam perfectionem, infinitam actualitatem, & summam puritatem cum infinita fœcunditate ; atqui simile mysterium actuum videlicet liberorum Dei quod fundatur in infinita eminentia , & perfectione diuina cum summa actualitate , & puritate eius,explicare contendunt aduersarii per exempla creata,finita , limitata , & imperfecta : ergo friuola est talis explicatio.

Nec minus falsitatis vitio laborat exemplum de speciebus intentionalibus Angelorum ; nam vna , & eadem species per solam existentiam extrinsecam obiecti sine additione intrinseca ex parte ipsius non potest transire de repræsentatiua in non repræsentatiuam , & è contra : quare ego iudico , Angelis in primo suæ creationis instanti non fuisse concessas omnes species rerum nondum existentium , & futuratum , sed solum rerum existentium actu , & paulatim ad existentiam rerum de nouo , de novo infundi earum rerum species Angelis. Itaque statim ac producitur de novo res aliqua , infunditur Angelo species illius , vt cognoscatur , & percipiatur ab Angelo , cuius rei speciem antea non habebat Angelus , quomodo explicandi occurritur omnibus difficultatibus , quæ invincibiles iudicantur à Doctoribus , de quo latius materia de Angelis.

Ad vltimum argumentum respondetur, negando Maiorem , quia Deus in esse liberi non constituitur per contingentiam formalem , sed potius per contingentiam æquivalentem ; per indifferentiam autem formalem bene constituitur;

quarum formalitatum explicationem, differentiam & distinctionem in sequentem quæstionem reseruo; quia de illis data opera nobis est agendum. Ad probationem maioris distinguo Maiorem, si sumatur denominatio pro nomine, concedo illam; nomen autem actus amoris desinit, non quia ipse amor desinat formaliter, sed solum quia desinit æquialenter aut virtualiter. Si autem sumatur pro obiecto talis denominationis, seu pro ipso actu libero quoad entitatem, negamus desinere formaliter sed solum æquialenter. Ad probationem illius concedo antecedens, & distinguo consequens; potest abesse, & adesse formaliter, nego, æquialenter, aut virtualiter, concedo: nam amare, vel non amare datur formaliter in Deo, quia id solum denotat indifferentiam formalem in amante, non autem contingentiam formalem, abesse autem, & adesse amorem denotat contingentiam; quia contingens est, quod potest esse, & non esse; cum vero non concedamus formalem contingentiam in Deo, licet concedamus indifferentiam, concedimus, Deum amare, vel non amare formaliter; non autem esse, & non esse amorem formaliter, de quo claritate maxima qua posterimus, agemus *quæst. sequenti.*

SVBSECTIO I.

Argumenta aliarum opinionum dissoluuntur.

AD secundum argumentum respondetur negando Maiorem; nam Misericordiam, diuinam voluntatem, & intellectum concipimus cum respectu rationis ad obiecta, & nihilominus nullus etiam cæcutiens poterit dicere perfectiones has diuinas constitui per entia fictitia, quales sunt relationes rationis, alias tales perfectiones, non quid reale, sed ens fictitium esset, vt patet ex supradictis in refutatione huius sententiæ: ergo similiter licet in actu libero Dei concipiamus relationes rationis, non ideo debemus dicere, constitui actum liberum per entia fictitia, & rationis; sicut non possumus concipere Deum, nisi ad modum corporis, & nihilominus nullus sanæ mentis potest dicere Deum, qui est adæquate spiritualis, constitui per talem corporeitatem: ergo similiter in nostro casu, quia à modo concipiendi nostro non debemus arguere constitutionem rei in se.

Ad vltimum argumentum distinguo secundam partem antecedentis; relatiuus secundum esse transcendentaliter, aut prædicamentaliter ad prædestinatum, nego; relatiuus, aut relatus secundum dici, concedo eo modo, quo omnipotentia dicitur relatiua ad creaturas possibiles: negamus enim relationem prædicamentalem in Deo propter rationes, quibus in logica, prædicamento de relatione probauimus, omnem relationem prædicamentalem esse accidens realiter distinctum à substantia, cuius incapax est Deus, vt *sectione præcedenti* demonstrauimus. Item negamus relationem transcendentalem in Deo propter rationes, quas posuimus *disp. 1. de proœmialibus metaphys. q. virum ens rationis sit obiectum primarium illius?* itaque Deus propter summam perfectionem quam habet, potest connotare obiectum per aliquem actum proprium sine vlla relatione, æquinalendo in hoc creaturæ, quæ per relationem veram connotat proprium connotatum, seu obiectum; Deus enim per summam perfectionem exercet munus, quod creatura non potest sine summa imperfectione exercere.

Ad argumenta quartæ sententiæ, & ad id, quod dicitur de contingentia in prædicato intrinseco sine contingentia in entitate ipsius prædicati respondeo falsissimum esse, & inintelligibile vt patet ex supradictis in refutatione huius sententiæ. Ad exempla de cõseruatione, & creatione respondeo, omnem primã productionẽ distingui à conseruatione, vt late docui in Physicis *tract. de duratione.*

Ad exemplum de veritate optime respondet P. Herize his verbis. Tertium eodem vitio laborat, probabile est veritatem propositionis mentalis esse intrinsecam indistinctam à substãtia actus; probabile quoque est, eandem propositionem mentalem mutari posse de vera in falsam, si hanc opinionem seiungas à prima; at non est probabile simul vtrũque coniungere, & veritatem esse indistinctam à substantia actus & mutare posse veritatem in falsitatem immutata tota entitate & substantia actus nam hoc ipso, quod denudatur propositio veritate, denudatur propria entitate, aut in aliam mutatur; quo circa aut opinandum est, veritatẽ esse distinctam à substantia actus, siue sit modus ab eo distinctus, siue extrinseca denominatio desumpta ab obiecto ita se habente, vt enuncia propositio aut eandẽ propositionem mentalem mutari non posse de vera in falsam nec nouum est in Theologia, & Philosophia, duas opiniones extremas probabiles esse improbabilẽ vero prorsus tertiam ex vtraque compactam; exempli gratia probabilis sententia est, existentiam rei permanentis non distingui à duratione; probabilis quoque est opinio affirmans; durationem intrinsecam distingui & esse modum successiuum; at si quis tertiam conflaret sententiam, & diceret, durationem rerum permanentium non distingui ab existentia, & simul eam durationem esse successiuam, improbabilem fingeret sententiam; quia concederet, eandem rem esse successiuam, & permanentem, & daret essentiæ rei permanenti existentiam successiuam, sic in alijs sexcentis exemplis, quæ adducere possem.

Vltimum exemplum de omnipotentia si sumatur eo modo, quo à Patre Suarez defenditur, non solum non fauet aduersarijs, sed etiam funditus labefactat eorum defensionem, vt patet ex supradictis; nam in sententia P. Suarez, quam isti defendere conantur, ablatis creaturis possibilibus, aufertur omnipotentia; quia est prædicatum intrinsecum connexum cum illis: ergo si actus liber Dei connectitur, aut dependet à connotato, ablato connotato, aufertur actus liber, non solum quoad denominationem, sed etiam quoad ipsam intrinsecam entitatem; ecce quomodo proprio gladio decollatur Goliath.

Sed quia exemplum omnipotentiæ in medium proferunt, eo modo, quo P. Vazquez vtitur, non possum non mirari quomodo ad defendendã opinionem eximij Doctoris vtantur ex ipso, & modo defendẽdi ipsum, qui ex diametro opponitur sententiæ P. Suarez, quia nullo modo potest defendi author argumentis immediate oppositis eius opinioni; nam huiusmodi defensione in inimum nota inconstantiæ in doctrina appingitur tanto doctori; siquidem sententia ipsius circa actus liberos non potest defendi, cõsequenter cum modo defendendi omnipotentiæ connexionem cum creaturis possibilibus; atque adeo deserenda est via defendendi talem connexionem, & confugiendum ad Patrem Vazquez, qui illam labefactat; si velimus defendere arcanum mysterium circa actus liberos, Itaque per vos ambæ opiniones de connexione

creatura

creaturarum cum omnipotentia, & è contra, & determinatione intrinseca actus liberi Dei, & variatione illius, constituendo illum in intrinseco prædicato per solam variationem connotati extrinseci, non cohærent inter se, & ideo vt defendatis vnam, desertis & oppugnatis aliam: ergo non defenditis Patrem Suarez, sed potius oppugnatis acriter ipsum.

Tandem exemplum potentiæ obedientialis ex dictis suo pondere ruit, neque alicuius momenti est contra nostram opinionem. Tandem in fine huius solutionis aduerto, nullo modo mereri neotericos supraciratos nomen defensorum Patris Suarez, siquidem vt ipsum defendant, obliuiscentes principiorum doctrinæ eximij Doctoris, asserunt, actum liberum Dei dependere à connotato extrinseco, cum tantus hic Doctor absolute neget omnem, & quamcunque dependentiam in Deo respectu creaturarum, vt patet ex his verbis ipsius Doctoris *disputatione* 30. *Metaphys. sectione* 9. *n.* 25. [Denique addere possumus exemplum ex recepta sententia inter Theologos, illi enim absurdũ existimant admittere in Deo relationes reales ad creaturas, vt actu existentes, & ab illis vt sic dependentes; quia impossibile existimant, aliquid reale esse in Deo quod ab actuali existentia creaturæ pendeat, siue vt à termino, siue vt à conditione necessaria, siue quacunque alia ratione, quia quidquid est in Deo necessario est Deus, & ideo nullo modo potest dependere, quia nullo modo potest non esse; quod autem aliquomodo pendet à creatura potest non esse, sicut illa si qui vero sunt Theologi, vt nominales, qui has relationes tribuãt Deo, ideo id faciunt, quia existimant, relationem nihil rei addere intrinsecè subiecto, sed solum positionem, seu concomitantiam termini, omnes tamen pro comperto habent, nullam veram rem, etiã respectiuam, quæ in Deo sit, posse aliquomodo pendere ab existentia creaturæ: multo ergo magis id dicendum est de re, & perfectione absoluta, qualis est actus voluntatis.] Ecce quomodo Pater Suarez omnino reijcit dependentiam à Deo quæcunque etiam minime sit, vt patet ex illis verbis, [siue vt à termino, siue vt à conditione necessaria, siue quacunque alia ratione.] Item ex illis, [nullam veram rem, quæ in Deo sit, posse aliquomodo pendere à creatura;] & præcipue docet, nullam dependentiam posse concedi actibus liberis Dei respectu creaturarum, vt patefaciunt verba illa: [multo ergo magis id dicendum est de re, & perfectione absoluta, qualis est actus voluntatis.] Quibus omnibus manifeste liquet, quam certum sit, nullo modo recentiores supradictos munus patroni doctrinæ P. Suarez, induere posse, aut exercere, siquidem vt illam defendant omnia illius principia pœnitus destruunt.

SVBSECTIO II.

Argumenta Caietani soluuntur.

AD primum argumentũ distinguo antecedens; non conuenit Deo necessario formaliter nego, æquialenter, aut virtualiter, concedo; si necessarium sumatur provt opponitur contingenti, hoc est, quod potest esse, & non esse; nam cum Deo non conueniat formaliter contingentia, sed solum æquialenter, inde est quod formaliter debet conuenire necessitas tali contingentiæ opposita.

Si autem necessarium sumatur provt opponitur indifferenti, & libero, concedo antecedens, & consequens, & distinguo consequens secundum; non potest prouenire ab entitate simpliciter necessaria, provt opposita contingenti formali, nego, provt opposita libero, concedo vltimam consequentiam nego, quia bene potest prouenire in Deo denominatio amantis libere ab entitate non contingenti formaliter, sed æquialenter, indifferenti tamen formaliter, de quo quæstione sequenti latissime.

Ad confirmationem distinguo maiorem; quia impossibile videtur, vt eadem forma secundum eandem omnino rationem realem det aliquam intrinsecam denominationem, &c. si eadem sit, & eodem modo maneat, tam formaliter quam virtualiter, concedo, si eadem sit formaliter, distincta tamen æquialenter, nego, cum autem vna, & eadem entitas Dei sit plures formalitates virtualiter distinctæ, quæ virtualiter, & æquialenter possint abesse, & adesse, possint addi, & minui per æquialentiam: eo modo quo à nobis explicandum est *quæst. seq.* inde euenit vt à talibus formalitatibus virtualiter distinctis, ac pluribus, additis, & desinentibus per æquialentiam possit Deus plures denominationes subire amandi, odio habendi, &c.

Ad secundum argumentum concedo antecedens, distinguo consequens, vt aliquid Deo addi intelligatur formaliter à parte rei nego; virtualiter, & per æquialentiam, à parte rei, concedo, & hoc sufficit vt Deus possit amare, & non amare. Tandem vltimum consequens distinguo; ex seipsa separabili formaliter à parte rei, nego; ex seipsa separabili virtualiter, & per æquialentiam, concedo.

Ad confirmationem distinguo antecedens; realiter mutare Deum per mutationem formalem, nego; per mutationem æquialẽtiæ, concedo. Itaque nulla mutatio formalis physica, fieret in Deo. Dices: ergo ex hoc capite bene poterat Deus incipere velle aliquid ex tempore sine vllo incommodo: Item poterit Deus scire aliquid de nouo, quod ab æterno neque voluit, neque sciuit; quia sola mutatio physica formalis poterat obesse, quæ iam ex hac solutione non sequitur.

Respondeo ex hoc capite verum esse quod non detur inconueniens, vt Deus velit aliquid de nouo; si non daretur aliud inconueniens nimirum mutationis moralis in Deo inuoluentis quãdam animi inconstantiam, & imprudentẽ modum se gerendi in suis decretis, quæ imperfectiones non minus repugnant Deo, quam physica mutatio, imo cum Deus dicitur absolute immutabilis, non minus intelligitur de morali, quam de physica immutabilitate, & in homine imperfectio existimatur quod in suo proposito mutabilis sit, non solum propter variationem entitatis actus, sed multo magis propter animi inconstantiam; vnde si per impossibile per eandem actus entitatem posset homo variare propositum, & nunc velle postea nolle, magna esset imperfectio; ex hac vero imperfectione immediate inferri potest, voluntatem sic mutabilem esse finitam, & non rectam per essentiam; hic discursus totus saltem mediate arguit mutationem physicam, quia qui moraliter mutabilis est, sine dubio tamen indicat mutabilem physicam, quod euidens est; nam quod sint quædam imperfectiones morales, ex quibus per locum intrinsecum immediate, vt aiunt, non sequitur imperfectio, vel mutatio physica, est certum; nam amare peccatum vel velle mentiri non infert immediate in Deo aliquam mutationem physicam, nec compositionem, aut aliquid simile, posset enim intelligi Deus ex æternitate id volens per simplicem determinationem liberam, infertur

tamen ex illa imperfectione talem voluntatem non esse per se rectam, & consequenter esse finitam, & inde quasi per locum extrinsecum concludetur, talem voluntatem esse mutabilē physice. Sic ergo in præsenti procedendum existimo, nam quod illa animi inconstantia imperfectio sit, & modus operandi, vel ex inconsideratione, vel ex imprudentia procedens, ex terminis ipsis per se notum est; nam si in hominibus hæc merito censetur imperfectio, quanto magis in Deo. Item quia non implere promissum, magna imperfectio est, non quidem formaliter, ac præcise propter mutationem physicam, sed propter indecentiam, & moralem defectum, qui est in illo actu, & tamen totus ille defectus etiam secluso mendacio in hac mobilitate animi consistit, & ex ea oriretur etiam si absque mutatione physica contingeret.

Qualiter autem hæc imperfectio in Deo sequeretur ex illo volendi modo sic breuiter explicandum est cum Patre Suarez; considerando enim Deum vt habentem in æternitate sua per simplicem intelligentiam omnia obiecta creata diligibilia præsentia secundum omnes gradus, modos ac rationes conuenientiæ, quæ in eis excogitari possunt, necessarium fuit, diuinam voluntatem non manere quasi suspēsam in suis decretis liberis circa talia obiecta, sed in alterutram partem inclinari aut volendo definite illa esse, aut volendo ea non esse, aut ea non amare, vel non eligere; primo quidem quia probabile est in omni voluntate esse id necessarium, postquam de re amanda, vel non amanda, agenda, vel non agenda plenum consilium aut iudicium habitum est.

Deinde quidquid sit de aliis de diuina voluntate videtur hoc certum, tum quia tam velle, quam nolle, & tam non esse, quam esse creaturæ est ex arbitrio Dei: debet ergo esse perfecte voluntarium: ergo directe per positivum actum, & non tantum indirecte per suspensionem actus, loquor autem de bonis obiectis quæ cadere possunt sub diuinam voluntatem, applicandum autem est cum proportione ad mala, quæ licet non sint volita, sed permissa, per actum tamen positivum permitti debent, quo Deus vult vel illam non impedire, vel etiam ad entitatem illorum concurrere. Præterea quia illa totalis suspensio decreti liberi re vera est imperfectio, & à D. Thoma 1. *contra gent. cap.* 82. vocatur potentialitas quædam; duobus enim modis concipi potest illa suspensio, primo vt includat voluntatem definitam, nihil amplius in ea re vt sic proposita deliberandi, aut definiendi, & hæc non est suspensio, de qua agimus, sed est decretum liberum quod in Deo tam immutabile erit, sicut alia, & re vera est voluntas non agendi id, quod ita relinquitur.

Alio ergo modo intelligitur illa suspensio totalis; quia nec voluntas tunc alterutram partem eligit nec decernit, quid sibi postea eligendum sit; & huiusmodi animi suspensio sine dubio est magna imperfectio, & videtur præterea ex imperfectione intellectus oriri, qui nimirum non dum plene consideravit, aut iudicavit quidquid ad aliquid decernendum requiri potest; nam si omnia considerasset, & certus esset nihil amplius desiderari posse, non posset voluntas in ea suspensione manere.

Dices ex libertate sua id posse.

Respondeo non habere locum libertatis vsum, nisi vbi sub ratione boni repræsentatur; in ea vero suspensione posito prædicto statu intellectus nulla ratio boni apparere potest; & maxime in Deo, qui perfectissimo modo & summo cum iudicio, & ratione in omnibus se gerit. Vnde interrogo rursus, an cum fingitur Deus suspendere deliberationem suam quasi in futurum, præciat, quid postea electurus sit, necne, nam si non præscit, illa est intellectu imperfectio, & in voluntatem non posset inducere anxietatem, & solicitudinem de futura deliberatione. Si vero iam præscit ex æternitate futuram deliberationem suam, irrationalis, & impertinens est talis suspensio relinquitur: ergo necessario habere Deum æternum decretum in alterutram partem volendi, vel nolendi aliquomodo quodlibet obiectum sibi proportionatum, quæ necessitas non pendet ex eo, quod decretum liberum addat, vel non addat aliquid reale, sed absolute sequitur ex plenitudine scientiæ, & ex perfecto voluntario, & perfecto modo quo Deus in omnibus se gerit etiam si simplicissime, & sine vlla reali additione voluntatem suam voluntarie determinet.

Ex hoc vero principio sequitur tale decretum æternum non posse esse mutabile sine magna inconstantia, & imperfectione Dei volentis, quia duobus modis potest intelligi variari, quod decretum est à Deo, vno modo per proprium mutationem ipsius decreti, scilicet qua talis mutatio intelligitur esse circa idem obiectum, & secundum idem pro eodem tempore, &c. id est, quod prius decreuerit Deus tali tempore Petrum creare v. g. & postea nolit pro eodem tempore creare illum & hæc est propria animi inconstantia, prudentiæ, & perfectæ virtuti repugnans, & ideo impossibile est in Deo reperiri; de quo propterea scriptum est, [Pœnitudine non flectetur, neque enim homo est, vt agat pœnitentiam;] idque confirmari potest ex nuper dictis, nam vel Deus præsciret, se mutaturum propositum, & illud prius nullum effectum habiturum, & sic leuissimum esset habere tale propositum, imo vix posset esse efficax, vel non præsciuisset hoc Deus, & sic supponitur magna imperfectio in scientia, & maneret Deus quasi dubius, & suspectus de sua constantia, & firmitate sui propositi, quæ est summa imperfectio, alio modo accidere potest varietas circa rem decretam, aut amatam à Deo, non secundum idem, aut pro eodem tempore, sed pro diuersis temporibus; vt verbi gratia si Deus hodie diligat Petrum, cras non diligat, &c. hæc varietas non infert mutationem in Deo, quia sine mutatione, vel inconstantia animi potest res vno tempore diligi, & non alio, maxime quando id fit sine vlla novitate ex parte amantis, qui simul vtrumque decreuit, scilicet & pro tali tempore amare, & pro tali non amare & vtrumque ex sufficienti causa, & ratione.

Ita vero se gerit Deus volens rerum varietatem sine vlla varietate in ipso, quia nec habet nova decreta, nec mutat antiqua, sed singula pro suis temporibus ex æternitate amat, disponit, aut permittit & in eo, quod semel proposuit, perpetuo durat: igitur ad rerum varietatem, & mutationem non est necessaria talis inconstantia in diuina voluntate, neque esse posset sine magna imperfectione, & iuxta hunc discursum efficax manet illa ratio quæ probat, non posse esse talem mutationem in voluntate, nisi præsuppositā aliqua imperfectione, & mutatione in scienta, & cognitione, quia ostensum est semper antecedere huiusmodi imperfectionem ad

ad omnem nouam deliberationem, & præterea quamvis fortasse mutatio propositi imprudenter facta possit accidere sine augmento cognitionis, non tamen prudens; vnde cum in Deo nec imprudens mutatio esse possit, nec augmentum cognitionis, vt prudenter fieret talis mutatio relinquitur nullo modo in Deo esse posse.

Alia tandem ratio reddi posset de indiuisibilitate instantis, sed quia parui momenti est opere prætium duxi illam relinquere.

Ad vltimum argumentum concedo maiorem, & nego minorem; nam licet Deus ita amet, & possit non amare nihilominus tamen non potest absolute dici, quod actus liber Dei possit esse, & non esse absolute, & formaliter, solum enim dicimus, posse esse, & non esse æquialenter; quia indifferens est Deus ad amandum, & non amandum; quapropter cum ex vi libertatis habeat indifferentiam ad volendum, & nolendum &c. ideo actus volendi, & nolendi possunt esse & non esse æquialenter; quæ contingentia virtualis, aut æquialentiæ non conuenit Deo respectu Paternitatis, quia non est prædicatum liberum, sed omnino necessarium; quia constitutio Patris omnino necessaria est sine libertate, & indifferentia; vnde non mirum quod neque virtualiter, neque formaliter possit definere esse Paternitas; è contra vero licet actus liber Dei non possit definere esse formaliter, quia est Deus, potest nihilominus virtualiter definere, quia est liber, & ad libertatem requiritur contingentia in creatis formalis propter imperfectionem creaturæ; in Deo virtualis propter summam perfectionem diuinitatis. Quapropter si fingatur in Deo respectu Paternitatis suppositione impossibili, contingentia virtualis eo modo, quo concedimus eam in actu libero posset esse, & non esse æquialenter sine vlla additione, & diminutione formali; & solum virtuali, in quo assimilaretur Paternitas actui libero: si autem concederetur contingentia formalis in Paternitate diuina, in eo casu (qui maiorem impossibilitatem includit, quam primus, quia tum fingit paternitatem diuinam esse liberam, cum ex se sit omnino necessaria tum tribueret illi contingentiam formalem ad essendum & non essendum formaliter, quæ maximam imperfectionem inuoluit, quam non includit contingentia virtualis) sine dubio concedendæ essent additio, & diminutio formalis; sicut etiam concedi deberet in actu libero si haberet contingentiam formalem; sed quia in præsenti non habet illam, sed potius loco illius contingentiam virtualem, aut æquialentem contingentiæ formali creatæ, ideo in Deo nulla datur additio, aut diminutio formaliter, sed solum æquialenter, & sic concedimus nullo modo sufficere ad constitutionem Dei in esse amantis libere diuinitatem præcise vt sic, sed potius esse necessariam additionem volitionis liberæ supra diuinitatem virtualiter, & æquialenter.

Ad confirmationem vltimam respondeo, verum esse quod quando non datur in Deo effectus, vel quasi effectus formalis alicuius formalitatis, necessario deficiat ratio formalis secundum exigentiam talis rationis formalis, quia nunquam datur ratio formalis in subiecto capaci quin constituat illud in tali esse quia autem constitutio Dei potest dupliciter esse, aut per formalitatem creatam vti est vnio hypostatica, quæ constituit Verbum diuinum in esse vniti, aut per formalitatem increatam qualis est actus liber, dupliciter potest deficere formalitas aut æquialenter, aut formaliter si sit increata formalitas solum æquialenter; si autem sit creata formaliter, quia vnumquodque prædicatum debet deficere secundum contingentiam propriam: ergo si actus liber Dei non habet contingentiam formalem, sed æquialentem & vnio hypostatica habet contingentiam formalem; hæc formaliter, illa æquialenter desinet esse.

QVÆSTIO III.

Vtrum contingentia virtualis sufficiat ad actum liberum Dei?

SECTIO I.

Sententia aduersaria ponitur.

PRIMA sententia docet, etiamsi detur distinctio virtualis, & æquialentiæ in Deo, ratione cuius verificantur prædicata contradictoria respectu intellectus, & voluntatis diuinæ; nihilominus tamen in Deo nullam dari contingentiam virtualem, aut æquialentiæ, quia dicit imperfectionem respectu Dei, imo si daretur in Deo, non sufficere ait hæc sententiæ ad formalem libertatem, & indifferentiam Dei; ita P. Herize. *tom. 1. in 1. p. tract. 2. disp. 16. de libertate volitionis diuinæ cap. 7. per totum*; nouissime P. Alarcon *1. p. disp. de diuina voluntate*; & alij hanc sententiam defendunt. Probat P. Herize sic suam opinionem, primo hæc admirabilis distinctio virtualis diuina hoc habet singulare supra omnes creatas virtuales, quod ratione eius sunt veræ propositiones contradictoriæ in diuinis, non autem in creatis; imo in rigore contradictoriæ non sunt ex defectu identitatis; cum namque dicimus, contradictorias esse eiusdem, atque de eodem intelligere debemus de eodem, hoc est in distincto realiter, & virtualiter distinctione virtuali diuina. Quo circa cum dicimus essentia à Patre communicatur Filio, Paternitas non communicatur; non sunt propositiones contradictoriæ, vt dixi: ergo pari ratione cum ab his magistris applicatur hæc distinctio virtualis libertati, constitui debent rationes virtualiter distinctæ, in Deo tamen formaliter existentes, de quibus veræ sint propositiones alias contradictoriæ: vt exempli gratia si dicamus, principium volitionis liberæ non est contingens, volitio ipsa libera est contingens. 1

Probo hanc consequentiam, quoniam aliud est distinctionem realem existere virtualiter tantum in Deo, hoc est cum realis actualis non sit, eam virtute esse ratione munerum, quod exercet, aliud est formalitates reales illas, inter quæ intercst distinctio virtualis, tantum esse virtualiter, & non esse formaliter. Apertum huius rei exemplum est in essentia diuina, & Paternitate quæ actu & formaliter sunt, licet non actu, sed virtute distinctæ: ergo simili ratione si inter principium virtuale, & actum liberum est distinctio virtualis, duæ formalitates reales formaliter in Deo existentes dari debent, altera, quæ sit principium virtuale, altera quæ sit volitio libera formalis, quæ quidé tametsi virtute tantum distinguantur formaliter in Deo sunt. Probo hanc consequentiam; nam si in Deo

non est formaliter volitio libera, atque formaliter principium illud virtuale (semper inexplicatum) non ponuntur extrema necessaria ad distinctionem virtualem, etenim omnis distinctio eo modo, quo est, non tantum requirit, hoc non esse illud & diuisum esse ab alio, sed etiam essentialiter prærequirit hoc & aliud: ergo dum non ponuntur extrema distinctionis non potest applicari distinctio.

Dices, extrema distinctionis esse principium virtuale virtualiter tantum, & volitio libera virtualiter tantum.

2 Sed contra primo: ergo non applicatur ea distinctio virtualis diuina, quæ deseruit fœcunditati, sed alia, eaque difficilior, & admirabilis magis: probo consequentiam, quoniam illa solum versatur inter formalitates in Deo formaliter existentes; nec per distinctionem virtualem aliquid suppletur circa modum existendi, sed tantum in ordine ad munera distinctionis, hæc autem tua versatur inter formalitates solum virtualiter existentes in Deo, & quod mirabilius est atque inexplicabile, præstat vt ratione eius distinctionis virtualis dent Deo eundem effectum formalem, non aliter, quam si formaliter existerent, hoc mens non capit.

3 Contra secundo, si essentia diuina, & paternitas non essent formaliter in Patre, sed tantum virtualiter, vt fingis, neque esset Deus formaliter, neque Pater formaliter prima persona diuinæ Trinitatis, quis hoc non videat? Rursus quia homo est tantum virtualiter in Deo, tantum est Deus virtualiter homo: ergo si tantum à te constituuntur virtualiter extrema eius distinctionis virtualis in Deo, & non formaliter, Deus nequaquam erit formaliter liber, formaliter volens producere creaturas, formaliter principium virtuale liberæ volitionis, sed tantum virtualiter; destruisque formalem diuinam libertatem, dum abusu distinctionis virtualis eam explicare niteris.

4 Contra tertio inter extrema, quæ tantum sunt virtualiter in Deo, non est distinctio ea mirabilis virtualis, ratione cuius licet vere formare propositiones contradictorias; vg. quia homo, & equus sunt extrema virtualiter tantum existentia in omnipotentia Dei, de ea non licet affirmare simul continere hominem in sua virtute productrice, & non continere: sed per te hæc extrema sunt tantum virtualiter in Deo: ergo tibi non licet inter ea constituere distinctionem virtualem singularem. Maior vero propositio vniuersaliter vera est in omnibus, quæ virtualiter tantum sunt in Deo, nec habebit instantiam in aliquo à nostra quæstione distincto; instantiam vero subsumere ex ipsa re, de qua est concertatio, vitiosum est.

5 Contra quarto, esto verum sit, virtualiter tantum esse in Deo illa extrema. Peto anne distinguantur inter se distinctione mirabili virtuali an non? sed alia inferiori seu vulgari. Si primum ergo sunt in Deo existentes virtualiter rationes reales, de quibus veræ sunt propositiones contradictoriæ: da nobis ergo illas, vna erit principium virtuale virtualiter existens non est contingens altera: volitio virtualis virtualiter existens est contingens: de hac igitur volitione libera virtuali distincta virtualiter à principio virtuali eædem difficultates militant, quæ de formali si eam existentem formaliter constitueres. Nam petere possumus an ea volitio virtualis in Deo sit Deus? an existat à se? an sit perfectio? an entitas realis? & cum per te pro priori naturæ ante virtualem eliciendam potuerit non existere virtualiter, potuit quidem manere in esse possibili virtualiter idem, quod modo virtualiter existens est Deus in Deo est existens à se, est perfectio, ensque reale: ergo contra tuam virtualem volitionem liberam locum habent difficultates omnes propter quas reiecimus *cap.* 4. Caiet. & sequacium extensiuam per fectionem; si secundum: ergo non ponis principium virtuale in ordine ad volitionem liberam, vt probabam *numer.* 48. nam quo pacto sit principium virtualiter eliciens volitionem, si inter principium & volitionem non est virtualis distinctio.

Dices, te non constituere duas rationes, aut formaliter, aut virtualiter existentes virtualiter distinctas, sed vnam solam simplicem in Deo virtualiter æquivalentem duabus, non contingentem in se, virtualiter æquivalentem contingenti; sicut vna res in Deo ratione virtualis distinctionis æquivalet duabus in ordine ad munera distinctionis. Ita ponis à te virtualem contingentiam in libertate diuina æquivalentem reali creatæ, cum realis non sit, sed quæ ita se habet, ac si realis esset. 6

Sed contra hoc est; nam virtualis hæc contingentia ex parte Dei, qui est obiectum non est aliquam rationem formalem, aut virtualem in Deo existentem esse contingentem, sed tantum ita se Deum gerere, ac si contingenter vellet creaturas: ergo non est Deum esse liberum vere in se, sed ita se habere, ac si esset liber, cum tamen liber non sit. Confirmo, ex hoc quod essentia diuina in prima persona ita se haberet in ordine ad Paternitatem, ac si reuera Paternitas ab ea flueret Logica saltem emanatione, non esset sufficiens, vt reuera prima persona esset verus Pater, nisi veram, ac realem Paternitatem habeat, aut formaliter vt sit Pater formaliter, aut virtualiter, vt sit Pater virtualiter: ergo pari ratione si tua virtualis contingentia, nec ponit rationem formalem, nec virtualem in Deo contingenter existentem, sed tantum ita se gerere Deum, ac si contingenter vellet creaturas, cum tamen nolit contingenter ex parte formalitatum diuinarum, non ponis in Deo ratione eius virtualis æquivalentiæ veram libertatem, sed tantum ita se Deum habere in ordine ad creaturas, ac si esset liber cum tamen liber non sit.

Præter hæc vel cum aliquo fundamento in Deo dicis ita se habere, ac si contingenter vellet? vel sine fundamento ita fingis, vt tuearis libertatem Dei. Si hoc secundum: ergo libertas Dei est quid à te fictum sine fundamento in ipso, quo nihil absurdius. Si primum, quodnam Deus præbet fundamentum, vt dicamus ita se habere ac si contingenter vellet. 7

Dices, quia libere vult creaturas, sed contra in tua sententia idem est libere velle, ac si contingenter vellet: ergo non das fundamentum, sed ais idem per idem.

Deinde argumentor in hunc modum, cum ais ita se habere, ac si contingenter vellet, atque Deum denominas realiter, & formaliter libere amantem creaturas, aut iste effectus formalis est realis, aut rationis. Non secundum, quoniam constitueres libertatem Dei in ente rationis, quod à nobis confutatum est supra *cap.* 3. & à te reputur. Nec primum, quia non habet formam realem in Deo existentem; nam ita se gerere, ac si contingenter vellet, non est in Deo existere aliquid reale, quod antea non existebat; anne si Deus noluisset condere creaturas, esset ne in ipso aliquid

aliquid entitatis realis, quod modo non est? vel an modo, cum vult creare mundum, est aliquid entitatis realis, quod tunc non esset? nequaquam; posset quippe Deus realiter mutari, realem acquirere, & amittere perfectionem, quoniam omne reale perfectio est, vt contra Fonsecam docui n. 24. & 25. à qua forma reali tribuitur effectus ille formalis realis, qui modo est & tunc non esset; nulla sane assignari poterit; asserere vero, effectum formalem realem sine forma reali contra lumen naturale est.

Hinc cernitur extra rem adduci illud de distinctione virtuali diuina æquiualenti reali creatæ; Etenim distinctio hæc virtualis vere, & realiter, ac formaliter est inter absoluta, & relatiua, inter intellectionem, & volitionem, eaque denominat virtualiter distincta; nulla vero realitas, aut formalitas est actu in Deo, quæ in se sit aliquomodo contingens, cum dicas, ita se habere tantum, ac si contingens esset, & hoc appellas esse contingentem virtualiter; negas autem in Deo esse quidquã contingens: ergo in distinctione virtuali formam habebus Deo intrinsecam, per quam denominantur distincta virtualiter diuina, quæ eam habent, non vero habemus formam liberam, aut contingentem in tua opinione, per quam Deus denominetur liberè, & contingenter volens. Porro cum dicimus, eam distinctionem virtualem æquiualere reali, non est putandum æquiualere in ordine ad denominationem formalem, nec enim essentiam, & Paternitatem constituit actu formaliter distincta, sed tantum virtualiter, nec aliud mens capit; nimirum quod illa in se sit tantum virtualis distinctio, & quod essentiam, & Paternitatem actu realiter, & formaliter distinguat. Dicimus ergo æquiualere in ordine ad effectus distinctos, atque separabiles ab ipsa distinctione virtuali, vt ad communicationem essentiæ, non communicata Paternitate, qui effectus posterior origine est ipsa distinctione virtuali, quoniam in Patre pro priori originis ante generationem Filij præexistit distinctio virtualis, non vero communicatio naturæ, & non communicatio Paternitatis, quæ est pro posteriori; at tu ponis æquialentiam in ordine ad immediatum effectum formalem, qui nulla actione distinguitur à forma communicata, quippe ponis ratione formæ virtualis, seu ratione nullius formæ, sed se habentis vt forma realis, formalemque denominationem libere, & contingenter nolentis: ergo nec apte accommodatur distinctio virtualis ad diuinam libertatem, nec ea hac ratione defendi potest.

9 Formo tandem hoc argumentum; Deus potest & producere Christum Dominum ex fine nostræ reparationis & fine gloriæ suæ: pone productum ex vtroque fine, denominabitur nunc libere volens Christum duplici actu libero ratione nostra; altero misericordiæ, seu liberalitatis erga humanum genus, altero charitatis propriæ: erga extrinseca bona, quæ sibi liberè amat. Si ex vno tantum fine produxisset, altera abesset realis denominatio; quia per te denominatio volentis liberè ex quocunque fine realis est; inquiro modo, abessetne à Deo forma realis, vel non? Si ab esset: ergo potuisset antequam eam habuit, non habere aliquam ex realitatibus in ipso existentibus, potuissetque carere aliqua perfectione, quam modo in se habet, & per quam modo realiter est Deus, quæ omnia apud te merito absurda sunt. Si non abesset: ergo effectus ille formalis non habebat formam realem; probo hanc consequentiam: manet namque eadem realitas sine eo effectu formali: ergo ille effectus formalis non proueniebat à realiatte existente in Deo; aut si proueniebat; quare modo non dat Deo effectum formalem, & tunc daret, cum subiectum habeat totam formam, & capax sit effectus formalis.

Dices, tunc fieri deesse formam eius denominationis virtualiter, atque ex defectu virtuali sequi deficere denominationem formalem: virtualiter autem deesse nihil esse aliud, quam ita se habere, ac si realiter deesset; cum tamen realiter nihil desit à Deo.

Sed contra; cum ais virtualiter deesse illam volitionẽ, aut ex parte Dei, intelligis, deficere aliquid inipso siue formaliter, siue virtualiter, siue existens, aut non? si nihil: ergo non potest negari manere effectum eundem formalem eundem realem; sicut dum est albedo in corpore mixto, & nihil ei detrahitur, aut entitatis, aut informationis, effectus formalis, ac denominatio albi perseueret, necesse est, quippe effectus, & denominationem distinguuntur ab entitate albedinis communicata subiecto: ergo pari ratione si libere velle producere Christum Dominum propter illum finem est effectus, & denominatio realis, dum manet tota forma realis; quin per virtualem non permanentiam quidquam illius desinat esse necessario, atque ineuitabiliter tribuet suum effectum formalem, nec aliud mens capit. Si intelligis deficere aliquid: ergo Deus carere potuit aliqua entitate à se, aliqua perfectione, quam modo habet: consequens hoc manifeste infertur ex principiis, in quibus vtrique sentimus.

Deinde Pater Alarcon contra argumentatur sic; quia sequitur ex contingentia virtuali eadem certitudine, veritate & proprietate, qua secundum scripturam sacram dicimus, Deum libere voluisse creare mundum & esse libertatem volitionis in Deo posse dici in ipso esse verum accidens, esse veram, & propriam pœnitentiam, esse verum, & propriam dolorem, esse veram, & propriam mutabilitatem, esse peccabilem, & omnia prædicata alia, quæ de creaturis dicuntur, & cum diuinis attributis pugnant, consequens autem absurdissimum est, & erroneum: ergo & Antecedens; sequelam probo; Ideo dicitur Deus libere volens; quia datur contingentia in eius amore, & quia licet formaliter non possit deficere eius volitio, tamen virtualiter defectibilis est, cum eadem inuariata existens quo adesse possit dare denominationem formalem volentis, & nolentis; ita vt existens volitio non reddat subiectum, in quo est formaliter volens, magis quam si re vera non existeret in ipso; & ideo dicitur libere volens formaliter.

Ex hoc colligo, omnia attributa Dei, volitiones, 10
& intellectiones, proprietates personales, & relationes esse vera accidentia physica Dei. Exemplum adhibeo in relatione, verbi gratia, Paternitatis, tum quia notius est, tum etiam quia in sententia horum Doctorum relatio distinguitur realiter virtualiter à Deitate ipsa: probo ergo paternitatem esse, verum, & formale accidens physicum respectu substantiæ, & essentiæ diuinæ; quoniam accidens physicum formaliter in humanis duo petit, primum quod distinguatur realiter formaliter à substantia, secundum quod sit extra essentiam primam rei, & non sit in ea vt pars compositi; concors enim Philosophorum omnium sententia docet, in hoc differre substantiam ab accidente physico, & prædicamentali, quod substantia per se subsistat; accidens vero sit in alio: hoc posito sic argumentor, Paternitas diuina respectu Deitatis perinde se habet, ac si

distingue

distingueretur realiter ab ipsa, & perinde se habet, ac si inhæreret in ipsa, vt in subiecto: ergo formaliter est accidens reale. Antecedens probo. Paternitas creata est accidens physicum formale, quia realiter formaliter distinguitur ab humanitate Petri, & in illa physice inhæret formaliter vt in subiecto, non tanquam pars eius, neque vt terminus existentiæ humanitatis, neque vnio intrinseca, sed totum hoc habet virtualiter realiter Paternitas diuina: ergo est accidens formale.

Minor quoad primam partem clare est quoad secundam partem sic probatur; quia paternitas realiter concipitur à nobis, vt modus quidam, non vnionis substantialis inter partes, quæ nullæ sunt in diuino ente, neque concipitur vt modus existentiæ vltimæ diuinæ naturæ; quia paternitas, vt sic formaliter, non est substantia, sed alia formalitas adveniens personæ primæ generanti iam constitutæ in esse primæ personæ, & post actum primum, & secundum generationis; & in omnium opinione saltem relatio spiratoris non est formaliter substantia, & tamen distinguitur virtualiter à deitate, quæ communicatur Spiritui Sancto, cui non communicatur spiratio actiua: hæc ergo relatio est extra Deitatem, non tanquam pars, neque vnio, neque vltimus terminus existentiæ, & apprehenditur realiter à nobis, vt adveniens personæ per productionem; sicut Petro producenti filium: ergo perinde se habet realiter, ac si formaliter inhæreret: ergo est formaliter accidens.

Hanc consequentiam probo: illa relatio habet virtualiter quidquid habet formaliter relatio creata, quæ est verum accidens formale; nam distinguitur virtualiter, & est extra integritatem eius, à quo distinguitur; sicut quælibet relatio creata id habet formaliter: ergo relatio diuina erit etiam verum accidens formale reale; ideo enim volitio diuina, alias summe necessaria in esse existentiæ dicitur formaliter libera, quia virtualiter est contingens, & defectibilis, hoc est quia cum sit inuariabilis formaliter, perinde se habet, ac si variaretur: ergo similiter relatio diuina est extra integritatem personæ diuinæ virtualiter, licet sit substantia formaliter; nam perinde se habet, ac si esset extra eius essentiam, & integritatem, eo quod perinde se habeat, ac si distingueretur realiter: ergo est accidens formaliter.

11 Probo vlterius Deum quoque dici vere, & propriè peccatorem; quia Deus in omnium opinione secundum fidem catholicam dicendus est concurrere cum creatura rationali ad materiale peccati, & immittere cogitationes multas, ex quibus scit multa futura peccata, quæ propterea dicitur voluntarie permittere. Probo non solum permittere, sed & velle, & peccare, suppono non minus pugnare cum summa, & infinita necessitate existendi, quam habet volitio diuina, contingentiam, & defectibilitatem realem formalem, quam pugnet cum summa, & infinita bonitate Dei peccatum: sed illo non obstante dicitur Deus formaliter liberè volens; quia perinde se habet illa volitio necessaria, ac si esset contingens: ergo dicetur etiam Deus peccans, quia operatio eius, & voluntas infinitæ consona summæ regulæ perinde se habet, ac si esset dissona rationi, & moraliter deficiens à regula, ac proinde sicut ad libertatem physicam formalem sufficit sufficientia physica virtualis coniuncta cum summa necessitate existendi physicè, ita ad libertatem moralem peccandi sufficit deficientia à ratione moralis virtualis coniuncta cum summa necessitate operandi bene iuxta rationem.

Iam vero quod diuina voluntas perinde se habeat aliquando, ac si deficeret moraliter à ratione, probo, quia in creatis quicunque iuuat, & concurrit cum alio physicè, vel moraliter ad opus peccati, & præbet occasionem positiuam, ex qua scit peccaturum alium, peccat sine dubio, & formaliter deficit à recta ratione; sed Deus ex infinita sapientia cognoscens futurum peccatum hominum voluntarie, & omnino libere immittit occasiones & cogitationes antecedèter efficacissime pellicientes ad voluptates corporeas, ex quibus cognoscit infallibiliter hominum voluntates sua libertate peccaturas, & insuper voluntariè concurrit physice cum illis ad consensum liberum hominum peccantium, quo concursu & cogitationibus deficientibus omnino non fieret peccatum in voluntate humana: ergo Deus in hoc casu potest dici peccator formaliter, sicut dicitur libere volens: probo consequentiam in homine suadente alteri homini homicidium, & iuuante physice ad illud, non ex affectu iustitiæ, sed ex proprio commodo per homicidium oriundo, v.g. propter spem adeundæ hæreditatis est homicidium formale, quia illa suasio & concursus physicus ad occidendum formaliter dissonat rationi, & realiter formaliter caret rectitudine debita.

Deus ergo sic suadens, & concurrens perinde se 12
habet, ac homo; quia quod facit homo formaliter deficiens à ratione facit Deus non formaliter deficiens ab eadem, sicut Deus libere vult; quia quod voluntas creata libere vult per formalem deficientiam physicam, facit Deus absque tali deficientia physica, & hoc est mirabile, vt creata voluntas non possit transire ab statu volentis, ad statum non volentis physice, & realiter, manente volitione intrinseca, sicut cum erat volens, vtique quia licet maneat formaliter, non manet virtualiter: ergo Deus ab statu operantis bene secundum regulam rationis poteris transire adstatum operantis contra rationem, & turpiter; quia licet in nobis, non nisi operatio turpis, nisi ad stante realiter priuatione rectitudinis debitæ in actu in illo concurrendi ad homicidium in Deo fiet adstante virtualiter; quia licet in tali concursu, & suasione Dei ad homicidium materiale sit, & adstet summa regula, & honestas diuina formaliter, qua peccare non potest formaliter sicut nec volitio deficere physice formaliter, tamen talis honestas non manet virtualiter in tali concursu; id est perinde se habet ad effectum honestatis, ac si non esset, siquidem in creaturis peccare formaliter, est sic concurrere, & sic deficit formaliter honestas: ergo eadem proprietate, qua dicimus, Deum libere velle careaturas, dicetur etiam libere peccare.

Respondebis, non quodlibet prædicatum creatum formale debere concedi Deo virtualiter, sed illud solum, quod necessarium fuerit ad explicandam aliquam perfectionem diuinam quale non est necessarium prædicatum peccatoris.

Solutionem hanc nullam prorsus esse manifeste demonstro, quoniam secundum veritatem catholicam omnes confitemur tanquam quid mirabile, & perfectissimum in diuina causa prima, vt possit voluntarie immittere cogitationes efficacissimas, ex quibus scit sat futurum peccatum ab homine, & ad opera peccaminosa concurrere, & nihilominus in his non peccet formaliter, nec vlla sit labes peccati, sed summa honestas, quas cogitationes, occasiones, & concursus ad illa opera nulla creatura

tura ex quocunque fine bono & honesto potest honeste facere, si semel sciat, tale peccatum inde futurum, quam veritatem catholicam Patres, & scholastici fatentes docent id fieri à Deo; quia legibus non vincta est, eo quod sit summa regula, quia malitia oritur ex causa secunda; quas & alias rationes explicant, vt Deum immunem ab omni peccato præstent; in eo concursu ad materiale peccati, sicut omnes catholici concedunt, Deum libere velle, quam libertatem amandi nulla creata voluntas habet, nisi per realem mutabilitatem intrinsecam, quam Deo concedere nefas est, & nihilominus reueremur in Deo vt quid perfectum posse velle & non velle absque sui mutatione intrinseca.

Illud obserua à recentioribus per audaciam dictum, nempe non esse inconueniens aliquod asserrere in Deo esse verum accidens reale virtuale, quia licet Deus formalissime sit substantia, per æquiualentiam est accidens; nam id, quod formaliter sumptum in creaturis est imperfectum, virtualiter sumptum in creatore est perfectio; hæc omnia per audaciam asseruntur contra Doctores omnes & Patres asserentes, in Deo nihil esse, quod vlla ratione mereri possit nomen accidentis realis, nisi tantum per intellectum & & nostro modo concipiendi, secundum quem attributa dicuntur passiones, & proprietates essentiæ, ab illaque oriri; omnes enim Patres dicunt, quidquid est in Deo realiter esse Deum, & substantiam, & supra substantiam, & si aliquid probat ratio prædicta, euincit non solum virtualiter esse dandum accidens, sed etiam formaliter propter virtualem absentiam, sicut datur formalis libertas in Deo propter virtualem contingentiam.

Præterea à priori sic argumentor: Deus in aliquo signo ab æterno debet concipi, & realiter indifferens ad volendum, & non volendum creaturas, in quo signo intelligitur volens seipsum necessario vt summum bonum, & talis volitio indifferens ad hoc, vt sit volitio creaturæ, vel nolitio ipsius, postea aduenit secundum signum in quo iam libere dicitur determinate velle actu secundo creaturas, in quo signo iam non est indifferens realiter sed determinate amans illas realiter: in hoc ergo signo quid habet Deus in se, vel extra se quod non esset in primo? Respondent, nihil formaliter realiter: virtualiter tamen habet Deus totum illum actum denuo intrinsecum, quo amat creaturas, quas in signo antecedenti non amabat realiter, hoc est in hoc secundo signo ita se gerit Deus realiter, ac si denuo contingenter, realiter, physice, formaliter adueniret totus ille actus amoris vt realiter distinctus: quod si in hoc secundo instanti Deus nollet creaturas, quid ei deficeret: Respondent, realis entitatis formaliter physice nihil; virtualiter tamen totus actus intrinsecus amoris deficeret; quia in ordine ad denominationem amandi creaturas perinde se habet ille actus amandi, ac si realiter, physicè, formaliter deficeret, sicut in creata voluntate deficit, & hoc est mirabile in Deo: sed hæc solutio falsa est; nam si in secundo signo nihil est intrinsecè in Deo, neque extrinsecè ex parte creaturarum, quod non fuerit in priori; quomodo mens humana capere potest in secundo signo prædicari de Deo realiter contradictoriam veritatem illi, quæ prædicabatur in priori?

SECTIO II.

Nostra sententia ponitur & probatur.

PRima conclusio, ad libertatem voluntatis diuinæ requiritur contingentia aliqua, quæ cum non possit esse formalis debet esse virtualis. 13

Probatur hæc conclusio, quia Deus quatenus libertatem habet in ordine ad creaturas, contingenter, & non necessario se exercet respectu illarum; vnde secundum fidem catholicam, & secundum lumen naturæ Deus non necessario amat creaturas futuras, sed potius cum indifferentia, & ita amat, vt potuerit non amare illas; quæ indifferentia formalissime constituit libertatem: ergo verum est dicere Deum contingenter amare illas: patet consequentia; quia contingens, & necessarium opponuntur; sed non amat necessario: ergo contingenter amat: è contra vero, si diuinam voluntatem consideremus respectu ipsius Dei, nullo modo amat contingenter, sed necessario: quapropter ita determinate se amat Deus, vt non possit contingenter se amare; quia determinatus omnino est ad se amandum: ergo à contrario sensu si non est determinatus omnino ad amandas creaturas futuras, vel actuales cum contingentia, aut contingenter amabit illas: ergo ad amorem liberum circa creaturas necessaria est contingentia.

Vrgetur, ac declaratur; non potest respectu eiusdem obiecti dari duplex volitio simul opposita, & ideo quia Deus se ipsum amat necessario, non potest habere oppositam volitionem respectu sui, scilicet amare contingenter, contingens enim, & necessarium ita opponuntur inter se, vt nullo modo compatiantur simul in eodem subiecto respectu eiusdem; vnde cum Deus in entiiate sua sit necessarius, non potest simul in eadem entitate esse contingens; & è contra, quia creatura est contingens, non potest esse necessaria quoad entitatem, & ideo colligimus creaturam esse contingentem, quia potest esse, & non esse; sed etiam Deus ratione libertatis potest amare, vel velle creare mundum, aut velle non creare illum: ergo in volitione Deus est contingens, sicut creatura in esse hoc est, quod sicut creatura est indifferens ad habendum esse, & non habendum esse; ita Deus est indifferens formaliter ad volendum dare esse, & ad volendum non dare esse. Quapropter sicut ex tali contingentia creaturæ colligimus manifeste, non dari in creatura oppositum talis contingentiæ scilicet necessitatem inessendo; ita ex contingentia in amando colligimus non dari in Deo necessitatem in amando, & è contra quia secundum fidem catholicam credimus nullam dari necessitatem in Deo quoad dilectionem, & amorem creaturarum, ita manifeste colligimus, dari in Deo contingentiam quoad talem amorem; quare sicut quoad amorem sui est verum dicere, quia se amat necessario non potest se amare contingenter, ita oppositio modo in amore creaturarum est verum dicere, quia non amat necessario creaturas futuras, vel actuales, amat contingenter illas, neque potest simul amare contingenter, & necessario easdem propter oppositionem, quam habent hi termini, contingenter, necessario, ratione cuius nunquam verificantur in eodem respectu eiusdem simul, vt patet ex oppositione modalium de quibus late egimus in Summulis. 14

Secunda pars propositionis, seu conclusionis nostræ manifeste patet, quia contingentia formalis 15

est illa, ratione cuius res quæ illam habet, potest esse, & non esse, hoc est desinere in esse formaliter à parte rei; vt videre est in creatura, quæ ratione contingentiæ quam habet formaliter à parte rei potest esse, & desinere esse formaliter, aut corrumpi in esse.

Sed actus liber Dei vt supra late contra Caietanum demonstrauimus, quia est ipse Deus formaliter non potest esse, & non esse, quia formaliter determinatus est ad essendum: ergo actus liber Dei non potest habere contingentiâ formalem: ergo si est necessaria contingentia ad actum liberum Dei, necessario erit dicendum talem contingentiam esse virtualem, quia non datur medium inter cõtingentiam formalem, & virtualem.

16 Declaratur; quando in vno subiecto datur vnum oppositum formaliter metaphysicum non potest dari alterum oppositum formaliter in eodem; v. g. quia Deus formaliter est ens increatum, non potest simul esse creatum ens; & quia homo est animal rationale, nullo modo potest esse formaliter animal irrationale; sed necessarium quoad esse formaliter, & contingens quoad esse formaliter opponuntur metaphysice: ergo si in Deo datur necessitas quoad esse formaliter in actu libero; non potest simul dari contingentia formaliter quoad esse in tali actu.

17 Secundo sic probatur. Quia licet contingentia formalis dicat imperfectionẽ, nihilominus tamen contingentia virtualis, aut æquiualentiæ nullam dicit imperfectionem, vt videre est in distinctione, quæ licet dicat imperfectionem inter prædicata absoluta si sit realiter, ac formaliter, & ideo non possit concedi in Deo, vt definitum est in Concilio Remensi contra Gilbertum, nihilominus tamen sine vlla imperfectione concedimus inter intellectum diuinum, & voluntatem distinctionem virtualem à parte rei, quam etiam concedimus inter diuinitatem, & relationes: ergo similiter, licet contingentia formalis ad essendum & non essendum sit imperfectio, & ideo non sit concedenda in Deo, nihilominus tamen poterit concedi contingentia virtualis, aut per æquiualentiam sine vlla imperfectione; nam quod formaliter sumptum in creaturis est imperfectio, virtualiter, aut eminenter sumptum est perfectio, & ideo in moralibus summa perfectio muneris regij est in ipso excellentissimo munere regali æquivalere non solum supremis officijs, aut muneribus, non solum belli, sed pacis, ratione cuius æquiualentiæ potest Rex formaliter exercere munera infima, quæ per se sumpta formaliter nullo modo decerent dignitatem regiam, & idem est in dignitate summi Pontificis, in qua summa excellentia est æquialere Ecclesiasticis infimis muneribus. Item magna imperfectio est esse lapidem, ignem, & aquam formaliter, & sic absurdum est concedere, & dicere, Deus formaliter est lapis, ignis, aqua &c. & nihilominus magna perfectio est continere virtualiter, & eminenter lapidem: ergo licet contingentia formalis sit imperfectio, nihilominus contingentia æquiualentiæ, eminentiæ, & virtualis non dicit imperfectionem, sed summam perfectionem: ergo sine vllo incommodo potest concedi Deo, præcipue; quia diuina libertas, & indifferentia sine contingentia aliqua nullo modo potest intelligi: atqui propter summam perfectionem Dei non potest ei tribui contingentia formalis, alias formaliter posset esse, & non esse, habere esse, & corrũpi ineſſe; vt docet Caietanus, quod supra late reiecimus: ergo necessario concedenda est Deo contingentia virtualis.

Tertio sic probatur, quia sicut excommunica- 18
tione vnius formalitatis, v.g. diuinitatis, & ex non communicatione alterius, v.g. Paternitatis à Patre respectu filij recte colligimus distinctionem virtualem inter ipsas, quia realem, & formalem Deo tribuere non possumus, ita ex contingentia denominationis libere volentis in Deo recte colligimus contingentiam virtualem, cum realem formalem colligere non liceat.

Explicatur hoc, quia in Deo datur prædicatum quoddam intrinsecum diuinum summe necessarium, & indefectibile formaliter, quod infinitum est tam in genere entis, quam in ratione appetitus, estque infinitum non per modum potentiæ, nec per modum actus inchoati, seu primi, sed per modum perfectissimi & vltimi actus: ergo ille actus ex vi suæ simplicissimæ entitatis, quam totam necessario habet, est sufficiens ad attingendũ omnia obiecta volibilia, vnum quodque secundum rationem, & capacitatem suam, in illo igitur actu est tota actualitas necessaria vt amet Deus se ipsum propter se, & alia propter ipsum, & se vt finem, alia vt media. Tandem se necessario, quia hoc exigit infinita bonitas sua, & alia libere, quia hoc petit infinitum dominium, & perfectio superioritatis, quam habet circa res creatas, & quia non amplius requirit finis, aut obiecti bonitas: cum ergo amat Deus alia à se non alio actu; nec per aliquid additum realiter actui vult, sed illomet, quo se amat, & posset non amare alia, si vellet per ipsum actum.

In hoc ergo solum consistit eminentia, summa excellentia, & infinita perfectio huius mysterij, quod hic actus apprehendatur vt forma quædam, quæ secundum totam realitatem suam necessaria, & necessario sit in Deo, seu potius sit ipse Deus, & tamen non necessario compleat quasi adæquatum effectum formalem, quem conferre potest in ordine ad obiecta creata; sed potius est in manu, ac potestate habentis talem actum per illum velle dare esse illi & velle non dare esse ipsi, hoc est amare, vel non amare talia obiecta, & quando amat vere diligit sine additione aliqua formali, ita vt nihil ideo plus habeat, quam si non amaret & quando non amat, nihil minus habeat, ac quando vere diligit, neque definit esse formaliter aliquid intrinsecum in ipso, ex vi huius non amoris.

Hoc autem quod nos explicamus per modum 19
formæ & effectus formalis est in Deo longe eminentiori, & altiori modo, & ideo licet in formis imperfectis nunquam possit accidere, vt eadem omnino forma necessario existens in subiecto non conferat illi totum suum effectum formalem secundum capacitatem subiecti, ac proinde in volitione creata non possit intelligi, quod necessario habeat aliquem actum volendi, & nihilominus sit in manu eius velle, aut non velle per illum actum aliquod obiectum, quod potest amare; quia actus existens in potentia, necessario habet in illa totum suum effectum formalem, facitque eam actualiter tendere in totum obiectum suum; nihilominus diuinum velle, quia non est forma informans, nec actus actuans, sed actus purissimus æquiualens infinitis actibus tam priuatiuis, quam positiuis voluntatis creatæ, & contingentiæ eiusdem altiori modo intelligendum est constituere Deum, vt volentem, & attingentem obiecta cum eminenti quadam potestate ad attingendum, vel non attingendum secundaria obiecta, nulla in ipso actu mutatione, vel reali additione facta formaliter

Accedit

Accedit alia notanda differentia inter velle creatum, & increatum; nam velle creatum est totum natura sua ordinatum ad obiectum, à quo sumit speciem, & ideo non potest esse talis actus in potentia, quin actu inclinet ad tale obiectum, & non per modum potentiæ, sed per modum actus, & ideo necessario constituit volentem, vel nolentem tale obiectum, velle autem in creatum nullam speciem sumit ab obiectis creatis, & secundariis, neque habet realem habitudinem ad illa, sed eminentissimo, & absolutissimo modo illa attingit, quando Deus illa vult & ideo licet illud velle secundum totam suam entitatem necessarium sit non tamen necessario amat & attingit talia extrinseca seu secundaria obiecta, & cum ea liberè attingit, non est necesse aliquid rei illi addere fotmaliter, sed se ipso est volitio eorum libere volendo, & se determinando eminentiori modo omni eo, quo attingit creatura suum obiectum.

Quod amplius confirmare ac declarare possumus ex comparatione inter libertatem creatam & increatam, libertas enim creata est potentialis, increata vero est summe actualis, & ideo illa est per modum potentiæ activæ simul & receptivæ; hæc vero est per modum purissimi actus ex quo nascitur inter eas proportionalis quædam convenientia cum absoluta, & summa quadam dissimilitudine, & differentia. Proportio consistit in hoc, quod sicut libera facultas creata, quæ activa est, vt se determinet ad hunc actum potius quam ad alium agendum non indiget alio determinante active; sed ipsa active accommodat suam vim ad hunc actum potius quam ad alium. Ita libera facultas, seu potius actualitas increata non indiget alio formaliter determinante, & quasi actuante, vt se se quasi flectat (vt sic loquar) ad hoc obiectum potius quam ad aliud; sed se ipsa id præstat, est tamen differentia manifesta, quod facultas creata, in qua formalis libertas est, quia est tantum in potentia, seu actu primo, indiget aliquo addito per modum actus secundi, quo formaliter determinetur; entitas autem libera Dei, quia non est potentia sed actus purus, non indiget addito aliquo tali, vt ad obiectum determinetur; sed seipsa formaliter id præstat.

Ratio autem huius differentiæ non est alia, nisi summa actualitas diuini illius velle & infinita perfectio eius, ratione cuius in se præhabet quidquid ad omnem actualitatem volendi necessarium esse potest; vnde tota illa perfectio, quæ addi fingitur per illud liberum, ac reale additum in ipsamet infinita perfectione actualissime continetur; secluſa tamem quadam imperfectione, nam illud additum, quod fingitur, tale est, vt necessitate quadam coniungat voluntatem diuinam obiecto creato, postquam scilicet intelligitur illi voluntati adiunctum esse illud additum. At vero infinita illa perfectio diuini actus nulli obiecto creato necessario coniungitur, sed illud ipsum amare, vel non amare potest, cum quadam indifferentia, & dominio, non supra se ipsum, sed supra obiectum. Hæc autem indifferentia provenit in Deo, & in suo illo purissimo actu, vt iam dixi, ex quadam infinita, & eminentissima æquivalentia, non solum actui primo voluntatis creatæ, sed etiam infinitis actibus positivis, & privatiuis, quibus determinatur ipsa voluntas adamandum, vel, non amandum, vnde Deus potest concipi vt in actu primo videlicet quando concipitur vt potens velle, vel nolle, & sic æquivalet actui primo voluntatis creatæ.

Iterum potest concipi in actu secundo sive positivo, siue priuativo volendi vel non volendi, & sic æquivalet actibus secundis creatæ voluntatis, vnde hæc reductio ad actum secundum per æquivalentiam in manu, ac potestate illius est, ratione illius eminentissimæ, ac perfectissimæ actualitatis cum, infinito dominio circa omnia obiecta creata, ita tamen debet hoc intelligi, vt quando æquivalet actui primo provt sic non æquivaleat actui secundo nec debeat confundi cum actu secundo prout distinguitur à primo, & quando æquivalet actui secundo positiuo, non æquivaleat actui priuatiuo, sed potius existente positiuo actu, v. g. amoris desinat æquivalenter odium, & virtualiter deficiat, quia Deus non potest simul amare, & odio habere idem obiectum propter oppositionem vtriusque actus; nam sicut in creatis non possunt simul formaliter esse amor, & odium eiusdem personæ, ac proinde existente amore alicuius, desinit formaliter odium eiusdem quia duo opposita non possunt esse simul in eodem subiecto respectu eiusdem, vt patet ex definitione eorum: opposita enim sunt, quæ sub eodem genere maxime distant, & ab eodem subiecto mutuo se expellunt; ita similiter in Deo existente amore alicuius debet deficere, & expelli eo modo, quo potest odium eiusdem obiecti, sed non potest expelli formaliter, aut formaliter destrui: ergo necesse est, vt destruatur æquivalenter, aut virtualiter, quia sineque formaliter neque virtualiter deficit simul amabit Deus, & odio habebit idem obiectum, quod est falsissimum, vt ex terminis patet. Minor sic probatur, quia amor Dei, & odium Dei solum eo modo possunt separari, quo distinguuntur à parte rei, & non eo modo, quo identificantur; quia idem non potest separari à seipso, sed odiū Dei identificatur formaliter cum amore Dei, & solum virtualiter, aut æquivalenter distinguitur ab illo: ergo solum virtualiter potest separari ab illo à parte rei; atqui existente amore, deficere odium est separari à parte rei odium ab amore: ergo existente amore solum virtualiter, & æquivalenter, & non formaliter potest desinere esse, destrui, aut deficere odium eiusdem obiecti, cuius est amor, & hoc est amorem ita esse prosequutionem vt æquivaleat solum illi provt distinguitur ab odio, & non a quivaleat simul odio, vt distinguitur ab illo, quia amor Dei æquivalet amori creaturæ, atqui amor creaturæ formaliter non est odium: ergo amor Dei æquivalenter non est odium, licet formaliter sint vna, & eadem entitas.

Exemplo clarissimo dilucidatur hæc veritas; licet eadem entitas v. g. sit in deo exemplar leonis, & hominis nihilominus vt representat leonē, seu vt terminatur ad illum pro vt sic, non terminatur ad hominem tanquam exemplar eius, & è contra, quæ omnia sine additione, mutatione, aut distinctione reali formali in Deo fiunt; sic similiter contingit in proposito, vt voluntas diuina reducatur ad hunc, vel illum actum modo iam explicato sine reali additione, vel diminutione formaliter à parte rei fit cum sola additione, vel diminutione virtuali; quod aliquomodo adumbratur increatis, nam quando voluntas creata reducitur de actu primo ad secundū non fit additio realis actu primi per aliquam additionem realem potentiæ supra voluntatem, sed solum fit additio actus secundi super illam quia voluntas ipsa habet in-

diuisibiliter omnem rationem potentiæ in ordine ad obiectum, & in tali indiuisibilitate seu simplici entitate eminentiam omnium actuum secundorum; non tamen est formaliter actus secundus omnis; sed Deus in suo actu secundo voluntatis habet omnem perfectionem, & eminentiam actus primi, & secundi æquialendo omnibus illis perfectionibus creatis, ablatis tamen imperfectionibus illarum, per illud ipsum formalissimum esse volendi: ergo quando reducitur de actu primo ad secundum per supradictam æquivalentiam in manu ac potestate eius positam, nec sit additio actus primi supra illam perfectionem diuinam, quia æquialet actui primo creato per illum formalissimum actum volitionis, continendo omnem perfectionem sine imperfectione illius; nec fit additio actus secundi, quia in se est actus purissimus; vnde tota illa perfectio, quæ videbatur necessario requiri, vel quæ poterat exigi in tali actu, vel fieri per illam additionem; iam in ipsamet infinita perfectione actualissime continetur, secluſa tamen omni imperfectione, & hoc propter præstantiam, & eminentiam illius actus; itaque hæc reductio in Deo nihil aliud est, quam posse Deum per illam eandem formalissimam entitatem sine vlla distinctione formali velle facere creaturam, aut velle non facere illam, amando, vel odio habendo ipsam, æquivalendo iam huic, iam illi actui primo vt distinguitur à secundo, vel secundo, vt distinguitur à primo, & sub illa ratione distinctionis, & secundo etiam positivo amoris, vt distinguitur à positivo odij, quando voluerit, & quomodo voluerit; quia totum hoc situm est in infinita potestate, & dominio Dei, ratione cuius potest secundum exigentiam obiectorum tendere in illa, & ideo licet sit necessarius in se, potest tamen Deus ratione illius velle facere rem, vel velle non facere & in se habere hanc, vel illam denominationem, quam per additionem realem formalem habet creatura per solam addictionem, & diminutionem virtualem.

23 Confirmatur, ac declaratur totum; quia non est minor imperfectio diuisibilitas, & extensio formalis in ordine ad locum, quam contingentia formalis; vnde tantum repugnat Deo extensio, & diuisibilitas localis formalis, quam formalis contingentia; sed licet sit imperfectio extensio localis & diuisibilitas formalis, nihilominus tamen Deus virtualiter & æquivalenter habet extensionem, & diuisibilitatem, & ratione illius sine vlla imperfectione existit in locis infinitis extensis, & est prætens omnibus corporibus formaliter indiuisibilibus, quod certe nullus aut Philosophus, aut Theologus negare ausus est; quia nullo modo potest intelligi, quod Deus sit formaliter indiuisibilis, & intensus, & nihilominus sit præsens rebus extensis formaliter, nisi habeat aliquam extensionem, & diuisibilitatem, & cum non possit habere formalem propter imperfectionem, necesse est, vt habeat virtualem, vel æquivalentem: ergo similiter licet Deus non possit habere contingentiam formalem propter imperfectionem illius, nihilominus sine vlla imperfectione poterit habere æquivalentem, seu virtualem contingentiam, ratione cuius æquivalenter se habet in amando & non amando, ac creatura habendo, & non habendo entitatem amoris. Itaque cum nulla detur imperfectio in distinctione virtuali, & æquivalentiæ, quæ alias esset in distinctione formali à parte rei, neque sit vlla imperfectio in extensione, & diuisibilitate virtuali, quæ sine dubio esset in extensione, & diuisibilitate formali; nulla ratio potest assignari, cur contingentia virtualis, seu contingentia per æquivalentiam repugnet Deo, ratione imperfectionis repertæ in contingentia formali.

Et cum ex alio capite non sit minus necessaria contingentia virtualis, & per æquivalentiam ad libertatem diuinam, ac diuisibilitas, & extensio virtualis, & per æquivalentiam ad immensitatem diuinam, & distinctio virtualis ad mysterium Trinitatis, necessario concedenda est contingentia virtualis, & per æquivalentiam Deo in ordine ad libertatem, sicut conceditur extensio, & diuisibilitas virtualis Deo in ordine ad immensitatem, & distinctio virtualis, seu per æquivalentiam ipsi in ordine ad mysterium Trinitatis.

A posteriori, & ex creatis sic demonstratur; 24
nam ideo in libertate creata concedimus contingentiam, quia voluntas creata potest amare, & non amare, & ita habet amorem vt potuerit non habere illum, sed etiam voluntas diuina ita amat, vt potuerit non amare: ergo etiam debet habere aliquam contingentiam, quod adeo verum est, vt omnes Theologi, qui agunt de hac materia sine dubio fateantur, contingentiam esse necessariam, ita ad libertatem diuinam, vt sine illa, neque intelligi, neque esse possit diuina libertas; vnde quidam ex Theologis confugiunt ad contingentiam connotatorum, alij ad contingentiam denominationis, & tandem alij ad contingentiam terminationis actus liberi, quia omnes vnanimi consensu docent, contingentiam esse requisitum maximum ad libertatem: ergo aliqua contingentia concedenda est diuinæ libertati, sicut libertati creatæ, cum hoc tamen discrimine quod libertas creata cum ex se sit participata, est corruptibilis, & ideo habet contingentiam formalem ad essendum, & non essendum formaliter, libertas autem diuina non potest habere contingentiam formalem, quia contingentia connotati non constituit libertatem diuinam, vt supra latissime probauimus. Neque potest habere contingentiam formalem in terminatione ad obiectum creatum, quia ipsa terminatio actus liberi non distinguitur à Deo, vt contra Caietanum demonstrauimus: ergo solum restat, vt habeat contingentiam virtualem & per æquivalentiam.

Quod sic patet; nam si interrogemus, cur ita 25
existit creatura vt potuerit non existere, aut cur ita producta fuerit, vt potuerit non produci? Item cur hæc creatura, v. g. Antichristus ita sit futurus, vt potuerit non esse talis, ratio enim non potest quæri in ipsa creatura, nec inueniri intra ipsam; quia sicut ex se non est, sed à Deo, ita etiam ex se non potest habere rationem, cur sit potius quam non sit? cum potuerit non esse: ergo optima ratio reddicur respondendo, ideo creatura est cum potuerit non esse, quia Deus ita volnit. cum potuerit non velle illam: ergo ita est amor huius creaturæ in Deo, vt potuerit non esse in ipso: sed hoc dupliciter solum potest fieri aut per desitionem formaliter à parte rei amoris diuini, qui nunc est eo modo, quo volebat Caietanus, & hoc sat latissime refutatum à nobis est tanquam omnino indignum Deo, & tanquam immediate oppositum fidei diuinæ: ergo non est concedenda viro catholico, ac theologo hæc desitio formalis entitatis amoris diuini, sicut non potest concedi desitio formalis Dei, cum quo identificatur ipse amor diuinus.

Alio

Alio modo potest esse desitio, scilicet virtualiter æquivalendo per suam eminentiam desitioni, & destructioni amoris creati, in quo nulla est imperfectio, vt supra probauimus, sed infinita, & excellentissima perfectio, & ex alio capite est summe necessaria ad explicandum mysterium libertatis diuinæ. Nec aliunde datur repugnantia respectu Dei: ergo hic modus desitionis amplectendus est.

SVBSECTIO I.

Dilucidatur supradicta doctrina, & aliquæ obiectiones & fallaciæ aduersariorum refutantur & deteguntur.

26 IN Deo igitur datur prædicatum quoddam intrinsecum diuinum summe necessarium, quod præ sua infinitate est volitio essentialiter totius obiecti volibilis creati, vel increati; vel odium totius odibilis obiecti, vt ita dicam, sive per actum amoris, & odij simplicem, vel efficacem liberum, vel necessarium, quia actus præ sui excelientia & infinitate respectu aliquorum obiectorum dicitur volitio, seu nolitio libera formaliter; quia habet contingentiam intrinsecè nō formalem, sed virtualem, & ita dicitur non; quia formaliter & intrinsecè à parte rei possit volitio diuina deficere, & abire à Deo, sicut potest à mea voluntate abire actus internus, quo Petrum amo, id enim esset contra diuinam immutabilitatem, & necessitatem: dicitur ergo talis volitio diuina contingens contingentia non formali, sed virtuali: vnde licet Deus sit formalissime necessarius, & determinatus omnino ad essendum sine vlla defectibilitate formali, nihilominus tamen est contingens, & defectibilis æquialenter, & virtualiter, sicut intellectus diuinus, & voluntas licet habeant identitatem formalem, habent tamen distinctionem virtualem, & æquialentiæ; quæ in hoc consistit, vt intellectus, & voluntas diuina propter suam eminentiam, & infinitam perfectionem sua identitate æquialeant intellectui & voluntati creatis, quatenus distinguuntur realiter, & ratione talis æquivalentiæ possint facere id, quod voluntas, & intellectus creaturæ faciunt per suam distinctionem; vnde sicut intellectus creatus ratione talis distinctionis producit Verbum, quod non producit voluntas creata, ita intellectus diuinus ratione identitatis cum voluntate diuina æquivalentis distinctioni reali realiter producit Verbum connotando relationem Paternitatis, quod Verbum non producitur realiter per voluntatem diuinam.

27 Ita similiter, licet actus amoris diuini sit maxime necessarius quoad entitatem, nihilominus tamen propter suam infinitam perfectionem, & eminentiam in tali necessitate, æquialet contingentiæ, & defectibilitati creatæ in hoc, quod sicut voluntas creata propter suam contingentiam, & defectibilitatem formalem, quam habet in suis actibus potest amare, & non amare; ita vt quando existit amor, deficiat odium, & quando amat realiter non odio habeat obiectum quod amat; ita similiter Deus ratione talis eminentiæ, & equialentiæ amat realiter, ita vt realiter potuerit non amare. Itaque per suam perfectionem summam amat, & non amat sicut voluntas creata per suam imperfectionem, & quia voluntas diuina ablatis imperfectionibus ex vi suæ perfectissimæ necessitatis facit id, quod creata propter suam imperfectā contingentiam facit, dicitur æquialenter contingens, non quia possit vllo modo realiter deficere: sed quia perinde se habet, ac si realiter, & formaliter posset deficere: nam sicut actus meæ voluntatis elicitus, quo diligo Petrum dicitur formaliter contingens & defectibilis, quia realiter potest abire, quo abeunte, mea voluntas non diceretur vllo modo realiter amans Petrum, & ideo modo per talem actum existentem in me libere, & contingenter amo Petrum.

Pari modo in Deo est amor liber Petri formaliter, & contingens virtualiter realiter; quia licet intrinseca perfectio talis amoris non possit vllo modo formaliter à Deo realiter abire; tamen permanens adhuc, & invariata formaliter existens in Deo, quia æquivalet amori, & non amori creaturæ potest facere Deum volentem, & non volentem Deum, ac proinde quoad denominationem volendi, & non volendi Petrum est contingens virtualiter aut æquivalenter, quia perinde se habet, ac si esset contingens formaliter; quia præ sui eminentia existens necessario, æquivalet defectibili, quare eas denominationes oppositas præstat necessario existens, eodem modo ac creatura præstat, non necessario, sed contingenter formaliter existens, vnde ita se habet ac si realiter formaliter deficeret; vnde denominatio formalis volentis, & non volentis Petrum in Deo formaliter est contingens & formaliter potest abire, licet obiectum talis denominationis non formaliter, sed tantum virtualiter possit deficere, nihilominus tamen Deus modo formaliter amat Petrum, quem si non produxisset, formaliter non amaret, actus tamen intrinsecus amoris, quo amat Petrum, non potest vllo modo formaliter abire à Deo; potest tamen ita se habere, ac si vere, & realiter deficeret, quia deficit per æquivalentiam; probatur hoc, tum quia Deus ita eminenter excellens potest considerari vt in oppositio formali prædicato eminenter, aut virtualiter contineat aliud oppositum & æquivalere ipsi faciendo id, quod oppositum poterat facere, vt videre est in identitate diuina æquivalente distinctioni sibi oppositæ, & exercente munus talis distinctionis; quod etiam patet in indiuisibilitate divina vt supra vidimus æquivalente divisibilitati, & extensioni sibi oppositæ, & exercente munus ipsius: ergo similiter per suam necessitatem in essendo ratione libertatis infinitæ actualissimæ, & purissimæ poterit æquivalere virtualiter, & eminenter continere sibi oppositam contingentiam formalem, & ratione talis æquivalentiæ exercere id, quod contingentia sibi opposita exercet, videlicet amando, vel non amando formaliter.

Tum etiam, quia sic facile componitur diuina libertas cum immutabilitate; nam sicut per similem distinctionem virtualem potest Deus prædicata contradictoria subire, videlicet in diuinitate, & paternitate, ita vt communicata diuinitate à Patre Filio, non communicetur paternitas ipsi vtique, quia distinguuntur diuinitas, & Paternitas, virtualiter etiam si identificentur formaliter à parte rei, quia quoad hunc effectum vel quasi effectum perinde se habent, ac si realiter, & formaliter distinguerentur,

sicut enim Petrus, & Paulus quia distinguuntur realiter formaliter, potest vnus abire, quo alius non abeat; ita Paternitas, & deitas licet sint idem formaliter, quia distinguuntur virtualiter, potest deitas ire vt ita dicam ad Filium, quo non sit Paternitas quia quoad hoc perinde se habent, ac si distinguerentur, sicut Petrus, & Paulus.

Ita similiter; quia Deus quoad actus liberos subit denominationes contingentes, & contradictorias amandi, vel non amandi, & ita amandi Petrum, verbi gratia, vt potuerit non amare ipsum, necesse est, vt obiectum talium denominationum habeat etiam contingentiam, vel formalem, vel virtualem; nam sicut ad saluandas prædicationes contradictorias necessarias, conuenientes intellectui, & voluntati diuinæ, diuinitati, & Paternitati, concedenda est in obiecto distinctiua à parte rei sine fictione, aut formalis vt concedit Scotus, aut virtuales, vt concedunt Thomistæ cum D. Thoma, & probationes Doctores Societatis Iesu; ita similiter, & à fortiori ad verificandas prædicationes contingentes, & distinctas de diuina voluntate, quibus amat, vel non amat Petrum, & ita amat contingenter, & non necessario, vt potuerit non amare ipsum vere, & realiter, debemus necessario concedere inipso amore diuino contingentiam realem, & non fictam vel formalem, vt concedit Caietanus cum additione & diminutione, cum corruptione & positione realiter entitatis supra perfectionem diuinam, vel solum virtualis eminentiæ per æquiualentiam; sed non potest concedi vllo modo contingentia formalis Caietanitica, vt patet euidenter ex supradictis: ergo debet concedi contingentia virtualis eminentissima per æquiualentiam.

Imo à fortiori debet concedi hæc, si conceditur distinctio virtualis, quia distinctionem virtualem oppugnant omnes Scotistæ, & loco illius ponunt distinctionem formalem ex natura rei, at vero in actu libero tam Thomistæ, quam Scotistæ, & Doctores Societatis Iesu contra Caietanum cõcordant, negantes, dari in entitate ipsa diuini actus distinctionem formalem ab ipsa voluntate diuina, & per consequens negantes etiam additionem & diminutionem formaliter, ac tandem maiori consensu negant contingentiam formalem in entitate diuini actus quia docent, actum illum quoad entitatem non posse destrui, & deficere formaliter: erga facilius concedendum est, Deum habere denominationes contingentes amando, vel non amando creaturam ratione contingentiæ virtualis, & per æquiualentiam, quam defendere generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, ac proinde intellectum, & voluntatem subire denominationes contradictorie oppositas propter solam distinctionem virtualem, quia hoc à tota familia Scotistarum oppugnatur, illud vero ab omnibus, vno excepto Caietano, admittitur.

Sicut verbi gratia, facilius est concedere indiuisibilitatem diuinam extendi ad omnia corporea, & subire denominationes contradictorias præsentis, & non præsentis eidem corpori, quando destruitur; quæ denominationes sunt intrinsecæ, & non extrinsecæ; ratione extensionis, & diminutionis virtualis in entitate præsentiæ diuinæ, & ratione diuisibilitatis per æquiualentiam, quam prædicata contradictoria communicationis diuinitatis, & non communicationis Paternitatis propter distinctionem virtualem, quia hanc oppugnant grauissimi, & innumeri doctores, illam vero concedunt: ergo similiter facilius est concedere contingentiam virtualem ad verificandas denominationes contingentes in Deo, siquidem omnes negant formalem contingentiam à parte rei, nam si illam concederent, facillimo negotio posset verificari prædicatio contingens de actu libero, sicut ait Caietanus facillimo negotio euadere has difficultates, quia tribuit contingentiam formalem essendi, & non essendi; quia vero hoc videtur expresse contra fidem catholicam, quia concedit separationem realem inter perfectionem diuinam actus liberi, & diuinitatem, ac proinde debet concedere omnimodam realem distinctionem sine vlla identitate reali, quia quæ separantur omnimodo per desitionem vnius & persistentiam alterius, nullo modo identificantur, quod est aperte contra deffinitionem Concilij remensis decernentis omne quod est in Deo, deum esse; in quo distinguitur hæc opinio à sententia Scotistarum; nam licet Scotistæ tribuant distinctionem formalem ex natura rei inter perfectiones diuinas, nihilominus minus periculosè defendunt suam sententiam, quam Caietanus propriam, quia hi negant distinctionem realem, quia dicunt, dari identitatem realem, ex eo quod asserunt, nullo modo posse separari realiter, neque ita se habere, vt vna existente perfectione, destruatur alia; quia si hoc dicerent, concederent omnino distinctionem realem sine vlla identitate, quia separatio maxima duorum per desitionem vnius ex illis, & perseuerantiam alterius tollit, ac destruit omnem identitatem inter illa ac proinde inciderent inhæresim Gilbertinam; sed Caietanus docet, existente volitione necessaria Dei, & voluntate diuina persistente, destrui à parte rei entitatem volitionis circa creaturas formaliter: ergo concedit separationem realem omnimodam: ergo concedit distinctionem realem omnimodam sine vlla identitate reali; quia si identitatem haberent, non possent separari & ideo licet Pater distinguatur realiter à Filio, nullo modo potest separari ab illo per destructionem sui, manente Patre, quia habent identitatem in vna essentia, imo si per impossibile darentur duæ creaturæ, inter quæ daretur distinctio realis secundum indiuiduationes, & ex alio capite daretur identitas in vna indiuisibili essentia simili illi quæ datur in mysterio Trinitatis, non posset destrui vnum indiuiduum, permanente alio quia haberent identitatem in essentia, vnde vt destrueretur vnum, deberent ambo destrui, eo modo, quo asserit Pater Suarez destructa quacunque creatura possibili, non posse destrui omnipotentiam, quin destruatur Deus propter identitatem vtriusque: ergo si Caietanus docet destrui perfectionem volitionis Dei erga Petrum, persistente voluntate, & Deo: ergo sine dubio docet, perfectionem volitionis diuinæ distingui realiter omnimodo sine vlla identitate respectu Dei, quod est incidere, in hæresim Gilberti Porretani. Quapropter nullo modo potest defendi hæc sententia: ergo sine dubio defendenda est contingentia virtualis & eminentialis, ad defendendas prædicationes contingentes libertatis diuinæ; sicut qui non vult defendere distinctionē formalem Scotisticam ad saluandas prædicationes distinctas, & contradictorie oppositas conuenientes diuinitati, & Paternitati communicationis & non communicationis, necessario debet concedere distinctionem virtualem, quam Thomistæ concedunt: ergo similiter ad saluandas prædicationes contingentes in diuinis volendi facere, vel volendi non facere, amandi,

amandi vel non amandi volendi, vel nolendi, quia ita Deus amat, vt contingenter amet, quia non necessario amat creaturas existentes; cum potuerit non amare illas, quæ prædicationes sunt veræ & nõ falsæ, qui noluerit admittere periculosã contingentiam formalem Caietani in actibus liberis, necessario debet admittere contingentiam virtualem eminentiæ, & æquiualentiæ, quia sine vlla contingentia siue virtuali, siue formali non potest vllo modo concipi, quod eadem volitio diuina potuerit non esse, vel quando vult Deus, non potest intelligi quod potuerit non velle.

Solutio Aduersariorum refutatur.

Respondent aliqui falsam esse omnem contingentiam tam formalem, quam virtualem, &c. neque illos indigere illa ad saluandas prædicationes contingentes, quia ad hoc sufficit infinitas diuina, nam sicut propter infinitatem (aiunt) potuit eadem entitas esse eadem & distincta, eadem, & non eadem in personis diuinis, communicari, secundum absoluta, & non communicari secundum relatiua: ita in Dei infinitatem reducendum esse, quod eadem entitas, quæ nunc est volitio potuerit ipsissima esse nolitio; vnde in forma respondent, non potuit non habere eamdem entitatem, quam habet concedo, non potuit hæc entitas, quam habet, non esse volitio, nego.

Sed contra manifeste quia volitio est essentialiter ens reale, sed non potuit non esse hæc entitas realis: ergo non potuit non esse hæc volitio. Respondent, in creatis tantum habere locum hanc syllogizationem.

Sed euidentius insurgo contra hanc solutionem, nam in diuinis esse volitionem est esse aliquid reale, & velle est velle realiter: ergo non velle, est non habere volitionem realem: ergo est non habere realitatem volitionis.

Præterea in diuinis etiam habet verum, quod ideo in Deo est aliquod reale prædicatum, verbi gratia, omnipotentiæ, quia in Deo est talis prædicati esse, seu essentia realis, & ideo non esse in Deo aliquod prædicatum reale, verbi gratia, lapidis quia non est in Deo realis essentia, seu realitas essentialis lapidis; sed essentia volitionis diuinæ est essentia realis, seu ens reale: ergo vt non sit volitio in Deo, oportet non esse in ipso ens reale, seu entitatem realem volitionis, & eo ipso quod tota realitas volitionis sit sine eo quod deficiat, aut formaliter, aut æquialenter, non potest non esse omnimodo formaliter volitio; sed ex dictis patet, in Deo non potuisse non esse omnem realitatem formalem, quam habet: ergo aut non est essentialiter posita volitio in hac reali formalitate, sed in ente rationis aut in denominatione extrinseca; aut sicut illa realitas Dei non potuit non esse, neque formaliter, neque æquialenter, ita neque hæc volitio.

Item in diuinis etiam si detur infinitudo, valet necessario negare inferius, negato superiori, verbi gratia, Deus non est animal: ergo non est homo, Deus non est corpus: ergo non est lapis. Item valet in diuinis, nulla realitas potest desinere in Deo: ergo non potest desinere sapientia, iustitia, &c. ergo etiam hæc valet; non potuit Deo deesse realitas aliqua, vel formalitas realis, quam habet: ergo neque potuit deesse hæc volitio; patet consequentia; nam hæc volitio est quid inferius ad realitatem diuinã. Ad hæc, hæc est euidens consequentia, Pater vt Pater est aliquid reale relatiuum; sed Pater vt sic non est Filius: ergo aliquod relatiuum in diuinis non est filius, & sic realitas relatiua Patris non est realitas relatiua Filij: ergo similiter hæc est optima syllogizatio, volitio, vt volitio est aliquid reale; sed volitio, vt volitio potuit non esse: ergo potuit non esse aliqua realitas. Denique potuit deesse volitio: ergo potuit deesse aliquid: ergo potuit deesse ens reale; nam aliquid, & ens reale conuertuntur, & sunt synonyma.

Respondent, quando ratio est omnino absoluta, nihil extrinsecum respiciens, neque connotans, impossibile esse, etiam in diuinis potuisse vni rationem aliquam, seu prædicatum deficere, quin deficeret aliqua realitas, vel realis formalitas intrinseca, secus est si præter id, quod ratio intrinseca importat in recto, requiratur aliquid aliud in obliquo, hoc enim obliquum, & connotatum de nouo existens, quod ita est, vt potuerit non esse, satis est vt dicatur, & sit vere Deus ita volens illud obiectum connotatum, vt potuerit non velle illud.

Sed contra hanc solutionem primo, insurgunt omnia argumenta supra facta *sectione præcedentis quæstionis*, vbi oppugnauimus confugientes ad connotata extrinseca, & volentes saluare contingentiam actus liberi per contingentiam connotati extrinseci; nam sicut actus liber non constituitur per connotatum, ita neque contingentia, & indifferentia illius constituitur per contingentiam cõnotati; quod adeo verum est, vt si actus liber non haberet libertatem, indifferentiam, & contingentiam vllam; sed omnino esset necessarius, connotatum nullo modo esset contingens, sed omnino necessarium, quod latissime supra demonstro, videantur ibi dicta: ergo nullius momenti est solutio.

Secundo contra sic insurgo, quia in diuinis Pater vt sic connotat Filium, & tamen non satis est realis filiatio à Patre connotata, vt realis essentia Patri, & Filio communis dicatur, & sit Pater, nisi Pater addat ratione nostra essentiæ realem Paternitatem, quæ ita distinguatur à Filio, vt si per impossibile deficeret filiatio, & Paternitas, & sola maneret essentia, Pater non per hoc solum quod filiatio connotata desineret esse, desineret esse Pater; sed quia deficiente Filiatione connotata, consequenter deficeret in Patre realis Paternitas, seu realitas Paternitatis. Contra præterea; quia stante eodem connotato, v. g. eodem prædestinato, eisdẽ mediis, & gratiis externis, atque prædestinationis effectibus, præuento, adiuto, & ornato, potuisset Deus, sicut illum elegit de facto ante præuisa merita, eligere post præuisa merita, vt suo loco ostendam: peto ergo in quo consisteret illa distinctio affectuum, dum nunc voluit, seu elegit ante præuisa merita; tunc autem vellet seu eligeret post præuisa merita: hæc enim distinctio affectuum reduci non potest in diuersum obiectum connotatum. Denique connotatum non est essentia recti, sed requiritur ad essentiam recti; quod si essentia recti sine connotato manserit, non potest dici illud connotatum requiri ad essentiam recti; manet autẽ essentia recti, si hoc non est ens rationis quandiu manet tota eius realitas; vnde si ad huius recti realitatem non requiritur illud connotatum, neque requiritur ad essentiam recti, & ideo dicimus, obiectum præsens esse connotatum requisitum ad nostræ visionis intuitiuæ essentiam actualem, quia requiritur ad omnem realitatem visionis intuitiuæ, quod si hæc cum omni realitate

tate maneret absque obiecto obiectú nó esset visio neque requireretur ad visionem : si ergo obiectum à Deo volitum non est , ipsa Dei volitio, neque requiritur ad realitatem vllam volitionis diuinæ, sane absque obiecto vllo manebit tota essentia volitionis , & consequenter manebit ipsa volitio , quod si hæc sine obiecto manere non potest , ideo erit , quia obiectum requiritur ad realitatem illam volitionis.

Tandem , quia infinitudo in Deo si non coniungatur aut cum distinctione formali Scotica , aut cum distinctione virtuali Thomistica , non potest salvare cum veritate prædicata distincta , & contradictorie opposita , quæ conueniunt diuinitati , & paternitati , supposita identitate reali formali inter tales formalitates divinas ; unde etiam si concedas infinitatem inter diuinitatem , & personas , non poterunt verificari prædicata supradicta ; si ex alio capite destruis distinctionem , aut formalem à parte rei , aut virtualem , vt tu ipse fateris in hoc mysterio. Item non potest salvari cum veritate , quod Deus qui formaliter indiuisibilis est , extendatur sine interruptione per corpora , & loca extensa , ac proinde subeat prædicationes , & denominationes extensionis , (idem est in Angelo , & in anima rationali) etiam si detur in Deo infinitudo , si ex alio capite non habeat extensionem , & divisibilitatem virtualem , eminentialem , & æquivalentiæ ; vnde quando interrogatur à te cur Deus cum sit indivisibilis formaliter , & formaliter inextensus , extendatur , seu sit præsens toti huic cubiculo sine interruptione , se habendo in hoc , ac si esset corpus , si vis tribuere rationem immediatam, non debes confugere ad infinitudinem ; quia Angelus etiam potest esse præsens toti huic cubiculo continuate sine interruptione , sicut anima est in toto corpore , & nihilominus neque Angelus neque anima habent infinitudinem : ergo debes tribuere pro ratione proxima , & immediata tam in Deo , quam in Angelo , & anima extensionem , seu diuisibilitatem virtualem , licet verum sit quod pro ratione infinitæ præsentiæ Dei per omnia spatia reddenda sit infinita virtualis extensio. Itaque pro certo in bona Theologia habendum est nullo modo posse verificari de Deo prædicata opposita , & distincta sine distinctione formali , aut virtuali , & prædicata extensionis quoad præsentiam non possunt verificari de Deo sine extensione , aut formali , aut virtuali in ipso , quia prædicationes , aut denominationes diuinæ petunt fundamenta suæ verificationis proportionata sibi : sed de Deo verificantur prædicata contingentia , seu contingentes denominationes amandi , vel non amandi , volendi , vel nolendi : ergo à paritate rationis etiam si detur infinitudo in Deo, non poterunt verificari de Deo sine aliqua contingentia aut formali , aut virtuali : sed per te quia non admittis distinctionem formalem , verificantur prædicata distincta , & contradictorie opposita propter distinctionem virtualem , & quia non admittis , nec potest admitti secundum fidem catholicam extensio, & divisibilitas formalis in ordine ad locum in deo , verificas prædicationes , & denominationes existendi præsentialiter , & extensionis Dei sine vlla interruptione per infinita corpora , & spatia per extensionem , & diuisibilitatem virtualem , sine qua negata formali non potest saluari, quod Deus extendatur per omnia corpora , & sit præsens omnibus locis infinite extensis.

Ergo à paritate rationis evidenter , & necessario sequitur , non posse verificari denominationes , & prædicationes contingentes in actibus diuinæ voluntatis sine contingentia virtuali , eminentiali , & æquivalentiæ eorumdem actuum liberorum Dei supposito quod negatur vt negari debet secundum fidem catholicam omnis contingentia formalis ad essendum,& non essendum formaliter à parte rei in ipsis actibus liberis , neque vlla ratio differentiæ , & discriminis potest excogitari ad negandam veritatem contingentiæ virtualis , quam tribuimus Deo , supposito , quod aduersarii admittunt distinctionem virtualem, & omnes Theologi , nullo exempto , extensionem, & diuisibilitatem virtualem æquivalentem formali , & eminenter continentem illam.

Quædam obiectio ponitur , & diluitur.

Dices , ex hac tota nostra doctrina sequi , in Deo non dari libertatem formalem , sed solum virtualem ; patet consequentia : quia libertas nihil aliud est , quam contingentia : sed per te in Deo non datur contingentia formalis , sed solum virtualis , & per æquivalentiam : ergo in Deo non datur libertas formalis , sed solum virtualis, & per æquivalentiam.

Sed contra manifeste, quia hæc obiectio aduersariorum fundatur in confusione , & non distinctione harum formalitatum indifferentia , contingentia , quæ maxime differunt , & vna est constitutiuum formale libertatis, & altera non est cõstitutiuum sed requisitum , aut conditio ad libertatis vsum , itaque indifferentia est definitio libertatis , quare si indifferentia non sit formalis in Deo , non erit formalis libertas ipsius , quia autem nos concedimus indifferentiam formalem in Deo ad amandum, & non amandum , hoc est ad volendum facere creaturam , seu communicare aliquod bonum illi , vel ad volendum non facere illam vel non communicare ipsi tale bonum , ideo concedimus libertatem formalem in Deo. & quia contingentia ad essendum & non essendum secundum nostram sententiam ; imo secundum veritatem ipsam , non est constitutiuum formale libertatis , sed solum requisitum aut conditio etiam si sit tantum virtualiter , aut æquiualenter , non destruit libertatem formalem , nec reddit illam virtualem , & æquiualentem;exemplum est manifestissimum per intellectum diuinum generat formalissime Pater Verbum,& per voluntatem non generat formalissime ipsum , quod generare , & non generare non destruit , nec reddit virtuale solum , aut æquiualenter distinctio , quæ datur in Deo inter intellectum , & voluntatem,ex eo quod non sit formalis à parte rei , sed solum virtualis , & ratio est manifesta , quia distinctio , licet sit prærequisitum , & conditio , & nullo modo constitutivum formale generationis Verbi , &c. aut definitio eius non potest tollere formalitatem definiti , quam tolleret sine dubio , si esset constitutiuum formale , unde cum definitio generationis Verbi sit productio seu processio viuentis à viuente coniuncto in similitudinem indiuiduam , & maximam eiusdem naturæ &c. hæc sit formalis in diuinis , formalis generatio est, etiam si distinctio , quæ solum conditio est , sit virtualis.

Aliud exemplum declarat amplius,& minimùm æque veritatem præsentem. Cœlum in probabili opinione

opinione immediate per suam substantiam solum vt aiunt Scotistæ, & P. Hurtado, immediatione suppositi, aut vt ait. P. Suarez cum alijs grauissimis Doctoribus, immediatione suppositi, & virtutis producit mineralia in visceribus terræ, aut lucem maxime intensam in speculo, cum proximior speculo lux non sit tam intensa; quando autem interrogatur ab his quomodo cœlum, cum sit formaliter separatum tanto intervallo possit producere mineralia, cum omne agens debeat esse approximatum passo ad producendum formaliter effectum? Respondent optime quidem ad productionem formalem non requiri approximationem formalem agentis cum passo, sed solum virtualem, hoc est ratione sphæræ virtutis ipsius, & reddunt rationem, quia approximatio est solum conditio ad productionem & non constitutivum formale illius, conditiones autem sufficiunt virtualiter esse, dum tamen constitutivum formale seu definitio formaliter & non solum virtualiter detur.

Ita similiter in nostro casu; contingentia non est definitio, aut constitutivum formale libertatis; quia hoc est indifferentia ad amandum, vel non amandum: ergo bene potest esse contingentia virtualis in Deo, quia est solum conditio ad vsum libertatis, etiam si in Deo detur libertas formalis, quia in Deo datur formalis indifferentia ad volendum facere, vel volendum non facere; quæ indifferentia non est in hoc sita, vt per diversos actus realiter, & formaliter distinctos, amet, vel non velit amare, sed potius per eandem entitatem actus, quatenus est plures virtualiter.

Itaque tota difficultas huius puncti petit, vt demonstremus contingentiam, & indifferentiam, non esse eandem formalitatem, sed diuersam, ac proinde vnam posse esse virtualiter in Deo, aliam formaliter, quo probato, omnis difficultas contra nostram opinionem euanescet, & corruet. Quod sic demonstro primo; nam secundum fidem catholicam, & omnes Doctores Theologos, imo secundum euidens lumen naturale in Deo datur formalissima libertas, & nihilominus fides catholica docet & omnes Theologi, vno excepto Caietano, in Deo non dari contingentiam formalem ad essendum, & non essendum, quia omne quod in Deo est, quatenus à se est, & non ab alio, omnino necessarium est quoad existentiam: ergo secundum fidem catholicam, & omnes Theologos dicendum est, tanquam certum, libertatem formalem ad amandum, vel non amandum, non esse idem, ac contingentiam formalem ad essendum, & non essendum, sed potius distingui realiter omnino; quia separatur realiter in Deo, siquidem existente formali libertate in ipso à parte rei, non existit formaliter à parte rei intra ipsum contingentia ad essendum, & non essendum, ad hoc vt sit, vel vt destruatur aliqua formalitas intrinsece existens in Deo.

Et ex alio capite concedendum est dari in Deo prædicatum formale per quod definiatur formaliter libertas, & sit idem formaliter me cum illa, ac per consequens distincta realiter à contingentia formali: sed hæc non est alia nisi indifferentia, vt patet ex definitione libertatis vt sic (adducta ab omnibus Theologis, vt videre est apud Patrem Suarez *tom. 1. de gratia, prolegomeno 1. c. 3. per totū*) quæ sic se habet. est indifferentia positis omnibus requisitis ad vtrumlibet, quod aliis verbis solet dici vt ait Nemes. *lib. de natur. hominis c.* ; liberū est, si eisdem positis, esset aliquando appetere aliquando refugere; vel aliter, est potestas, quæ positis omnibus requisitis, potest velle, & non velle, per quæ verba indifferentia ad volendum, & non volendum declaratur; quia idem est posse facere, & non facere, posse velle & non velle, ac esse indifferens ad volendum, & non volendum: ergo libertas diuina formaliter est formalis indifferentia ad velle & non velle, ad velle & nolle, quia quidquid convenit superiori; conuenit omni contento sub illo secundū illud principium dici de omni, in quo aduerte, etiam si omnes per indifferentiam definiant libertatem formalem divinam vel libertatem vt sic, nihilominus tamen nulla est recepta definitio libertatis in qua ponatur expresse contingentia formalis, cuius nulla ratio potest reddi, nisi quia omnes Doctores iudicant, indifferentiam formalem esse dignam Deo (vnde ipse P. Herize *tract. 2. disp. 11. de existentia diuinæ voluntatis, cap. 3. num. 19.* conuertit libertatem cum indifferentia his verbis | quæ quidem vt sic indifferens est ad proximam cognoscibilitatem, & appetibilitatem, & ad ipsarum negationem, atque ab vtroque præscindit; quemadmodum facultas libera vt sic in actu primo indifferens est in ordine ad omnem determinationum, ab omnique præscindit.]

Ecce vbi definit libertatem vt sic per indifferentiam vt sic; quia libertas vt sic non potest intelligi sine indifferentia; quia est constitutivum formale, & definitio expressa illius, & contingentiam formalem esse indignam ipso propter imperfectionem essendi, & non essendi, essendi, & desinendi oppositam summæ necessitati Dei in essendo, & ideo licet omnes catholici fateamur, Deum esse liberum formaliter, nullus est ausus dicere huc vsque; Deus est contingens formaliter: ergo contingentia distinguitur realiter à libertate, & per consequens ab indifferentia, quæ est definitio formalis libertatis: ergo non valet argumentum, Deus habet contingentiam solum virtualem: ergo solum habet libertatem virtualem & non formalem; sicut sol non habet calorem formaliter, sed volum virtualiter: ergo non habet lucem formaliter; nam lux, & calor distinguuntur realiter, sicut contingentia & libertas; valeret autem argumentum, si contingentia, & indifferentia essent idem; nam indifferentia, & libertas sunt idem formalissime; cum ergo contingentia, & indifferentia distinguantur, & indifferentia & libertas identificentur, licet non detur contingentia formalis in Deo, poterit esse in ipso libertas formalis ad amandum, & non amandum, quia est indifferentia formalis ad illa.

Secundo sic demonstratur in creaturis. Nam in actu libero creato datur sola indifferentia, & libertas extrinseca, & ideo idem actus potest transire de necessario in liberum, vt P. Suarez late docet cum communi sententia in metaphysica, quæ libertas redundat in actum ex libertate voluntatis cum plena cognitione intellectus aduertentis omnia; si autem intellectus non aduertat, erit actus primo primus, ac proinde non liber, sed necessarius. Aduertentia autem intellectus, & reliqua extrinseca omnino sunt respectu actus voluntatis, atque ideo deminatio liberi in actu, quæ sumitur ab illis, extrinseca est respectu talis actus, & nihilominus actus liber creatus intrinsece est contingens, quia ex vi suæ naturæ intrinsecæ est corruptibilis, & ita est vt possit non esse, omnis enim creatura, quia talis est, contingens est intrinsece, quare cum formalitates contingentiæ, & libertatis, aut indifferentiæ respectu diuersorum sint, quia contingentia est respectu propriæ

existentiæ, & libertatis, seu indifferentia respectu libertatis, voluntatis, & aduertentiæ intellectus. Et ex alio capite contingentia est intrinseca indifferentia, & libertas extrinseca in actu; euidenter sequitur, contingentiam, & libertatem, seu indifferentiam distingui realiter inter se; quia eadem entitas non potest esse intrinseca, & extrinseca simul in eodem subiecto. Præterea si consideremus has omnes formalitates in potentia voluntatis, tam contingentia quam libertas, & indifferentia sunt intrinsecæ formalitates respectu voluntatis, quia voluntas, sicut est intrinsecè libera, est intrinsecè indifferens, & etiam est intrinsecè contingens; sed cum hoc discrimine, quod non respectu illius, in ordine ad quod est contingens, & etiam indifferens, & libera, sed potius respectu distinctorum realiter ab illo; nam voluntas est contingens respectu propriæ existentiæ; quia potest esse, & non esse, si Deus conferret ipsam vel suspendat concursum, quo conseruat illam; itaque respectu sui, & Dei dicitur contingens, vnde potius absoluta denominatio est contingentia, quam relatiua, quia nihil refertur realiter ad suam existentiam, cum existentia sit idem, quod res, cuius est existentia.

29 Dicitur autem libera voluntas & indifferens in ordine ad suos actus, & non in ordine ad suam existentiam; vnde non dicitur indifferens aut libera, quia potest esse & non esse formaliter, sed potius quia potest amare, & non amare formaliter, & quia habet plenum dominium circa suos actus, ratione cuius potest se determinare ad amandum, quando potest se determinare ad non amandum, quia in manu, ac potestate illius est amare vel non amare, quando voluerit, sine eo quod possit recurri ad aliam causam talis determinationis ad amandum potius, quam ad non amandum, quod optime docuit Anselmus *lib. de casu diaboli, cap.* 27. cum enim rogaretur à discipulo de nostra voluntate: [cur ergo voluit (magister respondet) nonnisi quia voluit; nam hæc voluntas nullam aliam habuit causam, qua impelleretur aliquatenus, aut attraheretur; sed ipsa sibi causa efficiens fuit, si dici potest effectus;] nam si interroges de nostra facultate libera, quare ergo obiectum amore, & odio dignũ afficit amore, & non odio? aut quare odio potius quã amore, cũ præextiterit in potentia proxima ad quodlibet; responsio non debet recurrere ad aliquam antecedentem determinationem, aut physicam, aut moralem, sed responderi debet quia habet dominium circa suos actus, ac proinde est principium indifferens, & in manu ipsius positum est, aut amore, aut odio afficere obiectum, quod dominium est causa, vt ipsa voluntas sibi hanc eligendi potestatẽ habeat, qua possit quando voluerit, & quomodo voluerit se reducere, & determinare ad hunc, vel illum actum; itaq; non debemus respondere, quia ipsa se determinat ad volendũ, itavt intelligamus determinationem aliquam præcedere volitionem seu actionem immediate liberam, sed quia se determinat ipsa volitione, quæ est formalis determinatio, ratione cuius in supradictis verbis dixit Anselmus, [nonnisi quia voluit,] vbi aduerte causalem illam, quia voluit diuersum habere sensum, cum applicatur ipsi volitioni, seu actioni, quæ immediate libera est, & cum applicatur effectui extrinseco vt motioni alicuius membri. Nam si fiat interrogatio, quare hæc voluntas edidit amorem & non odium? cum respondemus, quia voluit, non reddimus causalem per causam efficientem, prædeterminantem aut quoquomodo præsuppositam ad amorem, nam pono omnia præsuppositа, atque prærequisita omnem retinere indifferentiam, & prorsus æqualiter se habere ad amorem, & odiũ; & tunc secundum meliorem Theologiam odium, vel amorem intelligere in exercitio potest; reddimus ergo causam formalem, non necessariam, vt cum dicimus ideo homo albus est, quia habet albedinem, sed liberam in se continentem ipsum liberum exercitium, ac si diceremus, cum se potuerit inflectere pro arbitratu, & libito proprio ad vtramuis partem, quia se inflectit ad amorem ipsum eliciendum, actione libera, ideo amat.

At vero cum ea causalis applicatur effectui extrinseco, vt motioni manus, cum dicimus, mouet manum, quia vult, assignamus causam efficientem seu tenentem se ex parte efficientis, quatenus facultatem motricé determinat ad motum; itavt volitio sit causa motus; quod etiam in Deo est verũ, quia ideo Deus facit aliquid, quia vult facere itavt volitio libera Dei sit causa effectionis creatæ; cum hoc tamen discrimine, quod creatura quando vult, vt faciat aliquid, prius facit in seipsam volitionẽ per veram efficientiam, & productionem qualitatis amoris in seipso; Deus autem sine vlla efficientia, emanatione, aut productione formali sui amoris vult facere per solam emanationem, & productionem virtualem amoris à voluntate, quia cum amor seu volitio solum virtualiter, & non formaliter distinguatur à Deo, solum virtualiter & non formaliter debet emanare à voluntate diuina.

Ex quibus manifeste patet maxime distingui cõtingentiam à libertate, & indifferentia propter rationes dictas: ergo bene potest esse formaliter in Deo indifferentia & libertas ad amandum, & non amandum; quia ita amat formaliter hanc creaturam, vt potuerit non amare illam formaliter; licet non detur in ipso contingentia formalis ad hoc vt sit, & non sit actus liber.

Dices, per vos Deus potest formaliter amare, & non amare: ergo potest esse, & non esse amor formaliter; sed esse & non esse arguit contingentiam formalem: ergo in Deo datur contingentia formalis, si datur indifferentia formalis ad amandum, & non amandum.

Sed contra manifeste, quia à verbis adiectiuis ad substantiua non valet consequentia in diuinis, neque è contra à verbis substantiuis ad adiectiua potest fieri syllogizatio; v.g. verum est dicere diuinitas est Pater, & Pater est diuinitas, & nihilominus non est verum dicere: ergo diuinitas generat, quia Pater generat; nam pono Pater generet, & Pater sit diuinitas, est propositio de fide catholica, & nihilominus est hæretica, diuinitas generat; Item hæc est vera propositio. Paternitas est diuinitas. Paternitas non communicatur Filio, & nihilominus hæc est hæretica; diuinitas non communicatur Filio; Item bene dicimus, iustitia est misericordia, & misericordia miseretur, & nihilominus non est verũ dicere: ergo iustitia miseretur, aut misericordia punit, ex eo quod sit idẽ cum iustitia, & ratio est, quia verba adiectiua continent sensum formalissimum, quem non continent verba substantiua, sed solum identicum, & materialem; vnde mutatur appellatio sensus, quando ex vno verbo ad aliud fit syllogizatio, ita similiter, & proportionali modo non potest argui ab indifferentia ad essendum, & non essendum, quæ contingentia dicitur, ad indifferentiam ad amandum, vel non amandum; neque è contra potest argui à potestate amandi, & non amandi ad potestatem essendi, & non essendi;

quia

quia arguitur à verbo adiectiuo ad substantiuum vel è contra à verbo substantiuo ad adiectiuum, quia mutatur appellatio sensuum ; nam potestas, seu indifferentia, quæ significatur per verbum adiectiuum, amandi, & non amandi est indifferentia libertatis, & dominij, quæ libertas formalissime dicitur ; potestas autem & indeterminatio significata per verbum substantiuum, *sum, es, fui*, & sic ad essendum, & non essendum formaliter, non est indifferentia libertatis, seu dominatiua potestas voluntatis circa suos actus, quæ formalissima libertas dicitur, sed potius est contingentia formalis distincta à libertate, & indifferentia formali, quam omnes Theologi negant, in Deo dari concedentes indifferentiam, & libertatem formalem ipsi, & ideo omnes Theologi fatentur, tanquam articulum de fide Deum esse formaliter indifferentem ad amandum, & non amandum creaturas existentes, vel futuras, & nihilominus omnes negant, tanquam apertam hæresim dicere Deum esse contingentem formaliter ad essendum, & non essendum, seu Deum habere indeterminationem ad existendum, & non existendum, cum potius quia est à se, sit necessario per essentiam determinatus ad existendum sine vlla indeterminatione ad non essendum : ergo bene potest Deus esse indifferens formaliter ad amandum, vel non amandum, & nihilominus non esse formaliter indeterminatus, aut indifferens, vt sit in ipso, vel non sit in ipso amor, eo modo, quo in creaturis verificatur ; nam in illis verum est dicere, creatura intellectualis non solum est indifferens, vt amet, vel non amet formaliter, sed etiam habet suam indeterminationem vt sit, vel non sit amor in illa, & vt existat amor & etiam vt destruatur, corrumpatur, & deficiat amor in illa formaliter ; & ratio est quia in creatura non solum datur indifferentia formalis respectu amoris, quæ est libertas formalis, sed etiam datur formalis contingentia ad essendum, & non essendum, non solum in propria entitate, sed etiam in propriis actibus, qui possunt formaliter existere, & corrumpi propter rationem creaturæ, quæ datur in illis ; itaque creatura habet indeterminationem ad essendum, & non essendum in propriis actibus, non ratione libertatis formalissime vt sic præcisæ, sed potius ratione contingentiæ formalis propriæ creaturæ ; habet autem indifferentiam ad amandum, & non amandum formaliter propter libertatem & non propter contingentiam ; ex quo manifeste patet, non fieri illationem rectam ab indifferentia formali amandi, & non amandi ad contingentiam essendi, & non essendi formalem, quæ lato modo indifferentia dicitur ad essendum, & non essendum : quapropter indifferentiam amandi, & non amandi concedimus formaliter in Deo, negamus tamen contingentiam, quia Deus per entitatem suam necessariam ratione infinitæ suæ perfectionis, & actualitatis amat & non amat sine destructione, & diminutione formali per solam additionem, & diminutionem virtualem, seu æquiualentem, vt late supra explicuimus, & amplius hoc patebit ex dicendis.

Tertio sic argumentor principaliter ; quia esse indifferens, seu indifferentia formalis ad amandum, & non amandum, quatenus dicit dominium formale, & potestatem ad vtrumlibet, est perfectio simpliciter simplex ; quia melius est, cuicunque subiecto habere illam, quam carere illa, & quam habere oppositum illius ; vt quæstione prima huius disputationis late demonstrauimus : sed potestas ad essendum, & non essendum, hoc est non repugnantia vt res existat, & destruatur formaliter, seu vt desinat esse formaliter est maxima omnium imperfectio : ergo non sunt omnino idem, sed potius distinguuntur, ac proinde prima datur formaliter in Deo, secunda solum virtualiter, aut eminenter, verbi gratia, ratio entis, aut substantiæ secundum se est perfectio simpliciter simplex, & ideo formaliter datur in Deo ; & è contra vero corruptibilitas, aut mortalitas nullo modo datur formaliter in Deo, quia dicit imperfectionem, ex quo colligimus, licet in creatura identificentur realiter secundum se in omni subiecto non petere identificationem, sed potius posse separari, vt videre est in Deo : ergo similiter, licet indifferentia voluntatis, & contingentia identificentur in creatura propter imperfectionem creaturæ, quæ petit libertatem corruptibilem, & defectibilem, nihilominus tamen non ita se habent, vt necessario identificentur in omni subiecto formaliter etiam si subiectum sit perfectissimum & infinitum, nec ita reciprocantur, & conuertuntur, vt in quocunque reperitur libertas, & indifferentia formalis, necessarium sit, vt reperiatur contingentia formalis, alias indifferentia & libertas, vt sic in suo conceptu formalissimo dicerent imperfectionem, & non possent depurari, aut defœcari ab omni fœce imperfectionis, sicut contingentia nunquam potest præscindi ab imperfectione, quod est falsissimum & ideo concedimus, vt iam sæpe dixi libertatem, & indifferentiam formalem ad amandum, & non amandum, ita omnes Theologi catholici, tanquam fide sanctum, & negamus contingentiam formalem ad essendum, & non essendum propter perfectionem simpliciter simplicem vnius, & imperfectionem alterius : ergo contingentia formalis ad essendum, & non essendum secundum se potest distingui realiter, & de facto distinguitur, & separatur à parte rei à libertate formali, seu indifferentia & perfectissimo dominio amandi, & non amandi : ergo contingentia non est constitutiuum formale indifferentiæ, & libertatis, licet sit requisitum, vel conditio, ac proinde sufficit quod in Deo sit virtualiter, æquiualenter, & eminenter, existente in ipso formaliter indifferentia amandi, & non amandi.

SVBSECTIO VLTIMA.

Tertiæ conclusio ponitur.

SVpposita contingentia virtuali, aut æquiualentiæ potest optime Deus subire denominationes, & prædicationes contingentes amandi, & non amandi formaliter perfectiori modo, quam creaturæ subeunt illas ; itaque sicut creatura facillime intelligitur amare, & non amare, quia habet contingentiam formalem, imperfectæ tamen, ita similiter, sed perfectiori modo sine vlla imperfectione supposita indifferentia formali, ratione contingentiæ virtualis æquiualentiæ, & eminentiæ poterit intelligi sine vlla difficultate amans, & non amans. Probatur hoc breuiter, quia quotiescunque

cunque aliquod subiectum æquiualet alteri potest exercere formaliter munus alterius, & se gerere in illo ablatis imperfectionibus, ac se habet illud, cui æquialet, v. g. quia Prorex per suam formalem dignitatem æquialet Duci militiæ, gubernatori ciuitatis & alijs huiusmodi muneribus potest exercere omnia illa formaliter eo modo, quo Dux, & gubernator exercent, & quia sensus communis æquialet cuicumque sensui ex quinque exterioribus, exercet munus vniuscuiusque percipiendo obiectum cuiuscumque ex illis vnde percipit visibile, hoc est colorem; item percipit sonum, & cætera obiecta.

Clarius, quia ea quæ distinguuntur formaliter à parte rei possunt esse subiecta affirmationum, & negationum sine vlla repugnantia contradictoria, vt videre est in intellectu creato & voluntate; nam intellectus producit verbum mentis realiter, & voluntas realiter non producit illud; ita similiter, quæ distinguuntur æquialenter, seu quæ habent distinctionem æquialentem possunt esse subiecta affirmationis, & negationis sine vlla repugnantia & oppositione contradictoria, & ideo ratio entis, quæ est in Angelo conuenit realiter cum Deo, & ratio creaturæ quæ est in Angelo, & non distinguitur in Angelo à parte rei formaliter ab ipsa ratione entis existentis in ipso non conuenit realiter cum Deo propter solam distinctionem æquialentiæ; item per intellectum diuinum vt sæpe dixi, licet sit idem formaliter cum voluntate diuina producitur Verbum diuinum realiter, & per voluntatem diuinam realiter non producitur propter solam distinctionem æquialentiæ, quæ reperitur inter illas perfectiones, præterea anima rationalis non minus informat continue sine interruptione totam materiam primam, quam anima equi etiam informat ratione suæ extensionis, & diuisibilitatis formalis, non quia anima rationalis sit extensa, & diuisibilis formaliter, siquidem habet oppositam perfectionem scilicet in extensionem, & indiuisibilitatem formalem, ex eo quod substantia spiritualis est, exercet autem hoc munus eodem modo ac anima equi, ablatis imperfectionibus, ratione extensionis, & diuisibilitatis virtualis seu æquialentiæ.

Et ratio à priori est manifesta; quia id, quod æquialet alteri, æque potens est, ac illud, cui æquialet ad excercendum id quod alterum exercet, vt patet ex ipsis terminis, alias non erit æquialens illi, vt ex terminis patet; vnde, si hoc quod dicimus non est verum, dicant nobis aduersarij, quid sit æquivalere vnum alteri, certe non est aliud, vt dixi nisi vnum posse facere id ipsum, quod alterum facit, etiamsi non sint idem formalissime; sed id, quod æque potens est, ac alterum vel sufficienter potest facere id, quod alterum facit, potest exercere munus quod ipsum formalissime exercet: ergo si in Deo datur contingentia æquialenter respectu suorum actuum sine dubio poterit Deus se habere, ablatis imperfectionibus, sicut se habet creatura ratione suæ contingentiæ formalis; sed creatura ratione contingentiæ formalis poterit subire denominationes, & prædicationes contingentes, & poterit aliquando denominari volens, & aliquando denominari non volens formaliter, quia aliquando existit formaliter volitio, & aliquando deficit formaliter: ergo ex sola contingentia virtuali, seu æquialenti formali creaturæ poterit Deus subire denominationes, & prædicationes contingentes; quia licet volitio semper existat formaliter, nihilominus deficit æquialenter, aut virtualiter, ratione cuius ita se habet, ac si nere & realiter non haberet entitatem volitionis, quia si ita elicitur à voluntate, vt potuerit non elici virtualiter, nec esse entitatiue virtualiter in voluntate, licet semper sit realiter formaliter entitas volitionis, poterit quidem ratione huius virtualis contingentiæ adesse, & abesse in Deo denominatio volentis, ac per consequens poterit amare, & non amare, quia vt Deus amet non solum requiritur vt sit amor formaliter in Deo, sed etiam vt non deficiat virtualiter aut æquialenter, quia si deficit virtualiter, etiam si sit formaliter amor, erit quasi non esset, ac proinde erit quasi mortuo modo ad denominandum, ac proinde non denominabit neque constituet Deum amantem, quemadmodum ad hoc vt pater realiter formaliter communicet Filio Deitatem & non communicet Paternitatem, sufficit distinctio virtualis inter illa; vnde etiam si detur identitas formalis, quæ videbatur impedire verificationem communicationis diuinitatis, & non communicationis paternitatis, nihilominus tamen, quia ita est identitas formalis, & formaliter vt definat virtualiter, seu sit distinctio virtualis hoc sufficit, vt identitas illa sit quasi mortuo modo ad impediendas prædicationes contradictorias, & solum quasi prævaleat distinctio virtualis seu negatio virtualis identitatis, quapropter eodem modo verificantur tales prædicationes affirmativæ, & negatiuæ, ac si identitas formalis non esset, & ac si esset distinctio formalis; vnde tam verum est dicere per intellectum realiter generatur Verbum, & per voluntatem non generatur Verbum, quando datur distinctio virtualis, etiam si detur identitas formalis ac si nulla identitas formalis daretur, sed omnimoda distinctio realis formalis à parte rei: ergo pari ratione contingentia virtualis sufficiet ad illam realem, & formalem denominationem amantis, vel non amantis, ac si esset contingentia formalis, & nulla daretur necessitas formalis; quia contingentia illa virtualis æquialet contingentiæ formali, ratione cuius exercet se, vt ita dicam, ac si esset formalis contingentia, & ac si omnino deficeret necessitas simpliciter formalis, quia formalitas quasi mortuo modo est, quando existit formaliter, ad constituendum, & denominandum, si ex alio capite deficit virtualiter, aut æquialenter; quia ad denominandum & constituendum vtrumque requiritur scilicet vt formalitas sit formaliter in Deo, & non deficiat æquialenter, aut formaliter: ergo non mirum quod per eandem entitatem amoris semper formaliter existentem in Deo necessario, constituatur, & denominetur contingenter amans, ita vt aliquando amet, aliquando non amet; quia licet semper sit formaliter, nihilominus est contingens virtualiter, & ideo aliquando deficit, & desinit esse virtualiter, quod sufficit, vt non tribuat vel quasi tribuat suum adæquatum effectum, vel quasi effectum formalem. Nam licet contingentia formalis ex eo quod corruptibilitatem sonet, & mutabilitatem non possit concipi sine imperfectione, vt docuit Aristoteles *lib. 9. met. cap. 9. text. 17. parum à principio*, his verbis: [quod est possibile esse, contingit esse, & non esse; quod vero est possibile non esse, contingit non esse; quod autem contingit non esse, corruptibile est, aut simpliciter, aut

aut hoc ipsum, quod dicitur contingere non esse, sive secundum locum, siue secundum quantum, siue secundum quale,] & mutabilitatem in hunc modum significauit S. Thomas *in* 1. *dist.* 13. *quæstion.* 2. *artic.* 1. *ad* 4. [non esse dicendum esse contingentem voluntatem, aut volitionem Dei, quia contingentia mutabilitatem importat, hoc est talem indeterminationem adesse, vel non esse, quæ subiecta sit mutationi, ratione cuius non modo semel existere, sit contingens, sed etiam in existentia perseverare, vel ab existendo deficere, sit contingens:] atque ideo non posset concedi Deo; nihilominus tamen contingentia virtualis per æquiualentiam Deo tribuere non est imperfectio, sed potius maxima perfectio ad verificandam libertatem Dei, vt conditio necessaria ad exercitium talis libertatis, sicut distinctio formalis à parte rei est imperfectio, si ponatur inter absoluta prædicata Dei, nihilominus tamen distinctio virtualis, & per æquivalentiam est maxima perfectio, quia est conditio & requisitum ad mysterium Trinitatis, vt iam explicui, sic similiter in nostro casu.

Dices, contingentiam non esse solum requisitum, aut conditionem ad libertatis vsum, sed potius esse ipsammet libertatem, quia solis liberis convenit.

Sed contra manifeste, quia contingentia ad essendum, & non essendum non est sola & propria liberorum, sed etiam competit aliis, quibus minime competit libertas, lapis enim contingens est, siquidem potest esse, & non esse, vnde corruptibilis est, & nihilominus lapis est incapax libertatis. Item actus primo primus minime liber est, & nihilominus contingens est; quia ita est, vt possit non esse, imo ita est, vt qui nunc est, immediate post deficiat esse, & cito transeat! ergo contingentia non est ipsa libertas, neque propria liberi, sed potius est prædicatum commune, & transcendens respectu omnis, & cuiuscunque creaturæ, quia omnis creatura potest deficere esse saltem per annihilationem; libertas autem non est prædicatum conueniens omni creaturæ, sed potius perfectissime, scilicet intellectuali, & volitiuæ, imo vt iam diximus ita conuenit libertas intellectuali creaturæ, vt si libertas concipiatur secundum conceptum præcisum, & communem Deo & creaturis, dicat perfectionem sine imperfectione, ac proinde sine vlla contingentia formali, quia de se solum dicit indifferentiam ad amandum, vel ad volendum non amare, vt optime docuit D. Thomas primo contra gentes. *cap.* 6. agens de libertate, his verbis, quidditas libertatis est potestas indifferens ad vtrumlibet, ita vt voluntas non sit libera, nisi possit velle, & possit non velle positis omnibus, quæ antecedenter requiruntur ad volendum; hæc autem potestas, si in perfectissimo, & infinito libero sit, non est, vt habeat entitatem actus, quæ postea deficiat esse formaliter, sed potius vt per vnam indiuisibilem entitatem, & formalitatem sine vlla destructione, aut deficientia, & sine vlla distinctione, & pluralitate reali formali possit amare, aut velle facere, & velle non facere cum sola variatione æquiualenti, & cum contingentia virtuali, sed hoc non est ita intelligendum vt Deus æquiualeat libertati formali, quia hoc falsum est cum in se habeat libertatem formalem; solum enim æquivalet in perfectionibus admixtis libertati, videlicet actui primo vt distincto à parte rei ab actu secundo, & actibus secundis, vt distinctis inter se realiter, & ab actu primo, item contingentiæ formali ad essendum, & non essendum, quæ datur in actibus liberis creatis, & reductioni per additionem realem, & per mutationem actus primi, ratione coniunctionis realis actus secundi supra ipsum primum. Itaque liberas formalis diuina constituitur per formalem indifferentiam ad volendum facere, & ad volendum non facere, ratione formalis potestatis, & dominii infiniti, quo gaudet, ratione cuius habet in sua potestate æquivalere actui primo, prout distincto realiter à secundo, & vni secundo provt distincto realiter ab alio. Itaque sicut libertas creata consistit in hoc quod formaliter sit indifferens ad amandum, & non amandum, habendo pro conditione, & requisito ratione propriæ imperfectionis contingentiam formalem, & habendo in sua potestate reducere se ad operandum, vel non operandum per additionem formalem realem actus secundi supra primum, ita libertas formalis in creata consistit in hoc quod habeat in sua potestate se reducere per æquivalentiam dictam iam ad hunc actum, iam ad illum, ratione cuius nunc in Deo datur denominatio amandi, vel odio habendi.

Nec mirum, quod in perfectissima voluntate diuina possit dari talis transitus de vna denominatione intrinseca ad aliam sine mutatione intrinseca, siquidem ipsi aduersarij, vt Caietanus, & alij, concedunt primam relationem Patris respicere primum filium solum intrinsece, & postea sine additione reali intrinseca respicere secundum filium, ita vt à non respiciente secundum, intrinsecè transeat ad respicientem intrinsecè sine eo quod mutetur intrinsecè. Item in sententia Thomistarum materia, & forma transeunt de non vnitis intrinsecè ad vnitas intrinsecè substantialiter sine additione reali intrinseca vnionis, quia ipsi non ponunt vnionem distinctam à materia, & forma: ergo à fortiori si Deus infinitus est, poterit subire diuersas denominationes intrinsecas sine mutatione intrinseca, quare maxime mirandum est hominibus sapientia, & prudentia tinctis, ac deliburis vnum Caietanum, qui se facile in creaturis finitis, ac limitatis hæc intelligere doceat in Deo neget, & toto pectore doceat, & pertinaciter affirmet necessario Deum subire additiones, & mutationes reales dum subit amorem, & odium, & dum vult facere, & vult non facere; vnde imperfectionem negat creaturis, & concedit Deo quod falsum est; imo inter ipsas creaturas perfectiori modo procedit perfectior, v. g. vt paries, qui media nocte non est proxime visibilis transeat ad esse visibilis intrinsecè, necesse est vt fiat hic transitus per additionē intrinsecam lucis in ipso, & etiam per mutationem extrinsecam respectu sui, v. g. mittendo species in potentiam visiuam, quod aliter contingit in actu libero Angeli, qui transit de intelligibili proxime ad intelligibilem proxime sine vlla mutatione intrinseca talis actus, per solam denominationem extrinsecam proueniente ab Angelo habente talem actum, & volente manifestare illum vt *in tract. de Angelis* agitur, cuius differentiæ ratio est perfectio actus voluntatis spiritualis, qua superat actus liber parietem visibilem: ergo à fortiori, quand creatura non potest transire de non volente in volentem, & de volente in nolentem sine mutatione, & additione intrinseca, poterit sine dubio Deus, qui non solum perfectus est, sed etiam infinite perfectus

transire de volente in nolentem &c. sine vlla mutatione intrinseca formali per solam mutationem virtualem.

Præterea Verbum diuinum transit de non terminante vnionem hypostaticam intrinsecè ad terminans intrinsecè provt talis vnio distinguitur ab humanitate sine vlla additione reali distincta à Verbo; alias si ad terminandam intrinsecè vnionem hypostaticam deberet dari alia formalitas distincta à Verbo, & ab vnione hypostatica, sine dubio daretur processus in infinitum, quia etiam ad illam formalitatem, quæ est necessaria ad vnionem hypostaticam terminandum, esset necessaria alia; & ad illam alia sine fine, quia non est maior ratio vnius, quam alterius: sed hoc non est dicendum: ergo asserendum est Verbum diuinum sine vlla additione, & per se ipsum transire de non terminante intrinsecè vnionem ad terminans intrinsecè illam sine vlla additione, & diminutione reali ex parte Verbi ratione infinitæ perfectionis illius, quia neque est subiectum adhæsionis, neque inhæsionis, ac proinde sine vella mutatione sui, quod nulla creatura potest exercere, aut habere; in quo etiam relucet distinctio, & contingentia virtualis; itaque huiusmodi transitus in Verbo aperte facilitat intellectum, & persuadet efficaciter, vt intelligat bene posse contingere, vt voluntas diuina transeat de volente in nolentem intrinsecè sine vlla mutatione intrinseca formali, sine vlla additione formali, reali & diminutione realiter, ratione infinitæ perfectionis æquivalentiæ ad contingentiam, & distinctionem formalem creaturarum.

Tandem ex his omnibus patet quam sit eminens, & excellens modus defendendi libertatem diuinam, quamque facilis, vt vel ob hanc solam causam iure optimo omnibus amplectendus sit; nam si in sententia omnium Angelus potest extendi, & non extendi ad maiorem locum de minori, & anima rationalis ab vna parte ad aliam corporis, & potest desinere esse in parte, in qua erat ante intrinsecè sine additione, & diminutione entitatis Angeli, & animæ, per solam extensionem virtualem, & æquinalentiæ: item si homo per eandem indiuisibilem entitatem à parte rei potest conuenire, & non conuenire cum Deo propter solam distinctionem virtualem, & æquinalentiæ, quæ datur inter prædicata ipsius hominis, per quæ conuenit, & non conuenit cum Deo; & si intellectus, & voluntas diuina, diuinitas, & & Paternitas possunt communicari, & non communicari &c. propter solam distinctionem virtualem, & æquinalentiæ; sicut Verbum diuinum potest terminare, & non terminare intrinsece vnionem sine additione, & diminutione formalé, cur voluntas diuina non poterit amare, & odio habere? & ita amare, aut ita velle vt potuerit velle non facere mundum sine contingentia, additione, & diminutione formali, per solam contingentiam virtualem, & æquinalentiæ, & per additionem, & diminutionem æquinalentem? certe nulla potest assignari ratio disparitatis: ergo si fundamentum non est nouum in Theologia, sed potius antiquissimum, ab ipsisque aduersariis summo applausu, maximisque laudibus, & encomiis ad cœlum vsque elatum, ad quod tanquam ad suæ fœlicitatis palladium confugiunt, vt facillimo negotio, vt ipsi aiũt, soluant grauissimas, & implicatissimas difficultates; tum Dialecticæ, tũ Philosophiæ & metaphysicæ, tum demq; Theologiæ, ac proinde tutissime tali fundamento se protegunt, ad infinita mysteria fidei defendẽda, & ab ipsis modus defendẽdi in illis locis fundatus duntaxat huic fundamento facillimus appellatur.

Sine dubio noster hic modus, qui eodem principio, ac eodem fundamento, eodemque modo applicato defendendi actus liberos Dei innitens, & fundatus facillimus erit, imo facilior omnibus, in quo & dignitas & summa perfectio Dei defenditur, & luminis naturalis leges obseruantur, ac tandem bonæ Philosophiæ, ac Theologiæ principia ad vnguem defenduntur: immiror, quod homines sapientia, & scientia præditi consequentiæque, & acolutiæ obseruatores hîc oppugnent quod alibi totis viribus propugnant, & hic labefactare contendant fundamentum, quod in innumeris alijs locis ita defendere conantur, vt si illud deserant sine dubio omnia eorum placita funditus corruant, quapropter si difficultatem habet in hac materia, si inintelligibilis est, vt ipsi aiunt, hæc discurrendi via inintelligibilis erit tota Dialectica, inconuenientijs, & disconuenientiis prædicatorum inintelligibilis erit philosophia in extensione virtuali animæ rationalis, & alijs id genus. Tandem inintelligibilis erit tota Theologia, & defendi modus omnium Theologorum in mysterio Trinitatis, immensitaris Dei, incarnationis Verbi diuini &c. ne igitur hæc dicantur, sine dubio asserendum est, modum quo in præsenti defendimus mysterium actuum liberorum non solum non esse inintelligibilem, imo neque difficilem in hac materia provt distinguitur ab alijs, sed potius facillimum, suppositis dictis in alijs materijs; vnde difficultates non sunt huius loci sed aliorum, & si ibi vincuntur huc veniunt prorsus victæ, ac debilitatæ.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria soluuntur.

AD primum argumentum Patris Hierize respondeo, totum illud fundari in falsa suppositione, scilicet quod in Deo non sit formaliter voluntas, libera volitio Dei, & necessaria volitio sui ipsius, nos enim omnia hæc formaliter existere in Deo dicimus, quia omnia hæc sunt perfectio sine imperfectione, solum enim dicimus, vt patet ex supra dictis distinctionem inter has perfectiones, contingentiam, additionem, & diminutionem esse virtualiter, & per æquivalentiam in Deo. exemplo clarissimo declaratur hoc; nam in Deo formaliter datur præsentia infinita Dei; extensio autem illius, diminutio, aut additio non est formaliter, sed virtualiter, & æquialenter. Itẽ in diuinis datur formaliter intellectus per quem generatur Verbum, & volũtas per quam non generatur formaliter ipsum; sicut etiam datur diuinas formaliter communicata, & Paternitas formaliter non communicata; distinctio autem necessaria ad hæc non est formaliter, sed solum virtualiter, Ita similiter in Deo est formalitas amoris, odij &c. contingentia autem requisita ad libertatem, deficientia, destructio, & additio dantur solum virtualiter cum infinita æquinalentia, formali indifferentia, & infinito dominio ad amandum, & non amandum quando, & quomodo voluerit secundum consilium voluntatis suæ; ita vt ratione infinitæ perfectionis, & actualitatis 31

litatis diuinæ possit Deus per vnam indiuisibilem entitatem necessariam, hoc est necessario existentem; quia est plures virtualiter æquialenter contingens, libera tamen, & indifferens formaliter amare, velle facere, vel velle non facere, odio prosequi, & dilectione afficere, ac si essent infiniti actus formaliter; quod his verbis docuit P. Ruiz *tom. de volunt. Dei, disp. 13. sect. 2. num. 2.* [eadem ipsa formalitas realis volitionis liberæ non superadditur, neque detrahitur volitioni necessariæ, sed tota realis formalitas diuinæ volitionis maneret simpliciter eadem specie, & numero, & omnino invariata, quamvis voluisset Deus creare alios mundos vel voluisset nullum mundum creare, quia in volitione diuina dantur plures quasi partes extensionis, quæ ratione ratiocinata distinguuntur, infimo gradu illius distinctionis, & hoc modo distinguuntur velle creare mundum, & velle non creare mundum, aut velle creare alios mundos, adhuc hæc perfectio quæ affertur in volitione creandi mundum, & quæ vt pars extensionis distinguitur à volitione aliorum obiectorum, non potuit Deo deesse, quin potius illi necessario conuenit tam illa, quam quælibet alia perfectio cuiusque volitionis liberæ possibilis.]

Itaque formaliter in Deo datur ipsa perfectio amoris liberi, & ipsa perfectio odij, à quibus formaliter constituitur Deus amans creaturas, & odio habens peccatum &c. sic falsum est dicere, amorem, & odium solum esse virtualiter in Deo, quia alias vt euidenter eruit P. Herize *toto n. 50.* non posset denominari Deus formaliter amans, vt patet exemplis diuinæ essentiæ, & Paternitatis, quibus vtitur & euidentius liquet: nam ideo actus liber Dei non potest denominari contingens formaliter, quia contingentia, à qua deberet denominari non est formaliter, sed solum virtualiter in illo: sicut neque diuinitas denominatur formaliter distincta à parte rei, ac proinde non constituitur in esse non Paternitatis formaliter à parte rei; quia distinctio illa inter diuinitatem & Paternitatem non est formaliter, sed virtualiter solum, forma enim non aliter constituit nisi eo modo, quo ipsa est in se quia concretum dumtaxat constituit exhibendo se, ipsam & non aliud loco sui, & ideo sol, licet sit lucidus formaliter, non est formaliter calidus sed maximum eminenter, aut virtualiter, quia lux, à qua constituitur formaliter in esse lucidi non est formaliter calor, sed solum virtualiter, & eminenter: ergo si Deus solum haberet formalitates amandi creaturas, odio habendi peccata &c. virtualiter, & non formaliter non constitueretur in esse amantis formaliter, sed solum virtualiter: sed de fide est, & lumine naturali euidenter demonstratum, Deum amare formaliter creaturas & odio habere peccatum: ergo in Deo formaliter est amor, & odium, & non solum virtualiter.

Item in Deo est formalis indifferentia, seu libertas ad amandum, & ad odium habendum, quando voluerit, & ad hoc vt per vnam formalissimam entitatem amet, quando voluerit, & odio habeat, quando illi libuerit secundum dominium perfectissimum ad volendum facere, vel volendum non facere secundum beneplacitum diuinæ prouidentiæ. à quibus formalissime liber, & indifferens denominatur, & constituitur. Itaque hæ omnes perfectiones formaliter sunt in Deo, quæ sunt formalitates immediate, & proxime denominantes; conditiones autem ad has denominationes, vt est contingentia, distinctio, additio, & diminutio &c. de quibus late egimus supra, quia imperfectiones sunt, virtualiter tantum, & æquialenter continentur, quod non tollit, vt formalitates primæ formaliter constituant Deum, vt *sectione præcedenti* manifeste declarauimus: vnde argumentum Patris Herize *à n. 40. vsque ad num. 51.* videlicet *à §. hac admirabilis distinctio virtualis, vsque ad §. Dices, te non constituere,* contra nos nullius momenti est, licet euidenter probet contra obiectiones, quas sibi ponit idem P. Herize: vnde si sic defenditur à Salmantinis magistris, vt ostendit ipse Herize, opinio de actibus liberis ratione contingentiæ virtualis perperam meo videri defenditur, neque possunt euadere euidentia argumenta contra ipsos, quapropter à me excogitatus modus defendendi, facilior, probabilior, imo verior videtur, ac proinde sequendus, in quo, si aliquam difficultatem quæras, idem erit ac in cirpo nodum quærere.

Præterea, etiam argumentationes, quibus vtitur P. Herize *à num. 1. vsque ad num. 53. inclusiue,* hoc est *à §. sed contra hoc est:* nam virtualis hæc contingentia *vsque ad §. Dices, tunc fieri, inclusiue,* quia solum oppugnant varias solutiones quas adducunt aduersarij dicentes, volitionem liberam non esse formaliter, sed virtualiter in Deo, ad soluendum argumentum ipsius Patris, nullum nobis negotium facessunt, solum enim replica illa facta *in fine numeri 53. §. sed contra,* cum ais virtualiter; directe est contra nostram opinionem, & ideo necesse est vt illam soluamus, vt nihil difficultatem continens ad terga relinquamus insolutum; vnde respondeo ad illam interrogationem, quando nos aimus, manente volitione deficere odium, aut volente Deo deficere nolitionem, dicimus formalitatem nolitionis formaliter existentem in Deo virtualiter à parte rei, seu æquialenter deficere, vnde non deficit æquialenter id, quod solum virtualiter, aut æquialenter existit in Deo, sed id quod formaliter est in ipso; vnde desitio solum est virtualis & per æquialentiam; formalitas autem, quæ denominatur desinens formalissime est & non æquialenter aut virtualiter; vnde licet formaliter sit in Deo, & solum æquialenter desinat esse, formaliter non constituit Deum in esse nolentis; quia ad constitutionem nolentis producere v. g. Petrum, non solum requiritur quod sit formalitas nolitionis, sed etiam requiritur vt neque formaliter, neque æquialenter deficiat, & omni modo sit; nam si per existentiam formalem in Deo ratione libertatis infinitæ diuinæ æquialet desitioni formali, sine dubio ita se haberet, ac si formaliter desineret; sed si formaliter desineret non denominaret nec constitueret: ergo si æquialenter desinit, & æquialenter desinere est sufficiens ad hoc, vt se exerceat id quod æquialet, eo modo quo se exercet, id cui æquialet, vt *sectione superiori* late explicuimus: ergo si id, quod desinit formaliter, non denominat, neque constituit subiectum, in quo desinit, & à quo abest formaliter, similiter id quod illi æquialet in desitione, ac proinde æquialenter desinit, se habebit quoad munus denominandi, ac si vere desineret formaliter, ac proinde, licet formaliter existat, quia deficit æquialenter non denominabit, neque constituet formaliter, sicut non denominat, neque constituit formalitas illa quæ formaliter non est; quod patet ex ipsa definitione æquialentiæ; vnde quotiescunque non impugnantur vnum æquialere alteri, non

potest

potest impugnari, quod id, quod æquialet, non possit se exercere, aut non exercere munus quod exercere id, cui æquialet, vt verbi gratia, quia distinctio formalis à parte rei inter duo extrema tollit oppositionem contradictoriam affirmationis, & negationis, & per consequens tollit vt tales affirmationes, & negationes constituant formaliter & denominent formaliter ipsa contradictorie opposita: ita si militer distinctio virtualis, & æquialentiæ facit, vt conuenientia, & nõ conuenientia nõ sint oppositiones cõtradictoriæ formaliter, ac proinde facit, vt talis conuenientia, & non conuenientia non constituant gradus, in quibus sunt in esse oppositorũ contradictorie formaliter quæ sine dubio cõtradictoria opposita cõstituerent, si neque formaliter neque virtualiter distinguerẽtur; verbi gratia Petrus conuenit per ens cũ Deo, & non convenit formaliter per esse creatum, & licet formaliter sint conuenientia, & non conuenentia in illis prædicatis, quæ habent identitatem formalem, nihilominus tamen quia virtualiter deficit talis identitas, ex eo quod virtualiter est non identitas, seu distinctio, sufficit hoc, vt conuenientia illa, & non conuenientia non constituant ens, & esse creatum in esse contradictorie oppositorum.

Itaque licet aliqua formalitas formaliter existat in aliquo subiecto, non sufficit ad constituendum, & denominandum illud formaliter sive tale subiectum sit creatum sive increatum, tamen illi deficiat aliqua conditio, vt videre est in exemplo nuper adducto; vnde cum conditio ad constituendum, & denominandum sit vt ita existat forma, vt non æquivaleat non existenti aut vt non desinat æquialenter; inde est, quod licet existat formaliter, si tamen deficit æquivalenter, non denominet aut constituat formaliter subiectum in esse talis, quapropter si albedo ita esset in subiecto formaliter, & æquialenter desineret in illo, nullo modo constitueret subiectum album formaliter, neque denominaret illud, exemplum in sententia ipsorum aduersariorum est manifestum, in casu, in quo Deus poneret gratiam sanctificantem in lapide, tunc enim esset formaliter in lapide, & nihilominus non denominaret, neque constitueret formaliter lapidem gratum, & sanctum supernaturaliter, à quibus si interrogemus, cur gratia illa exhibita, & communicata lapidi non tribuat suum effectum formalem vltimum sanctitatis, & gratiæ, cum in eorum sententia non distinguatur effectus formalis à forma exhibita, & communicata subiecto? Respondent ratione in capacitatis subiecti evenire hoc, quod licet gratia secundum omnes suos gradus vniatur subiecto formaliter, nihilominus tamen æquivalenter, & virtualiter deficere vnionem gratiæ secundum formalitatem sanctitatis, & gratiæ supernaturalis, ac proinde secundum illos gradus se habere gratiam, ac si realiter formaliter non esset vnita lapidi. Itaque gratia non denominat secundum gradum vltimum, nec constituit lapidem sanctum, & gratum, quia licet sit secundum illum formaliter, æquialenter non est in lapide secundum ipsum. Denominat autem secundum rationem qualitatis, quia secundum illam ratione capacitatis subiecti est formaliter, & non deficit æquivalenter, quod totum requiritur ad constitutionem, & denominationem formalem.

Ergo similiter in nostro casu licet quando Deus vult facere mundum formaliter, sit etiam formalitas formaliter nolitionis faciendi eundem mundum, quia deficit æquialenter, aut virtualiter, non constituet Deum in esse nolentis formaliter, sicut constituet volentem formaliter; nã ad constituendum, & denominandum formaliter non solum debet esse formaliter in subiecto ratio constitutiua, sed etiam debet non deficere æquivalenter, aut virtualiter.

Si autem interroges cur existente amore formali desinat æquialenter odium? respondeo, quia idem respectu eiusdem, & sub eadem ratione formali non debet habere simul formaliter, & virtualiter duos actus simul oppositos, alias Deus simul amaret, & odio haberet. Itaque existente vno opposito, debet expelli alterum ab illo, eo modo, quo opponuntur; si autem opponantur formaliter à parte rei eo modo, quo in creaturis contingit, opponit actus amoris, & odij propter distinctionem realem formalem, quam habent inter se, existente amore formaliter, necesse est expelli odium ab illo formaliter. Si autem actus odij, & amoris, volitionis, & nolitionis non opponuntur formaliter, sed solum virtualiter, vt contingit in actibus diuinis, quia solum distinguuntur virtualiter, (nam eo modo, quo fuerit distinctio, quæ est genus ad oppositionem, quæ est species distinctionis, erit oppositio; nam eo modo est species, quo est genus) solum excludentur virtualiter, & non formaliter, quia exclusio sequitur naturam oppositi, quia est effectus oppositionis; si autem iterum interroges, cur potius habeat amorem tam formaliter, quam æquivalenter, cum possit etiam habere odium? Respondeo, causam esse quam tribuit Anselmus supra *lib. de casu Diaboli cap.* 27. interrogatus enim à discipulo illis verbis: [cur ergo voluit potius, quam odio habuit. (Respondet) non nisi quia voluit, nam hæc voluntas nullam aliam habuit causam, qua impelleretur aliquatenus, aut attraheretur, sed ipsa sibi causa efficiens fuit; si dici potest effectus.] quæ supra late explicui.

Ex his omnibus patet quam facile solvantur argumenta contra nostram sententiam adducta à Patre Herize.

SVBSECTIO I.

Argumenta Patris Alarcon solvuntur.

AD primum argumentum nego antecedens, seu sequelam Maioris; ad probationem illius nego ideo Deum dici, & esse liberum formaliter, quia est contingens virtualiter, aut deficit virtualiter vt patet ex supra dictis, tum in probatione nostræ conclusionis, tum in responsione ad argumenta Patris Herize; nam Deus dicitur liber formaliter propter indifferentiam formalem ad amandum, & non amandum tanquam per definitionem, & prædicata formalia formaliter constituentia Deum in esse liberi; vnde tota formalis essentia libertatis diuinæ consumatur, & consistit non in prædicatis virtualiter contentis in ipso, sed potius in prædicatis formaliter repertis in Deo videlicet, indifferentiæ formalis amandi, vel odio habendi &c. in potestate formali, seu dominio formaliter contento in Deo, quo potest ipse velle facere, & velle non facere, & nolle; contingentia autem virtualis, aut efficientia virtualis non est constitutivum formale diuinæ libertatis

tatis, sed solum conditio, aut requisitum ad vsum talis libertatis, & sic nihil interest, vt solum virtualis sit, & non formalis vt late supra diximus *subsect. superiori* in responsione ad argumenta, & *sectione præcedenti* in probatione nostræ conclusionis, vbi manifeste docuimus, in quo differat contingentia ab indifferentia, & quomodo hæc constituat Deum formaliter, quia est formale prædicatum; contingentia autem non constituat in esse liberi formaliter Deum, quia conditiones ad alicuius exercitium non constituunt formaliter ea, ad cuius vsum requiritur; vnde apprehensio non constituit voluntatem in esse talis, neque volitionem, quia non est prædicatum formale voluntatis, sed solum conditio, aut requisitum ad vsum illius. Item approximatio non est constitutiua causæ efficientis, quia non est vis productiua formaliter, sed solum conditio ad vsum talis virtutis; conditiones autem, licet sæpe petantur formaliter, sæpissime sufficiunt virtualiter existere vt videre est in distinctione virtuali, quæ est conditio ad mysterium Trinitatis, vt sæpe iam dixi, vnde totum argumentum huius auctoris manifestæ deceptioni, & fallaciæ innititur, & apparenter procedit confundendo constitutivum formale libertatis cum conditione requisita ad vsum illius; quapropter revelata hac fallacia, penitus dissipantur syllogizationes illi fundatæ; vnde facillime omnia quæ ab hoc principio pendent diluuntur, ac dissolvuntur, qua propter ad probationem qua intercedit persuadere paternitatem diuinam, & spirationem actiuam esse accidentia vera, quia se habent ac si acciderent, & inhærerent Deo; respondeo clare & euidenter.

Ad hoc vt aliquid sit accidens formaliter & vere, non solum habere debere inhærentiã virtualẽ, aut æquialentẽ entitatẽ virtualiter secundario accedentem, sed potius debere habere hæc prædicata formaliter, qua saltem aptitudinalis inhærentia, & secundarius conceptus, vel hoc quod est secundario constituere sunt prædicata formaliter constituentia accidens, aut definitio illius; definitio autem, & prædicata essentialia primo constitutiua rei in tali esse formali formaliter debent esse talia, & non solũ virtualiter, & æquialenter, alias tu posses esse homo formaliter per animal rationale virtuel, aut per æquialentem rationalitatem, & animalitatem, quod est contra lumen naturæ vt iam supra probauimus, quapropter in tua sententia, qua doces voluntatem diuinam, & intellectum esse principium virtuale, à quo fluunt virtualiter intellectio, & volitio, non potest vllo modo affirmari intellectionem, & volitionem vere formaliter & realiter esse productas à voluntate diuina, cuius nulla alia ratio potest assignari, nisi quia licet dentur in voluntate & intellectu volitionis, & intellectionis emanationes virtuales, non dantur formales productiones, quod aliter contingeret, si in diuino intellectu daretur formalis productio; tunc enim formaliter produceretur intellectio, & volitio à Deo, & formaliter constitueretur in esse productæ intellectio diuina; quia formaliter daretur ratio constitutiua illius.

Ita similiter in nostro casu, licet spiratio actiua & Paternitas diuina nostro modo concipiendi, & virtualiter secundario accedant ad Deum, ac proinde se habeant, ac si inhærerent (quod adhuc per rationem nego in paternitate, quia est personalitas, de cuius conceptu est vltimo complere personam substantialem ac proinde primo constituere illam in esse talis, licet hoc possim concedere de spiratione actiua) quia tamen formaliter non inhærent, nec formaliter possunt inhærere à parte rei, ideo non sunt accidentia vera, & realia, quia definitio non debet esse solum virtualiter, sed potius debet esse formaliter; vnde si spiratio actiua haberet aptitudinalem inhærentiam formaliter à parte rei & vere, ac formaliter inhæreret, etiam si solum virtualiter distingueretur à diuinitate, vel solum, quamcunque aliam conditionem ad talem aptitudinalem inhærentiam vel aduenientiam, seu accessum secundarium, vt ita loquar, haberet, æquialenter posset vocari accidens verum, & reale, quia licet haberet conditionem virtualiter, quæ formaliter non constituit, nihilominus haberet prima constitutiua accidentis, & definitionem illius formaliter; sed in præsenti nullum prædicatum primarium, neque definitionem accidentis habent relationes diuinæ formaliter, sed solum virtualiter, & æquialenter: ergo duntaxat possunt in tua sententia vocari accidentia virtualiter, aut æquialenter, & in mea spiratio actiua maximum poterit dici se habere nostro modo concipiendi, ac si esset accidens, in quo nulla audacia vt perperam docet Alarcon §. *Illud obserua, numer.* 10. quia si possumus dicere Deum habere extensionem, & diuisibilitatem virtualem, & dicimus Deum esse extensum, & diuisibilem æquialenter, esse summam perfectionem Dei, etiam si diuisibilitas, & extensio formalis in ordine ad locum sit summa imperfectio repugnans ipsi, quod tu millies affirmas, & omnes Theologi vno ore fatentur, sicut etiam dicunt de Angelo, & anima rationali, quia alias si Deus non haberẽt talem extensionem virtualem, sed omnino tam æquialenter, quam formaliter esset indiuisibilis, nullo modo posset Deus esse immensus, neque præsentia infinita, quasi extenderetur per omnia corpora sine vlla diuisione, & discretione præsentiæ.

Item si concedit tota Societas distinctionem virtualem realem, & æquialentiæ inter diuinitatem, & relationes, inter attributa diuina, & inter intellectum, & voluntatem, vt possit dari mysterium Trinitatis, ac proinde dicit iure quidem optimo huiusmodi distinctionem vtpote maxime necessariam Deo esse maximam perfectionem, etiam si concedere distinctionem realem formalem à parte rei inter supradicta prædicata, esset hæreticum, quia attribueretur Deo summa imperfectio. Tandem si conceditur à te, & ab omnibus, quædam successio & minimum diuisibilitas virtualis, ac per æquialentiam æternitati diuinæ, vt possit esse mensura omnium rerum, tam successiuarum quam permanentium, & ideo verbis de præterito, præsenti & futuro loquitur Scriptura de Deo, dicens *Ioan.* 1. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: ecce præteritum imperfectum; & Libris Sapientiæ loquens de Verbo diuino: ad initio creata sum, & vt legunt Augustinus Tertulianus, & alij, creata fui; vnde grauissimi Doctores interpretantur, & explicant nomen *Geoba* celebertimum apud Hæbræos per hæc tria tempora verbi substantiui, sum, qui fuit, qui est, qui erit; vt videre est in sapientissimo

Patre Alcazare, vnde apud Græcos Thetagramaton appellatur, hoc est trium litterarum, aut trium verborum.

Quid nimirum, quod Deo tribuamus accidentia virtualiter, & æquiualenter loquendo de diuinis perfectionibus, quæ substantiæ formaliter sunt, ac si essent accidentia, siquidem ita expresse loquitur D. Cyrillus *libro* 11. *Thesauri:* his elegantibus verbis: [sapienter certe dicitur, nihil accidere substantiæ Dei, quoniam in se ipsa perfecta est, sed tamen cogimur nonnunquam quasi accidentia, etiam si non omnino accidant Deo, hæc dicere & mente accidentium modo concipere,] *& paulo infra*, [multa huiusmodi sunt quæ accidisse Deo videntur;] & similem doctrinam habet Augustinus *libro* 5. *de Trinitate, capite* 16. Anselmus *in Monologio, capite* 24. & D. Dionys. *de diuinis nominibus, capite* 9. & ratio est manifesta; nam quod in creaturis formaliter sumptum imperfectio est, in Deo virtualiter, æquialenter, & eminenter consideratum summa, & infinita perfectio est; sicut quod in lapide, igne, terra, & cæteris inanime, & sine vita est, quatenus continetur in Deo Creatore illorum perfectissima vita dicitur secundum illud *Ioan.* 1. [omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est in ipso vita erat, & vita erat lux hominum, &c.] quapropter licet esse lapidem, equum, formicam formaliter sit imperfectio, nihilominus tamen esse omnia hæc æquialenter, eminenter, & virtualiter summa perfectio est; Ita similiter esse accidens formaliter imperfectio est, esse autem accidens eminenter virtualiter, & æquialenter, non imperfectio, sed potius perfectio summa est in Deo, quapropter non qui ita loquitur, vestigiis Patrum inhærendo, Theologiæ, & bonæ philosophiæ iura obseruando potest dici audacter loqui, sed potius qui ita qualificando hunc modum loquendi non solum probabilem, sed etiam necessarium maxime ad gradus perfectionum diuinarum distinguendos, quomodo enim intelligere possemus, Paternitatem diuinam esse personalitatem constitutiuam Patris in esse personæ, & & spirationem actiuam non esse constitutiuam Patris quatenus distinguitur à Filio; sed potius esse communem Patri, & Filio, vt hæ personæ iam constitutæ in esse personarum producant Spiritum sanctum tanquam vnum principium, & referantur ad illum, nisi concipiamus Paternitatem diuinam, vt relationem transcendentalem, & substantialem, spirationem autem actiuam vt prædicamentalem & accidentalem relationem secundario aduenientem, & non constituentem personam; sed potius accedentem iam personæ constitutæ per paternitatem; vnde cum relatio spirationis actiuæ licet sit ipse Deus, ac proinde substantia perfectissima, quia tamen se habet ac si esset accidens, vocatur accidens æquialenter, quod idem dicimus de volitionibus liberis Dei, quia æquialenter & virtualiter adsunt, & absunt diuinæ voluntati præter correptionem illius.

Itaque si tu modum loquendi Patrum, & Theologorum omnium audaciam appellas, sine dubio in eandem qualitatem quam aliis appingis, & in easdem notæ plagas tete induis manifeste, memento loci Concilij Constancienſis, à nobis adducti in Philosophia, *disputat. de indiuisibilibus, quæstione Virum quantum componatur ex illis?* vbi sacrosanctum œcumenicum illud Concilium grauiter qualificauit, & reprehendit propositionem Vvicleph & Ioannis Hus, quia qualificauerunt, & docuerunt dicentes, quantum componi ex indiuisibilibus, esse errorem philosophicum, quia vt ipsum Concilium docet, non minus periculosum est in Ecclesia catholica, quia scandala, & seditiones creat, errores, & propositiones nouas introducere sine fundamento rationis, & auctoritatis, quam sine fundamento qualificare modos opinandi, & loquendi probabiles, scholasticorum, & Sanctorum Patrum, vt tu in præsentia facis, audaciæ nota afficiendo, quod certe nequaquam contingeret, si magis Sanctorum Patrum ac Theologorum doctrinæ, & studio incumberes, eorumque opera assidue præ manibus versares, ac in euoluendis eorum operibus ac libris diligentiæ operam nauares; vnde non solum non audacter proceditur, sed potius maxime moderate, temperate, ac theologicè proceditur dum dicimus in Deo non formaliter; sed virtualiter, eminenter, & æquialenter dari accidentia, quare Patres, & Doctores, quando negant, dari in Deo accidens, non loquuntur de accidente virtuali, eminentiali, & æquialenti, sed de accidente formali, quia hoc, vt sæpe diximus, & probauimus, imperfectionem includit; illud vero summam eminentiam, & excellentiam, & infinitatem diuinæ perfectionis indicat, quibus euidenter solutum manet argumentum primum huius Auctoris *à §. sequitur ex illa eadem certitudine, vsque ad §. hanc consequentiam probo, vsque ad finem illius.*

Nec minus friuolum est inconueniens illud, quod contra nos eruere intendit, *numero* 12. *à §. Probo vlterius Deum quoque dici verè, & propriè peccatorem, vsque ad §. illud Obserua à Recentioribus*; nam totum fundamentum huius Auctoris ad illud inconueniens eorundum ex nostris principiis est falso putare, nos ideo attribuere Deo libertatem formaliter, quia solum tribuamus ipsi virtuale aliquod prædicatum, siue contingentiæ, siue distinctionis, vt iam vidimus, quod omnino alienum est à nostra mente; nam licet ad saluandam libertatem formalem in Deo, & ad vsum eius ponamus pro conditione contingentiam & distinctionem virtualem, nihilominus tamen ad constitutionem, & definitionem formalem eius libertatis non ponimus prædicata virtualia; sed potius formalia potestatis ad vtrumliber indifferentiæ formalis ad amandum, vel non amandum, item formalis dominij.

Ex quibus recte colligimus constitutionem formalem diuinæ libertatis, quia ex prædicatis formalibus recte colligitur formalis constitutio alicuius vt ex diuinitate formali; & paternitate formali existentibus in Deo, recte colligitur formaliter Pater in diuinis, quibus positis.

Amice à te interrogo, quæ prædicata formalia peccati reperias in operibus Dei, quatenus ipsius sunt, vt ex illis colligas, Deum esse formaliter peccatorem? certe nulla reperies, neque assignabis; nam concurrere vt auctorem vniuersalem cum concursu indifferenti, & decreto quasi conditionato, de quo infra ago latissime, dum oppugno prædeterminationem physicam Thomistarum, eo quod Deus teneatur ad tali modo concurrendum ex vi suæ prudentissimæ prouidentiæ, & ex vi legum vniuersalis Prouisoris, & gubernatoris ad libertatis creatæ iura intacta, illibataque seruanda, non solum non peccati macula, imo neque vestigium; sed potius summa perfectio perfectissima ratio vndequaque splendet; circumfusisque suæ claritatis radiis, hæ tenebræ,

tenebræ, quas nostræ sententiæ offundere conaris, funditus dissipantur, dissipatæque pænitus euanescunt: ergo ex tali modo procedendi diuino quem nostra fides docet, & nos constanter amplectimur, male arguis ad eruendū Deum dici formaliter peccatorem; nam si Deus ita operando priuaretur in suo actu rectitudine debita, non solum virtualiter, sed etiam formaliter, posset recte colligi, talem actionem esse peccaminosam, quod certe non potest dici; siquidem tantum abest, vt actio, & voluntas diuina concurrens cum peccatore ad materiale peccati priuetur formaliter rectitudine debita, quin potius rectissima, & ordinatissima sit, vt ex infra dicendis *disputatione de omnipotentia, & concursu diuino*, amplius, & euidentius patebit: igitur falsissima est, non solum secundum veritatem, aut principia omnium communia, sed etiam secundum hæc particularia nostra dicere Deum esse peccatorem, eo quod tali modo debito prouidentiæ diuinæ concurrat Deus, quia nullum formale prædicatum peccati habet, sed potius summam rectitudinem continet formaliter, etiam si modus concurrendi creaturæ circa ipsum peccatum, peccatum sit formaliter quia formaliter caret rectitudine debita actui, aut quia dissona est rationi secundum varias opiniones Doctorum.

Itaque iam apparet clare, & manifeste falsitas fundamenti, quo innititur hæc potius larua, & apparentia argumenti, quam syllogizationis vis, & verum robur, videlicet, quia tibi persuades, nos ideo ponere libertatem in diuinis formalem quia asseramus, dari contingentiam, & distinctionem virtualem, aut quia se habet Deus, ac si esset contingens cum non propter hoc, sed propter indifferentiam formalem, &c. quæ est formale constitutiuum libertatis concedamus illam Deo; vnde hoc fundamento diruto suo pondere ruit fallax machina argumenti aduersariorum, quod sane non ita contingeret, si ita esset, vt ipsi falso dicunt, nimirum si nos diceremus propter solam contingentiam virtualem dari in Deo libertatem formalē, quod nequaquam asserimus, sed potius docemus, nullum concretum posse formaliter constitui à prædicato, quod non formaliter existit in ipso, etiam si existat aut virtualiter, aut æquialenter in eodem.

Ergo si in Dei actione & volitione concurrendi ad materiale peccati nullum datur prædicatum formale formaliter conueniens peccato, neque formalis definitio illius, nequaquam poterit colligi, Deum dici formaliter peccatorem, etiam si per impossibile Deus ita se haberet, ac si peccaret & æquialenter rectitudinis priuationem haberet, quod omnino negamus.

Ratio est, quia adhuc supposito illo casu impossibili de æquialentia ad peccatum non posset colligi malicia formalis, sed solum virtualis, aut æquialentiæ propter rationes sæpe dictas.

Nunc autem probo manifeste adhuc in illis actionibus neque æquialenter, aut virtualiter dari malitiam, quia quotiescunque aliquis operatur ex motiuo virtutis & honestatis, & coactus, vt ita dicam, & obligatus legibus & debito prouidentiæ, iustitiæ & fidelitatis, etiam si cooperetur cum alio, seu concurrat cum ipso ad materiale peccati illius, nullo modo dicitur, neque formaliter, neque virtualiter, aut æquialenter peccare, sed potius honestissime operari quantum est ex se, quia nihil redundat malitiæ peccatoris in huiusmodi operantem talibus motiuis, & legibus excitatus: sed Deus ita concurrit ad materiale peccati: ergo nullo modo neque virtualiter, neque æquialenter; neque formaliter dicitur peccare, quod exemplis manifestis demonstratur, desumptis non solum ex Deo, sed etiam ex creaturis; nam si aliquis luxuriæ flammis accensus colore, aut prætextu misericordiæ apparenti, motiuo tamen vero intemperantiæ, & vt virginem quandam pauperem, pulchertimam quidem attraheret ad lasciuiam, ei mitteret cum religioso vitæ sanctitate, & integritate prædito viro mille aureos, vt suo nomine traderentur tali virgini, diceretque nuncio, hoc se facere ad subleuandam miseriam illius, & ne puella illa virginitatis florem deturparet, necessitatis vi coacta, & vere intendendo vt occasione illius doni virgo ipsum adamaret, & tandem posset ipsius corpore frui; certe in hoc casu religiosus internuncius tradens nomine lasciuientis aureos supradictos ad materiale peccati concurreret, quia autem ex motiuo honestatis & legibus charitatis coactus ita operaretur, nullo modo peccaret, sed potius virtuose, sancte, & prudenter se gereret, in quo casu neque formaliter, neque æquialenter daretur peccatum ex parte cooperantis materialiter. Item certissimum est in Theologia morali, seruum materialiter cooperantem ad Domini peccatum coactum tamen minis, & imperio seuero Domini, verbi gratia, admouendo scalam parieti, cartam veneream aut lasciuia plenam deferendo non peccare: ergo manifeste sequitur, non dari peccatum, neque æquialenter ex quacunque cooperatione materialiter concurrentis, dum tamen ex debito honesto, & obligatus legibus iustis concurrat qui ita operatur.

Sed Deus tunc concurrit ad materiale peccati ex debito fidelitatis, & prouidentiæ, & vt muneri vniuersalis gubernatoris satisfaciat, quod ex se petit, vt iura libertatis creaturæ intellectualis illæsa maneant; præcipue, quia Deus sic cooperans non suadet, vt periculose docet ipse Alarcon, *num.* 14. §. *Deus ergo sic suadens*; sed potius imperat oppositum inferni cruciabitus æternis ante oculos peccatoris propositis, ne sese peccatorum cœno ingurgitet, imo vt oppositum suadeat efficaciter, videlicet virtuosa opera, immensa beatitudinis præmia offert & promittit: ergo nullo modo virtualiter, aut æquialenter peccat Deus.

Item quia vt dicatur dari peccatum æquialenter in aliquo, debet dari in illo proprium exercitium peccati; nam id quod æquialet alteri ratione æquialentiæ exercet id quod alterum, cui æquialet, exercere potest, vt supra late probauimus; sed exercitium proprium peccati est facere personam peccantem dignam odio dei, immundam, & inimicam ipsius expellendo ab ipsa sanctitatem, iustitiam & puritatem, vt ex fide catholica, & sana Theologia constat; quapropter si aliquis non se ita habeat, vt in se hos effectus proprios peccati experiatur, dum ita operatur, non potest dici æquialenter peccare aut rationem peccatoris virtualiter inducere; sed Deus nullo modo potest experiri in se, dum cooperatur ad materiale peccati, huiusmodi effectus proprios peccati: ergo non peccat æquialenter, & virtualiter, nec se habet ac si peccaret; vnde nullius momenti est syllogizatio Aduersariorum.

Neque in hoc comparanda est peccati imperfectio cum imperfectionibus aliis physicis mortalitatis, doloris, afflictionis, &c. quia licet hæ repugnent omnino Deo, nihilominus tamen secundum

prudentiæ leges magis repugnat Deo peccati malitia, difformitas, & immunditia, quod vt euidentius pateat aduerte, bene posse de Deo per communicationem idiomatum prædicari esse mortuum, flagellatum, occisum, famem, sitim dolores &c. vt de facto contingit in Christo Domino, ratione vnionis hypostaticæ humanitatis ad Verbum, & nihilominus adhuc de potentia Dei absoluta non potest contingere vllo modo, vt per communicationem idiomatum prædicetur de Deo peccatum, & ideo Deus, qui vnitus est naturæ humanæ pluribus imperfectionibus physicis admistæ, & conservando eadem imperfectiones, nullo modo potest vniri naturæ peccanti, ita vt cum tali vnione perseveret peccatum; & ideo omnes Theologi docent probabilius loquentes, & meo videri sane, & catholicè, nullo modo posse humanitatem Christi Domini vnitam Verbo peccare, aut venialiter, aut mortaliter: ergo ex his omnibus evidenter patet, magis repugnare Deo imperfectionem peccati, quam imperfectiones physicas, licet tam istæ, quam illæ implicent contradictionem respectu Dei; quod adeo verum est, vt D. Augustinus aperte doceat ex eo solum, quod Deus amaret peccatum, etiam minimum, destruendum esse: probat hoc ex illis verbis Psalmi; non Deus volens iniquitatem es tu, quæ verba sic vertit, Deus non es tu si volens iniquitatem es, talis enim est malitia peccati, & tanta vis, & efficacia eius, vt si per impossibile caderet in Deum, destrueret ipsum, & ad nihilum redigeret: ergo licet possit attribui æquivalenter, aut virtualiter Deo accidens, aut alia physica imperfectio, moralis tamen malitia nullo modo potest.

Præterea, quia tunc etiam attribuimus Deo aliquid virtualiter, aut prædicatum aliquod æquivalenter affirmamus de ipso, quando necessarium est ad aliquam perfectionem diuinam intelligendã, quæ sine talibus prædicatis intelligi nõ potest; & ideo ad intelligendam immensitatem Dei, dicimus dari in Deo extensionẽ virtualẽ & æquivalentẽ, quia sine illa non posset dari præsentia Dei sine discretione, & diuisione per omnia corpora, vt supra late probauimus *quæstione de præsentia Dei in spatiis imaginariis*. Item ad mysterium Trinitatis necessaria est distinctio virtualis, & accidens virtuale, aut per æquiualentiam necessarium est ad distinguendam relationem spiratoris actiui à relationibus hypostaticis, seu personalitatibus relatiuis, vt patet ex supra dictis.

Tandem ad actus liberos Dei necessaria est saltem tanquam conditio tum distinctio virtualis, tum contingentia æquiualenter, quia Deus ratione actuum liberorum non solum est capax prædicationis affirmativæ, & negatiuæ, sed etiam denominationum contingentium, & ideo concedimus hæc omnia prædicata virtualiter, & æquivalenter Deo.

Atqui, vt euidenter constat, lumen naturæ manifeste demonstrat, & fides catholica decernit, ad nullam perfectionem Dei, aut constituendam, aut explicandam necessaria est malitia peccati virtualiter, & æquiualenter concepta, sed potius impedit omnino explicationi, & constitutioni omnium perfectionum diuinarum: ergo etiam si per impossibile non repugnaret Deo, non esset concedenda ipsi, quia frustra superflue, ac tandem sine fructu, & sine adstrueretur peccatum virtualiter in Deo, quod abhorret ratio; quia sine vrgente necessitate non debent multiplicari entitates, propter eandem rationem in pœnitentia (de qua agit Alarcon *num.* 11. §. *eadem argumento evinco*) distinguendæ sunt duæ imperfectiones, alia moralis; inconsiderantiæ, seu imprudentiæ, aut malitiæ, & hæc neque æquiualenter, neque virtualiter & multominus formaliter debet concedi Deo; altera imperfectio est physica, & hæc virtualiter, aut æquivalenter seu eminenter poterit attribui Deo, si necessaria fuerit ad explicandã aliquam perfectionem diuinam, quam necessitatem nunquam inuenire potui, & ideo adhuc æquiualẽter non concedo Deo, quapropter locum *Gen.* 6. pœnituit Deum, quod hominẽ fecisset in terra, & tactus dolore cordis intrinsecus, dixit, pœnitet me fecisse hominem; explico cum omnibus Patribus, & scholasticis de impropria, & metaphorica pœnitentia, hoc est de voluntate signi, & non beneplaciti; quibus omnibus fundamentis, ac demonstrationibus contra argumentationes Alarcon in medium efficaciter propositis, vt proposui, sine dubio labefactatur tota eius sententia, & funditus ruit ab imis sedibus euulsa phantastica machina argumentationis eius.

Quis enim subito tot verborum tumultus, tot apparentium argumentorum sine maturo consilio, sine veritatis pondere, ac libratione oculis vsurpans tot verborum anfractibus, fallaciis, ac boatu plenas syllogizationes videns, non cogitet, aut sibi persuadeat, magni momenti esse, sed certe laruæ leonum sunt, non leones, exuuiæ tigrium, non tigrides, picti grifi sunt, non veri; tandem cunarum, ac puerorum terriculamenta, quod ipse Auctor in toto hoc opere se facere profitetur *epistola dedicatoria ad Patrem Vasquez, §. pulchre Cassiodorus*, ibi: [post fata nostri Vasquez Deus in Collegio Complutensi sic prouidus, quia insellam regni Vasqueziani magisterij nos dominos, magistros indignos æquidem collocauit, ô quantos mihi spiritus sumo, ô quantum superbiæ facinus ego tu Vasquez? modestiam calco, dum æquali me radiaturum luce promitto, minime gentium, sed leoninis induor exuuiis, quibus timeat Patroclus ego, Achillis armamenta compono, quorum splendore deuincam.] Ecce hic ad vnguem hic author exequutioni mandat hæc verba, dum laruis, & exuuiis non leonum, sed argumentorum terrere contendit, quod sine dubio consequeretur, si vt inuenit animos viriles, ac robustos, pueriles timores reperisset; quam ad nostrum propositum loquutus fuit Scribanius noster, & per anagramma Clarus Bonarsius *in proœmio Amphitheatri honoris, prope medium*, ibi: [Iam si vernantem dictionem, plenoque luxuriantem gallicano succo intuearis, an non iures probissimæ notæ? At tu memento Gomorræi pomi fuliginem intrinsecus fauillaceam, ambitione extimæ cutis cohiberi, quæ vel leui pressa actu, fumum exhalat, & fatiscit in vagum puluerem. Ita plane omnis illa ostentabunda in veritatem criminatio, si retegatur, teterrimo pœdore auctores suos prodit, abitque in fauillas, quæ rupes mentiebatur, & minitabunda cœlo saxa, nix, plumæ, bullæ repercutiunt.]

SVBSECTIO II.

Notanda quadam obiectio contra nostram sententiam ponitur, & diluitur. 32

QVia licet possit vna entitas æquiualere suo contradictorio, vt videre est in identitate diuina, quæ æquiualet distinctioni reali inter intellectum & voluntatem, & distinctio est contradictorium

ctorium identitatis, nihilominus tamen vna, & eadem indiuisibilis entitas positiua non potest esse formaliter suum contradictorium; vnde nullo modo potest identitas diuina inter diuinitatem, & Paternitatem formaliter existens, esse formaliter distinctio à parte rei inter illas; vnde non potest paternitas esse formaliter idem à parte rei cum diuinitate, & non esse idem formaliter cum illa, hoc est distingui ab ipsa; quia impossibile est idem esse, & non esse secundum euidens omnium maximum principium metaphysicum: atqui in nostra sententia sequitur ex eo quod concedamus libertatem formalem in Deo, eandem entitatem esse formaliter amorem, & formaliter non amorem, quia Deus ex vi suæ libertatis, licet habeat contingentiam virtualem solum, nihilominus tamen est indifferens ad amandum, & non amandum formaliter per vnam, & eandem indiuisibilem entitatem: ergo eadem indiuisibilis entitas, quæ est amor, est simul non amor, seu negatio amoris formaliter, quod est falsissimum: ergo falsum est dicere, Deum esse indifferentem formaliter ad amandum, & non amandum, ac proinde non dabitur libertas formalis in Deo; aut si datur, necessario incidendum est in opinionem Caietani docentis, destrui amorem in Deo formaliter, dum vult Deus non amare, &c.

Sed hæc obiectio non probat, non dari in Deo libertatem formalem, sed solum probat, Deum non habere formalem negationem amoris, neque se posse exercere libertatem diuinam per volitionem & puram omissionem volitionis formalem, quod nos concedimus, & ideo docemus, Deum non ita amare, vt possit pure non velle sine positiuo actu, sed potius asserimus semper exerceri diuinam libertatem per positiuum actum, non solum quando terminatur ad obiectum positiuum, sed etiam quando terminatur ad obiectum negatiuum; vnde libertas Dei non dicitur contradictionis formaliter, sed solum obiectiue, quia negatio non est ex parte actus Dei, sed solum ex parte obiecti, quod explicatur hoc modo dicendo, Deum velle facere, & velle non facere; hoc est velle positiuum, & negatiuum non per puram omissionem actus, & actum, sed potius per positiuum actum, terminando se iam ad negationem iam ad positiuum.

Vnde licet eadem entitas Dei possit esse positiua volitio obiecti positivi, & etiam volitio positiua negationis, seu carentiæ eiusdem obiecti propter distinctionem virtualem, & contingentiam virtualem, tanquam per conditionem, & formaliter ratione indifferentiæ, vt patet ex dictis, nihilominus tamen non potest eadem entitas vllo modo esse aut simul, aut successive formaliter volitio, & formaliter non volitio eiusdem obiecti, quia non solum virtualiter, sed etiam formaliter daretur desitio, aut destructio actus positiui in Deo, quia nec per potentiam Dei absolutam possunt dari in Deo formaliter simul à parte rei affirmatio, & negatio eiusdem obiecti, vt sunt volitio, & non volitio formaliter eiusdem existentiæ: ergo vt esset non volitio formalis existentiæ, necessario formaliter deberet non esse, & deficere volitio positiua talis obiecti, quia alias simul essent formaliter volitio, & non volitio eiusdem. Quo discursu soluta manet obiectio.

Probatur nunc non posse dari in Deo puram omissionem formalem actus hac vnica ratione; quia ad diuini dominij perfectionem spectat nihil in orbe fieri, aut omitti, quod illi voluntarium non sit eo genere voluntatis, cuius obiectum obiectiue, & Deus quasi subiectiue sit capax, & sicut nihil est, quod diuinam possit subterfugere prouidentiam, aut diuinam cognitionem latere; ita nihil est, quod Deo vidente & nullo modo, neque permissiue volente, fiat, aut fieri omittatur; quod si quidquid sit aut omittitur, debet Deo esse voluntarium, eo genere voluntarij iam dicti; oportet quidem, vt sit voluntarium voluntarij perfectissimi generis; voluntarium autem per puram omissionem imperfectissime est voluntarium, & eatenus solum dicitur voluntarium, quatenus illud velle potuimus, & non voluimus, quod potius est carentia perfecti voluntarij, quam voluntarium dignum Deo: ergo si mundus, non esset futurus, Deo fuisset voluntaria illa carentia existentiæ mundi: fuisset autem voluntaria, non imperfecte: ergo non per puram omissionem affectus: ergo per positivum actum, quo Deus vellet mundum non esse; quod quidem non obest libertati Dei, ad quam sufficientissimum est, quod possit velle esse, aut velle non esse mundum, neque illa necessitas habendi, aut volitionem existentiæ mundi; aut volitionem non essendi mundum oritur ab obiecto, quod sua virtute attrahat, & cogat Deum, vt sic vel aliter erga illud afficiatur; neque oritur ex indigentia obiecti quasi ad non esse mundi requiratur diuina volitio, tanquam principium illius non esse, vt satis probat Albis *tract. 2. de voluntate Dei, disp. 6. sect. 3. num. 3. & 8.*

Sed oritur ex ipsa Dei natura, & diuino imperio, cui non potuit non subdi rerum factio, & omissio rerum, atque adeo debuit illi esse perfecte voluntaria directe, aut permissiue, supposito autem quod illi futura erat voluntaria, non potuit Deus non velle illam perfectissimo genere voluntarij, id est per actum positiuum.

Secundo probatur ex honestate, & morali rectitudine actus diuinæ libertatis; quia nihil potest imputari Deo, vt auctori, & causæ, quod non imputetur ipsi ad honestatem, & rectitudinem simpliciter, & absolute; sed negatio alicuius rei creatæ imputatur Deo auctori, & causæ: ergo debet imputari ad honestatem, indicando honestissimam rectitudinem illius.

Tunc sic, non potest aliquid formaliter esse honestum, & bonum moraliter, nisi fiat ex affectu virtutis, & motiuo formali honestatis propter ipsam, vt concors est omnium Philosophorum, & Theologorum sententia; sed pura omissio actus voluntatis non est formaliter vt sic ex affectu alicuius virtutis; nec ob honestatem propter ipsam, sed potius indifferens, cum nulla sit ratio positiue tendens in illud motiuum amando ipsum propter bonitatem ipsius, quod est omnino necessarium ad id, quod asserimus; quia pura negatio non habet rectitudinem perfectam: ergo talis negatio non potest formaliter, vt est à Deo, esse honesta, &c. ergo formaliter vt sic implicat esse à Deo sine actu positiuo tendente in motiuū aliquod honestatis formaliter propter ipsum; nam licet in voluntate humana possint dari omissiones puræ liberæ, quæ nec malæ sint nec bonæ moraliter, quales sunt omissiones consiliorum, tamen à Deo non potest dici aliquid libere procedere, & non secundum honestatem formaliter, quia Deo non minus repugnat, non operari bene, quam operari male. Deinde negatio actus est indifferens ad bonum, & ad malum: ergo non potest conuenire Deo, quia quidquid Deo conuenit est determinatum ad bonum. Præterea in Deo voluntas non est potentia ad vo-

lendum, sed potius est actus secundus à parte rei; qui ex se est indifferens, vt terminetur ad esse alicuius rei: ergo impossibile est, vt ex tali actu oriatur non esse alicuius rei, tanquam à causa honestissima, & recta, quin perfectio illius actus comparetur ad tale non esse, cuius est causa, summam honestatem, & rectitudinem continens, nisi per modum volitionis positiuæ, esse enim eam perfectionem positiuam volitionem eius, cuius est causa, non oritur ex connotato quod interdum est aliquid negatiuum, sed ex intrinseca Dei perfectione, quæ terminata per modum causæ rectitudinem, & honestatem summam habentis ad non esse rei eo ipso est positiua volitio illius; nam causalitas quæ connotatur vt perfectio Dei sit volitio, non est necessaria ad tribuendam denominationem solius volitionis positiuæ, sed solum vt ei perfectio sit talis obiecti creati, nempe existentiæ rei aut negationis illius.

Dices, Deum respectu aliquarum negationum non semper habere positiuum actum quo velit esse; v.g. ommissio actus debiti ex præcepto in homine, quæ est peccatum, non est volita à Deo actu positiuo, alias vellet peccatum formaliter.

Sed contra, quia tunc, licet Deus non habeat actum positiuum volendi directe talem ommissionem, nihilominus tamen habere actum positiuum permittendi illam; & sic vult Deus permittere tale peccatum, permissio autem non est pura ommissio, sed actus positiuus, quod his verbis aliqui Doctores explicant, dicentes, tunc positiue non velle Deum, vt fiat malum formaliter, neque negatiue malum esse ab eo, vt à causa maliciæ; sed illam omissionem præcepti esse à Deo materialiter, quatenus vt causa prima generalis non concurrit cum causa secunda ad actum, & vult non concurrere actu positiuo; quia ita determinatur à causa secunda libera nolente operari, vel non volente; itaque illa omissio vt mala non est à Deo, sed à causa secunda libera & adæquate est omissio secundum se ab vtraque à Deo physice, & ab homine moraliter, quod non maiorem difficultatem habet, quam in actu positiuo peccati, qui est à Deo, & à causa secunda ab hac in esse morali malo, & à prima in esse physico.

Itaque duplex actus concurrit in permissione peccati, primus est, quo vult Deus dare creaturæ auxilium sufficiens; secundus, quo vult negare auxilium congruum, & vterque hic actus est positiuus, & ex vtroque coalescit integra permissio, quæ est rectissima, & honestissima voluntas Dei, & ideo debet esse positiuus actus, quia in pura omissione non datur honestas. Vnde maxime mihi displicent dicentes, in pura omissione posse dari perfectam honestatem dignam Deo. Tum quia pura omissio in Deo, vt bene aduertit Alarcon si sit peccati, non est honesta respectu ipsius, quia Deus essentialiter est impotens ad peccandum, rei autem indifferentis, aut honestæ vt sic omissio non potest esse honesta; quia priuatio boni vt sic non est bonum, nisi ex alio capite, vel motiuo honestetur: ergo in Deo non potest ommissio actus positiui boni esse honesta: imo nec in creatis, quia bonum ex integra causa; malum ex quocunque defectu: ad bonum enim non sufficit facere opus bonum, sed bene ex obiecto, & circunstantijs; ad malum autem sufficit quilibet defectus, vnde quis facit bonum opus ex malo fine, & non operatur bene, sed male; quo sequitur, vt sicut sæpe leges affirmatiuæ implentur per opus externum bonum moraliter, licet fiant ex prauo fine, vt patet in auditione Missæ: ita eædem leges violantur per quamlibet omissionem liberam talis actus, etiam puram, per quam homo meretur pœnam, quia non facit, quod tenetur, cum possit.

Omissio autem pura peccati est tantum bona materialiter non formaliter, quatenus non contradicit legi, & propterea non est honesta nec meritoria positiue, quia ex se indifferens est, vt fiat talis ommissio, ex bono fine, vel malo: ergo vt sic abstrahens non potest esse meritoria, & honesta; nam sicut implere legem positiuam, v. g. auditio Missæ ex se est bona tantum materialiter, & non est honesta, & meritoria formaliter, quia lex impletur vera auditione Missæ, siue fiat ex malo fine, siue ex bono, & quia facta est malo fine, legem seruat, & non est honesta, & meritoria, ideo auditio Missæ vt sic non est bona, nec meritoria: eodem modo in præceptis negatiuis v. g. non occidere secundum se vt sic est bonum materialiter tantum; quia potest quis non occidere ob malum finē vanitatis &c. & tunc illa negatio occisionis seruabit legem, sed non erit honesta, & meritoria: ergo non occisio vt sic abstrahens tantū erit bona materialiter, & non honesta formaliter, quia de se est indefferens adhoc vt sit bona, vel mala, quocunque modo facta seruet legem negatiuam non occidendi.

Tandem meo videri demonstratur hæc veritas, quia reprobatio damnatorū post præuisa demerita eorum est actus positiuus diuinæ voluntatis; sed talis actus habet pro primario obiecto pœnam damni, quæ est essentialis, & primaria pœna damnatorum, & pro secundario obiecto habet pœnam sensus, quæ comparata cum pœna damni secundum quid pœna, & secundaria dicitur; atqui in sententia omnium Theologorum pœna damni est priuatio visionis beatificæ &c. seu beatitudinis essentialis: ergo Deus non per negationem actus, aut per suspensionem, seu omissionem illius, sed potius per positiuum actum, qualis secundum omnes Doctores Ecclesiæ, & Theologos est reprobatio, terminatur ad priuationem, seu negatiua obiecta; & ratio à priori videtur esse quia substantia intellectualis habere potest actum positiuæ volitionis circa omnia illa, in quibus potest apprehendere aliquam rationem boni, non solum positiui, sed etiam negatiui quod est negatio alicuius disconuenientis mali, sunt autem multæ negationes, in quibus apprehendi possit aliqua ratio boni pertinentis ad iustitiam punitiuam, aut ad benevolentiam alicuius ad auferendum aliquod illi disconueniens: ergo etiam diuina voluntas potest comparari ad negationes, quæ ex eius libertate procedunt sicut volitio positiua libera, & efficax circa illas. Si autem aliquando sola negatio producendi aliquid est sufficiens connotatum, & obiectum actus positiui, & liberi in Deo, manifeste efficitur, quotiescumque ex Dei voluntate prouenit aliqua negatio, hoc est ne res aliqua producatur, simul etiam esse in Deo actum volitionis liberæ, circa non esse talis rei; vnde probatiores Doctores asserunt, volitionem diuinam esse positiuam, qua decreuit infinitas creaturas possibiles non producere, cuius rationem tribuunt; quia impossibile est à parte rei existere perfectionem intrinsecam diuinæ volitionis cum connotato sufficiente ad rationem actus volitionis positiuæ, tanquam effectus illius, quin ille actus ab æterno fuerit in diuina voluntate: ergo nulla esse potest negatio existentiæ rei, quam Deus possit producere, circa quam non sit in Deo libera, & positiua volitio, quia nulla esse potest negatio in qua non possit cognosci

cognosci aliqua ratio congruentis boni; esse enim negationem rei nullo modo necessariæ ad diuinam perfectionem propter fines, quos sibi Deus potest talis negationis proponere, est sufficiens ratio boni, vt voluntas velit cessare à productione talis rei. Nam sicut ea est sufficiens ratio libere cessandi ab operatione, ita est congruens ratio volendi cessare.

SVBSECTIO VLTIMA.

Argumentum à priori contra nos positum sectione prima dissoluitur.

53 AD vltimum argumentum dico, ibi bene responsum esse illi ad vltimam replicam respondeo aliquid esse in secundo signo virtualiter additum, quod in primo signo virtualiter, & æquialenter deficiebat, licet semper ab æterno, & à parte rei formaliter fuerit, quod in secundo signo virtualiter de nouo est, & hoc sufficit, vt prædicetur in secundo signo de Deo id, quod in primo non prædicabatur.

Vbi aduerte, Deum in indifferentia partim conuenire cum creatura, partim differre ab illa; conuenit cum creatura in hoc, quod sicut creatura formaliter ita est indifferens vt in eodem instanti, in quo determinatur per amorem, & amat per illum, potuerit nolle amare; ita similiter Deus ab æterno ita semper voluit creare mundum vt potuerit ab æterno velle non creare illum formaliter & in hac potestate, seu indifferentia formali consistit formalis libertas diuina, & sicut in toto illo instanti, quo amat creatura, ita formaliter est amor vt minime sit, aut in toto illo, aut in aliqua prioritate naturæ sit formaliter negatio, & carentia illius; quia vt in physicis late demonstro, non possunt esse in eodem instanti pro priori, & posterioti naturæ forma, & priuatio, quia prioritas, & posterioritas naturæ non sunt in quo sed à quo. Ita similiter formalis amor seu volitio creandi mundi ita fuit ab æterno in Deo, vt neque pro priori naturæ formaliter fuerit negatio amoris, quia libertas, & indifferentia, quæ ab æterno se determinat ad amandum non petit, imo neque potest habere prius negationem, seu carentiam formalem illius amoris, quem ab æterno habet; nam negatio, & forma, vt existant in eodem subiecto petunt necessario successionem durationis, quia simul in eadem duratione existere repugnat, & implicat contradictionem, alias idem simul esset, & non esset; quod est contra euidentissimum, ac maximum metaphysicum principium.

Exemplo declaratur, si Deus ab æterno produxisset aliquam creaturam, vt potuit, nunquam possemus dicere pro priori aliquo naturæ, fuisse negationem, aut priuationem formalem talis productionis, quia ex suppositione, quod productio est ab æterno, nullo modo potuit antecedere priuatio illius, quia priuatio si antecedit, non solum debet antecedere prioritate naturæ, sed etiam prioritate durationis, quæ ante rem existentem ab æterno non potest dari, alias non fuisset ab æterno, vt data opera demonstro in physicis *disp. de duratione, quæstione Virum successiuum, vt successiuum potuerit esse ab æterno*; sed Deus ab æterno libere voluit creare hunc mundum: ergo pro nullo priori præcessit in Deo indifferentia, seu libertas cum negatione, seu carentia formali eiusdem volitionis, quia hoc non petit volitio libera ab æterno, neque potest compati cum illa; ium propter rationes supra positas, quibus probauimus, non posse dari in Deo puram ommissionem, aut carentiam actus positiui; tum etiam quia nulla prioritas est vt dixi, in qua possit præcedere talis carentia ad volitionẽ æternã. Itaque libertas, & indifferentia formalis, vt libere se determinet ad volendum, non requirit vt ante præcesserit cum carentia seu priuatione formali talis priuationis, vt videre est in Angelo qui libere voluit; imo secundũ probabiliorẽ opinionem in primo instanti suæ creationis potuit peccare, & nihilominus in eodem illo primo instanti, nunquam præcessisset cum priuatione, seu carentia illius liberæ volitionis, siue bonę, siue peccaminosæ.

Solum igitur indifferentia, seu libertas formaliter petit, siue ab æterno, siue in instanti, vt ita velit voluntas, vt potuerit velle oppositum, quod sufficit ad exercitium propriũ, & rigorosum libertatis & in hoc conuenit libertas creata cum increata; differt autem libertas creata ab increata, in hoc quod increata (ex eo quod ab æterno decreuerit, & non possit de nouo decernere in tempore, vt supra demonstrauimus) nunquã habuerit oppositũ actum huic, quem nunc habet, neque habuerit carentiam formalẽ illius, libertas autem creata, quæ in tẽpore incipit amare, si talis inceptio non sit in primo instanti suæ creationis, sine dubio habuit carentiam formalẽ talis amoris; si vero, vt dicitur de Angelis, libere voluerunt in primo instanti suæ creationis, etiã conueniunt cum Deo in hoc, quod nunquam habuerint indifferentiam cum carentia formali illius primæ volitionis; Itaque hoc quod est habere, vel non habere prius priuationem, quã actum positiuum per accidens est ad formalitatem libertatis; formale autem illius est, quod ita se determinauerit ad vnum, vt ad oppositũ potuerit pro suo libito determinari, quia hoc exigit dominium seu indifferẽtia formalis circa suos actus, quæ sunt prædicata formaliter constituentia libertatem.

In alio autem maxime differt libertas creata ab increata, & indifferentia vnius ab indifferentia alterius, quod liberas increata ex eo quod immutabilis sit, tã physicẽ, quã moraliter ex suppositione quod semel ab æterno habuit decretum creandi hunc mundum, & conseruandi illum &c. nunquã mutatura sit tale decretum; vt iam supra explicui; quod aliter cõtingit in creata libertate, quæ quotidie mutat decreta, ex quibus omnibus euidenter solutum manet argumentum à priori aduersariorũ deceptosque esse illos dicendo indifferentiam Dei aliquando esse sub negatione actus positiui, quem semel habet, vt liquet ex dictis, quæ sufficiunt ad lucem offundendum sufficientem huic tractatui *de libertate diuina*, quæ æque difficilis est ac necessaria ad exactam doctrinam huius disputationis *de voluntate Dei*.

QVÆSTIO VLTIMA.

Vtrum Deus concurrat cum causis secundis aliquid imprimendo ipsis præuium ad actionem illaum

SECTIO I.

Sententia aduersaria ponitur.

PRima sententia est Thomistarum, asserentium Deum concurrere cum omni causa secunda, siue libere operanti siue naturaliter aliquid præuium imprimendo in ipsam

ipsam causam secundam quod antecedat operationem eiusdem causæ secundæ; sed quia hic modus concurrendi potest dupliciter contingere bifariam suam sententiam explicant aduersarij. Primo enim modo dicunt ipsi moueri causam secundam à prima ad suam operationem per veram actionem in ipsam imprimendo ei aliquid quo formaliter determinatur ad talem operationem, sicut lapis per impressum impetum ad motum suum determinatur; hoc autem quod imprimitur intrinsecum causæ secundæ à prima. Ferrara, & alij asserunt esse qualitatem veram productam ex vi actionis diuinæ ad complendam & determinandam causam secundam, vt possit hanc potius, quam illam operationem elicere causa sic determinata.

2 Alij vero asserunt hoc impressum nihil aliud esse quam actionem diuinam immediate terminatam ad actionem causæ secundæ, ratione c us elicitur actio causæ secundæ, & vt ita dicam producitur à causa à prima actione propria ipsius primæ causæ, & hoc sensu dicunt causam primam prius natura influere ad actionem causæ secundæ quam ipsamet causa secunda, quia videlicet priusquam voluntas humana v. g. exeat in actum, Deus aliquid præuium agit in ipsam, quod est esse causam suæ actionis, idque generale esse dicunt in omnibus actibus causarum omnium creatarum propter subordinationem essentialem harum respectu primæ causæ; ex quo vlterius inferunt voluntatem neque agere vnquam, nec posse aliud agere, nisi id ad quod Deus illam præmouet hac impressione.

3 Deinde inferunt, posita hac Dei impressione siue per actionem siue per qualitatem in voluntate creata, necessario voluntatem ipsam exire in actum, ad quem efficiendum præmota est, quia cum illa actio Dei sit per modum actualis motionis, & sit efficax procedatque ex efficaci voluntate qua decreuit Deus creatam potentiam indifferentem ad actum determinare, non potest hæc voluntas resistere; sed necesse est vt Deo illam mouente ipsa talem actum eliciat. Deinde asserunt ex vi illius præviæ motionis determinari voluntatem formaliter, & prius natura quam operetur manere determinatam ad illud vnum agendum, ad qod promotio illa diuina tendit.

4 Secundo inquiunt non per aliquid intrinsecè impressum prævium ad actionem, sed solum per antecedentem voluntatem seu actum efficacem voluntatis diuinæ determinari, quo actu vult Deus causam secundam, aut voluntatem humanam agere, ad quam Dei volitionem statim sequitur actio causæ secúdæ propter naturalem subordinationem & quasi sympathiam harum causarum; nam sicut ad nutum nostræ voluntatis mouetur brachium aut pes & potentia motiua existens in his membris efficit illum motum, non quia aliquid præuium intrinsecum per illam volitionem in potentia motiua fiat, sed propter naturalem sympathiam & subordinationem talium potentiarum, ita æque imo à fortiori contingit in nostro casu propter maiorem sympathiam & subordinationem quæ reperitur inter causam primam & secundam.

5 Itaque omnes siue intrinsecè siue extrinsecè asserunt præmoueri causam secundam, in hoc vnum conueniunt quasi collatis signis, vt posita siue intrinseca, siue extrinseca impressione per modum qualitatis, aut actionis, siue extrinseca præmotione non possit vllo modo non operari voluntas siue causa secunda id ad quod præmouetur à causa prima: hæc sententia sic explicata probatur.

Primo ex diuinis litteris *Prouerb. enim* 21. dicitur: cor Regis in manu Dei est, & quocumque voluerit inclinabit illud, & *Ieremiæ*. 10. non est in homine via eius, & à Domino gressus hominis diriguntur & *Iob.* 11. qui mutat cor Principum, in quibus omnibus locis aperte dicitur creaturas mutari à Deo præmoueri & prædeterminari ad actiones, quod adeo verum est vt non solum hæc præmotio in Scriptura verificetur de homine recte operante, sed etiam de homine peccante actualiter, vt patet *ex* 2. *Regum, cap.* 16. Dominus præcepit Semei &c. *& capit.* 24. commouitque Dauid, *& Psalmo* 104. declinasti semitas nostras à via tua, huc spectat, quod sæpe dicitur Deum indurare corda hominum *Exodi* 7. *Iosue* 11. *ad Romanos* 8. & item ex Cæsare *Isaiæ* 83. decipere. 6

Addi etiam solent contra nos generales loquutiones, quibus omnia opera creaturarum Deo tribuuntur 1. *Corinth.* 12. qui operatur omnia in nobis, ad *Roman.* 11. ex quo omnia per quem omnia. Item *Ieremiæ* 10. *& ad Ephes.* 1. qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, etiam *ad Philippens.* 2. Deus est qui operatur, *& ex Canticis* 1. trahe me post te, & *ad Roman.* 1. tradere dicitur in reprobum sensum supra quæ *August. lib.* 5. *contra Iulianum, capit.* 3. referens sententiam Iuliani sic ait. Quid est, quod dicis, cum desideriis suis traditi dicuntur relicti per diuinam patientiam, intelligendi sunt non per potentiam in peccata compulsi, ipse sic ponit, quasi non simul posuerit hæc duo, idem Apostolus, & patientiam, & potentiam vbi ait; sic autem volens Deus ostendere iram & demonstrare potentiam suam attulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem, sentit ergo August. Deum non tantum per patientiam expectare, sed etiam per potentiam in peccata compellere, & ad illa determinare. 7

Alia æque difficilia vel obscuriora verba habet idem August. *lib. de gratia & libero arbitrio*, vbi *cap.* 20. sic ait ita esse in Dei potestate non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis, sed etiam illas, quæ conseruant sæculi creaturam, vt ea, quæ voluerit & quando voluerit faciat inclinari, & ibidem ait voluntatem proprio vitio malam in hoc peccatum iusto suo iudicio inclinauit, *& cap.* 21. operatur Dominus in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quocumque voluerit siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorum. 8

Secundo probatur hæc sententia ex *Aristotele* 8. *Phys. capit.* 5. & sequentibus, vbi probat vnum esse tantum primum motorem immobilem; alia vero omnia mouere illum, vt mota agant: at si causæ secundæ non mouerentur actualiter à prima omnes essent mouentes, immotæ, & ita non posset perveniri ad vnum primum motorem immobilem. 9

Tertio probatur ex Diuo Thoma 1. *p. q.* 105. *art.* 1. *ad.* 3. qui aut primam causam mouere causas secundas, & applicare illas ad operandum & *q.* 3. *de pot art.* 7. *ad.* 7. declarat hoc, quod additur, causæ secundæ à prima esse entitatem quandam 1. *p. q.* 19. *art.* 5. vbi sic ait causa quæ est contingens oportet quod determinetur ab aliquo exteriori ad effectum: ecce causam contingentem per 10

ferhibet Diuus Thomas ab aliquo exteriori determinari, vt efficiat absque præiuditio suæ contingentiæ, & *libro primo Perhy. lect.* 13. inquit quandiu aliquid est futurum nondum est in seipso; est autem aliqualiter in sua causa, quod quidem contingit tripliciter, vno modo vt sic sit in sua causa vt ex necessitate ex ea proveniat, & tunc determinate habet esse in sua causa vnde determinate potest dici de eo quod existit, alio modo est aliquid in sua causa, &c. vbi D. Thomas expresse distinguit illum duplicem modum prædeterminationis in actu primo, vnum per modum naturæ, alium vt denotet promotionem intrinsecè inhærentem voluntati habentem intrinsecam virtutem realem ad inclinandam illam vt infallibiliter Deo vocanti consentiat, vt iuxta hunc modum concedit causam in actu primo vere dici determinatam, quæ est doctrina ab eodem Angelico Doctore tradita 1. 2. *quæstione 9. articulo 6. ad 3.* Vbi sic ait, sed tamen interdum specialiter Deus mouet aliquos ad aliquid determinate volendum, quod est bonum sicut in his, quos mouet per gratiam.

SVBSECTIO I.

Rationibus probatur.

11 PRima sic se habet, quia omnia hæc axiomata recipiuntur communi consensu; totius Scholæ: causa secunda applicatur ad operandum à prima, causa prima excitat secundam ad operandum, causa secunda determinatur à prima, & sine tali determinatione non potest operari, causa secunda non agit nisi mota à prima, causa secunda subordinatur primæ, vt instrumentum subordinatur artifici quæ principia non possunt esse vera, nisi asseramus concursum diuinum esse aliquid impressum secundis causis actioni earum præsuppositum, secundum prioritatem naturæ per modum principij ad operandum: ergo necessario ponendum est ita.

12 Probatur minime, quia non potest causa secunda applicari ad operandum à prima, neque excitari ab illa, vel ab ea determinari nisi per aliquid ei impressum, & præuium actioni; nam si nihil nouum in ea ponatur, quod prius non habebat, nec dicetur determinari à prima causa neque applicari ad operandum ab ea, nec excitari ab illa de nouo, sed eodem modo se habebit, quantum ad hæc omnia, nunc, & prius, & illud, quod necessario ei debet imprimi, debet etiam præcedere operationem eius, secundum prioritatem saltem naturæ, quia excitatio ad operandum determinatio, & motio prior natura est operatione: ergo id, per quod excitatur, mouetur & determinatur ad operandum prius debet esse operatione ipsa.

13 Secundo sic probatur, quia causæ secundæ non solum producunt proprium effectum & propriam operationem secundum speciem, sed etiam effectui tribuunt vltimam actualitatem, & esse determinatum, quod habet, quicquid enim reperitur in effectu producitur effectiuè à sua causa efficiente, sed istam vltimam actualitatem non possunt effectiuè causæ secundæ tribuere suis effectibus nisi eædem causæ compleantur in sua virtute actiua per motionem actualem primi agentis: ergo oportet quod præuia motione moueantur ab illo vt illam vltimam producant actualitatem: minor probatur, quia omnis forma, & virtus operatiua, cuiuscumque entis creati est admixta potentiæ; atque adeo non habet secundum se tam perfectam actualitatem quantam habet operatio, quæ est actus secundus; ergo non potest esse principium effectiuum talis operationis, quantum ad suam vltimam actualitatem, nisi prius natura compleatur in sua virtute operatiua, per actualem motionem primi agentis; principium enim efficiens non debet habere minorem actualitatem, quam habeat effectus, quia vnumquodque operatur in quantum est actu.

Tertia ratio sit, quia vt ostendit ex professo S. Thom. 3. *contra Gentes cap. 66.* esse est actus vniuersalissimus & proprius effectus solius Dei vnde in libro de causis dicitur, quod neque intelligentia dat esse nisi in quantum est diuina: ergo causæ secundæ quatenus attingunt esse proprij effectus formaliter loquendo sunt instrumenta Dei; ergo oportet quod moueantur ab illo prius natura quam attingant ipsum esse cuiuslibet effectus; patet consequentia, nam vt instrumentum attingat effectum principalis agentis oportet quod præuia motione ab illa moueatur. 14

Quarto sic probo ab eo, quod se habet indifferens ad vtrumlibet consequitur aliqua actio determinata, nisi ab aliquo alio moueatur, & inclinetur ad vnum determinate, vt dicit Commentator 2. *Physiorum, tex.* 48. ab eo enim quod est in potentia, & indifferens inquantum huiusmodi non potest esse determinatus actus, quia non est maior ratio quare exeat iste actus, quam oppositus, cum talis potentia secundum se, sit indeterminata, & indifferens ad opposita: sed causa libera & contingens, se habet indifferenter ad opposita: ergo non exibit ab illa determinata operatio, nisi præmoueatur à primo agente, & prædeterminetur ad vnam particularem determinatam operationem. 15

Quinta ratio sit, quia applicatio causæ secundæ ad opus est aliquid creatum distinctum à virtute operatiua talis causæ, & distinctum etiam à Deo, immo necesse est factum esse à solo Deo sine ipsa causa secunda cum illa applicatio antecedat actionem. 16

Sexta ratio, quia ex hoc influxu nihil sequitur libertati contrarium, tum quia ad efficatiam efficientis diuinæ voluntatis spectat vt possit voluntatem nostram mouere prout voluerit; imo ait Aug. *in Enchirid. cap. 96.* hoc spectare ad omnipotentiam Dei: ergo potest Deus talem entitatem imprimire voluntati nostræ quæ illam efficaciter determinet, ad vnum, & tam suaui modo vt ipsam liberam relinquat, hoc est enim quod diuina prouidentia prædicatur, quod attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. 17

Tum etiam quia necessitas, vel determinatio ex suppositione non repugnat libertati simpliciter: ergo licet voluntas sit determinata, per impressionem talis præmotionis, illa necessitas solũ erit consequentiæ, & suppositionis, & non evertet libertatem: antecedens patet, nam iudi- 18

tium vltimum, & practicum intellectus determinat voluntatem, ita vt non possit hæc ab illo discordare, alias posset voluntas deficere sine errore vel defectu intellectus, & tamen tale iudicium reliquit illam libertatem simpliciter.

19 Item ex suppositione diuinæ scientiæ non potest voluntas aliter operari quam Deus præsciuerit, & tamen libere operatur. Item voluntas Christi ex suppositione vnionis hypostaticæ non potest peccare, & tamen libera est: ergo.

SVBSECTIO II.

Aliqua certa notantur.

20 PRimo aduertendum est esse potentiam liberam nihil aliud esse nisi potentiam, quæ positis omnibus ad agendum potest agere & non agere, hæc enim descriptio traditur à Nemesio *lib. de natura hominis. cap. 35.* dicente esse autem liberum si eisdem positis causis in nobis esset aliquando appetere, aliquando refugere, quam etiam definitionem approbat D. Thom. *quæst. 24. de veritate art. 2.* vbi sic ait in brutis est quædam similitudo liberi arbitrij in quantum possunt agere, vel non agere, vnum & idem secundum suum iudicium: sed quia eorum iudicium est determinatum ad vnum, per consequens eorum appetitus, & actio ad vnum determinatur. Item agens 1. 2. *de libertate hominis*, quæ necessaria est ad meritum, asserit esse indifferentiam ad operandum & non operandum, & *lib. 6. contra gentes, cap. 3.* idem docet, desumitur etiam hæc definitio ex Aristotele 9. *Met. cap. 3. alias tex. 12. & duodecimo Metaph. cap. 6. & tertio de anima cap. 2.*

21 Admittiturque ab vniuersa schola Theologorum, cuius sensus est vt de ratione liberæ potentiæ sit vt in potestate sua habeat tam actum suum excercere, quam continere vel suspendere, id vero non ex defectu alicuius conditionis requisitæ ad operandum; illa enim non esset potestas ad suspendum actum, sed impotentia potius ad agendum tali conditione deficiente; vnde ille modus cessandi à propria actione agentibus etiam naturalibus communis est, ignis namque non calefacit si desit aliqua conditio, vel requisitum ad calefaciendum, vt v. g. si deficiat passum, vel approximatio, sicut contingere potest in voluntate ipsa si esset à volendo ex defectu obiecti, eo quod illud ignoretur, tunc enim carentia actus non erit ex potestate libera, seu dominio indifferentiæ, sed potius ex naturali defectu, est ergo de ratione liberæ potentiæ vt ex intrinseca vi, & potestate sua completa & sufficienti ad operandum possit, & actum suum excercere, & suspendere quando voluerit, & quia interna vis facultatis non excercetur nisi adhibitis omnibus requisitis ad agendum, ideo recte dicitur optimeque explicatur vis huius facultatis sufficientis, & complete in eo, quod positis omnibus requisitis ad agendum possit agere, & non agere, sed hæc prærequisita iure optimo explicantur de his conditionibus, quæ in actu primo requiruntur, seu quæ sunt aliquomodo causa actionis; non enim est actio ipsa; nam licet nemo agat sine actione, & ideo etiam actio dici possit requisita ad agendum, non tamen vt principium agendi, vel aliquid pertinens ad principium actionis, sed potius vt ipsum formalissimum agere; quo formaliter constituitur potentia in esse agentis, & determinatur potius ad agendum quam ad non agendum, & ideo non est componenda actio cum potentia, ad hoc vt ipsa potentia dicatur indifferens, quia in hoc involuitur repugnantia, sed sumenda est potentia cum omnibus prærequisitis ex parte eius, seu per modum actus primi, & antecedentibus ipsam actionem.

SVBSECTIO III.

Prima conditio ad libertatem ponitur, & Pater Arriaga oppugnatur.

PAter Arriaga *disput. 6. de anima, num. 48.* & ex professo *disput. 8. à num. 4.* docet, posse dari actum liberum voluntatis, quem nullo modo efficiat ipsa, dum modo recipiat illum solum passive se habendo per influxum causæ materialis, vel subiectiuæ; verbi gratia si Deus poneret in me qualitatem amoris quam vocat actum elicitum à Petro, dummodo mea potentia volitiua reciperet ipsum per verum concursum materialem, posset esse liber ille actus respectu mei, non minus, quam ille, quem nunc elicio.

Iam sine controuersia pro certissimo habetur, actum liberum, vt liberi rationem induat respectu alicuius debere non solum materialiter, & purè passivè; sed etiam actiue, & efficienter elici ab ipso, respectu cuius liberum exercitium est. Itaque de ratione potentiæ formaliter liberæ est, vt quatenus talis sit potentia actiua: hæc conclusio est ita certa hac tempestate, vt oppositum ab aliquibus grauibus Doctoribus errroneum in fide, ab aliis temerarium ad minus iudicetur: ego autem, vt abstineam ab omni censura iudicium hoc remitto sapientibus, fideique iudicibus, contentus solum muneri meo satisfacere; quod in hoc situm, ac collocatum est, vt præsentem veritatem, quæ immediate opponitur Lutheri & Calvini doctrinæ efficaciter quantum in me fuerit probem, atque confirmem, quia multa nostræ fidei mysteria ab ipsa fine dubio pendent: probatur.

Primo ex scriptura; Petrus enim Apostolus 2. *epist. cap. 2.* ita ait: [satagite vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, vbi S. Apostolus optime explicant D. Augustinus, & Hieronymus, tradens doctrinam infallibilem, & certam de mediis necessariis ad beatitudinem consequendam; secundum prædestinationis decretum, & diuinæ vocationis beneficium ait, nulla alia esse media, præter bona opera; vbi pro conditione necessaria in mediis ad beatitudinem perit duo, & rationem operationis & rationem bonæ operationis, vt patet ex illis verbis; [satagite vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.] Vnde D. Augustinus hæc verba profert; [non aliter certi sumus de itinere ad beatitudinem electis promissam, nisi dum bene operando in tempore exequimur id, quod sine tempore, quia ante omnia tempora

tempora, & sæcula decretum est à Concilio voluntatis diuinæ,] quid clarius, & euidentius ad nostram veritatem confirmandam poterat excogitari; tunc sic, media infallibilia ad beatitudinem consequendam sunt bona opera, vt inquit Petrus, quæ bene operando facimus, vt explicat Augustinus; sed hæc media sunt actus liberi, quia sine libertate nihil meremur, aut demeremur; vnde D. Paulus Apostolus *epist. 1. ad Corinth. capite septimo*, docens medium, quo homines possint ad libertatem gloriæ, seu ad brauium beatitudinis, & coronam æternæ fœlicitatis per media congruentia se disponere; asserit exercitium liberæ voluntatis requiri, ibi [non habens necessitatem; sed potestatem habens suæ voluntatis.]

Ergo actus libertatis ex mente Petri, & explicatione Augustini in operando operatione, seu actione & non in sola passione, seu receptione consistit.

Clarius hoc exprimitur ab Ecclesiastico, *capite 31.* ibi, qui potuit facere mala, & non fecit; ecce libertatem manifeste explicat per potentiam faciendi, & non faciendi, cuius exercitiu est facere, vel non facere: ergo qui dixerit, exercitium libertatis consistere in sola & pura passione sine actione & operatione, sine dubio immediate opponitur Scripturæ, quæ, vbicunque libertatem arbitrij declarat, verbis vtitur ad propriam potestatem agendi pertinentibus; & dum explanat exercitium illius, decernit esse per operationem, & actionem; vt patet clarissime ex locis nuper adductis; quibus consonat illud *Ecclesiast. 15.* [Ad quod volueris, porrige manum tuam,] & illud; [quæ enim odit, ne feceris.] Item locus ille *Zachar. 4.* [conuertimini ad me,] per quæ verba, [libertatis nostræ admonemur,] vt Concilium Tridentinum explicuit; nemo autem se ipsum conuertit, nisi agendo, vt ipsum Concilium decernit, ac definit; Tandem simile est dictis illud *Apocalyp. 3.* [si quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum;] Verbum enim aperiendi efficientiam includit; vnde his verbis Ioannes Euangelista videtur pulchra comparatione explicare locum Zachariæ; propheta enim *cap. illo 4.* ait: [conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.] Quæ propositio, vt docent Diuus Thomas, & D. Anselmus æquiualet conditionali huic, si ad me conuertamini per contritionem, dolorem, & amorem, ad vos conuertar per gratiam habitualem; quapropter si huiusmodi actuum clauibus reseratis ianuas cordis, mihique aditum patentem offeratis, introibo ad vos, vt animas vestras diuinis muneribus gratiæ adornem, atque impleam; quod idem est, ac dixit Ioannes, [si quis aperuerit mihi ianuam intrabo ad illum:] alia multa breuitatis causa relinquo, quæ passim in Scriptura occurrunt.

Secundo aperte, & manifeste probatur hæc veritas, ex Concilio Tridentino, *sess. 6. capite quinto*, vbi cum dixisset, homines vocari à deo per gratiam [vt eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando in ipsum Deum conuertantur,] explicat illam liberam cooperationem dicens: [itavt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem; neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui & illam abijcere potest. Neque tamen sine gratia mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate posset.] Et ideo *in Canone 4.* damnat dicentes; [liberum arbitrium nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, aut nihil omnino agere, mereque passiue se habere;] atqui si homo non ageret, sed reciperet actum ab alio factum mere passiue se haberet: ergo hic dicendi modus est contra Concilium.

Respondet Pater Arriaga hoc, quod est passiue se habere, dupliciter sumi posse: primo, sine vllo prorsus vero concursu, vt se habet materia respectu animæ rationalis, in quam nullo modo influit? Secundo per verum concursum, & influxum, qualem, verbi gratia, exhibet materia prima in formas materiales, & quodlibet subiectum in sua accidentia: ait ergo Pater Arriaga à Concilio damnari, qui dixerit, liberum hominis arbitrium passiue se habere primo modo non secundo; nam in secundo modo vere causa passiua influit, atque adeo sufficere hunc influxum ad rationem voluntarij, & liberi, & ne voluntas dicatur operari mortuo modo.

Sed contra est, quia hæc noua expositio, & distinctio sine vllo fundamento excogitata est à Patre Arriaga contra communem modum intelligendi Philosophorum, & Theologorum; atque adeo vel ex eo capite solum est reijcienda in re tam graui. Nam in primis passiue se habere respectu alicuius physice loquendo ex communi vsu huius vocis, idem est ac præbere concursum tantum passiuum; in animam vero rationalem, sicut materia prima proprie loquendo nullum exhibet concursum positiuum, ita neque passiue se habet ad illam secundum substantiam, sed solum ratione vnionis, vel informationis, quæ dependet à materia. Deinde quia quidquid sit de anima rationali; negari nequit, materiam, & quodlibet aliud subiectum ad formas, quæ ex illo educuntur, mere passiue se habere; neque alius vnquam aliud somniauit: sed voluntas per te se potest habere in actu libero, sicut materia ad formas, & vt lignum ad calorem: ergo se habebit mere passiue, quod est contra Concilium. Præterea quia Concilium loquitur iuxta subiectam materiam, & excludit concursum mere passiuum, qui voluntati tribui potest, non illum, cuius voluntas non est capax, & de quo non agitur, vt verbi gratia, si ego dicam, animam respectu potentiarum non mere passiue se habere, quis intelligit aliud, nisi animam, præter verum concursum passiuum, habere etiam alium concursum actiuum, neque cuiquam venit in mentem, me excludere concursum passiuum vel passionem similem illi, quam corpus exercet circa substantiam animæ rationalis: sed illum, qui opponitur concursui mere actiuo: ergo similiter cum Concilium excludat concursum mere passiuum voluntatis, tantum illum excludit, qui opponitur concursui actiuo, & quem voluntas potest habere, & habet circa motionem diuinam, scilicet per verum influxum subiectiuum.

Confirmatur primo hæc propositio, [voluntas non se habet mere passiue, sed præterea agit,] quæ expresse habetur in Concilio, est similis, & eiusdem rationis cum hac: anima respectu

suarum potentiarum non se habet mere passiue, sed præterea agit: sed in communi sensu & acceptione Philosophorum in hac secunda propositione intelligimus per passionem veram causalitatem causæ materialis, & per actionem causalitatem efficientis: ergo similiter in prima, sed Concilium dicit voluntatem non se habere mere passive, sed agere: ergo utrumque intelligendum est iuxta proprietatem scholæ, & communem vsurpationem.

Confirmatur secundo & clarius, quia Concilium non omnino excludit concursum passivum voluntatis; sed tantum ait, voluntatem non se habere mere passive, quod idem valet, ac si diceret, non se habere tantum passive, sed etiam alio modo; vt cum dico, homo non est mere animal; sensus est non est tantum animal, sed aliud præterea, scilicet rationale; sed voluntas in suo actu non se habet mere, & tantum passive: ergo aliquid aliud habet, præter pati scilicet agere, quia hi duo nimirum mutuo se respiciunt, & excludunt; vnde sicut cum ego dico; Deus respectu effectus creati se habet mere actiue, significat nullo modo recipere illum, sic cum dico voluntas, vel alia causa non se habet mere passive respectu effectus, significat, præter veram passionem habere veram actionem circa illum.

Secundo impugnatur P. Arriaga ratione deducta ex inconvenientibus, quæ ex illius sententia manifeste sequuntur: nam primo sequitur, posse Deum v.g. me nihil agente, sed concurrente passiue adducere ex mea voluntate actum vel qualitatem amoris, qui tamen liber sit; quod necessario concedet P. Arriaga, nam in isto casu erit aliquis concursus voluntatis; atqui hoc pugnat cum communi Theologorum, & fere cum ratione naturali; nam actus liber, vt talis debet esse in potestate mea aliquomodo, sed iste actus nec est in potestate mea quoad actionem; quia voluntas diuina, ad quam actio pertinet, non mihi subordinatur: neque etiam quoad receptionem; quia supposita voluntate Dei operandi talem actum in me; ego nequeo resistere illi, neque non recipere talem qualitatem; quia Deus in suis creaturis, & dependenter ab illis vt à subiectis potest producere quaslibet formas, quæ non implicent contradictionem: ergo non est vnde ille actus sit in mea potestate: ergo neque potest esse liber.

Dices, esse liberum quia vere anima, & voluntas influit per verum concursum.

Sed contra, quia iuxta hunc dicendi modum etiam productio gratiæ & habituum super naturalium voluntatis erit libera in se ipsa immediate, & procedens à libertate humana, quod nullus dixit cum in pueris dentur hi habitus infusi sine libertate. Patet consequentia; quia per te ad libertatē sufficit verus concursus voluntatis etiam in genere materialis causæ, sed hic concursus intervenit etiam, cum producitur gratia, & habitus charitatis, quæ cum sint accidentia, non fiunt nisi cum influxu physico voluntatis vt subiecti: ergo.

Secundo sequitur Deum non posse neque de absoluta potentia ponere in me aliquam qualitatem volitiuam, vel actum voluntatis circa obiectum indifferenter propositum, quin ille actus sit liber; eo ipso quod vere dependeat à voluntate, vt à vera causa subiectiua, vt patet, quod tamen est contra communem, & certam doctrinam præcipue nostræ societatis, asserentem, quod si Deus vellet necessitatem inferre potentiæ meæ liberæ, etiam circa obiectum indifferenter propositum, non alio modo id efficeret, quam producendo aliquam qualitatem in mea voluntate, quæ licet dependeret ab ea, vt à subiecto, nihilominus non esset absolute in potestate voluntatis.

Tertio denique sequitur ipsam physicam prædeterminationem, quam impugnamus in Thom. non tollere libertatem, neque enim Thomistæ ponunt illam sine concursu passivo vero ipsius voluntatis, eo ipso quod talis prædeterminatio sit qualitas, vel modus; vnde vlterius vix remanet nobis aliquod principium stabile iuxta doctrinam Societatis & modum tuendi libertatem humanam, vt considerati patet.

Adde si semel ponatur voluntatem posse absolute velle formaliter sine actione non esse vllam rationem, qua probetur, nihil esse volitum, quin sit præcognitum, hoc est ante omnem actum voluntatis præcedere actum intellectus, vt ipsi aduersarij volunt; nam ideo ponitur actus intellectus, vt determinet principium volitivum, sed cognitione existente in solo principio elicitivo actionis volitiuæ, quod iuxta istam sententiam potest esse Deus, vel aliud suppositum sufficienter determinatur actus voluntatis præsuppositiue vt manifeste patet: ergo cum nihil sit, quod vrgeat ad tot inconuenientia, non est cur recedamus à communi opinandi modo propter solum pruritum innovandi, atque adeo fatendum est, actum voluntatis vitalem præcipue liberum necessario includere actionem.

Deinde vrgetur ex ponderationibus, quas fecimus *disput. 20. de anima, q. 1. sect. 2. à num. 7. vsque ad 15.* circa locum nuper adductum Concilij Tridentini *sess. 6. de iustification. Canon. 4.*

Tertio sic probatur auctoritate Sanctorum; D. enim Augustinus *lib. 1. retractationum cap. 1.* recognoscens verba, quæ *in quæst. 1. lib. 2. ad Simplic.* posuerat: [quamvis sit in cuiusque potestate quid possit,] ait ideo illa dixisse [quia non dicimus esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus, fit, vbi primum, & maximum est ipsum velle sine vllo quippe intervallo temporis; præsto est voluntas ipsa, cum volumus.] Vnde etiam *lib. 83. quæstio. quæst. 8.* inquit, [moveri per se animam sensit, qui sentit in se esse voluntatem, nam si volumus, non alius de nobis vult; & iste motus animæ spontaneus est;] quibus verbis trifariam demonstrat D. Augustinus contra aduersarios, actum liberum voluntatis necessario includere actionem, prima demonstratio continetur illis verbis, [mori per se animam sentit,] &c. quæ demonstratio sumit pro medio definitionem actus vitalis, viuere enim est à se, & per se moveri: sed actus liber, inquit Augustinus, est viuere: ergo est motus à se & per se; sed motus à se, & per se includit essentialiter actionem, nihil enim potest à se ipso moveri quin motum in seipso producat; nam si passive solum se habeat respectu motus, non movebitur à se, sed ab alio: ergo actus voluntatis liber dicit essentialiter operationem. Ecce prima demonstratio Cherubici Doctoris. Secunda demonstratio continetur illis verbis; [nam si volumus, non alius de nobis vult] quæ sic efformatur quia quando aliquis libere se exercet volendo, ipse est qui vult, & non alius pro ipso, sed si ipse non produceret suum amorem, non vellet ipse: ergo dum vult producit amorem, & operatur active illum: tertia demonstratio continetur in illis verbis, [& iste motus

motus animæ spontaneus est; formatur enim sic à D. Thoma, quia actus voluntatis liber est essentialiter voluntarius; & spontaneus; sed omne voluntarium eo modo quo voluntarium, & spontaneum est, vt patet ex definitione illius, quam amplectitur tota schola tam Theologica, quam Philosophica; quod est à principio intrinseco cum cognitione; id est à principio intrinsece se reducente ab actu primo, vel quasi primo ad actum secundum per formalitatem intrinsecam existentem in ipso Principio se reducente: ergo actus liber voluntatis includit essentialiter actionē.

Videantur à nobis dicta *disput. 20. de anima supra citata de natura, & essentia intellectionis; quæst. 1. Vtrum intellectio formaliter consistat in actione*: per totam, vbi late de hoc negotio agitur, & omnia ibi allata facili negotio possunt accommodari præsenti negotio; videatur præterea disputatio prima de anima, & in ea *quæstion. 6.* Vtrum aliquod intellectuale viuere possit, passiue tantum se habendo, vbi data opera de hoc eodem negotio agitur *in tota illa quæstione.*

Idem docet ipse Augustinus *lib. 12. de ciuitate cap. 6. & 7.* vbi agens de causa actus mali dicit ad voluntatem ipsam reduci; tanquam ad causam efficientem, & deficientem; idemque docet *lib. 1. de libero arbitrio à capite 12. & lib. 3. cap. 1. & 2.* additque *cap. 3* [illud esse in potestate nostra, quod cum volumus, facimus; quapropter nihil tam in nostra potestate, quam ipsa voluntas est.] Quod repetit, & confirmat *lib. 1. retractationum cap. 9. & 22.* ex quibus verbis hanc rationem conficio; nam potentia libera vt inquit D. Augustinus est, quæ in manu, & potestate sua habet mutari vel non mutari, operari vel non operari nam hoc est esse dominam sui actus, vel mutationis, in quo dominio libertas consistit, hæc autem potestas, seu dominium non consistit in potentia passiua, non enim dicitur aliquid esse in potestate nostra propter potentiam passiuam solam, sed propter actiuam quam ipsum nomen potestatis significat, præcipue quando agitur de potestate, cui imputatur ad præmium, vel ad pœnam actus secundus, seu exercitium, eo modo, quo imputatur libertati actus liber qui minime imputaretur ad malum, vel ad bonum, nisi ipsa voluntas produceret, & faceret talem actum, vt euidenter docuit ipse D. Augustinus *lib. 83. quæstion. quæstione 24.* his verbis: [nec peccatum, nec recte factum imputari cuiquam iuste potest, qui nihil fecerit propria voluntate], & hoc modo ait, vtrumque esse in libero voluntatis arbitrio: ergo oportet, vt sit in potentia actiua quatenus actiua est: ergo actus liber formalissime dicit exercitium potentiæ actiuæ, quatenus actiuæ: ergo est actio, vt actio, seu includit actionem. Minor probatur, quia non est in potestate, ac dominio patientis, vt tale est, quod patiatur, nec ne, hoc enim pendet ab agente, quia patiens ideo patitur, quia agens in illud agit, actio enim infert passionem & ordine naturæ, vel rationis illam præcedit, & ideo talis est passio, qualis est actio, & non è conuerso, loquendo causaliter, & à priori: ergo actio non est in potestate patientis, vt patiens est, id est in dominio eius; sed agentis, quod expressis verbis docuit ipse Augustinus, *libr. 3. de libero arbitrio, capit. 2.* ibi: illud esse in potestate nostra quod volumus, facimus, *& lib. 1. retractation. cap. 1.* [quia non dicimus esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus facimus, & quod cum appetimus, fit; vbi primum, & maximum est ipsum velle.

Quid clarius, & euidentius: ergo libertas solum est in potentia actiua vt actiua est, & liber actus in actione vt actione, & non solum pure in Passione, quia alias liber actus non esset in dominio, & potestate illius, qui libere vult; nam actio non est in dominio patientis, vt dixi, sed agentis, quia prius non est in potestate posterioris sicut præceptum non est in potestate subditi, sed superioris: ergo etiam passio non est in potestate patientis, vt tale est, sed in potestate agentis, quia posita actione, necessario sequitur Passio, & ideo eatenus tantum potest Passio esse aut denominari libera in quantum actio fuerit libera: ergo vtrumque est in potestate, & dominio agentis: ergo libertas principalius est in potentia actiua vt actiua est; & in actione, quapropter licet voluntas sit receptiua sui actus, & sub ea ratione sit potentia passiua, non est tamen principalius libera nisi quatenus potestatem habet eliciendi, & non eliciendi actum suum; & in tantum receptio eius potest esse libera ipsi voluntati in quantum efficere est illi liberum; si enim ab alio agente reciperet actum, ipsa nihil efficiente ex parte sua necessario illum reciperet; quod si esset in potestate alterius agentis non immittere in voluntatem talem actum alteri agenti esset liber ille effectus, non ipsi voluntati.

Dices; passum interdum determinat actionem agentis, vel ad illam confert, vel illam impedit: ergo eadem ratione potest ex parte potentiæ passiuæ prouenire, vt agens illam immutet: ergo etiam poterit libertas esse in potentia passiua vt passiua est; antecedens patet in causa superiori, & vniuersali necessario agente, determinatur enim ad hanc vel illam actionem ex parte passi vt patet in sole exsiccante lutum, & liquefaciente ceram. Item in causis particularibus actio est maior, vel minor iuxta dispositionem passi, & interdum omnino impeditur propter resistentiam eius. Ac denique in moralibus, & supernaturalibus, quando Deus infundit habitum voluntati, ipsa voluntas mere passiue se habet, & nihilominus receptio est illi libera; quia ex eius pendet dispositione.

Respondeo negando secundam consequentiam, quia passum vt tale est, si sit omnino idem non potest determinare actionem agentis, nec magis iuuare, vel impedire actionem vnius agentis, quam alterius; si vero sit diuersum, seu diuerso modo dispositum, tunc determinatio, resistentia, vel similis effectus erit omnino necessarius, aut si participet aliquam indifferentiam necessario pendebit aliquomodo ex potentia actiua libera. Declaratur: nam si agens sit naturale, & potens ad plures effectus efficiendos propter vniuersalem virtutem, non potest circa idem passum eodem modo dispositum ad certum effectum determinari, nisi passum illius tantum sit capax, nam si passum sit de se indifferens ad plures, non est cur ab illo determinetur tale agens ad vnam actionem potius, quam ad aliam, si autem passum sit capax vnius tantum effectus, tunc determinabit quidem actionem agentis, determinatio autem erit omnino naturalis, seu necessaria, vt per se constat, & eodem modo si passum sit diuerso modo dispositum, determinat quidem actionem talis agentis, necessitate tamen naturali, vt patet in

illo exemplo de sole liquefaciente ceram, vel exsiccante lutum; vtrumque enim facit necessitate naturali; & ratio est quia ex parte recipientis vt sic non provenit determinatio actionis, nisi propter incapacitatem naturalem, vel limitationem capacitatis ab aliqua dispositione proveniente, & ideo si limitatio illa, vel dispositio naturalis sit, etiam determinatio est necessaria; nec potest ex parte passi esse libera; idemque est de resistentia, vel impedimento aut carentia illius proueniente ex naturali dispositione recipientis, intercedit enim eadem ratio; at vero si agens sit liberum, tunc potest determinare suam actionem & consequenter etiam passionem circa idem passum de se indifferens, & capax plurium actionum, & tunc quidem determinatio libera est; prouenit autem ab eminentia potentiæ activæ & dominio, quod habet in suam actionem; nec potest aliunde prouenire. Interdum etiam passio aliqua, seu receptio potest pendere ex dispositione libera passi; & tunc licet receptio proxime non possit esse libera ipsi recipienti, quia ab illo non fit, remote potest denominari libera, quatenus ab eius libera dispositione pendet; illa autem libertas in eo posita est, quod effectio talis dispositionis est libera; & ita semper manet ex potentia actiua, in qua residet, & hoc modo receptio primæ gratiæ sanctificantis potest dici homini libera remote in quantum efficere contritionem est homini liberum, & in naturalibus potest dici esse homini liberum calefieri à sole in quantum libere potest ad solem accedere, vel ab illo recedere; propria ergo libertas in potentia actiua consistit, ac per consequens propriæ libertatis actus consistit in actione, quatenus actio est; licet etiam quia actus virtualis est, minus tamen principaliter includat passionem; quia cum actus vitalis ex sua natura sit immanens, petit necessario actionem, & passionem, & ideo necessario vtrumque petit, præcipue actionem.

Deces, tametsi voluntas non sit libera agendo, poterit tamen esse libera resistendo, sæpe enim aliqua non possunt quidem agere ipsa in se, sed possunt resistendo impedire actionem aliorum.

Respondeo, si voluntas sit potentia passiua non posse illam resistendo impedire actionem alterius, illa enim resistendo impediunt, quæ habent contrariam qualitatem; voluntas autem non habet contrariam qualitatem, cum sit indifferens ad contraria. Itaque non habet vnde resistat, si ex natura sua solum est apta pati, quod si potentia sit actiua, & ab obiecto moueatur, tanquam à fine, non tanquam ab agente, tum vere resistere poterit, vt re ipsa etiam sæpe resistit, cum variæ rationes in eodem obiecto, vel varia obiecta illi demonstrantur.

Aide quod libertas voluntatis non in eo solum posita est, quod possit resistendo prohibere, ne obiectum agat amouendo obiectum ipsum, sed etiam in eo, quod præsente obiecto, & agente, quod suum est, voluntas possit libere consentire, vel dissentire vt perspicuum est ex illo exemplo, quod S. Augustinus proponit *in libro* 12. *de ciuit. Dei, cap.* 6. v.g. si duo sint æque affecti animo & corpore, & occurrant eidem rei, quæ sua pulchritudine allicere possit affectum, & eadem Diaboli tentatione vterque tentetur; & tamen vnus tentationi consentiat, alter non consentiat, non potest reddi alia causa, nisi quia vnus vult, alter non vult: at si voluntas solum pateretur, & non operaretur, aut ageret, non consentiret, aut dissentiret: ergo agit ex D. Augustino quando libere mouetur; quod etiam expresse docuit Damascenus *lib.* 2. *de fide, cap.* 25. ideo hominem esse liberi arbitrij, quia in sua potestate habet eas actiones, quas libere operari dicitur; & ideo [omnem deliberationem actionis causa suscipi] & addit *in cap.* 26. [in nostra potestate sunt ea quæ liberum nobis est facere, vel non facere,] idem sumitur ex Anselmo *libro de concep. Virgin. cap.* 6. Bernard. *lib. de gratia, & libero arbitrio* ex Nizeno *libro* 9. *philosophia.*

Vltimo omnes Thomistæ cum D. Thoma 1. *p. q.* 82. *art.* 4. *& quæst.* 83. *in corpore*; item 1. 2. *quæst.* 9. *art.* 1. 3. *&* 9. 22. *de verit. art.* 9. *in corpore, & ad primum, &* q. 24. *art.* 4. *in corpore*, & omnes Scotistæ cum Scoto *in* 2. *dist.* 25. *in argumentis ad oppositum*; *& in toto discursu quæstionis*, Durandus *dist.* 24. *q.* 2. *num* 10. 19. & 34. & omnes Doctores Societatis Iesu; vt videre est in Patre Suarez *tom.* 1. *de gratia prolegomeno* 1. *cap.* 2. Bellarmino *lib.* 3. *de libero arbitrio.*

Secundum requisitum: ad libertatem est habere indifferentiam per eminentiam quandam dominatiuam excellentissimi cuiusdam domini; ad operandum opposita, seu ad operandum, & non operandum; quæ indifferentia duplex est, prima quoad exercitium, secunda quoad specificationem; prima consistit in hoc, quod possit voluntas se exercere circa contradictoria, operando, vel non operando; secunda est, vt possit se exercere circa specie distinctos actus vel fines; & ideo vocatur quoad specificationem.

Probatur primo de indifferentia quoad specificationem ex dictis, quia libertas est propria & immediata proprietas potentiæ actiuæ vt actiua est: ergo si talis indifferentia sit respectu plurium actuum, necesse est vt in tali facultate sit vis effectrix omnium illorum actuum; nam si tali virtute careat, ad aliquem illorum efficiendum respectu illius, non erit libera cum respectu illius non sit actiua.

Non sufficit autem ad libertatem circa tales actus, vis superior, & quasi vniuersalis effectiua plurium actionum, vel effectuum, quia in agente naturali potest similis virtus inueniri, vt in sole videre licet, cuius virtus per vniuersalitatem, quandam indifferens est ad plures effectus, & actiones; ergo ad indifferentiam libertatis vltra illam quasi vniuersalem vim actuam necessarium, est, vt illa sit coniuncta cum quadam eminentia, ratione cuius potest inter ipsas actiones eligere, aut se ad hanc potius, quam ad illam flectere, quia ipsa vult à se ipsa sine eo quod ad hoc ab alio determinetur, propter quod merito dixit Diuus Thomas *in* 2. *dist.* 28. *q.* 1. *art.* 1. hominem non fore liberi arbitrij, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret, & Damascenus *lib.* 2. *de fide, cap.* 25. ideo hominem esse liberi arbitrij, quia in sua potestate habet eas actiones, quas libere operari dicitur, & ideo omnem deliberationem actionis causa suscipi, & addit *in cap.* 26. in nostra potestate sunt ea quæ liberum nobis est facere, vel non facere, & August. *lib.* 3. *de libero arbitrio cap.* 1. 2. *&* 3. sic ait illud esse in potestate nostra, & dominio quod cum volumus facimus, quapropter nihil tam in nostro dominio, & potestate quam ipsa voluntas est, quod repetit, & confirmat *lib.* 1. *retractationum, cap.* 9. *&* 22. vnde *cap.* 1. recognoscens verba, quæ *in q.* 1. *lib.* 2. *ad Simplicium* posuerat, quamvis sit in cuiuscunque potestate, quod possit, ait ideo illa dixisse, quia non dicimus esse in potestate nostra, nisi quod cum volumus fit, vbi primum, & maximum est

29

ipsum

ipsum velle sine vllo quippe interuallo temporis præsto est voluntas ipsa cum volumus, quod etiam confirmant loca omnia, quæ in primo requisito adduximus.

30 Nam ab omnibus indifferentia hæc per modum huius dominij declaratur, & ideo ait D. Thomas *prima secundæ, quæstione prima, articulo primo*, liberum arbitrium esse facultatem voluntatis, & rationis per quam homo est dominus suorum actuũ, quid clarius? & ratio euidens est; nam si quæram à te cur sol non habeat libertatem quoad speciem, cum certum sit habere vniuersalitatem ad operandos effectus oppositos, verbi gratia, ad producendam siccitatem, & producendum calorem, & ad liquescendum, &c. innumera effecta; sine dubio, si rationabiliter respondeas dicendum tibi erit ideo nulla gaudere libertate, solem, quia non habet indifferentiam cum dominio ad suas operationes; itavt illas operetur habendo illas in sua potestate, quia vult hanc potius quam illam, etiam si sit sufficiens, & completus ad operandum vtrumque effectum, sine eo quod ad hoc potius effectum quam alium ab alio determinetur: ergo libertas hominis in hoc consistit, quod sit indifferentia, quædam ad oppositos actus, cum dominio circa illos; itavt operetur hunc potius quam illum, non quia determinetur ab aliquo extrinseco agente, ad hunc potius effectum, quam ad illum, sed quia ipsa voluntas adhuc existens completa, & sufficiens ad vtrumque actum, solum, quia vult ipsa sine eo quod ab alio cogatur, vel determinetur, producit hunc effectum potius quam illum.

31 Secundo probatur de indifferentia, quoad exercitium, quia imprimis ad illam necessaria est potentia actiua, hoc enim satis aperte demonstratum manet in primo requisito; & per se euidens est, quia nisi supponatur vis agendi in tali facultate semper carebit actione, quia actio esse non potest nisi ab habente vim agendi, eritque illa carentia non per modum priuationis, sed per modum simplicis negationis, sicut potest esse in qualibet re inepta ad agendum.

32 Deinde probatur de potentia ad non agendum, quia si potentia careat actione ex aliqua impotentia agendi, tunc non est libertas in carentia actionis: sed necessitas vt videre est in lapide, in quo datur carentia videndi non ex potentia videndi, sed potius ex impotentia videndi, & sic illa carentia est ex necessitate, & non ex libertate, quia impotentia dicit impossibilitatem, & impossibilitas agendi æquiualet necessitati non agendi: ergo vt carentia actionis libera esse possit, supponit in ipsa facultate talem potentiam agendi, quæ vi sua possit non agere non ex impotentia, sed ex eminentia virtutis, quam recte vocarunt Theologi dominium actus; carere enim actione ex impotentia, non est dominium, cum de ratione dominij sit posteas faciendi & non faciendi: ergo vt potentia sit vere domina sui actus quoad exercitium eius, oportet vt non ex impotentia, sed ex interna, & eminente potestate actionem possit suspendere, & ob hanc causam non potest talis indifferentia inueniri immediate in potentia passiua vt passiua est respectu passionis, quia licet possit interdum pati, & interdum non pati in vtroque pendet ab agente; vnde si adsit agens necessario patitur vel absolute, si agens sit naturale, vel ex suppositione actionis, si agens sit liberum, & velit, si vero agens absit vel cohibeat actionem, tunc etiam non libere, sed necessario non patitur ex quadam impotentia, quia vt passiua est non potest se ad actum reducere.

Tertium requisitum ad libertatem proximam, 33
& absolutam arbitrij est vt virtus facultatis in ordine causæ proximæ habeat completam vim actiuam, & dominatiuam illorum actuum, id est omnia sufficientia principia in actu primo, quæ sufficientem & completam reddunt potentiam actiuam ad effectus, ad quos dicitur simpliciter, & proxime libera: hæc assertio sequitur ex præcedentibus, & probatur, quia alias si facultas ipsa, seu voluntas haberet vim agendi, tantum dimidiatam, & incompletam non posset simpliciter velle aut nolle: ergo simpliciter non habebit in sua potestate actiua suum actum: ergo nec habebit dominium eius, neque proximam, & absolutam libertatem.

Declaratur, quia si proposito sufficienter obiecto voluntas non habeat sufficientem vim actiuam ad volendum, & nolendum tale obiectum; sed tantum partialem, seu inchoatam erit impotentia passiua ad recipiendum complementum potestatis actiuæ: ergo ex ea parte, qua est impotentia receptiua talis complementi virtutis actiuæ; non est libera, quia non habet illud complementum in sua potestate actiua, sed in receptiua: ergo etiam non est proxime libera ad ipsum effectum, seu actum secundum, donec in sua virtute agendi compleatur; vnde est attente considerandum quod licet potentia libera etiam supposita integra libertate possit, vt dixi, esse passiua; hæc potentialitas potest supponere in eadem facultate, integram vim actiuam, nihilominus non potest esse integrè libera si sit in sola potentia passiua ad totam, vel aliquam partem virtutis actiuæ suorum actuum, quia sine integra virtute actiua nondum habet actum in manu sua.

Vltimum requisitum est, vt detur immunitas 34
à necessitate operandi in ea potentia quæ est formaliter libera, tam in statu remoto, quam in statu proximo, quod quidem in statu remoto per se notum est; nam ideo, qui dormit, vel non considerat, liber nihilominus est, quia voluntatem retinet, quæ de se est facultas potens operari sine necessitate, si enim talem potentiam vel illam proprietatem eius amitteret, iam nullo modo posset habere libertatem, imo interdum non videtur esse satis solam potentia retinere; nam puer ante vsum rationis, vel amens non dicitur habere libertatem, etiamsi potentiam de se liberam habeat, quia est intrinsecè impotens, & indispositus, ad multa præcisè, & necessaria ad vsum libertatis, qui autem est intrinsecè aptus ad vsum libertatis non tamen ex parte voluntatis, sed etiam ex parte aliarum potentiarum, & intrinseca dispositione organorum, licet actus sit impeditus; verbi gratia, per somnum minus remotam facultatem habet vtendi libertate, & ideo communi vsu liber vocatur, quia & facultatem habet de se indifferentem ad agendum & non agendum, & intrinsecè impeditus non est ad vsum illius, licet quoad cætera requisita adhuc illa libertas remota sit.

Altera pars de libertate proximè in actu pri- 35
mo, & quasi immediato est difficilior, sed tamen verissima, quæ sic probatur, quia illa etiam est potestas vere libera: ergo in illo etiam statu retinere debet indifferentiam actiuam in operando, quia hæc est de intrinseca ratione libertatis vt ostensum est.

Deinde, quia alias nunquam potentia libera in actu primo remoto esset proxime libera ad agendum

dum vel non agendum, quod est contra omnem rationem potentiæ actiuæ, & plane contra vsum libertatis. Patet sequela, quia potentia per se, ac formaliter libera in re non vtitur nec valet vti sua libertate, & indifferentia, nisi proximè disposita ex parte sua, & ex parte intellectus, & obiecti & ex omni alia parte necessaria ad opus: ergo si postquam est proximè disposita, iam non manet cum plena indifferentia, profecto nunquam in re ipsa libere operatur, nec vtitur innata libertate.

36 Deinde probatur, quia libertas formalis & quasi essent alis voluntatis duplicem potestatem inadæquatam seu ratione distinctam includit circa idem obiectum eodem modo hic & nunc propositum, vna est potestas volendi, alia est potestas non volendi seu nolendi illud quod potest velle; si ergo voluntas iam expedita, & proxime disposita ad operandum circa tale obiectum, non est indifferens ad vtramque partem illius potestatis, sicut erat per se præcise ac remote & nude expectata: ergo ad vnam partem illarum manebit proxime, & simpliciter potens; ad alteram vero non nisi remote ac subinde proxime impotens: ergo de facto voluntas tunc non operatur tanquam domina vtriusque potestatis, sed perinde se habet acsi alteram tantum potestatem haberet, ac proinde non libere operatur.

37 Vt declaremus & probemus consequentiam, constituamus, & consideremus voluntatem dicto modo proxime dispositam, ac præparatam, seu applicatam ad primum vsum libertatis suæ prius natura quam libertate vtatur: aut ergo etiam tunc retinet indifferentiam ad vtramque partem, & hoc est, quod intendimus, aut alteram tantum potestatem exercere potest v. g. volendi, & tunc profecto sequitur vt sit hic, & nunc simpliciter, & proxime impotens ad nolendum, quia vt posset nolle, deberet aliter præparari seu disponi, quod iam non est in potestate illius, nec antea fuit, quia nondum vsa fuerat libertate sua vt supponitur: ergo illa libertas remota nunquam ad vsum applicatur.

38 Ex quibus concluditur necessario esse contra rationem liberæ facultatis vt ad agendum requirat aliquam conditionem præuiam ad actionem, qua posita tollatur vel impediatur hæc immunitas, seu differentia ad agendum, & non agendum, quia cum libertas formaliter sit posita in indifferentia; si hæc tollitur, vel impeditur ante actionem, iam actio non procedit à potentia indifferente & expedita ad agendum secundum vtramque partem suæ indifferentiæ: ergo si talis potentia huiusmodi conditionem requireret ad agendum tunc, vel illa in se non esset indifferens & ita non esset libera etiam in actu primo, & remoto, vel ad agendum postularet conditionem repugnantem suæ indifferentiæ: ergo si talis potentia huiusmodi conditionem requireret ad agendum; tunc vel ipsa in se non esset indifferens, & ita non esset libera, etiam in actu primo, & remoto, vel ad agendum postularet conditionem repugnantem suæ indifferentiæ suæque libertati & connaturali operandi modo, quod plane repugnat, & in hunc modum id ipsum vlterius declaratur, nam vel illa conditio præuia ad actionem, qua posita tollitur indifferentia quatenus iam cum illa non potest voluntas agere, & non agere sed tantum agere, aut tantummodo non agere; vel inquam illa conditio ab alio agente extrinseco adhibenda est, vel ab ipsa voluntate? si ab alio sequitur aperte voluntatem non esse indifferentem actiue, sed passiue tantum, scilicet vt hanc, vel illam conditionem ab alio recipiat, qua posita semper est determinata ad vnum agendum, seu non agendum; si vero conditio illa ab ipsa voluntate adhibenda est, aut libere eam adhibebit, aut necessario; si necessario etiam petit indifferentia; tum quia ex necessaria connexione fit determinatio voluntatis ad vnum; tum etiam quia vt illa connexio ex necessitate adhibeatur à voluntate, necesse est vt sub ea ratione ad vnum determinata supponatur; si tamen illa conditio adhibeatur, libere iam supponitur actus liber & de requisitis ad illã redibit eadem quæstio, an positis illis omnibus integra maneat indifferentia facultatis; nam si non manet perit libertas, si autem manet ibi est proprie libertas, & reliqua, quæ inde manant; si necessario manent, sunt libera solum per denominationem & dependentiam ab illo primo actu; igitur fieri non potest, vt libera facultas natura sua requirat conditionem præuiam ad omnem vsum suorum actuum quæ tollat, vel impediat indifferentiam eius.

Nunc autem intelligitur ex dictis, quo modo 39
supradicta descriptio ad actum liberum seu actualem libertatis vsum applicanda sit, sicut enim de ratione liberæ facultatis est vtraque illa potestas agendi, & non agendi vt supra dixi, ita ad liberum vsum eius necessarium est, vt ipsa facultas quatenus proxime applicatur ad agendum cum omnibus requisitis conditionibus hanc indifferentiam retineat, & secundum vtranque partem adhuc expedita sit ad vnumquemque actum exercendum.

Nomine autem actus comprehendimus etiam 40
liberam negationem actus, seu omissionem illius, siue pura sit, siue non pura, siue in nolendo, siue solum in non volendo, cum humana aduertentia consistat, ea vero requiritur ad agendum eodem modo, quo de facultate ipsa libera diximus. Hæc autem omnia sumenda sunt scilicet provt sunt conditiones ad operandum prærequisitæ, quæ in actum aliquomodo influunt, quia si ex aliqua conditione præueniente actum impediretur voluntas ab alterius potestatis vsu, sine dubio ex necessitate & non libere tali vsu careret, & ex consequenti absque libertate, & ex necessitate haberet vsum alterius potestatis, quia ablato vno vsu necessario, alius consequitur, cum non possit vtroque simul, eo quod immediatam oppositionem includat.

SVBSECTIO IV.

Secundum notabile ponitur.

SEcundo aduertendum est dari duplicem neces- 41
sitatem, vt ait sanctus Aselmus *lib. de concordia, cap. 1. & 2. & lib. 2. Cur Deus homo, cap. 18.* vnam quam ipse Anselmus vocat præcedentem, & est, quæ facit rem esse alteram subsequentem quam facit ipsemet operans, & priorem dicit repugnare libertati, non tamen posteriorem, similique modo distingui potest duplex sensus cõpositus, vnus, qui fit ex suppositione præueniente vsũ libertatis, qui absolute antecedens dicitur, alius, qui ex subsequente, quando autem necessitas est in sensu composito priori modo per talem sensum compositum non saluatur, sed potius destruitur libertas, quia illa suppositio omnino antecedens est & inducit necessitatem simpliciter, ac proinde libertati contrariam iuxta doctrinam eiusdem Anselmi. Quando vero suppositio est consequens, tunc

tunc optime accommodatur distinctio sensus compositi & diuisi, quia necessitas in tali sensu composito non repugnat libertati iuxta eandem doctrinam.

42 Idemque dicendum est de alia duplici necessitate consequentiæ videlicet, & consequentis, quæ sumitur ex D. Thom. 1. p. q. 14. art. 13. & q. 19. art. 8. *in solutionibus argumentorum*, & q. 22. art. 4. tandē q. 23. art. 2. ad. 3. nam posterior necessitas dicitur contraria libertati, quia est absoluta necessitas rei; prior vero dicitur non tollere libertatem quia non est absoluta necessitas est autem notanda differentia, quia vnum membrum est simpliciter, & vniuersaliter, seu positiue verum; aliud autem membrum solum negatiue, seu indefinite accipiendum est vt sit verum; vnde aliqua necessitas consequentis repugnat libertati qualis est hæc, homo videt Deum: ergo amat illum, quare sensus illius membri est necessitatem consequentiæ, non semper repugnare libertati, vel solam necessitatem consequentiæ non sufficere ad destruendam libertatem, nisi adiungatur necessitas consequentis, & ideo membrum illud subdistinguendum est iuxta distinctionem Anselmi, nam si consequentia sit necessaria ex suppositione antecedenti repugnat libertati; si vero sit ex suppositione consequenti non erit libertati contraria.

43 Totum enim hoc negotium eo tendit, huncque scopum collimat, ac tandem eo reuoluitur vt intelligamus, quæ suppositio antecedens dicenda sit, quæ omnino tollit libertatem inducendo necessitatem simpliciter, quæ vero consequens, vnde hic est cardo totius difficultatis; vnde hoc opus hic labor est, quod negotium sic explicatur.

44 Suppositio inducens necessitatem in sensu composito, si talis sit vt per vsum libertatis fiat, vel talem vsum liberum involuat, seu comitem habeat inducit tantum necessitatem consequentiæ, & secundum quid, & ideo non pugnat cum libertate; si vero talis sit suppositio, vt omnino anteuertat vsum libertatis, & necessitatem operandi in voluntatem inducat ex tali suppositione, & in sensu composito talis suppositionis tollitur libertas, ita vt impossibile sit componi simul in voluntate talem suppositionem, cum carentia actus, exempla prioris sunt hæc.

45 Nam suppositio præscientiæ, prædestinationis, & prædefinitionis diuinæ infallibiliter inferunt effectum liberum præscitum predestinatum, aut prædefinitum, ita vt impossibile sit, effectum sic prædestinatum non euenire, & tamen illa suppositio non obstat, quominus actus præscitus libere fiat. Imo ex illa suppositione æque infertur libere futurum esse effectum, ac futurum esse quia non solum præscitur ac prædestinatur vt fiat, sed etiam vt libere fiat, ideoque ad veritatem scientiæ & efficatiam prædestinationis, non minus necessarium est vt libere fiat quam vt fiat, quæ est doctrina Anselmi *lib. de concordia, cap. 1 & 2. in principio*, & Vulgaris apud Diuum Thomam 1. p. q. 19. art. 8. & q. 22. art 4. 1. *contra gentes cap.* 85. & sæpe alias, & ratio euidens est, quia quando Deus præscit ab æterno actum charitatis ab homine prædestinato in via factum, & reliquos actus virtutum supernaturalium, simul cognoscit Deus tales actus esse meritorios: atqui non possunt esse meritorij, nisi sint liberi; omne enim meritum in libertate fundatur, & ideo Beati in patria augmentum premij & gloriæ non merētur per actum charitatis quem perfectissime exercerent, quia talis actus charitatis non est liber, sed necessarius: ergo Deus sua præscientia cognouit ab æterno actus virtutis ab homine supernaturaliter factos in via non solum esse futuros, sed etiam libere futuros: ergo de facto futuri erunt liberi adhuc præcedente scientia Dei ab æterno: ergo antecedentia, & præcedentia seu suppositio præscientiæ ab æterno non tollit vllo modo libertatem.

Item ex suppositione absoluta intentionis finis 46
sequitur necessario electio mediorum, & nihilominus illa necessitas stat simul cum libertate si intensio illa libere fiat; denique voluntas in eo momento, in quo actum elicit libere operatur, & tamen dum operatur vnum non potest contrarium simul operari, nec in eodem momento non operari ponendo vtrumque simul, scilicet operationem; & non operationem, quia hoc involuit apertam repugnantiam, & contradictionem; res enim quando est necesse est esse, vt Arist. dixit 1. *Perhyer c. 6.* ergo prima necessitas quæ ex suppositione vocatur stat cum libertate.

Secundam autem necessitatem hæc exempla de- 47
monstrant, nam in patria suppositio luminis gloriæ, & visionis beatificæ necessitatem simpliciter inducit amandi Deum, quæ necessitas libertatem excludit circa illum amorem.

Item motus voluntatis, qui dicuntur primo 48
primi sunt necessarij simpliciter, ac proinde nullo modo liberi, quamuis non sine aliqua suppositione ex parte cognitionis illam necessitatem habeant, & simili modo actus gratiæ excitantis sunt ita necessarij in nobis, vt non sint liberi, & ideo actus gratiæ præuenientis vocantur, & tamen non fiunt necessarij nisi ex aliqua suppositione diuinæ motionis, seu immissionis efficacis, vel ex parte subitæ apprehensionis.

Ratio autem à priori huius secundæ partis est, 49
quia non obstante naturali libertate potest voluntas multis modis necessitari, ita vt non sinatur libere operari: ergo potest aliquid supponi ad volendi actum, quod eius libertatem impediat: ergo est aliqua suppositio, quæ tollat libertatem, & consequenter poterit esse necessitas aliqua in sensu composito contraria libertati.

De priori suppositione nulla est controuersia 50
apud Catholicos, vt late materia de prædestinatione, materia de scientia materia de gratia discipulos meos docui, & iam typis mandandas quantum potui perfeci, quod sic patet, quia si suppositio præscientiæ Dei, & prædestinationis tolleret libertatem nulla daretur libertas in creaturis neque vllum opus liberum à creatura eliceretur, quia omne opus, quod à creatura in tempore elicitur à Deo ab æterno euidentissimo præscitur: ergo si suppositio præscientiæ, & prædestinationis tollit libertatem nulla erit libertas in creaturis. Deinde inductione est euidens, quia voluntas in eo instanti, in quo libere operatur, licet prius naturæ quam eliciat actum sit indifferens ad vtrumque, & ideo neque actus, neque carentia eius habeant vllam necessitatem, tamen supposito, quod eliceret actum iam non potest in eodem instanti carere actu, sed habet illam necessitatem, de qua dixit Arist quando est omne quod est necesse est esse illa: ergo non repugnat libertati, cum in quocumque actu libero necessario inueniatur; vnde si tolleret libertatem talis suppositio, nulla daretur libertas, quia semper reperitur in omni actu elicito à voluntate talis suppositio.

Idem est de concursu Dei, concomitante imbibi- 51
to in actu libero nostræ voluntatis, nam si illa

esse supponitur eo ipso vsus libertatis supponitur, ideoque necessitas composita inde sequuta, non repugnat libertati actus : ratio denique in promptu est, quia vsus libertatis non destruit libertatem respectu eiusdem ; nihil enim destruit se ipsum, neque formalis constitutio, & existentia alicuius est destructio eiusdem formaliter, alias idem esset, & non esset simul, quod est contra euidentissimum omnium dignitatum axioma : ergo necessitas quæ sequitur ex suppositione ipsius vsus libertatis non potest esse contraria eidem libertati.

52 Posteriorem autem suppositionem certissimum est tollere libertatem, quia quoties suppositio omnino præcedit vsum libertatis, & inter prærequisita ad agendum ponitur, & talis est vt illa stante voluntas tantum possit agere, vel tantum possit non agere compositiue, vt ita dicam, illa suppositio sine vlla dubitatione tollit libertatem, & vsum liberum voluntatis in agendo vel non agendo.

53 Ratio autem huius euidens est, quia quando suppositio est antecedens in sensu dicto, ideſt non facta per vsum libertatis, neque supponens talem vsum liberum sed præueniens illum : effectus ex tali suppositione proueniens, & cum tali suppositione necessario connexus libertatem tollit, quia necessitas ex tali suppositione non est fundata in illo principio, impossibile est idem simul esse, & non esse, quia non sunt idem id, quod supponitur, & quod necessario sequi dicitur : ergo fundatur in alio principio, videlicet impossibile est poni talem causam sic affectam & prædeterminatam, & ex illa non sequi talem effectum distinctum ab ea conditione, vel affectione quæ in causa supponitur : ergo hæc non est necessitas secundum quid quæ dici solet consequentiæ : sed necessitas simpliciter & consequentis, quia est necessitas effectus ex sua causa, quæ est propria necessitas physica quæ in ipsa effectione rei inuenitur, & non est tantum illationis, & quasi ex mentis comparatione, qualis est in necessitate eiusdem rei ex sui ipsius suppositione.

54 Deinde, si suppositio illa antecedit omnino vsum libertatis in eius positione non interuenit exercitium libertatis humanæ, neque etiam interuenit in ea manatione effectus à tali suppositione quia fit cum tanta necessitate vt non subdatur dominio eiusdem voluntatis, nec ipsa possit illam dimanationem impedire : ergo ille effectus in re ipsa non fit cum vsu libero voluntatis humanæ : ergo non est liber : ergo sensus impositus ex tali suppositione non sufficit ad saluādam libertatem.

55 Denique posita huiusmodi suppositione voluntas etiam spectata prius natura quam operetur tantum potest vnum agere illud, scilicet quod ex tali suppositione sequitur cum necessitate quoad exercitium : ergo non agit vt potens agere & non agere positis omnibus prærequisitis ad agendum, ac proinde non agit cum libertate, quia libertas est posse agere, & non agere.

56 Nec satisfacit responsio quod voluntas etiam tunc agit vt potens agere, & non agere, quia sub illa suppositione retinet totam suam potestatem ad vtrumque indifferentem.

Hoc inquam non satisfacit, quia illa potestas est ibi quasi sopita, & impedita quoad omnia alia præter illud vnum quod ex tali suppositione necessario sequitur, & ideo est tantum potentia remota ad plura, non vero est potentia proxima qualis ad vsum libertatis exigitur : ergo sensus compositus ex tali suppositione reuera tollit libertatem. Debet ergo in illo accipi suppositio consequens non antecedens in sensu à nobis declarato & de conuerso potentia in sensu diuiso ; tunc deseruiet libertati tuendæ quando illa intelligitur proxima in ipsa voluntate prius natura, quam se ad alteram partem determinet ; tunc enim diuisio ipsa vt sic dicam est in potestate simpliciter ipsius voluntatis, alias indiuisio non est in potestate voluntatis, ideſt si aliquid in illa ponitur quod ipsa impedire aut remouere non potest, vt alterum ex duobus operetur tunc sensus ille diuisus inutilis est ad libertatem tuendam ; nam in potentijs naturaliter operantibus talis potestas in sensu diuiso reperiri potest.

SVBSECTIO V.

Nostra sententia ponitur, & probatur.

PRima conclusio : concursus Dei cum causis liberis non est aliqua entitas physice prædeterminans voluntatem ad vnum operandum. Hæc conclusio est communis inter Doctores Societatis, probatur hæc conclusio. 57

Primo ex Concilio Trid. *sess. 6. Can. 5.* vbi sic 58 ait : [siquis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, immo titulum sine refigmentum denique anathema sit :] explicans autem ipsum Concilium *Can. 4.* quid sit hominis liberum arbitrium & quomodo libere operetur cum Dei concursu sic ait : [siquis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed velut in animæ quodam nihil omnino agere mereque passiue se habere anathema sit] & *cap. 5.* eadem pene verba repetit ibi : [vt qui per peccata à Deo auersi sunt per eius excitantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando disponantur, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens quippe illam, & abijcere potest, neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit ; vnde in sacris litteris cum dicitur conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos libertatis nostræ admonemur, cum respondemus : conuerte nos Domine ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri confitemur.]

Accedit Concilium Zenonense *in decreto* 15. 59 *fidei* definiens : [non esse tale Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit.] Aduerto Concilium Zenonense, licet non sit generale, neque à Romano Pontifice confirmatum, habere tamen magnam authoritatem in Ecclesia, quod adeo verum est, vt merito censeretur temerarius qui ei contradicere auderet, vt bene probat P. Suarez *tom. 1. de gratia, Prolog. 6. cap. 5.*

In his enim verbis vtrumque Concilium ma- 60 nifeste docet duo. Primum esse de ratione libertatis potestatem ad resistendum cuiuis motioni præuenienti consensum eius. Secundum nullam motionem antecedentem ita determinare liberum arbitrium, vt non relinquat in illo potestatem resistendi motioni.

Hanc

61 Hanc vero esse mentem Concilij patet imprimis ex illis verbis Canonis IV. [neque posse dissentire si velit] & ex verbis capitis 5. [neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam, & abiicere potest.] Vbi considero verbum illud agat in omni proprietate, & rigore sumptum esse à Concilio prout est in vsu apud morales philosophos ad indicandum modum agendi, quem vocant; à proposito, idest ex proprio arbitrio, & ratione, quo loquendi genere vsus est Aristoteles *lib. 1. magnorum moralium. cap. 12.* ubi sic ait: [neque enim inanimatum aliquod aliquid agere dicimus, neque etiam animatorum circa hominem, quidquam. Manifestum igitur actionum hominem esse progenitorem,] sic etiam Damascenus *lib. 2. cap. 27.* dixit: [inanimata non agere se ad agi,] quem locum ita citat Diuus Thom. *quæst. 5. de veritate art. 9. ad 4.* vt ibi asserat *to agere* ibi significare operari cum dominio sui actus, quamuis littera Damasceni iuxta aliam versionem aliter se habeat.

62 Quod igitur Concil. in hac proprietate loquatur, colligo imprimis ex subiuncta ratione ipsius Concilij, probat enim hominē non omnino nihil agere, seu non posse dici omnino nihil agere quando inspirationem recipit (tribuit rationem) quia illam abiicere potest & illi potest resistere: loquitur ergo de propria actione cum dominio, nam ad solam effectionem physicam, non erat necessaria potestas non agendi.

63 Deinde idem colligo ex errore quem Concil. damnare intendit scilicet hæreticorum huius temporis, qui dicunt, [hominis voluntatem ita ex necessitate moueri à Deo vt sic mota non possit non agere id ad quod mouetur, neque possit abiicere talem motionem, aut illi resistere;] cum tamen non negent voluntatem efficere suum actum, & ad illum tanquam ad actum vitæ physice concurrere, quia neque ad suum errorem id erat necessarium, neque ex verbis eorum id colligi potest, sed oppositum potius, vt aperte constat ex his, quæ refert Cardinalis Bellarminus; vnde eodem sensu accipienda est definitio Canonis IV. eiusdem Concilij decernentis liberum arbitrium dum assensum præbet gratiæ aliquid agere, & non mere passiue se habere scilicet quoad determinationem ad vnum, ergo doctrina Concilij etiam si definiat actionem physicam præcipue tamen ita agere vt cum dominio agat, ac proinde vt ipse non dicatur moraliter mere passiuè se habere in suis determinationibus, necessariam esse potestatem resistendi motioni cuicumque antecedenti, & abiiciendi illam, adhuc quando Deus illam tribuit, alioquin non esset potestas ad resistendum motioni, vel ad abiiciendam illam, quia resistentia est respectu illius, quod est, & actu reperitur, & non respectu illius, quod non est. Item quia abiicere aliquid supponit aliquid, quod abiiciatur. Vnde irrideretur ille, qui diceret se actu abiicere lapidem, qui actu non est productus neque à parte rei est.

64 Denique constat hanc esse mentem Concilii, quia non ex natura motionis supernaturalis vt talis excitātis colligit potestatem resistendi illi, sed ex eo quod illa motio non aufert libertatem, sed potius tribuitur libero agenti vt libere, & non coacte agat: ergo saltem implicite docet hanc potestatem semper relinqui in homine, siue moueatur motione naturali siue supernaturali, antecedenti, quia libertatem non tollit.

65 Ergo è contrario præmotio, quæ hanc potestatem aufert impedit libertatem siue sit motio excitans siue quacumque alia ratione præderminans physicè, verba enim Concilij in rigore sumpta generalia sunt, scilicet liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum &c. nam sub nomine motionis ex vi vocis comprehenditur omnis actio diuinæ gratiæ, quæ consensum hominis antecedit & ad illum præstandum hominem inclinat, idque nemo negare audebit qui legerit; quæ referuntur accidisse in secunda parte actorum eiusdem Concilij Tridentini sub Paulo III. anno M. D. XLVI. nam vt habetur *fol.* 134. quidam ex Theologis proposuit expediens sibi videri, vt illis generalibus verbis canonis IV. [neque posse dissentire si velit] hæc adderentur [communi vocatione] renuit tamen Concilium, neque enim expedire sensuit vt aliquid adderetur, quo limitarentur verba, quæ data opera, ac de industria posita erant, sine vlla limitatione, vt amplecterentur, & includerent sua significatione, quidquid in homine antecedit liberum consensum voluntatis.

Mentem hanc Concilij satis aperte declarant, 66
(si attente perpendantur,) eiusdem Canonis verba illa [siquis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti &c.] ergo plane sentit inter totam diuinam excitationem, seu motionem & liberum voluntatis consensum non intercedere aliam actionem Dei: ergo, vel Concilium excludit omnem motionem antecedentem, quæ non sit per modum vitalis excitationis, seu vocationis, quod nos intendimus, vel si non excludit omnem aliam actionem, vel qualitatis impressionem necesse est fateri ex mente Concilij hanc contineri sub vocatione sufficienti & illam comitari, & talem esse, vt etiam illa posita possit voluntas resistere, & non consentire.

Probatur consequentia, quia alias inanis es- 67
set Concilij definitio nullaque vim contra errores huius temporis haberet; nam hæretici facile concederent non necessitari à Deo per vocationem, seu excitationem sed per aliam occultam gratiam, vel motionem ad quam liberum arbitriū solum passiue concurrat moraliter, sine vi, ac potestate abiiciendi illam & resistendi ipsi: ergo huiusmodi motionem, quæ inter vocationem & liberum consensum tollens potestatē resistendi intercedat Concilium excludere intendit, & decernit nullomodo dari illam præsertim si talis sit, quæ non compatiatur cum tali potestate resistendi, quod autem Concilium loquatur de efficaci auxilio manifeste patet quia loquitur de auxilo per quod consentit de facto vt patet ex illis verbis per eius excitantem atque aduocantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ libere assentiendo & cooperando disponantur &c.] *Can. 5.* [siquis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitāti atque vocanti quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet neque posse dissentire si velit &c.] vbi aperte loquitur Concilium de auxilio illo excitanti quo de facti se præparato disponit, & operatur homo in ordine ad iustificationem, de quo decernit Concilium talis esse conditionis, vt licet actu moueat ad operandum ita tamen mouere voluntatem hominis, vt ipsa voluntas posset resistere illi & potuisset abiicere illam non consentiendo illi, neque operando, eo modo, quo de facto operatur.

68 Sed auxilium illud per quod de facto operatur, & disponit se homo ad iustificationem, est auxilium supernaturale efficax, quia auxilium solum sufficiens & efficax non mouet ita, vt de facto homo motus per illud operetur, alias non esset inefficax, & solum sufficiens, sed potius efficax; ab actuali enim operatione, & effectione, euidenter à posteriori colligitur auxilium præcedens illam effectionem & mouens ad illam esse efficax, & non inefficax: ergo ex decreto Concilij colligitur manifeste, auxilio efficaci, cui non resistit de facto voluntas posse resistere illam si voluisset, & abiicere ipsum si placuisset.

69 Ex his igitur omnibus, sic argumentum efformo, quia ex mente Concilij adhuc posito concursu seu motione diuina debet dari indifferentia in voluntate ad operandum, vel non operandum, itaut possit operari, si vellet, quo operando motioni, & concursui, aut si velit, possit non operari resistendo tali motioni, & non operari, nec secundum illum concursum producere: ergo conclusio aduersariorum opponitur immediate Concilio; vnde nullo modo debet substineri. Consequentia sic probatur, quia per aduersarios talis concursus est entitas physice prædeterminans voluntatem, ita vt non possit voluntas posita illa motione, non cooperari illi nec habeat indifferentiam, ad cooperandum & resistendum illi, sed necessario debet cooperari illi: atqui Concilium asserit adhuc posita illa motione posse voluntatem cooperari aut non cooperari, habereque indifferentiam ad vtrumque: ergo conclusio aduersariorum immediate opponitur definitioni Concilij. Quod autem aduersarij asserât posita tali prædeterminatione voluntatem necessario debere cooperari illi, patet ex his quæ docet Bannez 1.p.q.14.*art.*13.*dub.vlt.vers. Autem explicauimus*, vbi de causa prima sic ait, quæ ita determinat omnes causas secundas ad suos effectus producendos, quod nulla causa secunda potest exire à sua determinatione, &c. *q.*23.*art.*5.*ad* 7. sic ait, itaque suauiter quidem, & efficaciter Deus mouet voluntatem, nec effectus diuinæ voluntatis impediri potest à voluntate nostra, *& art.*3.*dub.*3.*in solutione ad* 6. sic ait, ipsamet concurrentia liberi arbitrij effectus est necessario consequutus necessitate consequentiæ ex diuino auxilio efficaci, quare si necessario sequitur, non poterit voluntas resistere auxilio efficaci dei, &c. 2.2.*q.*1.*dub.*2.*documento* 3. idem ait, eodem modo loquitur Nauarrete *tom.*2.*controu.*19.§.1. *& controu.*21.§.3. quibus consentiunt omnes Thomistæ Aluares, Ledesma, & reliqui.

70 Dices Concilium solum loqui de motione supernaturali, & non naturali.

71 Contra & primo aduersus hanc solutionem insurgunt omnia iam nuper dicta, vbi apertè demonstrauimus doctrinam Concilij circa hoc non esse particularem, sed vniuersalem de omni motione; nam licet præcipuè loquatur Concilium de supernaturalibus actibus, nihilominus à fortiori procedit in quibuscunque aliis naturalibus, atque ita in genere de actibus liberis voluntatis vim habet decretum Concilij. Tunc quia ratio, quæ Concilium mouet est indifferentia libertatis, quam habet creata voluntas, & quam non destruit talis motio, sed potius ita mouet eam vt libertas ex vi talis motionis exercendo se iuxta iura & natiuam virtutem indifferentem perficiatur per tale exercium; sed eadem libertas est in omnibus motionibus, etiam naturalibus, ratione quarum nullo modo destruitur, sed potius perficitur voluntas: ergo etiam in motionibus naturalibus tenet decretum Concilij Tridentini.

Tum & à fortiori etiam, quia multo maior motio, & efficacia Dei necessaria est in supernaturalibus actibus, quam in cæteris, ac proinde magis subditur voluntas talibus motionibus & Deo mouenti supernaturaliter, quam motionibus naturalibus, & Deo comouente naturaliter; nam voluntas creata operatur mota supernaturaliter per auxilium efficax supernaturale opus, seu effectum supernaturale, ad quod mouetur per tale auxilium, vt causa instrumentalis eleuata omnino ex vi potentiæ, pure obedientialis, vt ipsi aduersarij Thomistæ fatentur; at vero, quando mouetur naturaliter ad opus naturale, non est causa instrumentalis, sed principalis, ac proinde non eleuatur à Deo, neque operatur ex vi potentiæ obedientialis, sed potius ex vi natiuæ virtutis principalis, habendo plenum, & perfectum Dominium in talibus operationibus cum plena, perfecta & completa indifferentia ad operandum, vel non operandum ad libitum propriæ voluntatis, quia in his operationibus Deus non est causa principalis particularis, sicut est in operationibus supernaturalibus: ergo, si in operationibus supernaturalibus, vbi rationes supradictæ concurrunt, & magis subditur voluntas creata Deo mouenti fortius & efficacius quam in naturalibus, eo solum, quod conseruatur libertas, tenet id, quod Concilium decernit, videlicet quod detur potentia ad resistendum motioni, &c. à fortiori vim habebit decretum Concilij Tridentini concedentis virtutem, & potestatem resistendi & abijciendi diuinam motionem, quando vouetur naturaliter, &c. 72

Deinde certum est Concilium loqui de motione Dei præueniente nostram voluntatem, vnde cum definitio eius Doctrinalis sit, erit etiam generalis, & vniuersalis, ac indefinita, ac proinde complectens omnes motiones, tam naturales, quam supernaturales, quia eadem ratio est de quacumque præueniente motione, quæ libertatem non tollat; nam ad hoc ait Concilium necessarium esse vt possit voluntas resistere Deo non obstante motione, & excitatione diuina, itaque tota hæc ratio fundatur in hoc, quod quotiescumque Scriptura, vel Concilia doctrinaliter loquuntur, sine dubio vniuersaliter, & non particulariter, verbi gratia, dum dicitur in scriptura: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non intrabit in regnum cœlorum, vbi licet particularis propositio sit vtpote constante subiecto particulari, nihilominus quia doctrinalis est vniuersalis, quod clarius videtur in altera propositione videlicet, qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit, ac si diceret omnis qui perseuerauerit vsque ad mortem in gratia saluabitur. Item, quando in Concilio Lateranensi definitur hominem componi ex materia, & forma, talis propositio non solum quia est in materia essentiali, sed etiam quia est doctrinalis, est vniuersalis complectens omnem hominem. Item quando in Concilio Tridentino *sess.*6. *Can.*1. sic decernitur, si quis dixerit hominem suis operibus, &c. absque diuina per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo anathema sit, licet videatur propositio particularis, vtpote habens subiectum illud, quis de numero singulari; nihilominus tamen quia doctrinalis est vniuersalis; imo omnes Canones Conciliorum præcipue Concilij Tridentini, licet subiecto numeri singularis indefiniti, aut vagi gaudeant, nihilominus æquiualent in tali subiecto vniuersali, omnis, etiamsi sint in materia 73

materia contingenti, sed etiam definitio hæc circa motiones Diuinas est doctrinalis: ergo est vniuersalis, & generalis complectens omnes motiones tam supernaturales, quam naturales.

SVBSECTIO VI.

Solutiones aduersariorum oppugnantur.

74 Respondent aduersarij Concilium non loqui in sensu composito sed in sensu diuiso, id est posse voluntatem resistere Deo, non existente Dei motione, quia si componatur motio illa prædeterminans cum voluntate creata non poterit resistere Deo mouenti.

75 Contra euidenter, quia hoc falsum esse indicant verba illa Concilij, quippe qui illam abiicere potest, & illi possit dissentire si velit: ergo stante illa motione, vel concursu potest illam voluntas abijcere; quia vt supra dixi nemo dicitur abiicere nisi id, quod habet, aut quod ei offertur, quia quod non habet quomodo abiicit, & quomodo potest resistere voluntas motioni, & excitationi quæ nõ est, resistentia enim supponit existentiam rei cui debet resisti, sicut rei quæ debet resistere: ergo si talis res, cui resisti debet non datur, nullo modo potest dari resistentia, sed Concilium aut voluntatem posse resistere vocationi, & abijcere motionem diuinam: ergo supponit Concilium existere talem motionem, & vocationem, & potentiam resistendi illi, sicut & potentiam cooperandi illi dari supposita tali motione & vocatione, ita vt in sensu composito talis vocationis cum voluntate, & ex suppositione motionis diuinæ existentis, & vocantis voluntatem posse ipsam dissentire, si velit vocationi diuinæ & abiicere illam, & si velit posse cooperari illi.

76 Confirmatur, quia nemo etiam amens potest dicere me posse abiicere, & expellere preces, & rogationes Petri, eo quod possum ego Petro non petente non facere, quod nunc petit, postquam ergo non feci, id, quod nunc petebat, hæc sane esset ridicula loquutio, quod clarius adhuc constat ex verbo resistere, quo vtitur Zenonense Concilium; quis enim dicat se posse facile resistere tentationi, tempore, quo nullo modo tentatur, resistentia enim veram tentationem supponit: ergo dum dicitur arbitrium posse resistere gratiæ trahenti, significatur sine dubio posse arbitrium humanum coniungere dissensum ex sua parte, cum illo auxilio, & vocatione ex parte Dei, ita vt quando simul Deus vocat, & excitat nonobstante tali vocatione, & excitatione resistat voluntas Deo non cooperando vocationi ipsius, sed potius, aut non faciendo, secundum talem vocationem, aut faciendo contra ipsam, quia resistere formalissime est coniungere dissensum cum vocatione, & auxilio, cui resistitur: ergo posse resistere est habere integram & sufficientem potentiam, aut vocationem & motionem diuinam qua Deus actu mouet voluntatem vt abiiciat, & illi se se opponat.

77 Deinde, quia si Concilium loqueretur solum in sensu diuiso non adstrueret sufficientem voluntatem arbitrij ad consensum, vt videbitur postea.

78 Præterea euidentius hoc conuincit propositio illa liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari Deo excitanti, atque vocanti, neque posse dissentire, &c. nam sensus compositus nihil aliud est quam concretum ex libero hominis arbitrio, & motione diuina seu diuina excitatione, itavt ex tali libero arbitrio, & motione diuina & excitatione resultet hoc concretum motum, & excitatum, quod & habeat indifferentiam ad resistendum tali motioni, si velit, vel ad cooperandum illi: sed Concilium Tridentinum dicit expressis verbis liberum hominis arbitrium, non nudum, sed motum, & excitatum, hoc est concretum ex motione, & libero arbitrio posse resistere, vel cooperari: ergo Concilium Tridentinum definit adhuc in sensu composito ex voluntate, & motione, id est quando motio, & excitatio ita coniunguntur, & informant voluntatem, & liberum arbitrium, vt cum eo componant compositum hoc nimirum motum, & excitatum habere indifferentiam, & potestatem ad operandum, vel non operandum id, ad quod inclinat, & mouet Deus per talem motionem & vocationem; item ad resistendum, & non resistendum illi; vnde iuxta ipsius Concilij Tridentini doctrinam non tantum in sensu diuiso, sed potius in sensu composito necesse est vt maneat in voluntate potestas ad vtrumlibet, si vera libertas voluntatis conseruanda, & tuenda sit: ergo è contrario si illa præuia determinatio non relinquit potestatem non operandi, quæ possit cum illa componi, sed potius positas, illa determinata manet voluntas ad vnum, & nullam indifferentiam habet ad operandum, vel non operandum, plane talis prædeterminatio destruit libertatem in ipso vsu iuxta doctrinam Concilij.

Explicatur amplius, & interrogo, quid aliud 79
sit motum & excitatum non potest dissentire, quam præsente & durante illa motione, & excitatione dissentire non posse, quod etiam ex eo patet, quia cum initio Canonis ait, si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, loquitur in sensu composito, vt per se patet ex illo verbo cooperari, cooperari Deo non habet locum nisi præsens sit operatio Dei, qua per excitationem ipse in nobis operatur, vt assentiamur, cooperari enim dicit respectum ad aliquem operantem simul cum voluntate, quia cooperari est duo operari, sicut coëxistere est duo simul existere: ergo si cooperatur voluntas, simul operatur Deus, ac proinde cooperari voluntatem dicit sensum compositum suæ operationis cum operatione diuina: ergo etiam id, quod sequitur neque posse dissentire accipiendum est in sensu composito, alioqui ineptissime mutaretur forma loquendi, & Lectori aditus pateret vt deciperetur.

Quod etiam ex eo colligitur, quia non potest 80
liberum arbitrium dissentire Deo excitanti, & vocanti; nisi adhuc sit excitatio & vocatio Dei, si enim cessauit excitatio, & vocatio, & tunc solum posset dissentire non dissentiret, nec repugnaret, aut resisteret excitanti & vocanti, sicut enim vbi nulla est Dei operatio, non datur Deo cooperari, ita vbi nulla est excitatio non potest dari Deo excitanti resistere.

Tandem impugnatur ex intentione Concilij, 81
quæ fecit errorem Caluini; Caluinus autem non negabat arbitrium motum à Deo posse dissentire in sensu diuiso, hoc est posse non consentire, si non efficaciter vocaretur, non erat adeo mentis inops Caluinus, vt hoc negaret, imo toto animo prædicabat deficiente hac motione efficaci

voluntatem humanam in suis sordibus obdurescere, & ideo dixit Caluinus *in suis institutionibus cap. 2. n. 70. & cap. 3. §. 10.* gratiam efficacem non mouere voluntatem, qualiter multis sæculis traditum est, ac creditum, vt nostræ posteà sit electionis motioni, aut obtemperari aut refragari: ecce loquitur aperte in sensu composito auxilij cum voluntate, non in sensu diuiso; refragari enim est auxilio iam excitanti resistere: ergo in eodem sensu composito debuit condemnari à Concilio, alioquin non damnaretur Caluinus sed alius error, qui adhuc in nullius mentem venisset.

82 Aliter autem alij respondent, dicentes posse liberum arbitrium resistere vocationi gratiæ excitantis, videlicet, illuminationi, & inspirationi secundum se, & de hac solum loqui Concilia non tamen posse resistere prædeterminationi physicæ.

83 Sed impugno hanc solutionem facillime primo ex verbis Senonensis Concilij, vbi vniuersaliter negatur de omni auxilio Dei trahentis esse tale, cui non possit resisti: ergo ex Concilio, vel non datur auxilium prædeterminans, vel ei etiam potest resisti; vnde si posito auxilio prædeterminante non potest voluntas resistere illi: ergo tale auxilium prædeterminans, velit nolit voluntas trahit illam ad operationem, ac proinde, dum actu est in voluntate, impedit libertatem illius sicut impediret libertatem pueri, aut infantis, homo robustus, & fortis, qui ita prædeterminaret, aut impelleret talem infantem ad motum vt non posset infans resistere tali impulsui: atqui Concilia absolute decernunt omnem, & quancumque motionem efficacem Diuinam, vocantem, & excitantē voluntatem ita attemperari cum illa, & ita illam indifferentem relinquere, vt ex vi libertatis propriæ possit ipsa voluntas aut assentire tali motioni, seu cooperari, aut resistere illi, vel dissentire ipsi, si velit: ergo si prædeterminatio vestra ita cogit voluntatem, vt ipsa posita, nullo modo possit resistere talis voluntas: sed necessario rapitur ab illa sine resistentia vlla ad operandum, sine dubio talis prædeterminatio, immediate opponetur decretis Conciliorum, ac proinde non erit admittenda.

84 Secundo impugno eandem solutionem ex ipso Tridentino dicto *Can. 4.* cuius mens fuit posse arbitrium resistere omni auxilio præuenienti, vt patet ex supradictis, & deinde euidentius liquet, quia si solum loqueretur de illuminatione, & non de omni auxilio præueniente nihil egisset contra Caluinum, qui facile concederet posse arbitrium resistere illuminationi, dum tamen assignaretur ei aliud auxilium ex se ita efficax vt non possit abiici, & quod traheret ineuitabiliter voluntatem ad consensum: si ergo Concilium hunc Caluini errorem omnino tollere intendit de omni pro ipsus auxilio præuenienti debuit dicere esse tale, cui homo possit resistere.

85 Deinde hæc solutio solum verbis differt à præcedenti, nam licet videatur concedere potentiam in sensu composito; sed reuera eam non concedit, vel loquitur omnino inconsequenter, pro quo aduerte aliud esse arbitrium simul cum auxilio habere potentiam ad dissentiendum cessante auxilio efficaci, aliud vero quod stante auxilio habeat potentiam ad coniungendum dissensum cum auxilio.

86 Primum non facit ad mentem Concilij, nam Concilium non solum vult coniungi auxilium cum potentia ad actum contrarium, & fieri sensum compositum auxilij, cum hac potentia, sed vlterius vult in arbitrio esse potentiam ad faciendum sensum compositum auxilij cum dissensu. Hoc enim est vt vidimus posse resistere.

87 Si vero concedant secundum, loquuntur inconsequenter, nam si potest coniungere libertas auxilium illud cum dissensu: ergo auxilium illud, seu concursus non est ex se efficax, nec physica prædeterminatio, vt supponunt, quia auxilium ex se efficax est illud, cui ex se repugnat carentia consensus; hoc autem auxilium per se non repugnat coniungi cum dissensu: ergo non est de se efficax, ac proinde non determinat infallibiliter ad consensum, vel saltem hæc infallibilitas non fundatur adæquatè in entitate auxilij, sed in aliqua ratione morali, vt nos concedimus.

88 Propter hæc deuenerunt ad aliam solutionem, & concedunt liberum arbitrium posse componere, & coniungere dissensum cum auxilio si auxilium spectetur secundum suam physicam entitatem, & hoc modo loqui Concilia, si vero illud auxilium spectetur provt subest decreto efficaci Dei volentis quod arbitrium operetur, & consentiat non potest coniungi cum dissensu, ita respondent Aluarez *lib. de auxiliis, disput. 93. numer. 4.*

89 Sed improbatur facile hæc solutio, quia vel illud decretum, & intensio Dei habet se omnino extrinsece ad entitatem auxilij, vel ponit in ipso auxilio aliquid intrinsecum reale, vel modale, ratione cuius non posset coniungi cum dissensu; si dicas hoc secundum redeunt omnia argumenta supra facta, nam loquor de entitate illius auxilij prout affecta illo modo intrinseco physico, ratione cuius induit intrinsece ratione efficacis, & interrogo an cum illo possit coniungi dissensus vel non? si potest: ergo vt sic non est efficax, nec physica prædeterminatio, quia vt efficax est prædeterminatio non potest coniungi cum dissensu si non potest: ergo aliqua vis est intrinseca in voluntate ex parte auxilij præuenientis, cui voluntas non potest resistere, quod videtur contra Concilium; si vero dicas auxilium secundum totum intrinsecum, quod habet posse coniungi cum dissensu, non tamen provt subest extrinseco decreto Dei, hoc quidem non tamen esset solvere argumentum quam relinquere sententiam, & concedere illud auxilium nō esse ex se efficax, sed solum extrinsecè prout connotat voluntatem efficacem Dei, quia hic, & nunc tribuitur, & per consequens dicere debes hoc idem numero auxilium secundum suam entitatem physicam potuisse non esse efficax, si daretur per aliam Dei voluntatem non efficacem, quæ sententia si supponat scientiam conditionatam veriſſima est; si vero eam non supponat coincidit cum sententia quæ communiter tribui solet Scoto ponenti prædeterminationem extrinsecam per decretum Dei absolutum, & sic mutabunt sine dubio sententiam.

90 Totum id etiam confirmat idem Concilium, *sess. 6. cap. 13.* ibi: nemo sibi aliquid absoluta certitudine polliceatur, tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent, Deus enim nisi illi ipsius gratiæ defuerint, sicut cœpit bonum opus perficiet operans velle & perficere, at si requiritur ad singulos actus auxilium illud efficax ex se, quod non nisi paucis ex diuina ordinatione est præparatum quo modo omnes possunt, & debent firmissimam spem in

in Dei auxilio reponere cum omnino sint incerti, an Deus ipsis illud auxilium præordinauerit? non enim possunt firmam spem ponere in eo auxilio, quod an mihi præparatum sit ignoro. Fatuus esset Dux militiæ, qui firmam spem poneret in auxilio, & supetiis incertis. Rursus quomodo possumus deesse gratiæ Dei, si nobis præparatum sit auxilium per se efficax, & quomodo possumus non deesse si tale auxilium paratum nobis non sit?

91 Denique quomodo dicitur, quod Deus operabitur velle, & perficere nisi gratiæ ipsius desimus, cum ipse per auxilium prædeterminans facere debeat ne desimus? sane non capio, quomodo aliquid horum iuxta hanc sententiam apte dici, aut explicari possit?

92 Iuxta nostram vero omnia sunt facilia, debemus enim in auxilio eius firmissimam spem ponere, qui certi sumus nihil nobis ad salutem necessarium ex parte eius defuturum; vnde si non desimus ipsius gratiæ, id est si nos ea faciamus, quæ possumus, & debemus, certissime salui erimus, quæ res homini est summo solatio.

93 Hinc patet primo cum eodem auxilio, quo gratiæ non desumus, ea vtendo posse nos illi deesse non vtendo, & cum qua illi desumus non vtendo posse nos, non deesse vtendo.

94 Secundo patet Deum operari in nobis velle & perficere ex parte sua quidem, dum dat auxilium ad hoc opportunum, absolute autem, & simpliciter dum illi auxilio non desumus sequendo ipsum quocumque nos inuitat, & impellit. Tunc enim Deus per illud auxilium, tanquam per semen quoddam sacrum operatur nobiscum, & in nobis immediate ipsa bona opera, vt infra pluribus declarabitur.

95 Quibus vires maximas addit idem Concilium *eadem sess. cap.* 11. his verbis. Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce vtatur Dei præcepta homini iustificato ad obseruandum impossibilia esse; nam Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet & facit quod possis: & petere quod non possis, & adiuuat vt possis, sed si præter cætera auxilia requiritur ad singula opera motio quædam prædeterminans, quam habere non sit in potestate, vtpote quam Deus pro paucis prædestinauit plurimi profecto erunt, quibus præcepta Dei erant impossibilia, non enim sine hac motione possibilia sunt, quam ipsi habere non possunt, quia mihi non magis possibilis est præcepti obseruatio, quam illa Dei præmotio, sine qua impossibilis est talis obseruatio, quare cum hæc motio non sit in mea potestate, neque etiam obseruatio præcepti in mea potestate erit, quibus contradicit ipsum Concilium illis verbis: Deus sua gratia iustificatos non deserit, nisi ab illis prius deseratur; nam si nemo habet in sua potestate auxilium necessarium, nisi ita sit efficax vt voluntatem prædeterminet, quomodo non plurimi sunt qui deseruntur à Deo antequam ipsum deserant. Deserere enim est subtrahere, seu non dare auxilium necessarium: at plurimi sunt iusti, quibus tale auxilium in tentationibus non datur, idque absque illorum culpa.

96 Prius enim est auxilium non dari quam hominem cadere, & ideo cadit quia auxilium efficax ad resistendum non habet, vt optime ait Lessius.

97 Ergo ne in ista absurda incidamus, dicendum est in nostra potestate esse auxilium necessarium, vt ait etiam Concilium Arausicanum *Canone* 25. his verbis. Hoc etiam secundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint adimplere, vt quæcumque opera meritoria faciamus; vnde tale auxilium, aut talis concursus necessarius non est physice prædeterminans voluntatem prius quam operetur.

Respondent aduersarij etiam posita Dei motione, & determinatione posse voluntatem dissentire, & non operari, dicunt tamen nunquam esse non operaturam, & hoc esse infallibile. 98

Sed imprimis hoc non potest consistere cum his propositionibus, posita Dei motione voluntas non potest non operari, vel posita motione, necesse est operari, quas dicti authores & sæpe docent & diui Thomæ authoritate confirmant, qui *in prima secundæ, quæstione* 10. *artic.* 4. *ad* 3. sic ait: si Deus moueat voluntatem ad aliquid impossibile, est poni quod voluntas non moueatur, vbi non solum ait semper ita euenire, sed impossibile esse aliter contingere, quod verissime dixit; nam loquutus est de motione cooperatiua, quæ facta compositione includit actum ipsum: at prædicti authores illum interpretantur de hac motione præuia, per quam dicunt Deum determinare voluntatem: ergo non possunt consequenter dicere, posita illa motione posse voluntatem illam abijcere prout Concilium decernit. 99

Deinde, quia nulla ansa datur ad hoc vt possit talis motio dici prædeterminatio physica; nam prædeterminatio est illa vt ipsi explicant, quæ ita determinat voluntatem, prius quam operetur ad operandum id, ad quod mouentur, vt non possit voluntas non operari, neque remaneat posita illa motione præcisa indifferentia in volũtate ad operandum, & non operandum, sed potius ex vi talis motionis manet voluntas determinata ad operandum solum; sed nunc dicunt aduersarij posita illa motione esse indifferentem voluntatem ad operandum & non operandum, & ex suppositione illius vocationis efficacis posse operari, & non operari resistere tali vocationi, vel cooperari illi: ergo talis motio efficax, seu auxilium non est physica prædeterminatio: ergo iam mutant sententiam, & ponunt auxilium efficax, eo modo quo nos ponimus illud vi argumentorum coacti, in quo consistit maxima Societatis victoria. 100

Deinde interrogo, quomodo possit esse infallibilis cooperatio voluntatis ex suppositione talis motionis; nam si est infallibilis ex eo quod Deus cognoscit ab æterno, quod si ponatur talis motio voluntas operabitur, quia ipsa volitura sit, sine eo quod necessitetur ab ipsa motione, iam aduersarij non solum admittunt scientiam mediam, seu conditionatam, quam antea nolebant concedere, sed etiam in ordine ad illam ponunt efficaciam auxilij, quæ est tota & integra sententia Societatis. 101

Vel infallibile est, quod voluntas sit operatura posito illo auxilio infallibiliter, quia ex vi talis auxilij, ita determinatur voluntas ad operandũ vt posito illo auxilio non possit nõn operari voluntas, & sic est incidere in omnes difficultates, & absurda, quæ supra indicauimus, propter quæ vitanda hanc vltimam solutionem excogitarunt aduersarij, quæ si recte ponderetur non est noua solutio, qua infringantur argumenta Doctorum Societatis, sed potius est cognoscere vim illorum, & ratione illius coacti ad nostram sententiam confugere, extra quam non possunt sese accommodari recte locis expressis Conc. Trid. 102

Hæc veritas non solum sumitur ex Conc. Trid. 103

sed

sed etiam ex Conc. Bracar.1. *capite* 9. & 10. & etiam ex Leone 1. *epistol.* 91. quæ est ad Turib. Asturiens. Episcopum, *capite* 11 & etiam ex Leone IX. *in epist. decretali ad Petrum Antiochenum Episcopum*, (quæ habetur in fine operum Leonis Primi,) qui in explicatione fidei Romanæ ita inquit, credo Deum prædestinasse solummodo bona, præsciuisse autem bona, malaque gratiam Dei præuenire & subsequi hominem credo, & profiteor, ita tamen vt indifferentia liberi arbitrij rationali creaturæ non denegem.

104 Inter alios etiam articulos Vvicleph in Conc. Constans. *sess.*8. damnatos 27. affirmabat omnia necessitate absoluta euenire.

Inter articulos item Lutheri à Leone X. damnatos in Bulla quadam, quæ habetur *tom.*3. *Conciliorum*, post Concil. Lateran. sub eodem Pontifice 36. habebat liberum arbitrium, post peccatum esse rem de solo titulo.

105 In Conc. denique Trident. *sess.*6. *cap.*1. definitur in hominibus post Adæ peccatum liberum arbitrium minime extinctum esse, *& Can.*5. habetur, si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum & extinctum esse dixerit, anathema sit; sed sic est quod si posita motione Dei non daretur indifferentia in homine esse destructum liberum arbitrium: ergo concursus Dei non est ita determinans voluntatem prius quam operetur ad operationem, vt posita illa non possit voluntas non operari vt asserunt aduersarij.

SVBSECTIO VII.

Locis Sacræ Scripturæ probatur nostra sententia.

106 PRimus locus probans hanc veritatem est *Matth.*11. ibi: væ tibi Corrozain, væ tibi Bethsaïda, quia si in Tyro & Sydone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent: Ex hoc enim loco constat non fuisse necessariam prædeterminationem physicam ad conuersionem horum hominum; alioquin potuissent ipsi respondere Christo Domino, si in Tyro & Sydone factæ essent hæ virtutes, conuerterentur Tyri, & Sydonij, si eos simul prædeterminares physice, da nobis physicam prædeterminationem simul cum his miraculis, sicut dares illis, &c. nos etiam conuerteremur; cur ergo nobis opponis exemplum Tyri, & Sydonis, si nobis negas prædeterminationem quam illis dares ad conuersionem; imo si Tyrios & Sydonios reliquisses solum cum his miraculis, cum quibus nos relinquis, non conuerterentur Tyri & Sydonij, sicut nos non conuertimur; quæ responsio optima excusatio esset sine dubio, si esset necessaria physica prædeterminatio, quæ omnino excusaret Iudæos ab increpatione & exprobratione Christi Domini, & aditum omnino occluderet alteri simili reprehensioni. Imo arguerent Christum incautum fuisse, & non prouidum, aut prudentem, in huiusmodi reprehensionibus; siquidem antequam tales tribueret Christus deberet animaduertere responsionem tam claram, & quæ tam ad manum erat excusans Iudæos; sed hæc sunt maxima absurda, quæ ex concessione physicæ prædeterminationis sequuntur: ergo talis physica prædeterminatio non est concedenda.

Amplius declaro hoc & confirmo, quia Christus dominus reprehendendo Iudæos asserit eisdem numero auxiliis quæ Iudæis tribuebantur conuertendos fuisse Tyrios, & Sydonios, si illis attributa fuissent, sed talia auxilia tam interna quam externa, tam miraculorum quam motionum, & inspirationum quæ fere semper comitantur miracula, (de his enim omnibus loquebatur Christus dum in Iudæos sua increpatione inueheretur, vt asserunt Augustin. Hieronym. Ambrosius, Cyprianus, Fulgentius, & Chrysostomus,) non erant physice prædeterminantia: ergo physica prædeterminatio non est necessaria ex Scriptura ad conuersionem hominum, verbi gratia, Tyriorum, & Sydoniorum, siquidem cum auxiliis non physice prædeterminantibus, asserit Christus Tyrios & Sydonios fuisse conuertendos.

Minor illa sic demonstratur, quia auxilium phy- 107
sice prædeterminans ex sua entitate physica applicata voluntati cuicumque illam prædeterminat, sine eo quod habeatur respectus ad voluntatem; itaque physica prædeterminatio dicitur quæ ex vi propriæ entitatis applicatæ voluntati, sine eo quod amplius requiratur quam talis entitas physica auxilij & applicatio illius ad voluntatem rapit quamcunque voluntatem, non expectando consensum illius, sed potius faciendo necessario vt tribuat talem consensum voluntas, & vt melius loquar extorquendo illum à voluntate; itavt impossibile sit, (sic loquuntur aduersarij,) vt supposito tali auxilio, & ex suppositione sensus compositi, vt voluntas non operetur, aut non possit operari id ad quod mouet auxilium omnem voluntatem cui applicatur; itaque cum vis auxilij solum sit ex vi suæ propriæ physicæ entitatis sine respectu ad voluntatem cui applicatur, omnem voluntatem rapiet sine discrimine, si omni applicata fuerit, alias efficacia auxilij non fundaretur in physica entitate auxilij: sed potius in congruitate quæ sumitur à scientia media & ab vsu libertatis sub conditione futuro & præuiso (quod est inducere nostram opinionem, & est exuere opinionem defendentem physicam prædeterminationem, quam nunc impugnamus,) sed illa auxilia de quibus agit Christus in loco proposito non erant huiusmodi; siquidem applicata Iudæis non prædeterminabant illos, nec faciebant vt necessario conuerterentur; siquidem positis illis & ex suppositione sensus compositi illorum cum voluntatibus Iudæorum, non conuertebantur, & ideo reprehendit illos Christus, quod suppositis talibus auxiliis non conuerterentur, quibus sine dubio conuersi fuissent si applicata fuissent Tyriis & Sydoniis: ergo talia auxilia non erant physice prædeterminantia, alias Iudæi sine dubio conuerterentur, sicut conuersi fuissent cum illis Tyrij, & Sydonij, si eisdem applicata fuissent, vt ait Christus asseuerantes sine vlla dubitatione.

Maior huius syllogismi sic demonstratur, quia 108
auxilium prædeterminans physicum est causa naturalis respectu effectus conuersionis, itavt naturaliter rapiat voluntatem, sine eo quod possit voluntas resistere illi in sensu compositio illius, sicut verbi gratia, posito impetu in lapide ducente illum sursum, non potest lapis resistere tali impulsui, & sicut si homo etiam impellatur à fortiori non potest resistere illi, & necessario debet moueri ab impellente, quia talis impulsus impressus à fortiori est causa naturalis motus; item sicut lapis à propria grauitate ductus in centrum, sine eo quod lapis possit resistere; si similiter voluntas hominis posita entitate auxilij efficacis, ita rapitur voluntas

voluntas naturaliter vt non possit resistere voluntas creata: ergo.

107 Dices exprobrasse Iudæis Christum exemplo Tyriorum & Sydoniorum, quia suis peccatis impediebant physicam prædeterminationem plusquam Tyrij & Sydonij, quam si haberent ita raperentur ad operationem, vt non possent non operari, quid physica entitas auxilij rapit naturaliter voluntatem ad id quod mouet.

108 Sed contra, quia etiam ad euitanda peccata est necessarium auxilium efficax; vnde si auxilium efficax est physice prædeterminans ad vitanda peccata, erit necessaria physica prædeterminatio: vnde si talis physica prædeterminatio quam poterat ei dare, imo necessarium erat vt daretur ad euitanda peccata non dabatur, poterant optime respondere viri Corrozain, cur nobis exprobras, nosque reprehendis comparationem faciendo cum Tyriis & Sydoniis; siquidem non tribuis nobis auxilium physice prædeterminans, sine quo non possumus conuerti nec viri Tyrij aut Sydonij conuerterentur, vnde ex solis miraculis & motionibus, non physice prædeterminantibus, quibus nos moues non debes ansam sumere ad nostram reprehensionem, vt incipies nobis, quia non vitamus peccata; siquidem hæc non possunt vitari sine physica prædeterminatione quam si tribueres Tyriis aut Sydoniis conuerterentur, sicut & nos conuerteremus & vitaremus peccata, si illam nobis tribuisses, quod si noluisti tribuere physicam prædeterminationem, nobis non mirum quod nos non conuertamur, neque euitemus peccata, neque etiam mirum est si Tyrij & Sydonij conuersi fuissent, & vitauissent peccata media physica prædeterminatione; vnde sine vlla ratione reprehendimur componendo nos ad Tyros & Sydonios; siquidem ipsis vt vitauissent peccata & conuersi fuissent, tributa fuisset physica prædeterminatio præter hæc miracula, quæ solum nobis relinquuntur sine physica prædeterminatione.

109 Secundo contra, qua hæc etiam maiora facta fuerant ex defectu prædeterminationis quam Tyrij & Sydonij habuerant ad vitanda illa peccata: ergo adhuc non esset hoc exemplum vtile ad obiurgandos viros Corrozain, possent enim respondere fac nos pares in prædeterminatione physica, & pares erimus in conuersione & vitatione peccatorum.

110 Tertio contra, & vrgeo amplius interrogando, vnde proueniat quod Tyrij impediuissent & viri Corrozain non impediant? certe nullam aliam ob causam, nisi quod illi bene vsi fuissent donis & auxiliis; Iudæi non bene vtantur: atqui quod illi bene vsi fuissent donis, & auxiliis proueniret ex eo quod Deus decreuisset, vt bene vsi fuissent & ob id eos ad hoc determinauisset vt ipsi docent; quod autem viri Corrozain non bene vtantur prouenit ex eo quod non habuerint auxilium prædeterminans: potuerunt ergo se excusare viri Corrozain & dicere: Mirum non est si non simus conuersi, aut euitauimus peccata, quia caruimus auxilio necessario, concursu nimirum prædeterminante ad conuersionem & vitationem peccatorum.

111 Quod si dicatur eos esse in culpa, quod caruerint tali auxilio eo quod impediuerint ne Deus daret illis talem gratiam.

112 Respondeo id aliter fieri non potuisse, eo quod etiam caruerint auxilio necessario quo determinarentur ad vsum minorum bonorum, & ad non impediendum, quo auxilio si quis caret, necessario deficiet, & non bene vtetur, imo non potest recte vti.

113 Deinde aut illud impedimentum libere ponebant aut non; si non: ergo non peccabant; vnde non demerebantur auxilium diuinum, nec ponebant culpabile impedimentum, ac proinde non poterat illis propter impedimentum illud adimere Deus maiora auxilia quibus solum solent homines priuati propter peccata; cum autem illud impedimentum non sit peccaminosum, nec culpabile, quia non est libere positum, inde est quod propter illud non mereantur homines priuari auxiliis diuinis.

114 Si autem illud impedimentum libere ponant, hoc erit quia prædeterminantur ad ponendum illud. Patet hoc primo, quia ipsi aduersarij asserunt non posse voluntatem liberam propter suam indifferentiam aliquid operando facere, nisi prius prædeterminetur physice talis voluntas ad illud opus; ita vt prædeterminatio sit causa talis operationis: atqui per vos tale impedimentum ponitur operando libere voluntas: ergo ponit voluntas illud, quia prædeterminatur à Deo, quod non poneret si non prædeterminaretur; vnde non mirum quod viri Corrozain ponant impedimentum, siquidem prædeterminantur à Deo physice, neque mirum quod Tyrij non potuissent, cum non prædeterminati fuissent.

115 Secundo quia ad omnem actionem causæ secundæ est necessaria physica prædeterminatio per vos, itavt sine illa non possit causa secunda operari; sed voluntas operans illud impedimentum est causa secunda: ergo operatur illud physice prædeterminata.

116 Tandem quia si prædeterminarentur ad faciendum opus virtutis, non ponerent impedimentum: ergo quia non sunt prædeterminati à Deo ad tale opus virtuosum, impedimentum ponebant.

117 Tum sic prædeterminatio illa non est in potestate libertatis, sed à Deo solum ex mera sua libera voluntate ponetur, & posita illa non est in potestate voluntatis ponere illud impedimentum.

118 Item postquam positum est non potest voluntas abijcere illam: ergo positio talis impedimenti non est voluntati attribuenda, sed Deo; vnde non deberent viri Corrozain reprehendi quod impedimenta posuerint ad hoc vt Deus non tribuat auxilium efficax ad sui conuersionem; siquidem adhuc ad non ponendum illud impedimentum necesse erat vt Deus physice prædeterminaret; vnde possent dicere de Tyriis & Sydoniis, illos mirum non esse conuertendos fuisse visis signis Domini, quia præter illa Dominus daturus fuisset illis concursum prædeterminantem ad non ponenda impedimenta, & ad conuertendum te, quem concursum prædeterminantem nolebat Deus dare illis, quem si daret non poterant impedimenta ponere, nec minoribus beneficiis male vti, sed potius posito tali concursu conuerterentur sine dubio viri Corrozain, quapropter tota hæc differentia refertur solum in decretum Dei, quo iis voluit dare auxilium determinans illis noluit.

119 Tandem quia Dominus aperte indicat virtutes ibi factas cum internis auxiliis coniunctas fuisse sufficientes ad agendam pœnitentiam sine nouo auxilio, quod non sit in eorum potestate; vnde D. Aug. c. 4. *de dono perseuerantiæ*, ex hoc loco colligit quosdam habere in ipso ingenio naturaliter diuinum munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba,

vel signa conspiciant, quod nullo modo verum esset, si non possent moueri ad fidem, nisi Deus ad hoc physice eos determinet; siquidem efficaciam auxilij non ponit Christus in physica prædeterminatione, sed in congruitate vt sonant illa verba. [Si congrua suis mentibus.]

120 Et præterea, quia hæc solutio aduersatiorum non cohæret cum alia sententia illorũ, qua dicunt hoc auxilium ante omnem præuisionẽ determinationis causæ secundæ esse iam ab æterno statutum & decretum; si enim possum impedire ne mihi Deus illud auxilium conferat: ergo non decreuit mihi illud absolute dare, nisi supposita præuisione, qua præuidit me non impediturum.

121 Secundus locus est Pauli 2. *ad Cor.* 6. [adiuuantes inquit exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.] Ex quibus verbis constat, auxilium efficax, quod physica prædeterminatio dicitur, potuisse non esse efficax: ergo ex se non physice prædeterminat voluntatem, alias ex se non posset non esse efficax. Antecedens sic patet: ex sensu ipso verborum Apostoli; Paulus enim non hortatur Corinthios, vt haberent prædeterminationem physicam, cum hoc non esset in eorum potestate, sed vt non redderetur inefficax gratia, quam habebant; si illi nollent cooperari; vnde hortatur illos, vt cooperentur: ergo poterant reddere inefficacem eam gratiam, quam persuasione sua Paulus intendebat, & curabat, ne redderetur inefficax à Corinthiis.

122 Tertius locus sit *Isaiæ* 5. ibi: [quid vltra debui facere vineæ meæ, & non feci, an quod expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas?] ex hoc etiam modo increpandi, & obiurgandi constat potuisse Iudæos sine physica prædeterminatione facere vuas, & non labruscas, id est opera studiosa & pietatis, & non mala, alioquin possent respondere; Domine aliquid vltra faciendum tibi erat, vt vinea faceret vuas, & non labruscas, quod noluisti facere; poteras enim prædeterminationem physicam exhibere, sine qua impossibile erat ferre fructus pietatis.

123 Tandẽ probatur hoc, quia *Deut.* 30. dicitur, [testes inuoco hodie cœlũ, & terrã, quod proposuerim vobis vitam & mortẽ, benedictionẽ, & maledictionẽ, elige ergo, &c.] cui adiungitur locus ille *Prou.* 31. operata est consilio manuum suarum, & Ecclesiastici *cap. vlt.* [danti mihi sapientiam, dabo gloriam, consiliatus sum enim vt facerem illam;] vbi agnoscit, vt inquit Hieronymus, esse donum Dei, sed insuper opus fuisse proprio consilio deliberare, atque serio constituere de operis exequutione; quibus omnibus non solum facultatem, sed vsum indifferentem, & cum dominio ad volendum, aut nolendum manifeste declarat Scriptura; sed si Deus obtulit concursum ad vnum tantum actum physice prædeterminatum, nullus relinquitur vsus indifferens ad eligendum bonum, vel malum, neque relinquitur locus consilio ac deliberationi; quia determinatio illa omne humanum consilium, non solum vt in tempore existens, sed etiam vt ab æterno præuisum antecessit, & post illam determinationem nullum est relictum medium, nec potestas euitandi actum illum, nec alium faciendi: ergo talis concursus non est determinatus ad vnum.

Vt autem hæc pateant, fingamus hominem scire se non habere paratum concursum Dei ad ambulandum, sed omnino decreuisse Deum illi non auxiliari vt ambularet, numquid posset consulere de ambulatione, aut deliberare deambulando potius, quam non ambulando, & eligere vnum ex illis? certe non posset consulere, neque deliberare de tali ambulatione, aut eligere illam, nisi esset amens, quia ipse cognoscebat certo non posse ambulare, quia non habebat concursum à Deo ad ambulandum: ergo quod nunc homines de suis actionibus consulant, aut deliberent, solum est quia putant se habere potestatem indifferentem & concursum Dei in manu sua ad vtramque partem; consultatio enim, & deliberatio tantum est ad eligendum aliquid ex iis, quæ habet in sua potestate; vnde si non habet potestatem indifferentem ad plura, sed tantum est determinatus ad vnum homo, non potest consulere aut deliberare de tali opere faciendo, sicut verbi gratia, Beati non possunt consulere de amando, vel non amando Deum, quia ex vi luminis gloriæ, &c. physice prædeterminati sunt ad amandum, & hæc est ratio manifesta, propter quam natura negauit brutis animantibus deliberandi, & consulendi perfectionem; nam cum bruta animantia sint determinata ad vnum sine vlla indifferentia, & dominio ad operandum, & non operandum, positis omnibus requisitis suæ naturæ conuenientibus, ideo non indigent tali deliberandi, & consulendi ratione; vnde si homines non habent in sua potestate paratum concursum ad vtrumque, & dominium ad operandum, & non operandum, sine dubio decipiuntur, & existimatione tantum, ac errore libere videntur agere, non tamen reipsa, & vere, cum autem Scriptura sacra doceat hominibus datam esse potestatem eligendi, & consulendi, non falso, sed vere, & proprie: ergo euidenter sequitur, habere potentiam indifferentem ad vtrumlibet, quod expresse docetur *Eccles.* 31. ibi, [qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit;] in quibus locis, cum sermo sit de potestate proxima, & morali, non sola potentia facultatis proximæ, sed etiam indifferens concursus Dei ad vtrumque propositus, & oblatus euidentissime ostenditur sine vlla determinatione ad vnum, alias cum facit bonum, non posset facere malum; & sic impossibile esset facere illud; imo peccatori actu peccanti impossibile esset mandatum Dei adimplere; quod est contra illud *Deuteronomij* 30. [mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te, neque procul positum, vt possis dicere, quis nostrum valet ad cœlum ascendere vt referat illud ad nos, vt audiamus & opere compleamus,

At quomodo hæc vera erunt, si ad singula opera mandata requiritur quædam impulsio physice prædeterminans diuinitus immissa, quam habere non est in potestate hominis, quæ non datur, nisi certis momentis, pro quibus est à Deo parata? nam supra te est hæc impulsio, id est, non est in tua potestate, tanquam in cœlo posita, neque obtineri à te potest si Deus eam tibi ante præuisionem operum omnium non præparauit, quare etiam supra te est implere quodcunque mandatum, non enim magis potest implere quodvis mandatum sine illo impulsu, seu præmotione quam sine reuelatione prophetare, aut sine dono miraculorum miracula facere; vtrumque enim pendet ex solo decreto Dei, & non est in tua potestate situm; ne ergo hæc sequantur, dicendum est, homines habere solutam, & indifferentem potentiam ad faciendum bonum & malum, vnde Bernardus *tractatu de gratia, & libero arbitrio*, his verbis: *Ecclesiast.* 31. nos hortatur, vt non abutamur libertate arbitrij, quam iam ostenderat necessitatis vinculo esse solutam.

SVBSEC

SVBSECTIO II.

Auctoritate Sanctorum Patrum probatur

124 ET primo Augustinus egregie tuetur hanc veritatem 7. *de ciuit. Dei cap.* 30. ibi [ita Deus administrat res quas condit, vt eas motu suo agere sinat:]& hinc recte colligit ad suauem eius prouidentiam pertinuisse causis indifferentibus concursum etiam indifferentem offerre, & ideo vsus est verbo sinat, quod hoc aperte declarat.

125 Optimum item est August. testimonium *lib.* 3. *de lib. arbit. cap.* 18. ibi: [si laboriosum est omnia mandare memoriæ, hoc breuissimum tene, quæcumque ista causa est voluntatis si non potest ei resisti sine peccato ei ceditur, certe si hæc uniuersalis sententia vera est & voluntas Dei ita nos præuenit, vt non possimus ei resistere sine peccato atque adeo sine libertate ei cedimus, quod illud etiam confirmat *lib.* 6. *Geneſis ad litteram*, *cap.* 15. ubi idem Augustinus ait voluntatem Dei esse rerum necessitatem, scilicet quoad agentia naturalia, conguentem autem quoad agentia libera, cui consonat quod scribit *libro de Spiritu, & littera, c.* 31. legimus inquit non est potestas nisi à Deo, non autem legimus non est voluntas nisi à Deo, & recte non scriptum est, quia verum non est idem, 5. *de Ciuitate cap.* 9. & 10. ex qua sententia colligimus in primis si non omnis voluntas est à Deo aliquam voluntatem ab ipso non esse. Deinde inquirimus cur dicatur talem voluntatem non esse à Deo, an quia ad illam non concurrit? non equidem quia cum reale esse habeat, non potest illud habere nisi à Deo. Dicetur fortasse ideo illam voluntatem non esse à Deo quia non compulit, nec præcepit neque ad illam moraliter mouet, vt causa particularis, sed solum cõcursu indifferenti, vt patet ex iis, quæ late diximus in materia de peccatis, in quibus August. ponit exemplum.

126 Sed imprimis licet hoc sit in se verum, non tamen ad mentem Aug. in dictis locis præsertim *de ciuit. Dei*, vbi explicare intendit contra Ciceronem præscientiam Dei non impedire liberam actionem voluntatis, quia licet Deus illa præscientia videat connexionem omnium causarum, tamen in actionibus liberis causa eorum est voluntas libera, quam item Deus videt, & determinationẽ eius & ad hoc propositum ait Deum esse auctorem omnium potestatum, nimirum sola sua efficatia, & virtute: in hoc ergo sensu subdit non esse auctorẽ omnium voluntatum, scilicet sola sua efficacia determinando illas ex vi sui generalis concursus, & ita erit uniuersalis propositio, quæ explicatur in malis actibus, quia in eis notior est ratione suæ deformitatis, propter quã non potest Deus prædeterminare, non tamen quia in eis solis vera sit alio, qui revera non satisfieret difficultati propositæ. Et deinde etiam si admittatur ille sensus, ex illo, à fortiori sequitur Deum voluntate sua non prædeterminare efficaciter nostras voluntates ad actiones malas, & hinc vlterius infertur non esse hoc necessarium ad generalem concursum primæ
127 causæ.

Deinde, quoties Aug. de gratia efficaci loquitur, appellat eam vocationem, suasionem, illuminationem; hæc autem omnia nomina non conueniunt prædeterminationi, quæ est qualitas mortua, & cõvitales, & percipiuntur, sicut vocatio exterior percipitur, & auditur ab eo, qui vocatur sine vlla vi & coactione necessitateque, videatur Aug. *tomo* 4. *lib.* 1. *ad Simplicianum*, *q.* 2. vbi late explicat quomodo hæc gratia sit vocatio, illuminatio, & delectatio, & tandem concludit voluntas ipsa nisi aliquid occurrit, quod delectet atque inuitet animum moueri nullo modo potest; hoc autem vt occurrat non est in hominis potestate, videatur etiam eodẽ modo, *lib.* 83. *quæst. q.* 68. *& l. de Spiritu, & littera c.* 34. *&* 35. *tomo* 3. *item tomo* 7. *lib.* 7. *& l.* 2. *de peccatorum meritis, & remiss. cap.* 27. & passim hanc gratiam, & hoc beneficium constituit in vocatione, quod si vocatio sine prædeterminatione non est efficax, potius debuisset præponderare beneficium prædeterminationis quam vocationis.

Nec satisfacies si dicas prædeterminationem appellari aliquomodo vocationem, nam re vera vocatio de qua loquitur August. est vocatio, quæ sentitur & auditur, vt dicebam, ideo Aug. sæpe eam appellat doctrinam altam, secretam, & suauem, ita loquitur Cherubicus Doctor multis in locis præsertim *libro de gratia Christi c.* 13. *de prædestinatione Sanctorum c.* 16. *t.* 7. & aliis in locis quæ breuitatis gratia prætermitto; quis autẽ dicat prædeterminationem physicam esse doctrinam cũ nõ sit actus intellectus nec percipiatur ab intellectu? 128

Præterea idem Augustinus efficatiam gratiæ in eo constituit quod vocetur homo vocatione congrua, hoc est eo modo, quo scit Deus voluntati congruere vt consentiat, ita explicat late dicto libro ad Simplicianum *q.* 2. *r.* 4. & tandem concludit, his verbis: [cum ergo alius sic, alius autem sic moueatur ad fidem, eademque res sæpe alio modo dicta moueat, alio modo dicta non moueat, quis audeat dicere Deo defuisse modum vocandi, quo etiam Esaü ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque coniungeret in qua Iob iustificatus est?] quod si efficatia, in prædeterminatione consisteret, non exigeretur; alius & alius modus proponendi obiectum, nam quocumque modo proponeretur, sequeretur consensus si adesset prædeterminatio physica. 129

Tandem August. sæpe fatetur ex duobus hominibus æquali vocatione vocatis & pari tentatione pulsatis alterum stare, alterum cadere, & inquirens rationem *lib.* 22. *de ciuitate Dei, cap.* 6. Respondet non apparere aliam, quam quod alter à castitate voluerit deficere alter noluerit; facilius diceret Aug. quia alter physice prædeterminetur ad castitatem, alter vero non, sed iam non essent æquales in actu secundo, vt supponuntur esse ab Augustino, videatur etiam dicta *quæst.* 2. *ad Simplicianum*, vbi sic ait: [quamuis multi uno modo vocati sunt, tamen quia non omnes eodem modo affecti sunt illi soli sequuntur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei.] Vides vocationem omnino æqualem poni ab Augustino in eo qui respondet, & in eo qui non respondet; quomodo ergo Augustinus latissime de gratia disputans numquam prædeterminationis meminit, certe non aliam ob causam nisi quia iudicabat talem prædeterminationem libertatem funditus creaturæ labefactare. 130

Denique *libro de dogmatibus Ecclesiasticis, cap.* 21. manet itaque inquit ad quærendam salutem arbitrij libertas, id est rationalis voluntas, sed admonente prius Deo, & inuitante ad salutem, vt vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis, hoc est inspiratione Dei, & infra initium: ergo salutis nostræ Deo miserante habemus vt acquiescamus salutiferæ inspirationi nostræ potestatis est. Hic rursus non requiritur aliud quàm 131

admonitio, & inuitatio, vt in nostra sit potestate consentire, nec aliud agnoscitur initium aut gratia operans, quam vocatio qua inuitamur ad salutem.

132 Ad hoc respondent falsum esse id quod dicimus, quia Augustinus præter admonitionem & inuitationem ponit inspirationem per quam intelligit motionem efficaciter determinantem.

133 Sed contra, quia clarum est per inspirationem Augustinum nihil aliud intelligere, quam id quod antea vocauerat admonitionem, & inuitationem, quæ non solum continet cognitionem, sed etiam affectionem voluntatis, inspiratio enim est nomen generale continens cogitationem, & piam affectionem diuinitus immissam, sicut inuitatio, & vocatio, & admonitio & excitatio, hæc enim omnia æquiualent inter se.

134 Eandem sententiam clarissime confirmat Hyeronimus *epistola. 149. ad Damasum*, vbi de filio prodigo ait, hominem ita esse liberum, vt viuat non ex imperio Dei, sed ex obsequio suo, id est non ex necessitate, sed ex voluntate, vbi notandum est verbum illud, non ex imperio, non enim potest imperium sumi pro lege aut mandato, nam constat hominem ex imperio, & mandato viuentem viuere etiam ex voluntate, & obsequio: ergo quando contraponit Hyeronimus imperium, voluntati, & obsequio, significat per illud motionem quandam necessitatem & physicæ prædeterminantem, eo modo quo dicimus manum moueri ex imperio voluntatis, quo necessitatur, & necessario cogitur manus ad motum, vt ita dicam. Hoc ergo sensu negat Hyeronimus nos ita esse institutos & gubernatos à Deo, vt viuamus ex imperio Dei necessitante nos, quod idem Hyeronimus explicuit clarissime illis verbis, id est non ex necessitate, sed ex voluntate.

135 Quibus consonant etiam verba Dini Dionisij *cap. 9. de cœlesti Hyerarchia*, quæ sic se habent: [neque enim vita nobis data est cui vis illata sit aut imposita necessitas, neque liberi arbitrij gratia diuinitus indulta mortalibus prouidentiæ diuinæ luce & splendore obtunditur,] vbi elegantissima vtitur metaphora ad defendenda data nostræ libertatis adhuc mota, & excitata per diuinum auxilium, qua mirabiliter docet per talia auxilia non destrui liberum vsum, & indifferens exercitium voluntatis, ne inquit, intelligatis quando offundimur, & corroboramur splendore Diuinorum auxiliorum, per hanc lucem, & splendorem superiorem ita obtundi, sopiri, & quasi labefactari indifferentiam libertatis, & lucem minorem potestatis indifferentis voluntatis; ita vt ad præsentiam illius superioris lucis non possit fax ardentissima libertatis, & splendidissima radios suorum actuum indifferentium deffundere? non enim ad hoc datur Diuinum auxilium vt obtundat lucem libertatis, sed potius vt confortet illam vt quasi meliorata tale auxilio cooperetur, & sic cooperando libere se exerceat, vt possit tali exercitio libero se disponere ad vitam æternam; similia ferè verba habet *libro de diuinis nominibus, capite 4. ad finem.*

136 Sed clarius omnibus Damascenus, *lib. 2. de fide, capit. 29.*] quæ in potestate nostra inquit sita sunt non prouidentiæ, sed libero nostro arbitrio assignari debent;] vbi prouidentiæ nomen sumi necessario debet pro absoluta prædeteminatione Dei ad vnum determinante, & cogente, aut pro decreto ita prædefiniente vt tollat omnem indifferentiam ad vtrum libet ex vi mediorum quibus vtitur, & quæ applicat voluntati, vt talis prædefinitio opere compleatur, & executioni mandetur, & ideo subdit *cap. 30.* illud scire interest Dei omnia quidem præscire, sed non omnia prædefinire, præscit enim ea etiam quæ in nostra potestate, & arbitrio sita sunt; at non item ea prædefinit necessario, neque enim vitium admitti vult, neque etiam virtuti vim affert ac si dicat, si Deus prædefiniret necessitando per physicam prædeterminationem, tũ ad peccata tũ ad virtutes peccata Deo attribuerentur, & illa admitteret ac proinde non deberet punire illa, quia ad ea necessitaret creaturas, & virtuti vim inferret, ac proinde non esset meritoria virtus; siquidem non esset libera, ratione cuius non daretur præmium virtuti.

Eandem veritatem significauerat *lib. 1. cap. 18.* 137
quibus consentit Diuus Gregorius Nizenus *lib. 7. de Philosophia cap. 1. & lib. 8. cap. 4. & vltimo, & lib. de natura hominis, à cap. 39. vsque ad 44.* Sic etiam Iustinus *q. 8. ad orto.* Chrysostomus, *Homil. 12. ad Hebræos*, in parte morali, omnia inquit Dei sunt; sed non ita vt nostrum lædatur arbitrium, vbi non excludit gratiam excitantem, & incoantem in nobis opera supernaturalia: excludit ergo antecedentem prædeterminationem, quæ nostrum læderet arbitrium, similia sumi possunt ex eodem. *Homilia 17. in Ioannem, & 42. ad populum, & Homilia 60. ad populum.* & Cyrillus optime *lib. 9. in Ioannem c. 10.* & Gregorius *lib. 20. moraliũ cap. 24.*

SVBSECTIO VIII.

Authoritate D. Thomæ probatur nostræ conclusio.

VEnio ad Angelicum Doctorem Diuum Tho- 138
mam aduersariorum principem, & auctorem, quem maximopere miror, Thomistas non fateri esse ipsis omnino contrarium, cum nunquam hanc physicam prædeterminationẽ docuerit læpissime, autem eius oppositum asserat, insinuabimus breuiter aliqua eius loca, quibus ex diametro opponuntur hodie Thomistæ.

Nam imprimis sanctus Doctor *3. part. q. 69. art. 8.* 139
ad secundum; sic ait, etiamsi æqualem gratiam duo percipiant non æqualiter ea vtuntur, sed vnus studiosus in ea proficit, alter per negligentiam gratiæ Dei deest; hæc Sanctus Thomas ait, cui videntur manifeste aduersari Thomistæ dum dicunt ex duobus habentibus æqualem gratiam, non melius operari vnum quam alium.

Secundo Sanctus Thomas, *1. 2. quæst. 9. art. 6. ad* 140
3. sic ait: Deus mouet voluntatem hominis sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & sine hac vniuersali motione homo non potest aliquid velle; sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc quod est vere bonum, vel apparens bonum: sed interdum Deus mouet aliquos ad aliquid determinate volendum, sicut in his quos mouet per gratiam; hæc ille, in quibus aperte docet Deum non mouere tam determinate ad alia obiecta volenda, sicut ad opera pietatis, Thomistæ vero ècontra docent Deum æquali prædeterminatione physica prædeterminare ad omnem actum voluntatis humanæ siue boni sint, siue non sint.

Tertio Sanctus Thomas *in 2. dist. 25. q. 1. art. 1.* 141
ad tertium, docet ita Deum agere cum libero arbitrio, vt determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituatur, quod etiam docet *quæst. 3. de potentia, art. 7. ad 13.*

Thomistæ vero dicunt Deum ita cognoscere de 142
terminationem operationis ex vi suæ præfinitionis, vt

vt non relinquat causæ liberæ indeterminationem ad eandem actionem, verba sunt magistri Nauarrete *t. 2. controuersiar. 23. §. 1.*

143 Quarto Sanctus Thomas in eodem articulo docet liberum arbitrium non reperiri in his, quorum actiones determinantur à quibusdam aliis causis prioribus; item ideo in Deo saluari liberum arbitrium & verum dominium sui actus, quia determinatio sui actus non est sibi ab alio, sed à seipso, idem docet 2. *Physicorum lect. 15.* Vbi dicit necessitatem quæ pendet, vel prouenit ex causa antecedenti esse necessitatem absolute, Thomistæ vero dicunt nostram voluntatem esse liberam, licet determinatio sui actus proueniat ab aliqua causa priori, qualis est prædeterminatio physica à Deo.

144 Quinto S. Thomas docet gratiam licet inclinet subiectum in Deum, non tamen imponere ei necessitatem, quia subiectum potest ea gratia non vti, alioqui necessitaret talis gratia; ita D. Thom. 1. *part. q. 26. art. 3. ad 2.*

145 Thomistæ vero è contra docent prædeterminationem non necessitare ad actum, licet non se habeat, sicut habitus quibus possumus vti & non vti: sed sit talis naturæ, vt semel posita non dependeat à voluntate quod operetur vel non operetur verba sunt Nauarrete *Tomo 2. controuersiarum controv. 24. §. 3.*

146 Sexto S. Thomas docet, ideo nobis esse liberum arbitrium, quia omnes qualitates subiacent arbitrio in quantum est in nobis, eas adquirere vel à nobis excludere, alioquin non maneret libertas, ita docet 1. *part. quæst. 83. art. 1. ad vltim. & q. 6. de malo art. vnico.*

147 Thomistæ vero è contra docent, non sibi subjicere qualitatem auxilii, sed potius è contra auxilium sibi subiicere voluntatem; ita Nauarrete passim dicto *tom. 2. præsertim controu. 9. §. 2. controuersia 19. §. 1. & cont. 21. §. 9.* & cæteri Thomistæ, quibus commune axioma est voluntatem subdi auxilio, non vero auxilium subdi nostræ voluntati in operando.

148 Septimo, Diuus Thomas affirmat causam illam quæ facit voluntatem velle posse à voluntate impediri, quod si impediri non possit necessitare voluntatem, ita docet *q. 6. de malo art. vnico ad 15.*

149 Thomistæ vero dicunt prædeterminationem non posse impediri à voluntate humana quominus effectum consequatur, ita Navarrete, ubi supra *controv. §. 6. col. 2* & Bañez 1. *part. q. 23. art. 5. ad 7. argum. Iabelli* &c. Tamen docent hoc non opponi cum libertate arbitrij, quod vtrumque est contra S. Thomam, qui etiam *quod libet. 1. art. 7. ad 2. arg.* docet aperte Deum ita movere humanam mentem, vt possit huic motioni resistere, Bañez autem è contra docet ita efficacitem moueri, ut ei resisti non possit sic 1. *part. art. 17.* & alibi sæpe.

150 Octauo docet S. Thom. concursum causæ primæ specificari, & determinari per concursum causæ secundæ, ita docet *q. 1. de potentia 1. parte & 3. contra gentes, & cap. 66. art. 5.*

151 Thomistæ vero dicunt concursum causæ primæ non modificari nec determinari per concursum causæ secundæ, quia hæc esset maxima imperfectio in causa prima, ita Bañez 1. *part. q. 109. art. 8.* & Navarrete *controv. 16. conclus. 5.* vbi appellat Chimericum oppositum.

152 Nono S. Thom. docet effectus contingentes non posse cognosci certo in suis causis, sed solùm coniecturaliter, ita docet. 1. *part. q. 14. art. 13.*

153 Thomistæ vero inter causas nostræ operationis liberæ ponunt prædeterminationem physicam, in qua certo & infallibiliter cognoscitur effectus futurus.

154 Denique S. Thom. *lect. 5. super caput. 6. Ioann. in illa verba*: omnis qui audiuit, &c. explicans gratiæ efficaciam ponit illam in congruitate, & non in determinatione physica, modum inquit attrahendi est congruus, quia trahit reuelando, & docendo, cur non dixit prædeterminando, sane dubio quia abhorruit D. Thom. talem physicam prædeterminationem, quæ omnia satis aperte patent ex iis quæ ipse Angelicus Doctor *q. 22. de veritate, art. 5. & 6.* docens necessitatem ac determinationem ad unum repugnare voluntati ut voluntas & ut rationalis est, additque voluntatis propriam vim esse, ut dominetur suorum actuum, & se ipsam determinet quo voluerit, sine eo quod ab alio determinetur ad unum, quia si determinetur ab aliquo extrinseco ad vnum non operabitur libere; sed necessario, & sic *in corpore articuli sexti*: hæc herba formalia ponit [ex hoc dicitur aliquid esse necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad vnum.] Vnde hanc determinationem omnino reiicit à voluntate, asserens illam esse indeterminatam triplici indeterminatione: prima est posse velle vel non velle; secunda posse velle hoc obiectum, vel illud obiectum: tertia posse velle bonum, vel malum, quarum vltima solum modo in via reperitur: ergo ex sententia D. Thomæ nullomodo determinata est voluntas ab alio extrinseco per physicam prædeterminationem; siquidem quando operatur voluntas omnimodo est indeterminata, videlicet indeterminatione contradictionis & contrarietatis; omnis enim indeterminatio his duabus concluditur: atqui si aliquomodo esset determinata vereficarentur duæ contradictoriæ, videlicet quod nullo modo esset determinata & aliquomodo esset determinata, quod non debet concedi: ergo nullo modo physice prædeterminatur à Deo; soluens autem D. Thomas quasi propheticæ difficultates Thomistarum (quibus nunc moti sunt ad introducendam physicam prædeterminationem, videlicet quod potentia indeterminata non potest se ipsam determinare) docet dari duplicem indeterminationem, aliam indigentiæ & necessitatis, aliam dominij & perfectionis; secundum primam asserit D. Thomas non posse potentiam indeterminatam se determinare ad unum, nisi ante prædeterminetur ab alio, quia huiusmodi indeterminata potentia, quia ex indigentia est talis, indiget aliquo à quo reducatur ab indifferentia ad determinationem, ut videre est in potentia visiua respectu speciei impressæ, & in materia prima respectu formarum.

Si autem aliqua potentia ait D. Thom. fuerit indifferens, & indeterminata, ratione dominij, quod habet circa suas operationes, à seipsa potest determinari, quia est domina suarum operationum; vnde *articulo 5. in solutione* 5. dicit ratione huius dominij posse se reducere ad determinatam operationem, ac proinde non indigere alio prædeterminante, ibi: [voluntas in quantum est rationis ad opposita se habet, hoc enim est considerare ipsam secundum hoc, quod est ei proprium, hoc est proprium voluntatis, in quantum voluntas quod sit domina suorum actuum,] & addit *art. 9. ad 1.* [voluntas potest seipsam immutare respectu aliquorum directe, cum sit, domina suorum actuum,] & sic D. v. Thom. ponit discrimen inter potentiam loco- 155

motivam, & voluntatem, in hoc quod potentia loco motiva, non potest se determinare ad vnum, nisi ante determinetur à voluntate, quia est indeterminata indifferentia indigentiæ & necessitatis seu imperfectionis, cum voluntas non habeat talem determinationem, sed potius indeterminationem dominij & perfectionis; verbaet presse D. Thom. sic se habent, *quæst. 6. de malo, à medio corporis*: [hoc modo voluntas mouet se ipsam, & omnes alias potentias, intelligo enim quia volo; sic ergo ad ostendẽdũ, quoḋ voluntas non ex necessitate mouetur, oportet considerare motum voluntatis, & quantum ad exercitium actus, & quantum ad determinationem actus, qui est ex obiecto; quantum ergo ad exercitium actus primo quidem manifestum est quod voluntas movetur à se ipsa, sicut enim mouet alias potentias, ita & se ipsam mouet.] Quid clarius & evidentius, exemplum habemus in voluntate divina, quæ licet indifferens & indeterminata sit, nihilominus potest se determinare quia talis indifferentia non est indigentiæ & necessitatis, sed dominij & libertatis: si ergo voluntas non indifferentia necessitatis & indigentiæ, sicut potentia manus, sed indifferentia libertatis & dominij gaudet, bene poterit se mouere & determinare sine aliquo prædeterminante extrinseco, ac per consequens poterit determinare & mouere reliquas potentias, quæ quia ex imperfectione indeterminatæ sunt, indigent prævio prædeterminante, & ideo concludit D. Th.] sicut enim mouet alias potentias, & se ipsam mouet.

156 Occludere autem volens aditum argumento cuidam nobis à Thomistis nunc obiecto, quod ex tunc consequutus est parens Thomistarum D. Th. sic ait: [nec propter hoc sequitur quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu; sicut enim homo secundum intellectum in via inventionis mouet se ipsum ad scientiam in quantum ex vno noto in actu venit in aliquid ignotum, quod erat solum in potentia notum, ita per hoc quod homo aliquid vult in actu, mouet se ad volendum aliquid aliud in actu, sicut per hoc quod vult sanitatem mouet se ad volendum sumere potionem.] Ecce quomodo D. Thomas ita veritatem nostram tuetur, vt defendat illam à calumnijs aduersariorum, quod idem confirmat toto sequenti contextu.

157 Præcipue vero demonstrat *in eo articulo* voluntatem nostram à Deo moueri tanquam à primo principio per instinctum movente ad primam volitionem sed non determinante ad vnum; sed relicta indifferentia voluntatis vt ipsa se moueat & reducat de potentia ad actum circa ea quæ sunt ad finem, cum potestate agendi & non agendi, eligendi aut refutandi: notanda sunt illa verba solutionis; ad tertium [Deus movet quidem voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis mouentis, quæ deficere non potest; sed propter naturam voluntatis motæ, quæ indifferenter se habet ad diuersa, non inducitur necessitas, sed manet libertas.] Obserua diuina motione non induci necessitatem; vnde probatur necessitatem nullã esse in sensu composito cum diuina motione, nam si divina motio induceret necessitatem illa foret in sensu composito cum inducente; hanc autem necessitatem opponit indifferentiæ conuertitque cum determinatione ad vnum; vnde si ex aliqua motione diuina sequitur determinatio ad vnum in voluntate sequetur in sententia D. Thom. necessitas opposita indifferentiæ, vt patet ex illis verbis *de potentia qu. 1. art. 3.* [potest enim agere & non agere sic, vel sic facere velle, vel non velle, voluntas in quantum voluntas est cum sit libera ad vtrumlibet se habet, & si respectu alicuius voluntas sit determinata, hoc non est inquantum voluntas, sed ex inclinatione naturali quam habet ad finem vltimum quem non potest non velle.]

Ecce quomodo D. Thom. docet tunc esse liberam voluntatem quando habet indifferentiam ad vtrumlibet, & tunc esse necessitatem & non esse liberam quando est determinata ad vnum, quapropter docens voluntatem esse liberam adhuc in sensu composito, cum motione diuina docet ex vi talis motionis non determinari voluntatem ad vnum, sed potius ita moueri à Deo vt supposita tali motione possit voluntas operari & non operari & resistere tali motioni non obediendo illi: formalissima verba D. Th. *quodlibeto 1. art. 7. ad 1.* hæc sunt: [Deus movet omnia secundum modum eorum, & ideo diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate vel determinatione, à natura autem rationali cum libertate propter hoc quod virtus rationalis se habet ad opposita, & ideo sic Deus mouet mentem humanam ad bonum quod tamen potest huic motioni resistere.] Vbi duo docet in sensu nimirum composito, cum tali modo movendi posse resistere voluntatem. Deinde hanc potestatem resistendi requirit vt seruetur libera indifferentia ad opposita.

Sed ex vera physica prædeterminatione ita determinata manet voluntas, vt nec possit resistere tali motioni, nec relinquatur illi indifferentia ad vtrumlibet: sed posita illa necessario voluntas operatur, quia non potest ex suppositione illius voluntas non operari id ad quod mouetur: ergo illa physica prædeterminatio tollit indifferentiam libertatis, & inducit necessitatem in tali voluntate secundum verba, & mentem D. Thomæ: ergo ex D. Thoma non est admittenda talis physica prædeterminatio, vnde *quæst. 24. de veritate* his verbis destruit illã: [non oportet quod mentes humanæ sint determinatæ ad effectus, licet respectu eorum efficaciam habeant, ratione cuius conuenit eis libertas]; vnde toto *art. 1. & sequenti* docet hanc libertatem hominis consistere in eo quod homo se ipsum moueat, non ex necessitate, aut determinatione sed cum potestate indifferenti ad agendum, & non agendum, ita vt ipse sibi principium sit, & causa sui motus, & non sit determinatio ad vnum, ratione dominij, quod habet circa suas actiones, quod his aureis verbis docet *prima parte, quæst. 19. art. 12. ad tertium* [creatura rationalis est domina sui actus, & ideo circa ipsam specialia quædam signa diuinæ voluntatis assignantur, in quantum creaturam rationalem Deus ordinat ad essendum per se: sed aliæ creaturæ non agunt nisi motum ex operatione diuina]: ergo ex dominio voluntatis supra suũ actum recte colligitur, quod agit aliquid ad quod non mouetur ex operatione diuinæ, alioqui foret sicut aliæ creaturæ, quæ non agunt nisi motæ ex operatione diuina, & ideo *articulo. 1.* contã concludit: [ad opposita se habet in quantum velle potest hoc esse vel non esse, sicut & nos non peccando possumus velle sedere & non velle sedere] sed clarius *1. 2. art. 3. in corpore* hoc docet ibi: [ad hoc quod agens determinatum effectum producat, necesse est quod determinetur ad aliquid certum, quod habet rationem finis. Hæc autem determinatio sicut in rationali natura per rationem fit appetitũ, qui dicitur voluntas; ita in aliis fit

158

sit per inclinationē naturalem, quæ dicitur appetitus naturalis; tamen considerandum est quod aliquid sua actione vel motum tendit in finem dupliciter. Vno modo, sicut se ipsum ad finem movens, vt homo: illa ergo quæ rationem habent se ipsa mouent in finem, quia habent dominium suorum actuum per liberum arbitrium]: ergo motio, & determinatio ad determinatum effectum est à libero arbitrio.

159 Præterea 1. 2. *quæst.* 9. *art.* 3. *ad primum*, docet quod voluntas per hoc quod vult finem, mouet se ad volendum ea, quæ sunt ad finem, *& insequenti art.* 4. expresse definit, quod indiget motione exterioris mouentis scilicet, Dei, solum modo ad primam volitionem finis; cæterum ad sequentes volitiones non indiget, sed ipsa seipsam movet, & alias non esset libera.

160 *In eadem quæstione 9. art. 6. fine*, ait: [Deus movet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum; & sine hac vniuersali motione homo non potest aliquid velle: sed homo per rationem se determinat ad volendum hoc vel illud, quod est vere bonum, vel apparens bonum]: ergo Dei non est determinare hominem ad volendum, quod est vere bonum vel apparens bonum: rursus velle illud quod est vere bonum, est elicere volitionem honestam, & velle illud, quod est apparens bonum, est elicere volitionem turpem: ergo Deus non determinat, sed homo per rationem se determinat ad eliciendam volitionem honestam, vel volitionem turpem, quia si Deus determinaret non relinqueret indifferentem, ac proinde necessitaret voluntatem, & tolleret libertatem illius, vt docet ipse Angelicus doctor *eadem* 1. 2. *quæst.* 10. *art.* 4. *corpore* ibi: [quia voluntas est principium non determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus eam movet, quod non ad vnum determinat, & ideo non ex necessitate mouet, sed manet eius motus contingens & non necessarius, nisi in his ad quæ naturaliter mouetur.] Ecce quomodo Diuus Thomas docet Deum ita mouere voluntatem ad vnum, vt relinquat eam indifferentem ad vtrumlibet, & tribuit rationem, quia si determinaret ad vnum necessitaret talem voluntatem & sic tolleret libertatem illius.

161 Sed per vos quando Deus mouet auxilio efficaci, quia tale auxilium est physica prædeterminatio determinat ad vnum, ita vt in sensu compositio motionis cum voluntate non possit voluntas non operari id ad quod mouetur: ergo vestra physica prædeterminatio necessitat voluntatem, ac per consequens tollit libertatem illius, quod est contra Diuum Thomam; vnde ipse *tertio contra Gentes. cap.* 73. *ratione* 1. dicit [alia agentia secundum suam naturam esse determinata ad vnum; sed voluntatis virtutem non esse limitatam, & determinatam ad vnum, sed habere in potestate hunc effectum vel illum propter quod est contingens ad vtrumlibet.] Vnde infert ad Dei prouidentiam pertinere conseruare, & tueri hanc indifferentiam voluntatis, etiam si efficaciter moueat ad quodcumque opus, etiam supernaturale, vt mereatur per illud; vnde *cap.* 112. *ratione* 2. ait: [quod dominium sui actus habet liberum est in agendo: liber enim est, qui sui causa est. Quod autem quadam necessitate ab alio agitur, & determinatur ad operandum seruituti subiectum est; omnis autem alia creatura naturaliter seruituti subiecta est, sola vero natura intellectualis libera est.]

Vnde sic argumentor, creaturæ rationales non aguntur ab alio nisi à prima causa, Deo nimirum primo movente: ergo ab hoc vt sic non determinantur ad vnum creaturæ rationales ne ex necessitate quadam moueantur à Deo (quia Diuus Thomas pro sinonymis reputat determinare ad vnum, & necessitare ad vnum), & auferatur ab eis libertas, sed ex vi physicæ prædeterminationis ita mouentur vt determinentur ad vnum, (quia à determinatione determinatum aliquid dicitur sicut ab actioni actum, & ab albedine album:) ergo creatura quæ sic mouetur necessitatur, & priuatur libertate, quod est contra fidem nostram; vnde talis physica prædeterminatio omnino reijcienda est, & ponenda loco illius motio quædam, cum qua ita cooperetur voluntas, vt possit non operari, ac proinde resistere tali motioni conservando propriam indifferentiam libertatis, quam habet voluntas creata vt aperte decernit Concilium Tridentinum *sessione de iustificatione, Canone* 4. ibi: [Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere mereque passiue se habere anathema sit.]

In quo Canone loquitur Concilium de auxilio efficaci, & non solum de sufficienti, quia cum illo auxilio decernit voluntatem efficere, & cooperari; sed cum auxilio solum sufficienti, & non efficaci non efficit, & cooperatur voluntas licet possit efficere & cooperari (nam auxilium efficax in hoc distinguitur à sufficienti, quod auxilium efficax ita moueat voluntatem, vt non solum sit potens, & sufficiens ad operandum, sed etiam operetur, & efficiat, quia ab efficiendo efficax dicitur, sufficiens autem solum licet sufficiat non ita mouet, vt efficiat voluntas cum illo effectum cooperando actualiter tali auxilio moventi): ergo tale auxilium de quo loquitur Concilium non est solum sufficiens, sed etiam efficax: maior patet ex illis verbis, *si quis dixerit*, vsque ad illa *atque vocanti*: minor ex terminis patet, quam vt à me profertur ab aduersarijs admittitur. 162

Deinde loquitur Concilium de auxilio supernaturali, vt patet ex illis verbis [quoad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet], quia per solum auxilium supernaturale potest voluntas se disponere, ac præparare ad obtinendam iustificationis gratiam, vt ipsum Concilium decernit, & contra Pelagiū à multis Concilijs decretum est, & definitum, loquendo itaque de auxilio supernaturali efficaci decernit sancta Synodus Tridentina ita movere voluntatem, vt non determinet iliam ad cooperandum, & assentiendum adhuc in sensu compositio, vt patet ex illis verbis Deo excitanti atque vocanti, sed potius ita idifferentem relinquendo illam sic motam, & excitatam, vt possit dissentire cui assentit, & non cooperari cui cooperatur, vt patet ex illis verbis, neque posse dissentire si velit, quod ante docuerat ipsum Concilium decernens posse voluntatem motam, & excitatam à Deo efficaciter abijcere talem vocationem, & motionem de quo supra late, sed per vos vestra physica prædeterminatio ita mouet ac determinat voluntatem ad assentiendum & cooperandum, vt in sensu compositio talis motionis non possit voluntas dissentire & abijcere talem prædeterminationem, ac per consequens non possit non cooperari, & assentire: ergo vestra physica prædeterminatio ex diametro opponitur Concilio Tridentino, & Diuo Thomæ, cuius pene verba formalia transcripsit Concilium

Tridentinum.

Tridentinum, ad tuendam nostram libertatem, & dominium quo gaudemus circa nostras operationes etiam quando actu mouemur à Deo efficaciter, vt per operationem ad quam movemur mereamur, alias non mereremur si ita moueremur, vt prædeterminaremur ad unum, & sic Divus Thomas *in 2. senten. dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3.* inquit: [in libero arbitrio hoc modo agit Deus, vt virtutem agendi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat, sed tamen ita mouetur à Deo, vt determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituatur; vnde remanet sibi dominium sui actus.]

Quod dominium docuerat Angelicus Doctor consistere in hoc, vt possit voluntas velle, & non velle resistere, & non resistere motioni; verba eius *quæst. 9. de potentia, art. 1. ad 3.* hæc sunt: [solæ substantiæ rationales habent dominium sui actus, itaque in ipsis est agere, & non agere;] *& quodlibeto 1. art. 7. ad 2.* hæc verba profert: [& ideo diuina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum libertate propter hoc, quod virtualis se habet ad oppositа, & ideo sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere.] Quid darius poterat loqui Divus Thomas vt directe huic opinioni potius antithomistarum quam Thomistarum se opponeret, neque locus ille quo se protegunt adversarij ad tuendam suam physicam prædeterminationem, sumptus ex comentario ad Dyonisium *de divinis nominibus cap. 5. sect. 3.* alicuius momenti est verbam Diui Thomæ hæc sunt: [& huiusmodi ratione sacra Scriptura vocat præfinitiones, seu prædeterminationes: quæ quidem prædeterminationes, seu voluntates sunt distinctiuæ entium, & effectiuæ ipsorum: quia & huiusmodi rationes super substantialis Dei esse prædeterminauit omnia, quæ produxit.] neque ille ex *prima parte quæst. 25. art. 3. ad 1.* aliquid illis favet vbi sic ait Angelicus Doctor [fieri non posse vt Deus aliqua faciat quæ non præsciunt & præordinaverit se facturum, quia ipsum facere subiiacet præscientiæ, & præordinationi Dei.]

163 Hæc inquam nullius momenti sunt, vt faueant aduersariis, primo quia vt bene nota. II. Ruit, quoties Diuus Thomas nomina prædefinitionis, prædestinationis, præordinationis, & prædeterminationis extendit ad liberos actus voluntatis humanæ non includit, sed potius excludit tale causalitatis genus, quæ rebus imponat antecedentem illationis necessitatem, sed includit formalem rationem præscientiæ atque decreti, ex qua derivetur necessitas consequens seu infallibilitas præsupponens actualem libertatis vsum, saltem conditionaliter præcognitum, alioqui sanctum Thomam refutare frequenter necessitatem antecedentem constat ex locis pro nobis adductis ad probandam nostram conditionem.

164 Sed contrariæ sententiæ Doctore hanc solutionē redarguunt primo, dicentes, huiusmodi prædeterminationem, quæ à nobis conceditur non esse absolutè prædeterminationem, seu prædefinitionem, sed esse conditionalem, & valde imperfectam. Respondemus, negando antecedens: quamuis enim præsupponatur præscientia liberæ actionis, vt conditionaliter futuræ; nihilominus ea scientia præsuppositа, prædefinitur actio, vt sit absolutè, & non conditionaliter futura, nullaque conditio apponitur huiusmodi prædefinitioni, sed præsupponitur prius iam cognitua. Quemadmodum inter homines, qui certo scit frumentum sibi esse vendendum à vectoribus, si tot argenteos in pretium offerat absolutum, & non conditionatum decretum habere potest emendi prædictum frumentum.

Redarguunt secundo, quia hæc quæ nobis 165
conceditur non est prædeterminatio, seu prædefinitio, sed potius post determinatio, & post definitio. Respondeo id non esse verum, quia non solum tempore, sed etiam causalitate prædefinitio diuina præcedit absolutam existentiam actus liberi, licet non præcedat conditionalem illius præcognitionem, de quo late egit. *tractatu de prædestinatione.*

Vnde ad lucum primum D. Thomæ, Respon- 166
tur constare non solum auctoris, sed etiam expositoris scopum esse, quod Deus non solum producit res secundum communem rationem entis, sed etiam secundum propriam uniuscuiusque rationem atque naturam, ideoque rerum omnium secundum peculiares sibi naturas atque rationes, certa & determinata exemplaria sunt in mente diuina, iuxta quæ producit ad extra propriam vniuscuiusque rei quidditatem atque rationem, quando vult. Sed vtrum actiones liberas in particulari producere velit dependenter, à præcognitio nostræ liberratis vsu, saltem conditionaliter futuro, & vtrum hæc voluntas solam consequentem necessitatem, vel potius antecedentem afferat, nec Diuus Dionysius nec sanctus Thomas ibi tractat, neque ad rem erat tractare ut constabit legenti contextum.

Miror etiam in prædicto testimonio scribi 167
[prædeterminationes] quod nomen non inuenio in correctioribus codicibus, quos legerem: neque probatur ex testimonio scripturæ, quod protinus subiicit sanctus Thomas ad probandas appellationes, quas præmisit videlicet *Rom. 8.* [quos prædestinauit hos & vocauit;] vnde tamen recte probatur prædestinationis appellatio.

Neque obstat prædeterminandi verbum, quod 168
postea subiicitur à Diuo Thoma. Nam illud refertur ad rationes rerum, siue exemplaria, quæ supersubstantialis Dei esse prædeterminauit. Nec dubium quin naturaliter, & absque vlla prorsus libertate fuerit hæc prædeterminatio, sicut & tota scientia simplicis intelligentiæ.

Similiter respondetur ad locum adductum ex 169
prima parte, vbi sanctus Thomas solummodo asserit Deum præsciuisse atque præordinasse suam ipsius Dei operationem. Sed quo discrimine præsciat, atque præordinet suam operationem concurrendi cum causa naturali, aut cum causa libera; & vtrum hanc præordinet dependenter à præscientia libere applicationis nostræ, saltem conditionaliter futuræ, Divus Thomas ibi: neque attingit neque argumentum, quod soluebat postulabat attingi. Illud enim satis erat, Deum præsciuisse, præordinasse, ac voluisse rem quamlibet facere eomodo quo de facto eam facit. Vnde effectus à solo Deo vel per naturales, & necessarias causas producendos Deus præordinauit, & voluit facere determinando ad illud per necessitatem antecedentem: è contra vero effectus liberos præordinauit facere non determinando ad illos per antecedentem necessitatem, sed relinquendo arbitrium in manu bonsilii sui dataque potestate, vt seipsam determiner.

Alium locum nobis opponunt sumptum *expri-* 170
ma parte quæst. 103. art. 1. ad 3. ibi: [hoc ipsum quod causæ secundæ determinatur ad determinatos effectus, est illis à Deo.] Respondetur facile,

à

à Deo tribuitur causis naturalibus, quod determinentur ad determinatos effectus, quatenus illis confert potentias necessario determinatas ad vnum & omnia, quæ requiruntur ad operationem. Sed longe aliter causis liberis Deus tribuit, vt seipsas determinent ad determinatos effectus tribuendo potentias intellectus, & voluntatis, & totam collectionem motiuorum, causarum, & circunstantiarum, quæ ad libere operandum requiruntur: minime vero conferendo, sed potius substrahendo physicam prædeterminationem, vt patet ex loco supra adducto *ex quodlibeto 1. art. 7. ad 2* ibi: Deus, vsque ad illa verba, resistere quæ solutio amplius confirmatur ex alia obiectione, quam nobis opponunt, videlicet à Diuo Thoma, etiam operationes liberas in Deum, sicut in causam reduci; ex hac enim obiectione, vt dixi, confirmatur solutio dicta, quia ipse Angelicus Doctor suam mentem circa hoc negotium manifestauit aperte *in 2. dist. 37. q. 1. art. 1. ad 5. argumentum*, quod probare intendebat non esse reducendas ad Deũ operationes agentium, quæ per se agunt, quoniam habent dominium suarum operationum, cui Sanctus Thomas respondet eis verbis: operatio illius agentis, qui per se agit oportet quòd in primum agens, sicut in causam reducatur. Quamuis enim huiusmodi entia per se agãt, quia per propriam naturam, & proprium iudicium actus suos determinant, non tamen à se habent quod agant, sed à primo agente, quod eis esse, & posse & agere confert. Nota simul verificari hæc duo, & alterum alteri non repugnare, videlicet, agentia libera determinant suos actus per propriũ iudicium; & nihilominus Deus illis non solùm esse, & posse, sed etiam ipsum agere conferet.

SVBSECTIO XI.

Scripturæ sacræ testimoniis refellitur physica prædeterminatio.

171 PRimus locus est *Ecclesiast. 15.* ibi: Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adjecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata seruare conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quos volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi.] Quod testimonium merito Diuus Augustinus *lib. de gratia, & libero arbitrio, cap. 2.* allegans ait: [Ecce apertissime videmus expressum liberum humanæ voluntatis arbitrium.] In quo scriptura sacra liquidissime, & manifestissime viuis coloribus depingit humanæ libertatis indifferentiam solutam quocumque vinculo prædeterminationis ad vnum. Vnde Cyrillus Alexandrinus ad confirmandam libertatis indifferentiam solutam omni determinatione, & S. Thomas *de malo quæst. 6. quæ est de electione humana, art. 1.* in sed contra ex hoc loco infert hominem habere liberam electionem, ita vt eius voluntas se habeat ad oppositа, & non ex determinatione moueatur ad vnum, & sit Dominus sui actus, ita vt in ipso sit agere, & non agere omnia, sunt verba S. Thomæ; quod ex ipso contextu verborum patet manifeste, & primum illa, reliquit illum in manu consilij sui, clare denotant indifferentiam necessitate atque determinatione solutã secundum illa verba *Eccl. 33.* [quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare illud, & disponere: omnes viæ eius secundum dispositionem eius sic homo in manu illius, qui se fecit.] *Psalmo 30.* [in manibus tuis sortes meæ.] Gabaonitæ sua iam fraude retecta, Iosue potestati & arbitrio se totos committunt illis verbis: [in manu tua sumus, quod bonum tibi, & rectum videtur fac nobis;] & clarius constat conferendo illa duo testimonia, quæ idem prorsus significant *Ioann. 13.* [omnia dedit ei Pater in manus;] & *Matthæi 28.* [data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.]

Huius argumenti robur, & efficacia conspicua 172
cernitur *Iob. cap. 1.* vbi Dominus ad Satan: [Ecce (inquit) vniuersa, quæ habet in manu tua sunt, tantum in eum ne extendas manum] & *cap. 2.* [Ecce in manu tua est, verum tamen animam illius serua.] Quæ verba explicans Sanctus Philastrius ait Dæmonis libertati permisit omnia bona Iob.

Sed notandæ sunt exceptiones vt firment regu- 173
lam in contrarium. Prius enim solummodo res externæ, & non ipsa Iobi persona; postea vero ipsius persona, & non anima relicta sunt in manu Satanæ, ex quibus sic argumentor. Satan multo magis appetebat potestatem in animam, quam in corpus & multo magis in corpus, quam in diuitias. Insuper idem inimicus retinebat adhuc liberum, & radicale arbitrium quidditatiue sui Dominum. Cæterum, quia impediebatur à Deo ne auderet efficeretque aliquid mali nisi quando, & quo vsque, & quibus in rebus Deus permitteret, ideo non erant in manu Satan omnia quæ habebat Iob, neque corpus Iob quousque Deus permittendo rupit vincula, quibus detinebatur: ergo esse in manu alicuius significat non solum radicalem potestatem voluntatis, & propensionem spontaneam, sed etiam solutam esse vinculis necessitatis, & determinationis ad vnum, ac proinde positis omnibus requisitis ad operandum esse indifferentem ad vtrumlibet, quas conditiones significauit Ecclesiasticus quando dixit: [reliquit illum in manu consilij sui.] Vnde Auctor Hypog. apud Augustinum *lib. 3. propt. initium*, exponens prædictum testimonium ait: [quid est autem reliquit illum in manu consilii sui: nisi dimisit illum in possibilitate liberi arbitrij sui: in manu enim possibilitas intelligitur. quapropter Anastasius Episcopus Nicænus *quæstionibus in scripturam, quæst. 16. prope medium* ait: [Est in nostra potestate, & libero nostro arbitrio salus nostra, & interitus, vt scriptum est; Deus ab initio fecit hominem, & reliquit eum in manu consilij sui: & ante hominem vita, & mors, quod ei visum fuerit dabitur ei.] Præpositio enim *in* maxime significat potestatem indifferentem solutam ab omni determinatione vt operetur, & non operetur, veluti quãdo dicimus quod in nobis est quantum in te est, &c. quam significationem probat non solum vulgaris sermo, sed maxime philosophorum, sanctorum Patrum, imo etiam scripturæ sacræ loquendi modus vt Iob *cap. 6.* non est auxilium mihi in me. *Rom. 1.* quod in me promptum est, &c. Damascenus *lib. 1. de fide cap. 26.* definit: in nobis sunt ea, quorum sumus liberam adepti potestatem, & facere, & non facere. Quod idem constat ex Aristotele *lib. 3. Ethicor. cap. 5.* & aliis multis locis, & S. Thom. *lib. 2. sent. distinct. 38. q. vnica, articul. 4. fin.* & Nemesio *de natura hominis, cap. 32. & 40.* aliisque Patribus.

Itaque in hoc loco scriptura sacra docet per illa 174
verba hominẽ habere libertatem, & indifferentiam ad vtrumlibet, eo quod habeat potestatem expeditam ab omni determinatione ad vnum, &

dominium, ita solutum ab omni determinante ad vnum, vt posito quocumque requisito ad operandum possit agere sed vestra physica prædeterminatio, ita determinat voluntatem ad vnum, vt non sit in potestate eius facere, & non facere, sed potius supposita tali determinatione necessario debet operari id ad quod determinatur: ergo vestra physica prædeterminatio tollit libertatem humanam: ergo abijcienda omnino est.

175 Confirmatur ex illis verbis: [si volueris mandata seruare conseruabunt te, apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrige manū tuam,] quæ verba satis manifeste demonstrant habere hominem potestatem ita indifferentem ad volendum, & nolendum, vt nulla ratione determinetur ad vnum, vt docuit Augustinus *de Gratia, & libero arbitrio, capite 15. fin.* explicans hunc locum his verbis: [Ad hoc valet quod scriptum est, si volueris conseruabis mandata vt homo, qui voluerit, & non potuerit nondum se plene velle cognoscat, oret, vt habeat tantam voluntatem quanta sufficit ad implenda mandata. Sic quippe adiuuatur vt faciat, quod videtur: Tunc enim vtile est velle cum possumus, & tunc vtile est posse cum volumus; nam quid prodest si quod non possumus volumus, aut si quod possumus nolumus?] vbi plane supponit contingere, vt de facto nolimus idipsum quod possumus velle.

176 Et *toto sequenti capite 16.* ostendit ea ratione nos posse mandata seruare si volumus, quia si volumus perfecte iam absolute, & immediate possumus; si autem imperfecte volumus per hanc voluntatem, licet imperfectam virtute fidei, possumus orando impetrare dei opem, qua perfecte velimus, & possimus, & conseruemus mandata; vnde semper in nostra potestate est, vt quando cū diuina gratia seruamus mandata, possimus ex nostra libertate non seruare illa, ex quo hoc argumentū sumo.

177 Adiecta conditio voluntatis suspendit assertionem, denotatque illius euentum esse contingentē, & quod rem conferat in arbitrium alterius tale; quapropter supponit liberum esse solutam omni determinatione ad vnam partem, & in sua potestate habentem actualiter ponere vel non ponere, conditionem propriæ voluntatis; alioqui si prædeterminationis præueniente vinculo ligatur voluntas, itavt actualiter non velle sit illi impossibile, supposita tali prædeterminatione, iam ipsum velle non est ponendum quasi conditio suspensa contingens, & indifferens ad vtramque partem, sed tanquam firmiter, & immobiliter adhærens vni parti declaratur; nam in conditione apposita contineri prædictam vim suspendendi agnoscunt non solum Dialectici, & Iurisconsulti atque Theologi, sed etiam indocti atque vulgares, præcipuè quia *seruare*, verbum est quod semper confertur in liberam voluntatem quoties ad mandata refertur indicans potestatem quandam indeterminatam, & indifferentem, vt *Matthæi 19.* [si vis ad vitam ingredi serua mandata,] denotat igitur potestatem seruandi, & non seruandi. *Ioan. 14.* si diligitis me, mandata mea seruate, & iterum, si quis diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum; ac rursus, si præcepta mea seruaueritis manebitis in dilectione mea.

178 Quod sapientissime colligit S.Thomas, *prima parte, quæstione 22. articulo secundo, ad quartum ex prædicto loco Ecclesiast. 15.* ibi: [hominibus non præfigi à Deo virtutem operatiuam determinatam ad vnum, sed potius seipsos agere, & mouere & eligere,] *& prima secunda, quæstione 10. articulo quarto, in corpore*, ex eodem loco infert, & ait: [quia voluntas est principium actiuum non determinatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa; sic Deus ipsam mouet quod non ad vnum determinat, sed remanet motus eius contingens, & non necessarius.] Nota remanere contingentem, & non determinatam ad vnum, etiam ex suppositione quod Deus illam sic moueat, & ideo ait Ecclesiasticus apposuit tibi, &c. ad quod volueris porrige manum tuam, quibus datur libera optio nulla determinatione determinata ad vnum, neque enim Deus determinatione imposita hominis manum arripiens extendit ad aquam, neque ad ignem, sed concedit homini vt ipse suam manum extendat, & porrigat vel ad ignem si voluerit vel ad aquam, quod est ad bonum vel ad malum, vt quod ei placuerit detur illi; vnde Chrysostomus, *in Sermone secundo, de fato, seu de prouidentia*, sic argumentatur: [Deus dicit posui ante te vitam, & mortem, ad quod volueris extende manum tuam; Dæmon dicit non est in te quod extendas manum tuam; sed determinatione quadam, & vi id agis; vnde necessitate, agis videnturne tibi hæc fide digniora?] Ex quibus manifestum sequitur ideo Deum fecisse liberum hominem quia ei dedit indifferentiam ad volendum, & nolendum sine vlla determinatione; vnde si Deus ita determinatam redderet potentiam ad vnum, vel ita creauisset determinatam voluntatem, non haberet in sua potestate velle, vel non velle, non dedisset homini libertatem, sed supposita vestra physica prædeterminatione voluntas non manet indifferens ad volendum, & nolendum: ergo supposita illa non datur libertas in homine.

Quæ omnia corroborantur ex illis verbis: *Ioan. 1.* 179
[dedit eis potestatem filios dei fieri;] vbi indifferentia omnino expedita ad vtrumlibet denotatur, quoniam apud Philosophos quoties dicitur hominem habere potestatem vt aliquid faciat, eo ipso significatur etiam habere potestatem vt non faciat; vnde Arist. *lib. 3. Ethic. c. 5. initio*, ait: nostra igitur in potestate virtutes, & identidem vitia collocantur. Quibus enim in rebus nostra in potestate situm est agere in iis, & non agere, & in quibus non agere, in iis est & agere.

Quod S.Th. ibi: *lect. 11. initio*, exponit his verbis: 180
si operari est in nostra potestate, oportet etiá quod non operari sit in nostra potestate: si enim nō operari non esset in potestate nostra; impossibile esset nos non operari: ergo necesse esse nos operari; & sic operari non esset ex nobis, sed ex necessitate. Et similiter dicit, quod in quibus rebus non operari est in potestate nostra, per consequens etiá operari sit in potestate nostra. Si enim operari non esset in potestate nostra, impossibile esset nos operari non esset ex nobis, sed ex necessitate; sic ergo dicendum est, quod in quibuscunq; rebus affirmatio est in nobis & negatio, & è conuerso; vrget autem argumentum amplius ex eodem Arist. S.Th. 9. *Metaph. text. 10.* quia quoties dicitur homo habere potestatē vt aliquid faciat, intelligitur habere penes se omnia prorsus, quæ ad agendū requiruntur, & nullo impedimento retineri nisi forte, quod ipse libere admittat, quod idem colligitur ex omnibus doctoribus, quoniam apud Sanctos Patres, & omnes Theologos eadem est significatio potestatis, quam nuper ex Aristotele retulimus; vnde Augustinus *de spiritu, & litera, capite trigesimo primo, à princ.* ex professo, disputans vtrum fides sit in nostra potestate, vt quæstionem soluat,

in

in medio capitis, sic loquitur [unde hoc quisque in potestate habere dicitur, quod si vult facit, si non vult nõ facit :] existimat ergo Augustinus in potestate credendi includi vtriusque partis potestatem indifferentem, siue ut credat, siue vt non credat; vnde subdit [sed cum potestas datur non necessitas imponitur, vt cũ David Saulis occidendi potestatem accepisset, maluit parcere quam ferire, vide nunc utrum quisque credat si voluerit, aut non credat si voluerit?] Quibus consonant alia Scripturæ loca, in quibus potestas operandi eo ipso est etiam potestas non operandi, vel operandi contrarium; itaque potestas omnimodam indifferentiam continet omninoque expeditam ab omni determinatione, vt *Ioann.* 10. [Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam,] *Rom.* 9. [non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam?]& *prima Corinth.* 7. [non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis] Ecce quomodo Diuus Paulus contraponit necessitatem potestati, quia sicut necessitas determinat ad vnum, ita è contra potestas tribuit indifferentiam ad vtrumlibet expeditam ab omni determinatione ad vnum, & *Marci.* 13. dicitur dedit seruis suis potestatem cuiusque operis.

181 Quapropter Augustinus *retract. l. 1. cap. 22. ad finem*, ait: in potestate hominis est, mutare in melius voluntatem: Sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dictum est: Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Cum enim hoc sit in potestate, quod cum volumus, facimus, nihil tam in potestate, quam ipsa voluntas est: Sed præparatur voluntas à Domino. Eo modo ergo dat potestatem. His consonat, quod *in lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 2. fine*, ait: quid est, quod iste libero arbitrio vult bene viuendi tribuere potestatem, cum hæc potestas non detur, nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: dicente Euangelio: quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri (& paulo inferius *cap. 3. in medio*, ait:) datur ergo potestas, vt filij Dei fiant, qui credunt in eum cum hoc ipsum datur, vt credant in eum: quæ potestas, nisi detur à Deo, nulla esse potest ex libero arbitrio. Recte igitur Augustinus copulauit necessitatem gratiæ, potestatemque indifferentem arbitrij.

182 Peculiaris autem vis, & clarior est in illis verbis *Iob.* 34. Neque enim vltra in hominis potestate est, vt veniat ad Deum in iudicium. Quod propterea dicitur quia non poterit, non venire, sed necessario veniet. Vnde potestas, ut veniat, ponitur pro potestate, vt non veniat; quia eadem potestas est veniendi & non veniendi. Id quod Heronymus ibi solita breuitate notauit dicens: Id est, si habuerit potestatem, vt veniat, potes habere, vt non veniat. Gregorius autem *lib. 25. moral. c. 6.* ait: quia ergo nunc in potestate est, internum mentis nostræ contra nos subire iudicium; recognoscendo accusemus nos ipsos: neque enim vltra in hominis potestate est, &c. In eundem locum Iobi Nicetas ait: Hoc quidem tempore bonum, & malum in nostra est potestate, verum in eo, quod sequitur auo, eius rei erit nobis erepta facultas. Neque enim rei gerendæ optionem daturus est amplius. Eadem prorsus verba Olimpiodorus habet apud Comitolium in catena Græca.

183 Idem probatur quarto, quia potestas, vt fiant filij Dei, per Christum Dominum concedit non tantum his hominibus, qui de facto filij Dei, sed etiam iis hominibus, de quibus in eodem capite dicitur: [In propria venit, & sui eum non receperunt :]ita ergo potestatem habebant vtriusque partis, vt quando poterant fieri fili Dei ex auxilio Spiritus sancti possent ex voluntate propria resistendo tali auxilio fieri fili Demonum se se in plagas peccatorum induendo.

Ergo ex hoc loco manifeste colligitur liberum 184
hominis arbitrium, ut integrum perseveret debere ita esse in differens ad vtrumlibet, vt nullo modo sit determinatum ad vnum, sed vestra physica prædeterminatio ita mouet, ut tollat indifferentiam ad vtrumlibet determinando voluntatem ad unum: ergo ita mouet ut tollat libertatẽ; nam id, quod tollit definitionem alicuius tollit essentiam definiti; sed physica prædeterminatio tollit indifferentiam, quæ est definitio libertatis: ergo tollit ipsam libertatem.

SECTIO VLTIMA.

Rationibus probatur conclusio.

PRima sit, quia tali concursu physice prædeter- 185
minante destruitur libertas: ergo non est concedendus talis concursus Dei in causam secundã antecedens, sic probatur vniuersaliter de omni vsu libero, quia respectu illius concursus prædeterminantis non datur libertas: atqui post concursum, & ex vi illius, & in ordine ad operationẽ, quæ sequitur ad talem concursum tollitur indifferentia ad vtrumlibet: ergo tollitur, & destruitur libertas posito illo concursu Dei ad actiones causæ secundæ: maior sic probatur, quia respectu illius concursus solũ se habet voluntas mere passiue cum non operetur illum nec actiue se habeat respectu illius, ac proinde solum recipit voluntas physicam illã prædeterminationem à Deo fluentem; ideoque dicunt aduersarij Deum solum concurrere pro illo priori in causam secundam, vt in posteriori naturæ operetur causa secũda influatque in suum effectum; vnde actiuitas causæ secundæ post illum concursum incipit, quia sine illo concursu nullo modo potest operari, quia illo completur, excitatur, mouetur, & determinatur, quæ omnia sunt necessaria simpliciter vt causa secunda operetur, quia nihil operatur antequã compleatur ad operandum, v. g. potentia visiua non potest operari antequam compleatur per speciem impressam, neque potest operari pro illo priori, pro quo completur per talem speciem, sed potius incipit tota operatio potentiæ visiuæ post productionem speciei impressæ in ipsa, ac proinde species impressa non est effectus potentiæ visiuæ efficienter, sed potius mere passiue se habet respectu speciei impressæ; alias aliquid operaretur antequã posset operari, quod est absurdum.

Sed entitas illa, quæ mere passiue se habet res- 186
pectu alicuius, & non actiue non potest esse causa libera respectu illius, vt in notabili satis clare demõstrauimus: ergo respectu illius cõcursus non datur libertas in causa secunda vrgetur quia causa secunda non potest habere dominium vt ponatur, & non ponatur talis prædeterminatio, & sic non est in manu eius, vt producatur, & fiat illa; vnde independenter à voluntatem humana ponitur physica prædetermi-

natio tribuiturque illi cui vult Deus & non cui vult creatura, quia ad hoc vt vellet creatura necessario deberet poni alia physica prædeterminatio, cum sine physica prædeterminatione nihil possit voluntas velle, quapropter vt voluntas vellet prædeterminari, necessario indiget prædeterminatione, & sic procederetur in infinitum; sed quod non habet dominium circa aliquod non habet libertatem circa illud: ergo voluntas non habet libertatem circa physicam prædeterminationem.

187 Consequentia sic probatur, quia posito illo concursu non manet indifferentia in voluntate ad operandum, & non operandum, quia ex vi illius concursus determinatur voluntas ad operandum, ita vt posito illo non possit non operari, sed indifferentia ad operandum, & non operandum est libertas formaliter: ergo posito illo concursu non manet in voluntate libertas formalis in ordine ad operationem, ac proinde ex vi talis motionis destruitur libertas ad operandum.

188 Minor in qua est difficultas sic demonstratur, quia indifferentia tunc datur formaliter, quando datur posse operari, & non operari, id est quando voluntas ita est domina sui actus, vt quando facit illum, posset non facere faciendo oppositum: sed posito concursu prædeterminante in voluntate non datur posse operari, & non operari: ergo posito illo concursu in voluntate non datur indifferentia formalis ad operandum, & in ordine ad operationem. Minor sic probatur, quia post illum concursum non potest non operari voluntas, nec potest non esse principium talis operationis, quia causa, quæ physice prædeterminata operatur, & est principium alicuius operationis, ita necessario influit in illam, vt non possit non influere in eandem, alias si non necessario operaretur, & influeret in operationem, ita haberet vt nõ esset prædeterminata ad operandum: sed non posse non operari est non habere posse ad non operandum: ergo posito illo concursu prædeterminante, licet in voluntate detur posse operari, nihilominus non datur in ea posse non operari: ergo falsum est dicere quod posito concursu physice prædeterminante, detur hoc totum posse operari & non operari, quia deficit pars illius totius scilicet posse non operari, remanente duntaxat altera parte, scilicet posse operari: atqui ablata vna parte non manet totum, licet maneat alia pars: ergo si posito concursu non manet posse non operari, licet maneat posse operari, non manebit, totum hoc voluntas potest operari, & non operari.

189 Tunc sic indifferentia formalis ad operandum, & non operandum non est solum posse operari, sed posse operari, & non operari: atqui posito concursu non datur adæquatum illud posse: ergo non manet indifferentia formalis, quia ablata quacunque parte definitionis auferrur totum definitum, etiam si maneat alia pars, verbi gratia si auferatur à definitione hominis animal, etiamsi maneat rationale, non manet homo: sed posito prædeterminante auxilio, tollitur pars definitionis indifferentiæ: ergo tollitur tota indifferentia formalis. Minor patet ex dictis, quia definitio totalis indifferentiæ est posse operari, & non operari, ita vt vna pars sit posse operari, & altera pars sit posse non operari: atqui posito concursu efficaci prædeterminante tollitur posse non operari, quia posito illo non potest non operari: ergo tollitur pars definitionis indifferentiæ, ac proinde tollitur definitum per illam definitionem, indifferentiam nimirum.

Vrgetur, quia posito vno opposito respectu alicuius non potest dari simul alterum oppositum, v. g. posita albedine vt octo in pariete non potest dari simul nigredo, vt octo in eodem pariete: sed determinatio ad operandum est opposita indifferentiæ ad operandum, & non operandum, quia indifferentia est indeterminatio ad operandum, &c. indeterminatio autem ad operandum, & non operandum opponitur determinationi ad operandum, sicut ratiocinatio & irratiocinatio corporeum, & incorporeum opponuntur: ergo posita determinatione physica ad operandum in voluntate tollitur indeterminatio, & indifferentia ad operandum, & non operandum in ipsa voluntate: sed per vos posito vestro auxilio efficaci ponitur in voluntate physica prædeterminatio: ergo tollitur indifferentia ad operandum, & non operandum, v. g. quia appetitus equi est determinatus ex sua natura simpliciter & absolute, simpliciter & absolute non est indifferens; sed potius caret indifferentia: atqui per vos supposito auxilio efficaci est determinata voluntas: ergo supposito auxilio efficaci non est indifferens voluntas ad operandum. Consequentia patet, quia sicut se habet simpliciter ad simpliciter ita se habet ex suppositione ad ex suppositione: sed quod est simpliciter determinatum non est indifferens simpliciter: ergo quod ex suppositione est determinatum ex suppositione non est indifferens, v. g. quia suppositio lumine gloriæ est determinata voluntas supposito tali lumine non manet indifferens: sed supposita physica prædeterminatione manet voluntas physice determinata: ergo supposita illa non manet indifferens talis voluntas. 190

Vrgetur, quia ante prædeterminationem non potest voluntas operari, ac proinde non habet potentiam ad operandum, quia determinatio per concursum est necessaria ad operandum, & sine necessario non potest dari posse, alias non esset necessarium ad posse. 191

Et post prædeterminationem non potest non operari: ergo semper habet impeditam alteram partem illius potestatis, quæ ad indifferentiam & liberum modum operandi necessaria est, & ita tollitur vsus libertatis ad quem necessario vtraque; illa potentia simul & actu expedita debet esse ad actum sibi proportionatum, sed sublato vsu libero voluntatis destruitur libertas: ergo posito illo concursu destruitur libertas voluntatis creatæ. 192

Dices voluntatem quidem posito concursu Dei, & in sensu composito, vt aiunt, non posse non operari, retinere tamen nihilominus suam potestatem ad non operandum in sensu diuiso, & hoc satis esse vt eius libertas non tollatur. 193

Sed contra primo euidenter, quia si in censu compositio, id est postquam voluntas mota est excitata à Deo est, vel posito concursu Dei in voluntate non datur posse operari, & non operari, sed potius necessario operatur, & necessitatur ad operandum voluntas, & sine aliqua differentia manet: ergo sequitur nunquam habere voluntatem libertatis perfectionem. Patet hæc consequentia, quia voluntas non potest concipi, aut esse nisi in sensu composito, id est cum concursu, aut in sensu diuiso, hoc est sine concursu, isti enim status sunt contradi- 194

ctorie

ctorie oppositi, inter quos non potest dari medium, esse enim cum concursu, & non cum concursu excitata, & non excitata mota, & non mota voluntas à Deo contradictorie repugnant, vt non detur medium inter illa; vnde necessario voluntas debet esse in aliquo ex his statibus sine dubio secundum illud euidentissimum axioma quodlibet vel est, vel non est.

195 Sed per vos in sensu composito non habet voluntas libertatem, ex eo quod non possit non operari, & in sensu diuiso non habet libertatem, quia in tali sensu non potest operari quia in tali sensu est sine concursu, atqui libertas non datur, vbi deficit potentia operandi, & datur non posse operari: ergo in sensu diuiso non datur indifferentia, quæ petit necessario posse operari, & non operari, ac proinde non dabitur libertas, quæ essentialiter est indifferentia ad operandum, & non operandum.

196 Quod autem in sensu diuiso, id est sine concursu, seu diuisa voluntate à concursu non possit ipsa operari, patet euidenter; nam in sententia vestra, & in omnium etiam placito voluntas creata ita dependet & subordinatur diuinæ potentiæ, vt non possit vllo modo operari quin adiuuetur à Deo, quod iuuamen in hoc consistit, vt Deus tribuat concursum suum creatæ voluntati ad operandum, in quo nulla controuersia datur, alias si creatura posset operari sine concursu illo superflueret talis concursus, & non diceretur à vobis sine concursu diuino physice prædeterminante non posse voluntatem operari, vt patet ex vestra sententia, & ex argumentis omnibus, quibus illam probare contenditis: ergo sine concursu diuino physice prædeterminante, non potest voluntas operari, ac proinde in quocumque statu defecit aliqua pars indifferentiæ & libertatis, quia in sensu composito deficit posse non operari in sensu diuiso deficit posse operari, quæ sunt duæ partes complentes, & integrantes indifferentiam, ita vt si non sint simul ambæ, non dabitur indifferentia quæ ex illis formalissime constat, ac proinde neque libertas, quæ est idem cum indifferentia, sicut v.g. quia homo petit necessario materiam & formam simul vnitas, sinon dentur ambæ partes simul vnitæ, non dabitur homo, neque animal rationale: ergo.

197 Confirmatur, libertas pugnat & destruitur quacumque necessitate antecedente, quamuis sit tantum in sensu composito talis necessitas, sed physica prædeterminatio inducit necessitatem antecedentem in voluntate: ergo quamuis physica prædeterminatio sit tantum in sensu composito tollit libertatem: maior ex notabili nostro constat, & ab omnibus scholasticis recipitur, & euidenter demonstrabitur confirmationibus huius ratiocinationis: minor vero probatur, quia necessitas antecedens est, quæ prouenit à suppositione antecedenti, suppositio autem antecedens est illa cuius existentia nullo modo pendet ab vsu nostræ libertatis, neque fuit vnquam in potestate & manu nostra, quod in nobis poneretur talis suppositio, vel vt possimus à nobis expellere illam; præcipue quia ex tali suppositione per illationem & consequentiam simpliciter necessariam sequitur noster actus, ita vt in sensu composito impossibile sit suppositionem existere sine actu; sed physice prædeterminationi conuenit hæc vtraque conditio: ergo dicit necessitatem antecedentem & inducit illam in voluntate; minor hæc sic demonstratur.

198 Quia in primis existentia physicæ prædeterminationis nullo modo pendet ab exercitio, & vsu nostræ libertatis, neque fuit in nostra potestate attrahere ad nos, neque à nobis arcere talem physicam prædeterminationem, vt ipsi aduersarij fatentur: deinde ex physica prædeterminatione per consequentiam simpliciter necessariam infertur noster actus, ita vt in sensu composito impossibile sit posita physica prædeterminatione actum nostrum non existere vt fatentur illius authores: ergo illi conueniunt omnes supradictæ conditiones necessitatis antecedentis.

199 Confirmatur, quoniam suspendere consensum, seu dissentire non est nobis possibile, nisi adhibito altero ex duobus remedijs. Primum est impedire ne detur nobis prædeterminatio physica, & hoc non est in nostra potestate sed solius Dei. Quapropter hac via non possumus nos libertatem exercere. Secundum remedium est manente prædeterminatione physica simul cum illa in sensu composito ponere omissionem consensu vel actum dissentiendi. Hoc remedium si concedas esse possibile, iam ad nostram sententiam accedis. Si tamen negaueris esse possibile nullum remedium superest libertati, quo possit omittere consensum aut dissentire. Vrgetur, quia homini non manet libera potestas impediendi vel expellendi physicam prædeterminationem, neque manet libera potestas omittendi actum manente physica prædeterminatione, & in sensu composito, quia suppositio illa antecedens impedit ne possibile sit omittere actum: ergo indifferentiam libertatis non relinquit expeditam, & solutam sed ligatam, & determinatam ad vnum, & omnino impeditam.

200 Amplius declaro; nam consequens necessitas, etiam illa quæ diuinam scientiam, & prouidentiam respicit, est similis ponderi, quod potest homo quò voluerit mouere. Quapropter quamvis huiusmodi ponderi sit homo indissolubiliter alligatus, nihilominus absolute liber est, atque solutus, vt quo voluerit pergat: è contra vero, necessitas antecedens siue à diuina præscientia, vel prouidentia, siue à quacumque alia causa proueniat, similis est monti, aut ingenti saxo, quod loco mouere superat humanas vires, cui proinde qui fuerit alligatus absolute non manet liber vt emoveat quò voluerit, etiamsi penes eum maneat radicalis potentia, qua posset in sensu diuiso ab alligatione mouere se ipsum, quo vellet.

201 Item ex communi doctrina Theologorum circa ignorantiam hoc ipsum conuincitur; nam ignorantia consequens non excludit voluntarium, neque liberum, idque propterea quia huiusmodi ignorantiam exuere & scientiam adquirere seu induere fuit in nostra potestate; è contra vero ignorantia antecedens excludit voluntarium, & liberum, quia in nostra potestate non fuit eiusmodi ignorantiam expellere comparando scientiam; insuper in sensu composito manent ignorantia non fuit in nostra potestate euitare actum eo titulo, quoniam prohibitus esset ac turpis; quamvis alio titulo vitare potuerimus.

202 Vnde consequens est vt talis malitia actus, neque in se formaliter, neque in sua causa, quæ est ignorantia fuerit nobis imputabilis: ergo suppositio physicæ prædeterminationis excludit libertatem ab actu, quia neque auferre prædeterminationem neque illa supposita auferre actum fuit in nostra potestate, ac proinde neque in se ipso formaliter, neque in sua causa quæ est prædetermi-

natio physica fuit nobis imputabilis: inter ignorantiam antecedentem, & physicam prædeterminationem inuenies plurimas rationes disparitatis quoad alios effectus, sed quoad præsentem impediendi libertatem nulla est ratio disparitatis, quoniam illis non obstantibus permanet semper eadem ratio formalis exclusiua libertatis.

203 Dices, ignorantia tollit modum naturalem, & proprium, quem requirit voluntas in operando libere scilicet: ex cognitione, aduertentia, & ductu rationis. Hoc non absolute, sed quoad modum, & secundum quid verificatur quando est ignorantia consequens: sed contra, quia tunc simpliciter, & absolute tam ignorantia, quam peccatum ex illa procedens euitari potest etiam si non cognoscatur esse peccatum, quapropter illa doctrina simpliciter, & absolute verificatur solum modo quando ignorantia est antecedens, quoniam tunc in potestate voluntatis non est habere naturalem, & proprium modum operandi ex cognitione, aduertentia, & ductu rationis, ac subinde non esse in potestate voluntatis cauere sibi ab obiecto turpi eo quod turpe sit. Sed similiter physica prædeterminatio tollit modum naturalem, & proprium, quem requirit voluntas imperando libere quia licet non tollat cognitionem vtriusq; partis, efficit tamen vt cognitio vnius partis nihil concurrat ad potestatem non eliciendi volitionem, perinde ac si non esset talis cognitio, & prorsus ignorarentur rationes non eliciendi talem volitionem, & rursus hanc suppositionem auferre non est in potestate voluntatis.

204 Denique tota hæc demonstratio probatur à contrario; nam suppositio consequens propterea non impedit libertatem quia supponit liberum vsum, & sicut liber vsus seipsum non impedit; ita etiam quidquid supponit liberum vsum, non impedit libertatem, vt circa præscientiam dei ex multis patribus, & scholasticis ostendit grauiter P. Ruiz. *Tom. de scientia, tota disputatione* 33. sed physica prædeterminatio non supponit, sed antecedit, & causat liberum vsum: ergo tollit libertatem.

205 Dices quando suppositio antecedens tenet se ex parte primæ, & vniuersalissimæ causæ, scilicet dei, bene potest aliquid esse necessarium ex suppositione respectu creatæ voluntatis, & liberum illis simpliciter, quamuis non sit in potestate illius tollere vel ponere sup positionem, ex qua necessario necessitate infallibilitatis consequitur. Secus autem contingit quando suppositio antecedens se tenet ex parte alicuius causæ creatæ extrinsece & à voluntate.

206 Sed contra hanc solutionem insurgit P. Ruiz, sapienter quidem his verbis: nos ingenue fatemur eam vim peculiarem esse primæ causæ, vt possit immutare voluntatem creatam conformiter ad suam naturam excitando illam, & simul cum illa producendo liberam volitionem; Id quod fusius ostendimus alibi. Cæterum simul asserimus implicationem contradictionis inuolui in eo, quod prima causæ creatæ voluntati antecedentem necessitatem imponat, quam tollere non sit in potestate voluntatis: & nihilominus eandem voluntatem immutet conformiter ad suam naturam, seruetque modum libertatis; id quod ex D. Thoma variis in locis ostendimus *disp.* 33. *sect.* 7. *& infra disp.* 50. *sect.* 6. Neque oppositum docet S. Thom. in iis locis, quæ referuntur pro solutione nuper adducta, neque alibi vspiam.

207 Probatur primo, quoniam necessitas antecedens formaliter directe, & adæquatè est forma exclusiua libertatis, eo quod cum ipsa necessario, & & inseparabiliter cohæreat impossibilitas omittendi actum, quæ pugnat cum altera parte libertatis, sicut priuatio cum habitu; quod fusius ostendemus *tota sect. præcedenti*. Quapropter quemadmodum simul cum tenebris manere lucem implicat contradictionem, siue tenebræ inducantur à prima causa, siue inducantur à causa secunda: & quantumcumque prima causa per infinitam sapientiam, atque potentiam exquirat modum inducendi tenebras, qui suauissimus sit corpori diaphano, & lucirita etiam simul cum necessitate antecedenti vnius partis, & antecedentem impossibilitate alterius patris, implicat contradictionem manere eiusdem patris possibilitatem. Nam impossibilitas, & possibilitas quasi priuatio, & habitus opponuntur: siue impossibilitas à prima causa, siue à causa secunda inducatur. Et quantumcumque prima causa per infinitam sapientiam atque potentiam exquirat modum inducendi impossibilitatem alterius patris, qui suauissimus inueniri possit, & maxime conformis naturæ, & libertati voluntatis adhuc apponuntur sicut priuatio, & habitus. Porro sublata vnius partis potestate claudicat ex altero pede, imo tota corruit libertas, quia formaliter consistit in potestate vtriusque partis.

Vrgetur, quoniam Anselmus quando necessitatem antecedentem libertati omnino repugnare docuit, & solam necessitatem consequentem cum libertate consentire primario, agebat de diuina præscientia, voluntate, ac prædestinatione, quapropter contra illius mentem limitatur eius doctrina, vt verificetur solummodo in necessitate antecedente, quam afferunt causæ secundæ, non veto in necessitate antecedente, quam prima causa afferre potest. 208

Peculiariter notanda sunt illa verba Anselmi, *lib. de concordia, capite* 1. ibi: [cum dico si præsit aliquid necesse est illud esse futurum, idem est ac si dicam, si erit, ex necessitate erit: sed hæc necessitas non cogit vel prohibet aliquid esse aut non esse. Ideo enim quia ponuntur res esse dicuntur ex necessitate esse, aut quia ponuntur non esse affirmantur non esse ex necessitate, non quia necessitas cogat, aut prohibeat rem esse aut non esse; nam cum dico si erit ex necessitate erit, hic sequitur necessitas, quæ rei positionem non præcedit. Idem valet si sic pronuncietur quod erit ex necessitate erit, non enim aliud significat hic necessitas, nisi quia quod erit non poterit simul non esse,] in illis quippe vt præscientiam cum libertate componat, recurrit, [ad necessitatem quæ rei positionem non præcedat,] quam dicit oriri ex ea necessitate, qua omne quod est quando est, necesse est esse. 209

Aduertendum etiam est quod circa præscientiam, prædestinationem, & gratiam non aliam admittit Anselmus cum libertate consentire necessitatem, nisi [quam facit voluntas, & quæ descendit ex libera voluntate: [cui consequens est quod dixit ipse *lib. cur Deus homo, cap.* 18. *circa medium*, vbi inquit: [est necessitas præcedens quæ causa est vt sit res, & est necessitas sequens, quam res facit:] Hanc autem solam admittit ad consiliandam dei præscientiam, & prædictionem cum libertate nostra. 210

Vbi non de secundis causis, sed de prima loquitur, & nihilominus Anselmus simul, & Augustinus, & cæteri Patres quando negant antecedentem necessitatem à diuina præscientia, & prouidentia 211

dentia prouenire, non loquuntur de causis secundis, sed de Deo; hoc enim significant quando dicunt non propterea liberas actiones fieri, quia Deus eas præuidit, sed potius è contra idem Deum præuidere ac præscire, quoniam illæ actiones in aliqua differentia temporis erant futuræ in qua Deus eas cernit vt præsentes.

212 Confirmatur, quoniam ad explicandam concordiam libertatis cum præscientia primæ causæ ab Augustino, Boëtio, alijsque Patribus, insuper à S. Thoma adducitur exemplum de nostra visione nem aut scientia, quæ præsentibus actionibus liberis nullam imponit necessitatem: ergo si suppositio est antecedens, tollet sine dubio libertatem, etiamsi sit à prima causa, & non à secunda, nam lumen gloriæ à Deo, & non à creatura infunditur, & nihilominus tollit libertatem, & indifferentiam voluntatis beati, quia est necessitas antecedentis rei ad vsum libertatis: ergo quod necessitas sit à Deo vel à creatura non facit quod non tollat libertatem.

213 Alij asserunt eam solummodo necessitatem, quæ sumitur ex intrinseca connexione prædicati cum subiecto libertatem excludere; aliam autem necessitatem, quæ non prouenit ex intrinseca connexione prædicati cum subiecto, etiamsi fuerit necessitas antecedens posse cũ libertate cõuenire.

214 Sed hæc solutio minime soluit argumentum, quoniam quadrupliciter potest intelligi hæc solutio, primo ita vt requiratur intrinseca connexio inter operationem & personam, seu voluntatem operantem secundum se consideratam, præscindendo à suppositione necessitante, quomodo alter eorum Doctorum intelligere videtur, quando ait quantumcumque ponatur efficax auxilium, & prædeterminatio diuina, semper actio mea est simpliciter libera, & contingens, quoniam non est intrinseca connexio inter me & illam operationem, sed potius est in me principium intrinsecum corruptionis illius operationis.

215 Ita explicatam solutionem absolute falsam esse probatur, quoniam ex illa sequitur antecedentem necessitatem, quæ ad diligendum Deum nascitur ex visione beata, posse cum libertate illius dilectionis conuenire; siquidem huiusmodi intrinseca connexio non reperitur inter animam Beati Petri, & amorem beatificum, sed potius in illa sancta anima est principium intrinsecum corruptionis illius operationis, quod ex se est si præscindatur à visione beatifica.

216 Confirmatur primo, quia inde sequitur, nullam suppositionem esse possibilem, quæ afferat necessitatem absolutam alicuius volitionis, excludatque illius libertatem, quia nulla suppositio potest efficere, vt inter volitionem, & meam voluntatem sit intrinseca connexio, si voluntas mea secundũ se consideretur, præcisa tali suppositione.

217 Etit secundus sensus, si prædicta distinctio intelligatur de intrinseca connexione inter operationem, & personam, seu voluntatem operantem, non secundum se consideratam; sed simul cum suppositione antecedente. Quomodo iam est ab intrinseco necessarium, vt anima Beati Petri ex suppositione, quod Deum clare videt, eundem perpetuo, & inseparabiliter diligat.

218 Ita intellecta solutio veram doctrinam tradit in generali, sed falso illam applicat in particulari, nam inter volitionem, & hominem viatorem provt physica prædeterminatione affectum est necessaria connexio ab intrinseco, quoniam intrinseca quidditas physice prædeterminationis necessario infert talem volitionem ad quam determinat. Et vsque adeo inseparabilis, & intrinseca est prædicta connexio, vt etiam de potentia absoluta contradictionem implicet talem prædeterminationem existere, & non existere, volitionem ad quam determinat.

Tertius sensus talis solutionis connexionem 219
intrinsecam volitionis non refert ad voluntatem, siue secundum se consideratam, siue prædeterminatione affectam, sed ad Deum; dicunt enim authores citati, si Deus ab intrinseco necessario moueret voluntatem non relinqueret in illa indifferentiam, vel libertatem, quia tamen necessitas, qua mouetur voluntas à Deo est ex suppositione, quatenus suppositio, quod mouetur necessario mouetur, sit vt hæc motio nullam tollat libertatem.

Quartus sensus, quo incidit cum hoc ac proin- 220
de non est repetendus, sed solum breuitatis causa ne diutius immoremur vniuersali oppugnatione omnes solutiones in hunc modum oppugnandæ sunt, quoniam Anselmus à præscientia, voluntate, & prædestinatione, Dei atque etiam à diuina gratia relegat quamcumque necessitatem antecedentem, ne libertatem perimat: ergo siue necessitas antecedens proueniat ab intrinseco, siue ab extrinseco; si tamen vere est necessitas antecedens, semper libertatem tollit, alias scientia & prædestinatio, quæ extrinsecæ sunt, etiam si necessitatem antecedentem ponerent non tollerent libertatem, quod est falsum, vt patet ex dictis; è contra vero Anselmus solum modo consequentem necessitatem admittit consiliari posse cum libertate, quam definit esse, [necessitatem, quæ rei positionem non præcedat] & rursus: [quam facit voluntas & quæ descendit ex libera voluntate;] itaque sola necessitas, quæ hac ratione consequens fuerit, siue proueniat ab intrinseca connexione prædicati cum subiecto, siue ab extrinseco potuerit prouenire (quod nihil attinet ad præsens argumentum) consiliari poterit cum libertate.

SVBSECTIO X.

Secundum argumentum ponitur.

QVia dilectio beatifica, licet non sit necessa- 221
ria in sensu, diuiso hoc est secluso visione beatifica & lumine gloriæ, sed tantum sit necessaria in sensu composito supposita visione beatifica, nihilominus eiusdem dilectionis necessitas est simpliciter & absolute talis, repugnans libertati: ergo licet necessitas amoris Dei proueniens à physica prædeterminatione, non sit talis in sensu diuiso, sed solum in composito, nihilominus erit necessitas simpliciter repugnans libertati; patet consequentia, quia tota ratio quare datur in dilectione beatifica necessitas simpliciter repugnans libertati, est quia beatus neque potest à se visionem beatificam abijcere, neque illa existente in intellectu suam voluntatem potest à dilectione continere: sed in nostro casu datur eadem ratio formalis, quia physice prædeterminatus, neque potest à se prædeterminationem physicam abijcere, neque illa existente in voluntate suam voluntatem potest à dilectione continere: ergo datur idem effectus, vel quasi effectus formalis, scilicet quod hæc dilectio sit necessaria simpliciter, sicut illa, quia vbi datur

eadem

eadem ratio formalis &c. Nam in vtroque casu dilectio prouenit à necessitate antecedente.

222 Ratio à priori huius demonstrationis est, quia in bona consequentia si antecedens est necessarium consequens non potest esse contingens; sed omnino debet necessarium esse. Hanc ita scripsit Aristoteles *lib. 1. Posteriorum, cap. 6. post medium text. 17.* Quando autem medium ex necessitate, & conclusio ex necessitate: quemadmodum & ex veris verum semper, & post pauca, quando autem non necessaria sit conclusio, neque medium necessarium potest esse. Vnde S. Thomas *1. p. q. 14. art. 13. in argumento secundo* supponit, tanquam certum, & indubitabile in quacumque materia, siue creata, siue increata quod ex principijs necessarijs nõ sequitur conclusio nisi necessaria. Similiter S. Bonauentura, & reliqui scholastici communiter locis citatis *in disp. præcedenti sect. 6. & sequentibus.*

223 Huius demonstrationem à priori attigit Aristot. illis verbis: quemadmodum, & ex veris verum semper videlicet, quia contingens potest non esse, ac proinde potest esse falsum. At vero necessarium non potest esse falsum, ac proinde si ex antecedenti necessario sequitur consequens contingens; foret possibile, vt antecedente necessario manente semper vero, consequens contingens non esse verum. Quapropter dari potuisset antecedens verum, & consequens falsum; quod repugnat quidditati consequentiæ simpliciter necessariæ, non minus, quam animæ nostræ repugnat, esse mortalem. Quapropter in omni materia etiam diuina repugnabit.

224 Huius demonstrationis confirmatio sumitur ex discursu Aristot. in eodem loco citato, quia nisi lex illa inuiolabilis sit, nullius conclusionis erit possibilis scientia certa. Nam licet præmissæ fuerint euidentissimæ, & certissimæ, & consequentia euidentissima; dubitare tamen poterimus, an consequens possit esse falsum; si consequens contingens potest inferri ex antecedenti necessario.

225 Ex eisdem principiis deducitur impossibilem esse consequentiam simpliciter necessariam, cuius antecedens nullo modo pendeat à tua libera electione, & nihilominus consequens sit tibi liberum & à tua electione dependens. Nam huiusmodi consequens eo ipso non erit necessarium, sed contingens comparatione tui arbitrij, quod poterit facere, vt non sit consequens, ac proinde poterit reddere consequens falsum: & nihilominus antecedens permanebit adhuc verum; quia eius veritas nullo modo pendet à tua libera electione, quapropter dabitur antecedens verum, & consequens falsum.

226 Confirmatur, quia si tua libera electione redderes falsum prædicatum consequens; inde necessario sequeretur vnum è duobus, aut enim antecedens etiam redderetur falsum; & tunc antecedens penderet à tua libera electione, siquidem in tuo arbitrio est illud reddere, vel non reddere falsum: cuius contrarium supponitur in casum, quem tractamus: aut permaneret adhuc antecedens verum, & nunc darentur simul antecedens verum, & consequens falsum; quapropter si antecedens non pendet à libero arbitrio, nihil potest libertas circa consequens, ne committat vnum ex duobus impossibilibus nuper explicatis.

227 Hæc ad physicam prædeterminationem applicare promptum est; quoniam physica prædeterminatio est antecedens nullo modo dependens à tua libera electione *sup. num. 2. & 3.* & tamen per consequentiam simpliciter necessariam infertur volitio, ad quam determinat, ita vt simpliciter impossibile sit manente isto antecedente, non existere illud consequens: ergo istud consequens nullo modo dependet à tuo libero arbitrio; nam si dependet, atque in tua potestate positum est consequens, videlicet volitio potens efficere vt non sit, ac proinde vt consequens sit falsum, & nihilominus antecedens permanebit verum, manet namque physica prædeterminatio, quam auferre non est in tua potestate, quapropter S. Thomas *1. part. quæst. 14. art. 13.* multo fusius quam pro more discutiens solutiones varias, ad eam tandem recurrit, in qua diuina scientia supponit necessitatem liberi ex suppositione quod iam sit existens, & præsens, vt ea ratione volitio libera provt est formaliter consequens necessario illatum ex diuina scientia sit necessarium, sicut antecedens est necessarium, in qua veritate conueniunt cæteri scholastici.

Dices maximum discrimen reperiri inter physicã prædeterminationẽ in ordine ad distinctionẽ viæ, & inter visionẽ beatificam in ordine ad dilectionem patriæ, quoniam beatus fertur in Deum medio iudicio, quo intellectus iudicat summum illud bonum habere necessariam connexionem cum bono in communi, ad quod naturaliter determinatur voluntas, ac per consequens esse necessario amandum. Vnde voluntas videntis Deum per essentiam, ex necessitate diligit illum, & non libere. Addunt primo in statu beatifico expletam manere totam capacitatem intellectualis naturæ. Vnde non solum non habet actum contrarium visioni aut dilectioni beatificæ; sed nec etiam poterit illum habere: sicut materia cæli non solum non habet aliam formam ab ea, quam actu habet; sed neque potest illam habere; quia per formam, quam habet expletur tota capacitas illius. Addunt secundo in voluntatem beati respectu amoris Dei non manere libertatis indifferentiam quoniam eius radix est intellectus, potest habere diuersas conceptiones boni; at vero intellectus videntis Deum non potest concipere vt bonum, cessare à dilectione Dei. 228

Has alias disparitates inter amorem beatificum & quascunque volitiones hominis viatoris reperire promptum est, cæterum vim argumenti non eneruant quia non auferunt formalem; & adæquatam rationem exclusiuam libertatis: sicut enim libertas formaliter, & adæquate consistit in eo, quod voluntas, positis omnibus requisitis ad operandum, possit operari, & non operari, vt ex communi sententia Philosophorum, & scholasticorum ostendemus *disp. 39.* & multis sequentibus, & *disp. 49.* præsertim vero *disp. 50. sect. 3. & 4.* ita etiam formalis, & adæquata ratio exclusiua libertatis consistet in eo, quod impediat ne voluntas, positis omnibus requisitis ad operandum, possit operari, & non operari: eo quod faciat, vt actualiter operari simpliciter necessarium sit: vnde actualiter non operari absolute sit impossibile. 229

Sed quamuis hæc sit ratio à priori, vtiliter tamen vigetur exemplis nuper adductis, vt ostendatur in præsenti controversia non satisfacere sensum compositum; si quidem in visione beatifica, & in alijs exemplis necessitas non est in sensu diviso, sed in sensu composito: cum tamen absoluta sit & libertati repugnans, idque propter hanc rationem 230

rationem formalem, quoniam efficit vt voluntas non possit agere, & non agere, sed necessario determinat ad agendum. Quod propterea præstat, quia voluntas nec potest subducere à visione beatifica, nec in sensu composito cum illa potest actionem omittere. Quæ rationes formales, & adæquatæ verificantur in physica prædeterminatione.

231 Respondent alij rationem discriminis esse, quoniam ex intrinseca connexione inter lumen gloriæ, visionem Dei, & dilectionem prouenit illa necessitas. Sed refutantur, quoniam inter physicam prædeterminationem, & volitionem ad quam determinat, est connexio ita illarum quidditati intrinseca, vt neque de potentia absoluta possit impediri, vt fusius dicemus *in sect. 3.*

232 Confirmatur primo, quoniam physica prædeterminatio aufert possibilitatem alterius formæ, & inducit necessitatem vnius, perinde ac si satiaret appetitum voluntatis: ergo quod attinet ad libertatem huius actionis excludendam, perinde se habet, atque visio beatifica satians appetitum beati: sicut humores noxij, aut quodlibet aliud impedimentum stomachi, si omnino reddunt impossibile quemlibet alium cibum traijcere præter hunc determinatum, perinde se habet capacitas stomachi, ac si talis cibus plene satiaret appetitum stomachi.

233 Confirmatur secundo, nam absolute falsum est, quod postremo additur in prædicta solutione; quoniam Beati etiam in Deo per visionem beatificam, & per scientiam infusam perfectissime cognoscunt quamlibet rationem apparentis boni, quæ mouere potuit angelos, aut homines, vt diuina præcepta violando, deponerent illius amorem. Quapropter Beatis non deficit cognitio, ex se sufficiens ad libertatem, sed adest alia cognitio antecedenti necessitate rapiens.

234 Confirmatur tertio, quia quando voluntas ita determinatur ad vnam partem, vt sit impossibile actualiter se mouere in contrariam partem; tunc iudicium, quo intellectus iudicat bonum particulare non habere necessariam connexionem cum bono in communi, sed in opposito illius reperiri aliquas rationes boni, hoc inquam iudicium in eo casu nihil concurrit, aut influit ad potestatem sequendi eam partem quam actualiter sequi est impossibile, vt ostendemus, *disp. 52. sect. 3. & 4.*

235 Confirmatur quarto ex verbis S. Thom. *de malo, quæst. 6. articul. vnico in fine corporis.* Secundum philosophum, qualis vnusquisque est talis finis videtur ei vnde aliter mouetur ad aliquid voluntas irati, & voluntas quieti, quia non idem est conueniens vtrique, sicut etiam aliter accipitur cibus à sano, & ægro. Si ergo dispositio per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens, fuerit naturalis, & non subiacens voluntati ex necessitate naturali; voluntas præeligit illud sicut omnes homines naturaliter desiderant esse, viuere, & intelligere.

236 Hic nota primò naturale accipi, non vt opponitur supernaturali; sed vt opponitur libero, cui proprerea subiungitur illa explicatio, non subiacens voluntati. Secundò notanda est significatio illius phrasis, videtur bonum, neque enim significat iudicium intellectus, sed complacentiam voluntatis: hoc enim loquendi modo non solum Scriptura, & Patres; sed etiam docti omnes & indocti afferunt sibi non videri bonum, quod suæ voluntati non placet, quamvis iudicium intellectus dictet esse bonum. Confirmatur, nam S. Thom. agit de peccato ex passione, vt constat ex ipsis verbis citatis; hoc autem peccatum ex passione supponere in intellectu cognitionem malitiæ saltem in communi idem D. Thom. docet 1. 2. q. 77. *art. 2.* & nos ibi fusius.

Quibus suppositis arguitur accipiendo quasi maiorem propositionem, quam ex D. Thom. nuper retulimus, & addendo minorem, & conclusionem sic: Physica prædeterminatio est dispositio per quam alicui videtur aliquid bonum, & conueniens insuper est naturalis, & non subiacens voluntati: ergo ex necessitate naturali voluntas præeligit illud, quod sibi propter physicam determinationem placet.

Præcipue, quia hæc est ratio adæquata 237
formaliter excludens libertatem, cum quotiescumque ponitur hæc ratio formalis excludatur libertas, vt constat ex verbis nuper adductis, & quotiescumque deficit hæc ratio formalis, consequenter libertas deficit, vt constat ex verbis, quæ S. Thomas continuo subiicit: [Si autem sit talis dispositio, quæ non sit naturalis, sed subiacens voluntati, puta cum aliquid disponitur per habitum, vel passionem ad hoc, quod sibi videatur aliquid vel bonum, vel malum in hoc particulari; non ex necessitate mouetur voluntas, quia poterit hanc dispositionem remouere, vt sibi non videatur aliquid sic, vt scilicet cum aliquis quietat in se iram vt non iudicet, sed aliquo tanquam iratus.]

Aliter alij asserunt antecedentem necessita- 238
tem physica prædeterminatione inductam non repugnare libertati, etiamsi actualiter illi non consentire sit in sensu composito impossibile, rationem autem esse dicunt eius authores, quoniam prædeterminatio physica non tollit cognitionem indifferentiæ mediorum, quapropter eo ipso voluntatem mouet suauiter, & conformiter ad suam naturam; vnde inferunt Deum per illa eodem modo voluntatem nostram determinare, vt libere operetur, sicut ipsa voluntas se determinat ad libere operandum.

Sed contra, quia hæc solutio non ener- 239
nat argumentum, quia supponendo prædictam cognitionem plurima testimonia sacræ Scripturæ, Consiliorum, & Sanctorum Patrum ad libertatem vlterius requirunt potestatem dissentiendi in eo, qui consentit, & potestatem consentiendi in eo, qui dissentit, insuper requirunt hanc potestatem nullius necessitatis vinculo ligari, aut determinari ad vnam partem, quia etiamsi ex parte intellectus detur indifferentia, si voluntas est ligata & determinata, talis indifferentia se habet, quasi non esset ad libertatem, & indifferentiam voluntatis, sicut si aliquis qui manibus, & pedibus ligatus esset, ac proinde determinatus, vt non moueretur, etiam si cognosceret in spatio plures vias, per quas posset se mouere, nihilominus talis indifferentia, & indeterminatio plurium locorum, & viarum nullo modo con-

duceret ad indifferentiam mouendi se hac, & illac quia talis cognitio, sa haberet quasi non esset, ex eo quod potentia motiua esset determinata ad carentiam motus: ergo pari modo cognoscere rationes indifferentes boni, & mali in vtraque parte contradictionis, non sufficit ad libertatem voluntatis; si aliunde ipsa voluntas necessitatis vinculo determinetur ad vnam partem, itavt fuerit impossibile actualiter dissentire motioni illi primæ causæ, cui de facto consentit, & similiter faceret impossibile consentire illi motioni, cui de facto dissentit ex suppositione quod tales motiones datæ fuerint, & non aliæ ratio à priori est, quia omnes rationes quibus supra persuasimus, antecedentem necessitatem esse directe contrariam libertati, eædem omnes vim suam integram retinent, etiam si supponatur intellectum recte cognoscere rationes ex se sufficientes, vt voluntas amplectatur vtramque partem contradictionis. Quapropter etiam hac cognitione suppositâ, si aliunde necessitas antecedens voluntatem ad vnam partem determinat, eo ipso libertatis vsus est impossibilis. Peculiariter vero recolenda est, & huic conclusioni applicanda illa primaria ratio, quoniam nec potest voluntas repellere à se necessitatem antecedentem, neque potest illa necessitas suppositas, non agere ac proinde absolutè non potest non agere id quod agit per antecedentem necessitatem. Quæ ratio nihil prorsus eneruatur, etiamsi supponatur ex parte intellectus, quæcumque cognitio dictans rationes vtriusque partis, dummodo ex illa non sequatur potestas abijciendi necessitatem, vel illi resistendi.

240 Probatur, quoniam in Christo Domino, Beatissima Virgine, cæterisque confirmatis in gratia, tam in patria quam in via indubitabilis erat cognitio intellectus ostendens rationes boni veri, vel apparentis, quæcumque possent excogitari in obiecto suarum volitionum, nihilominus hac veritate præsuppositâ, & nunquam indubium vocata Doctores Scholastici communiter in Christo D. cæterisque sanctissimis personis varias vias, & rationes excogitarunt, vt retineant potestatem vtriusque partis, exclusa necessitate qualibet, quæ antecedenter determinaret ad earum actiones meritorias: ergo supponebant non satisfacere libertati prædictam cognitionis indifferentiam, nisi etiam ex parte voluntatis seruetur indifferentia vtriusque partis electiua sine vllo vinculo necessitatis.

241 Deinde quia quidditas libertatis postulat positis omnibus prærequisitis ad operandum, posse operari, & non operari: sed vnum ex prærequisitis ad libere operandum, est cognoscere aliquam rationem boni, quæ ad operandum inuitet: similiterque vt libere omittatur eadem operatia, prærequiritur cognoscere aliquam rationi boni, quæ ab operatione reuocet animam, & inuitet ad non operandum: ergo libertas vtrumque simul postulat, ex quibus primum prærequisitum ex parte intellectus est, cognoscere duas saltem rationes boni, alteram quæ inuitet ad operandum, alteram quæ inuitet ad non operandum; secundum vero prærequisitum ex parte voluntatis, eiusque libertatem constituens, est, prædicta cognitione posita, & cæteris omnibus prærequisitis adhuc nulla necessitate impediri quominus possit operari, & possit etiam non operari. Quam rationem confirmant omnia, quæ dicta sunt *in disputatione 50. sect. & sequentibus.*

Confirmatur, quia quamuis radicalis, & primaria liberras in eo consistat formaliter quod voluntas ex natura sua sit potens eligere alteram partem contradictionis ex his, quas intellectus proposuerit, propterea que inter conditiones requisitas ad vsum libertatis, vna ex præcipuis conditio sit intellectio proponens bonum, ostendensque rationes pro vtraque parte contradictionis, nihilominushæc omnia non sufficiunt ad libertatis vsum, si aliunde conijcitur voluntas in vincula necessitatis antecedentis, prouenientis ex prædeterminatione physica: sicut manum esse sanam, & integram, nec non cerebrum, & cor, à quibus mouenda est perfecta sanitate gaudere, non sufficit, vt expeditè manum moueas, si à potentiori agente constringeris vinculis ne moueas manum, nisi proprius mouerit potentius agens. 242

SVBSECTIO XI.

Aliud argumentum ponitur.

NAm suppositâ vestra sententia, non solum sequitur voluntatem creatam habere ligatam & impeditam formalem libertatem, ratione physicæ prædeterminationis, eo modo quo beati habent impeditam, ratione visionis beatificæ, sed quod magis est, neque radicalem libertatem habere, quod sic probo; quia illa potentia, quæ in nullo statu habet plenam indifferentiam ad vtrumlibet, sed semper est determinata, non solum non habet libertatem formalem, sed neque radicalem, vt videre est in potentia visiua, quæ quia in omni statu illi connaturali est determinata ad non videndum, quando deficiunt requisita ad videndum; ad videndum quando habet omnia requisita ad visionem, quia tunc non potest suspendere visionem, sed necessario videt, non solum non habet formalem libertatem, sed neque radicalem. 243

Tunc sic, potentia volitiua, suppositâ vestra sententia, semper & in quocumque statu sibi connaturali est determinata, siue ad non operandum, siue ad operandum, quia voluntas solum in duplici statu potest reperiri & considerari, nimirum in statu sensus diuisi, in quo est diuisa, & separata à physica prædeterminatione, quando non habet illam, & in hoc statu est determinata ad non operandum, quia sine physica prædeterminatione nullo modo potest operari, quia physica prædeterminatio est omnino necessaria ad operandum; vnde in hoc statu nullo modo habet indifferentiam sed potius oppositum illius, videlicet determinationem ad carentiam actus. 244

Item in alio statu potest voluntas existere connaturaliter, scilicet in statu in quo habet physicam, prædeterminationem, & in hoc statu, est etiam determinata ad operandum, quia physica prædeterminatio ex eo, quod sit determinatio vnita voluntati, reddit ipsam determinatam ad operandum, quapropter suppositâ physica prædeterminatione, non 245

non potest voluntas non operari : ergo in isto statu nullam habet indifferentiam, sed omnimodam determinationem; sed præter hos status non datur alius, quia esse cum physica prædeterminatione & esse sine physica prædeterminatione, contradictorie opponuntur, ac proinde non datur medium inter illa : ergo nullus est status connaturalis voluntati, in quo habeat plenam indifferentiam ad operandum, & non operandum; sed potius in omni statu est omnino determinata, sicut potentia visiua, siue ad carentiam actus, quando deficiunt requisita siue ad actum quando concurrunt requisita : ergo neque formalem, neque radicalem libertatem habet voluntas nostra, & sic est sicut potentia visiua supposita vestra sententia : declaratur, quia ideo in nostra sententia voluntas Beati, licet habeat impeditam libertatem formalem, habet radicalem, quia talis voluntas potest esse in statu sibi connaturali scilicet extra patriam in via, & sine visione beatifica à qua ligatur eius libertas, in quo statu habet plenam indifferentiam ad amandum, & non amandum Deum, sed vt iam demonstrauimus supposita vestra sententia, in nullo statu potest reperiri voluntas cum indifferentia plena ad operandum, & non operandum, positis omnibus requisitis ita vt possit operari, & non operari, & quando operatur possit non operari, & quando non operatur possit operari : ergo voluntas neque formalem, neque radicalem libertatem, & indifferentiam habet Dominij & perfectionis, sed potius habet indifferentiam indigentiæ & necessitatis similem illi, quam habet ignis ad comburendum, & non comburendum, non ex dominio quod habeat, ratione cuius possit comburere & non comburere ad libitum proprium, sed potius dicitur indifferens ex indigentia & necessitate, eo quod possit comburere si dentur omnia requisita ad comburendum, & ita tunc comburat, vt non possit non comburere, quia positis omnibus requisitis ad comburendum, necessario comburit) & possit non comburere, non quando comburit, sed quando non dantur omnia requisita ad comburendum, & quando indiget illis (& tunc ita non comburit, & non possit comburere) quæ indifferentia, vocatur imperfectionis, & necessitatis, quia illam habet ignis ex indigentia, & ex necessitate, & non ex dominio, ita similiter supposita vestra sententia voluntas habet indifferentiam solum ad operandum, & non operandum, non simul sed diuisim, eo modo quo ignis videlicet quod possit non operari quando deficit physica prædeterminatio, & tunc non operatur necessario, quia deficiente illâ non operatur, quia non potest operari, & potest operari, quando physica prædeterminatio, & tunc ita potest operari, vt necessario operetur, quia posita illa non potest non operari : sed hæc indifferentia non est dominij, & perfectionis, ac proinde non est libertas, sed potius est indifferentia indigentiæ, imperfectionis & necessitatis, quæ pugnat cum libertate : ergo supposita vestra sententia in voluntate, sicut in igne, neque radicalis, neque formalis libertas datur.

246 Vrgetur, & argumentor sic fortiter, quia ex vna parte conceditis talem sensum compositum esse necessarium ad libertatem, & ex alia parte dicitis talem sensum compositum destruere, & impedire libertatem : ergo euidenter sequitur vos ipsos vobismetipsis clarissime contradicere, atque pugnantia loqui; consequentia hæc sic demonstratur, quia pugnantia loqui est asserere id quod est necessarium ad aliquid, destruere ipsum ad quod dicitur esse necessarium, verbi gratia, si ego assererem vnionem animæ, & corporis esse necessariam ad constitutionem hominis, & iterum affirmarem ipsam vnionem, inter animam, & corpus destruere hominem, nonne in hoc casu pugnantia loquerer? & ratio est manifesta, quia id quod est necessarium ad constitutionem alicuius dat esse illi quod constituit, & id quod destruit, non dat esse vllo modo, sed potius tollit : atqui idem dare esse & non esse idem sunt opposita contradictoria : ergo tu qui asseris sensum compositum esse necessarium ad libertatem, & simul asseris destruere libertatem vel cum illo non posse consistere illam, affirmas simul talem compositum sensum simul esse necessariuum ad illam, & non esse necessarium, & sic opposita contradictoria simul affirmas, ac proinde pugnantia loqueris.

Prima pars antecedentis in qua est difficultas sic demonstratur, quia nihil aliud est sensus compositus, nisi quod simul sit concursus in voluntate creata, & voluntas creata simul excitetur, & moueatur à concursu diuino, hoc est compositio ex voluntate creata, & concursu diuino, quia enim dum concurrit Deus, & existit concursus diuinus in voluntate, resultat hoc compositum voluntas creata adiuta, mota, excitata, completa, & determinata à concursu diuino, ideo voluntas dum habet concursum diuinum dicitur esse in sensu composito seu in statu compositionis, & coniunctionis cum concursu diuino. 247

Sed ad libertatem voluntatis requitur sine dubio, vt simul sint concursus diuinus, & voluntas creata, quia certissimum est quod nec voluntas sola sine concursu Dei possit operari quod est necessarium ad libertatem, nec solum concursus Diuinus sine libertate est sufficiens vt homo libere operetur, quia libere operari est hominem indifferenter operari : sed concursus diuinus solus, est operari solum Deum, & minime operari hominem : ergo ad libertatem creatam nec sufficit concursus seu actio Dei in sensu diuiso à voluntate, siue diuisa ab illa, nec voluntas, in sensu diuiso à concursu Dei, hoc est separata à tali concursu & sine illo, sed necessarius est sensus compositus ex voluntate & concursu diuino. 248

Secunda autem pars, antecedentis est vestra sententia & solutio, vos enim dicitis in sensu diuiso esse libertatem, & non in sensu composito. 249

Secundo contra illam solutionem aduersantium de sensu composito, & diuiso sic argumentor, quia vt bene aduertit P. Suarez, hæc responsio ab vsu voluntatis libere ad facultatem liberam diuertit, & recte quidem diceretur necessitatem illam operandi, quæ à tali determinatione provenit non tollere à voluntate ipsa facultatem radicalem libertatis (ut sic dicam) si necessitas illius determinationis non esset ex impotentia, & indigentia intrinseca voluntatis; nam hoc sen- 250

su etiam si Deus necessitatem inferat voluntati in aliquo actu prout est, non ideo destruet facultatem liberam, sed impediet solum vsum: sed hoc neque in præsenti dicere possunt hi Doctores, quia ponunt hanc prædeterminationem vt necessariam ex indigentis, & impotentia voluntatis ad operandum, ex quo plane sequitur, vt etiam facultas eius libera destruatur, quia si nunquam talis facultas potest libere operari: ergo non datur illa, quia quotiescumque aliqua potentia non potest operari non datur, vt de se patet.

251 Neque etiam si de facultate libera admittamus, quidquam iuuat, quia satis nobis est vsum liberum prorsus auferri demonstremus.

Quod enim pertinet facultatem habere liberam,
252 si ita illam extrinsecus præuentam & impeditam ponamus vt liber vsus nullomodo illi sit permissus; hoc autem euidenter sequitur, si alterutra pars potestatis in omni actu, & in omni vsu est omnino ligata, & impedita, quod ex prædicta positione euidenter sequitur.

Tertio contra, quia hæc solutio est contra
253 Concilium Tridentinum, quod adhuc insensu composito vt videmus asserit dari indifferentiam libertatis, nam definiuit etiam insuper naturalibus actibus posse liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum (ecce sensus compositus ex motione, seu excitatione diuina voluntate creata) & consentire, & resistere si velit vt supra late diximus.

Quarto contra, quia vt ex notabili secundo
254 constat, cum hæc suppositio motionis diuinæ, ex qua & ex voluntate fit sensus compositus sit omnino antecedens si ex illa sequitur necessario actus, talis suppositio tollit libertatem iuxta doctrinam Anselmi in notabili enucleatam, & iuxta dicta supra de vera indifferentia libertati; imo iuxta doctrinam Tridentini, ut ex dictis supra patet.

Sed hæc suppositio motionis diuinæ efficacis
255 ponitur omnino antecedenter ad voluntatem humanam, eiusque consensum, & ex illa sequitur necessario opus, ita ut nulla creatura possit illi resistere: ergo nulla est libertas.

Minor propositio quoad priorem partẽ est ipsa
256 assertio contrariæ sententiæ, & dicenti Deum præuenire nostram voluntatem efficaci præmotione physica prædeterminante suæ voluntatis absolute.

Quoad posteriorem vero partem est de fide,
257 quia voluntati Dei nemo potest resistere; vnde quod Deus absolute fieri vult physice prædeterminando, tam necesse est fieri, vt simplicet contradictionem non fieri.

Maior vero propositio quoad auctoritatem.
258 Anselmi constat ex ipso, vt diximus *in libro de concordia à principio*, ubi non loquitur de suppositione aliqua inhærente, sed simpliciter, & uniuerse; immo potissimum loquitur de scientia & voluntate Dei, & cum illis concordat nostram libertatem per hoc quod non sunt suppositiones omnino antecedentes vsum nostræ libertatis, sed illum potius suponentes aliquomodo vel concomitantes.

Altera vero pars, definitionem libertatis constat ex his quæ diximus supra notabili primo; demonstratum enim est libertatem quoad exercitium requirere indifferentiam ad non agendum secundum proximam, & expeditam potestatem potentiæ liberæ; at in præsenti non relinquitur talis potestas, nam voluntas humana ita applicatur ad operandum cum tali concursu, & motione Dei prænia ad talem actum, ut non sit in potestate eius suspendere suum influxum, sed necessario debet influere, & operari: ergo reverà in usu talis operationis non retinet indifferentiam libertatis.

Confirmatur hoc ac declaratur amplius ex il- 260
la communi sententia Theologorum, scilicet posse Deum manente eodem iudicio intellectus ex se sufficiente ad liberam operationem impedire usum liberum, & necessitatem inferre creatæ voluntati, quod satis clare demonstrat P. Suarez *lib. 1. de concursu Dei cum voluntate, cap. 2.* ex hac enim doctrina sic colligo, argumentorque: non potest Deus efficatiorem vim inferre creatæ voluntati, quam per suam efficacem, & absolutam volitionem, quia non habet ipsemet Deus aliquid in seipso, quo efficatius, & fortius operetur quidquid potest operari; nam operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, ita ut mensura operationis sit voluntas eius; nulla autem est voluntas Dei potentior ad operandum, quam sit voluntas efficax, & absoluta: ergo si secundum hanc mouet, & determinat voluntatem, non relinquitur alius modus, quo illi possit necessitatem inferre, immo nec intelligi potest, quæ maior possit esse necessitas quam quod independenter à me Deus statuat quid ego facturus sim, & ex vi illius voluntatis infligat voluntati creatæ entitatem siue modalem, siue realem physice prædeterminantem voluntatem, qua posita non possim aliter velle quam Deus me determinauerit.

Secunda principalis ratio sit, quia ex his om- 261
nibus manifeste patet sensum compositum ex auxilio diuino efficaci, & ex voluntate creata ita esse necessarium, ut non possit voluntas sine eo esse libera, quia sine eo non potest voluntas operari: ergo si ex alio capite probauero talem sensum compositum destruere voluntatis libertatem, sine dubio demonstrabo vestram sententiam omnino destruere libertatem; quod autem talis sensus compositus destruat, sic patet euidenter, quia vt necessitus, quæ est in sensu composito, non tollat libertatem, requiritur vt id quod componitur cum mea voluntate sit in potestate voluntatis, vt sunt actus eiusdem voluntatis, vel aliquomodo pendeat ab eo quod est in potestate voluntatis, vel aliquid supponat, quod à tali pendeat, tunc enim locum habet distinctio illa sensu compositi, & diuisi v. g. qui currit necessario mouetur non absolute, sed in sensu composito, quia impossibile est ut non moueatur quamdiu cursus cum illo componitur, seu illi inest absolute tamen, seu in sensu diuiso libere mouetur, quia in potestate ipsius est cursum inhibere; sic etiam, præscitus necessario damnabitur non absolute, sed in sensu composito; hæc enim est particula diminuens, quia fieri nequit, vt non damnetur composita cum eo illa præscientia, est enim necessaria connexio inter præscientiam, & rem præscitam; absolute tamen potest non damnari? quia in eius potestate est se ita viuere vsque ad ultimum spiritum, vt non moriatur in peccato mortali, supposita diuina gratia, quæ nulli negatur, quod si fecerit, sequetur talem præscientiam numquam fuisse, & ipsum numquã fuisse præscitum nõquid postquam præ-

scieu

scientia semel est posita possit non esse, sed quia si obiectum non fuerit positum, vt potest non poni, sequetur præscientiam illam nunquam fuisse; nam obiectum esse in aliqua temporis differentia, prius est ratione, quam esse eius præscientiam obiectiue quidem, vt ex Patribus & omnibus Theologis aperte colligitur, dum dicunt ideo rem præsciri futuram, quia futura est, non e contra ideo futura est, quia præscitur.

262 Addo, quando aliquid dicitur solum necessario fieri in sensu composito, quod absolute libere fit, solum significari necessariam connexionem inter rem à quæ componitur cum voluntate, & inter actum voluntatis, verbi gratia, inter præscientiam diuinam, & opus præscitum cum inter voluntatem, & opus nulla talis connexio sit.

263 Atqui dum quis habet impressionem prædeterminantem ad velle, non solum est necessaria connexio inter impressionem illam, & volitionem, sed etiam inter potentiam voluntatis & volitionem ipsam; nam potentia ad illam ab alio determinatur; item inter potentiam voluntatis, & illam impressionem; nam hæc connexio non est in potestate voluntatis, vt sit vel non sit; est ergo in hoc casu absoluta necessitas absolutam voco cui voluntas non potest resistere.

264 Ratio autem à priori huius argumenti, & totius doctrinæ est, quia vt homo possit libere dissentire debet habere assensum, & dissensum in sua potestate proxime, vel saltem remote; homo autem prædeterminatus ad consensum neutro modo habet in sua potestate dissensum, non quidem proxime, quia deest illi aliquid requisitum ex parte principij proximi, nempe prædeterminatio ad consensum, non etiam remote, quia non est in sua potestate dissensus; item nec consensus potest esse in eius libera potestate, quia non est in eius potestate quod consensus sequatur, vel non sequatur posita prædeterminatione; hic enim necessario sequitur ex suppositione determinationis ad illum, & fuit in eius potestate quod poneretur prædeterminatio ad consensum seu suppositio illa: ergo non potest ei imputari moraliter, quod ponatur, vel non ponatur consensus: ergo non manet libertas si solum potest dissentire, vel consentire in sensu diuiso.

265 Hæc ratio maximam habet vim, si res moraliter, & sincero animo consideretur, videtur enim tolli de medio vtilitas correctionis, precum, supplicij, suasionis, &c. Pone enim me non esse prædeterminatum ad dandum tibi librum, quem petis, quid mecum præcibus agis, præces enim non prædeterminant, nec causant prædeterminationem? Respondebo tibi impune, quid obtecro faciam, vt prædeterminer ad dandum librum, da mihi medium obtinendi prædeterminationem, dabo tibi librum, alioqui frustra laboras sicut si peteres ab igne niuem, vel ab aqua ignem.

266 Refert D. Didacus Lopes Episcopus Turia de Zonensis, *libro secundo, Historiæ Anglicæ, cap.* 8. Latronem quendam hæreticum fuisse captum in Anglia ab hæreticis eiusdem sectæ, & furti accusatum excusabat ille suum crimen ex doctrina inter ipsos iam recepta, quia prædeterminatus esset ad furandum, quid enim facerem inquit, vt non furarer si prædeterminatus eram, vt furtum committerem, tunc iudex subridens, quia nullam fidem adhibebat tali doctrinæ, ego etiam, inquit, prædeterminatus sum ad te occidendum, sicut tu prædeterminatus fuisti ad furtum committendum, & sic prædeterminaberis ad suspendiũ, sic prudens Iudex excusationem ridiculam, & falsam latronis labefactauit.

Alio modo formari solet hæc ratio in hunc mo- 267
dum, quia si voluntas prædeterminata habet potentiam ad dissensum in sensu solo diuiso: ergo non habet potentiam proximam ad dissensum, sed remotam, sicut homo ligatis pedibus non habet potentiam proximam seu proxime expeditam ab ambulandum, sed remotam, quia potentia proxima includit omnia requisita, quorum vnum est non habere impedimentum ad operationem ambulatiuam: ergo numquam habet voluntas potentiam proximam ad consensum, & dissensum: ergo neque habet propriam indifferentiam, & libertatem: demonstratur hoc exemplis manifestis, ignis enim, ita calefacit quando adsunt omnia requisita, vt tamen possit non calefacere in sensu diuiso, hoc est si desit aliquod requisitum; item oculus quando videt potest non videre, si desit species, intellectus, quando assentitur, potest non assentire si desit motiuum, Beatus, diligés Deum potest non diligere ipsum, in sensu diuiso, hoc est si desit visio beatifica, & tamen hæc omnia non operantur libere, sed necessario, quia nimirum non est in eorum potestate ponere, vel non ponere suppositionem illam, vt quod illa posita non sequatur effectus: ergo ex hac potentia quam voluntas prædeterminata retinet ad dissensum in sensu diuiso, non saluatur bene eius libertas, hoc enim commune est causis necessariis.

Vrgetur ex Patribus, qui semper docent volun- 268
tatem nostram ideo esse liberam, non quia potest in sensu diuiso dissentire, sed quia potest in sensu composito auxilij dissensum facere coniungendo dissensum cum præmotione, & cæteris causis antecedentibus, ita loquitur Augustinus *lib.* 3. *de libero arbitrio, tomo* 1. his præclaris verbis: [sed laboriosum est omnia mandare memoriæ, hoc breuissimum tene quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti sine peccato ei cedatur: si autem potest non ei cedatur, & non peccabitur.] Augustinus ad libertatem arbitrij exigit quod possit resistere omnibus causis, quæcumque illæ sint: ergo quod si possit coniungere dissensum cum his causis ea est, vt non possit resistere, & sic voluntas libera non relinquitur.

Constat etiam ex Anselmo, necessitatem, quæ 269
non obstat libertati esse illam solam, quæ non facit seu quæ non est causa rei; ita loquitur *lib.* 2. *cur Deus homo, capite* 18. ibi: [est namque necessitas præcedens quæ causa est vt sit res, & necessitas consequens, quam res fecit: ergo ex mente Anselmi necessitas orta ex prædeterminatione, non est consequens, sed antecedens, quia hæc necessitas facit consensum, non fit à consensu.] eodem modo loquitur Sanctus Thomas, *libro secundo, phsic. lect.* 15. *text.* 88. vbi dicit, quod necessitas, quæ dependet ex causis prioribus, est necessitas absoluta; addit postea *text.* 89. quod autem habet necessitatem ab eo, quod est posterius in esse est necessarium ex suppositione, vel ex conditione.

Vides aperte apud Sanctum Thomam neces- 270
sitatem, quæ non oritur ex ipso effectu, sed ex causa antecedenti non esse necessitatem secundum quid, sed necessitatem simpliciter, & per consequens simpliciter opponi libertati; sic etiam loquitur *quodlib.* 1. *artic.* 7. *ad* 2. vbi probat naturam rationalem moueri à Deo cum libertate, quia sic Deus mouet mentem humanam ad bonum, quod tamen potest huic motioni resistere;

si ergo non posset resistere, seu dissentiri in sensu composito motionis cum voluntate, non moueretur libere.

271 Accedat idem Sanctus Thomas *quæst.6.de malo, artic.1. ad quindecimum argumentum*, explicans, quomodo arbitrium non necessitetur, dum mouetur à Deo, hanc vnicam rationem reddit his verbis: sic ergo illa causa, quæ facit voluntatem aliquid velle, non oportet quod ex necessitate hoc faciat, quia patet per ipsam voluntatem impedimentum præstari, vel remouendo talem considerationem quæ inducit eam ad volendum, vel considerando oppositum, &c. ergo si voluntas neutrum posset, neque aliter posset impedire illam causam priorem à sua operatione, non maneret libera.

272 Respondet Albelda *q.19. art.8. disp.57.§. Respondetur*; in primis hic locum habere vulgatam illam distinctionem de sensu diuiso, & composito recte intellectam, iuxta mentem Aristotelis & D. Thomæ, pro cuius luce inquit, aduertere oportet quod sicuti in hac materia distinguimus duplicem necessitatem, antecedentem alteram, quæ est necessitas causæ per modum naturæ ab intrinseco determinatæ; alteram vero consequentem, quæ nihil aliud est, quam infallibilitas effectus sequuturi, itavt non contingat, talem effectum impediri, quamuis possit; sic eodem modo proportionaliter oportet distinguere duplicem possibilitatem, alteram antecedentem, quæ est indifferentia intrinseca causæ non determinatæ ad vnum; alteram consequentem, quæ nihil est aliud, quam quod de facto aliquando sequatur oppositum eius, ad quod causa erat inclinata.

273 Quo posito sensus diuisus nihil aliud est in propositione affirmatiua de ly *potest*, quam quod possit non sequi effectus possibilitate antecedenti, quatenus causa non præsupponitur intrinsece determinata per modum naturæ, sed potius intrinsece indifferens ad vtrumlibet. Sensus autem compositus in propositione affirmatiua de ly *potest*, nihil est aliud, quam quod aliquando fiat oppositus effectus; vnde in præsenti hæc propositio, stante prædeterminatione physica in Petro de futura pœnitentia eiusdem, sine dubio Petrus potest non pœnitere in sensu diuiso, vera est, falsa autem in sensu composito, quia quamuis stante illa dei prædeterminatione ab intrinseca indifferentia ad vtrúlibet, sic Petrus potest possibilitate causæ proxime non pœnitere, tamen nunquam ita continget stante illa suppositione, & ideo quod nunquam ita contingit, quodam lato sensu dicitur impossibile, id est impossibilitate conditionata, seu consequentiæ, & hoc appellatur non posse in sensu composito: quod tamen nullatenus impedit libertatem quantum ad vsum, quia libertas quantum ad vsum non consistit in hoc, quod est facere oppositum eius, quod aliquis facit; sed in hoc quod est posse proxime ex intrinseca indifferentia non impedita facere oppositum eius, quod aliquis facit, de quo videndus est D.Th.1. *contra Gent.cap.67. & 2.2. quæst.24.art.11.* vbi ait: [charitas ex parte Spiritus sancti mouentis animam ad diligendum Deum impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus sancti, qui infallibiliter operatur quodcunque voluerit; vnde impossibile est, hæc duo esse simul vera; quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis, & quod ipse charitatem amittat peccando;] vbi impossibilitatem in sensu composito explicuit simul cum vera, & expedita possibilitate in [illegible] diuiso. & *prima parte. q.*

ad 2. licet sit possibile, inquit, eum, qui est prædestinatus mori in peccato mortali, secundum se consideratum, id est ab intrinseca indifferentia causæ proximæ, etiam stante illa suppositione, tamen hoc est impossibile, posito prout scilicet ponitur eum esse prædestinatum; vnde non sequitur, quod prædestinatio falli possit.

Sed contra: ergo stante prædeterminatione ad pœnitentiam, est indifferens voluntas ad pœnitendum, & non pœnitendum; itavt possit voluntas, si velit non pœnitere, sed peccare; & nihilominus ipsa voluntas infallibiliter quia volet, non peccabit, sed potius pœnitebit, vt exigit prædeterminatio illa physica; primam enim partem vocat Albelda sensum diuisum, & sic ait, in sensu diuiso posse operari, quia in eius sententia sensus diuisus non est quod voluntas sit separata, & diuisa à concursu diuino physice prædeterminante, id est sine physica prædeterminatione, sed quod non sit determinata per modum naturæ ab ipsa prædeterminatione; secundam partem vocat sensum compositum, quia nihil aliud est sensus compositus secundum hunc Authorem, quam quod aliquando fiat effectus oppositus prædeterminationi. 274

Sed primo, hæc explicatio sensus compositi, & diuisi inaudita est apud Thomistas, quia omnes ante Albeldam, vt patet ex verbis citatis supra Bannez, Nauarrete, &c. sensum compositum, & diuisum asserebant esse, quos supra retulimus, & impugnauimus, imo & ex ipso vocabulo, & terminis sensus compositi, & diuisi patet melius Thomistas antiquiores loquutos fuisse, quam Albeldam; quis enim qui vel solum Latinitatis limina salutauerit, significationem horum vocabulorum, *compono*, & *diuido*, calluerit leuiter, non iudicabit, toto cœlo aberrare Albeldam? sed non mirum, quod sic abutatur hic author terminis antiquis, cum solum intendat hac palliatione verborum fugere fortissima argumenta, quæ contra illam solutionem à Doctoribus Societatis inuenta sunt. Deinde sequitur secundo in sententia Albeldæ illam prædeterminationem non esse vllo modo prædeterminationem, ac proinde sibi ipsi verbis apertis contradicere; patet hæc sequela, quia illa prædeterminatio non determinat, necessitat aut cogit voluntatem ad operandum; siquidem adhuc posita & existente prædeterminatione in voluntate, illa potest absolute & simpliciter non operari id ad quod prædeterminatur, sed potius potest operari oppositum prædeterminationi, itavt in actu primo, non sit minus indifferens, & potest non operari id ad quod prædeterminatur voluntas, quam si non haberet illam prædeterminationem. 275

Sed id quod non determinat necessario, itavt posito illo non possit voluntas resistere illi, nullo modo dici potest prædeterminatio, vt patet ex supradictis, & videre est in habitu, verbi gratia, inhonestatis, qui etiam si ita peccatorem, ad peccatum fornicationis inclinet, vt videatur quasi impossibile posito illo habitu non fornicare (sic refertur de Diuo Augustino, dum Manichæus esset) nihilominus non dicitur prædeterminatio talis habitus, quia non necessitat & determinat vere & realiter, sed potius liberam relinquit voluntatem ad fornicandum, & non fornicandum, ab effectu enim formali colligimus esse formam huius vel illius conditionis: ergo si ille concursus diuinus non habet pro effectu formali præsus diuinus non habet pro effectu formali præ-
determinare voluntatem, & cogere illam ad 276

vnum

vnum vt antiquiores Thomistæ asserebant, certe non erit prædeterminatio, quare in sententia Albeldæ erit & non erit prædeterminatio, & melius loquar ex vna parte conuictus Albelda argumentorum pondere Societatis & ex alia parte oppressus timore discedendi à tam inueterato modo loquendi Thomistarum, & vt solet dici propter timores nocturnos prædeterminationem verbis affirmat, & explicatione negat & destruit.

277 Dices ideo dici prædeterminationem, non quia determinet ad vnum voluntatem, ita vt non possit voluntas non operari, oppositum illius cum simpliciter possit resistere tali prædeterminationi, sed quia infallibiliter operabitur voluntas id ad quod prædeterminatur.

278 Sed contra primo, quia ex hac solutione sequitur Albeldam destruere omnia principia Thomistarum; primum enim principium Thomistarum, erat quod voluntas non possit resistere prædeterminationi, vt patet ex verbis supradictis; & infra afferendis Thomistarum, in quo nulla dabatur dubitatio ante adventum Albeldæ ad mundum, qui potius Antithomista quam Thomista) Albelda autem ait voluntatem posse resistere illi; ecce ex diametro opponitur illis.

Thomistæ asserebant, ideo dari prædeterminationem ad vnum, quia nulla potentia indifferés & indeterminata potest operari aliquod opus determinatum, nisi prius determinetur & ab indifferenti ad determinatam reducatur. Albelda autem asserit adhuc posita prædeterminatione manere indifferentem voluntatem ad vtrumlibet, & potentem operari & non operari, & sic indifferentem determinatum opus conversionis efficere, imo ita operatur ait stante prædeterminatione, vt indifferens & indeterminata operetur, quia ipsa vult & non quia cogitur à prædeterminatione; vnde Albelda in re Societatis veritatem defendit & inde oppugnat Thomistas licet hypochrisi verborum eorum vestigijs insistere videatur.

279 Secundo contra, & interrogo an hæc infallibilitas sit ab ipso auxilio faciente quod operetur, ita vt non possit voluntas non operari vel resistere & sic iam hæc erit prædeterminatio physica, vt antiquiores Thomistæ asserebant, contra quam insurgunt omnia argumenta supra facta, quæ eludere intendens Albelda solutionem illam confictam proposuit.

280 Vel illa infallibilitas ita sit à scientia cognoscente ab æterno quod si tali auxilio adiuvetur voluntas operabitur illa certissime, & sic est concedere scientiam mediam seu conditionatam, deinde est ligatis manibus & pedibus ad nostram sententiam procumbere illiusque veritatem venerari & infallibilitatem aut efficaciam auxilij non in physica prædeterminatione, sed incongruitate morali proueniente à scientia media, & terminatur à voluntate creata ponere & collocare, vnde est incidere in id quod ipsi Thomistæ tantum abhorrent, & de quo ita blasphemant.

281 Deinde si non confiteatur Albelda infallibilitatem & efficaciam auxilij eo modo esse quo nos ponimus illam, sed alio modo vt supra contra illam insurgit argumentum tertium principale cum omnibus suis confirmationibus, quibus vtimur ad talem infallibilitatem infringẽdam, videte illud validissime hanc solutionem in principijs Thomistarum oppugnant.

Præterea, quia in vestra sententia nulla est hæc 282
infallibilitas, in casu posito, nam Deus per vos non potest sua scientia diuina cognoscere infallibiliter in voluntate & potentia creata aliquod opus futurum, ex quod voluntas creata sit indifferens ad vtrumlibet, & in esse indifferenti, & determinato non potest aliquid determinatum cognosci: atqui per te adhuc posito illo auxilio manet voluntas indifferens ad hoc vt operetur & non operetur cum illo, quia tale auxilium est huiusmodi, vt voluntas possit vti & non vti illo: ergo scientia diuina & terminata ad voluntatem vel ad illud auxilium in voluntate existens, non dum infallibiliter cognoscit tale opus futurum: ergo tale auxilium nullam habere potest infallibilitatem; si ex vno capite negas scientiam conditionatam, & ex alio capite negas ita physice prædeterminare, vt necessitet voluntatem & cogat illam determinate ad operandum, ita vt non possit voluntas tali auxilio resistere.

Tandem, quia cum illa infallibilitas non pro- 283
ueniat ex suppositione vsus ipsius liberi arbitrij, ac proinde non sit fundata in impossibilitate consequente necessario est absoluta, & antecedens, & sic erit physica prædeterminatio eo modo quo docebant Thomistæ antiquiores, & non eo modo quo tu contra illos asserebas.

Confirmatur, quia infallibile est quod est de- 284
nominatio à cognitione infallibili supponit in obiecto impotentiam aliquam aliter se habendi; nam si aliter se potest habere cognito circa illud obiectum, erit infallibilis, ac proinde supponere debet in obiecto aliquam necessitatem ita se habendi, quæ cum non fundetur in ipso vsu liberi arbitrij ante præuiso, per vos est necessitas absoluta & antecedens, ac proinde pugnans aperte cum libertate.

Vrgetur; & admitto quod asserunt aduersarij, 285
nimirum cum physica prædeterminatione posse compati potentiam ad dissentiendum.

Sed contra argumentor, quia vel physica prædeterminatio repugnat cum indifferentia voluntatis ad dissentiendum, & sic repugnabit cum libertate, ac proinde expellenda erit secũdum Concilium Tridentium & secundum totam fidem catholicam; quia indifferentia est ipsa libertas formalissime, vel non repugnat; si non repugnat habemus intentum, quia cum negamus physicam prædeterminationem, hoc solum negamus, nimirum quod posita formali determinatione in voluntate non possit vna simul cum illa poni dissensus, circa obiectum circa quod physica prædeterminatio ponit consensum.

Quod autem simul sint consensus & dissensus 286
plane repugnat, quo circa non solum non ponet dissensum stante physica prædeterminatione ponente consensum, sed nec potest ponere, quia homo non solum non facit contradictoria, sed nec potest facere, est autem cõtradictio quod simul assentiatur & dissentiatur, quia est non assentiri; si: ergo necessario consentit ex tali suppositione non habet potentiam ad coiungendum dissensum simul cum tali auxilio ex vi talis suppositionis posito, quia tale auxilium necessario inducit consensum qui omnino pugnat cum dissensu.

Tertio principaliter sic argumentor confirman- 287
do amplius dicta; quia necessario ex sententia aduersariorum vnum ex duobus necessario debet sequi, aut quod physica prædeterminatio subdatur voluntati, aut quod non subdatur,

sed

sed potius rapiat illam ad opus ex necessitate ad operandum, sed quodcunque sequatur est maximum inconueniens contra vos, & maximum absurdum in vestra sententia: ergo maxime absurda est conclusio illa, ex qua sequitur tale absurdum, & inconueniens.

288 Maior est euidens, quia duo illa subdi videlicet, & non subdi opponuntur contradictorie: sed inter opposita contradictoria necessario debet vnum ex illis euenire, quia non datur medium inter illa secundum illud euidentissimum, axioma, nimirum quodlibet necessario aut est aut non est: ergo necessario, physica prædeterminatio debet subdi voluntati, aut non subdi, debet rapere illam aut non rapere.

289 Minor quoad primam partem, videlicet quod ex eo quod physica prædeterminatio subdatur voluntati, sequatur absurdum &c. sic patet, quia si concursus subditur voluntati, voluntas ex sua liberalitate poterit, suspendere suum influxum nonobstante tali motione & prædeterminatione & resistere illi, ex quo sequitur manifeste talem concursum, motionem seu prædeterminationem non esse talem, nec posse dici determinationem physicam quod est aperte contra aduersarios; vnde ipsi sibi ipsis contradicent, quod nullum aliud maius absurdum potest erui contra ipsos. Sequela hæc sic demonstratur quia illa est prædeterminatio physica, quæ formaliter & intrinsece prædeterminat, cogit & necessitat voluntatem: sed ille concursus non prædeterminat voluntatem cum indifferentem relinquat illam vt possit operari, vel non operari, suspendere aut non suspendere suam operationem adhuc posito diuino concursu: ergo talis concursus non est prædeterminatio physica.

290 Explicatur, quia ideo auxilium sufficiens non est physica prædeterminatio, & idem est de habituali charitate supernaturali, quia licet auxilium sufficiens, & habitualis charitas inclinent ad suum actum, & ex se formaliter libera non sint, tamen habitualis charitas & auxilium sufficiens subduntur voluntati: ita vt licet existat habitus, & auxilium in voluntate, potest voluntas suum influxum suspendere, etiamsi sine sufficiente auxilio, & habituali charitate, non possit operari voluntas actum supernaturalem: ergo supposito concursu diuino & auxilio efficaci potest voluntas operari, & non operari, & subditur tale auxilium efficax illi, minime poterit cum veritate dici illud auxilium efficax esse prædeterminationem physicam, quia si talis esset physice prædeterminaret voluntatem, & si physice prædeterminaret illam, non subderetur voluntati tale auxilium, sed potius ipsam raperet secum ad operandum necessario, & ipsi concursui subderetur voluntas.

291 Quod si totum hoc concesserint contrarij, maximo gaudio perfundemur quod ipsi aduersarij tollant è medio prædeterminationem physicam voluntatis ad vnum; nam ipsa præmotio diuina vt in actum secundum exeat à nostra libertate, pendet vt illius liberum vsum expectare dicatur.

292 Tamen si hæc vera sunt secundum rem, falsum erit appellare auxilium efficax prædeterminationem physicam, vt patet exemplo habitus, & auxilij sufficientis.

Item falsum erit principium illud quo hi au- 293
thores vociferantes, & manus ad cœlum tollentes vtuntur, scilicet à voluntate creata indifferenti nullum determinatum affectum posse prodire, nisi prius determinetur, quia voluntas etiam illa præmotione affecta adhuc est indeterminata, quandoquidem potest adhuc posito illo auxilio operari, vel non operari, & tamen potest exire in actum secundum, cum solo concursu concomitante, & cum auxilio relinquente voluntatem indeterminatam sine alio prædeterminante, neque enim potest aliud prædeterminans auxilium postulari suppositis prædicta responsione, quia de illo vsque in infinitum procedit simi'is ratio, vt de se patet.

Falsum denique est hanc motionem esse ita 294
actualem vt sit quasi inclinatio ipsius actus secundi, & inseparabilis ab actuali concursu primæ causæ, & opere seu conuersione actuali quam ipse peccator facit medio auxilio efficaci, quod etiam ipsi Authores aiebant, nam re vera est solus actus primus & separabilis in reipsa à secundo per vsum libertatis nolentis operari: non ergo potest illo modo in ea sententia responderi nisi ab illa plene recedatur.

Supposito quod illi Authores asserunt tale au- 295
xilium infallibile esse, inquiri potest vnde sciant, aut vnde sit certum & infallibile voluntatem semper operari posito concursu si talis concursus subdatur ipsi, & potest non operari, & suspendere suum influxum posito tali concursu, aut enim id est infallibile in sola præscientia Dei cognoscentis ex sua æternitate futuros esse effectus, vt præsentes, & hoc non est ad rem; tum quia talis præscientia non requirit prædeterminationem in causa, tum etiam quia si talis forma ex se non habet necessariam coniunctionem, cum actu secundo; vnde constat, aut qua reuelatione ostensum est Deum præsciuisse semper intercedere hanc coniunctionem; esseque necessariam illationem, & consequentiam inter hanc prædeterminationem & actum secundum; quod si connexio non est infallibilis in tali præscientia, necessarium est quod illa infallibilitas, quæ absoluta esse dicitur; & simpliciter oriatur ex intrinseca natura talis formæ, & ex modo operandi eius, ac denique ex intrinseca repugnantia, quæ sit in hoc quod voluntas determinetur à Deo, & non operetur, & sic non solum sequitur voluntatem operari semper cum illa motione, sed etiam non posse non operari, quia illa repugnantia oritur ex necessaria connexione, inter determinationem, & actum, & maxima efficacia illius determinationis cui non potest voluntas resistere: nam si possit non erit repugnantia quod posita determinatione, non sequatur actio, ac proinde non erit infallibilis effectus supposito tali auxilio efficaci.

Nisi fortasse dicant illud posse solum consiste- 296
re in hoc quod ablata illa prædeterminatione potest voluntas non operari, quod esset ludere verbis, & transire de sensu compositio ad diuisum, quia id non esset posse resistere aut abijcere motionem, sed esset retinere solum radicalem potentiam ad non operandum si Deus ipse cesset à motione, quæ potentia semper manet in voluntate etiam si maxime necessitetur à Deo: nullus ergo apparet modus, quo hæc determinatio cum libertate arbitrij in ipso vsu, & cum doctrina Concilij Tridentini in concordiam redigatur.

Deinde

Deinde idem euidentius vrgeo, quia vel Deus cognouit ab æterno antequam decernat mouere voluntatem tali motione ipsum liberum arbitrium posita illa motione se determinaturum ad operandum ex sua voluntate, & quia volet solum, & non quia determinauit, nec rapiet, aut necessitabit ipsam voluntatem ad operandum talis motio, vel non cognouit antequam tale decretum faceret; si cognouit, & ideo est infallibilis illa motio: ergo in mente diuina extitit pro tunc hæc veritas, si ego Petrum moueam tali motione ipse quia volet, & non quia rapietur ab illa determinabit se ad operandum, sed hæc est scientia conditionata, & media futurorum vt de se patet: ergo conceditis in Deo scientiam conditionatam futurorum, quam abhorretis maxime.

298 Deinde (vt supra dixi breuiter) efficaciam auxilij ponitis sine dubio non in physica prædeterminatione, sed in congruitate proueniente ex scientia conditionata, tanquam à dirigente ex Decreto Diuino, tanquam ab imperante ex omnipotentia, tanquam ab influente ex voluntate creata, tanquam à causa concurrente, &c. & sic nostram sententiam quam verbis increpatis, & reprehenditis coacti veritate, & vi argumentorum nostrorum mente, & responsione sequimini, hoc est in re. Patet hæc consequentia, quia nos ideo in congruitate illa ponimus efficaciam auxilij, quia asserimus opus illud à voluntate creata faciendum, vt infallibile dependere ab omnibus illis, nam si ponatur à Deo talis motio de qua cognoscit sua scientia, quod si moueatur homo per illam operaturum esse sine dubio, ac proinde ad hoc vt de facto operetur voluntas, debet Deus decernere mouere voluntatem motione vt sic cognita à scientia, & post decretum illud mouere in tempore, qua posita voluntas cooperabitur sine dubio. Ecce quomodo operatio illa dependet ab illis omnibus: ergo si eodem modo ponitis efficaciam auxilij, & infallibilitatem, sine dubio in congruitate, & non in physica prædeterminatione ponetis, quia admissa congruitate non est necessaria physica prædeterminatio ad mouendam voluntatem.

299 Si autem non cognouit antequam decerneret mouere illam: ergo nec cognouit postquam decreuit, quia tale decretum nihil posuit efficaciæ in tali motione; imo si postquam decreuit, ex eo solum quod decreuerit cognouit esse efficax ad mouendam voluntatem, vel cognouit esse efficax, quia decreuit mouere voluntatem illa motione, ita vt ex se non haberet talem efficaciam, nisi per decretum illam accipiat, & ideo decreuit vt tribueret efficaciam Decreto suo tali motioni, vel cognouit motionem illam ex se, & ante Decretum esse efficacem, & ideo decreuit potius hac, quam alia mouere, quia potius hæc quam alia habebat hanc efficaciam; si dicatur hoc secundum: ergo cognouit antequam decerneret, quod si ipse vellet mouere voluntatem illa motione ipsa voluntas, quia volet se determinare libere se determinaturam, sed hoc est cognoscere futurum sub conditione: ergo iam Deus habet scientiam de illo obiecto, vnde habebit sine dubio scientiam conditionalem, quod est contra vos.

300 Declaratur amplius hoc, quia in sententia prædeterminantium Physice euidentissimum est Deum ante omne decretum prædefiniens, aut actum bonum, aut gloriam prænouisse medium determinatum, quo posito sine contingentia foret gloria, foretque actus bonus, quia physice prædeterminationes non habent contingentem solum connexionem, sed necessariam cum actibus bonis, & gloria quæ ab eis dependet, quod probat latissime P. Herize 1 *p. tractatu de scientia Dei, disput. 6. capit. 2.* atqui hæc scientia non est futuri contingentis, sed futuri necessarij, vt hæc verbi gratia si sol existat in nostro Hemisphærio dies erit, itaque nulla sententia cui placent hæc decreta prædefinitiua, aut prædeterminatiua potest non admittere scientiam aliquam conditionalium vt necessariam ad prædestinationem: ergo.

Præterea, quia decreta Dei in negotio præ- 301
destinationis hominum ita ordinata, & statuta sunt, vt nihil obsint libertati in adquirenda, aut amittenda gloria, & in exercitio cuiuscunque actus boni, vel mali; sed si constituantur decreta prædeterminatiua, aut gloriæ aut actuum liberorum sine scientia conditionata ea decreta de medio tollunt libertatem in adquirenda, & amittenda gloria, & in exercitio actus voluntatis: ergo necessaria est scientia conditionata ad prædestinationem si datur decretum prædeterminans & Physica prædeterminatio.

Maior huius discursus quoad vtramque par- 302
tem de fide est, vt de se patet, consequentia est manifesta. Minorem in qua tota consistit difficultas sic probo, si ponitur prædeterminatio, aut voluntas prædeterminans physice ad gloriam, aut ad amorem Dei (absque præscientia medij, quo infallibiliter, & indifferenter futura sit gloria aut actus amoris si ponatur tale medium) exponit se Deus periculo frustrandi suum decretum, nisi voluntatem ita adigat, & impellat ad amorem, & ad actus bonos, vt impossibile sit, & coactioni, & impulsui resistere; at si ita adigitur voluntas, & impellitur, non manet libertas ad amittendam, & adquirendam gloriam, neque indifferentia ad actum, & negationem eius: ergo ablacta scientia media si ponuntur hæc decreta prædefinitiua & prædeterminatiua in prædestinatione perit præfata libertas. Maiorem hanc sic probo, etenim nisi voluntas ita impellatur ad actum vt impossibilis sit resistentia, manet resistentia possibilis: ergo etiam possibile erit irritum reddi, & casum decretum efficax prædeterminatiuum Dei, etenim vt posita de facto resistentia de facto frustratur decretum, ita posita possibilitate resistentiæ ponetur possibilis frustratio, ita vero impossibile esse frustrari decretum efficax Dei, vt implicet contradictionem apud omnes Theologos in confesso est: ergo. Minorem vero nimirum posita ea coactione, & impulsu cui impossibile sit resisti à voluntate in differentiam, & libertatem euerti nostri Doctores variis in locis tam manifeste demonstrarunt, vt doctrinam oppositam ab omni schola bonæ Theologiæ relegarint.

Confirmatur, nisi Deus habeat scientiam con- 303
ditionatam metaphysice certam futuritionis conditionatæ actus boni, vel gloriæ in certo gradu imprudenter prædefiniret, & decerneret prædeterminando, tum actum tum gloriam; sed repugnat Deo omnis imprudens prædefinitio: ergo scientia conditionata necessaria est in opinione, quæ adstipulatur his decretis, quæ infallibiliter operi mandanda sunt sine determinatione physica cogente, & necessitante voluntatem ad opus.

304 Probo hanc consequentiam, quia in omni sententia ordo prædestinationis prudentibus decretis constat. Probo maiorem, imprudentia est præstituere vt sit infallibiliter, & absolute finis nulla relicta contingentia vt non sit ante præscientiam metaphysice certam de medio, quo infallibiliter erit si applicetur; etenim circunscripta hac præscientia, solum cognoscitur medium quo possibile est finem poni in rerum natura, non vero medium, quo infallibiliter erit, & adhibito medio quo possibile sit consequi finem, adhuc contingens est ipsum poni, aut non poni; nam possibile indifferens est ad existendum, & non existendum: ergo cum ex intentione prædefinientis prædecreta fuerit efficaciter existentia finis sic prædefiniens imprudenter se gerit, cum perspectum non habeat quo medio finis ille consequendus sit; sed solum quo medio possibilis sit, & proculdubio sic procedens exponit suam efficacem voluntatem periculo frustrandi, quod si hoc vitium est in quocunque gubernatore, à fortiori erit in Deo cuius decreta omnia absoluta propter eorum efficaciam, & potentissimam virtutem subire non possunt periculum frustrandi: ergo si Deus non decernit ita præmouere voluntatem physica entitate ita necessitante voluntatem, vt impediat indifferentiam, & libertatem illius necessario debet habere scientiam mediam vt infallibile sit decretum illius.

305 Si autem dicatur primum, primo sequitur etiam habere Deum scientiam conditionalem, quia Deus hanc veritatem cognoscit sine dubio si ego decrevero mouere hac motione, sine dubio redditur efficax vt voluntas libere operetur opus, & sic libere operabitur quod nihil aliud est nisi habere scientiam conditionalem de futuro libero.

306 Secundo sequitur absolute falsum esse id quod aduersarij asserunt; nam decretum Diuinum est actus immanens & non transiens; ergo nihil operatur ad extra in creaturis immediate: ergo decretum illud non potest facere efficacem motionem, quia efficacia est perfectio creata in motione ac per consequens extra Deum, sed Decretum illud quatenus distinguitur ab omnipotentia non est extra Deum operatiuum; ergo ale Decretum non potest immediate tribuere efficaciam motioni quæ extra Deum est.

307 Deinde, quia nihil aliud est actus ille diuinæ voluntatis efficax, seu Decretum, quam volitio Diuina, sed ex volitione in re volita non resultat aliquid intrinsecum: sed solum denominatio extrinseca, quia esse volitum nihil aliud est quam terminare actum voluntatis, & terminare illum est denominatio extrinseca, sicut terminare intellectionem, hoc est esse intellectum & terminare visionem esseque visum; ergo ex tali Decreto non resultat, nec deriuatur efficacia à motione, quæ in vestra sententia est intrinseca perfectio.

308 Dices ex eo quod Deus vult efficaciter sequi influxum omnipotentiæ in motionem esse efficacem illam, saltem mediate.

309 Sed contra, & interrogo an illa efficacia sit ita in motione, vt determinet voluntatem & rapiat illam, seu necessitet ipsam sine eo quod possit resistere voluntas, vel non; si hoc primum asserant, iam est concedere quod negabant, & negare quod concedebant; de quo postea videbimus, immo iam vidimus talem motionem ratione talis efficatiæ destruere libertatem; si secundum: ergo iam non est physica prædeterminatio; siquidem, vt iam dixi non determinat, & necessitat voluntatem ad operandum sed potius subditur voluntati, & relinquit indifferentem illam; vnde vt supra diximus, sicut habitus non est physica prædeterminatio, ita neque motio illa.

Secundo argumentor, & vrgetur manif. ste, 310
quia hic actus voluntatis procedit à duabus causis, seu voluntatibus, quarum inferior incipit moueri à superiori, quando superior vult, & non est in inferioris potestate, ne illa motio inchoëtur, sed in sola potestate voluntatis superioris, neque etiam potest inferior voluntas non sequi motionem superioris; ergo nullo modo est in potestate voluntatis inferioris illam actionem impedire, nec antecedenter faciendo vt motio Dei non ponatur, nec consequenter impediendo ne habeat effectum: ergo nullo modo est in voluntate, & in potestate voluntatis inferioris illam actionem impedire: ergo nunquam habet indifferentiam dominatiuam.

Deinde sequitur quod etiam ipsi aduersarij fa- 311
tentur, hanc præmotionem esse inseparabilem ab actu secundo ex natura sua, & actum secundum naturali necessitate ab illa manare: euertitur ergo omnino non solum vsus libertatis, sed etiam ipsa libertas in actu primo, quod sic patet; nam dicunt hanc determinationem esse necessariam extrinseca natura creatæ voluntatis indigentis illa: ergo sine illa non est voluntas apta proxime ad aliquid volendum indifferenter, ac proinde neque libere: ergo non solum impeditur vsus libere operandi, sed etiam sequitur potentiam ipsam non postulare ex natura sua illum liberum operandi vsum, quia non potest in sua operatione, & natura duas conditiones repugnantes simul postulare. Præterea, quia vbi non est actus secundus, non est primus, sed in voluntate quæ petit ex natura sua non habere vsum liberum, non datur, nec potest dari actus secundus libere operandi; ergo nec datur actus primus indifferentiæ, & libertatis si ponatur talem prædeterminationem physicam necessariam esse ad operandum, quia posita illa, est falsum dicere, voluntatem posse non operari, quod est necessarium ad libertatem; quod sic patet, quia voluntas sic præmota, & prædeterminata non poterit non operari, nisi possit etiam facere vt ipsa motio seu entitas illa prædeterminans non operetur, quia non potest virtus prædeterminans efficere actum sine voluntate: ergo si ipsa voluntas stante prædeterminatione potest non efficere, potest etiam facere vt determinatio non efficiat ex defectu concausæ (vt ita dicam) necessariæ: ergo è contrario, si voluntas humana non potest efficaciam necessariam illius determinationis impedire, neque etiam poterit non operari illa determinatione posita, & consequenter talis prædeterminatio tollet libertatem, & potestatem quam Concilium Tridentinum docet in nobis manere posita præmotione Dei. Prima vero consequentia euidens est ex antecedenti, quia illa determinatio ex se non habet liberam connexionem cum actu, sed necessariam & non subest in sua actione vsui libero voluntatis, vt asseritur; ergo naturali necessitate procedit actus à voluntate sic mota, & determinata tali motione.

Dices

312 Dices etiamsi sequatur actionem illam voluntatis necessario fluere à voluntate prædeterminata manere libertatem, quia manet indifferens iudicium rationis vt possit iudicare indifferentiam obiecti.

313 Sed contra primo; nam vt bene notat Pater Lessius hæretici huius temporis, qui tollunt veram libertatem in actibus bonis & malis, & dicunt nos necessario peccare & necessario bonum operari, facile admittent libertatem huiusmodi; si nihil aliud ad eam requiratur, nisi iudicium non perturbatum, admittunt enim non perturbari iudicium rationis per gratiæ efficaciam, vel diuinam prouidentiam omnia in nobis operantem, neque tolli iudicij aut obiecti iudicati indifferentiam, qui enim vult dare eleemosynam, vel furari facile videt id quod vult non esse necessarium ad finem, & tamen illud ita vult, ipsorum sententia, vt non possit velle quando voluntas à Deo ad hoc impeditur; at secundum Doctrinam Ecclesiæ amplius requiritur ad libertatem, quam quod ab hæreticis conceditur, alioquin non esset nisi discrepantia in nomine Ecclesia vocante libertatem, illud idem quod hæretici vocant necessitatem.

314 Secundo contra, quia certum est motus gratiæ præuenientis, & tentationum impulsus non esse liberos (non enim in nostra potestate est, vt hæc in nobis non excitentur,) atque experientia constat hæc sæpe in nobis excitari, & perseuerare manente iudicio rationis indifferente circa illud obiectum, potest enim ratio in illo considerare rationem cur possit appeti, & non appeti; hæc ergo iudicij indifferentia non sufficit.

315 Dices illos motus non prouenire immediate ex illa rationis indifferentia, sed ex apprehensione quadam intellectus, vel phantasiæ ad vnum determinata; vnde mirum non est si non sint liberi.

316 Sed contra, quia etiam operationes voluntatis iuxta alteram sententiam non sequuntur immediate ex indifferentia iudicij, sed ex iudicio practico ad vnum determinato, vel potius ex determinatione diuinitus impressa, ac proinde hac in re est paritas; vnde si illi motus non sunt liberi eo quod sequantur immediate ex iudicio determinato, & ex voluntatis applicatione diuinitus facta, neque etiam operationes voluntatis liberæ erunt, quia immediate sequuntur ex iudicio practico, & ex intrinseca determinatione potentiæ voluntatis.

317 Tertio contra, nam hæc indifferentia iudicij in altera sententia non videtur quidquam iuuare ad libertatem actuum voluntatis, nam præter illud iudicium, quo iudicas medium esse indifferens, requiritur actus intellectus, videlicet efficax imperium quo intellectus imperet voluntati, vt acceptet obiectum propositum, qui actus efficaciter rapit voluntatem, ita vt illo stante in intellectu nulla restet libertas in voluntate ad contradicendum, vt docet Medina 1. 2. *quæst.* 9. *art.* 1. & insinuat auctor quidam Thomista, qui contra nos edidit tractatum quemdam de hac materia his verbis: [Quod iudicium, nempe, quo medium iudicatur ordinandum ad finem practicum est, & cum electione voluntatis necessario coniungitur tanquam radix efficax actualis libertatis.] Hæc autem verba non possunt intelligi de iudicio, quo medium iudicatur indifferens; hoc enim non est practicum, neque efficax actus voluntatis, sed intelligenda sunt necessario de iudicio vltimo practico, vel imperio quod est radix efficax actus, nempe quia cum illo stare non potest, vt voluntas non velit, vt ipsi docent, quod si ad singulos actus voluntatis requiritur tale iudicium, vel imperium, quod secundum se est efficax actus, & quo stante voluntas non potest contradicere, quid obsecro ad libertatem voluntatis in agendo facit quod præcedat iudicium de indifferentia medij, &c. si enim intellectus iudicet medium esse indifferens; tamen hic & nunc iudicat esse eligendum, & illo iudicio posito, voluntas determinatur ad electionem, neque est in eius potestate contradicere vnde illud iudicium de indifferentia medij est impertinens plane ad libertatem voluntatis, cum voluntas ab eo non dirigatur; vtrum autem reuera tale iudicium, vel imperium intellectus requiratur, quo stante voluntas non possit contradicere, infra dicetur.

Quarto impugnatur illa solutio ex verbis Tridentini *sess.* 6. qua probatur contra hæreticos esse libertatem arbitrij, non quidem ex eo quod præcedit iudicium indifferens, sed quia arbitrium potest abiicere, potest non recipere, potest resistere, & dissentire gratiæ diuinæ, potest non consentire, &c ergo sentit Concilium non sufficere indifferentiam iudicij ad libertatem, si non adsit hæc potentia ad resistendum, & non resistendum, alioquin facilius conuinceretur, & probaretur libertas arbitrij ex iudicio indifferenti, quod hæretici ipsi non negant: fatendum ergo est contra mentem Concilij non saluari libertatem arbitrij per solum iudicium indifferens si non adsit potestas arbitrij ad dissentiendum, quam videtur prædeterminatio destruere. 318

Dices posse arbitrium dissentire quantum est ex parte iudicij indifferentis, quod non determinat.

Sed contra hoc non est posse simpliciter dissentire, sed secundum quid, id est, quantum est ex parte iudicij, sicut si dicas hominem, qui apertis oculis videt perfecte viam: sed habet pedes vinculis alligatos, posse quidem ambulare quantum est ex parte luminis, & oculorum hoc certe non est posse simpliciter ambulare, neque ideo potest dici talem hominem alligatum habere indifferentiam, libertatem, & potestatem proximam ad ambulandum, & non ambulandum, sed solum posse non ambulare, quia determinatus est ratione vinculorum ad non ambulandum, etiam si habeat sufficientia lumina, tum oculorum, tum solis ad ambulandum: ergo similiter, si voluntas, & liberum arbitrium determinatur physica prædeterminatione ad propriam operationem consensus, licet ex parte luminis, & oculorum, seu iudicij non determinetur, non poterit simpliciter dici, quod potest dissentire, vel non consentire, aut habere libertatem ad consensum, vel dissensum. 319

Vrgetur à priori, quia potestas dissentiendi non solum includit iudicium rationis indifferens, sed etiam concursum in actu primo præparatum à Deo ad actum dissensus, finge enim hominem habere iudicium illud indifferens de bonitate obiecti, sed tamen Deum negare omnem concursum ad amorem, & odium, nunquid homo ille erit liber vel rationabiliter poterit dici posse amare, & odio habere? nihil minus. Cum ergo prædeterminatio ad consensum tollat concursum Dei in actu primo ad dissensum, 320

(repugnat enim Deum velle in actu primo concurrere ad dissensum cum arbitrio prædeterminato ad consensum) consequens est nihil prodesse indifferentiam iudicij ad libertatem arbitrij, si cum illo iudicio ponatur prædeterminatio physica ad consensum.

321 Dices in eo casu adesse concursum Dei in actu primo ad dissensum, non quidem ad dissensum cum prædeterminatione ad consensum, sed ad dissensum in sensu diuiso ab illa prædeterminatione.

322 Sed contra, etiam homo ligatis pedibus habet concursum Dei in actu primo ad ambulandum casu quo soluantur pedes, sed tamen simpliciter, & absolute non potest ambulare hic & nunc, nec habet libertatem ad ambulandum, quia hic & nunc non debetur ille concursus ratione illius impedimenti, sic etiam licet Deus offerat homini prædeterminato ad consensum concursum ad dissensum, non tamen potest homo hic, & nunc dissentire etiam cum iudicio indifferenti, quia ille concursus ad dissensum, non debetur hic, & nunc, quandiu non tollitur prædeterminatio ad consensum.

323 Fateor libertatis radicem oriri ex indifferentia iudicij, quatenus ratione illius iudicij indifferentis debetur arbitrio concursus Dei in actu primo ad vtrumque actum, & per consequens debetur negatio totius prædeterminationis, vel necessitatis ad consensum determinate.

324 Fateor etiam esse satis probabile, quod aliqui ex nostris opinantur, non posse stante iudicio indifferenti prædeterminari physice voluntatem ad consensum, adeo enim censent repugnare prædeterminationem cum indifferentia, vt neque etiam cum iudicio indifferenti possit dari prædeterminatio voluntatis, quod docet P. Vazquez 1. *part. disput.* 90. *cap.* 2. *num.* 8. *& disput.* 98. *num.* 32. *& disput.* 99. *num.* 51. & probabile censet Pater Suarez *tomo* 1. *de gratia Prologomeno* 1. *cap.* 5. *num.* 7. licet ipse verius existimet posse dari de potentia absoluta prædeterminationem physicam cum iudicio indifferenti, sed quidquid de hoc sit, negamus tamen salvari quod requiritur ad libertatem arbitrii, si per possibile, vel impossibile ponatur prædeterminatio voluntatis cum iudicio indifferenti, quia iam non maneret potestas simpliciter ad dissensum, vt vidimus.

SVBSECTIO XI.

Solutio quorumdam Recentiorum impugnatur.

325 QVidam Theologi Dominicani Salmanticenses post tentatas alias vias ad consiliandam libertatem arbitrij cum auxilio prædeterminante, hunc modum excogitarunt, ut fugerent argumenta supra facta. Dicunt enim auxilium prædeterminans dari à Deo dependenter ab ipsa operatione arbitrij ad quam datur non solum in genere causæ finalis, sed in genere quasi causæ, vel dispositionis moralis, non enim datur prædeterminatio, ut homo operetur; sed etiam datur, quia homo se disponit per ipsam operationem ad recipiendam prædeterminationem, sicut dicunt multi, actum contritionis præcedere, vt dispositionem ad habitum Charitatis, à quo tamen habitu ipsa contritio procedit efficienter, & sicut opinantur Thomistæ vltimam dispositionem disponere ad formam, & tamen fieri ab ipsa forma. Hoc ergo supposito facile videtur consiliare prædeterminationem cum libertate, nam licet in sensu composito auxilii prædeterminantis non possit homo non conuerti, libere tamen conuertitur, quia ipsa prædeterminatio datur dependenter ab operatione libera, qua homo se disponit ad prædeterminationem, primum hac ratione explicatur; quomodo qui non conuertitur habeat auxilium sufficiens, quia per ipsum stat quod non habeat prædeterminationem, si enim se disponeret per conuersionem actualem, eo ipso haberet prædeterminationem ad ipsam conuersionem, sicut qui non conteritur habet auxilium sufficiens ad contritionem quia per actualem contritionem potuit se disponere ad recipiendum habitum charitatis, quo eliceret ipsam contritionem.

Hanc sententiam multi graues Doctores appellant sententiam mediam, quia reuera longissime distat à sententia quam antea defendebant Thomistæ, & quam adhuc modo maior eorum pars defendit, & contra quam nostra Societas tandem disputauit, & licet hanc etiam secundam sententiam improbabilem existimemus, non tamen sentio tam acriter contra eam dimicandum, quippe cuius absurdum totum fere deducitur ad principia philosophica *de mutua prioritate inter dispositionem, & formam*, quæ qui semel deuorauerit, iam videtur vtcunque saluare libertatem arbitrij, & indifferentiam, quæ ad meritum requiritur in aliis actibus piis spectantibus ad salutem. Nostri vero Doctores, vsque adhuc disputarunt contra prædeterminationem physicam datam à Deo independenter à libero arbitrio, qualem Auctores Dominicani eam ponebant vt apud ipsos facile poterit videri, & constabit ex eorum verbis; si enim inquiras à Magistro Bañez quid præcesserit ex parte huius hominis, vt prædeterminaretur potius, quam ille: Respondet nihil prorsus præcedere; sic ille 1. *p. quæst.* 23. *art.* 3. *dub.* 3. consequentia vltima his verbis: [siquis quærat quare quibusdam in singulari hæc dona conferat Deus, aliis vero deneget? Respondetur cum D. Thoma non esse rationem quærendam, hoc enim ex simplici Dei voluntate dependet.] 326

Facilius certe, sed longe aliter respondent hi recentiores rationem esse, quia hic se disposuit, ille non se disposuit ad prædeterminationem recipiendam? vbi ergo est altitudo illa diuitiarum & inscrutabilitas iudiciorum Dei ad quam nos frequenter remittebant? vbi est illud non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, iam enim iuxta hanc sententiam volentis est, & currentis, & disponentis se ad gratiam efficacem recipiendam, sed quid moramur in hoc? ipsimet agnoscunt diuersitatem huius sententiæ, & eam ut contrariam antiquæ, & hæreditariæ suæ doctinæ fere omnes reiiciunt. 327

Nec mirum, quia ipsimet Romæ dum suam sententiam coram illustrissimis Cardinalibus proferentur ita explicitis verbis dixerunt *in secunda assertione exhibita die* 23. *Maij. anno* 1599. efficacia hæc pendet ab æterno & absoluto voluntatis Dei prædeterminantis decreto in particulari ante prævisionem boni vsus liberi arbitrii futuri actus illos, quibus homo ad Deum conuertitur. Ecce fatentur prædeterminationem dari ante præuisionem nostræ operationis. 328

Retentio

329 Retentiores vero è contra concedunt dari ex prævisione consensus, quo se homo disponet ad eius receptionem, videat Lector an hoc sit permanere, an discedere à priori sententia, quam Romæ defendebat: nobis sufficiat argumenta proposita contra prædeterminationem adeo esse valida, vt robustissimos proceres aduersæ partis coegerint per aliam viam longe diuersam redire ad cognitionem veritatis, & prædeterminationis rigorem adeo lenire, vt faciat iam illam dependentem à libero arbitrio, sed quidquid sit de hoc adhuc nobis non placet, quia ex sententia sic explicata, non videtur vitari satis omnia inconvenientia in hac materia.

330 Primo quia non satis consulitur libertati arbitrii, ponit enim prædeterminationem antecedenter requisitam in genere causæ efficientis ad consensum: ergo consensus non fit libere. Probatur consequentia, quia actus liber est, qui positis omnibus requisitis ex parte principij potest esse, & non esse, vt in superioribus probatum est: sed consensus iste non potest non esse positis prærequisitis ex parte principij, non enim potest non esse posita prædeterminatione, quæ requiritur ex parte principij: ergo consensus non est liber, quomodo enim est liber si non procedit à principio indifferenti ad vtrumlibet.

331 Dices voluntatem esse indifferentem, quia potest dissentire in sensu diuiso casu quo careat prædeterminatione.

332 Sed hæc solutio iam supra impugnata est, & nunc iterum impugnata est, & nunc iterum impugnari potest specialiter, quia Concilia non solum exigunt libertatem in sensu diuiso, sed etiam in sensu composito, vt supra ex eorum verbis ostendimus, petunt enim libertatem, qua possit homo motus, & excitatus resistere, dissentire & abiicere vocationem illam qua mouetur adhuc quãdo mouetur per illam, quæ omnia euidenter sonant aperte sensum compositum, vt ibi probavi, in hac vero sententia non potest homo resistere auxilio prædeterminanti, nec illud abiicere, nec ei dissentire, quia non potest homo coniungere dissensum cum auxilio prædeterminante: ergo adhuc non salvatur libertas, quam Patres, & Concilia exigunt.

333 Secundo displicet hæc sententia, quia dum curat ab altero extremo recedere, & saluare indemnem libertatem, videtur in alterum extremum adeo inclinare, vt tribuat arbitrio plus quã par est in negotio nostræ salutis, ponit enim primam gratiam efficacem dari intuitu nostræ dispositionis, & per consequens initium nostræ iustificationis non prouenire omnino ex gratuita largitate Dei, sed ex dispositione arbitij; nam prima vocatio efficax ad fidem v. g. datur huic homini, quia ipse se disposuit ad illam vocationem recipiendam: ergo iam Deus non antecedit, sed subsequitur nostros conatus: ergo solum aperit pulsanti, & manifestatur soli quærenti, & petenti, qui modus loquendi fugiendus omnino est, ne videamur approbare argumenta, & sententiam Semipelagianorum, & Massilienſium, qui hoc pacto explicabant quomodo ex nobis esset initium nostræ salutis, ac proinde nos mereri de congruo primam gratiam, nam congruum est, aiebant, vt ex vi talis dispositionis compararet homo primam gratiam, quæ datur ex intuitu illius liberæ dispositionis.

334 Dices Massilienses posuisse initium salutis ex viribus naturæ per actus non ortos ex gratia; at vero hos auctores ponere initium salutis in actibus ortis ex ipsa gratia, & ideo totum hoc reducit ad gratiam.

335 Sed contra, quia Massilienses non solum videntur errasse in eo quod ponerent ex viribus naturæ initium iustificationis, sed etiam in eo quod posuerint gratiam pedissequam nostrorum operum, & subsequi ad ea, ex hoc enim fieri videtur contra Apostolum dicentem gratiam non esse gratiam cum iam esset ex operibus, quo Apostoli testimonio frequenter vtebantur Patres aduersus semipelagianos, quare Tridentinum *sess. 6. cap. 8.* docet. [ideo hominem iustificari gratis, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promeretur.] Ecce omnia opera in vniuersum excluſit ne aliquis diceret per opera supernaturalia disponere se, hominem ad primam gratiam obtinendam, & subiungit rationem: [Si enim gratia, iam non ex operibus, alioquin vt idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.] Ergo si præcedit aliquod opus, cuius intuitu detur prima gratia, & illud opus sit supernaturale, gratia non erit gratia; ergo stante firmo hoc fundamento, quo Ecclesia vtitur contra Massilienses non videtur dicendum dari primam gratiam ex dispositione etiam supernaturali, qua homo se disponit ad primam gratiam.

336 Dices iterum Massilienses posuisse initium iustificationis ex meritis arbitrij, saltem de congruo, & ideo erasse, quia quod datur ex meritis non datur omnino gratis; at vero hos auctores non docere consensum præcedere per modum meriti, sed solum per modum dispositionis ad recipiendum auxilium prædeterminans seu primam gratiam efficacem, ex quo non sequitur gratiam non esse gratiam, cum non detur vllo modo ex meritis.

337 Sed contrà, quia in primis Massilienses, non ita contendisse videntur de ratione meriti, vt non videantur contenti, si daretur illis præcedere vsum liberi arbitrij, per modum dispositionis, vel conditionis; imo ipsi fugere videntur sæpe vocabulum meriti, & ideo vocabant nostros conatus ansulam, occasionemque quam Deus inueniret in nobis ad largiendam gratiam; ita loquitur Cassianus *lib. 12. de spiritu superbiæ cap. 14.* his verbis dicimus secundum Salvatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & à quærentibus inueniri, sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus dederit, vel aperuerit cum pulsamus, vel illud quod quærimus fecerit inueniri, præsto est enim, occasione sibi tantummodo à nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda, & idem docet *collatione 3. capite 3. & 6.* ex quo apparet quam facile contenti essent si daretur illis bonum vsum liberi arbitrij esse dispositionem & conditionem ad gratiam, quantumuis omnis ratio meriti tolleretur.

338 Cæterum in Concilio Arausicano secundo, *Canone 4.* verba generalia passim sunt, quæ videntur excludere omnem præcedentiam, damnantur enim dicentes Deum expectare voluntatem nostram, vt à peccato purgemur, & adducitur ad hoc probandum testimonium illud Scripturæ: præparatur voluntas à Domino; quæ verba de præparatione, quam solus Deus facit intelligit Augustinus *quæst. 2. ad Simplicianum tom. 4. & libro de prædestinatione sanctorum cap. 5. & 16. & contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 8.*

& 9. tomo 7. & alibi sæpe: non ergo videtur iuxta mentem Concilij admittere posse hominem se disponere, & præparare ad primam gratiam habendam, quia iam tunc expectaret Deus nostram voluntatem; siquidem pro illo priori prævideret Deus nostram dispositionem antecedenter ad gratiam, tunc ex tali prævisione moueturDeus ad dandum auxilium prædeterminans in hac sententia, & per consequens non solum Deus præpararet voluntatem humanam, sed etiam ipse homo.

339 Quod vero illa dispositio non sit per modum meriti non videtur tollere multa ex inconuenientibus, & intentum Massilienſium magna ex parte monere, iam enim verum videtur primam gratiam dari pulsantibus, quærentibus, petentibus, & negari non pulsantibus, non quærentibus, non petentibus.

340 Item arbitrium præcedere, & gratiam subsequi, item primam nostram discretionem prouenire à nobismetipsis, non per modum meriti, sed tamen per modum dispositionis; item in nostra potestate esse quod nobis detur gratia efficax, & alia huiusmodi, quæ si Massilienſibus darentur, suspicor illos parum curaturos de nomine meriti, & quæ Doctores Societatis numquam concederent, quare mirum est eos ipsos, qui nos nuper arguebant, quasi nimirum essemus fautores arbitrij, iam tandem ita suscepisse arbitrij partes, vt tribuant in negotio salutis longe pluſquam vllus vnquam ex Societate tribuere auderet.

341 Deinde immerito negat talem dispositionem, quam concedunt esse meritum de congruo, nam Massilienſes numquam aliud concesserunt nisi talem dispositionem ex cuius intuitu dicebant dari primam gratiam à Deo, & quia dicebant congruum esse, vt posita illa dispositione daretur prima gratia, eruunt Doctores omnes ex eorum sententia sequi manifeste talem dispositionem esse meritum de congruo ad primam gratiam recipiendam.

342 Tum sic vos dicitis præcedere talem dispositionem ad primam gratiam, & congruum esse vt prima gratia detur homini ita disposito: ergo dicendum est talem dispositionem esse meritum de congruo, vt Massilienſes, & Semipelagiani asserebant, nam sicut ipsi solum concedebant dispositionem congruentem ad primam gratiam recipiendam, ita & vos; ergo sicut illorum dispositionem dicunt omnes esse meritum de congruo ad primam gratiam, ratione cuius damnatur à Concilio Arausicano eorum sententia, ita similiter (etiam vobis renuentibus, quia quod in re conceditis, negatis verbis:) debet vestra dispositio vocari meritum de congruo ad primam gratiam, quod maxime periculosum est.

343 Dicat aliquis huiusmodi dispositionem non habere aliquod inconueniens, quia non est in genere causæ efficientis, sed in genere causæ materialis, in quo genere non est libertas, nec moralitas, sed videtur esse conditio mere physica, quam non videtur excludere Concilium, nec Patres; hi enim solum videntur curasse de dispositionibus moralibus, quas Massilienſes volebant præcedere.

344 Sed contra, quia licet hi auctores solum dicant præcedere illam dispositionem in genere causæ materialis, re tamen vera vtuntur illa tanquam si præcederet libere, & moraliter, ponunt enim illam vt explicent quomodo sit in potestate arbitrij habere auxilium prædeterminans, nimirum quatenus potuit homo disponere se per consensum ad prædeterminationem quæ esset principium ipsius consensus: ergo licet verbis videantur negare, re tamen ipsa ponunt consensum, vt dispositionem moralem, quia ponunt illum vt dispositionem, media qua causa libera se disponit, vel indisponit libere ad habendum auxilium efficax, quare licet videatur distare hæc sententia à Massilienſium sententia, quia Massilienſes ponebant vsum liberi arbitrij vt dispositionem præcedentem, pendentem ab vtraque causa efficienti, & materiali ante aduentum gratiæ. Hi vero Doctores solum videntur ponere illam dispositionem præcedere gratiam in subiecto dependenter à subiecto, non tamen præcedere cum dependentia à causa efficienti. Item Massilienſes ponebant actum illum bonum disponere ad gratiam, quæ quidem non esset principium eiusdemmet actus, sed alterius actus boni vlterioris. Hi vero Doctores ponunt actum bonum disponere ad gratiam, qua fiat idemmet actus bonus in quo ad minus differunt à Massilienſibus.

345 Nihilominus ex modo ipso quo docent actum bonum disponere ad gratiam prædeterminantem, vt hoc pacto defendant esse in nostra libertate habere, vel carere gratia prædeterminante, videntur re ipsa concedere contra sui ipsorum verba dispositionem illam præcedere, non solum in genere causæ materialis, sed cum dependentia à libero arbitrio, vt à causa efficienti, alioquin non præcedit vt dispositio libera, & per consequens non adstruit vt ratione illius sit in nostra libertate habere gratiam efficacem.

346 Quod vero attinet ad secundum, licet Massilienſes non ponerent actum bonum, vt dispositionem ad gratiam, qua fieret idemmet actus, sed alium diversum; hoc tamen ideo erat, quia ipsi existimarunt esse omnino impossibile illud genus dispositionis, provt re vera impossibile est, quare Massilienſes quod attinet ad Philosophiam satis consequenter loquebantur, si aliunde non errassent in principiis fidei; at vero hi auctores, licet discedant à Massilienſibus in hoc puncto, involvunt tamen contradictionem in terminis, dum ponunt dispositionem moralem ad gratiam qua fiat ipsa dispositio, & aliunde non videntur fugere aliqua illorum inconvenientia, vt supra vidimus.

347 Denique displicet hæc sententia, quia contra commune Theologorũ axioma videtur supponere posse principium meriti cadere sub ipsum meritum, quatenus concedit per actum bonum se disponere hominem ad gratiam efficacem, qua fiat idem actus bonus, & licet non appelletur illud meritum sed dispositio ad gratiam efficacem, quoad hoc tamen parum refert, cum eadem sit repugnantia in vtroque, quis enim credat posse Deum homini cæco ita promittere; si videris parietem dabo tibi oculos quibus eum videris certe modo visio exigatur vt meritum, modo vt dispositio ad oculos vtroque modo videtur in terminis repugnare illa promissio: ergo & hæc, qua dicitur, si habueris actum contritionis dabo tibi auxilium efficax ad ipsum actum habendum, hoc pactum impossibile est quocunque modo explicetur.

348 Sed quia hæc sententia fundatur principio quodam physosophico, quod ab omnibus Societatis Doctoribus falsum appellatur, nimirum posse dari mutuam prioritatem inter causam efficientem

tem, & effectum eiusdem causæ, ideo operæ pretium duxi data opera destruere hoc fundamentum, quo labefactato ruet funditus sine dubio ædificium huius sententiæ, quia illi innititur apparenter.

349 Primo enim sic argumentor, nam actus ille, qui est dispositio ad gratiam efficacem prædeterminantem, præcedit ut dispositio cum tota sua entitate reali, quia in tantum disponit ad auxilium prædeterminans in quantum est actus supernaturalis huius vel illius speciei; sed implicat quod talis actus secundum suam realitatem vllo modo præcedat, aut prior sit prioritate aliqua reali respectu gratiæ efficacis, & prædeterminantis, quæ per vos est vera causa efficiens, quæ producit & efficit realiter talem actum bonum; ergo falsum est illud fundamentum, quo innititur tota sententia aduersariorum ac proinde falsa erit omnino sententia ipsa.

350 Maior est evidens, minor in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia illud, quod est prius, & præcedit aliqua prioritate reali, id quod est posterius secundum suam veram, & propriam entitatem est certissimum in illo priori habere illam entitatem secundum quam præcedit id quod est posterius; sed non potest habere effectus veram entitatem in priori ante suam causam; ergo.

351 Minor sic probatur, quia si talis entitas præcederet in illo priori effectus haberet suam entitatem à se, & non à causa; sed hoc est falsum, cum entitatem, quam habet effectus fecerit causa efficiens: ergo effectus non præcedit cum propria entitate in aliquo priori ante suam causam. Maior est certissima, quia effectus ille in illo priori est ante causam; ergo in illo priori non habet esse à causa: ergo effectus habet entitatem in illo priori sine influxu causæ: ergo nunquam habebit per influxum causæ, quia si ad aliquid esset necessarius talis influxus, maxime ad dandum esse effectui; quod non habet effectus; sed in illo priori ante causam effectus habet esse; ergo influxus causæ non est necessarius vt tribuat esse effectui.

352 Dices duas res simul esse posse vnam priorem altera in vno genere, & posteriorem eadem in diverso, vnde effectus, qui in uno genere est prior, in altero genere est posterior & in eo genere in quo est posterior accipit esse à causa, & in genere in quo est prior disponit ad entitatem causæ; sed contra manifeste, quia causa efficiens v. g. est prior in genere causæ efficientis suo effectu; ergo minime est posterior.

353 Probatur consequentia, quia quod est prior simpliciter in vno genere causæ scilicet efficientis non potest esse posterius secundum suam entitatem effectu, quem causat: sed causa efficiens est prior in genere causæ efficientis secundum suam entitatem effectu: ergo secundum suam entitatem non potest esse posterius in genere causæ dispositiuæ, vel materialis.

354 Maior demonstratur exemplo, nam si forma rationalis, vel forma equina produceret materiam primam per creationem quoad entitatem materiæ primæ non posset iterum ipsa anima equi educi ex potentia materiæ primæ, & ratio manifesta est, quia id quod creat aliud, & producit de novo, præsupponitur cum sua entitate ad id quod creat & ad entitatem effectus creati, & effectus creatus habet esse post causam creantem: sed illud quod habet esse post aliud non potest dare esse illi à quo habet esse; ergo si forma equi crearet materiam primam non posset iterum secundum suum esse educi ex materia prima, quia iam daret esse illi, à quo ipsa materia acciperet esse per creationem, quod est impossibile etiam si sit in diuerso genere causæ; sed effectus causæ efficientis, scilicet actus bonus & meritorius accipit esse à physica prædeterminatione: ergo iterum non potest actus bonus dispositiue dare esse in genere causæ materialis, alias materia prima, quæ crearetur à forma equi in genere causæ efficientis posset in genere causæ materialis tribuere esse formæ equinæ, quod est falsissimum, etiam si sit in diuerso genere causæ; ergo similiter, etiam si sit in diuerso genere causæ non poterit actus bonus dare esse dispositiue physicæ prædeterminationi à qua accipit esse in genere causæ efficientis.

Secundo probatur eadem maior, quia id quod 355
præsupponitur, præsupponitur vt existens, & consequenter præsupponuntur omnes causæ à quibus pendet in existendo, qua enim ratione effectus præsupponitur existens nisi causæ talis existentiæ præsupponantur? si enim non præsupponuntur existentes causæ quomodo intelliguntur causasse aut ab illis effectum fluxisse? at inter causas efficientis causæ non præsupponitur effectus à tali causa procedens, alioquin vt eius causa esset prior in genere causæ efficientis ipso effectu, ita ipsemet effectus deberet præsupponi, quod nequit intelligi; ergo effectus causæ non præsupponitur in serie causarum ipsius causæ, quia talis effectus præsupponeretur existens à causa efficienti; hæc autem est ipsamet res, ad cuius productionem ipse supponitur, exempli gratia si albedo esset causa entitatis parietis, paries antequam materialiter causet albedinem actu intelligitur existens extra omnes suas causas, quarum una est albedo; ergo præsupponitur albedo: ergo præsupponuntur omnes causæ albedinis extra quas intelligitur albedo; sed una ex his causis est paries ipse: ergo paries supponitur ante albedinem, ergo paries supponitur ante se ipsum, quod repugnat.

Confirmatur v. g. si calor est causa productiva formæ ignis, & hæc est subiectum caloris, non 356
potest calor intelligi producens formam ignis, nisi ipse intelligatur productus esse, quia debet intelligi ut existens: sed non intelligitur tunc in illo priori quo præsupponitur nisi vt existens in subiecto, quia est accidens, vtque tale concipitur. Rogo antequam intelligatur agere, cui subiecto intelligatur inhærere: non formæ quam producit, quia cum hæc nondum intelligatur producta, non potest intelligi vt affecta calore: ergo implicat intelligere vnam rem priorem alia in vno genere causæ, & eam non intelligere vt simpliciter priorem, nulloque pacto posteriorem suo effectu.

Deinde calor ille simpliciter est natura prior a- 357
ctione qua ignem producit; ergo simpliciter est prior ipso igne: antecedens patet, quia actio à calore dependet, & calor non pendet ab ea actione, neque per eam; ergo calor simpliciter est prior illa actione. Hæc consequentia patet ex terminis, & ex iam supradictis, primam consequentiam probo, quia ignis non est prior illa actione sed simul re natura absoluta & ratione; ergo quidquid est præsuppositum illi actioni, præsupponitur illius termino.

Vrgetur, quia causa prius saltem ratione, aut na- 358
tura ponitur ad causalitatem per quam causat: sed si mutuo se præcedunt causaturque non potest ita poni: ergo. Maior probatur, quia entitas creata prius intelligitur habere suum

esse

esse in se, quam illud alteri communicare, & prius intelligitur proxime potens, quam actu causans, quia potentia proxima est ratio ob quam causat actu, quod adeo verum est, vt inde sit ortum commune adagium actiones suppositorum, quia suppositalitas est vltima naturæ perfectio, quæ donec naturæ adueniat non intelligitur natura operans, quia prius res in se perficitur quam ab ea aliquid fluat; denominationes autem tribuuntur vltimæ formæ, quæ ad eas requiritur, ea de causa actiones tribuuntur suppositis, quia sunt vltimæ formæ complentes naturas requisitæ ad operandum. Minor probatur, quia si mutuo causantur: ergo causa verbi gratia, A, non est prior causalitate per quã causatur à causa B, quia effectus non est prior causalitate qua fit: ergo neque est prior causalitate sua, quia hæc non est prior quam causa B, sed causa A, non est absolute posterior quam B, in hac sententia: ergo neque causalitas causæ A, est absolute posterior quam ipsa causa A.

359 Secundo principaliter sic probatur, quia physica prædeterminatio infunditur homini, quia est contritus, verbi gratia, vel quia toto corde per dilectionem super omnia in Deum conuertitur, & tali modo disponitur ad physicam prædeterminationem: ergo talis contritio, vel dilectio non potest esse ab ipsa physica prædeterminatione, tanquam à principio efficiente proxime: antecedens est ipsa sententia aduersariorum; hi autem auctores cum quibus pugnamus asserunt contritionem, & dilectionem super omnia esse vltimam dispositionem ad physicam prædeterminationem: ergo in illo genere causæ non potest hæc propositio causalis negari, homini infunditur physica prædeterminatio, quia est contritus.

360 Consequentia vero probatur primo, quia si contritio, verbi gratia, eliceretur à physica prædeterminatione, sequeretur manifeste hanc causalem esse veram, homini infunditur physica prædeterminatio, vt conteratur, hoc autem repugnat priori propositioni causali: ergo admitti non potest. Sequela probatur, quia si actus elicitur à physica prædeterminatione, physica prædeterminatio est quæ dat vires proximas, & efficaces voluntati ad eliciendum talem actum: ergo infunditur physica prædeterminatio voluntati, vt per illam tales actus elicere valeat, sicut datur animæ beatæ lumen gloriæ, vt videre Deum possit, vel sicut datur homini auditus vt audiat, & potentia motiua vt moueatur.

361 Ex quibus exemplis facile probatur minor; nam lumen gloriæ, eo ipso quod datur animæ vt videre possit non potest illi infundi, quia videt, idemque est de auditu; nam quia datur homini, vt audire possit non potest ei dari, quia audit, & in vniuersum nulla potẽtia fit in subiecto eo quod eliciat actum eius solum, quia datur vt possit subiectum eum actum elicere: ergo si physica prædeterminatio datur vt homo eliciat actum charitatis, fieri non potest vt homini infundatur talis physica prædeterminatio, quia eius actum elicit. Idem ergo optime declarat exemplum de habitu gratiæ, si daretur homini vt principium quo possit conuerti, seu vt conuertatur, vel è contrario si habitus datur homini vt eliciat actum per quem conuertitur, & nihilominus per conuersionem disponitur ad habitum.

362 Et confirmatur hæc Doctrina ex modo argumentandi Sãctorum Hieronymi *ad Ephesios primo*, & Augustini *libro primo, de prædestinatione Sanctorum, cap.* 17. nam ex eo quod Apostolus in dicto loco *ad Ephesios* 1. ait: elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, inferunt non elegisse nos Deum quia eramus sancti, nimirum, quia illæ duæ causales non possunt simul in eundem actum conuenire, & eodem modo Concilium Arausicanum, *Canone* 25. ex eo quod Paulus de se dicit, *primo Corinthiorum* 7. tanquam misericordiam consequutus à Domino vt sim fidelis, ponderat, & colligit non esse misericordiam consequutum, quia fidelis erat sentiens illas duas causales repugnare eidem actioni, seu respectu eiusdem effectus. Sic ergo in præsenti, si homini physica prædeterminatio infunditur vt conteratur, non ei infunditur quia contritus est.

Et ratio est manifesta, quia particula, *vt*, de- 363
notat causam finalem, quæ in intentione est prior, & in executione posterior, & solet esse effectus in genere causæ efficientis illius prædeterminationis, quæ per talem finem datur, particula autem, *quia*, denotat causam priorem in ordine executionis, quæ sit aliquomodo medium, seu principium respectu talis effectus, siue per modum principij efficientis, vel physice, vel moraliter, siue impetrando, siue aliquomodo merendo; nullo autem ex his modis fieri potest, vt medium sit effectus finis: si ergo contritio est medium ad obtinendam prædeterminationem physicam, non est finis propter quem physica prædeterminatio infunditur, & consequenter neque physica prædeterminatio est principium, quod ad eliciendam contritionem infunditur.

Tertio sic argumentor principaliter, quia effe- 364
ctus causæ efficientis non potest esse realis causa suæ causæ, neque in genere efficientis, neque in alio genere causæ, quæ existentiam realem ad causandum in ipsa causa requirat, sed solum in genere causæ finalis quæ ad causalitatem suam non requirit existentiam in re, sed tantum in apprehensione: at vero actus contritionis, verbi gratia, est talis causa dispositiua physice prædeterminationis, vt ad causandum requirat existentiam realem priorem suo effectu: ergo impossibile est hanc eandem dispositionem esse effectum eiusdem physicæ prædeterminationis in genere efficientis, seu è conuerso impossibile est physicam prædeterminationem, esse causam efficientem actus disponentis proxime subiectum ad infusionem eiusdem prædeterminationis.

Maior videtur per se nota ex terminis, quia cau- 365
sa efficiens ideo non potest immediate efficere, quia vt efficiat supponitur actu, & simpliciter existens, agit enim in quantum est in actu: ergo eadem ratione non potest efficere aliquam causam realem sui esse, quæ debeat supponi realiter existens. Patet consequentia, tum quia si non potest efficere suum esse, quia supponit illud, multo minus potest efficere esse suæ causæ, quod in illa ante suum proprium esse supponit. Tum etiam quia alias saltem mediate esset causa realis sui esse; nam efficiendo, verbi gratia, dispositionem necessariam ad suum esse effectiue pararet viam ad sui productionem, quod non minorem repugnantiam involuit.

Sicut non minus repugnat aliquem generare 366
patrem aut auum suum, quam immediate generare seipsum: similiter ergo non magis repugnat formam inducere seipsam in materiã, quam effectiue disponere, & præparare materiam ad sui receptionem; nam quod in illa causa media muretur causalitas efficiens in dispositiuam parum refert, cum in causa etiam disponente prærequiratur existentia quæ dicitur esse effectiue ab ipsa forma.

Secus vero est in causa finali, quia vt causet non

non supponitur facta, neque existens, & ideo Aristoteles solum inter finem, & efficiens posuit mutuam habitudinem prioris, & posterioris in illis diuersis generibus causarum & ad summum extenditur ad causalitatem materialem & formalem vt infra explicabo, & specialem rationem reddam, non tamen potest habere locum inter actum, qui sit realis dispositio præparans subiectum ad introductionem physice prædeterminantis, & hanc quæ sit vera causa efficiens talis dispositionis, quia talis dispositio supponitur actu disponens, non disponit autem nisi vt realiter existens & producta in subiecto, illudque informans, & ideo non potest in illo fieri à forma, ad quam disponit alias vel fieret à forma, quæ nondum est, vel forma effectiue præpararet subiectum ad sui introductionem, & sic vel præpararet illud antequam in illo esset, & consequenter antequam esset, quia accidens non potest esse nisi in subiecto, quod est contra rationem efficientiæ vel postquam in illo existeret quod est contra rationem dispositionis præparantis materiam, nam iam supponeretur forma inducta in materia nondum præparata.

368 Dicunt vero aliqui non necessario supponi existentiam actualem in causa disponente, vt sic, quia causa disponens materialis est, materia autem potest causare antequam intelligatur esse, vt quidam Thomistæ dicunt, quia materia non causat vt est in actu, sed vt est in potentia.

369 Sed contra, quia falsum est assumptum etiam in causa materiali maxime propria, quæ est materia prima, nam etiam illa non potest intelligi causans, nisi intelligatur existens, & producta ab aliqua efficiente causa, nam licet dicatur causare, vt est in potentia ad formam, non tamen potest causare nisi vt est actu secundum actum quem entitatiuum vocant.

370 Quidquid vero sit de propria, & pura materiali causa, de dispositione reali est id euidentissimum, nam licet dispositio dicatur reduci ad propriam causam materialem, quatenus præparat subiectum & ex parte illius se tenet, in re tamen ipsa disponit subiectum actuando illud, & dando illi aliquod esse, sicut calor v.g. disponit lignum calefaciendo illud formaliter disponit: ergo actuando in suo genere: ergo non potest intelligi causa sic disponens nisi intelligatur existens, & consequenter producta, seu iam educta de potentia subiecti, quod in præsenti est euidentius, quia dispositio non solum est actus actuans, & informans potentiam; sed etiam est actus secundus, & vltimus, qui maximam actualitatem requirit, est etiam actus vitalis, & liber qui intime includit efficientiam hominis disponentis se ad prædeterminationem, & ita talis dispositio non solum requirit actualem existentiam, & realem productionem, sed etiam supponit principium effectiuum sui ipsius iam præexistens, & in actu primo constitutum, vnde impossibile est vt sit, vel præintelligatur constitutum per ipsum nec habitum ad quem talis actus disponit: ergo talis dispositio vt sit, & fiat supponit principium effectiuum talis actus in quo prædeterminario non includatur, & à qua actus disponens sufficienter, & actualiter procedat & consequenter prædeterminatio postea indita ratione talis actus illâ amplius efficere non potest.

371 Quarto sic argumentor principaliter, quia si duæ res se possent causare in diuerso genere causæ: ergo etiam in eodem consequens est absurdum, tum quia in Philosophia est omnino inauditum, & ab omni Philosopho negatum; tum quia nulla interueniret naturæ prioritas inter causam, & effectum; nam inter causas caloris, exempli gratia numeratur efficiens quæ est ignis, & inter causas ignis numeratur calor illum efficiens: vel ergo nulla esset prioritas, vel idem esset prius se ipso in eodem genere: sequela probatur, quia si materia pendet à forma, v. g. ergo forma vere influit, estque vera causa materiæ: ergo materia, vt existat, requirit formam existentem, ad quam existentiam sufficit formam simul esse cum materia, licet aliquomodo sit forma posterior quam materia; sicut ergo forma potest vere causare materiam à qua ipsa forma causatur, cur duæ causæ efficientes non se mutuo causabunt? solum enim dicendum est formam, & materiam posse ad inuicem causari hoc modo vt materia causet entitatem formæ; forma autem non causet entitatem materiæ quoad intrinsecum esse substantiale ipsius materiæ, sed solum quoad esse informatum, animatum, vel humanatum: vnde impossibile est vt forma causet intrinsecam entitatem materiæ, & materia intrinsecam entitatem formæ, ratione cuius solum potest concedi mutua causalitas iam dicta, alias etiam in genere causæ materialis & formalis sequentur incommoda iam relata, quia autem causa efficiens producit entitatem effectus intrinsecam, & substantialem; ideo in hoc casu dicimus filium non posse producere entitatem substantialem sui patris à quo productus est filius quoad propriam entitatem propter inconuenientia iam supra demonstrata; vnde asserendum est in nullo genere causæ, præter causæ finalis, & efficientis, vt iam dixi posse verificari quod vna causa sit causa sui effectus quoad intrinsecam substantiam talis effectus, & quod iterum talis effectus causet intrinsecam substantiam suæ causæ in alio genere causæ ab eo in quo productus est effectus à causa.

Vltimo sic argumentor contra hanc opinionem 372
ex communi illo axiomate, quod principium meriti non potest cadere sub idem meritum; cum ergo physica prædeterminatio sit principium cõtritionis in opposita sententia, non potest eadem physica prædeterminatio dari propter contritionem tanquam propter dispositionem moralem, aut meritum de congruo.

Scio aliquos negare esse meritum de congruo 373
contritionem ad infusionem physicæ prædeterminationis, quia non præcedit, nisi in genere causæ materialis, meritum vero debet esse in genere causæ efficientis, & quidẽ commode ad suam doctrinam, sed falsò, quia alioquin infusio physicæ prædeterminationis, & donorum non esset voluntaria homini, quod est falsum, in tantum enim est voluntaria in quantum disponit se homo voluntarie, & libere ad prædeterminationem, vt ipsi asserunt: ergo contritio provt dispositio intelligitur libera homini: ergo habet quidquid requiritur ad meritum de congruo in esse dispositionis, alioquin nõ magis exigeretur ad communicationem actualis prædeterminationis actus liber contritionis, quam actus necessarius.

Confirmatur, quia actus contritionis propter 374
hanc rationem secundum Concilium Tridentinum est meritoria de congruo respectu gratiæ habitualis, quia est dispositio supernaturalis meritoria, & libera ad gratiam habitualem, sed etiam talis contritio est dispositio supernaturalis, moralis, & libera respectu physicæ prædeterminationis ergo est meritoria de congruo respectu illius.

375 Sed iam concedamus dari mutuam causalitatem inter habitum gratiæ, & actum contritionis, ratione cuius asserunt isti auctores posse etiam dari mutuam causalitatem inter prædeterminationem, & actum contritionis ab illa factum: sed re vera licet detur talis mutua causalitas inter gratiam habitualem, & contritionem, nihilominus ostendam non esse eandem rationem in mutua causalitate inter gratiam habitualem, & amorem Dei, & inter prædeterminationem, & actum, quod sic demonstro.

376 Prædeterminatio ex intrinseco suo conceptu habet repugnantiam, vt componatur cum actu, & eius carentia, quia determinate respicit actum, sine quo non potest existere: sed in hac sententia de mutua causalitate charitas, & gratia ex intrinseco suo conceptu, & secundum se non habet determinationem ad actum, sed possunt cõponi cum eius carentia: ergo non est eadem ratio; vtriusque consequentia patet, quia argumentum sumitur à principio indifferenti secundum se ad determinatum secundum se. Minor datur ab auctoribus mutuæ causalitatis, ad quos non potest argui ad hominem, quia ipsi negant gratiæ determinationem in actu primo ad operandum, & eam admittunt in prædeterminatione. Deinde, quia si gratia non habet eam indifferentiam, iam non est fugere difficultates prædeterminationis, sed eas trahere ad gratiam habitualem; vnde si ipse sentit sententiam suorum esse dignam aliqua censura, hæc etiam sententia mutuæ causalitatis est digna eadem, quod nullus potest recte admittere.

377 Tertio, quia habitus ex natura sua infundi potest sine illa dispositione vt patet in pueris baptizatis, & in adultis iustificatis in Sacramento per atritionem; item potest existere ille habitus tam in pueris, quam in adultis quin operetur; quamuis in actu primo sint in adultis omnia requisita ad operandum: ergo habitus secundum se est independens ab operatione, & ita operatur, vt possit non operari; nam quando operatur in casu, in quo disputo, operatur cum eadem indifferentia, cum qua in adulto iam iusto, in quo multi actus exercentur sine mutua dependentia, & sine determinatione ipsius actus in actu primo, quia iustus omittit libere multos actus charitatis, quos posset libere facere. Maior autem est ipsorum, & probatur, quia prædeterminatio, vel potest componi ex modo suo agendi cum actu, & eius carentia, vel non potest? Si non potest, est maior propositio primi syllogismi; si potest: ergo iam ex natura sua auxilium efficax potest esse inefficax, quia potest carere effectu; item iam illa qualitas esset qualis à nobis constituitur nempe sine efficacia physica ex se.

378 Explico, etiam est mutua causalitas per vos inter formam ignis, & calorem; nec tamen propterea calor producitur libere ab igne: ergo non sufficit quævis mutua causalitas; sed requiritur vt actio ita oriatur ab agente vt ex conceptu ipsius possit non oriri: nam vt effectus sit liber opus est vt habeat indifferentiam respectu alicuius principij, sed etiam non habet comparatione principij passiui, vnde actus prædeterminatus non habet libertatem vt præcise recipitur in voluntate: ergo præcise vt præcedit in genere dispositionis passiuæ non concipimus illum esse liberum: ergo ex hoc conceptu mutuæ causalitatis non iuuatur libertas magis quam si non esset hæc causalitas. Patet consequentia, quia hæc præter influxum actiuum non includit, nisi concursum dispositiuum materialiter: sed in hoc vt distinguitur ab actiuo nulla cernitur ratio libertatis: ergo hæc mutua causalitas non iuuat libertatem: ergo tota libertas sumitur præcise in ordine ad principium actiuum: sed principium actiuum non operatur libere, sed necessario quia operatur cum prædeterminatione ad vnum: ergo hoc genus operandi cum mutua causalitate habet eandem difficultatem, quam prædeterminatio sine causalitate mutua.

Confirmatur, quia non est in nostra potestate 379
habere prædeterminationem; quia vt sit in nostra potestate debet esse libera nobis dispositio ad illam: sed dispositio, vt est dispositio non est nobis formaliter libera, quia vt dispositio non habet influxum actiuum à nobis sed passiuum, item illam debemus habere per influxum prædeterminationis; sed hunc influxum non possumus cohibere ex suppositione prædeterminationis, quia non possumus cum illa componere dissensum: ergo illa dispositio, vt dispositio non est in nostra potestate: ergo prædeterminatio non est in nostra potestate, quod si est: ergo potuimus efficere ne prædeterminaremur. Rogo, illa actio vt libere potuit efficere ne prædeterminaremur à quo principio id habuit actiue? Nam ab aliquo id habuit necessario, quia libertas est in ordine ad agens, non potuit autem eam libertatem habere à prædeterminatione, quia hæc non intelligitur in illo priori, quia in illo priori intelliguntur causæ dispositiuæ ad prædeterminationem inter quas non est ipsa: ergo illa libertas sumitur ab alio principio actiuo non prædeterminante: ergo vel dispositio ad prædeterminationem non est nobis libera vel est ab alio principio non prædeterminante, in hac sententia damus dispositionem illam oriri à principio, à quo potuit simpliciter non oriri quod componi potuit cum actu, & eius carentia: ergo non est eadem ratio mutuæ causalitatis inter actum & habitum charitatis, ac inter prædeterminationem, & actum, quia actus prædeterminatus non oritur à suo principio cum indifferentia, vt cum illo principio componatur ipsius actus carentia, vt oritur actus ab habitu resilit: ergo hæc sententia in easdem difficultates in quas prædeterminatio sine causalitate mutua. Ex quibus manifeste concluditur minime eneruare solutio horum recentiorum argumenta validissima pro Societate.

SVBSECTIO III.

Aliud argumentum ponitur.

380 SEcundo, principaliter sic argumentor, quia si concursus prævie determinans est ad operandum necessarius: ergo sine illo influxu, seu concursu non potest moueri voluntas tanquam potentia proxima & expedita ad opus, sicut non potest calefacere ignis sine concursu Dei, nec manus potest mouere calamum nisi à voluntate vel appetitu moueatur; nam intimius, & essentialius dicitur pendere voluntas ab hac motione & determinatione Dei in operatione sua, quam dependeat motio manus à voluntate: ergo quandiu Deus non dat hanc determinationem, etiam si omnia necessaria ad volendum adsint, adhuc non est in voluntatis potestate positum velle, vel operari. Probatur consequentia, quia neque est in potestate voluntatis velle sine tali determinatione, neque est in potestate eius habere talem

lem determinationem, vt velit: ergo nequaquam ipsum velle est in potestate eius nisi prius Deus huiusmodi determinationem tribuat, quod solum est in eius potestate, & arbitrio. Vnde ipsi Deo libera esse poterit hominis motio, & determinatio, non autem ipsi homini sicut motio manus libera est voluntati non autem manui.

381 Dices cum Aluarez, *libro tertio, de auxiliis, disputat. 23. n. 29.* concursum illum seu influxum, physice prædeterminantem non esse necessarium vt homo absolute, & simpliciter possit operari, sed solum requiritur vt actu operetur; vnde ex eo quod homo non recipiat huiusmodi concursum, non infertur quod non possit operari, sed solum quod non operabitur, nec sequitur quod non sit liber, sed tantum sequitur quod homo non sit simpliciter primum liberum, neque exemplum adductum de manu mota à voluntate est ad propositum; nam manus à voluntate ita mouetur ad actum liberum, quod non se mouet per actiuum principium liberum sibi intrinsecum, cæterum voluntas creata ita mouetur, & prædeterminatur à Deo præuia motione ad actum liberū, quod in eodem instanti temporis seipsam libere mouet per actiuum principium sibi intrinsecum.

382 Sed contra, quia hæc responsio neque constare potest in sententia dictorum Auctorum, neque simpliciter satisfacere, primum enim dicti auctores docent influxum hunc esse motionem quamdam voluntati impressam, eique inhærentem, quæ est veluti complementum vltimum virtutis necessariæ ad agendum: ergo non solum est necessarius hic influxus vt voluntas operetur, sed etiam vt velle, & operari possit, quæ sine illo virtus voluntatis, imo vt ipsi aiunt virtus etiam charitatis habitualiter infusè est incōpleta, & insufficiens ad actum eliciendum: ergo sine illo influxu non solum nō aget voluntas, sed nec poterit agere, cum autē talis influxus, qui physica prædeterminatio dicitur sit auxilium efficax.

383 Sequitur euidenter sine auxilio efficaci non posse voluntatem operari actum virtutis supernaturalis, sed auxilium sufficiens: ergo cum auxilio sufficienti non poterit voluntas conuerti; ex quo euidenter sequitur nullum dari auxilium sufficiens quod est contra omnes Doctores & Patres Ecclesiæ qui diuidunt auxilium vt sic in sufficiens, & efficax, quod autem secundum principia huius sententiæ non detur auxilium sufficiens, patet euidenter, quia vt probatum est, sine auxilio efficaci non potest homo conuerti: ergo si auxilium sufficiens non est efficax vt probatum est cum illo, vt dixi non poterit conuerti, sed auxilium cum quo non potest homo conuerti non est sufficiens, quia sufficiens dicitur illud cum quo voluntas sufficienter potest conuerti: ergo nullum datur sufficiens, nisi efficax.

384 Iterum sequitur omnibus illis qui de facto non conuertuntur, & quibus negat Deus auxilium efficax physice prædeterminans negare Deum auxilia sufficientia, quod etiam est maxime periculosum in fide, quia in hac vita nulli negat deus auxilia sufficientia, vt possit conuerti, alias nulli imputaretur peccatum quod committit quando non obseruat præceptum de dilectione Dei, aut de contritione, siquidem non habet sufficientes vires ad eliciendum actum illum, quo facto adimplet præceptum, tunc enim imputatur ad culpam omissio actus præcepti quando omittens talem actum ita omittit libere, vt posset facere actum præceptum: sed qui non habet auxilium sufficiēs ad actum præceptum non potest facere illum, neque habet vires sufficientes ad eius effectionem: ergo talis omissio non imputabitur ei ad culpam, quia est carentia necessaria, & non libera.

Confirmatur tota hæc ratio principalis, quia 385
aut hic influxus physice prædeterminans est necessarius per modum principij, aut per modum concursus immediati in effectum ipsum; si dicatur primum, vt necessario dicere debent Auctores illius sententiæ, quia non ponunt hunc influxum esse immediate in effectum aut actum, sed in causam, id est in voluntatem, vt eliciat actum, si hoc inquam dicatur, sequitur hunc influxum esse necessarium ad posse velle, & non tantum ad velle; nam cum dicitur influxum esse ad posse, non est intelligendum ipsum posse, esse terminum, vel finem, ad quem ordinatur auxilium, sed esse quasi effectum formalem, qui confertur per influxum necessarium, quod datur per modum principij, & & confert posse agere, quia cum datur vt principium ad agendum cum voluntate constituit integrum principium agendi, & hoc ipsum est dare voluntati vt possit agere: ergo non tantum ad velle, sed etiam ad posse est necessarium hoc auxilium, quia sine illo nondum est constitutum sufficiens principium, nec sufficiens potentia ad agēdum: ergo implicat intelligere sufficiens posse & solum esse ad agere tale auxilium: ergo sine tali auxilio non potest operari voluntas, ac proinde nullum aliud dabitur auxilium sufficiens, nisi efficax, quod est contra communem sensum Conciliorum, & Patrum, siquidem omnibus conceditur, etiam peccantibus auxiliū sufficiens ad non peccandum, quibus non conceditur auxilium efficax, alias illi, qui peccant non peccarent, quia nullus peccat excitatus, & adiutus efficaci auxilio.

Confirmatur secundo in ordine supernaturali, 386
quia auxilium sufficiens datur per modum principij cum detur absque actu, vt possit facere illum & consequenter vt in ordine sit sufficiens vere debet aliquomodo includere omne id, quod est necessarium per modū principij, quia non potest dici principiū sufficiens illud quod non includit quidquid est necessarium in ratione principij: ergo si hoc auxilium efficax, quod est physicè prædeterminans, est necessarium in ratione principij, sine illo, nullū est auxilium sufficiens quin potius si aliquod auxilium interdum dicitur sufficiens ad actum, quē efficere non potest sine alio maiori auxilio, quod sit etiā principium actus, illud tale auxilium non potest vere esse sufficiens proxime, cum per se non sufficiat, sed remote seu per aliud ad hoc; ostēditur ergo necessarium esse, vt sit in hominis potestate aliquid facere per prius auxilium, quo posterius, & maius obtineat ad efficiendū alium actum: sic ergo in præsenti, si hoc auxilium efficax est necessariū ita per modum principij, vt sine illo non possit voluntas operari, nullum aliud poterit esse sufficiēs proxime, & immediate, sed neque esse potest sufficiens mediate, quia per illud nihil potest facere homo, quo obtineat auxilium efficax, vt ipsimet Auctores illius opinionis frequentius dicunt, ponentes hoc auxiliū efficax in sola Dei voluntate sine vllo respectu ad nostram libertatē, vel eius vsum vt antecedentem, vel concomitantē, sed tantum vt subsequentem, in quo sane consequenter loquuntur. Si vero influxus efficax dicatur tantū necessarius per modum concursus, verum quidem est talem influxum, vt actu collatum, & exhibitum esse necessarium ad agendum, vel volendum, & non ad posse, quia talis influxus hoc modo consideratus, non est aliud quam actio vt manans à Deo.

387 Nihilominus tamen, vt homo ante exhibitum hunc influxum in actu secundo sit simpliciter potens ad talem actum eliciendum, necessariũ est vt habeat alium influxũ ita præparatum seu oblatũ, ex parte Dei, vt sit in manu & potestate hominis habere illud si voluerit; nam si concursus est necessarius ad volendum, & voluntas neque actu illum habet, neque potestate, quia neque illi offertur, neque ipsa quidquam facere potest, vt illum obtineat, nullo modo dici potest voluntas moraliter, & proxime potens ad volendum; at vero si hic influxus, etiam si dicatur esse per modum concursus datur per physicam præmotionem ad arbitrium Diuinæ voluntatis, hic, qui non habet talem motionem, non solum non habet actu concursum, sed neque etiam potens est habere, igitur non solum non aget, sed neque potens est agere.

388 Vrgetur tertio, quia quamuis gratis demus aliquid esse necessarium ad actionem, quod non est necessarium ad potentiam, (hoc quidem est verum in concursu actuali non est in actu primo) tamen ad potentiam simpliciter, scilicet proxime expeditam ad agendum cum omnibus prærequisitis, necessarium est vt homo, saltem in actu primo, seu in potestate habeat quidquid in actionem est necessarium, quia alias potentia non erit proxima, & præsertim moralis, sed tantum remota, & insufficiens: ergo si influxus physice prædeterminans est necessarius ad velle, oportet vt saltem sit in potestate hominis habere illum, alioqui nullo modo dici potest homo habere auxilium sufficiens & moralem potentiam ad eliciendos hos actus, & consequenter nec voluntati eius poterit imputari, quod illos non eliciat.

389 Præterea hic nullo probabilitatis colore accommodari potest solutio aduersariorum, quia præcipuum fundamentum contrariæ sententiæ est voluntatem non determinatam ab alio, quia indifferens est insufficientem esse & non posse per se se determinare: ergo sine illa determinatione, voluntas non solum non volet, sed etiam, nec velle poterit. Adde quod hæc determinatio dicitur esse necessaria, vt vltimo compleat virtutem agendi causæ proximæ: ergo sine illa non potest agere.

390 Tandem vtcumque sit necessaria, si non habetur nec haberi potest omnis potestas quæ voluntati attribuitur, erit mere physica, & remota, non autem proxima, & moralis, quæ ad vsum liberum, & culpam, aut actum virtuosum necessaria est.

391 In illo autem discrimine, quod reddit aduersarius inter manum, & voluntatem committit petitionem manifestam principij, nos enim asserimus ex sententia aduersariorum sequi, nullum dari in voluntate principium liberum, nullamque in ea reperiri libertatem, quia ideo colligimus in manu nullam dari huiusmodi libertatem, quia mouetur, & determinatur ad vnum sine aliqua indifferentia à voluntate, sed voluntas mouetur à Deo & determinatur ad vnum opus sine aliqua indifferentia illius ad operandum, & non operandum, cum necessario ex suppositione prædeterminationis operetur voluntas id ad quod prædeterminatur: ergo non habet principium liberum à quo in eodem instanti moueatur. Ecce argumentum nostrum.

392 Ad quod respondet Aluarez, manifesta petitione principij dum ait; nam manus à voluntate ita mouetur, quod non se moueat per principium liberum sibi intrinsecum, cæterum voluntas creata ita prædeterminatur à Deo, quod in eodem instanti seipsam libere moueat. Ecce Aluarez manifeste conuictus nullam tribuit solutionem, quia pro ratione conclusionis tribuit ipsam conclusionem, ac proinde committit petitionem principij.

Deinde videtur supponere non posse necessitari voluntatem, etiam si sit libera per aliquam entitatem impressam de foris; nam tota ratio quare Aluarez asserit voluntatem non necessitari à physica prædeterminatione, vt necessitatur manus, est quia in voluntate datur principium intrinsecum liberum, in manu vero non; Hoc autem esse falsum patet clarissime; nam in patria licet intrinsece, & essentialiter sit libera, necessitatur media visione beatifica, & lumine gloriæ existentibus in intellectu beatorum, & sine dubio potest Deus per aliquam entitatem, vel modalem, vel realem existentem in voluntate necessitare illam ad vnum, stante adhuc integro iudicio rationis de obiecto ex se indifferenti, & non necessario; nam vt ait Augustin. *in Enchiridione, capite* 98. Deus qui omnipotens est potest mutare voluntatem hominis quando voluerit, & vbi voluerit; sed ad eandem omnipotentiam spectat posse illam mutare quomodo voluerit si in modo nulla appareat implicatio contradictionis: ergo non solum Deus potest mutare voluntatem seruando eius libertatem, sed etiam necessitando illam & liberum vsum impediendo. Probatur hæc vltima consequentia, quia nulla maior repugnantia in vno, quam in altero modo inuenitur, imo difficilius videtur voluntatem mutare efficaciter salua eius libertate, quam eam necessitando, quæ in priori modo oportet in eadem actione coniungere potestatem non agendi cum infallibilitate agendi, quod videtur difficillimum; in modo autem posteriori cessat difficultas, quia si motio inducit necessitatem, consequenter habebit infallibilem effectum; aliunde vero ex parte ipsius voluntatis creatæ nulla est specialis repugnantia, quia licet habeat duplicem potestatem agendi scilicet & non agendi, potest per omnipotentiam dei secundum alteram sini operari, & secundum alteram impediri ne suammet operationem possit suspendere, tunc autem operatio erit necessaria, & non libera quoad exercitium, quia libertas in operatione non est sola entitas actus, vel modus intrinsecus eius: sed est denominatio à potestate agendi, & non agendi vtique ad vtrumque expedita, seu non impedita: ergo tunc actus carebit tali denominatione, & consequenter erit necessarius, neque in eo quod Deus impediat vsum illius potestatis in voluntate creata, aliqua repugnantia cogitari, vel inferri potest, quia cum omnis potestas causæ secundæ sit subdita potestati causæ primæ, facile potest per illam impediri, ne suamet potestate vtatur, & oppositum videtur multum derogare omnipotentiæ dei, & eius eminentiæ super omnem potestatem creatam; vnde hac ratione potest efficacissime impedire ne voluntas velit negando illi suum concursum, & consequenter necessitando illam ad non volendum, seu vt necessario exerceat potestatem non volendi; ergo etiam potest impedire vsum potestatis ad suspendendum actum, & sic illam necessitare ad agendum, & exercendam potentiam agendi. 393

Deinde

394 Deinde, quia maius dominium habet Deus in voluntatem creatam & magis potens est circa illam, quam vnus homo circa corpus alterius hominis: sed vnus homo potest necessitare alterum hominē vt actionem aliquam necessario faciat, vt deambulare sursum, ascendere, descendere, quæ alias essent actiones liberæ infligendo aliquam entitatem homini; ergo à fortiori poterit Deus necessitare voluntatem infligendo entitatem determinantem talem potentiam illi, vt necessario operetur, quæ alias libere operatura erat, illa autem entitas deberet esse necessario antecedens vsum liberum voluntatis, illiusque potestati non subiaceret quantum ad vsum, sed potius illam sibi subiiceret, & obsequentem faceret, ita vt non posset voluntas illi impressioni resistere, nec se continere quin velit stante tali impressione, seu præuia motione.

395 Exemplo evidentissimo probatur hoc, nam ideo motio seu impetus impressus uni homini ab alio pollente maioribus viribus necessitat illum ad mouendum, id est, vt moueatur, ita vt in tali motu nulla exerceatur libertas, quia talis impetus non dependet à voluntate hominis moti, sed à solo mouente, & respectu illius mere passive se habeat motus, licet postea supposito illo impetu moueatur & actiue se habeat, talisque impetus, seu motio est prædeterminatio ad motum, ita vt non subiaceat moti potestati, seu potius motus subiaceat illi, & non possit tali impressioni resistere: ergo similiter eveniret in casu dicto, vbi omnia, quæ hic concurrunt concurrerent sine dubio.

396 Sed dum Deus influit in voluntatem physica prædeterminatione, talis physica prædeterminatio, seu influxus antecedit omnem vsum liberum voluntatis, & respectu illius merè passiue se habet voluntas, nullumquæ dominium habet supra illum, nec illi resistere potest, quominus talis voluntas determinetur ac necessario rapiatur ad opus illud ad quod prædeterminatur per talem influxum: ergo necessitatur per illum voluntas ad operandum, & supposita illa motione licet in se in actu primo sit libera, minime libere operatur, vt male asserit Alvarez, cum non in potestate hominis sic moti, & prædeterminati, aut habere illam determinationem, aut abiicere illam postquam habet, aut non operari posita illa.

397 Dices esse in potestate hominis habere hanc determinationem, & ideo ei, ut liberæ causæ attribui carentiam eius, & actus, qui ex illa sequeretur.

398 Sed in primis Auctores contrariæ sententiæ non possunt hoc modo respondere: dicunt enim Deum suo arbitrio dare vel negare hanc efficacem motionem quibus vult, & quando vult absque vlla dependentia ab vsu, vel consensu libero humanæ voluntatis, ut antecedente vel concomitanti, solumque respicere illum, vt effectum subsequentem.

399 Deinde non potest quidquam aliud consequenter dici, prosequendo enim exemplum propositum, quid, quæso, facier ille homo vt adeo determinetur ad eam voluntatem vacandi virtuti? nam si eius potestate positum est habere determinationem illam: ergo erit positum hoc in eius voluntate, nam vt Augustinus alias dixit, nihil magis est in nostra potestate quam quod est in nostra voluntate, præsertim quia oportet hanc potestatem esse moralem, vt homini imputetur vsus eius, vel non vsus, potestas autem moralis non est in homine nisi media voluntate; quomodo ergo erit in potestate illius hominis habere illam determinationem, adeo ut virtuti vacare velit? aut enim aliquid potest facere voluntas quo obtineat adeo illam determinationem, vel nihil agere potest? si nihil potest facere: ergo non est in potestate eius habere illam determinationem, quia si esset in eius potestate; saltem efficere posset volitionem, vel desiderium habendi illam determinationem, quia non sunt aliter in potestate voluntatis nostræ, nisi quatenus possumus illas velle, & volendo, aut recipere, aut efficere; si autem aliquid potest libere facere voluntas, quo illam determinationem recipiat; interrogo vlterius an ad illud ipsum libere volendum determinationem requirat, necne? si requiritur, vel procedetur in infinitum vel sistendum erit in aliqua determinatione, quæ omnino ab extrinseco veniat, & non sit in potestate voluntatis, & in illa procedit totus discursus factus, quia tunc nullo modo intelligi potest, quomodo operatio ab illa determinatione procedens fuerit in potestate libera, & morali voluntatis. Si vero non requiritur illa determinatio ad illud opus primum, quod voluntas libere operari potest evidenter concluditur voluntatem indifferentem & nondum determinatam ab extrinseco agente posse se libere determinare ad aliquid volendum.

Dices non oportere, vt voluntas aliquid 400
efficiat ante hanc determinationem, vt illam recipiat, sed satis esse, vt non efficiat, sed se moueri sinat & non impediat determinationem Dei.

Sed hæc fuga vt recte notat Pater Suarez quæ 401
in operibus gratiæ à nonnullis inuenta est, hic nullum habere potest locum, nam si hoc consideretur voluntas humana in exemplo supra posito prius natura, quam hoc, vel illud velit, necesse est vt omnino negatiue se habeat, quia nihil potest ex se incipere: ergo omnino se sinit ad hanc, vel illam partem determinare, neque ex se magis ad vnum confert quidquam, quam ad aliam, si vero consideretur, vt iam aliquid agens quo resistat alteri parti, & non se sinat ad illam determinari illud ipsum erit ex alia prædeterminatione Dei, de illa ergo priori determinatione redibit argumentum, quod esse non potuerit in voluntatis potestate, vel habere illam, vel carere, ac ita tandem eodem revoluimur, nimirum, quod carentia primæ determinationis necessariæ ad volendum non sit in potestate nostra, sed in solo Dei arbitrio, & ideo nec libera esse possit, nec nobis imputari.

Tandem declaratur, & confirmatur hæc ra- 402
tio, nam hæc determinatio dicitur esse à solo Deo; voluntas autem dicitur solum concurrere passiue recipiendo illam; Neque enim eam efficere potest iuxta principia contrariæ sententiæ, quia ante illam voluntas est indeterminata, & vt sic operari non potest, & ideo determinari dicitur vt operetur: ergo ad hāc determinationē solum est volūtas in potētia passiva: ergo non est talis determinatio in potestate libera, & morali voluntatis, quia vt supra dixi potentia passiua non satis est ad liberam potestatem, & est per se evidens, nam quod manus possit determinari ad motum in hanc, vel illam partem non ponit ipsa liberam

potestatem aliquam, sed illa esse poterit in motore: illa ergo determinatio per se, & immediate non est in libera potestate voluntatis, neque etiam dici potest esse in potestate eius mediate, id est, media aliqua dispositione quam si adhibeat recipiet illam determinationem, sicut receptio ptimæ gratiæ habitualis dici potest esse in libera potestate nostra media dispositione libera quæ in nostra est potestate cum Diuino auxilio; non potest, inquam, hoc dici, tum propter discursum factum, quia de illamet dispositione inquiremus quomodo determinatio ad illam sit in potestate nostra; tum etiam quia ex eodem discursu impossibile est requiri in causa secunda dispositionem ab illa ad recipiendum primum, & essentialem influxum primæ causæ, cum nihil possit ipsa sine hoc influxu operari. Tum denique, quia ridiculum est ad omnem naturalem concursum primæ causæ, & ad actus omnes volendi etiam circa res minimas, ad ambulandum scilicet, loquendum &c. dispositionem ex parte hominis requirere propter ipsammet cooperationem liberam, quæ non est dispositio ad concursum, sed potius actio elicita cum ipso concursu.

403 Relinquitur ergo si determinatio hæc necessaria est illam non posse esse in libera, & morali potestate nostra, sed in sola libera Dei voluntate, ex quo vlterius fit quandocumque illa caremus, etiam operationem illam, quæ à tali determinatione essentialiter pendet, non esse in nostra libera voluntate, quia si deest nobis essentiale principium operationis, & illud habere non possimus, neque operationē ipsā habere possumus quandocunque autem voluntas non vult, aut non impedit, etiam positis alijs requisitis caret ista determinatione, & non est in potestate eius habere illam: ergo non potest illi moraliter tribui quod non velit, aut quod non impedimentum ponat; numquam ergo carentia actus volendi, & carentia positionis impedimenti est nobis libera, nec moraliter potest nobis attribui, quia semper oritur ex carentia determinationis, quia non est in nostra potestate, & ob eius defectum etiam actus oppositus, & impedimentum ponere non est in nostra potestate.

404 Denique totus hic discursus fundari potest in quadam communi Sanctorum doctrina, qui Pelagio interroganti quomodo simus liberi ad opera supernaturalia præstanda si ad illa est gratia Dei necessaria, & nobis non datur, vel quomodo nobis imputetur horum operum omissio, Respondent, quia in potestate nostra est habere hanc gratiam, quam Deus nemini denegat; supponunt ergo Patres non posse nos libere omittere, nisi vel habemus omne id, quod ad operandum necessarium est, vel saltem in nostra potestate sit illud habere; Cum ergo illa determinatio nec nobis detur, nec sit in potestate nostra, vt ostendi, si illa est ad operandum necessaria aperte concluditur omissionem operis nobis non esse liberam, nec posse nobis imputari, quod in fide erroneum esse manifestum est.

405 Deinde sic argumentor, & hanc veritatem magis confirmo, quia habere auxilium sufficiens est habere quidquid requiritur ad conversionem, sed prædeterminatio requiritur necessario ad conversionem, ita vt sine illa, nec de potentia absoluta possit poni conuersio: ergo qui non habet prædeterminationem non habet auxilium sufficiens ad conversionem. Item eos omnes, qui non implent præcepta non potuisse ea implere, sequitur manifeste ex illa sententia quod est maxime erroneum.

406 Magister Ioannes Vincentius inter Dominicanos, insignis apud Salmanticenses Theologos dixit ingenue hoc argumentum esse insolubile, teste Ledesma *in lib. de auxil. artic.* 14. paulo ante conclusionem, & in vltima probatione suæ conclusionis ad finem, & propter hoc argumentum non posse defendi necessitatem physicæ prædeterminationis ad actus liberos, alij tamen tentarunt sæpe illud soluere tum Romæ, dum hæc controversia ageretur, tum in libris, & disputationibus occurrentibus.

407 Prima solutio est auxilium sufficiens non dare quod sufficit, vt homo convertatur, dare tamen quod sufficit vt possit conuerti, dat enim posse operari, non vero dat actu operari, quia ad actu operandum necessaria est prædeterminatio. Hæc est solutio apud ipsos communis, recipiturque à Ledesma, & Alvarez, & hoc explicant exemplo albedinis, quæ necessaria est vt Petrus sit albus, non tamen vt Petrus possit esse albus, sic inquit, prædeterminatio necessaria est vt homo convertatur, non vero vt possit conuerti.

408 Hanc solutionem impugno primo, quia videtur esse contra doctrinam ipsorum, dum explicant naturam prædeterminationis, dicunt enim sæpe cum auxilio non prædeterminante non posse hominem converti; sic loquitur Bañez 1. *parte quæst.* 14. *art.* 13. *in editione Salmantina, anno* 1584. *pagina* 675. nulla, inquit, causa secunda potest operari, nisi sit efficaciter à prima determinata: ecce negat non solum operationem, sed ipsum posse sine prædeterminatione. Item Nauarrete *tomo.* 2. *controvers.* 5. §. 1. *vers. & in his principijs*, & alibi sæpe: ergo contra ipsorum sententiam est dicere, quod cum auxilio sufficienti possit homo conuerti.

409 Secundo impugno ratione, quia concursus prædeterminans non est ipsa operatio causæ secundæ; vt supponimus, sed aliquid ad ipsam operationem prærequisitum; ergo pertinet ad actum primum, modo pertineat vt virtus, modo vt complementum, modo vt applicatio causæ secundæ, de quo non constat inter ipsos, sed quidquid pertinet ad actum primum pertinet ad ipsum posse, loquendo de posse proximo, & completo: ergo qui non habet prædeterminationem, non habet posse proximum, & completum, imo habet impotentiam respectu consensus, quia habet prædeterminationem ad dissensum, quæ ex se essentialiter impedit consensum, quomodo ergo habet posse consentire?

410 Tertio, demus prædeterminationem non pertinere ad actum primum sed ad actum secundum, adhuc qui non habet prædeterminationem non habet posse, quia hic homo, qui non consentit, in tantum potest consentire in quantum est in eius potestate ponere consensum, seu actum secundum quem non habet; sed hic homo non habet in sua potestate ponere prædeterminationem, quæ non est actus secundus: ergo non est in sua potestate ponere actum secundum.

411 Item non habet in sua potestate ponere prædeterminationem à qua pendet essentialiter consensus, & aliunde non potest ponere consensum sine prædeterminatione: ergo absolute non potest ponere illum. Pone Petrum non posse iter agere sine equo Pauli, neque esse in eius potestate quod Paulus det equum, quis dicat Petrum simpliciter posse iter agere, si velit, & per ipsum stare quod non agat iter.

Ig

412 In quo obiter apparet exemplum supra positum ex albedine non esse ad rem, nam licet albedo non requiratur vt Petrus possit esse albus, sed solum vt sit albus, requiritur tamen quod Petrus habeat in sua potestate ponere albedinem ad hoc vt Petrus habeat in sua potestate esse album. Ex quo retorquetur exemplum contra ipsos, quia si non esset in potestate Petri ponere albedinem, sine qua non potest de facto esse albus, non esset in potestate Petri fieri album: ergo si non est in potestate Petri ponere prædeterminationem sine qua non potest actu conuerti, non est in potestate Petri conuerti, hoc enim probat exemplum.

413 Quarto implicat in terminis auxilium aliquod sufficere vt possit homo operari, non tamen sufficere vt operetur, si enim sufficit vt possit, ideo erit quia ponit in potestate hominis saltem remote quidquid requiritur vt operetur: ergo sufficit saltem remote vt operetur. Explico contradictionem per terminos summulisticos, hæ enim propositiones sunt contradictoriæ. Petrum cum hoc auxilio conuerti est possibile, Petrum cum hoc auxilio conuerti non est possibile; vtraque autem videtur ver. Probo primum, quia per te auxilium sufficiens dat posse conuerti: ergo denominat hominem potentem conuerti: ergo homo ex vi illius auxilij est potens conuerti: ergo illum conuerti est possibile, nam hæ omnes sunt æquipollentes propositiones.

414 Probo deinde hanc ipsam esse falsam, & per consequens secundam esse veram, quia illa prima modalis resolui debet iuxta regulam summulisticam per vnam modalem v. g. Petrum cum hoc auxilio conuerti est contingens. & alteram propositionē de in esse hoc modo, hæc est in materia cōtingenti. Petrus cum hoc auxilio conuertetur; hæc autem est falsa, quia propositio quæ est in materia contingenti, aliquando est vera, aliquando est falsa, vt dicitur in Summulis; hæc autem per te nunquam potest esse ver., Petrus cum hoc auxilio conuertetur: ergo non est in materia contingenti; repugnat ergo cum dicis auxilium sufficiens dare quod sufficit, vt possit homo conuerti, non tamen quod sufficit ut conuertatur. omnis enim potentia est in ordine ad actum secundum; si ergo repugnat illi actus secundus, quomodo habet potentiam ad illud, aut si habet potentiam ad actū secundum, quomodo semper infallibile est non habiturum actum secundum; Huc enim spectat illud Aristotelis 9. *metaphysicæ, text.* 8. [manifestum est (inquit) quod non potest verum esse dicere, quod possibile quidem est, hoc enim non tamen erit, alioquin quænam impossibilia sint, hoc modo fugiunt nos.]

415 Secundo ergo Respondent auxilium sufficiens dare quidem posse incompletum, seu posse quantum attinet ad virtutem operandi, non tamen dare posse completum quantum attinet ad alia complementa, & requisita, quibus virtus indiget, vt exeat in actum secundum sicut potentia visiua dat homini posse videre, licet sine lumine non possit elicere actum visionis, ita Alvarez *disp.* 69. & alibi sæpe.

416 Hanc solutionem facile impugno, quia siue prædeterminatio sit virtus, siue sit complementum, siue conditio, adhuc tamen necesse est hominem habere in sua potestate hæc omnia complementa & requisita, vt sit in eius potestate conuerti, & vt per ipsum stet non conuerti. quando de facto non conuertitur, si enim deest aliquid requisitum, quid mea refert quod desit oculus, vel quod desit lumen; si tamen vtrumque requiritur ad videndum, sane tam non stabit per me; nec imputabitur mihi non videre, quando deficit lumen, quam si deficeret oculus, quia habere vtrumque non est in mea potestate: ergo quandiu nō stat per me carere prædeterminatione, non stat per me non conuerti.

Ideo tertio tandem respondent homini imputari carentiam prædeterminationis ad conuersionem, quatenus suis peccatis impedit auxilium prædeterminans quod Deus daret ad conversionem; inde imputatur etiam illi, quod non conuertatur, sicut si homo prouocetur à Deo ad volandum oblatis alis, & concursu, si homo respuat alas ipsi imputabitur: quod non voler, ita Aluarez *disp.* 28. *num.* 20. 417

Hæc solutio in primis destruit iam commune illud axioma in eorum schola receptum, scilicet auxilium prædeterminans dari ex solo beneplacito Diuinæ voluntatis; hæc enim est illa vox Dominici Bañez relati supra, non esse rationem reddendam, neque quærendam cur his detur prædeterminatio, & illis negetur, hoc enim ex simplici Dei voluntate pendet, ideo enim recurrunt ad altitudinem diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quia non apparet ratio ex parte nostra, sed iam nescio quomodo apparuit aliqua scilicet, quia hic homo peccatis suis clausit fenestras arbitrii, ideo enim non affulsit ei lux prædeterminationis; non ergo videntur stare in sententia illa, qualem à Dominico Bañez acceperunt. 418

Secundo impugnatur solutio, quia vel homo se disposuit ad prædeterminationem per opera bona priora, vel solum per carentiam peccatorum; si per opera bona, ad hæc etiam necessaria fuit prædeterminatio ad quam debuit se disponere per alia opera priora, & sic procederetur in infinitum, vel sistendum est in aliqua prædeterminatione data sine intuitu ad alia opera; si vero se disposuit per meram carentiam liberam peccatorum, ad hanc etiam necesse habuit, vel habere prædeterminationem positiuam, si iuxta sententiam probabilem non possit dari pura omissio libera, vel saltem necesse habuit carere prædeterminatione, quia moueretur ad ea peccata pro materiali; si enim prædeterminaretur ad ea opera pro materia peccaret infallibiliter, & impediret prædeterminationem ad conuersionem. Reddit autem idem argumentum de prædeterminatione ad opus malum pro materiali, quomodo potuerit homo eam impedire, an per alia etiam opera præcedentia. 419

Tertio impugnatur, quia non est infallibilis connexio inter negationem peccati præcedentis, & inter prædeterminationem ad bene operandum, nam licet facienti quod in se est Deus conferat lucem, & auxilium ad perseuerandum, non tamen semper confert auxilium efficax, sed sufficiens; ergo neque hoc modo fuit in potestate hominis habere auxilium prædeterminans ad perseverandum. Item ponamus hominem, qui nunquam adhuc peccauit, quid faciet hic homo, vt prædeterminetur ad obediendum Deo p æcipienti actū charitatis? certe non demeruerat prædeterminationem ad obediendum præcepto Diuino per p ioa peccata, nulla enim prorsus præcesserant. Certe Angeli omnes non demeruerant prædeterminationem secundi instantis per aliquod peccatum prioris instantis; nam in primo instanti omnes dilexerunt Deum super omnia; quomodo ergo caruerunt sua culpa auxilio prædeterminante, vt ipsis imputetur hæc carentia. 420

Dicunt

421 Dicunt aliqui præcedere posse ex parte hominis, vel Angeli aliquam non resistentiam, qua se aliquomodo disponat ad prædeterminationem

422 Sed contra & interrogo quid sit hæc non resistentia? si est actus positivus, redeunt argumenta supra facta, quia ad hunc etiam actum prærequiritur prædeterminatio; si est negatio alicuius actus reflexi, quo dicat homo nolo converti, redeunt etiam argumenta facta, quia multi non habent actum reflexum, & tamen non datur illis prædeterminatio.

423 Item ad omittendum hunc actum reflexum, necesse est non prædeterminari ad ipsum; ad carendum autem hac prædeterminatione rursus prærequiritur alia non resistentia, & sic in infinitum, vel venire debes ad aliquam prædeterminationem, vel carentiam prædeterminationis, quæ nullo modo fuerit in hominis potestate.

424 Denique contra has omnes solutiones hoc modo argui potest, quod si tota carentia auxilij efficacis imputatur homini, quatenus per priora peccata vel omissionis, vel commissionis, indisposuit se ad prædeterminationem: ergo tunc solum formaliter peccavit homo, quando apposuit illud impedimentum auxilio efficaci, non postea quando elicit actum odij, verbi gratia, sicut qui proiicit breviarium in mare, tunc peccat formaliter quando ponit impedimentum precibus crastinis, & licet omissio crastina imputetur etiam ei, quia dedit causam, sed tamen cras non addit nouam malitiam formalem, sed solam denominatiuam ex causa præcedenti iuxta communem, & veram Theologorum sententiam, quia posita illa causa iam non potest impedire effectum; si ergo qui resistit, seu impedit prædeterminationem per aliquam omissionem antecedentem, tunc peccauit formaliter quando apposuit illud impedimentum; postea vero, quando ex defectu prædeterminationis omittit Sacrum verbi gratia, non peccavit, nisi denominatiue quia posito illo impedimento præcedenti iam, non potest vitare effectum.

425 Propter hæc alii ex aduersariis iam tandem dixerunt auxilium physice prædeterminans posse obtineri ab homine per actum ipsum ad quem datur prædeterminatio, ita vt detur mutua prioritas inter prædeterminationem, & actum, sicut aliqui dicunt dari inter habitum charitatis, & actum contritionis: sed hæc solutio iam satis reiecta manet, ac funditus labefactata.

SVBSECTIO XIV.

Aliud argumentum ponitur.

426 PRobatur sic, quia licet omnis amor charitatis Dei sit supernaturalis, & maximæ perfectionis, omnemque actum meritorium in excellentia superet, nihilominus, quia procedit ab homine physice prædeterminato ad illum per lumen gloriæ & per visionem Beatificam, sine eo quod situm sit in sua potestate non facere illum, nec possit suspendere talem actum minime est meritorius: sed per vos omnis actus charitatis, fidei, spei, & aliarum virtutum, quæ in via fiunt, fluuntque ab homine physice prædeterminato ad vnum sine eo quod possit talis homo resistere tali prædeterminationi, aut non facere id ad quod prædeterminatur non est meritorius: ergo nullum datur opus virtutis meritorium vitæ æternæ in via secundum vestram opinionem, quia non est maior ratio in his operibus quam in amore Charitatis Beatifico, vt sit meritorius vitæ æternæ, vt patet ex paritate rationis inter hunc actum & illum, inter hanc prædeterminationem, & illam.

Dices cum Albelda *tom. 1. prima partis, disput.* 427
57. sect. 3. art. 8. dari duplicem prædeterminationem, prima est quam vocat naturalem seu per modum naturæ, & hanc ait tollere vsum voluntatis. Secundus modus prædeterminationis est, vt denotet præmotionem intrinsecè inhærentem voluntati habentem intrinsecam virtutem realem ad inclinandam illam, vt infallibiliter Deo vocanti consentiat, & hic modus non tollit libertatem, & compatitur cum vsu meritorio, & primus modus potest dici conuenire prædeterminationi Beatorum, ac proinde non esse meritorium actum amoris elicitum à tali physica prædeterminatione. Secundus autem modus poterit accommodari physicæ prædeterminationi, qua prædeterminatur homo eliciens actus virtutum in via, ac proinde esse liberos, & meritorios.

Sed contra primo, & interrogo quid significet illa vox prædeterminatio naturalis, vel per modum naturæ, quia hæc vox naturalis hic, vel sumitur prout opponitur supernaturali, & in hoc sensu est falsa solutio aduersariorum, quia auxilium efficax est ad eliciendum actum charitatis supernaturalem, & physica prædeterminatio voluntatis ad talem actum, & nihilominus est supernaturalis; ergo vox illa naturalis non sumitur eo sensu, quo naturale opponitur supernaturali. Vel sumitur naturale prout opponitur præternaturali, & in hoc sensu etiam secundus modus prædeterminationis dicetur naturalis, quia non est præternaturalis; vnde in hoc sensu non potest dici naturalis prædeterminatio illa principia, siquidem per illam particulam intendunt aduersarij discriminare primum modum prædeterminationis à secundo, alias eadem esset ratio conuenientiæ & differentiæ respectu eiusdem quod est impossibile, vel sumitur naturale prout opponitur libero, ac per consequens conuertitur cum necessario, ita vt idem sit naturalis prædeterminatio, ac prædeterminatio necessario inducens actum, sine eo quod possit homo non operari, suppositia physica prædeterminatione, & in hoc solo sensu videntur loqui aduersarij, sed fine dubio, si in hoc sensu loquuntur committunt evidentissimam petitionem principij, quia nos asserimus per physicam prædeterminationem, secundam oriri necessario actionem prædeterminatam ad quam dirigitur talis prædeterminatio, quod ex omnibus argumentis supra positis patet. Ex quo colligimus talem prædeterminationem esse necessariam, & non liberam his, ac proinde dicimus non distingui à prima, quia sicut posita prima necessaria sequitur actus, ita posita secunda. 428

Respondent aduersarij dicentes, primam prædeterminationem esse necessariam, & non secundam, quia prima est naturalis, & per modum naturæ. Secunda autem non. Dum autem interrogamus quid sit naturale, Respondent esse necessarium; vnde idem est ac si responderent, ideo esse necessariam prædeterminationem, quia necessaria est, sicut si ego interrogarem, quare 429

gladius

est ferreus, & respondere, quia est gladius, & ensis, & sic est idem per idem respondere, & reddere pro ratione tuæ conclusionis tuam ipsam conclusionem, quòd nihil est aliud, quam petere manifeste principium.

430 Amplius vrgeo, ideo prima tollit libertatem; quia est naturalis & per modum naturæ, & ideo est talis, quia secum rapit voluntatem, ita vt non possit ei resistere voluntas ratione cuius operatio sequitur à tali prædeterminatione, sed secunda etiam rapit voluntatem ita vt ei non possit resistere voluntas, ac per consequens sequitur necessario operatio ab ea; ergo est naturalis, & per modum naturæ, ac proinde sine dubio destruet libertatem.

431 Minorem sic probo Aduersariorum verbis, & primo verbis Bañez *1. par. q. 14. art. 13. dub. vltimo, versu autem explicuimus*, vbi de causa prima sic ait: quæ ita determinat omnes causas secundas ad suos effectus producendos, quod nulla causa secunda potest exire, & discedere ab eius determinatione, & *quæst. 23. art. 5. ad septim.* sic dicit. Itaque suaviter quidem sed efficaciter Deus mouet voluntatem, nec effectus Diuinæ voluntatis impediri potest à voluntate nostra; nostra enim voluntas nõ potest prædeterminationi Diuinæ resistere,] *& art. 3. dub. 3. in solutione ad sextum*, sic ait: ipsamet concurrentia liberi arbitrij effectus est necessario consequens necessitate dicta ex Diuino auxilio efficaci.

432 Secundo probatur verbis Nauarrete *tomo 2. controuers. 19. §. 10. & controuers. 21. §. 3. non longe à fine*, suppositâ (inquit) præmotione physica, necesse est quod voluntas operetur actum, ad quem præmouetur, & non potest contingere quod voluntas nõ operetur talem actum: ecce prædeterminantes Thomistæ concedunt, tum voluntatem non posse abjicere præmotionem; tum non posse dissentire Deo physice prædeterminanti &c.

433 Deinde Ledesma multis in locis asserit necessario coniunctam esse operationem causæ secundæ cum physica prædeterminatione. Alvarez item asserit necessario sequi actum secundum ex positione physice prædeterminationis.

434 Id autem quod asserit Albelda, nempe auxilium illud habere infallibilitatem certum est; sed cum hæc infallibilitas, vt supra late demonstrauimus non supponat vsum liberi arbitrij, sed potius antecedat illum quia rapit voluntatem, absolute tollit libertatem illius: vnde tota hæc solutio, potius est elusio vocabulorum, quam vera evasio & sic nullo modo soluit argumentum.

435 Confirmatur, quia si huiusmodi prædeterminatio est necessaria nobis ad amandum Deum amore supernaturali charitatis, non est in nostra voluntate, nisi id tantum velle, quod Deus vult nos velle, quod si hoc ita est, sequitur vlterius, nos necessario simpliciter amare Deum, ac proinde non mereri vitam æternam cum tali amore.

436 Hæc vltima consequentia certissima est, quia necessarijs nec meremur, nec demeremur. Secunda autem illatio patet, quia quando aliquid determinatum operatur voluntas, ita necessario dependenter ab aliena voluntate, non libere, sed necessario, & sine libertate operatur, vt patet in amore supra posito Patriæ qui non procedit libere, quia voluntas determinata operatur illum, ita dependenter à voluntate Diuina infundente lumẽ gloriæ, & visionem beatificam, vt non possit non operari illum, sed voluntas suppositâ physica prædeterminatione ita operatur determinate illum amorem charitatis, vt non possit non operari illum, propter dependentiam necessariam nostræ voluntatis à voluntate divina prædeterminante voluntatem nostram: ergo operatur illum amorem necessario absolute.

Vltima sequela est manifesta, quia tota mora- 437
litas meriti ita fundatur in indifferentia opposita necessitati, vt cum necessitate, & sine indifferentia non possit reperiri moralitas meriti in actibus humanis, ideo enim nutritione, & augmentatione non meremur, quia nutritio & augmentatio sunt actiones necessariæ; item nec visione, & amore beatificis possumus mereri, quia necessitatem habent, & non gaudent libertate: ergo.

Prima sequela est clara, quia nos non præde- 438
terminamur, nisi ex voluntate Diuina, & solum ex illa; item post prædeterminationem non possumus operari, nisi id, ad quod prædeterminamur ex sola voluntate Diuina: ergo de primo ad vltimum si prædeterminamur ad amorem Dei non possumus, neque est in nostra potestate, nisi id tantum velle quod Deus vult nos velle necessario, hoc est amorem Dei producere.

Aliud incommodum maximum sequitur ex 439
sententia prædeterminantium, videlicet hominem peccare etiam damnabiliter in eo quod vitare non potest, quæ sententia à Pio quinto, & Gregorio decimo tertio damnata est. Hoc sequi probatur, quia si vrgente præcepto Diuino ad sui obseruationem, illud non seruet, vel impellente tentatione consentiat in malum peccat damnabiliter, vt optime docet Pater Lessius, & tamẽ si tunc gratiam illam ex se efficacem, quæ illum determinet ad obseruandum præceptum, & ad resistendum tentationi non habeat, non potest vitare, quin præceptum violet, & tentationi succumbat.

Confirmatur primo, quia impossibile est vt ser- 440
vet præceptum, vel vt resistat tentationi sine auxilio determinante, cum vtrumque sit opus bonum, quare cum auxilium tale non habeat, nec in potestate eius sit tunc habere, vitare non potest quin à tentatione vincatur, & præceptum frangat.

Secundo confirmatur, quia nisi Deus determinet 441
me ad præceptum seruandum, & ad tentationi resistendum, infallibiliter deficiam, & peccabo, adeo vt ex eo solo, quod Deus scit se non decreuisse voluntatem meam ad hæc determinare certo præsciat me tali tempore, & momento, tali peccato peccaturum, vt ipsi docent, quod sanè iuxta illos certo scire ego absente illa determinatione in hoc euentu deprehensus ita sim ad peccatum determinatus, vt illud vitare nequeam, si enim vitare possem, iam non certo ex sola denegatione auxilij determinantis sciri posset me in hac peristasi rerum tali momento peccaturum.

Addo omnes actus positiuos, quibus tentatio- 442
ni consentitur, & præcepta negatiua violantur, iam ab æterno fuisse prædestinatos, vt fierent cum omnibus suis circunstantijs, & ne forte aliquo casu omitterentur, fuisse etiam præordinatos impulsus, seu motiones physicè prædeterminantes ad illos, vt ipsi tradunt, quomodo igitur vitari possunt? quod si illi positiui actus vitari non possunt etiam peccatum, & malitia moralis necessatio in iis resultans, dum fiunt ab homine rationis compote vitari nequit, vti igitur homo in his non peccabit, vel peccabit in eo quod vitare nequiuit, vnde vlterius colligitur iniquam & immeritam fore hominum damnationem, & Deum crudelem, qui hominem æternis addicat supplicijs ob ea quæ vitare non potuit.

Deinde sequitur Deum deserere hominem iniu- 443

ctum, antequam deseratur, deserit enim qui in tentatione, & pugna hominem relinquit, auxilium necessarium non suppeditans, nam cum physica prædeterminatio sit necessaria ad non peccandum, & ea sola dependeat ex voluntate Dei, si Deus non tribuit illam signum euidens est hominem deserere Deum, vt peccet, qui antequam peccaret iustus erat.

SVBSECTIO XV.

Alio argumento nostra conclusio probatur.

444 SVpponimus Deum non esse proprie causam nostri peccati, quod late demonstrauimus anno superiori materia de peccatis ex mille Scripturæ locis, & Patrum testimoniis, vltimo denique ex definitione Tridentini, *sess. 6. can. 6.* ibi: [Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, vt bona Deum operari, non permissiue solum, sed etiam proprie, & per se, adeo vt sit proprium opus eius, non minus proditio Iudæ, quam vocatio Pauli anathema sit.] Quibus accesserunt rationes theologicæ, & naturales, quibus hoc manifeste probatur.

445 Hoc supposito impugno præuium concursum Dei prædeterminantem efficacissime, etiam ex hoc capite, quia si nostra voluntas non potest aliquid operari nisi prædeterminata à Deo: ergo quoties peccat, non peccat, nisi prædeterminata à Deo ad illum actum eliciendum, concedunt consequentiam aduersarij, licet aliqui eorum Sectatores in hoc puncto ab illis discedant, malunt enim minus consequenter loqui, concedentes prædeterminationes ad actus bonos, & negantes ad actus malos, quam concedere in vtrisque; & merito, vident enim ægrè posse hoc explicari, quin sequatur Deum prædeterminantem ad actum odij esse causam peccati, & peccatum esse proprium Dei opus, neque esse in potestate hominis vias suas malas facere, ac proinde non sit minus proprium opus Dei proditio Iudæ, quam vocatio Pauli, quæ omnia non solum sunt contra Tridentinum, sed contra manifestissimum lumen nostræ rationis. Quare quidem Blasius Verdien. & ipse Dominicanus in relectione de efficacia Diuini auxilij *parte 1. fol. 54. conclus. 13.* habet hæc verba: [Ad opera moraliter mala Deus non prædeterminat nostram voluntatem, & oppositum asserere impium est, & blasphemum.] Et postea *fol. 55. conclus. vltima*, explicat se etiam loqui de peccato pro materiali, his verbis: [Nec prædeterminat nos Deus ad actum peccati, etiamsi consideres substantiam actus pure materialiter, nam est mouere saltem indirecte, & per accidens ad peccandum, quod Deo repugnat.] Hæc ille, sed tamen fere alij omnes communiter concedunt hominem non posse elicere actum odij liberi, nisi ex prædeterminatione Dei, contra quos procedit hoc argumentum.

446 Communis solutio huic difficultati hæc est, in peccato distingui debere materiale, & formale, ad materiale pertinet entitas physica ipsius actus; formale vero est malitia, seu deuiatio à regula rationis & à lege, quæ est in actu malo; Deus itaque prædeterminat ad materiale, causat materiale, vult materiale, non prædeterminat ad formale, non causat, non vult: Aduerte tamen nomine materialis, non intelligi ab his auctoribus actum nostrum secundum ali quam ratio m communem volitionis vt sic, sed determi nata m, & indiuiduam ad esse huius volitionis, alioquin non prædeterminaretur voluntas ad talem actum, & per consequens ipsa sola voluntas se determinaret ad talem actū, in quantum talem, quod esset contra principia eorum auctorum, qui acriter negant posse prodire à principio indifferenti aliquid determinatum, sed debere ipsum principium æque determinatum ad effectus præsupponi.

Dicent itaque Deum prædeterminare ad actum odij, & Deum determinate velle quod fiat actus 447
odij, non tamen velle quod sit malus ille actus; imo sub nomine materialis non solum intelligitur actus ille, provt est hic actus odij, sed etiam provt est actus liber, & prædeterminat Deus ad actum liberum odij, dicunt enim Deum esse causam, quod homo eliciat hunc actum cum omnibus suis circunstantiis, ita Albelda *disp. 24. n. 21.* His verbis: [Ad quartum negamus ex nostra sententia sequi quod Deus sit author peccati, nam licet sit prima radix, & causa, quod homo hic, & nunc cum tali aduertentia rationis, habeat volitionem circa hoc obiectum contrarium rationi, in quantum volitio est actio, non tamen est causa, quod homo deficienter velit illud obiectum; sed eiusmodi deficientia in creatam dumtaxat voluntatem referenda est, concedunt ergo Deum prædeterminare ad hunc actum, vt liber est, hoc enim est fieri cū aduertentia rationis, & merito, quia Deus vult, & causat quod nunc homo aduertat ad præceptum, & ad malitiam obiecti, & Deus vult hic, & nunc, quod homo velit hoc obiectum: ergo Deus vult, quod homo velit nunc hoc obiectum, quia velle nunc libere non est aliud, quam velle obiectum, & aduertere ad præceptum, vel ad malitiam, seu velle cum aduertentia: ergo si Deus vult aduertentiam, & volitionem, vult etiam Deus quod homo velit libere, sed tamen dicunt non vult Deus quod volitio obiecti sit mala, & peccaminosa, ideo non prædeterminat, non causat peccatum formaliter loquendo.

Hæc solutio ex ipsis terminis, quibus proponitur, 448
impugnari potest; Repugnat enim Deū velle quod actus odij fiat hic, & nunc libere à Petro, & prædeterminare ad hoc, & tamē nolle quod ille actus sit malus, vel quod Petrus peccet in eo actu; Demus enim malitiam esse aliquid consequutum ad entitatem positiuam illius actus vt liber est, (quod tamen falsum existimant aduersarij) quid enim est, inquiunt, illum actum esse malum, nisi esse actum liberū elicitum repugnante ratione, adhuc tamen, prædeterminat ad illum actum liberū odij, & qui vult illum, vult etiam fieri peccatū, & causat illud.

Nec enim homo alio modo causat malitiam for- 449
malem odij, nisi ponendo entitatem positiuam, & actum liberum determinate quoad materiale, imo ipse homo non vult formalem malitiam, sed potius vellet poni fornicationem, & furtum sine malitia formali, sed tamen quia posito materiali sequitur necessario malitia; inde est quod homini volenti materiale imputetur etiam malitia odij, vel furti, & homo dicatur auctor malitiæ, neque malitia potest nō materialiter, sed formaliter causari, nisi ponendo materiale, ad quod necessario malitia consequitur; cum ergo Deus causet, & velit totum materiale, & totum actum liberum furti determinate volendo, & prædeterminando voluntatem ad hanc entitatem actus furti hic, & nunc, merito dicetur author malitiæ, quæ ad illū actum liberū necessario consequitur, hic enim habet locū illud cōmune axioma, qui est causa causæ, est causa causati, quando scilicet causa volita talis est, vt ad eā necessario cōsequatur effectus, tūc enim qui vult

vult causam, vult etiam effectum ad eam necessario consequutum, nec potest esse causa vnius quin sit etiam causa alterius.

450 Confirmatur, quia vnus homo dicitur causa peccati alterius hominis, eo quod impellat illum ad materiale, scilicet ad actum furti libere faciendum, non enim suadet illi formalitatem malitiæ, quod potius acceptionem rei alienæ; imo vellet, si fieri posset, vt fieret sine malitia: sed quia malitia consequitur necessario ad eum actum, ad quem mouet, ideo dicitur proprie mouere, & impellere ad peccatum: ergo similiter Deus prædeterminat si physice, & præmouet ad eum actum liberum, dicetur mouere ad malitiam, quæ necessario consequitur.

451 Secundo impugnatur solutio, quia Deus non solum prohibet formale peccati, sed eius materiale; imo non potest prohibere formale, nisi prohibendo materiale, prohibet ne Deus libere elicitum actum petiurij, & furti? equidem prohibet dum ait, ne furaberis, quia si liceret mihi libere materiale, non imputaretur malitia, quæ necessario consequitur ad illud materiale; quomodo ergo stabit Deum ex vno capite prohibere mihi hoc materiale dissuadere deterrere, & ex alio capite prædeterminare me & impellere ad illud, velle illud, desiderare, procurare? sicut si tu suaderes Petro, & moueres illum ad occidendum Paulum, vel ad actum luxuriæ, & simul ab eo enixe peteres ne peccaret in illa occisione, vel in illa copula ridicula sane esse hæc suasio, & petitio.

452 Videtur item posse peccatorem iuste conqueri aduersus Deum ipsum punientem, & dicere tu Domine, ex proprio motu me alioquin non peccaturum impulisti, & antecedenter prædeterminasti ad occidendum inimicum, quem ego non potui occidere sine peccato, quid ergo debui tunc facere? non enim potui non recipere prædeterminationem, nec illa posita potui non occidere inimicum, nec occidendo potui impedire malitiam culpæ, & formalitatem illius, quid ergo facerem, vt non essem reprehensibilis? Huc sane spectat regula illa Augustini supra posita quæcunque illa causa est voluntatis, cui resisti non potest sine peccato ei ceditur, si ergo homo non potest prædeterminationi resistere, non peccat cedendo prædeterminationi ad peccatum.

453 Tertio impugnatur, quia hæc connexio inter actum liberum odij Dei, verbi gratia, & inter malitiam formalem tanta est tamque essentialis, & necessaria, vt ratione illius non possit homo sibi, vel alteri desiderare licite actum liberum odii; ergo nec Deus poterit illum desiderare, magis enim debet distare, vt ita dicam voluntas Dei ab hoc affectu, quam voluntas humana. Antecedens vero constat, quia si liceret desiderare, liceret velle efficaciter & procurare, sicut Deus per te procurat illum actum liberum odii esse in homine, & ponit medium efficax ad illum finem, quia potest desiderare, & velle illum, non volita, & amata malitia formali.

454 Quarto impugnatur, quia ex doctrina huius solutionis videtur sequi tota causalitas Dei in peccatum, quam re ipsa concedunt hæretici nostri temporis, aduersus quos editus fuit ille canon Tridentini supra positus. Hæretici enim non intendunt Deum esse auctorē malitiæ formalis proprie, & rigoroso modo, sed potius entitatis materialis determinata voluntate ad illam, ad quam necessario consequitur malitia formalis, quod si aliquando eorum verba aliud sonant, ipsimet explicant suam mentem in hoc sensu, & negant milliēs Deum esse auctorem peccati, ita Caluinus *de aterna Dei prædeterminatione, in fine libri*, vbi sic ait: [Turpi quidem, & illiberali calumnia nos gravant, qui Deum peccati auctorem fieri obtendunt, si omnium quæ aguntur causa est eius voluntas.] Et in Anthidoto impio Concilij super illum Canonem esse contrarium suæ doctrinæ, si Patres voluerint Deum nō solum malitiam, sed etiam ipsa opera non operari, nisi permissiue quod si voluerit respectu malitiæ se habere Deum solum permissiue libenter consentit, & postea adducit Augustinum dicentem, Deum tradidisse filium suum, Iudam feciſſe peccatum, ac denique concludit hæc omnia vera esse siquidem addatur exceptio, malitiam non esse ipsius opus; sic etiā explicuit Caluini mentem Theodorus Beza eius discipulus *in responsione ad Castalionem*, vbi purgat Caluinum ab hac calumnia *& in aphorismo* 8. sic ait. [Non consequitur ex istis vlla istarum blasphemiarum, nempe vel Deum esse auctorem peccati, siue delectari in iniquitate, aut etiam velle iniquitatem, vel satanam, aut homines male agendo obedire Deo, aut quatenus male agunt facere quod Deus vult, ac proinde esse extra culpam, absint vero quam longissime omnes eiusmodi blasphemiæ non solum à linguis, sed etiam à cogitationibus nostris.] Nam potuit clarius distinguere causalitatē respectu materialis, & formalis; cum ergo Concilium id quod hæretici docebant condemnaverit, consequens videtur damnare voluisse non solum prædeterminationem ad formale quam hæretici non ponebant, sed etiam ad materiale, cum quo malitia esset necessario connexa; omitto alia loca hæreticorum, quæ videri possunt apud Bellatminum *tom. 4. contro. 2. lib. 2.* & apud Valentiam, *1. part. disp. 2. quæst. 19. puncto 3. & 1. 2. disput. 6. quæst. 9. puncto 1.*

Dices Deum nō esse auctorem peccati licet præ- 455
determinet ad materiale, quia non suadet actum furti, v. g. nec consulit, sicut suadet & consulit opus bonum: sed contra, quia in hoc etiam non videntur dissentire hæretici, vt constat ex eorum verbis apud Valentiam vbi supra; deinde licet Deus non suadeat furtum, sed tamen prædeterminat per te ad illum actum, Deus autem non tā dicitur causa boni operis ratione suasionis, & consilii, quam ratione prædeterminationis per te, ideo enim cogere nos vis ad prædeterminationem concedendam, vt Deus sit causa nostri boni operis nō solum moralis, sed physica, & propria: ergo loquendo de causalitate propria, non minus erit Deus causa operis mali, quam boni, licet desit suasio.

Dices iterum hæreticos ita ponere prædeterminationem ad actum odii vt non relinquant libertatem arbitrii, quam tamen libertatem hi auctores catholici fatentur, & in hoc differre ab hæreticis fateor, sed in primis iam supra vidimus hāc differentiam solum videri de vocibus, non de re ipsa, vtrique enim ponunt talem prædeterminationem ad actum odii; cui voluntas non possit resistere, sed cum qua maneat potentia ad amandum in sensu diuiso. Deinde hæc differentia non facit ad hoc propositum, quia quod maneat libertas non tollit Deum ratione prædeterminationis, esse veram & propriam causam, vt constat in opere bono, in quo manet etiam libertas, & tamen Deus est vera, & propria causa illius, eo quod prædeterminat ad ipsum in sententia horum auctorum: ergo hæc differentia non tollit Deum esse veram causam operis pravi. 456

SVBSECTIO XVI.

Alio argumento probatur nostra conclusio.

457 PRincipio ergo cum Patre Suarez ex generali ratione causæ secundæ ostendendũ à nobis est voluntatem liberam ad suum actum liberum efficiendum, non indigere speciali influxu Dei distincto ab ipso actu, seu actione sua quo ei aliquid ad actionem præuium conferatur distinctum etiam ab eius virtute actiua permanente naturali vel infusa, & quidem hanc esse sententiam graviorum Theologorum patet ex ijs quos Pater Suarez adducit *lib. 1. de concursu Dei in opusculis, cap. 6. num. 1. & 2.* Nunc autem probatur ratione, quia concursus, qui sit idem cum actione causæ secundæ sufficit, vt omnis effectus creaturæ, omnisque actio eius à Deo vt à causa prima essentialiter pendeat ille etiam, satis est, vt causa secunda sit subordinata primæ, non per accidens, sed per se, & essentialiter ex vi propriæ naturæ imperfectæ, & participatæ, quæ est: ergo necessitas alterius adminiculi, vel motionis præviæ in causa secunda receptæ, nulla equidem; ergo non est danda.

458 Declaratur, & vrgetur amplius, nam si præter hanc alia Diuina actio necessaria est, interrogo an immediate, & per se attingat effectum creaturæ, vel solum mediate & per accidens, seu vt conditio prævia? at neutrum dici potest; de primo patet, quia per priorem concursum à nobis explicatum influit Deus per se & immediate in effectum creaturæ; ergo superfluè & sine fundamento fingeretur alius influxus distinctus manans ab eadem prima causa, vt talis est, & eundem effectum immediate, ac per se attingens, imo vix posset concipi distinctio inter vnum influxum, & alium, quare in hoc etiam nulla est opinionum diversitas, neque vllus hactenus Theologorum, aut Philosophorum hoc modo finixit duplicem concursum primæ causæ in effectus creaturarum, & cum ipsimet causis secundis, nam licet aliqui finxerint omnes effectus causarum secundarum fieri dupliciter à Deo per se, & immediate scilicet, & cum causis secundis, & sola virtute Dei, ac duabus actionibus ex natura rei distinctis, vtraque per se sufficiente, & totali, altera à solo Deo, altera à Deo cum causa secunda, tamen hæc opinio, nec est eorum Doctorum, cum quibus nunc disputamus, neque est probabilis, cum nulla ratione vel auctoritate nitatur, & per se se afferat superfluitatem, & absurditatem; nec denique ad præsentem causam quidquam refert, & ideo in ea improbanda nunc immorari non est necesse.

459 De secundo membro, in quo est difficultas dicendum supereſt, qui enim ponunt alium actualem influxum, & generalem primæ causæ in ipsam causam secundam, præter illum, qui est in effectum ipsius causæ secundæ consequenter dicunt per illum influxum non influere Deum immediate ac per se in effectum causæ secundæ, sed in ipsa causa efficere aliquid præuium, & necessarium vt ipsa agat: Hoc autem præuium quidam eorum applicationem causæ secundæ ad agendum, alij motionem, alij complementum virtutis, quo in actu primo consumatur &c. alij denique determinationẽ eiusdem causæ ad suam actionẽ vocant.

Si ergo hanc vltimam determinationem destruxero rationibus, destructæ manebunt reliquæ explicationes, quod sic facio, & primo in causis naturalibus est evidens, quia huiusmodi res ex vi suarum formarum, seu proprietatum naturalium sunt determinate ad vnum, & nullam habent intrinsecam indifferentiam; ergo non indigent noua forma, aut novo impulsu, quo determinentur ad suos effectus, qua enim determinatione superaddita indiget calor, vt calefaciat potius, quam frigefaciat, vel aliquid aliud efficiat, cum ex se sit ita determinatus, vt ad illum effectum sit potens, & non ad alium. 460

Dices, interdum has virtutes esse indifferentes, vel potius eminentes ad plura, & indigere determinatione, vt vnum potius, quam aliud efficiant, vt sol, & si quæ sunt aliæ similes causæ. 461

Sed contra, quia hoc in primis non pertinet ad subordinationem causæ secundæ respectu primæ, quam nunc inquirimus, sed ad speciales alias causarum conditiones. 462

Deinde dicitur huiusmodi eminentiam convenire aliquibus causis superioribus, seu vniuersalibus, quæ numquam possunt facere huiusmodi effectus sine adminiculo aliarum causarum, à quibus ad hos potius effectus quam ad illos determinatur, sive aliæ causæ efficientes etiam sint, sive tantum materiales, hoc enim modo determinatur sol, vel aliquod aliud astrum, vt cum altero coniunctum efficiat talem effectum, & coniunctum cum alio efficiat alium, sic etiam sol exsiccat lutum, & liquefacit ceram, & ad eas actiones determinatur ex diuersa materiæ dispositione. 463

Neque in his effectibus naturalium causarum invenitur maior indifferentia, neque continget vnquam (physice loquendo) indifferentiam vnius causæ non satis determinati ad vnum ex consortio aliarum, dico autem physice loquendo, quia cogitatione fingi potest occasio, in qua causa naturaliter agens, sit quodam modo suspensa, vt neque possit simul omnes, aut plures effectus facere, quibus æque accommodatur, nec possit ad vnum potius, quam ad alium determinari; vulgare exemplum esse solet de lapide perfecte plano æque perpendiculariter cadente super vitrum perfecte planum, & de particula ignis perfecte circulari posita in centro terræ; sed hæc relinquamus philosophis, nihil enim ad rem præsentem refert, aut gratis concedere in his eventibus nullum effectum sequi, propter impedimentum, & indeterminationem causæ, aut certe dicere tunc determinari causam secundam à prima non ex vi generalis subiectionis causæ secundæ, sed ex peculiari indigentia talis causæ, pertinet enim ad generalem providentiam causæ primæ, vt secundis indigentibus subueniat, & adhuc in eo casu licet non repugnet determinationẽ fieri per aliquid prævium superadditum causæ (nam facili negotio potest Deus maiorem impetum in hac parte imprimere, quam in alia, vel vi agendi intendere respectu huius effectus determinati) non tamen est hic modus necessarius; nam sola determinatio Diuini concursus ad hunc effectum, potius quam ad alium, est sufficiens, vt statim in simili exemplo declarabo. 464

Dici enim iterum potest, licet non indigeant causæ secundæ determinatione prævia primæ causæ ad talem effectum, in specie, tamen indigere illa ad hoc individuum potiusquam aliud producendum, calor enim, ignis v. g. licet sit determinatus ex se ad producendum calorem, non tamen hunc calorem, vel hunc ignem, & ideo indiget 465

diget prædeterminari à Deo, vt hunc determinate producat, & hæc necessitas generalis est in omnibus causis secundis, etiam in voluntate libera quia etiam si possit nostra voluntas proposito aliquo obiecto, sese ad amandum vel odio habendum illud determinate tamen si amat quod hoc actu in indiuiduo potius quam alio amet, non est positum in eius libertate, sed aliunde prouenit, scilicet ex prædeterminatione Diuina.

466 Respondemus tamen in primis, difficultatem hanc obijci nobis non posse ab his auctoribus, qui Sancti Thomæ doctrinam nobiscum profitentur; nam solent huius scholæ magistri docere hos effectus indiuiduari, vel à materia signata quantitate, vel à quantitate ipsa, vel à subiecto, in quo & à quo fit actio cum his circunstantijs scilicet hoc tempore loco &c. iuxta quam doctrinam in præsenti difficultate non oportebit confugere ad determinationem primæ causæ; sed sicut dicebamus causam, quæ habet virtutem eminentem ad plures effectus specie distinctos solere interdum determinari ad vnum potius, quam ad aliud ex dispositione passi, ita in præsenti dicetur causam ex se indifferentem ad indiuidua vnius speciei determinari ad hoc indiuiduum producendum ex eo quod in subiecto his dispositionibus affecto, ac cum his conditionibus, ac circun-

467 stantijs operatur.

Sed quoniam hæc responsio licet valde probabilis sit, magnas habet in Philosophia difficultates; admittimus modo (siue id verum, siue falsum sit) determinationem causæ secundo quoad hanc partem pendere ex voluntate sola primæ causæ; negamus tamen recte inde colligi hanc determinationem fieri à causa prima per aliquam actionem præuiam circa causam secundam, aut ei aliquam rem imprimendo, per quam eius facultas actiua ad hoc indiuiduum limitatur; Primo quidem, quia sola determinatio diuini concursus sufficit ad hanc determinationem. Probatur, quia causa secunda nullum indiuiduum potest producere sine concursu Dei: ergo si Deus hic, & nunc statuat concurrere cum hac causa v. g. cum hoc igne ad producendum hunc calorem in indiuiduo, & non alium illa erit sufficiens ratio cur illa causa illum effectum singularem producat potius, quam alium: ergo ad hunc finem non est necessaria præuia effectio alicuius qualitatis vel entitatis in ipso igne seu causa se-

468 cunda, vt ab illa determinetur.

Secundo, quia vix potest intelligi quomodo aliter hæc determinatio fiat addendo ipsi causæ rem aliquam, duobus enim modis id excogitari potest, primo per modum impedimenti, seu resistentiæ, quia nimirum id quod Deus addit causæ secundæ impedit illum, ne alia indiuidua illius speciei possit producere, & solum relinquit illam expeditam ad vnum efficiendum, & hic modus per se est incredibilis, tum quia non apparet quomodo illa qualitas, seu entitas possit ligare virtutem agendi, ne alios effectus producere valeat, quia nec potest illi resistere, cum non habeat eum illa oppositione; nec vna operetur ad destructionem alterius, nec etiam illam diminuat, aut tollat aliquam conditionem necessariam ad agendum, tum etiam quia si res aliqua additur, & illa est vnica, & eiusdem rationis, non est cur sit illi naturale impedire potius effectionem quorundam indiuiduorum vnius speciei, quam aliorum, vel (quod mirabilius est) impedire omnia præter vnum: addo hunc modum etiam esse insufficientem in causis liberis in opinione Doctorum, cum quibus disputamus, quia ex vi huius impedimenti non manebit causa secunda determinata quoad exercitium ad illum singularem actum efficiendum, ad quem manet libera, & expedita, cum tamen ipsi velint prædeterminationem, quoad exercitium debere fieri à causa prima.

Aliter enim potest hæc prædeterminatio ex- 469
cogitari per modum additionis, & augmenti virtutis actiuæ, quia nimirum illa qualitas, seu entitas, aut quouis modo appelletur addit causæ secundæ quandã specileam vim effectricem huius solius indiuidui in illa specie, quæ ita est efficax, vt trahat secum causam secundam ad efficiendum illud potius, quam aliud; nam quia ex entitate superaddita crescit virtus ad efficiendum hoc solum indiuiduum, inde fit vt virtus actiua potius se exerceat in hoc indiuiduum, quam in aliud, & quia non possunt plura fieri simul, ideo alia non efficit, sed hic modus in causis liberis habet difficultates, & grauissima incommoda statim tractanda, quia cum causa libera ex se sit indifferens non solum ad indiuidua, sed etiam ad speciem actus, quia potest velle, & nolle non potest illo modo determinari ad indiuiduum, quin etiam determinetur ad speciem; vnde necesse est, quod talis determinatio tollat libertatem quoad specificationem, quod si etiam determinet ad exercitium tollet simpliciter vtrumlibertatis, de causis autem naturalibus, siquis ita sentire voluerit, parum nostra refert, quamvis sine causa, aut necessitate vlla multiplicet res & actiones minime necessarias, & eligat modum intellectu difficillimum, nihilque conferentem ad efficaciam causæ primæ; nam si ipsamet potest determinare causam secundam solum limitando suum concursum ad tale indiuiduum, & nihil aliud agendo maioris potestatis, & dominij hoc esse videtur, quam id facere multiplicando actiones.

Accedit quod nulla res, quæ vim habet acti- 470
uam intra aliquam speciem est ex natura sua determinata, vt solum possit agere vnum indiuiduum illius speciei, vt patebit discurrendo per omnes virtutes actiuas, quas nos experimur: ergo si illa qualitas quam Deus addit causæ secundæ igni v.g. est virtus actiua caloris, siue instrumentalis, siue quovis alio modo esse fingatur ex se non erit determinata ad vnum indiuiduum illius speciei, sed indifferens ad plura; quomodo ergo ipsa determinabit causam secundam, cum eademmet indigeat alia determinatione, quod siquis mordicus dicat esse speciale huic entitati, vt suam efficaciam habeat determinatam ad vnum indiuiduum, fateor non posse demonstrari hoc esse impossibile, aut implicare contradictionem, tamen cum non possimus nos Philosophari, nisi ex virtutibus actiuis, quas experimur, & alioqui nulla ratio nos cogat ad admittendum tale genus virtutis actiuæ, immerito, & præter omnem conuenientem Philosophandi rationem fingeretur, præsertim cum necessarium consequenter sit dicere, quoties variatur actio causæ secundæ, variari etiam hanc entitatem, quam Deus in illam præinfundit, itaque quoties nouum lignum admouetur igni toties necesse est vt Deus nouam qualitatem, aut nouam rem determinantem ignem ipsi conferat, & similia possent facile inferri, quæ sine causa quilibet Philosophus concederet, sed de naturalibus causis hæc sufficiant, quæ non erunt inutilia ad facilius intelligenda ea, quæ de liberis dicenda sunt.

471 Ex his ergo recte concluditur voluntatem nostram ex sola generali ratione causæ secundæ non indigere hac prædeterminatione, nisi in ea aliquid proprium, & singulare ostendatur, ob quod illam requirat; quod sane non erit facile ostendere, quia sicut in cæteris causis naturaliter agentibus; ita & in voluntate sufficienter saluatur subordinatio eiusdem voluntatis ad Deum, vt primam causam per dependentiam essentialem, quam ab illo habet non solum in esse, sed etiam in operari ratione concursus necessarij superius explicati: ergo ex vi subordinationis non est necessaria alia motio diuina prædeterminans: ergo per se loquendo non est necessaria ad actum liberum voluntatis. Probatur hæc vltima cõsequentia, quia non est minus potens voluntas ad exercendos actus sibi connaturales, quam sint aliæ causæ naturales ad actiones suas, nec potest singularis aliqua ratio in voluntate inueniri, ob quam hæc determinatio ad voluntatis actus necessaria sit potius, quam actus reliquarum causarum.

SVBSECTIO XVII.

Argumenta aduersariorum ponuntur & soluuntur.

472 ARgumentum aduersariorum sic se habet, quod euidentissimum, & efficacissimum asserunt: à causa, inquiunt, indifferente, & indeterminata, non potest definitus prodire effectus: sed voluntas positis omnibus requisitis &c. manet omnino indifferens, & omnino indeterminata: ergo vt sic non potest aliquod opus determinatum operari; vnde oportet vt ab aliquo prius saltem natura quam aliquod definitum opus eliciat, determinetur, quia implicat eandem facultatem ex se indifferentem, se ipsam determinare, quia determinatum, & indifferens contradictionem inuoluunt.

473 Verum tamen vt bene aduertit Pater Suarez, hæc ipsa ratio, in qua maxime hi auctores nituntur, eorum sententiam falsam esse aperte declarat, eiusque rei declaratio nostram maxime assertionem confirmat, clarissime enim supponunt, qui ita argumentantur totam nostræ voluntatis indifferentiam passiuam esse & non actiuam, & negatiuam potius, quam positiuam; nam si voluntas vt est prior suo actu, ita est indifferens vt non possit se ipsam determinare etiam positis omnibus prærequisitis ad volendum, nisi ab alio extrinseco agente determinetur: ergo illa indifferentia tantum passiua est ad recipiendum nimirum hanc, vel illam determinationem pro alterius voluntate, & arbitrio.

474 Probatur consequentia, quia respectu talis determinationis voluntas solum passiue se habet, & non actiue, vt prædicti Doctores docent, & quidem consequenter; nam existimant hanc determinationem antecedere ordine causalitatis, & naturæ omnem actum voluntatis, ex quo necessario fit hanc determinationem non effici à voluntate, quia omnis efficientia voluntatis est ab hac determinatione, quia ante illam dicitur esse inepta ad agendum aliquid eo quod sit indeterminata, & indifferens; item quia si determinatio esset effectiue a voluntate; ergo esset ab illa vt indifferente; ergo eadem ratione ipsum velle licet esset determinatum posset esse à voluntate, vt indifferente, imo iuxta veram Philosophiam, voluntas nihil per se, & immediate efficit, nisi actum volendi, vel nolendi, sicut in vniuersum hæ potentiæ animæ proxime solum efficiunt suos actus secundos: sed illa determinatio, vt antecedit in voluntate iuxta sententiam, quam impugnamus, non est actus voluntatis, sed aliquid prius; fit ergo à solo Deo, & non à voluntate: ergo indifferentia voluntatis respectu talis determinationis est tantum passiua. Et similiter sequitur esse potius negatiuam, quam positiuam. Dicitur enim voluntas indifferens, quia est capax vtriusque determinationis, & ex se neutram habet in actu; sed ad summum in potentia receptiua; quomodo materia dicitur esse indifferens ad varias formas, non tamen erit indifferens positiue per actum eminentem, seu virtualem. Est autem omnino falsum voluntatem esse indifferentem tantum hoc modo; Nam inde aperte sequitur voluntatem non esse liberam non solum quoad vsum, sed nec quoad facultatem ipsam operandi, vt in secundo puncto proposito ostendemus. Procedit ergo ratio illa ex falso principio.

475 Quamobrem possumus nos hunc in modum rationem retorquere potentia quæ de se est positiue, & actiue indifferens, tanquam domina sui actus potens est sua intrinseca virtute cum generali concursu primæ causæ se se ad suum actum determinare; imo in hoc consistit eius intrinseca vis, & perfectio: ergo non indiget extrinseca prædeterminatione prævia ad actum vt operetur. Quin potius hæc vel omnino repugnat, vel certe non est consentanea intrinseco modo operandi talis facultatis consequutio per se nota est, & antecedens adeo videtur clarum ex terminis, vt non indigeat probatione, sed vt res sit euidentior explicandum amplius est facta quadam comparatione huius efficatiæ voluntatis ad efficaciam causarum naturaliter agentium, quæ videntur etiam habere indifferentiam quandam per eminentem vim effectiuam plurium effectuum, vel actionum qualem in sole, vel in intellectu ipso considerare licet, cum tamen hæ facultates non possint proprie se se determinare ad suos actus, sed à natura sint determinatæ. Est ergo notanda differentia, quod in his agentibus naturalibus non est facultas indifferens positis omnibus requisitis ad agendum, sed potius in hoc habent naturalem determinationem, ita vt sol necessario ageret tota sua eminente virtute, si simul haberet materiam susceptiuam totius effectus, cuius ipse solus potest esse causa sufficiens, quod si nunc vnum determinatum effectum facit potius, quam alium, solum est quia illi applicatur subiectum aptum ad illum effectum suscipiendum, & non alium: eo tamen subiecto applicato tam necessario agit, sicut ignis calefacit; idemque contingit in qualibet alia causa naturali, siue determinatio eius proueniat ex materia, siue ex alia concausa vt supra tetigi; & ideo hæ causæ non dicuntur proprie indifferentes, sed æquinocæ, vel vniuersales.

476 Itemque reperitur in intellectu, aliisque animæ potentijs, quæ naturaliter agunt, solum est in quibusdam earum quædam subiectio ad voluntatem in vsu, & exercitio suorum actuum, quorum ipsæmet non sunt Dominæ, & ideo illæ non possunt dici proprie ex se indifferentes, nisi passiue. At voluntas est indifferens actiue, & tanquam Domina sui actus, quia si in illa non reperitur hæc indifferentia in homine absolute non inuenitur, quia nulla est alia facultas, per quam ei conueniat, & ita non erit homo liber, nec Dominus suorum actuum, quod est contra fidem. Quia ergo voluntas non imperfecte tantum, sed perfectiss

perfectissimo, & spirituali modo indifferens est, vt positis omnibus requisitis possit efficere, vel continere actum suum, aut vnum, vel alium elicere, ideo potens est quamuis sit indifferens in actu primo determinare se ad actum secundum, quo circa illa propositio potentia indifferens non potest ex se producere determinatum effectum, vt verbis præcisis respondeatur distinguenda est, est enim vera in causa indifferente ex imperfectione virtutis, vel ex defectu alicuius conditionis requisitæ ad agendum, non autem in causa indifferenti ex excellenti Dominio ex perfecta & eminente virtute, per quam habet veram, ac propriam potestatem dominatiuam sui actus positis omnibus ad agendum requisitis.

477 Quæ omnia confirmat Pater Suarez, tum aureis verbis, tum gemmeis rationibus; nam huiusmodi facultas, & modus agendi nec in se se involuit repugnantiam; neque est cur requirat infinitam perfectionem, aut virtutem: ergo non est cur negemus conuenire voluntati, quæ domina est sui actus. Prior pars antecedentis satis probata est ex dictis, & ex illo exemplo Diuinæ voluntatis, & ex re ipsa; quia esse indifferentem in actu primo, & determinari per actum secundum non involuit repugnantiam, quia vnus actus non includit necessario negationem alterius, sicut materiam primam esse indifferentem in potentia passiua, & actuari, seu determinari per vnum actum formalem non est repugnans sed potius consequens, & consentaneum; sic ergo voluntatem esse actiue, & perfecte indifferentem, & se se explicare in vnum actum, & per illum determinari tam agendo, quam recipiendo illum nihil inuoluit in se repugnans, sed potius est maxime consequens & consentaneum.

478 Posterior vero pars antecedentis probatur, quia huiusmodi virtus actiua sic operans, & se determinans potest esse participata à superiori virtute, & ab illius influxu pendens tam in suo esse, quam in actione sua: ergo absque infinita perfectione potest habere prædictum agendi modum, quia nulla est causa ob quam infinitas requiratur, Deus enim non solum est liber; sed etiam per se, & essentialiter liber vsum libertatis habet non solum absque dependentia ab alio, sed etiam absque vlla potentialitate, compositione, aut imperfectione, & ideo infinitam perfectionem ad illum modum libertatis requirit, quæ propterea secundum illum modum nulli creaturæ communicabilis est, participatio autem eius libertatis, & indifferentiæ cum vero Dominio sui actus communicari potest creaturæ absque infinita imperfectione: sic ergo potentiam ex se indifferentem vnum actum determinate efficere potius, quam alium non ex determinatione alterius, sed sua sponte, & intrinseca vi, quamuis non sine concursu alterius non requirit infinitam perfectionem.

479 Quapropter non sequitur voluntatem liberam sic operantem esse primum liberum, nisi in hac voce sit magna æquiuocatio: nam primum liberum, proprie dicitur quod est per essentiam liberum, vel quod libertatem habet prorsus ab alio independentem; neutrum autem horum conuenit voluntati creatæ, cum non habeat libertatem, nisi participatam à libertate Dei, & ab eadem in suis determinationibus pendentem; si autem primum liberum dicatur illud agens à quo in suo genere. Primo est determinatio libera, sic verum est omnem voluntatem liberam posse in suo genere dici primam radicem suæ determinationis, quia scilicet sine illa fieri non potest nec aliter quam ex intrinseca, & libera applicatione eius: sed hæc est impropriissima acceptio huius vocis, & ideo illa vtendum non est, nec voluntati creatæ attribuenda. An vero hic modus operandi satis sit vt voluntas creata dicatur primum initium suæ determinationis, in alio loco late agemus; nam in quibusdam actibus voluntatis, scilicet in malis possumus simpliciter ita loqui, in bonis autem præsertim supernaturalibus, non item, quia licet in tali determinatione libera voluntas suas partes habeat, tamen primum initium eius non est ab ipsa, sed ex Deo quia eam præparat, & adiuuat, vt se determinet, quo fit, vt loquendo de ipsa intrinseca determinatione voluntatis non ideo voluntas velit, quia aliunde est determinata, sed potius ideo velit, quia se ipsam determinat, ita tamen vt in ea causali nota indicetur causa formalis non efficiens. Nam in genere efficientis nihil aliud est voluntatem determinari, quam efficere volitionem, vel nolitionem, in genere autem causæ formalis determinata manet, quia manet affecta hac volitione potius, quam alia, & ita in hoc sensu non est repugnantia in illa loquutione, scilicet voluntas determinatur, quia vult, quamuis non determinetur, nisi volendo, quia ibi non importatur causa efficiens, sed formalis; propriissime autem, & sine vlla æquiuocatione dicetur voluntas se se determinare volendo, & velle sese determinando. Ex quo satisfactum est vltimæ confirmationi obiectionis propositæ, satisque probatum relinquimus voluntatem ob suam indifferentiam, non indigere speciali determinatione extrinsecus proueniente, imo ideo illam non postulare quia indifferens est indifferentia dominij.

Deinde constat ex dictis, quo sensu verum sit 480
eandem potentiam non posse esse indifferentem, & determinatam, est enim hoc verum si in eodem genere sermo sit, non autem in diuersis: itaque si potentia sit ab intrinseco indifferens actiue seu ad agendum, vt est voluntas non potest in sua virtute actiua habere determinationem, in actu primo, poterit vero formaliter determinari per actum secundum, & quando est determinata in actu secundo non potest simul esse indifferens, quoad eundem statum, licet suam facultatem indifferentem retineat.

SVBSECTIO XVIII.

Authoritatibus sacræ Scripturæ in contrarium positis fit satis.

AD loca Scripturæ optime respondet P. Suarez 481
his verbis, illa & similia testimonia nihil ad causam præsentem conferre. Primo quidem quia in eis non est sermo de generali motione, seu concursu causæ primæ, nec de physico influxu eius simpliciter necessario ad actum nostræ voluntatis, alioqui ex vi illorum testimoniorum dicendum esset Deum immutare corda Principum, etiam quando cõnettantur ad creaturas, & dirigere gressus eorum, etiam quando praui sunt, quæ quam sint falsa, & absurda in secundo libro ostendemus.

Secundo dicitur in his testimonijs nullum esse 482
verbum de physica prædeterminatione voluntatis, sed de directione eius in verbis Ieremiæ, de inclinatione in verbis Salomonis, & de immutatione cordis apud Iob; longe autem est aliud dirigere & inclinare, quam physice prædeterminare,

vt

vt per se notum est. Immutatio etiam fieri potest morali modo, inspirationibus, consiliis, aliisque cogitationibus vt latius *lib. 3.* explicando gratiam excitantem dicturi sumus, vbi etiam ostendemus hanc immutationem esse posse moraliter efficacem ex se, vel etiam prorsus infallibilem ex præscientia Dei absque physica prædeterminatione. Quod autem potest Deus facere in supernaturali ordine per excitationem gratiæ, potest etiam facere in actibus moralibus, & politicis per cogitationes, & motiones proportionatas, vt per se euidens est, & hoc est quod potissimum docetur in illis locis.

483 Vnde animadverto tertio in citatis testimonijs non dici illam motionem Dei esse necessariam ad singulos actus humanos, aut ex vi subordinationis, & dependentiæ causæ secundæ à prima, sed dici solum quid Deus possit, & quid etiam agere soleat ex sua ineffabili providentia, vel positive operando, vel etiam permittendo quando vel ad quorundam salutem, vel ad aliorum suplicium id iudicat expedire. Quod maxime verum est in duobus primis testimonijs Iob & Prover. nam in loco Ieremiæ sermo est de operibus gratiæ, & de via salutis æternæ, ad quam diuina directio, & gubernatio est simpliciter necessaria, non ex generali ratione causæ primæ, sed ex speciali difficultate illius viæ, & excellentia supernaturalium actuum; vnde in eodem loco Ieremiæ statim subditur. Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, vt ponderavit, & exposuit August. *lib. 2, de peccat. merit. & remiss. cap. 17.* & significauit Hyeronimus *in comm. Ierem.*

484 Ad alia autem loca, quæ in eodem §. in fine illius adducuntur, Respondeo primo in genere omnia similia loca esse de permissione Diuina intelligenda, Chrysost *hom. 36. in Matth. non longe ab initio.* Quamquam non ipse, sed hominum improbitas horum omnium causa futura esset, se tamen facturum omnia dicit; talis quippe est scripturarum consuetudo. Augustin. *de grat. & lib. arb. c. 23.* quando auditis dicentem Dominum ego seduxi, & quem vult indurat in eo quem seduci, vel obdurari permittit mala eius merita credite. Damas. *lib. 4. cap. 20.* scire illud attineo in Scripturæ more positum esse, vt Dei permissionem, actionem ipsius appellet, idem fere Prosper ad capitula Gallor. *cap. 11. & 12.* Ratio item hoc demonstrat ex generali regula interpretandi scripturam sumpta, quandocunque enim ex sensu verborum omnino proprio, & quasi materiali sequitur absurdum aliquod pietati; aut alijs locis eiusdem Scripturæ contrarium, tunc est signum euidens in verbis illis latêre aliquam metaphoram, vel mysterium: sic ergo in prædictis locis necessarium est verbum illud agendi, seducendi, indurandi, & similia cum aliqua improprietate, & metaphora interpretari, quæ non potest esse alia, nisi quod Deo tribuitur tanquam operanti id quod solum permittit.

485 Ratio autem ob quam Spiritus Sanctus voluit ea metaphora, & loquendi modo vti, esse potest multiplex. Prima ad terrendos homines, nam licet Deus hæc positive non operetur, tamen ob eius infinitam præscientiam conditionalem actuum omnium, quos singuli homines in omnibus euentibus operaturi sunt, si in eis constituantur ob hãc (inquam) præscientiam tam infallibiliter sequitur quod permittit fieri, sicut id quod efficit, & præordinat; vnde quod ad hominem spectat, non minus malum ei prouenit diuina posita permissione, quam si positiua esset ordinatio, & efficacitas Dei; vt ergo homines Diuinam permissionem timeant permouendum effectionis proponitur quod est tantum permissum.

Secunda ratio per hoc genus loquendi signi- 486
ficatur, quamuis peccatum non sit à Deo, tamen effectum peccati esse ab ipso intentum, & sæpe præordinatum, vel in pœnam peccantium, vel in alium finem bonum; sic Assur. v.g. dicitur virga furoris Dei, quia licet Assirij peccassent affligendo populum Dei, tamen Deus illud peccatum permisit in pœnam sui populi, cuius afflictionem, & passionem, quæ bona erat Deus volebat, licet peccatum non vellet, sed permittere tantum. Tertia ratio est specialis in aliquibus peccatis ad denotandum non ex sola generali prouidentia, sed aliquo speciali Dei consilio & ratione permitti, aliquando enim Deus præter generalem concursum causæ primæ aliquid speciali, & proprio, ac peculiari consilio vult, ex quo certo scit fore, vel homo peccet ratione cuius talis permissio specialis dicitur, & illis loquutionibus explicari solet etiam nostro loquendi more. Id autem, quod Deus hoc modo vult interdum est aliquid negatiuum, interdum aliquid positiuum.

Negatiuum est cum Deus prænidens fore, vt si hominem non corrigat, vel aliqua correctione affligat lapsurus sit in plura peccata, nihilominus peculiari consilio, & inscrutabili iudicio castigationem remouet, hominemque desideriis suis tradit, hoc modo dicitur pater perdere filium, Magister discipulum, & Pedagogus alumnum; vnde *Eccles. 30.* Tunde latera filij tui ne forte induret: hunc modum attigit Orig. 3. *Periarch. c. 1.* & explicatur optime *Psalm. 72.* in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideo tenuit eos superbia. Deinde potest etiam esse hæc permissio, quando Deus iusto iuditio negat auxilium aliquod speciale ad vitandam culpam, quod licet non sit simpliciter necessarium, est autem moraliter necessarium, aut fere, quia considerata hominis dispositione & occasione, difficillimum est vitare culpam, nisi Deus peculiari modo adiuuet, quod tamen facere non tenetur, & ideo interdum iusto iudicio illi negat, quomodo inter homines, qui alium relinquit in manibus hostium, neque ei subuenit dicitur eum tradere, licet positiue non adiuuet, quo exemplo vtitur Chrysost. *hom. 3. in epistola ad Roman.* exponens verba illa; tradidit eos Deus, &c.

Positiuum autem aliquid facit Deus quando 487
non solum homini malum non infert, sed etiam beneficia confert prænidens fore, vt illi sint in scandalum, & ruinam, quod non solum de temporalibus bonis, sed etiam de spiritualibus verum est, interdum enim mittit Deus prædicatorem ad eum, quem præscit non fore corrigendum, sed obdurandum potius; sic etiam fecit miracula, & signa coram Pharaone præsciens illum fuisse obstinatiorem reddendum, in quo exemplo fortasse vterque modus concurrit, nimirum, & positiua signorum operatio, & denegatio abundantionis auxilij, illi homini necessarij, vel ex se moraliter loquendo, vel iuxta præscientiam Dei, aliquando etiam Deus aliquid præcipit fieri, quod sit postea futurum homini occasionem ruinæ; sic præcepit filiis Israël, vt ab Ægyptiis peterent vasa aurea, & argentea, & hac occasione dicitur contuerisse corda eorum, vt odirent populum suum,

non

nion in eis odium operando, sed aliquid ordinando, ex quo illi erant in odium excitandi, & conuertendi. Aliquando etiam Deus liberam facit homini, vel Dæmoni facultatem malum aliquod faciendi, & ideo solet nomine actionis, vel præcepti significari, vt Damas, supra aduertit, vt cum Christus dixit Iudæ, quod facis fac citius, si formam verborum spectemus videtur esse præceptum, fuit tamen permissio, & ostensio animi paratissimi ad moriendum, vt notauit Leo Papa *Serm.7. de pass.* ac si diceret, ego libenter tradar Iudæis, & quam citissime pro hominibus moriar, tu fac quod libuerit, sic *Matth.* 23. implete mensuram Patrum vestrorum *Ioan.3.* soluite templum hoc, & *Iob* 1. ait Dominus dæmoni. Ecce vniuersa, quæ habe in manu tua sunt, quæ sunt verba solius permissionis, & tamen *c.*2. ait Dominus ad Dæmonem, tu autem commouisti me, vt affligerem eum frustra.

488 Vltimo est in his omnibus obseruandum quod licet Deus faciat aliquid, vel facere committat cum certa præuisione futuri peccati, tamen nec ipsa intendit per se directe peccatum, neque etiam indirecte potest ei peccatum imputari, non quidem illud per se intendit, quia malum est alienum à diuina bonitate, quod non solum de formali, sed etiam de actu ipso peccati verum est, vt latius dicam in sequenti capite, quia ille actus ratione malitiæ quam habet adiunctam, & inseparabilem est prauum, & indignum obiectum, vt in diuinam intentionem, & voluntatem directe cadat. Neque etiam indirecte ei imputari potest, quia non tenetur, vel id facere quod committit, vel id committere quod operatur, ne peccatum quod præuidet futurum inde sequatur, vt autem ex principiis moralibus constat effectus per accidens sequutus ex actione, vel commissione, alicuius non imputatur ei, nisi intercedat obligatio cauendi vnum, ne aliud sequatur: Quo fit, vt huiusmodi peccata non possint Deo vere, ac proprie attribui; si ergo interdum in verborum specie Deo attribui videntur, vel est metaphorica locutio vt dixi, ad mysterium aliquod significandum, præsertim ad indicandam diuinam iram, & animaduersionem, à qua talis permissio procedit, vel certe non intelligitur de ipso peccato, sed de aliquo bono effectu quem Deus intendit per talis peccati permissionem, sic enim dixit Augustin. *Enchirid. c.*100. Nec sineret bonus fieri mala, nisi omnipotens etiam de malis facere posset bene.

489 Ex his facile est ad singula testimonia Scripturæ respondere. *Secundo* itaque *Reg.*16. Dauid permissionem factam Semei, vt ipsum malediceret præceptum appellauit, non proprie, sed translate, vt August. notauit *de Grat. & lib. arb. c.*20. cognoscebat enim Dauid ex speciali Dei ordinatione id fuisse permissum in pœnam sui delicti, & exercitium patientiæ suæ, illam ergo, quæ respectu Semei erat permissio, respectu sui æstimauit præceptum, similiter 2. *Reg.*24. verbum illud commouit permissiue exponendum est, id est, in supplicium populi permisisse Deum, vt Dauid commoueretur vano, & superbo affectu ad numerandum populū. Similiter explicanda sunt illa verba *Psal.*104. Declinasti semitas nostras, id est, permisisti & sciuisti nos declinare; idem denique est sensus cæterorum verborum indurandi, excæcandi, quæ ita esse intelligenda in aliis Scripturæ locis satis explicatur *Serm.*5. Percussisti eos, & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam induraerunt facies suas, & noluerunt reuerti, vnde *Psal.*9. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, & *Rom.*2. Tu autem secundum duritiam tuam, &c. ita late Aug. *lib.*1. *q. ad simp. q.*2. D. Th. *ad Rom.*9. *sect.*3. vnde recte dixit Faustus *lib.*1 *c.*18. *de Grat. & lib. arb.* Non vtique violentia compellentis, sed clementia relaxantis obdurationis occasio est.

Ad alias generales locutiones Scripturæ respondetur esse, vel iuxta subiectam materiam, vel cum distributione accōmoda intelligenda *in c. ergo* 12. 1. *Cor.* aperte est sermo de operibus gratiæ. Diuisiones (ait) gratiarum sunt, idem autem spiritus diuisiones operationum sunt, idem vero dominus quia operatur omnia in omnibus extendēdo vero illa verba ad omnia, quæ simpliciter fiunt, verum est Deum omnia operari, vel specialiter, vel generaliter ad ea concurrendo ad vnūquodq; quatenus ens est, & ita etiam operatur entitatē actus peccati concurrendo ad illā, non tamen prædeterminando, eodē modo exponuntur verba *Rom.*11. ex quo omnia. Locus autē Hyer. non est contra nos aperte enim ibi est sermō de via motum quam nō potest homo facere rectam, nisi à Deo dirigatur & hoc modo dicitur non esse in homine, vt ibidem statim declaratur. Locum autem *ad Ephes.*1. ibidem optime exponit per distributionem accommodam Hyeronimus, dicens. Non quo omnia, quæ in mundo fiunt, Dei voluntate, & consilio peragantur, alioqui & mala Deo poterunt imputari, sed quo vniuersa quæ facit, consilio facit, ac voluntate; si ergo peccatum voluntate etiam, & consilio permittit, & ad actum peccati voluntate, & consilio concurrit, quomodo etiam Augustinus *in Enchir. cap.*100. ait peccatum ipsum quod est contra Dei voluntatem non est præter Dei voluntatem. 490

Ad locum Pauli: *Ex epist. ad Philip.* Respondeo, quia hoc testimonium sæpissime, tanquam palmarium *in disp. de Grat. efficaci* adfertur, tum ab hæreticis ad probandum gratiam ita omnia facere vt ei non libere cooperemur, vt patet apud Caluin. *lib.*2. *inst. c.*2. *in fine, & c.*3. *n.*6. *& n.*11. *c.*5. *n.*11. *& lib.*3. *c.*2. *n.*23. *& c.*11. *n.*12. cuius verba prolixitatis vitandæ causa committo. Tum à quibusdam catholicis ad probandam gratiam prædeterminantem; (quæ quomodo ab illa re ipsa differat nunquam, cogitatione assequitur ostendam hunc locum eorum sententiæ aduersari potius, quam suffragari. Apostolus eo loco hortatur Philippenses ad humilitatem, & obedientiam. Primo exemplo Christi, cum ait, hoc enim sentire in vobis, &c. vbi Christi humilitatem & obedientiam ponit ob oculos, vt ipsi eosdem affectus, & sensus induant, vnde concludit. Itaque fratres mei, sicut semper obedistis, non vt in præsentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea; cum metu, & tremore vestram salutem operamini, quasi dicat si Christus se humiliauit & obediens fuit vsque ad mortem, & vos debetis obedire Deo, Præpositisque vestris operando salurem vestram, idque non cum præsumptione, & iactantia præferendo vos alijs, vel existimando vos esse aliquid, sed cum timore & tremore, sicut Christus cum humilitate, & reuetentia Patri obediens fuit. 491

Deinde subdit alteram rationem, Deus enim est, qui in vobis &c. quasi dicat debetis cum timore, & tremore salutem vestram operari quia non vestris viribus, eam potestis operari, sed Deus est qui illam operatur, nempe vt causa principalis, vires assidue suppeditans, & inspirans; itaque ne Deus suo auxilio vos de- 492

betis cum timore, & tremore illam operari, hoc si feceritis, ipse quoque operabitur perficere; id est perseuerantiam sicut operatus est velle, id est, propositum bonæ vitæ, hoc est quod alibi dicit; qui capit bonum opus, ipse perficiet. Hinc sequitur esse in potestate illorum facere vt Deus in ipsis operetur perficere, & consequenter non requiri motiones prædeterminantes, hæ enim nullo modo sunt in nostra potestate, vt supra ostensum est, si enim Deus eas mihi præparauit, non est quod multum timeam, aut solicitus sim, Deus solicitus erit, vt decretum suum impleat, mihique eas suis temporibus inserat; si vero non præparauit, non potero eas mihi arcessere: quid ergo mihi proderit timor, & anxietas? Denique est in potestate nostra operari nostram salutem, & non operari, vnde Apostolus hortatur nos vt eam operemur: ergo ad singula opera non requiritur illud auxilium prædeterminans, quod non est in potestate cuiusque habere, vel non habere, & dum habetur non potest homo operari. Ex quibus constat, vel ex hoc loco, quo maxime, fulcire conantur gratiam prædeterminantem eam euerti.

493 Similis plane est locus ille Concilij Tridentini, (vtpote ex verbis Apostoli desumptus,) *sess. 6. capite decimoterzio.* Nemo sibi certi aliquid absolutæ certitudine polliceatur tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debeant, Deus enim nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere, veruntamen, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur, &c. qui locus plane hanc esse Apostoli mentem, quam diximus, declarat, quid enim aliud est gratiæ non deesse quam salutem suam cum metu, & tremore operari? Porro dicitur Deus operari in nobis velle, (id est, propositum bonæ vitæ, quod concipit homo dum iustificatur,) quia dat vires ad illud concipiendum, suadet, & allicit ad illud, & cum illud concipimus per dona sua cooperatur vobiscum: deinde quia infundit virtutem charitatis, per quam illud velle cessante actu in nobis perseueret habitu perficere operatur, partim per dona habitualia, quæ cum dedit velle infudit, partim per quotidiana auxilia, quæ largitur, per hæc enim iuncta ipsius protectione accipit homo potestatem perseuerandi, & perficit id quod in prima iustificatione proposuerat, nempe custodiam mandatorum vsque in finem. Hæc tamen omnia dona, & auxilia talia sunt, vt in singulis operibus prius natura quam eis vtamur possimus non vti, non acquiescere, & resistere.

494 Dices, quare Deus dicitur operari potius velle, & perficere, quam homo cum homo sit qui libere hos actus elicit? Respondeo etiam homo dicitur hæc operari, dicitur enim homo seipsum conuertere *Ioël 2.* sibi facere cor nouum *Ezechielis 18.* se mundare à peccatis *2. ad Thimoteum 2.* perseuerare in finem & similia peculiari tamen modo hæc tribuuntur Deo, tum quia Deus hominem ad hæc excitat, & solicitat antequam ipse de illis cogitet, tum quia ad hæc vires præbet, sine quibus homo non potest in his quidquam; is autem qui vires ad aliquid præbet, quibus id conficiatur peculiari modo tanquam auctor principalis dicitur esse causa rei, eamque operari, & conficere, sic Regem dicimus expugnasse vrbem, consequutum victoriam, subiugasse noua regna, quia militem, & sumptus suis ducibus suppeditauit, sic *Matth. 10.* dicitur non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, nempe quia non sapientia, & industria humana loquebantur, sed dono Spiritus sancti, qui omnia opportuna suggerebat, hic tamen spiritus quoad vsum doni illius erat illis subiectus iuxta illud Apostoli *1. Cor. 14.* Spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt, itaque non determinabat eos ad loquendum, simile quoque est illud *1. Cor. 15.* plus omnibus laboraui, non ego sed gratia Dei mecum, vel vt Græca habent, οὐκ ἐγὼ ἀλλὰ χάρις τοῦ θεοῦ σὺν ἐμοί, id est, non ego sed gratia Dei, quæ mecum est, de qua ante dixerat, gratia Dei sum id quod sum, dicit gratiam laborasse, quia ipse per vires gratiæ laborem præstitit, vnde Hieronym. *Dial. 2. contra Pelagianos* dicit, inquit se plus omnibus laborasse, stat imque laborem suum ad Dei refert auxilium. Non ego inquiens, sed gratia Dei, quæ mecum est.

Ad locum *ex Cant. 1.* in hunc modum respon- 495
deo, si tantum illi trahuntur, qui efficaci motione præparantur: ergo nemo trahitur à Deo, nisi qui sequitur, & consentit, atqui nemo sine tractu Dei potest sequi iuxta illud Domini *Ioan. 6.* Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum: ergo nemo potest consentire Deo, nisi qui consentit, consequens est contra sanam Doctrinam: ergo & antecedens. Deinde quomodo libera voluntate sequimur si tractatui illi non possumus resistere? quomodo libera voluntate sequimur cum ipse prius natura operetur, & influat in nostrum consensum, quam nostra voluntas in eundem influat, itaque liberum hic, & alibi, vel idem valet quod libens & libertas, quod libentia, vel est sine mente sonus. Nec obstat locus ille Cantici, Ecclesia enim desiderans imitari christum flagitat gratiam, vt id possit perficere & recte Haymo, & alij, itaque tractum petit quo præstentur vires exequendi sui propositi, ex tali tractu sequitur cursus, quia desiderium currendi iam supponitur. Potest etiam dici non esse necesse vt omnes in particulari currant, Ecclesia enim cum sit vnum corpus politicum, vt ipsa dicatur imitari Christum, sufficit vt perfectiores in ipsa id præstent, sic *ad Ephes. 5.* Christus dicitur Ecclesiam suam mundare lauacro aquæ, cum tamen non omnes mundentur, baptizantur, & apud *Ezech. capite 36.* effundam super vos aquam mundam, & mundabimini, &c. tamen non omnes mundantur super quos hæc aqua effunditur, solum enim significatur huiusmodi locutionibus rem habere eam vim, vt omnes per eam sint sanctificandi, si per ipsos non steterit; si gratiæ diuinæ non defuerint, & plurimos non defuturos reipsa. Simili modo illis verbis; Trahe me, &c. significatur plurimos per illum tractum imitaturos Christum, & omnes per illum posse si velint. Posset etiam exponi de tractu, quem vocant congruum, sed non videtur ad mentem Scripturæ, neque ex eo, quod gratia dicitur non prædeterminare voluntatem, sequitur nos Deum bene operando præuenire, aut nos Deum proprie trahere ad operandum, non ab eo trahi; nam bene operari bonum possumus nisi à Deo præuenti, id est, attracti, & allecti diuina inspiratione, quia volũtas nostra præparetur, vt iam bonum opus sit in ipsius potestate, sed neque volũtas sic præparata præuenit Deum in efficiendo opere bono, quia nõ nisi per vires gratiæ illud efficere potest. Ffatemur tamen liberum arbitriũ directæ esse causam

causam, cur hic & nunc Deus influat opus, tum per dona sua, tum per se ipsum, non autem Deum, aut gratiam, cur liberum arbitrium hic, & nunc influat. Non enim ideo hic, & nunc fit hoc opus, quia Deus absolute vult illud hic, & nunc fieri, aut gratia ex se determinat voluntatem, vt hic, & nunc illud faciat: sed quia voluntas diuinitus præparata vult hic, & nunc illud facere, non tamen solis naturæ viribus liberum arbitrium est illius causa, sed vna cum viribus gratiæ, sicut vicissim gratia est causa cur opus sit supernaturale fuse ostensum est. Hinc tamen non sequitur nos proprie trahere Deum ad operandum, quia Deus nos ante traxit quamuis id sensu quodam admitti possit, quatenus liberum arbitrium est causa cur hic, & nunc Deus influat in opus, vt dictum est. Vnde Gregor. Arimin. dicit Deum sequi determinationem voluntatis. Ad alium locum Pauli patet ex dictis supra §. *superiori*.

SVBSECTIO XIX.

Loca Augustini explicantur.

496 AD Augustinum priusquam respondeam suppono certum esse eum nunquam sensisse Deum directe, & proprie inclinare voluntatem ad malum actum, sicut de Iudæis ipse ait *tract. 53. in Ioan.* fecerunt peccatum quod eos non compulit facere, cui peccatum non placet; sed facturos esse præsciuit, similem Doctrinam frequenter repetit Augustinus, semperque exponit similes locutiones sacræ Scripturæ de permissione ut videre licet *epist. 105. & 106. & de prædest. & grat. cap. 4. & seq. ad Simplic. quæst. 2. ad artic. sibi falso impositos sæpe*, vbi notatu dignum est, nec Augustinum, nec Prosperum respondendo ad obiectiones dixisse Deum esse authorem peccati pro materiali, non pro formali, sed simpliciter negasse à Deo nos moueri ad malas voluntates, vel actiones: in locis ergo in obiectione citatis nihil habet Augustinus huic doctrinæ contrarium, sed in primo loco merito distinguit inter patientiam, & potentiam Dei; nam Paulus, quem ipse citat illa distinxit, sensus autem distinctionis est, quod Deus quosdam expectat per patientiam tantum, vt eorum misereatur, alios deserit etiam per potentiam, quia supposita eorum malitia, vult eos acriter punire; itaque per patientiam expectare Deum, nihil aliud est, quam non statim punire, quod præcise sumptum potius est opus misericordiæ quam iustitiæ, iuxta illud: ignorans quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? vnde hoc modo per patientiam expectare non est deserere, nam proprie deserere est opus iustitiæ; vnde constat quid sit per potentiam tradere hominem desideriis suis, est enim illum deserere, hoc autem non est per potentiam inclinare voluntatem hominis ad malum actum; sed est Deum potentia sua hominem acerrime punire, primum non agendo sed relinquendo, & postea efficiendo vt homo suam propriam voluntatem implens ea maxime torqueatur, quod est signum maximæ potentiæ Dei, & ideo dicitur in hoc potentiam suam manifestare deserendo hominem, & vitiis ac desideriis suis illum tradendo, vt tandem in illo diuina ira, & iustitia manifestetur, iuxta illud in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam; & illud, quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Rursus quod Augustinus ait, vel deserendo, vel alio quouis modo, ideo dixit, quia vt declaraui, Deus non solum non agendo, sed etiam aliquid exterius, vel interius operando id facit, vel offert homini, quod illi est occasio ruinæ, quam licet Deus non intendat, nec ad illam directe inclinet, tamen admirabili potentia, & iudicio occultissimo vtitur, dum id operatur in homine, & in corde etiam hominis, quod licet de se bonum, & sanctum sit, & ad id, quod honestum est inclinans, tamen ipsi homini futurum est in scandalum, & occasionem ruinæ, ita exponit Divus Thom. *lect. 3. ad Rom. 9.*

Ad alium locum Augustini primum responderi 497
potest eodem modo ex generalibus principiis positis, sed vt clarius in specie mens August. intelligatur, aduertendum est in principio capitis, in particulari loqui de voluntatibus Angelicis, has enim videtur intelligere cum ait: verum etiam eas, scilicet voluntates, quæ conseruant seculi creaturam, quamuis extendi id possit ad quascumque voluntates Principum, & Potentium, has ergo voluntates ait Augustinus inclinare Deum, vel ad beneficia præstanda, vel ad pœnas ingerendas, vtrumque autem fieri potest sine malitia voluntatis, & ita ex hoc capite non sequitur inclinare Deum voluntatem ad actum malum.

Quia vero interdum punit Deus quosdam per 498
malas voluntates aliorum, addit Augustinus mirabilem quemdam modum dicens, interdum Deum voluntatem iam vitioso suo malam inclinare in hoc peccatum potius, quam in aliud, ut talem hominem puniat, vel affligat, vel interdum etiam, vt à tanto malo eum liberet, vel alios fines prouidentiæ suæ, v. g. cum Dæmon paratissimus sit ad tentandos, vel affligendos homines, inclinat eum Deus, vt hunc potius, quam illum affligat, & de Semei ait Aug. fuisse hoc modo inclinatum à Deo ad maledicendum Dauid, quia iam suo arbitrio odium Dauid conceperat, & voluntatem ei nocendi habebat, optimum exemplum est in fratribus Ioseph, qui iam decreuerant eum interficere, Ruben eis persuasit, ut non effunderent eius sanguinem, sed in cisternam viuum immitterent, & postea transeuntibus Madianitis, Iudas fratres induxit vt eum venderent potius, quam ibi mori sinerent; Hæc ergo inclinatio illarum voluntatum in tale obiectum recte potuit esse ex speciali Dei prouidentia, & excitatione, de qua Augustinus loquitur, non de prædeterminatione physica, & ratio est, quia hoc modo voluntatem iam per se malam ex suo libero decreto inclinare ad hoc, vel illud obiectum, non est per se malum, imo potest esse honestum si ad minus malum inclinetur, vt in exemplo dato apparet; vel interdum etiam satis erit, vt malum sit eiusdem rationis, & gravitatis, solumque materialiter diuersum, vt si voluntas Principis decreuit inferre bellū, & deprædari quicquam possit; non est malum inclinare illam ad hanc gentem potius, quam ad illam, etiam si in eo non cernatur minus malum, satis enim est quod nō cernatur maius, in his ergo casibus potest Deus iuxta infinitam suam sapientiam & iustitiam inclinare voluntates, vel directe interius consulendo per Angelos bonos hoc potius quam illud opus eligere, vel per Angelos malos eis facultatem præbendo limitatam, & definitam ad talem personā, vel actionem quomodo legimus se gessisse cū dæmone *Iob. 1.* vt notavit etiam Aug. *lib. 1. ad Simplic.*

pic. q. 2. vel certe præbendo occasiones, vt talia obiecta repræsententur vel excitetur memoria talis personæ, aut quid simile, quo pacto statim homo pravam voluntatem prius conceptam ad talē actionem, vel personam applicat. His ergo modis intelligendus est Augustinus, cum sæpe ibi ait, agere Deum in cordibus hominum etiam motus voluntatis eorum, scilicet, cum motus est bonus, directe illum intendendo, cum vero est malus vel permittendo solum, vel intendendo etiã, vt voluntas iam ex se praua, & ad malum determinata, in hac re potiùs, quam in alia se exerceat; ita fere rem hanc explicuit August. Victor. *lib. 1. de sacram. p. 5. c. 29.*

499 In tertia obiecto ne proposita duo petuntur, quæ breuiter explicanda sunt, primum quomodo voluntas Dei se habeat ad actum peccati, seu quomodo ad illud præbeat concursum. Secundum quæ sit differentia inter concursum, & prædeterminationem.

500 Prima pars huius difficultatis manifeste declaratur aduertendo Deum non concurrere ad actum malum creatæ voluntatis medio aliquo actu voluntatis suæ, quo absolute, & efficaciter velit talem actum esse aut fieri in rerum natura, sed medio actu quasi conditionato quo vult talem actum fieri, & in eum influere si voluntas creata in illum etiam influxerit, vnde ex vi talis decreti, seu actus voluntatis suæ Deus non determinat concursum ad actum malum solum, sed indifferenter applicat potentiam suam executiuam ad hunc, vel illum actum, ad quem voluntas creata sese applicuerit, & postea in tempore ex vi illius applicationis, & voluntatis, dum illi sese adiungit causa secunda influit in actum malum diuina voluntas, humana simul sese determinante; hunc modum concurrendi indicauit Epiphanius *hæresi 66.* vbi ad vindicandum Deum à calumnia auctoris, & causæ peccati inquit iuxta permissionem liberi arbitrij omnibus propria voluntate, vti concedit, vt quisque quod voluerit faciat, itaque Deus confert generalem concursum creaturæ, non voluntate præmouente, nec voluntate absoluta, qua velit talem actum esse, sed voluntate quasi generali qua vult ad illum actum concurrere, & qua vult illum actum esse non absolute, sed subintellecta conditione, si liberum arbitrium ad illum efficiendum sese applicuerit, seu determinauerit, cum autem voluntatem illam generalem appello, non est sensus, vt quidam interpretati sunt, voluntatem Dei solum confuse versari circa actus voluntatis creatæ, volentem generatim concurrere ad actus eius, quæ interpretatio est in rigore falsa; nam in Deum non cadit confusa cognitio, vnde sicut distinctissime omnia intuetur, ita sua voluntate vniuersa in particulari vel disponit vel permittit, atque ita in præsenti ad hunc actum in particulari, etiam si malus futurus sit, vult Deus concurrere volente homine.

501 Vocatur autem illa voluntas generalis, quia Deus quantum est ex se non limitat concursum suum ad illum actum, sed offert illum ad alios bonos, vel malos etiam in particulari, quos in eodem momento posset voluntas hominis habere, si vellet. Neque enim probo quod quidam aiunt, Deum de facto non habere voluntatem concurrendi in hoc instanti cum hoc libero agente creato, nisi ad hunc actum, quem præscit, voluntatem creatam operaturam. Aiunt enim Deum scientia conditionata præscire, quid voluntas creata effectura sit, si ipse præbeat ei consensum & præuidens effecturam hunc malum actum, ad illum solum velle concurrere, quia superfluum est velle concurrere ad alios quos præscit hominis voluntatem non esse facturam. Hoc inquam mihi non probatur, quia si Deus de facto non offerret suum concursum ad alios actus absolute non esset in potestate proxima hominis illos efficere, & ita non esset liber ad illos efficiendos. Nec illa præscientia conditionata obstat, quia illamet supponit ex parte obiecti hanc conditionem, scilicet si Deus det concursum accommodatum voluntati humanæ, ipsa libere hunc actum eliciet potius, quam alium: ergo vt effectus postea libere fiat, oportet vt hæc conditio impleatur: ergo Deus non tantum ad illum actū, sed etiam ad alios debet offerre concursum, alias non implebitur conditio, & actus non erit liber saltem quoad specificationem; vnde non est otiosa, aut superflua illa voluntas Dei, quandoquidem ad hoc tendit vt voluntas humana, re ipsa sit expedita ad actum cuiuscunque speciei, quem in eo instanti posset efficere. Cum autem illa voluntas sit conditionata non oportet, vt aliquid ponat in effectu non adhibita conditione, sed quod sit tantum in affectu, seu præparatione ex parte Dei.

Dices; ergo ponitur in rerum natura aliquis 502
effectus positiuus, & realis sine absoluta & efficaci voluntate qua velit Deus illum esse contra illud, omnia quæcunque voluit fecit, & illud operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, & illud Augustin. *3. de Doctor. capite 4.* voluntas Dei est prima causa, & summa omnium specierum corporalium, atque motionum, & *libro 83. quæstionum, quæstione 3.* Hoc est aliquid fieri Deo agente quod Deo volente, & super id *Psalm. 144.* Iustus dominus in omnibus viis suis. Apud Deum hoc est velle quod facere, quia ex eius voluntate res habent esse; Nec videtur sufficere res conditionata, quia non solum necesse est vt Deus velit concurrere si creatura agat, sed necesse est vt Deus illam agere velit, & ita necesse est vt ipsa conditio cadat in voluntatem Dei, & ita voluntas conditionata transit in absolutam. Assumptum ostendo, quia sicut non potest creatura esse, nisi Deus velit illam esse, ita nec potest agere nisi Deus velit illam agere, tantum enim in agendo, quantum in esse à Deo pendet.

Respondetur concedendo aliquem realem ef- 503
fectum à voluntate creata fieri, quem Deus absoluta voluntate beneplaciti non vult esse.

Neque hoc est mirum, quia nec talis volun- 504
tas absoluta Dei necessaria est, vt ille effectus fiat, sicut declaratum est, nec ille effectus provt in re fit, est obiectum decens diuinam voluntatem. Neque hoc est alienum à doctrina Concilij Tridentini dicentis Deum hos actus malos operari tantum permittendo; non igitur simpliciter volendo illos. Idemque fere est, quod Auguſtinus, & alij Sancti dicunt Deum esse Auctorem omnium potestatum, non autem omnium voluntatum, scilicet actualium, seu volitionum; si ergo illarum auctor non esset, neque illas simpliciter vult. Denique idem est, quod Diuus Thomas dixit hos actus non esse ex voluntate Dei consequente, & beneplaciti, neque contra illam, sed præter illam, & idem est sensus aliorum Theologorum, quos retuli. Quamuis ergo Deus omnia, quæ voluit fecit, quæ tamen simpliciter non facit, non oportet vt ea simpliciter velit, huiusmodi autem sunt peccata, vt vero in

in actus illorum influat, & suo modo illos efficiat, satis est vt in eos etiam velit influere, non per se solum neque absolute, sed concurrente causa secunda; vnde eo modo, quo hunc effectum operatur illum facit secundum consilium voluntatis suæ accomodatum tali modo concurrendi, nam æterno suo consilio prudentissime decreuit suum concursum ad hos actus præstare, & id exequitur media voluntate modo supra declarato. Et ita etiam veræ sunt omnes locutiones Augustini sumptæ cum distributione accómodata, nam voluntas Dei est principium huius effectionis prout à Deo est, non tamen voluntas absoluta de tali actu secundum se, sed voluntas concurrendi ad illum modo prædicto.

505 Neque oportet vt Deus absoluta & efficaci voluntate velit nostram voluntatem agere ad hoc, vt ipsa agat, sed satis est, quod eam agere permittat, aut sinat, atque adeo vt velit eam agere non simpliciter, sed sub intellecta conditione si ipsa velit.

506 Neque est in hoc exacta similitudo inter esse à solo Deo, & ideo necessaria est absoluta voluntas Dei, qua velit ei dare esse, seu creare illam, voluntatem vero agere non est à solo Deo, sed est etiam ab ipsa voluntate, & ita est ab illa, vt possit non esse ex intrinseca vi, & facultate eius, & ideo non est necesse quod Deus simpliciter velit illam agere, sed quod velit præbere concursum illamque sinere, ut sua facultate volendi, aut agendi, vtatur.

Differentia inter prædeterminationem, & concursum.

507 Atque ex his facile est intelligere differentiam inter hanc voluntatem concurrendi, & voluntatem prædeterminantem: est enim multiplex. Prima, quod in voluntate concurrendi modo prædicto Deus nihil efficit se solo circa actum peccati, & ex hac parte non potest ei tribui, vt auctori. At vero per voluntatem prædeterminantem Deus se solo efficeret in voluntate nostra determinationem ad actum peccati præuiam ad illud, ratione cuius merito tribueretur Deo, & actus peccati, & quidquid cum illo coniunctum est, nam si illa prædeterminatio est aliquid physicum, & reale voluntati inhærens, illud est tanquam grauitas quædam pertrahens voluntatem ad profundum peccati; merito ergo tribuetur peccatum Deo danti talem impetum multo magis, quam motus grauis tribuatur generanti, vel quæ consequuntur formam ei, qui dat illam, vel motus proiectorum imprimendi impetum. Si vero illa determinatio non est præuium aliquid inhærens, sed efficiat motio Dei immediatius tribuendum erit Deo quidquid ex illa motione consequitur, sicut tribuitur voluntati quidquid ex brachii motione sequitur, quamuis nihil præuium imprimat, sed ex naturali subiectione efficaciter moveat.

508 Secunda differentia est, quod voluntas concurrendi non est de se determinata ad malum actum, sed indifferens, vt explicatum est; at vero voluntas prædeterminans est ex se definita ad actum malum, & ideo ex vi eius cadit in Dei voluntatem actus malus & virtualiter saltem, & implicite mal itia eius quandoquidem Deus ex solo arbitrii suo ad illum potius, quam ad bonum suum velleo definiuit, & per illud voluntatem humanam determinauit, ex vi autem prioris concursus non cadit in Dei voluntatem absolutam actus malus, sed sola permissio eius.

Tertium discrimen est, quo voluntas concurrendi, de se & absolute non est efficax, sed sufficiens, & cum cooperatione humanæ voluntatis habet effectum, voluntas autem prædeterminans, esset efficax ex se, & ideo ratione illius, vere diceretur Deus facere, vt faciamus malos actus, quod nullatenus dicendum est. 509

SVBSECTIO XX.

Diui Thomæ verba explicantur.

CIrca loca Diui Thomæ, aduertit optime Pater Suarez in primis nunquam reperiri apud sanctum Thomam in citatis locis causam primam determinare secundas ad omnes actiones earum, multoque minus reperiri apud eum mentionem physicæ prædeterminationis, præsertim respectu voluntatis liberæ; solum ergo reperiuntur hæc verba apud sanctum Thomam. Causa prima mouet causam secundam, applicat illam, præbet illi concursum, vel auxilium tanquam primum mouens; hæ autem voces recte intelligi, & exponi possunt absque illa actione præuia in causam secundam, vt supra tetigi, & nunc latius dicam. 510

Deinde aduertendum est sanctum Thomam ponere varios modos, quibus causa prima operatur effectus causarum secundarum. Primus est dando causis secundis virtutes ad agendum, seu formas per quas agant. Secundus est conseruando eas in esse. Tertius quasi applicando virtutes, & formas causarum secundarum ad operationes, quos tres modos posuit 1. *parte, quæstione* 105. *art.* 5. addit etiam quartum genus mouendi per modum finis, qui ad rem præsentem non spectat, & in tertio modo notanda est illa particula, quasi, quæ videtur esse conditio diminuens, non enim dicit simpliciter applicans, sed quasi applicans, & ratione huius applicationis, dicit primam causam mouere secundam ad agendum, & secundam agere in virtute primæ, in toto autem illo corpore articuli nullam facit Diuus Thoma mentionem illius concursus, quo Deus vt prima causa immediate concurrit ad actionem creaturæ in ipsum effectum proxime, & immediate influendo, & in solutione ad tertium in summam redigit totam doctrinam articuli his verbis; Dicendum, quod Deus non solum dat formas rebus; sed etiam conseruat illas in esse, & applicat eas ad agendum, & est finis omnium actionum, vt dictum est, solum hoc posteriori loco effectionem, & conservationem virtutis activæ ad vnum caput reduxit, & quod ibi vocauit auxilium Dei mouentis, hic vocat applicationem. Neque enim dubitari potest quin per hanc applicationem Divus Thomas intellexerit aliquid distinctum ab effectione, & conseruatione virtutis causæ secundæ, vt ex verbis adductis constat: ergo vel asserendum est Diuum Thomam ignorasse illum concursum per immediatum influxum in ipsum effectum, vel per illam quasi applicationem hunc concursum intellexisse. Primum dici non potest, tum quia esset imponere Divo Thomæ intolerabilem errorem, tum etiam quia ibidem in solutione ad

secundum ex doctrina articuli colligit vnam, & eandem actionem esse à primo, & secundo agente, quod non esset verum, nisi primum agens immediate influeret in effectum secundi agentis: ergo per illam applicationem nihil aliud potuit illo loco Diuus Thomas intelligere nisi concursum illum, quem aliis locis auxilium Dei mouentis vocauit.

512 Quibus verbis vsus est, vt significaret hunc concursum, licet sit per modum simultaneæ cooperationis, tamen à prima causa dari, vt à superiori, à qua inferior pendet, & non è conuerso. Item, vt indicaret dari ex vi illius prouidentiæ, qua ad primam causam pertinet gubernare secundas, easque ad suos fines suasque operationes perducere, hoc enim est quoddam applicationis genus. Tandem vt ostenderet influere Deum in actionem causæ secundæ intimæ, & secundum omnem rationem eius.

513 Quod ita potest amplius declarari; nam duplex applicatio causæ ad agendum, distingui potest. Vna est præuia ad actionem tanquam conditio requisita quæ non habet locum in præsenti; nam vt dixi loquimur de causa secunda habente iam omnem dispositionem intrinsecam, permanentem, necessariam ad agendum, & materiam, siue passum, siue obiectum sufficienter applicatum, & propositum, quam applicationem supponimus factam esse, & conseruatam à Deo, vel per se, vel concurrente cum aliqua causa secunda. Causa autem secunda iam sic proposita & applicata, non indiget noua applicatione per nouum influxum solius primæ causæ, vt in superioribus late probatum est.

514 Alia ergo potest intelligi applicatio formalis, quæ ipsamet actione fit, quomodo potest quis dici applicari ad opus dum operatur, & voluntas applicari ad amandum, dum amat, quæ applicatio non est aliud ab ipso amore, vel alia simili actione, sed applicatio vocari potest, quia dum agens operari incipit, coniungitur quodammodo actioni suæ, vel per illam coniungitur materiæ, circa quam operatur; & hæc applicatio ita fit à causa secunda, sicut & ipsa actio, & eodem modo fit à causa prima non sola, nec per actionem præuiam, sed cum ipsa causa secunda, & per concursum concomitantem quocum illa concurrit. Hoc ergo modo vere dicitur causa secunda applicari ad agendum à causa prima non sola: sed concurrente cum ipsa se applicante: quia ergo sub hac ratione, & denominatione applicationis significatur actio, vt primo egrediens ab ipso agente; ideo ad significandum Deum concurrere ad illam actionem secundam primæuam, & radicalem emanationem à suo proprio agente, dicitur Deus concurrere applicando causam secundam. Et hæc satis, superque sunt ad reddendam vocis rationem; nam de re vix potest dubitari suppositis quæ diximus, quæ non esse aliena à sensu Diui Thomæ, satis verisimile fit discursu facto.

515 Nec obstat quod Diuus Thomas vsus fuerit exemplo motionis, & applicationis instrumentorum artis, quia non affertur exemplum, vt omnino simile, sed vt manuducens ad rem explicandam, & ibi præsertim adducitur ad declarandum, non concurrere Deum cum causis secundis, supponendo in eis virtutem agendi, sed dando, & conseruando illam.

516 Vltra hos autem tres modos agendi non tribuit Diuus Thomas primæ causæ alium, quo effectus, & operationes causarum secundarum efficiat, qui sit vniuersalis, & quasi essentialis causis secundis, sicut sunt tres supradicti, alias Diuus Thomas illum non prætermisisset, vbi ex professo hanc materiam tractauit, ex quo mihi fit valde credibile tacite Diuum Thomam, retractasse quod *in quæstione illa de potent.* dixerat, vbi eandem quæstionem, quam prima parte versans præter illos tres modos ponit quartum, quo causa secunda per virtutem instrumentalem fluentem agat, vt instrumentum primæ causæ. Ex quo loco in primis calligo apud D. Th. aliud significari per illam applicationem, aliud per impressionem virtutis fluentis; nam expresse hos modos illo loco distinxit; vnde vel dicendum est, causam primam duas res imprimere secundæ, vnam ad applicandam illam, aliam vt illi det virtutem instrumentalem, quod est plane absurdum, vel fatendum est per illam applicationem nihil imprimi causæ secundæ, quod intendimus. Secundo colligo Diuum Thomam doctiorem factum commisisse, & retractasse, *in prima parte*, sententiam illam de virtute fluente; nam certe, si in illa sententia permansisset, eam in prima parte non prætermisisset, ne diminutam, sed maxime completam & exactam nobis traderet in proprio loco, & præcipuo, in quo rem ex professo tractabat: vidit ergo modum illum non esse verum, & ideo merito illum prætermisit.

Nec discursus, quo *in illa quæstione de potent.* vtitur Diuus Thomas est efficax, sic enim colligit. Causa secunda non potest esse principalis causa existentiæ, nec potest illam propria virtute conferre, quia ipsum esse est vniuersalissimus effectus, & est quoddam esse alio quocunque existente in omnibus rebus intimius, & actualius, & ideo à sola causa prima, & vniuersalissima fieri potest, vt à causa propria & principali; causa ergo secunda solum vt instrumentum primæ potest dare esse, & ideo requirit virtutem instrumentalem præuiam, per quam efficiat; hæc enim ratio eodem modo applicari potest ad illam virtutem instrumentalem, seu transeuntem, quæ dicitur addi causis secundis; nam illa non est perfectior, quam virtus earum permanens. 517

Respondetur ergo illa ratione recte probari, causam secundam non posse agere sine influxu primæ principalius, & intimius, vt ita loquar, influentis in effectum quatenus esse existentiæ participat, quod est veluti adæquatum obiectum solius diuinæ efficacitatis, non tamen probari non esse in causis secundis virtutem propriam & sufficientem in suo genere ad communicandum esse quod habet cum concursu, & dependentia à prima causa, sicut ipse illud esse possident, sicque possunt illud esse aliis communicare, non quidem sub generali ratione existentiæ, sed sub tali particulari, ac determinata ratione. Quamobrem non est necessaria alia virtus superaddita, neque alius causandi modus & ideo Diuus Thomas in Summa merito illum modum prætermisit, & tacite retractauit. 518

Cuius facti non leue signum est, quod *in 3. contra Gent. c. 70.* (qui liber simul cum Summa censetur, quasi vltimum Diui Thomæ testamentum) tres supradictos modos attingens, quartum prætermisit, quem immerito Ferrar adiunxit, 519

xit, cum ibidem Diuus Thomas consulto illum omiserit, qui eo loco nullam aliam virtutem agendi agnoscit impressam causæ secundæ, præter facultates ipsas naturales, vt est calor in igne & similes, seu proportionales, vt sunt habitus infusi in ordine supernaturali.

520 Neque in tota Diui Thomæ doctrina aliquid aliud reperio, quod generaliter ad omnes causas secundas pertineat; specialiter autem de voluntate, & intellectu disputans solet Deo Tribuere vim peculiarem ad mouendum has potentias, & præsertim illi attribuit primos actus harum potentiarum, de hac motione diuina tractat 1. p. quæst. 104. *articulo* 3. & 4. vbi (legenti euidenter constabit,) non agit de motione Dei, vt causæ primæ concurrentis cum voluntate, & intellectu vt causis secundis, sed de illa actione, qua Deus dedit his facultatibus virtutes intelligendi, & volendi, & inclinationem in proprios actus, & obiecta, rationem cuius ad illa feruntur. Tractat etiam de motione ex parte obiecti, quam Deus facere potest, vel imprimendo species in intellectu, vel per modum obiecti summe boni mouendo voluntatem, quod tunc solum facit omnino efficaciter, quando est clare visus, vt ipse docuerat, *eadem prima parte*, *quæstione* 82. *articulo secundo*. De hac etiam motione voluntatis agit *prima secundæ* sæpissime, præsertim *quæstione* 9. & 10. & *quæstione* 109. & *sequentibus*, sed in his locis interdum loquitur de motione per inclinationem naturalem inditam voluntati ad volendum bonum, vt cum ait, voluntatem moueri à suo auctore ad volendum bonum in communi, vel finem. Interdum loquitur de motione per concursum generalem, quia cum voluntas per suum velle moueatur Deo concurrente ad illud, vere dicitur moueri voluntas à Deo, quamuis non à solo, sed cum ipsa, & ita etiam potest intelligi quod dicit *in articulo* 4. *quæst.* 105. 1. *parte*, Deum intime inclinare voluntatem efficiendo in ea ipsum velle, quia velle est inclinari.

521 Interdum vero, & sæpius loquitur de motione morali, vel antecedente, quæ est vel ex parte obiecti, vel per sanctas inclinationes, quomodo loquitur aperte *prima secundæ quæstione* 109. *articulo* 6. *ad tertium*, & *in tota materia de gratia*. Nunquam tamen in eo reperies (quod iterum animaduertere non grauabor) Deum prædeterminare voluntatem nedum physice prædeterminare, imo in eisdem citatis locis semper obseruat, Deum ita mouere voluntatem, vt illam se mouere sinat, imo vt eam ad vnum non determinet prævia determinatione vt satis significauit *prima secundæ*, *quæstione* 10. *articulo* 4.

522 Ad tertium præter propositionem ibi allatam sunt aliæ similes in eo libro, quas Diuus Thomas ex parte refert dicta *quæstione* 3. *de potentia*, *articulo* 7. Prima est. [virtus causæ primæ prius agit in causatum, & vehementius ingreditur in ipsum.] Nona in ordine est. [Intelligentia non dat esse, nisi provt est in ea virtus diuina.] Sed hæc 9. & 16. quæ in obiectione citantur, optime exponuntur verbis Diui Thomæ 3. *contra Gent. cap.* 70. vbi sic scribit. [Virtus inferioris agentis pendet ex virtute superioris agentis, in quantum superius agens dat virtutem ipsam inferiori agenti, per quam agit, vel conseruat eam.] Vnde inferius sic colligit: [Oportet igitur, quod actio inferioris agentis non solum sit ab eo per virtutem propriam; sed per virtutem omnium superiorum agentium, agit enim in virtute omnium.] Igitur ex Diui Thomæ interpretatione causam secundum agere in virtute primæ, nihil aliud est, quam agere per virtutem ab illa participatam, & ita dependentem ab illa in agendo, vt omnis actio eius magis, principaliusque nitatur in virtute causæ primæ, quam in propria, & hac etiam ratione subdit idem Diuus Thomas eodem loco virtutem primi agentis esse ex se productiuam, virtutes autem inferiorum, non nisi ex virtute superioris, id est, vt in illa nixæ, & ab illa adiutæ.

Ex hac ergo Doctrina facile intelligitur verus 523
sensus illarum propositionum libri de causis, & similium, in prima enim dicitur causa prima prius agere, quia ex se, & independenter agit. Dicitur tiam vehementius ingredi effectum, quia intimius est in illo, magisque in illum influit, & ipse essentialius ab illa pendet. In nona dicitur causa secunda dare esse, provt est in ea virtus diuina, vel participatiue per ipsammet facultatem, & virtutem intrinsecam à Deo participatam, quomodo dicitur charitas Diuina esse in nobis, & Diuinum lumen in Beatis, vel causaliter, idest, quatenus ipsamet virtus Dei est in causa secunda adiuuans illam, & cum illa concurrens. Atque hoc etiã modo dicitur *in propria* 16. virtutẽ Diuinam esse virtutem omnium causarum, vel quia omnes ab illa habent virtutem, vel quia illa omnes iuuat, & cum omnibus agit, & concurrit, quo sensu etiam dici potest coniungere omnes causas suis effectibus & applicare illas, vt dictum est.

Ad reliqua loca Diui Thomæ Respondeo ex 524
eodem Angelico Doctore, *primo contra Gentes cap.* 82. duplicem esse indifferentiam ad vtrumlibet, Alteram ortam ex defectu virtutis, seu indigentia, sic videmus materiam primam esse indifferentem ad plures formas, & libram ex se esse indifferenter ad vtramque lancem ex defectu virtutis scilicet; adueniente autem pondere, & grauitate determinatur, & inclinatur in vnam lancem potius quam in aliam; Hanc etiam influentiam habet voluntas quandiu non apparet bonitas in hoc, vel illo obiecto, & tunc indiget aliqua inclinatione, vel cognitione vt operetur. Altera est indifferentia orta ex imperfectione obiecti, quod non apparet necessarium & tunc non indiget principium aliqua alia inclinatione antecedenti, vt operetur. Sanctus Thomas igitur, quoties petit in voluntate creata aliquam inclinationem præuiam, vt operetur propter indifferentiam, quam habet ad vtrumlibet, loquitur de prima indifferentia orta ex defectu cognitionis, quam cognitionem dicit debere prouenire à Deo, ipsum vero Deum, quia est actus purus, & ex se habet cognitionem non indigere aliqua inclinatione, vel motione ab extrinseco. Sic loquitur *dicta quæstione* 9. *articulo* 4. & clarius *in* 2. *distinctione* 25. *quæstione* 1. *articulo* 1. *in corpore*, vbi adducto testimonio Commentatoris dicit determinationem, quam voluntas prærequirit ad operandum esse cognitionem aliquam de fine, & *primo contra gentes cap.* 82. *ratione vltima*, Respondet Deum non indigere eiusmodi determinatione, quia habet ex se intellectionem, & cognitionem obiecti: ergo determinatio quam Sanctus Thomas prærequirit in nostra voluntate, nihil aliud est quam cognitio obiecti quam nostra voluntas non habet, quando est sub illa priori indifferentia.

525 Neque obstat, quod Sanctus Thomas aliquando hanc cognitionem appellat inclinationem, aliquando determinationem, non enim intelligit nomine determinationis aliquid necessitans, vel tollens indifferentiam secundi generis, sed appellat determinationem, quia aufert indifferentiam prioris generis, & quia cognitio bonitatis, quantum est ex se inclinat, & determinat magis ad amorem, quam ad odium, sed adhuc manet voluntas indifferens, quia habet aliam cognitionem alterius boni contrarij, quæ etiam quantum est ex se inclinat, & determinat ad amorem contrarium, & per consequens habet, vt ita dicam quasi determinationes contrarias duas improprie dictas, per quas tollitur prima indifferentia, quam habebat & tribuitur ansa, vt voluntas secundam indifferentiam exerceat quomodo voluerit.

526 Deinde quando Sanctus Thomas vniuersaliter ait causam creatam posse operari, nisi prius determinetur à Deo, ibi loquitur de causis naturalibus, & necessarijs, non autem de liberis, ac si diceret Diuus Thomas non posse lapidem moueri ad centrum, nisi Deus prius determinet illum tribuendo illi grauitatem, quæ determinat lapidem ad centrum, quod expresse docuit Diuus Thomas 1. *parte, quæstione* 105. *articulo* 5. His verbis, Deus non solum dat formas rebus, & conseruat eas in esse, sed etiam tribuit virtutem media qua applicat agens ad operandum.

SVBSECTIO XXI.

Modi loquendi communes explicantur.

527 AD primum modum loquendi, qui contrà nos obijcitur de applicatione causæ secundæ à Prima; suppono quod verissimum est, videlicet omnes causas creatas aliquam applicationem præviam requirere (vt optime notauit Pater Suarez) ad actiones suas, siue fiat ex parte ipsarum, siue ex parte subiecti, siue materiæ circa quam operaturæ sunt, quæ applicatio in corporalibus agentibus, semper fit per motum localem, aut aliam actionem, qua agens, & passum loco cõniungantur, seu propinqua fiant; in potentijs autem, seu viribus animæ, præcipue in intellectu & voluntate fit per sufficientem propositionem obiecti, aut per imperium vnius potentiæ in aliam, vel aliam motionem, vel eiusdem potentiæ in se ipsam secundum actus diuersos, quando subordinationem inter se habent, vt late Sanctus Thomas *prima secundæ quæstione* 9. docet, vnde in genere omnis hæc applicationum varietas ad duo capita reduci potest, & vt breues habeamus terminos, quibus vtamur, alteram materialem, seu localem, alteram animalem, seu intentionalem appellemus.

528 Deinde suppono, omnem hanc applicationem præviam fieri à Deo, vel per causas secundas, vel interdum per se solum si causæ secundæ desint. Ratio generalis est evidens, quia hæc applicatio est aliquid in rerum natura, est enim, vel motus localis, aut alia loci adquisitio, vel cognitio, appetitio, aliquidve simile: ergo necesse est à Deo fieri; item ex hac applicatione diversimode facta in diuersis agentibus, & patientibus exoritur fere omnis varietas effectuum, quæ in vniverso contingit, tam in naturalibus, quàm in moralibus; imo perpetua conseruatio vniuersi per continuas generationes & corruptiones, ex hac applicatione maxime pendet: sed Deus est qui providentia sua, & maxima efficatia hæc omnia gubernat, & continet: ergo necesse est vt ipse sit causa prima omnis huiusmodi applicationis, quia vero Deus suauiter omnia disponit regulariter hanc actionem non facit, nisi per causas secundas, & tunc non aliter ipse concurrit quam dando priorem concursum generalem illi causæ secundæ, quæ per se, & immediate efficit hanc applicationem, vt si Angelus exempli causa sit causa applicans ignem Sodomæ, vt comburatur, Deus concurrit cum Angelo ad efficientiam illius motus per generalem concursum supra explicatum, & simili modo cum alijs. Potest autem Deus facere interdum hanc applicationem sua sola efficacitate: sed id (vt creditur) ordinarie non facit, nisi vel in operibus aliquibus miraculosis, vel interdum in operibus gratiæ, quando intellectum, aut voluntatem hominis in se ipsis immutat illuminando, vel inspirando aliquem motum, quo ipsa voluntas ad alium actum applicetur. Hic enim modus applicationis maxime pertinet ad ordinem gratiæ, omnia vero hæc applicationum genera, sunt omnino extra causam, & rem de qua disputamus, quamuis nonnulli Doctores circa hanc applicationem mirabiliter allucinentur, ob vocis æquiuocationem, etenim præsens quæstio de necessitate Diuini concursus solum versatur suppositis alijs omnibus requisitis conditionibus ad operandum, ex parte ipsius causæ secundæ, verbi gratia, postquam sol præsens est huic Hemisphærio, & omnia impedimenta ablata sunt, quo Dei concursum indigeat ad illuminandum, & in re circa quam versamur postquam voluntas habet præsens obiectum per iudicium rationis, & ipsa quantum est de se apta est ad operandum circa tale obiectum, inquiritur quid sit necessarium ex parte Dei, & hoc sensu dicimus illam applicationem præuiam nullam esse.

Nam in primis inquiro, quis sit terminus 529
huius applicationis; cum enim hæc applicatio, actio aliqua esse dicatur, & non sit tantum immanens in Deo; sed transiens in causam secundam terminum aliquem habere necesse est; imo iuxta opinionem asserentem actionem Dei non transire proprie in extrinsecam materiam, nisi quoad effectum suum hæc applicatio cum sit à solo Deo, provt recipitur in causa secunda, non erit actio Dei, sed terminus aliquis, vel effectus Diuinæ voluntatis; at nullus talis terminus fingi, vel excogitari potest.

Dices terminum esse actionem causæ secun- 530
dæ, hæc enim applicatio ad hoc fit, vt causa secunda suam actionem exerceat, sed hoc non recte dicitur, hæc enim applicatio dicitur esse aliquid in causa secunda præuium ad actionem: vnde actio talis causæ ad summum dici poterit finis ad quem ordinatur talis applicatio; sicut illuminatio solis dici potest terminus, seu finis extrinsecus applicationis eius, quæ per motum localem fit. At hic inquirimus intrinsecum terminum huius applicationis, qui vel formaliter sit ipsa applicatio, vel per illum proxime fiat, nam sicut per applicationem solis immediate

immediate sit existentia eius in hoc loco ad quam deinde sequitur illuminatio, ita oporteret dare aliquid simile in hac applicatione. At vero nihil tale fingi potest; nam ponimus omnem applicationem localem si necessaria sit esse factam similiter omnem obiecti applicationem intentionalem; quid igitur esse potest illa alia applicatio, aut per eam fieri quid potest?

531 Dices per eam actionem fieri maiorem, quandam coniunctionem agentis ad passum, vel potentiæ ad obiectum, coniunctionem inquam non localem, sed virtulem, aut secundum propensionem maiorem vnius ad alterum.

532 Sed hoc etiam nihil esse potest, quod ratione fundetur, aut satis percipi possit; nam si illa coniunctio sit in actu secundo, hæc non fit nisi per actionem ipsius causæ secundæ, & non per aliquid præuium ad actionem; si vero fit in actu primo, non fit nisi per ipsam virtutem agendi quæ per se est propensa ad dictam actionem, & ita suppositis alijs extrinsecis conditionibus requisitis per se ipsam, est satis applicata, seu potius inclinata ad actionem suam.

533 Nec potest hæc applicatio, propensio aut inclinatio augeri nisi aucta virtute ipsa agendi, quod per se loquendo necessarium non est ad concursum causæ primæ vt sic, vt circa aliud membrum de illis locutionibus dicetur, ergo talis applicatio præuia, quæ per se necessaria sit ex vi concursus primæ causæ præter conditiones omnes requisitas ex parte causarum secundarum, & quæ à sola prima causa fiat est ficta, & impossibilis, quia nihil omnino est.

534 Deinde quando dicunt talem applicationem causæ secundæ ad opus esse aliquid creatum distinctum à virtute operatiua talis causæ, & distinctum etiam à Deo, ac proinde esse factum à Deo, imo necesse esse ita factum à solo Deo sine ipsa causa secunda, cum illa applicatio antecedat actionem talis causæ. Respondetur æquiuocationem committi posse in illa voce applicationis; nam si sit sermo de vera applicatione præuia, externa, & locali, vel interna, seu animali; sic omnis applicatio fit à D.o. vel solo si extraordinario modo fiat, vel cum causis secundis, non quidem cum illamet causa; vel facultate, quæ applicatur, quia vt recte dicitur in obiectionibus, illa non efficit applicationem suam, sed cum alijs causis concurrendo, quæ illam efficiunt; nam per actionem quarumdam rerum aliæ applicantur ad opus, vt mouente Angelo applicatur sol, & agente sole eleuantur vapores, & applicantur mediæ Regioni aëris, & fiunt pluuiæ, & sic de alijs, quæ omnis applicatio fit iuxta ordinem causarum, & rerum à Deo institutum, conseruatum & gubernatum iuxta finem ab ipso intentum, & in hoc sensu videtur procedere hæc obiectio, quapropter non procedit contra nos, vt ex dictis patet; si autem per applicationem intelligatur quippiam aliud requisitum in agente secundo præter virtutem agendi permanentem in suo genere sufficientem, & præter alias conditiones, scilicet quod habeat passum, vel obiectum, & alia requisita satis applicata eo modo, quo illis indiget; sic negamus illam applicationem esse aliud quid præter actionem, quod satis à nobis probatum est. Vnde fit talem applicationem neque esse propter finem à Deo intentum, nec propter alium, quia omnino non est. Quod si ipsamet actio vocetur applicatio formalis in sensu à nobis exposito, hæc fit à Deo & vt sic ordinatur in finem à Deo intentum, quamuis proue est à causa secunda, non semper tendat in finem à Deo intentum, vt de actione peccaminosa infra dicetur.

Denique potest applicationis nomine si- 534
gnificari ipsamet inclinatio, & propensio, quam causa secunda habet ad agendum, & hæc sicut non est aliud à virtute eius, ita fit, & conseruatur à Deo, & dante, & conseruante virtutem, & ita etiam non est propter finem à Deo intentum, atque hac ratione sæpe dicitur Deus, & non improprie applicare omnes causas secundas ad actiones influendo actu in eis virtutes, quæ natura sua in eas actiones propensæ sunt, & ad eas propterea applicantur: sed ex his nullo modo potest colligi physica prædeterminatio, neque aliquid contra veritatem nostram.

Quoad secundum modum loquendi de no- 535
mine excitationis virtutis actiuæ, Respondeo sane ad rem de qua agimus, & ad declarandum concursum necessarium causæ primæ & subordinationem causæ secundæ non magis conferre, quam applicationem; nam excitatio proprie locum habet in potentijs animæ, quatenus vna per actum alterius ad operandum monetur ob sympathiam naturalem, quam habent quatenus in eadem anima radicantur. Solet etiam applicari hæc vox aliquibus virtutibus naturalibus, quæ interdum aliquam alterationem prærequirunt, vt suam actionem exerceant, vt vis odorifera quæ non diffundit odorem nisi calefiat, ita piper & sinapi non calefaciunt, nisi conterantur, & sic de alijs, sed omnis hæc excitatio fit, aut quia virtus actiua per illam alterationem completur vel quia disponitur dum fare fit, aut alio modo simili afficitur, vt melius ad agendum applicetur, nihil autem horum est necessarium in causa secunda ex præcisa subordinatione eius ad primam, & quando aliquid simile necessarium est ex peculiari natura, vel defectu alicuius rei conferri, seu fieri potest per aliam causam concurrente prima suo generali concursu, dummodo actio aliunde non sit miraculosa, vel ad ordinem supernaturalem pertineat; ergo hæc excitatio à causa prima, quæ propria eius fingitur, & necessaria in omni actione causæ secundæ, solum quia causa secunda est, etiam sine fundamento ad inuenta, nec maiorem probabilitatem habet hæc declaratio huius præuiæ actionis, quam reliquæ; omitto vix posse ab his explicari, quæ & qualis sit hæc entitas aut qualitas, aut quouis alio nomine appelletur, & cur fluens esse dicatur cum ostensum sit non esse actionem, vel motionem veram, neque etiam ratio reddi potest, cur statim corrumpatur transacta actione, cum neque ab actione pendeat, neque actio ab ipsa, nec sit violenta subiecto, aut repugnans naturæ illius, de subiecto item illius quis dicat an vt compleat vim agendi caloris in sit ipsi, vel satis sit, vt simul eidem subiecto inhæreat, & quando virtus

actius

actiua causæ proximæ ex multis rebus constat, vt efficacitas ad videndum consurgit ex potentia, & specie, an vnaquæque harum rerum indigeat sua virtute fluente qua compleatur in sua actiuitate, vel cur potius vna quam alia, in his enim, & similibus multa dici possent, quæ sufficiat attigisse vt aliis occasionem discurrendi præbeamus, & considerandi, quot difficultates ex prædicta Doctrina oriantur.

537 Ad alterum modum loquendi respondeo quod est de præmotione, nullam maiorem difficultatem habere, quam præcedentes, nihilominus eius æquiuocationem explicabo in hunc modum, eodem enim modo inquirendum est quem intrinsecum terminum habeat hæc motio, omne enim quod mouetur ad aliquid moueri necesse est; hæc autem motio non est intrinsece, & immediate ad actionem causæ secundæ, sed ad summum dici potest ad illam, vt ad extrinsecum finem ordinari, tum quia dicitur esse hæc motio præuia ad illam actionem, & re distincta ab illa, tum etiam quia actio non est terminus productus per aliam actionem, seu motionem; Tum denique, quia in causis secundis naturalibus, quæ agunt actione transeunte, hæc motio dicitur esse in ipsa causa secunda, actio vero causæ secundæ est in passo: quomodo ergo vna erit proximus, & intrinsecus terminus alterius? in voluntate vero hæc mutatio tantum dicitur fieri à Deo, & voluntatem solum passiue se habere respectu illius: ergo non potest hæc motio terminari ad ipsam actionem vitalem, & liberam voluntatis, vt ad terminum intrinsecum, aliàs à quo fit illa motio, fieret etiam hæc actio quia terminus intrinsecus motionis ab eo tantum fit à quo fit ipsa motio ex quo fieret, actionem ipsius voluntatis, ad quam hæc motio terminari dicitur à solo Deo fieri, & voluntatem solum passiue ad ipsam concurrere quod est Hæreticum in actionibus liberis, de quibus tractamus, secluſa autem causæ secundæ actione nullus alius terminus intrinsecus talis actionis fingi, aut excogitari potest, quia neque est aliquod vbi, neque aliquod quantum, & sic de reliquis solum dici potest hanc motionem terminari ad aliquam qualitatem, quæ (vt aiunt) detur per modum transeuntis, seu fluentis, sed quæ est necessitas, quod munus, quis vsus, aut formalis effectus huius qualitatis? denique nihil dici potest nisi fortasse quod sit virtus actiua fluens, quod in tertio membro refutandum est.

538 Accedit quod agens non mutatur teste Aristotele 3. *Physicorum*. Respondent aliqui agentia creata agendo mutari, quia perficiuntur dum vim suam quodammodo ad alia extendunt; illa enim virtutis extensio, perfectio quædam est. At hoc falsum est, & non solum communi doctrinæ Aristotelis & aliorum Philosophorum parum consentaneum, verum etiam per se incredibile, quid enim perfectionis soli accresceat in hoc præcisè, quod aërem illuminet: illa enim extensio virtutis nihil est aliud, quam ipsa actio illuminandi, quæ non illuminantem, sed illuminatum perficit. Communicatio item perfectionis, signum quidem est præexistentis perfectionis, non vero intrinseca perfectio. Quod si ea quæ agunt actione immanente agendo perficiuntur non in quantum agentia sunt, hoc eis accidit, sed quatenus in se recipiunt id, quod agunt, quæ mutatio non est præuia ad actionem, sed consequens vel concomitans: sed esto demum agentia creata agendo perfici vel mutari, hoc tamen posito ad summum id fiet ipsamet actione si fortasse in ipsis recipitur, aut aliquid inde in eis resultat: tamen prius quam agant non mutantur vt agant.

Dicent, imo agens creatum non agere nisi 539
prius motum: hoc enim modo Aristoteles reduxit vniuersam naturam ad vnum primum mouens immobile. Quo discursu etiam Theologi vtuntur ad probandum esse vnum deum; respondetur axioma illud in hoc habere verum, quod agens creatum non agit, nisi virtutem agendi ab alio accipiat, quæ per continuum influxum in eo conseruatur. Rursus in eo etiam verum habet, quod supra dicebam agentia creata fere nunquam inchoare actionem sine noua aliqua applicatione vel locali, si actio sit extrinseca, & corporalis, quæ applicatio interdum fit per motum agentis, interdum per motum passi; vel sine applicatione mentali aut interna si sit intellectualis, vel intentionalis. At vero quod post receptam virtutem, & factam applicationem passi, vel materiæ sufficientem sit necessaria noua motio in ipso agente vt agat, neque est verum, neque ab Aristotele alicubi in hoc sensu traditum. Nec fieri potest aliqua ratione verisimile, quia nullus terminus talis motionis, nullaue necessitas illius inueniri potest.

Discursus autem ille de reductione totius na- 540
turæ ad primũ mouens immobile non fundatur in tam occulta, & incognita motione: Aristoteles enim ex sensibilibus processit, non ex his, quæ nec mente percipiuntur nedum sensu, igitur si fiat progressus ille physice fũdatur in reductione totius inferioris naturæ ad motum cœli à quo suo modo pendet vt experientia, & Philosophia docent, cœlum autem ipsum non creditur moueri à se; (nam vt Philosophus sumit,) omne quod mouetur ab alio mouetur; & ita inuestigãdo motorem eius peruenit Aristoteles ad vnum primum motorem immobilem, si autem illa reductio fiat metaphysice fundatur in dependentia, quam omnis res creata habet ab illo tam in se quam in agendo: sic enim longe certus est, omne quod non est à se reducendum esse ad aliquid quod non sit ab alio, & quod à se non agit reducendum esse ad aliud in quo nitatur in agendo, & ita necessario est perueniendum esse ab aliquod per se ens & per se agens, & hoc modo discursus hic longe certius fundari potest in concursu generali primæ causæ, quem explicuimus, quam in alia occulta motione; nam ille concursus licet sensu non percipiatur, tamen ratione constare potest; nam tamen motio, nec sensu, nec ratione ostenditur, Si denique velimus reductionem illam facere quodammodo moraliter fundari potest in illamet sensibili applicatione agentium, & patientium, quam constat esse ad actiones physicas necessariam; hæc enim tali ordine, ac modo fit in vniuerso in ordine ad conseruationem eius per continuas generationes, & corruptiones, vt certum signum sit vnius primi mouentis, seu gubernantis, & ordinantis hæc omnia ad hunc finem: illa ergo alia motio occulta est prorsus inutilis, & conficta.

Ex quibus patet quid dicendum sit ad deter- 541
minationem illam, quæ requiritur ab aduersariis in causa secunda à prima, de qua late tractauimus

vimus supra; item dum dicitur causam secundam esse instrumentum Dei, & agere in virtute Dei non stricte hoc, sed late sumpto nomine instrumenti intelligendum esse quatenus causa secunda omnem suam virtutem operatiuam non habet à se, sed acceptam à Deo, à quo habet quidquid habet, & quidquid est, quibus explicatis tota ruet argumenti primi vis atque robur.

542 Ad secundum argumentum concedo maiorem, & distinguo minorem quin compleantur causæ secundæ per prædeterminationem antecedentem ad actionem nego; per concursum diuinum identificatum cum actione creata concedo, eo modo quo supra late explicuimus.

543 Ad tertium argumentum distinguo, est actus vniuersalissimus, & proprius effectus Dei &c. dum creatur ens concedo, dum producitur ex præiacente subiecto, ita vt non possit produci à creatura, nego.

544 Ad quartum argumentum iam supra late responsum est *speciali sectione* in qua præcipuum aduersariorum argumentum labefactauimus.

545 Ad quintam rationem satis superque responsum est, dum de applicatione egimus.

546 Ad textam rationem respondetur, primo hanc determinationem præuiam non solum à nobis reijci propter impedimentum libertatis, sed etiam quia nihil est, neque habet in natura munus aliquod quando alioqui virtus actiua est proportionata ad effectum; nam si sit improportionata, vt est voluntas nostra ad actus supernaturales, tunc indigere poterit aliqua re indita, vel sibi coniuncta, non vt applicante tantum, sed vt adiuuante vel cooperante; si autem virtus sit inn su ordine sufficiens, nec necessarium, nec verisimile credimus ei superaddi oportere aliam applicationem, seu determinationem præuiam ex parte ipsiusmet facultatis actiuæ etiam secluſa determinatione libertati contraria. Secundo dicitur hanc applicationem physicæ prædeterminantem ad vnum esse videri contra vsum libertatis, & in hoc sensu non solum repugnare cum principijs Philosophiæ, sed etiam fidei vt late probatum est.

547 Ad primam vero probationem respondetur ad omnipotentiam Dei non pertinere contradictoria facere, qualia essent manere potentiam indifferentem, & determinatam ad vnum, seu (quod perinde est) motionem, seu entitatem illam præinfusam voluntati subdi in sua effectione actuali libero vsui voluntatis & necessario prodire in actum, & secum rapere voluntatem. Primum enim horum est necessarium, vt voluntas maneat libera. Secundum autem, vt illa entitas determinet voluntatem; sicut ergo repugnat fieri formam habentem ex natura sua proprietates oppositas, ita & fieri entitatem physice determinantem potentiam, & se subijcientem libero vsui eius. Quamuis ergo ad omnipotentiam Dei pertineat vt quod vult, & quale, ac quomodo vult fiat, & ad eius prouidentiam spectet ita fortiter, & suauiter ea disponere, quæ ad liberum arbitrium pertinent, vt & diuinæ voluntati seruiat, quando ipsa vult, & nihilominus ipsum etiam suam volitionem libere faciat, tamen non est necesse vt hoc faciat Deus prædicto modo repugnantiam inuoluente, sed alio quem iam explicuimus.

Sed aiunt non esse repugnantiam, quod forma aliqua voluntati impressa possit non agere, & tamen infallibiliter agat: ergo non repugnant quod hæc forma relinquat voluntatem liberam, id est, potentem non agere, & determinatam physice vt infallibiliter agat. Sed hæc responsio virtute impugnata & supra tractando locum Concilij Tridentini; nam formam aliquam infallibiliter agere non morali infallibilitate, sed physica & omni modo, neque ex suppositione actionis (quomodo id, quod agit quando agit necesse est agere) sed ex se, & vt præsupponitur actioni formam in quam (hoc modo agere non potest oriri nisi extrinseca eius natura, quæ omnino est determinata ad agendum, neque potest impediri ab actione per subiectum, vel voluntatem, cui inest; si enim potest, vnde erit infallibilis actio? cum infallibile licet referatur admentem supponat tamen in re fundamentum. Nam sicut ex eo, quod res est, vel non est præpositio vera vel falsa est: ita ex aliqua rei necessitate prouenit infallibilis illa coniunctio actionis cum illo principio; est enim infallibile quod falsum esse non potest, quod autem falsum esse non potest, est necessariò verum, ad quod necessario est verum in aliqua necessitate rei, vel actionis fundatur; si ergo hæc necessitas non sit ex suppositione ipsius actionis, oportet vt sit ex natura ipsius principij, ita nimirum ex se determinati ad agendum, vt à subiecto vel causa non possit impediri, sed illam potius secum ad agendum ex necessitate trahat. 548

Nisi forte dicatur illam infalibilitatem fundari in extrinseca Dei scientia, vel voluntate aut motione. Sed in sententia, quam tractamus, hoc non habet locum, quia si infallibilitas oritur ex scientia vt sic secluſa omni causalitate; ergo supponitur præsentia futuri euentus ante hanc prædeterminationem: ergo non est prædeterminatio, de qua loquitur, quia hæc dicit antecessionem ad scientiam futurorum, vt sæpe iam diximus; imo talis scientia supponit causam determinatam ad agendum in præsentia æternitatis, vel in priori aliqua voluntate Dei: ergo supponit iam infalibilitatrm in obiecto. Si autem infallibilitas oritur ex sola Dei voluntate efficaci, & extrinseca motione, iam forma illa non determinat physice, & intrinsece voluntatem: sed voluntas effecta illa forma adhuc manet indifferens, & diuina voluntas extrinsece illam determinat: & hoc sensu incidemus in sententiam Scoto attributam. Nunc vero ex totò hoc discursu concludimus quod intendimus scilicet, non posse vllam entitatem præuiam ad actionem, & principium eius voluntati inhærentem illam physice determinare, vt infallibiliter efficiat actionem talis formæ vel entitatis extrinseca vi, & natura talis entitatis; & tamen quod simul relinquat voluntatem liberam, ad non efficiendam actionem, ad quem talis forma inclinat. 549

Ad aliam partem illius obiectionis respondetur ex doctrina Anselmi superius posita & communiter recepta, necessitatem ex suppositione actionis, quæ dicitur necessitas consequens, non tollere libertatem; necessitatem vero ex suppositione antecedenti, quæ sit causa actionis tollere libertatem, vt ibi & in discursu totius libri satis probatum est. Ad exemplum primum 550

de

de iudicio rationis respondetur ex Bernardo *lib. de grat. & libero arbit.* (vt alios scholasticos omittam) iudicium rationis vi sua non posse determinare voluntatem si obiectum illam non determinet; vel quod specificationem, vt cum iudicatur bonum esse amandum vel quoad exercitium vt in sola clara visione Dei; nam si iudicium ex se voluntatem determinaret necessitatem illi imponeret, qui ipsum iudicium sine libertate profertur: si ergo voluntas omnino esse adstricta ad illud sequendum periret libertas; vnde in exemplis positis sicut determinatur voluntas, ita necessitatem patitur in altero quoad specificationem in altero, quoad exercitium. Hinc Bernardus: [est (inquit) ratio data voluntati vt instruat illam non vt destruat, destrueret autem si necessitatem vllam imponeret quominus libere pro arbitrio sese voluetet.]

Dixi autem iudicium vi sua hoc non posse, quia ex vi prioris voluntatis potest interueniens iudicium omnino determinare voluntatem, vt velit id; quod priori voluntatis actui annexum est: vt si voluntas efficaciter intendit finem, & medium iudicatur necessarium ad illud volendum ad quod necessario determinatur, nisi à priori intentioni recedat: & idem est de vsu respectu prioris electionis: hæc tamen sicut est determinatio ita & necessitas, scilicet ex suppositione, quia vero illa suppositio libera est; ideo ex hac parte actio libera etiam. Atque ita in omnibus, ac semper necessitas, & determinatio ad vnum, pari passu currunt vel certe idem sunt. Vnde si supponunt vsum liberum, & in eo fundantur sunt tantum secundum quid, & non tollunt libertatem simpliciter, quam simpliciter destruunt, & libertati repugnant si supponantur ad vsum, & exercitium libertatis. Quomodo autem omnes, qui voluntate male eligunt, in iudicio, vel consideratione deficiant, & an sit hoc moraliter, vel metaphysice intelligendum: item an voluntas vt resistat iudicio opus habeat illud diuertere, seu suspendere, & intellectum ad alia consideranda transferre; an vero persistente iudicio etiam practico, & vltimo possit illa non consentire non spectat ad hunc locum hæc discutere: satis nobis est iudicium per se non esse efficax ad determinandam voluntatem si ipsa velit resistere, sine aduertendo illius siue ipsi palam renitendo.

551 Secundum exemplum diuina scientia non est ad rem quia scientia futurorum absoluta & simpliciter, de qua procedit argumentum, includit suppositionem futuri effectus, quomodi Sancti dicunt res non esse futuras, quia præsciuntur futuræ, sed potius ideo præsciri, quia futuræ sunt, & ita illa necessitas est ex suppositione consequenti.

552 Tertium exemplum latum offerebat campum dicendi de Christi Domini libertate in suis actionibus; sed hæc disputatio ad alium locum spectat, vbi pro viribus, licet non pro dignitate declarata est. Quod ergo ad rem præsentem spectat, dicimus voluntatem Christi Domini sicut ex vi vnionis determinata est ad non peccandum, seu facta est impeccabilis, ita non mansisse liberam ad peccandum; mansit tamen simpliciter libera ad operandum, non solum quoad circunstantias actionum suarum, verum quoad substantiam etiam in ea voluntate, qua pro nobis mori voluit; imo in ea maxime; nam libertas ad peccandum neque est necessaria ad libertatem simpliciter, neque ad illius perfectionem artinet. At sicut Christus Dominus liber fuit in his, quæ exta Deum dare visum voluit, & amauit; ita non habuit voluntatem suam physice prædeterminatam ad aliquem actum per extrinsecam actionem, vel motionem: sed ipse se libere determinauit concurrente Deo, vel generali concursu, vel per auxilia gratiæ iuxta rationem actuum, quos exercebat; & ita ex hoc exemplo nihil contra doctrinam traditam sumi non potest, quomodo autem hæc omnia simul in Christo, inuenta fuerint, alibi, vt dixi, declaratum est. Hæc igitur de hac physica prædeterminatione inhærente in voluntate dixisse sufficiat.

DISPVT